Sven Wimnell 17 juni 2020:
Bra klimatpolitik och för övrigt politik till bättre versioner än före viruset. Partiledar-debatt. Utrikes och inrikes tidningsartiklar 4 - 13 juni 2020

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzze.pdf

Sven Wimnell 17 juni 2020:
Bra klimatpolitik och för övrigt politik till bättre versioner än före viruset. Partiledardebatt. Utrikes och inrikes tidningsartiklar 4 - 13 juni 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzze.pdf

Innehåll:

4 **Kapitel 1: Bra klimatpolitik och för övrigt politik till bättre versioner än före viruset. Några artiklar 9-17 juni 2020**

5 Så ska svensk klimatpolitik ta ett steg framåt efter krisen

7 Klimatpolitiska rådet vill ha grön profil på statliga stöd

11 Stigande arbetslöshet – men data visar på svag ljusning i ekonomin

12 Djupfryst läge inför försvarsbeslutet

14 Signaler tyder på att svenskar undviker att söka vård

15 Finansministern ser ljusning i ekonomin

16 Dyster jobbprognos – Sverige i Europabotten

17 Låt staten ta över all omsorg av äldre från kommunerna

19 Många får sjukhusvård och viruset sprids fortfarande

20 Smittskyddslagen rår inte på den svenska krismodellen

21 Det krävdes en pandemi för att sätta äldreomsorgen på dagordningen

22 Sverige får inte hamna sist i kön till coronavaccinet

24 Den verkliga upplysningen gör livet lättare att leva för oss alla

28 Så kan rörelse påverka hur du mår psykiskt

31 Det kostar inga röster att ta bort kötiden till grundskolan

32 Resultaten och slutsatserna måste fram före valet

33 Tillsammans klarar Sverige och Tyskland utmaningarna

35 Nedstängning hade inte så stor effekt

36 Socialstyrelsen: ”Man ska få den vård som man behöver

38 Strid om höghastighetsbanan kan hota hela januariavtalet

40 2 000 personer kallas till antikroppstest

41 EU:s återhämtning gynnar Sverige, Finland och Danmark

44 Så prövades Sveriges krisberedskap av viruset

53 Ewa Stenberg: Efter krisen väntar smärtsam omprövning

55 Magdalena Andersson: Så ska regeringen satsa Sverige ur krisen

58 Hans Strandberg: Det blir en het höst för parterna på arbetsmarknaden

59 Vårdpersonal kräver ökade resurser

60 Susanna Gideonsson föreslås bli LO:s nästa ordförande: Vi måste göra en omstart, samla krafterna

67 Thorwaldsson flyttar ut med gott hopp om arbetsrätten

71 Vi vill satsa på Arlanda i omstarten av Stockholm

74 Om politikerna vågar kan de hjälpa oss att äta rätt

76 Det krävs ett vaccin för att vi ska komma ur krisen

79 Återstart av hela Europa krävs för återstart av Sverige

81 Ewa Stenberg: Här är tre avtryck av viruset som kommer att bestå

83 **Kapitel 2: Partiledardebatt i riksdagen**

84 Risdagen partiledardebatt 19 juni 2020

139 De första 42 anförandena med fet text på kommentarer om välfärd. (23 sidor)

162 **Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN-artiklar 4-13 juni 2020**

163 Utrikes DN-artiklar 4 - 13 juni 2020

711 Inrikes DN- artiklar 4 - 13 juni 2020
-1596

Kapitel 1: Bra klimatpolitik och för övrigt politik till bättre versioner än före viruset. Några artiklar 9-17 juni 2020

"Så ska svensk klimatpolitik ta ett steg framåt efter krisen

DN TISDAG 9 JUNI 2020

Ett nytt klimatkollegium ska få en central roll i regeringens politik framöver. Förutom statsminister Löfven och klimatminister Lövin ingår sex ministrar från olika områden som ska säkerställa att klimatet ingår i alla politiska beslut – inte minst när ekonomin ska återstarta efter coronapandemin.

– Det känns som ett viktigt steg att inrätta det här klimatkollegiet för att vi ska nå klimatmålen. Kollegiet kommer att ha regelbundna möten och ska ledas av statsminister Stefan Löfven i första hand och i andra hand av mig, säger Isabella Lövin, klimatminister (MP).

– Vi är inne i den största prövningen för vårt land på årtionden. Vi är kvar i den akuta delen av pandemin och det viktigaste är att hålla i och hålla ut. Men vi måste samtidigt tänka på hur det ska bli efteråt när vi ska återställa ekonomin, säger statsminister Stefan Löfven (S).

– Vi ska se till att göra den helt nödvändiga klimatomställningen för att inte hamna i ytterligare en kris, en kris som vi på sätt och vis redan är inne i men som blir betydligt värre om vi inte snabbt gör det rätta.

För kollegiets arbete inrättas även en statssekreterargrupp och ett kansli inom regeringskansliet. Tanken är att arbetet ska påbörjas så snart som möjligt och huvuduppgiften blir att se till att regeringens klimatpolitiska handlingsplan genomförs. I och med att gruppen täcker in olika ministrar och olika ansvarsområden ska det skapa förutsättningar att få igenom de stora sektorsövergripande åtgärder som krävs för en omställning av samhället.

– Det är självfallet att när åtta statsråd samlas regelbundet, diskuterar och får inspiration och ny kunskap och gemensamt driver på så blir det kraftfullt, säger Stefan Löfven.

Sedan tidigare har andra länders regeringar inrättat liknande funktioner. I Tyskland finns sedan förra året ett klimatkabinett som har till uppgift att ta fram en ny klimatlag och en strategi för att nå landets klimatmål. Förbundskansler Angela Merkel är formell ordförande. I Danmark leder landets klimat- och energiminister sedan ett år en ministergrupp som ska arbeta för grön omställning.

Här i Sverige föreslog Klimatpolitiska rådet, som har till uppgift att granska regeringens klimatpolitik, i sin senaste rapport en liknande lösning som den som nu presenteras, att en grupp utvalda ministrar får ett särskilt ansvar för att se till att det klimatpolitiska ramverket genomförs.

– Klimatpolitiska rådet välkomnar verkligen detta beslut som även ligger i linje med en av våra rekommendationer i vår senaste rapport. Det är nu viktigt att gruppen får ett starkt och tydligt mandat, säger Johan Kuylenstierna, vice ordförande.

– Från vårt perspektiv är det inte minst viktigt att de får ett övergripande ansvar för genomförande av den klimatpolitiska handlingsplanen. Detta inbegriper också frågor som rör investeringar och finansiella resurser, så vi välkomnar särskilt att finans-, närings- och infrastrukturdepartementen är representerade.

Klimatpolitiska rådet var i sin rapport inte nöjd med klimathandlingsplanen, som de menade inte skulle leda till uppnådda klimatmål.

De konstaterade att klimatpolitiken måste breddas eftersom den hittills tenderar att enbart handla om miljödepartementet.

– Vi ska genomföra allt som står i handlingsplanen och det är väldigt brett. All politik är klimatpolitik och det måste genomsyra regeringens arbete. Vi får en annan kraft och effektivitet i klimatarbetet med klimatkollegiet. Det är inte bara klimatministern som ska ansvara för att nå klimatlagens mål det är en uppgift för hela regeringen. Det här är då en väldigt tydlig uppgradering av klimatarbetet, att vi kan jobba på det här koordinerade sättet så att vi får en gemensam bild och en annan kraft i arbetet, säger Isabella Lövin.

Det nya klimatkollegiet ska också ha en nyckelroll när ekonomin ska återstarta efter coronapandemin. Både internationellt och nationellt finns ett tryck för att en återstart av ekonomier är ett tillfälle att ställa om till hållbara ekonomier och att stöd kan klimatvillkoras. Såväl FN:s generalsekreterare António Guterres som chefen för internationella energiorganset IEA, Fatih Birol, menar att både politiska och finansiella ledare nu har en historisk möjlighet att använda stimulanspaket för att göra en omställning.

– Det är viktigt att klimatkollegiet får en central roll i en grön återhämtning där vi både ställer om till fossilfrihet och värnar välfärden, och där finns så mycket möjligheter i att vi bygger om till ett fossilfritt välfärdsland som kommer att skapa väldigt mycket arbetstillfällen och trygghet. Det finns väldigt mycket arbete att göra inom bostadssektorn, energi, landsbygd och jordbruket, säger Isabella Lövin.

Här i Sverige kommer samma krav från näringslivet där flera storbolag tillsammans har skrivit på DN Debatt att det i samband med återstarten efter corona finns en unik möjlighet att lösa två kriser samtidig. Med rätt åtgärder går det att lägga grunden till ett fossilfritt Sverige och en mer robust och hållbar ekonomi.

Klimatpolitiska rådet har också meddelat att de kommer att specialgranska regeringens politik under coronakrisen ur en klimatvinkel.

Granskningen kommer att ske brett.

Då, för några veckor sedan, har regeringen och dess samarbetspartier beslutat om krisåtgärder under coronapandemin för minst 190 miljarder kronor det motsvarar ”de samlade kostnaderna för barnbidrag, föräldraförsäkring och studiestöd plus rättsväsendet och hela kulturbudgeten under ett helt år – eller minst två tredje delar av den beräknade kostnaden för svensk snabbjärnväg för hela resten av århundrade.

– När vi återstartar Sveriges ekonomi ska vi bygga samhället starkare. Att ligga i framkant i klimatomställningen innebär också att vi säkrar konkurrenskraft, skapar nya gröna jobb i hela Sverige – och stärker välfärden, säger Stefan Löfven.

– Ansvaret för klimatomställningen kan inte läggas på enskilda individer. Den kräver ett starkt samhälle där politiken tar sitt ansvar och ingen lämnas efter.

Hur är det med finansiering. Är det några gröna återhämtningspaket på gång?

– Det finns inget klart än, säger Stefan Löfven.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se "

" Fakta. Det nya klimatkollegiet
Det nya klimatkollegiet ska ledas av statsminister Stefan Löfven (S) i första hand och i andra hand av miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP).

De övriga sex ministrarna som ingår är:
Magdalena Andersson (S). finansministern
Tomas Eneroth (S) infrastrukturminister
Per Bolund (MP), finansmarknads- och bostadsminister
Anders Ygeman (S), energi- och digitaliseringsminister
Jennie Nilsson (S), landsbygdsministern
Ibrahim Baylan (S), näringsminister
TT

"Klimatpolitiska rådet vill ha grön profil på statliga stöd

DN LÖRDAG 13 JUNI 2020

Ekonomiska stöd som ges under coronakrisen är en chans att gynna klimatomställningen. Det skriver Klimatpolitiska rådet i ett brev till regeringen och pekar ut fyra områden som extra viktiga.

Klimatpolitiska rådets uppdrag är att granska så att regeringens politik följer det klimatpolitiska ramverket och leder till att klimatmålen kan nås. De har redan tidigare sagt att de kommer att specialgranska den politik som förs under coronakrisen.

– Det viktiga här är att tänka att ekonomiska stöd i samband med coronakrisen även öppnar för mer långsiktiga investeringar i omställning till fossilfrihet, säger Johan Kuylenstierna, vice ordförande i Klimatpolitiska rådet.

– Att hantera den akuta krisen är viktigt men också att samtidigt kunna tänka mer långsiktigt, det vill säga hur de tiotals miljarder kronor regeringen nu beslutar om möjliggör mer långsiktiga investeringar, inte bara ett akut stöd.

Rådet tar upp oljekrisen från 1970-talet som ett exempel på hur åtgärder under kriser kan leda till breda förbättringar i samhället. Förutom att oljeberoendet minskade ledde det också till bättre luft i städerna samt minskad försurning och övergödning. Dessutom skapades nya arbetstillfällen när nya energisystem byggdes upp.

När det gäller coronakrisen är det möjligt att se den som en chans till att öka takten i en klimatomställning.

– Flyget debatteras mycket. Inte bara i Sverige utan även på europeisk nivå pågår väldigt mycket diskussioner om hur de olika stödpaketen ser ut och hur man ska tänka när det gäller en långsiktig utveckling av flygbranschen. Kan man använda sig av det här för att snabba på omställningen i en sådan industri till exempel, säger Johan Kuylenstierna.

Att se över de subventioner som redan finns och fasa ut sådana som ger stöd till fossilanvändning är också något som bör ses över, anser rådet.

– Ta jordbruket som ett exempel. I dag får lantbrukare stöd genom subventioner när de använder diesel. Men går de över till förnybart får de inte något likande stöd för det och det blir alltså dyrare att gå över till förnybart. Det är den typen av problem som borde kunna rättas till genom att reformera ekonomiska styrmedel, säger Johan Kuylenstierna.

En av huvudrekommendationerna är att använda samarbetet inom Fossilfritt Sverige och de färdplaner mot fossilfrihet som har tagits fram inom 21 branscher. I färdplanerna pekar företagen ut hur de ska minska sina utsläpp och de listar också de hinder som finns. I många fall handlar det om problem som spänner över flera sektorer och också regelverk som är krångliga och hindrar en utveckling.

Klimatpolitiska rådet välkomnar därför klimatkollegiet som regeringen nyligen har inrättat och som DN har skrivit om.

Rådet lyfter också fram de beteendeförändringar som coronakrisen har lett till, som att fler har arbetat hemma, rest mindre och haft digitala möten. Det är något som rådet anses kan vara något att ta tillvara.

– Kanske kan den offentliga sektorn gå i spetsen för att vi ska bli ännu mer resefria och ytterligare satsa på digitalisering. Ett annat exempel är den reform för sänkt skatt för reparationstjänster som regeringen aviserat och som förutom att vara bra för klimatet även kan stärka tjänstesektorn som drabbats hårt av pandemin, säger Johan Kuylenstierna.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se "

"Fakta. Klimatpolitik
I sitt brev till regeringen listar Klimatpolitiska rådet fyra huvudområden som det anser extra viktiga. Det handlar bland annat om vikten att ha en tydlig vision om vad politiken för omställning ska leda till, att investeringar som görs ska riktas mot en fortsatt omställning, inte en återställning, och att den samverkan som redan finns inom exempelvis Fossilfritt Sverige ska användas och stärkas."

Arbetslösheten stiger enligt Googlesökningar

Riksbanken har konstruerat ett index, byggt på svenskarnas googlesökningar, som följer arbetslösheten i realtid.

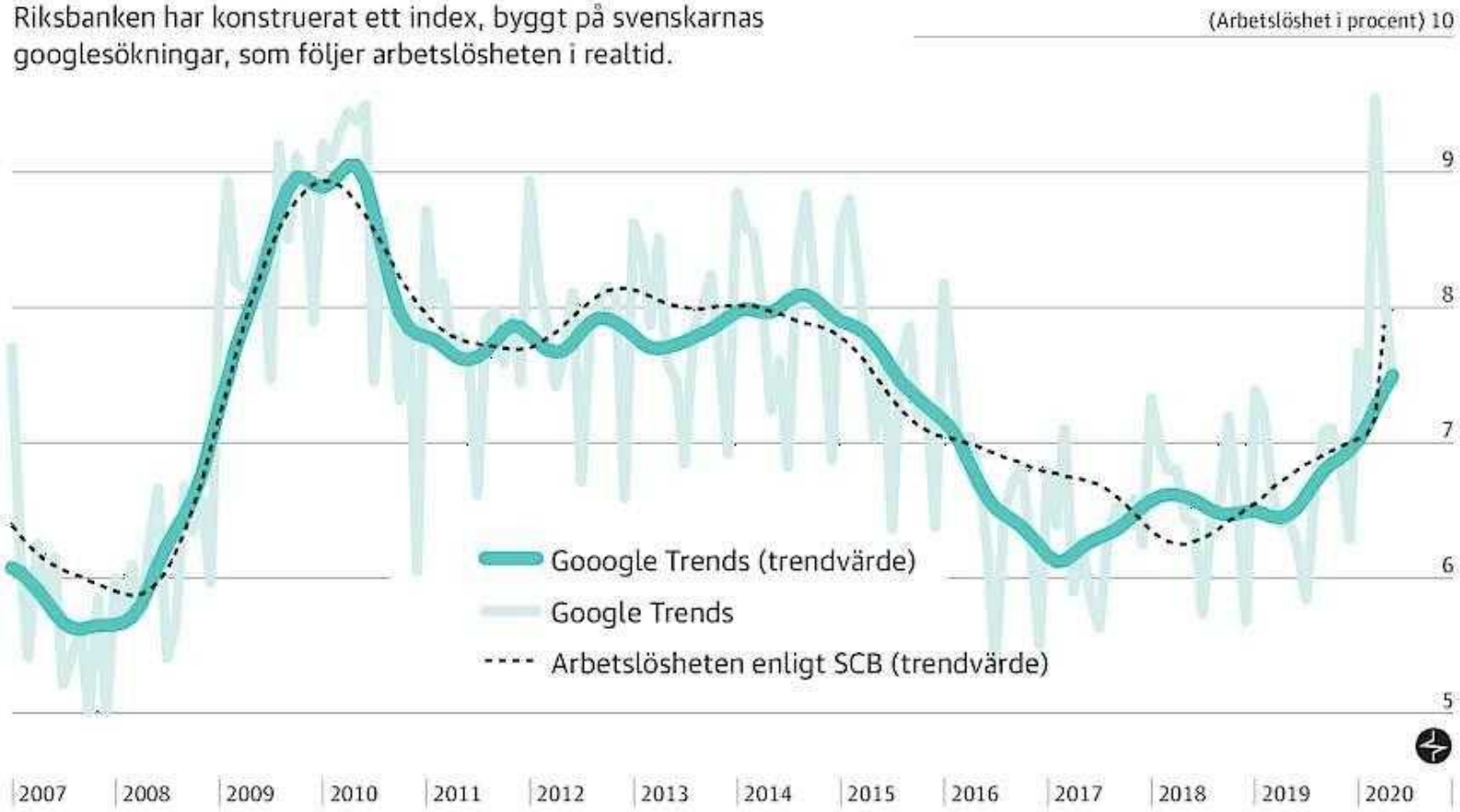

Källa: Riksbanken

Trafiken i Stockholm och Göteborg ökar

Trafikverkets data från de stora motorlederna ger en fingervisning om transporterna.

Källa: Trafikverket och Konjunkturinstitutet

Restaurangbokningarna börjar öka igen

Sajten Bokabords statistik visar att restaurangerna fick allt fler gäster i maj. Antal restaurangbokningar per vecka.

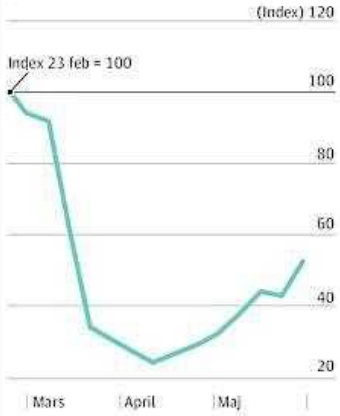

Källa: Bokabord och C19impact.com

Den kommersiella flygtrafiken fortfarande låg

Statistik från sajten Flightradar24 visar att den globala flygtrafiken ökar långsamt från mycket låga nivåer.

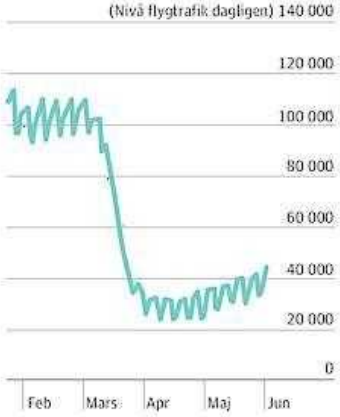

Källa: Flightradar 24 och Konjunkturinstitutet

Konsumtionen är fortfarande lägre

Statistik från Swedbank, som visar korttransaktioner i butik och på nätet, ger en fingervisning om konsumtionen.

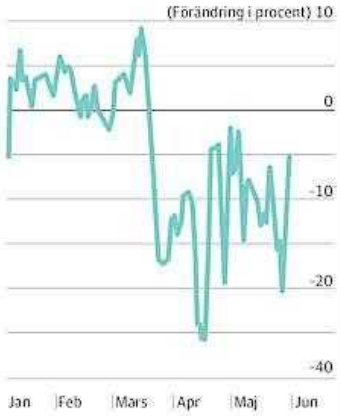

Källa: Swedbank och Konjunkturinstitutet

Sökintresset för hotell ökar

Sökningarna på Google visar att intresset för hotell är lågt men svagt ökande.

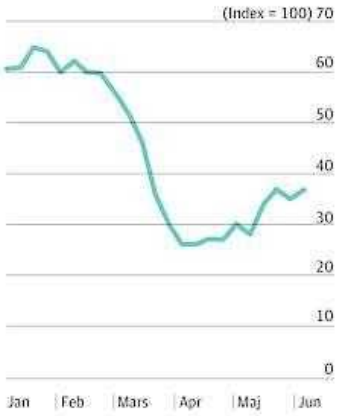

Källa: Google Trends och Konjunkturinstitutet

" Stigande arbetslöshet – men data visar på svag ljusning i ekonomin

DN TISDAG 9 JUNI 2020

I pandemikrisen bevakar Riksbanken och Konjunkturinstitutet nya realtidsindikatorer för svensk ekonomi: Googlesökningar, vägtrafik, bordsbokningar, kreditkortstransaktioner och mycket annat. – Att det värsta är bakom oss tycker jag att man kan börja skönja, säger Konjunkturinstitutets prognoschef Ylva Hedén Westerdahl.

Viruskrisen har drabbat världens ekonomier med en sällsynt kraft och hastighet. Vårens börsras blev det snabbaste i historien. Den efterföljande varselvågen i svensk ekonomi kom också hastigare än i någon tidigare kris.

Både Riksbanken och Konjunkturinstitutet har därför börjat använda nya, snabbare indikatorer för att bevaka läget i ekonomin. Helst ska det vara i realtid.

– Mycket av den officiella statistiken som finns är ju fördröjd. Men nu när det går så snabbt är det viktigt att få en uppfattning om magnituden. Därför försöker vi hitta annat, säger Ylva Hedén Westerdahl, prognoschef på Konjunkturinstitutet.

Förutom att göra fler egna mätningar bland företag och hushåll publicerar Konjunkturinstitutet numera en 60 sidor lång sammanställning med aktuella data från en rik flora av källor varje vecka. Poängen är att få en ögonblicksbild av pandemikrisen.

Det är färska Googlesökningar, kortbetalningar, bordsbokningar på nätet, data från vägtrafikflöden och mycket annat som kommer till nytta när de svenska myndigheterna försöker överblicka läget.

– Först går man ju bara med håven och försöker fånga in data. Sedan får man nog ta en samlad bild. Vi vill få en känsla, kommer det här är att vända som vi tror? Börjar det ticka uppåt? säger Ylva Hedén Westerdahl.

Markus Tibblin, rådgivare på Riksbankens avdelning för penningpolitik, arbetar sedan flera år tillbaka med realtidsdata och nya statistikkällor.

– Det här är inte nytt egentligen. Mängden data har ju vuxit enorm på alla håll och kanter, och många undrar ju, vad kan man ha den till? Vi har fortfarande väldigt mycket att lära om hur man ska bearbeta och använda den. Men nu har det blivit extra aktuellt med de stora svängningarna i pandemin, säger han.

I en färsk artikel på sin hemsida redovisar Riksbanken bland annat en ny arbetslöshetsindikator som bygger på en sammansättning av söktermer på Google. Ju fler som googlar på till exempel a-kassa, desto fler är i samma stund arbetslösa, visar modellen.

Den avslöjar också att arbetslösheten nu fortsätter upp även om det ännu inte syns i den officiella statistiken.

– Det man ser är att det är relativt enkelt att få en försmak av var arbetslösheten är på väg. Det har forskningen visat tidigare också, säger Markus Tibblin.

Riksbankens forskningsavdelning har även startat en offentlig kanal, c19impact.com, där pandemins ekonomiska effekter sammanställs och visualiseras i realtid.

Det stora behovet av tidig statistik har fått Statistiska centralbyrån, Arbetsförmedlingen, Tillväxtanalys och flera andra myndigheter att ställa om sin statistikproduktion i pandemikrisen.

Vissa uppgifter publiceras nu snabbare än normalt. En del statistik är också helt ny.

Den gamla, officiella statistiken har samtidigt många fördelar. Statistiska centralbyråns nationalräkenskaper är fortfarande den viktigaste. Underlagen är tydligt redovisade och kvalitetssäkrade. Dessutom har statistiken en lång historik, vilket möjliggör statistiska analyser som inte går att få till med nya källor.

Är den här realtidsdatan från nätet verkligen tillförlitlig?
– Vi förväntar oss inte att det ska vara exakt. Det handlar mer om att hitta trenden. Fortsätter det ned, eller planar det ut? säger Markus Tibblin.

Ylva Hedén Westerdahl och Marcus Tibblin är överens om att högfrekvensindikatorerna kan vara svårtolkade men att de nya datakällorna är till nytta för att skapa större förståelse för krisens förlopp. Och än så länge är statistiken ganska samstämmig.
– Maj var nog lågvattenmärket, det börjar man kunna skönja. Man ser att folk nu börjar söka på sista minuten-resor och annat.

Förhoppningsvis kommer det att svänga uppåt ganska snabbt, säger Ylva Hedén Westerdahl.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se "

" Djupfryst läge inför försvarsbeslutet

DN ONSDAG 10 JUNI 2020

De politiska förhandlingarna om försvarets framtid till år 2030 har gått över i permafrost. Regeringen vill inte släppa till en krona utöver vad den lovade i höstas och förhandlingarna ”läggs på is”. Mot S-MP-regeringen står en majoritet på fem partier som kan köra över den i riksdagen i höst.

Efter 100 timmars förhandlingar i först en analysgrupp och sedan i försvarsberedningen så misslyckades regeringen på tisdagen med att samla en bred politisk enighet kring Sveriges försvars- och säkerhetspolitik.

Därmed är riksdagens beslut i höst för försvarets inriktning åren 2021–2025 och fortsättningen åren 2026–2030 i fara.

– Vi har en grundläggande åsiktsskillnad som utgör ett problem som gjorde att jag för min del valde att lägga det här på is, säger försvarsminister Peter Hultqvist (S) till DN.

Hultqvist framhåller att regeringen satt av 815 miljarder kronor för att hantera pandemin, och därför kan den inte satsa extra på försvaret. Möjligen kan det bli mer pengar 2023, men Hultqvist kan inte i dag lova något belopp. Han trycker på de 25 miljarder kronor som regeringen, L och C, i augusti 2019 enades om att försvaret ska få till 2025.

– Det har skett en stark förskjutning till armén, understryker Peter Hultqvist. Han syftar på de satsningar på armén som partierna är ense om fram till 2025, och som DN redovisade för två veckor sedan. Men moderater och kristdemokrater påpekar att en rad andra satsningar på ammunition, flygvapnet och marinen fryser inne. De kräver 3,8 miljarder extra i priskompensation fram till 2025.

Liberalernas försvarspolitiker Allan Widman säger att regeringen svikit uppgörelsen med L och C:

– Regeringen hedrar inte den överenskommelsen. Den byggde på tre delar: på att brett samförstånd skulle sökas i Sveriges riksdag, att Försvarsberedningens helhet enligt dess rapport Värnkraft skulle genomföras och att det skulle ske inom ekonomisk ram. Det bud försvarsministern lade lever inte upp till att nå brett samförstånd och genomföra beredningens helhet.

– Jag delar definitivt inte den uppfattningen, replikerar Peter Hultqvist. De fyra borgerliga partierna vill i år ha beslut om långsiktiga satsningar och har krävt totalt 45 miljarder kronor fram till och med 2030.

I säkerhetspolitiken har samsyn ett stort egenvärde, som signal in- och utrikespolitiskt. I alla försvarsuppgörelser har därför de båda regeringsbärande partierna S och M varit med. Moderaternas Pål Jonson är mycket kritisk:

– Försvarsministerns besked var inga nya pengar vare sig före 2025 eller efter 2026–2030. Vi har sedan i januari varit mycket tydliga att det måste bli en högre ekonomisk ram, men försvarsministern har valt att agera så att det inte blir en bred parlamentarisk samsyn.

KD:s Mikael Oscarson säger:
– Det är ansvarslöst av regeringen att den inte velat hålla fast vid det som vi för ett år sedan var överens om var helt nödvändigt för att få ordning på svenskt försvar. Trots att det säkerhetspolitiska läget försämrats sedan Försvarsberedningens rapport lades fram så har regeringen endast velat göra ambitionssänkningar.

– Vi måste ha en långsiktig finansiering av Försvarsmakten och hela Försvarsberedningen rapport Värnkraft måste genomföras, kräver SD:s Roger Richthoff.

Permafrosten kan leda till att regeringen lägger fram ett eget förslag som de borgerliga och SD sedan kör över när det gäller försvarets krigsorganisation och anslag.

– Ytterst kan det bli så att riksdagen får komplettera den proposition som försvarsministern lägger, säger Pål Jonson (M) som också är ordförande i Försvarsutskottet.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se "

" Signaler tyder på att svenskar undviker att söka vård

DN ONSDAG 10 JUNI 2020

I skuggan av coronakrisen undviker människor att söka den vård de behöver, enligt de signaler som Socialstyrelsen fått. Att behandling kommer i gång för sent kan innebära mer arbete för den redan pressade sjukvården, och kan i värsta fall vara skillnaden mellan liv och död för den enskilda patienten.

Behandlingar för bland annat stroke, hjärtinfarkt och cancer tycks komma i gång senare nu än före epidemin.

– Vi ser det dels på kvalitetsregister och dels i de kontakter vi har med personer verksamma i hälso- och sjukvården. Man tycker sig se att patienter söker vård för sent där resultatet hade blivit bättre om man kommit in tidigare, säger Thomas Lindén, avdelningschef på Socialstyrelsen.

När i sjukdomsförloppet en behandling kommer i gång kan i värsta fall vara skillnaden på liv och död.

– Väntar man för länge med en hjärtinfarkt kan man inte utesluta att patienten avlider. En behandling av stroke får mindre effekt om den kommer i gång sent, vilket kan innebära mer funktionshinder. Och om man har symtom som beror på bakomliggande cancer och väntar några veckor extra kan det också avgöra vilket resultat behandlingen får, säger Thomas Lindén.

Svenskarna har fortfarande högt förtroende för sjukvården. I MSB:s undersökning som publicerades i måndags hade 80 procent av de tillfrågade ganska eller mycket högt förtroende för svensk sjukvård, högsta förtroendesiffran av alla myndigheter och instanser som rankas.

Varför människor trots detta inte söker vård på samma sätt som före coronakrisen är inte klart, men Thomas Lindén räknar upp en rad möjliga faktorer.

– Jag tycker inte att det är så svårt att förstå. När vi varje dag pratar om covid-19 och hela sjukvården är fokuserad på det är det inte konstigt att man tror att det inte finns plats. Man kanske också är orolig för att bli smittad, säger han.

Att personer i riskgrupp blir mindre benägna att söka vård på grund av rekommendationer om att de ska undvika sociala kontakter tar Thomas Lindén också upp som en möjlig förklaring.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se "

" Fakta. Läget just nu
Ytterligare 23 personer med bekräftad covid-19 har rapporterats döda i Sverige, enligt Folkhälsomyndighetens senaste statistik. Den totala dödssiffran stiger därmed till 4 717 personer.

Sedan utbrottet startade har totalt 45 923 personer bekräftats smittade i Sverige, visar de senaste siffrorna. 2 209 personer har fått eller får intensivvård.

" Finansministern ser ljusning i ekonomin

DN ONSDAG 10 JUNI 2020

Läget för svensk ekonomi ser aningen ljusare ut. Men än är det för tidigt att blåsa faran över enligt finansminister Magdalena Andersson (S). – Osäkerheten är mycket stor, säger hon

Efter några månader med dramatiska nedgångar i svensk ekonomi finns det nu enligt finansdepartementets senaste bedömning tecken på en ljusning. Det handlar bland annat om att konsumtionen inte gått ned så mycket som befarat och att även produktionen klarat sig bättre än väntat.

– Vi har en hel del indikationer på att det nu vänder uppåt. Men det vänder uppåt från en mycket låg nivå och osäkerheten är stor, säger Magdalena Andersson.

Enligt finansministern är det små tecken på ljusning som nu syns och bedömningen om ett kraftigt fall i BNP kvarstår. Det går inte på långa vägar att säga att krisen är över.

– Absolut inte, säger Magdalena Andersson.

Samtidigt ser det fortsatt dystert ut på arbetsmarknaden.

Finansministern bedömer att arbetslösheten kommer at fortsätta att stiga, inte minst i samband med att studenterna går ut gymnasiet.
– Även om varselnivån verkar sjunka något så fortsätter arbetslösheten att öka, säger hon.

Systemet med korttidspermitteringar fortsätter att utnyttjas stort av landets företag. Cirka 530 000 personer omfattas i dag av stödet och staten har hittills betalat ut dryga 25 miljarder kronor i permitteringsstöd.

I första hand är det anställda och egenföretagare inom kultur och nöje samt hotell och restaurang som tar del av permitteringsstödet. Dessa branscher har drabbats särskilt hårt av restriktionerna kring folksamlingar och resande.

Det är fortfarande mycket oklart hur många av dem som nu är permitterade som kommer att kunna gå tillbaka till sina arbeten.

Risken finns att att en del går ut i arbetslöshet.

– Eftersom stödet sträcker sig över sex månader med möjlighet till förlängning ytterligare tre månader finns det fortfarande tid kvar innan vi kan se hur det blir, säger Magdalena Andersson.

Flera av de stödåtgärder som regeringen infört har en tidsgräns men finansministern är inte beredd att ge några besked om ifall de kommer att förlängas.

– Vi följer utvecklingen noga. Jag har till exempel haft ögonen på besöksnäringen i glesbygd och deras möjligheter att ta sig igenom den här sommaren ser annorlunda ut när det finns möjlighet att resa i landet, säger Magdalena Andersson.

Finansdepartementets genomgång visar också att statens kostnader för sjuklöner blir högre än man tidigare bedömt. Prognosen var att sjuklönekostnaderna skulle uppgå till 6,5 miljarder kronor under april

och maj, men nu visar det sig att bara under april blev notan 5,3 miljarder.

– Vi har med största sannolikhet underskatta kostnaderna för sjuklöneansvaret, säger Magdalena Andersson.

Statens kostnader för den slopade karensdagen uppgår hittills till drygt en miljard kronor.
Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

" Dyster jobbprognos – Sverige i Europabotten

DN ONSDAG 10 JUNI 2020

Slovakien, Spanien, Storbritannien – och Sverige. Det är länderna med de allra svagaste sysselsättningsprognoserna enligt bemanningsföretaget Manpower.

Svenska arbetsgivare väntar sig en drastiskt minskad efterfrågan på arbetskraft under årets tredje kvartal. Sysselsättningstrenden ligger enligt undersökningen på minus 12 procent i Sverige, en minskning på årsbasis med hela 22 procent.

”Det är ett allvarligt läge vi befinner oss i och den pågående coronapandemin innebär en stor osäkerhet hos arbetsgivare.

Hastigheten i nedgången är anmärkningsvärd, inte ens under finanskrisen 2008–2009 gick nedgången lika fort”, säger bolagets vd Mikael Jansson i ett pressmeddelande.

Sysselsättningstrenden definieras som den andel arbetsgivare som tror att sysselsättningen ökar, minus den andel som tror att den minskar. Undersökningen baseras på intervjuer med drygt 59 000 arbetsgivare i 44 länder och i Sverige har drygt 400 intervjuer genomförts.

Sveriges siffra är nu lika svag som Spaniens och Storbritanniens, länder som båda drabbats hårt av coronapandemin. Allra tyngst är det dock för Slovakien med minus 15 procent.

Mätningen utfördes under perioden 15–28 april.

”Prognoserna är såklart osäkra men kan ses som en temperaturmätare. Det står dock klart att arbetsmarknaden påverkas kraftigt. Framförallt är det de som redan står långt från arbetsmarknaden som kommer att behöva hjälp med bland annat utbildning och matchning”, säger Mikael Jansson.

TT"

”Låt staten ta över all omsorg av äldre från kommunerna”

DN ONSDAG 10 JUNI 2020

Svar till ”Sveket mot svaga äldre skedde för 30 år sedan” av läkaren Johan Fischer (4/6):

Jag arbetade i många år på ett landstingsdrivet sjukhem som mentalskötare och undersköterska. I samband med den så kallade ädelreformen 1992 skulle sjukhemmet i stället drivas som kommunalt bolag. Ansvaret för äldrevården övergick från landstinget till kommunen.

Många anställda tvingades sluta. Patienterna, som alla hade tydliga diagnoser, skulle nu kallas för kunder. Vi i personalen påtvingades arbetsuppgifter som vi tidigare inte behövde befatta oss med som tvätt, städning och beställningar. Vi fick allt mindre tid för att vårda de boende. Sängkläder och underkläder skulle ersättas med kundernas egna, ibland undermåliga och slitna. Journaler togs bort och fungerande rutiner luckrades upp.

På det landstingsdrivna sjukhemmet var många i personalen äldre, erfarna och kunniga. De som ersatte dem upplevde jag ha betydligt lägre medicinsk kompetens.

Före ädelreformen tog sjukhemmet emot patienter som ansågs för sjuka för gamla tiders ålderdomshem. Efter reformen byggdes sjukhemmet om. ”Kunderna” skulle få egna rum och betraktas som om

de bodde hemma, trots att de var i behov av stora vårdinsatser. De flesta kunde varken gå eller äta själva.

All syrgas vi hade, liknande den som lasaretten har vid sängarna, byggdes över för att ”det ansågs inte snyggt” i det egna boendet. När ambulansen kom med patienter som var färdigbehandlade men behövde mer syrgas fick vi till en början skicka tillbaka dem till sjukhuset.

Vi påtalade för vårdbolagsledningen att vi måste få dit syrgas. Det skaffades tack och lov fram transportabla tuber och jag upplevde aldrig att någon inte fick tillgång till syrgas tack vare att vi i personalen sade ifrån (jag var kvar till år 2000).

Sjukhussängarna och sängborden ansågs inte heller snygga i det egna boendet och ersattes med sämre sängar, som inte passade att vårda svårt sjuka i. De så kallade kunderna var samma människor som vi hade före ädelreformen.

Sjuksköterskorna som det tidigare fanns två stycken av på heltid ersattes av kommunala distriktssköterskor med stora distrikt med ansvar för flera vårdboenden och boenden i egna hem. Dessa upplevde jag som mycket stressade. En hel del uppgifter delegerades till undersköterskor och mentalskötare.

Den läkare som tidigare var knuten till sjukhemmet försvann. Vi hade fått regelbunden undervisning vad gällde samtliga patienter.

Undersköterskor och mentalskötare kände till patienternas läkemedel och varför de var ordinerade.

Senare skulle varje kund ha sin egen husläkare på vårdcentralen de var knutna till. Så småningom listades de flesta till den närliggande vårdcentralen. De gjorde dock inga ”hembesök” därifrån. Under några år fanns det privata jourläkare innan även dessa försvann.

På sjukhemmet fanns arbetsterapi och sjukgymnastik. Föreståndaren var utbildad inom åldringsvård, men ersattes efter ädelreformen av medicinskt outbildad föreståndare.

Hur kan man kalla detta för något annat än en rejäl försämring av äldreomsorgen? Vi kan inte ha en så dåligt fungerande åldringsvård.

Något måste göras åt detta – nu!

All äldrevård och sjukvård borde förstatligas så att det finns en enhetlig syn. Det måste finnas även en tillsynsmyndighet värd namnet.

Kim Kärrman, före detta mentalskötare och undersköterska, Malmö "

”Många får sjukhusvård och viruset sprids fortfarande”

DN ONSDAG 10 JUNI 2020

Det kommer att ta lång att beta av den så kallade vårdskulden i form av uppskjutna operationer och inställd vård, som nu också har en prislapp och uppskattas till 1,5-2 miljarder kronor, enligt Region Stockholm. – Efterarbetet av pandemin kommer att vara tungt, säger sjukvårdsregionrådet Anna Starbrink (L).

I september väntas Stockholms sjukvård fungera som vanligt, enligt sjukvårdsregionrådet Anna Starbrink (L) på en presskonferens på tisdagen.

– Den bedömning som förvaltningen gör är att i september så kan vi komma upp i normal produktion. Då är sommaren över, och vi hoppas att den här nedgången av vårdbehov på sjukhusen ska ha fortsatt, säger Anna Starbrink, som samtidigt understryker att pressen på regionens sjukvård är fortsatt stor.

– Vi är fortfarande mitt i den här pandemin. Det är många som vårdas på våra sjukhus. Och sjukdomen sprids fortfarande och det är viktigt att stanna hemma om vi är sjuka, säger sjukvårdsregionrådet Anna Starbrink.

Starbrink pekade också på att regionen, som drabbats hårt under pandemin, den senaste tiden sett en utplaning när det gäller antalet patienter som måste läggas in för covid-19, och att antalet sjukdomsfall inte längre sjunker lika tydligt.

Ändå är det, enligt regionrådet, dags att planera för tiden efter corona-krisen, eller i alla fall för hur den vanliga vården ska kunna börja utföras på normal nivå. Och den stora omställningen som sjukvården gjort för att klara det akuta läget lämnar en stor vårdskuld efter sig, i form av besök, behandlingar och operationer som inte kunnat utföras under pandemin. Exempelvis gick operationerna i regionen ner med 34 procent, och i april med 54 procent. Samtidigt har det skett en tillbakagång i stockholmarnas vårdbesök, i både primärvård och specialistsjukvården under samma tidsperiod då även screeningverksamheten inom bland annat bröstcancer och livmoderhalscancer tillfälligt legat nere.

Därför väntas det finnas ett uppdämt vårdbehov när sjukvården långsamt återvänder till det normala, och allmänheten börjar söka vård som vanligt. Screeningverksamheten återupptas nu successivt, och från den 22 juni återupptar Folktandvården sin verksamhet. Att beta av köerna, den så kallade vårdskulden, och de besvär som stockholmarna antas ha avvaktat med, kommer att ske enligt medicinska prioriteringar och väntas att ta tid, säger Anna Starbrink.

– Jag tror att det kommer att ta väldigt lång tid. Det kommer inte att vara avklarat på ett år eller så, utan det kommer att påverka oss i Stockholm under lång tid framöver. Det är så stora volymer och vårbehoven ökar dessutom hela tiden, säger hon.

Pandemin får också effekter på regionens ekonomi som redan är ansträngd, och enligt den blågröna majoriteten har regionens beräknade överskott på 311 miljoner kronor nu vänts till ett prognostiserat underskott på 3,3 miljarder för 2020, som en effekt av bland annat ökade kostnader för vården och minskade intäkter för kollektivtrafiken. Regeringen har tidigare lovat ge regionerna full

kostnadstäckning för de merkostnader i sjukvården som kan kopplas till covid-19.

– Vi hoppas ju och tror att staten kommer att ge oss full ersättning för de merkostnader som pandemin medför. Men om vi inte får det och vi ser att skatteintäkterna minskar, då har vi ett jätteproblem, säger Anna Starbrink.

Nu står det klart att förlossningsenheten på S:t Görans sjukhus som försenats i flera omgångar och hade planerat öppning 2022, åter skjuts på framtiden på obestämd tid.

– Den kommer inte att starta 2022, och vi vet inte när. Det kommer vi att jobba vidare med under hösten.

Enligt Starbrink är det inte enbart av ekonomiska skäl som öppnandet nu skjuts upp. Hon pekar på att förlossningsprognosen förutspår färre födslar än man tidigare trott.

– Men sedan är det även så, att hela förberedelsearbetet för förlossningen skulle ha gjorts nu – när vi har fullt upp med corona, säger Anna Starbrink.

Från den socialdemokratiska oppositionen riktas kritik mot att den efterfrågade förlossningsenheten försenas ännu en gång.

– Vårdskulden har byggts upp under lång tid - oavsett pandemin - bland annat i form av för få öppna vårdplatser. När förlossningsenheten försenas igen handlar det om dålig planering och en strukturell misskötsel av stockholmarnas vård, säger Talla Alkurdi (S), oppositionsregionråd.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

" Smittskyddslagen rår inte på den svenska krismodellen

DN TORSDAG 11 JUNI 2020

Syftet med smittskyddslagen är lätt att begripa. Vissa sjukdomar är så farliga för individen eller hela samhället att smittan måste bekämpas när den dyker upp. Det gäller bland annat difteri, kolera och det relativt nya tillskottet: coronaviruset. Människor kan ha en plikt att anmäla, söka vård och ibland hjälpa till att spåra dem man haft kontakt med. Folkhälsomyndigheten ska sköta nationell samordning.

Statsvetaren Olof Petersson skriver på DN Debatt (9/6) att smittskyddslagen också innebär att Sverige valde coronastrategi redan 2004, när den stiftades. Den utgjorde ett perspektivskifte: ”I själva verket innebar den nya smittskyddslagen att staten bytte människosyn.”

Principen om den enskildes personliga ansvar stadfästes. Det betydde samtidigt att myndigheterna skulle tillhandahålla förhållningsregler av den typ vi sett: tvätta händerna och stanna hemma när du är sjuk.

Lagen förutsätter att allmänheten får rätt information och litar så pass på myndigheter och varandra att systemet fungerar.

Humanistiskt och demokratiskt, som Petersson uttrycker det.

Men under coronakrisen har Folkhälsomyndigheten fått ett blandat betyg. Råden till svenskarna har ofta varit vaga. Avståndet som ska

hållas, hur långt är det? Hur tolkas ”det får inte vara för trångt” på restaurangerna?

Inte sällan har förklaringarna till olika ”rekommendationer” uteblivit.

Varför skulle folksamlingar begränsas till just 500 personer, och senare till 50? Björn Olsen, professor i infektionssjukdomar, påpekar att innan Folkhälsomyndigheten ”visste bättre spred man faktiskt desinformation” (DN Kultur 9/6). Det tvärsäkra påståendet att symtomfria inte smittar var exempelvis felaktigt.

Och ordet ”rekommendation” må vara glasklart för experter, men låter i mångas öron som ett tips i all välmening.

Ett problem med smittskyddslagen är dessutom att den krockar med den svenska, decentraliserade förvaltningsmodellen. I vanliga tider märks det kanske inte. Men under en kris är det ingen som bestämmer.

Det blev tydligt under tsunamin för drygt 15 år sedan, och återigen när covid-19 slog till.

Olika fristående myndigheter har hand om sitt, men får inte klampa in på andras område. Regioner och kommuner lutar sig mot sitt självstyre. Den ena handen vet måhända vad den andra gör, men får inte lägga sig i.

Debaclet kring coronatesterna avslöjade modellens brister. Regeringen satte upp mål som ingen hade lust, mandat eller möjlighet att uppfylla. Coronakommissionen får en hel del att göra. Någon måste ta ansvar även i Sverige. Inte bara medborgarna.
Gunnar Jonsson gunnar.jonsson@dn.se

" Det krävdes en pandemi för att sätta äldreomsorgen på dagordningen

DN TORSDAG 11 JUNI 2020

Inför valet 1985 drev Folkpartiet frågan om ett eget rum på långvården. I dag är behovet snarare ett eget team i hemtjänsten, vilket den liberala gruppledaren, Johan Pehrson, påpekade under riksdagens partiledardebatt på onsdagen. Målet är att varje omsorgstagare ska få besök av färre personer, samtidigt som Pehrson menar att det behövs ett nationellt kunskapscentrum och att det snarast bör bli möjligt att anställa läkare inom äldreomsorgen.

Det är knappast någon i plenisalen som säger emot. För även om coronakrisen har pågått i tre månader, och partiledarna delvis har skiftat fokus och börjat debattera i sina gamla hjulspår, sätter pandemin tydliga avtryck.

Situationen för Sveriges äldre har sällan fått lika stort utrymme som under riksdagsårets sista partiledardebatt, vilket inte är särskilt konstigt. Som Centerns vikarierande partiledare, Anders W Jonsson, underströk är den höga dödligheten i covid-19 på äldreboenden ett område där Sverige har misslyckats. I coronakommissionen, som snart ska börja jobba, är äldreomsorgen först ut för utvärdering.

Därmed inte sagt att det räcker att tillsätta utredningar och påtala brister. Det har gjorts i flera decennier, ibland för döva öron. ”Alla som kan något om åldrande visste att det skulle bli så här”, som äldreforskaren Ingmar Skoog uttryckte saken.

Det är alltså inte nödvändigtvis kunskap som saknas – även om en granskning av äldreomsorgen är en självklarhet i coronakommissionen. Om det ska bli en förändring måste äldreomsorgen snarare prioriteras och i viss mån professionaliseras. Exempelvis följer inte ens sex av tio av personalen inom kommunal omsorg basala hygienrutiner och klädregler, enligt en mätning från Sveriges Kommuner och Regioner.

Därför är det mest glädjande med partiledardebatten att den vittnar om att det kan komma någonting bra ur coronakrisen, eftersom flera partier verkar vilja flytta fram sina positioner inom äldrepolitiken. Det märktes inte bara på Jonsson och Pehrson, utan även när Jonas Sjöstedt (V) frågade Ebba Busch (KD) om äldreomsorgen i Stockholm, där hennes partikollega är äldre- och trygghetsborgarråd.

Samma sak gäller Stefan Löfvens (S) upprepade fråga till flera av partiledarna. Även om han målade upp en falsk motsättning mellan omsorg och skattesänkningar – som Ulf Kristersson (M) påpekade är det som att säga ”är statsministern beredd att prioritera välfärd eller arbete?” – tyder den återkommande frågan om just äldreomsorgen på att dess kvalitet och säkerhet äntligen har stigit på dagordningen.

Det senare är givetvis bra. Det tråkiga är att insikten krävde en pandemi.

Susanne Nyström
susanne.nystrom@dn.se "

”Sverige får inte hamna sist i kön till coronavaccinet”

DN TORSDAG 11 JUNI 2020

"DN. DEBATT 200611
Bristande engagemang, dålig planering och otydlig ansvarsfördelning har gjort att Sverige har halkat efter andra länder vad gäller coronatestning. Nu måste regeringen drar lärdom av misstagen när det framtida vaccinationsprogrammet planeras. Det måste bli tydligt vem som ska göra vad, och när det ska göras, skriver Ulf Kristersson (M) och Camilla Waltersson Grönvall (M).

Runt om i världen arbetar forskare intensivt med att framställa ett säkert och effektivt vaccin mot covid-19. Förhoppningsvis kommer ett vaccin att kunna tas fram snabbt: Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) har uttalat att det kan finnas ett vaccin mot covid-19 klart inom 12–18 månader. Det ger framtidshopp. Men vi måste också vara redo att hålla i och hålla ut om det dröjer ännu längre än så.

Förberedelserna inför den dag då ett vaccin finns tillgängligt måste oavsett det vara noggranna. Världsmarknaden riskerar att snabbt dammsugas på tillgängligt vaccin, och om Sverige halkar efter kommer det att få stora mänskliga och ekonomiska kostnader.

Därför var det positivt när regeringen den 20 maj gav Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en nationell plan för framtida vaccination mot covid-19. Men nu kommer flera oroande signaler om att Sverige står illa förberett även när det gäller att säkra tillgången till ett framtida vaccin: Regeringen meddelade för tre

veckor sedan att den skulle tillsätta en nationell vaccinsamordnare och återkomma med ett namn ”inom kort”. Samordnarens uppgift ska vara att säkra tillgången på vaccin till Sverige. Men någon samordnare har inte synts till.

Regeringen behöver dra lärdom av sitt misslyckande med att skala upp den nationella testningen, som försenades på grund av att det saknades en operativ plan och av att ansvarsfördelningen var otydlig. Efter flera vändor – och ännu fler pressträffar i Regeringskansliet – har i praktiken regionerna och privata företag tagit på sig det ansvar som var statens.

Regeringens senfärdiga hantering för att skyddsutrustning skulle nå dem som behövde den allra mest, är ett annat exempel på regeringens otydliga styrning. Konsekvensen blev att kommunernas och äldreomsorgens behov kom i skymundan när ansvaret bollades mellan olika myndigheter.

Vår uppmaning till regeringen är enkel: Det räcker inte att ta fram en plan som blir ännu en papperstiger som inte klarar av resan från skrivbordet till verkligheten. Regeringen borde numera veta att en plan är nödvändig men inte tillräcklig. Den måste genomföras också. När det finns ett vaccin måste Sverige stå i startgroparna – redo att springa fort och målmedvetet.

Därför måste regeringen nu agera. Moderaterna har fyra förslag som bör ligga till grund för kommande beslut. Vi vill att regeringen återkommer med svar under nästa veckas partiledarmöte, som också är det sista planerade.

1 För det första krävs tydlighet i ansvarsfrågorna. Samarbete, samverkan och samordning är ord som upprepats gång på gång under våren. De är goda utgångspunkter i de flesta sammanhang, oavsett om det rör sig om privat- eller arbetslivet. Men för att få någonting gjort behövs också en tydlig ansvarsfördelning och ett tydligt ledarskap. Det gäller inte minst i en pandemi. Exakt vem har ansvaret för att göra vad och när ska det göras? Det finns regler i smittskyddslagen som ger regeringen möjligheter att agera med stor handlingskraft. Den lagstiftningen bör regeringen nyttja om det behövs. Hittills har det inte skett.

2 För det andra handlar det om att säkra tillgången till vaccin. Den internationella samarbetsorganisationen Gavi har varnat för att det kommer bli huggsexa när ett vaccin finns tillgängligt. Tidigare har vi sett hur en sådan situation uppstod avseende skyddsutrustning, när länder i vår absoluta närhet stoppade export av munskydd och förkläden. Nu måste regeringen säkerställa att Sverige deltar i flera olika internationella samarbeten. Sverige får inte hamna sist i kön när det är dags att köpa in vaccin.

3 För det tredje handlar det om vem som ska vaccineras – och hur det ska gå till. Det finns risk att det åtminstone inledningsvis kommer att råda brist på vaccin. Då krävs en prioriteringsordning för vilka grupper som först ska vaccineras. En sådan prioriteringsordning blir dock värdelös om det inte också finns en väl förberedd organisation för att snabbt distribuera vaccinet. Här måste regionernas stora erfarenhet tas tillvara. Men ytterst måste regeringen ta styråran och säkerställa att regionerna har de tillräckliga resurser – eller upprätta nya strukturer om det behövs. Att återigen hamna i en diskussion om vem som ska ta ansvar för vilken prioriteringsgrupp vore förödande.

4 För det fjärde handlar det om att regeringen måste vara tydliga med att kostnaderna inte ska få sätta käppar i hjulet för att få i gång storskalig vaccination. Nu, inte om flera månader.

Moderaterna kommer att fortsätta göra allt vi kan för att bistå i arbetet med att bekämpa coronaviruset. Och vi kommer att fortsätta driva på regeringen för att Sverige ska vara väl förberett den dag ett vaccin mot covid-19 har utvecklats. Man ska kunna lita på att staten tar sitt ansvar på allvar när det är kris.

Ulf Kristersson (M), partiledare
Camilla Waltersson Grönvall (M), socialpolitisk talesperson

"Den verkliga upplysningen gör livet lättare att leva för oss alla

DN TORSDAG 11 JUNI 2020

Klimatkrisen och coronapandemin är båda del av vår tids stora berättelse. Sven-Eric Liedman läser Jürgen Habermas nya bok – ett mäktigt verk i hans stora upplysningsprojekt, som handlar om människans strävan att fördriva fördomar och nå kunskaper som kastar ljus över tillvaron.

Lever vi i en modern tid eller en postmodern? Finns det fortfarande något att lära av upplysningens filosofer, och är deras idéer om framsteg fortfarande giltiga? Eller ska vi tvärtom betrakta detta tankegods med misstro, eftersom det lett till så mycket elände alltifrån kärnvapnen till det nutida övervakningssamhället?

Det var frågor som spelade en dominerande roll under 1900-talets sista decennier. År 2020 har de förpassats till periferin. Kärnvapnen är ett lika reellt hot som för fyrtio år sedan, och övervakningssamhället lämnar i dag knappast något hörn av privatlivet obevakat.

Men tanken att vi måste göra upp med upplysningsidéerna har inte längre några förespråkare som fångar uppmärksamheten. Snarare är det upplysningsidéernas förtvining som bekymrar oss. Offentligheten, 1700-talets stolta skapelse, är hotad. Vetenskapens ord väcker misstro, i synnerhet när de lägger hinder i vägen för både privat vinning och egen bekvämlighet. Klimatförnekarna gör sig breda, och nu är det pandemin som får självtänkare att utveckla sina grundlösa teorier.

Kulturens frukter, en gång så ömt skyddade av bildningens och folkbildningens försvarare, förkastas nu frejdigt av den nya tidens demagoger under hänvisning till att de själva är helt okunniga i ämnet.

I en sådan konjunktur är det inte upplysningskritiken som står högst i kurs. Det är en händelse som ser ut som en tanke att postmodernismens tyngste kritiker på 1980-talet, Jürgen Habermas, ger ut ett stort verk där hans försvar för upplysningens obrutna aktualitet står kvar men där de gamla åsiktsmotståndarna försvunnit ur blickfältet.

Tidens gångjärn knarrar.

Habermas nya bok är en koloss på två band och sammanlagt drygt 1 700 mättade textsidor. Den heter ”Auch eine Geschichte der Philosophie” (Suhrkamp), vilket bokstavligen betyder ”Också en filosofihistoria”. Men på svenska låter det mer nedsättande (i stil med ”också en snygg figur!”). En berömd tysk boktitel som Habermas också nämner är Johann Gottfried Herders ”Auch eine Philosophie der Geschichte” – ”Också en historiefilosofi” – från 1774. Både för Herder och Habermas innebär titeln att det rör sig om en framställning som avviker från den sedvanliga mallen.

När jag för några månader sedan började läsa det nya verket hade jag föreställt mig att jag skulle kunna skumma över vissa partier. Det visade sig omöjligt. Texten utgör en så tät väv att man inte kan repa upp några enstaka trådar och nysta upp den.

Snart invaggades jag i en lugn läslunk som fick timmar och dagar att rinna förbi. Den specifika vikten på Habermas text är mycket hög. Ett huvudtema mejslas ut som sedan fullföljs med obändig energi genom historiens många irrgångar. Temat är tro och vetande och inte minst deras förvandlingar under de senaste århundradena.

En viktig utgångspunkt för Habermas är begreppet axialtid som myntats av den tyske filosofen Karl Jaspers. Med det menas den tid flera århundraden före vår tideräkning då en rad vishetslärare och religionsstiftare framträder i olika högkulturer och därmed lämnar spår så djupa att de finns kvar än i dag. Det rör sig om den judiska monoteismen, Buddhas lära i Indien, konfucianismen och taoismen i Kina och, naturligtvis, den grekiska filosofin.

Det är mötet mellan två av dessa, judendom och grekiskt tänkande, som formar vad vi kallar den västerländska filosofin och därmed också kristendomen. Det finns en spänning mellan dem. Den grekiska filosofin och i synnerhet platonismen är elitistisk. Bara de visa kan räddas genom sina insikter. Kristendomen är från början folklig. Men när Jesu lära ska vinna också de bildade krävs en filosofi, och den som ligger närmast är nyplatonismen.

Habermas härleder det månghundraåriga dramat om tro och vetande ur detta omaka möte. Teologerna söker skapa en enhet. Utvecklingen kulminerar med Augustinus kring år 400 e.Kr. Han är fullfjädrad filosof men blir omvänd till kristendomen och söker skapa en enhet av tro och vetande. Filosofin och den kristna läran är nödvändiga för varandra. Filosofin är visserligen tillgänglig bara för ett fåtal men det finns ändå ett nära samband mellan denna elit och den kristna menigheten. Tron genomsyrar till sist också vetandet.

Augustinus filosofi genomsyrar den del av kristenheten som styrs från Rom ända till 1200-talet. Då skapar mötet med islam nya utmaningar.

Inom islam har många skrifter av Aristoteles som gått förlorade i västerlandet blivit bevarade och gett upphov till en avancerad filosofi.

Habermas går snabbt förbi detta. Det är lite överraskande, i synnerhet som han ser Johannes Duns Scotus, den skotske filosofen, som en förelöpare till den moderna utvecklingen. Medan Thomas av Aquino söker skapa en enhet mellan kristendomen och Aristoteles, pekar Johannes på sprickorna mellan tro och vetande. Johannes hämtar några nyckelbegrepp direkt från islam.

Men varför klaga på luckor i ett så över måttan rikt verk? Vägen från Johannes leder till Martin Luther, reformatorn, som fullbordar skilsmässan mellan tro och vetande. För Luther gäller ”tron allena”.

René Descartes är filosofins motsvarighet till Luther, säger Habermas.

Vetande och tro är lika totalt separerade hos honom.

Det blir utgångspunkten för den moderna filosofin. Haberman har en förkärlek för Baruch Spinoza som i sitt politiska tänkande är häpnadsväckande modern, en demokrat långt före demokratin.

Efter hand öppnas vägen för Immanuel Kant. När bandet mellan tro och vetande slitits uppstår ett problem som inte fanns så länge tro och vetande garanterade både verklighetsbild och etiska riktlinjer. Finns det alls något samband?

Ja, säger Kant; och den övertygelsen utgör själva centrum i hans filosofi. Vägen går via hans radikala omorientering mot subjektet.

Kunskapens utgångspunkt är alltid subjektet. Man kan skapa väldiga banker av information. Men information blir inte kunskap förrän den införlivas med ett subjekt.

På motsvarande sätt med moraliska avgöranden. Det är alltid någons val att handla på ett visst sätt.

Avgörande för Kant är att människan har tillgång till sitt förnuft.

Förnuftet bör vägleda henne både när hon söker kunskaper och ställs inför etiska avgöranden. Nyckeln är här förnuftig frihet. Vi är fria men också utrustade med förnuft. Friheten är inte den fjäderlätta liberalismens valfrihet. Kant kallar den plikt, ett mossigt ord i dag.

Men är det inte just förnuftig frihet som förväntas av oss i Sverige under 2020 års pandemi? Vi får utrymme att göra förnuftiga val. Några slirar ut i godtyckets dike, men de flesta klarar kraven som ställs.

Problemet med Kant är att han är så abstrakt. Hegel, hans efterföljare, sökte råda bot på det. Frihet är så olika för olika människor i ett ojämlikt samhälle. Staten måste bädda in olika yrkesgruppers liv i en harmonisk enhet som låter var och en få utlopp för sin särart.

Han målar han upp en konservativ harmoni. Men tiden är orolig, och Hegels filosofi blir utgångspunkten för en rad uppror inifrån själva systemet. Habermas ger ordet åt några av de viktigaste och inflytelserikaste upprorsmakarna, främst Karl Marx och Søren Kierkegaard.

Därtill lägger han ett namn som förbluffar, amerikanen Charles Sanders Peirce, pragmatismens fader. Peirce läste förvisso Kant och

levde i en intellektuell miljö där Hegel spelade en viktig roll. Men unghegelian?

De tre tänkarna bryter nämligen på olika sätt sönder den motsägelsefulla enhet som Hegel skapat. Men de söker liksom Hegel och liksom Kant utröna förhållandet mellan mellan vetande och etik.

De låter liksom Hegel den konkreta verkligheten tränga in i filosofins finrum men utan att söka en enhet i mångfalden. Kierkegaard lägger grunden till hela existentialfilosofin. Han söker sanningen i det rent subjektiva. Vetandet och tron är oförenliga. Tron förutsätter ett absolut val och är i sig ett språng ut på djupa vatten.

Marx går den motsatta vägen. Tron är bara en kompensation för ett hårt och bittert liv, ”hjärtat i en hjärtlös värld”. Det är denna värld som vi måste lära känna i detalj. Bara därigenom kan vi också göra den bättre. Moralen är en skyddsmur för de rådande samhällsförhållandena. Marx talar inte om någon motmoral, men det är tydligt av allt han skriver att han försöker praktisera en sådan, mot bakgrund av sin samhällsteori.

Charles Sanders Peirce är logiker och filosof. Han är viktig för Habermas av två olika anledningar. Dels flyttar han filosofins fokus från tänkandet till språket, det som senare kallats ”the linguistic turn”.

Dels överbryggar han avståndet mellan kunskap och handling genom sin pragmatism.

Med Peirce kan Habermas fullborda sin alternativa filosofihistoria.

Han beklagar att han inte haft tid och kraft att också behandla Ludwig Wittgenstein och Rudolf Carnap. Men läsaren känner ingen stor saknad.

Habermas konstaterar på ett ställe att ”vi fortfarande är samtida med upplysningen”. Upplysningen har länge varit och är fortfarande hans stora berättelse. I postmodernismen ifrågasattes alla stora berättelser;

samtiden hade ersatt dem med en mångfald små berättelser.

Men har inte vårt århundrade sett en ny stor berättelse ta form, berättelsen om människan och klimatet? De allra senaste månaderna har ännu en sådan historisk brygga slagits: människan och pandemierna. Spanska sjukan och Asiaten är ständigt närvarande i samtalen, och strax dras trådarna tillbaka till pester och andra farsoter som orsakat massdöd.

Bland dessa stora berättelser måste också Habermas upplysningsprojekt få plats. Det handlar om människans strävan att nå kunskaper som kastar ljus över tillvaron och därmed fördriver fördomar och samtidigt lägger grunden till en värld där tillvarons hårda kanter slipas av och livet blir lättare att leva för oss alla.

Sven-Eric Liedman"

" Så kan rörelse påverka hur du mår psykiskt

DN TORSDAG 11 JUNI 2020

Rörelse och träning ger positiva resultat inte bara för vår fysiska hälsa. Även psyket kan må bra av att vi rör på oss. Personer med mild till måttlig depression kan se goda resultat – ibland kan träning fungera lika bra som annan behandling, enligt forskning.

Kroppen mår bra av att röra på sig. Vår fysiska aktivitet ger inte bara avtryck i form av förbättrad kondition och starkare muskler. Många sjukdomar kan förebyggas och behandlas genom att man tränar eller rör på sig – och en positiv bieffekt av rörelse är att vi mår bättre psykiskt också.

Eva Andersson är läkare och universitetslektor vid Gymnastikhögskolan i Stockholm (GIH). Hon är också en av författarna till kunskapsbasen Fyss, Fysisk aktivitet i sjukdomsprevention och sjukdomsbehandling. Där har hon varit en av forskarna som skrivit kapitlet om fysisk aktivitet och depression.

Forskning på det området har visat att rörelse har positiva effekter för personer med mild till måttlig depression, berättar hon. I många fall kan det ge lika god symtomlindring som att äta antidepressiva läkemedel eller som psykoterapi, exempelvis kbt.

– Det är inte alla som kan äta medicin eller har möjlighet att gå i psykoterapi heller, säger Eva Andersson.

Anledningen till att träning kan ge bra effekter hos deprimerade är flera. Bland annat frisätts ämnen som exempelvis dopamin, endorfin och serotonin när man rör på sig regelbundet. De är alla viktiga för vårt välbefinnande.

I vissa av metaanalysstudierna som ligger till grund för rekommendationerna i Fyss har man sett en liknande effekt av både lätt, måttlig eller högintensiv fysisk aktivitet, som ofta har varit ledarledd. Eva Andersson berättar att på senare år har mer omfattande evidens kommit fram för god effekt av just aerob fysisk aktivitet på måttlig till hög intensitet. Aerob träning innebär förenklat konditionsträning.

Hon framhåller att råden gäller för dem som har en lättare form av depression, inte en svår depression där man mår mycket dåligt.
– Men de flesta har inte svår depression, utan mild till måttlig. Och även om man tycker att det är mycket att träna tre gånger i veckan så kan det vara en målbild, säger hon.

Enligt flera metaanalyser, alltså stora analyser som tittat på flera studier, ser man en god depressionslindrande effekt om man tränar ungefär tre gånger i veckan, ungefär 30–40 minuter per träningspass, och gärna 60 minuter vid styrketräning.

– Då ska man hålla i det i fem till åtta veckor. Håller man i det ännu längre, som nio till tolv veckor ses en ännu bättre depressionslindrande effekt, säger Eva Andersson.

Och de positiva effekterna av fysisk aktivitet syns inte bara på lite längre sikt.

– Man får en stämningshöjande effekt direkt efter träningen också. Man har också sett att det motverkar akuta ångestanfall, säger hon. Det finns däremot inte lika många bra studier på fysisk aktivitet som behandling för ångestsyndrom som det finns för depression.

– Det är bättre med någon form av fysisk aktivitet än inget alls förstås. Eva Andersson lyfter också att rörelse och träning hjälper oss att stå emot stress. Stress i sig, i vissa former och doser, är inte farligt för människan, så länge vi får återhämta oss.

– Men däremot kan man stå emot stress betydligt mycket bättre om man tränar regelbundet. Man blir lyckligare av fysisk aktivitet. Bara folk hittar sin nisch, konstaterar hon.

I motsats till rörelse och välbefinnande hittar vi stillasittandet. Enligt studier kan stillasittande vara negativt inte bara för kroppen – utan även för psyket.

Mats Hallgren är forskare vid institutionen för global folkhälsa vid Karolinska institutet.

I flera vetenskapliga artiklar har han och hans kollegor undersökt sambandet mellan stillasittande och symtom på depression och ångest.

– I den första studien tittade vi på om kontexten för när stillasittande sker spelar någon roll, det vill säga om man sitter stilla på jobbet eller på sin fritid. Vad vi såg var att personer som sitter stilla på sin fritid har en högre risk för att känna sig deprimerade eller oroliga, säger Mats Hallgren.

Att sitta still på jobbet verkar dock inte vara lika tydligt kopplat till hur vi mår, berättar han. En anledning till det kan vara att den mentala aktivitet som sker när man arbetar.

– Människor är ofta engagerade i något som kräver ansträngning, och det verkar skydda mot depressionssymtom, säger han.

Men att sitta still mycket på sin fritid, till exempel att titta mycket på tv, verkar ha motsatt effekt – om man inte bryter stillasittandet då och då. Det var nämligen det forskarna undersökte i den andra studien. Om man bryter stillasittandet, verkar det också minska kopplingen till depression, berättar Mats Hallgren.

– Så det är okej att ta det lugnt hemma, om du reser på dig ungefär varje halvtimme.

Men kan det inte vara så att personer som redan är deprimerade rör på sig mindre, och att det avspeglar sig i resultaten? Jo, men det finns två sätt att se på det, säger Mats Hallgren.

– Om du redan känner dig nere så är det högre sannolikhet att du sitter stilla mer och rör på dig mindre. Det ser vi i stora populationsstudier, säger han.

Men i tidigare studier, där man kunnat exkludera personer som redan är deprimerade, kan man se relationen mellan sittande och symtom på depression över längre tid.

– Vi har tidigare publicerat en studie som visade att personer som sitter stilla under långa perioder på fritiden har högre risk att utveckla depression i framtiden, säger Mats Hallgren.

Han har även lett en stor studie som tittat på hur rörelse kan hjälpa personer med depression. Där ingick över 900 personer som diagnostiserats med mild till måttlig depression, och gruppen delades upp i tre delar.

En grupp fick behandling med internetbaserad kognitiv beteendeterapi, en annan med träning. Den tredje gruppen fick behandling genom primärvården. Oftast handlade det om rådgivning och samtal med kbt-fokus, medan en del i den här gruppen inte fick någon speciell behandling alls.

I studien visade sig behandlingarna med träning och internetterapi vara mest effektiva.

– Det kan ligga flera mekanismer bakom, både fysiska och psykiska, berättar han.

De fysiska mekanismerna handlar bland annat om frisättningen av ämnen som serotonin i hjärnan.

– Men det kan också vara så att träning helt enkelt distraherar personen från att tänka på det som stör den, och det kan finnas en effekt av det sociala umgänge som viss träning ger, även om den största effekten förmodligen är biologisk, säger Mats Hallgren.

Sofie Österström
sofie.osterstrom@dn.se"

"Fakta. Signalsubstanser och andra kroppsegna ämnen
Dopamin är en viktig signalsubstans i hjärnan som påverkar bland annat vår motorik men också känsloupplevelser.

Endorfiner är en del av kroppens belöningssystem. De lindrar smärta och ångest och bidrar till känslan av välbefinnande.

Serotonin är en signalsubstans i flera för människan viktiga nervbanor. Bland annat i dem som har att göra med sinnesstämning, välbefinnande, oro–ångest, sömn–vakenhet, mättnads- och hungerkänslor.

Källa: Nationalencyklopedin "

"Det kostar inga röster att ta bort kötiden till grundskolan

DN FREDAG 12 JUNI 2020

För många år sedan formulerade Luxemburgs dåvarande premiär-minister, Jean-Claude Juncker, ett politiskt dilemma: ”Vi vet alla vad vi måste göra – vi vet bara inte hur vi ska bli omvalda efteråt.”

Det handlar inte om att väljare är dumma, utan om att det finns reformer som kan vara kortsiktigt smärtsamma, men som över tid kommer att ha positiva effekter (alternativt förhindra en katastrof). Därför kan det ibland vara nödvändigt med alexanderhugg. Men en förutsättning för att det ska bli av är att politiker vågar stå för både besluten och konsekvenserna, även när de har högröstade organisationer och personer emot sig.

Det gäller i allra högsta grad skolan, där minsta förslag om att ändra dagens antagningsregler till fristående grundskolor möts av protester. På senare tid har diskussionen framför allt kretsat kring att ta bort kötid – vilket nyligen föreslogs i en utredning – som gör att medvetna och planerande föräldrar kan ställa sina barn i köer till de populäraste skolorna flera år i förväg. Därmed är sexåringar, som är nyinflyttade i kommunen eller har föräldrar som började tänka på skolstart först när den närmade sig, i praktiken portade från vissa skolor, vilket är ohållbart.

Så länge alla är med och betalar för både kommunala och fristående skolor, via skatten, kan inte systemet vara riggat så att barn till personer med ett stort socialt kapital tränger undan andra. Ett fritt skolval förutsätter att platserna inte är paxade på förhand och här verkar stora delar av svenska folket vara överens.

På frågan om det är bra eller dåligt att avskaffa kötid som antagningskriterium till grundskolor svarar 38 procent i DN/Ipsos undersökning att det är bra, 32 procent att det varken är bra eller dåligt och 16 procent att de inte vet. Det betyder att nästan nio av tio antingen vill avskaffa kötid eller inte bryr sig särskilt mycket, medan bara 13 procent tycker att idén är dålig.

Väljarmässigt är det alltså inte särskilt smärtsamt att följa utredningens direktiv. Men det förutsätter att partiernas utbildningspolitiska talespersoner vågar stå för besluten och konsekvenserna, och kan punktera köförespråkarnas argument. Som att:

Slopad kötid innebär slopad valfrihet.
Det är fel. Om 100 elever söker till en skola med 50 platser kommer 50 barn att få gå där på övriga 50 barns bekostnad, oavsett vad urvalet baseras på. Valfriheten blir inte mindre för att kötid ersätts med exempelvis lottning, och eleverna som inte antas kommer, precis som i dag, att ha rätt till en plats i en kommunal skola nära hemmet eller i en annan friskola.

Lottning gör att ansträngning inte lönar sig och att eleverna inte kan påverka sin situation.
Det stämmer. Grundskolan får inte anta elever på meriter, bortsett ifrån att profilklasser inom exempelvis musik och idrott tillåts ha färdighets-tester. Valfriheten är lika för den studiemotiverade som läser läxor flera timmar om dagen, som för den skoltrötta som har svårt att sitta stilla, och det påverkas inte av om skolor antar elever genom lottning eller

utifrån när föräldrar ställde eleven i kö. Oavsett vilket kan det enskilda barnet inte göra något för att förbättra eller försämra sina möjligheter att få en viss skolplats, och det finns i dag inget politiskt förslag om att ändra på det.

Lottning innebär att barn kan placeras i vilken skola som helst. Det stämmer inte. Förslaget som ligger på bordet är att lottning bara ska ske mellan dem som har sökt till en viss skola, om de sökande är fler än platserna. En elev kan alltså inte bli lottad in i en skola som föräldrarna inte har valt.

Kombinerat med att DN/Ipsos-undersökningen om kötid talar sitt tydliga språk är det därför dags att de politiska partierna tar mod till sig och slopar köerna, vilket egentligen bara är vad alla vet att de måste göra.

Den goda nyheten är att de har väljarna på sin sida. De kommer alltså inte att ha några problem med att bli omvalda efteråt.

Susanne Nyström
susanne.nystrom@dn.se"

"Resultaten och slutsatserna måste fram före valet

DN FREDAG 12 JUNI 2020

Statsminister Stefan Löfven (S) framhäver sin roll i pandemi-hanteringen: ”Regeringen styr riket, jag leder regeringen, vi fattar besluten” (Aftonbladet 3/6). Med tanke på resultaten hittills är det inte konstigt att han är motvillig till att tillsätta en corona-kommission.

Men vem sitter i praktiken i förarsätet? Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson ger i en DN-intervju (11/6) ett pikant svar på frågan om vem som avgör till slut: ”I grunden är det vi, jag i princip, som bestämmer var vi står. Sedan får regeringen säga om man vill gå vidare med lagstiftning.” Dessutom säger han att ”det har inte tagits så många politiska beslut”.

Att icke folkvalda tjänstemän avgör etiska och politiska frågor är inte oproblematiskt. För ”självklart måste det bli räfst och rättarting, och ansvar måste utkrävas”, som den tidigare chefen för Riksrevisions-verket, Inga-Britt Ahlenius, skriver i Kvartal (9/6).

Sverige valde att ”platta till” smittkurvan för det nya coronaviruset i syfte att skydda sjukvården och riskgrupper. Många andra länder gjorde snabbare och kraftigare insatser för att slå ner smittan och därmed de tidiga dödstalen. Hur gick det egentligen till när huvudmålsättningarna för den svenska strategin formulerades? Vilka avvägningar gjorde regeringen och utifrån vilket beslutsunderlag?

Ambition och mål – inte bara metodval och praktiska förutsättningar – borde vara huvudfrågeställningar för coronakommissionen.

Därutöver är det centralt att dra lärdomar av den praktiska hanteringen av pandemin. Uppenbarligen räcker det inte att regeringen ger instruktioner, samordningsansvar och pengar till myndigheter, kommuner och regioner under en pågående nationell kris. Särskilt debatten om varför inte testningen kommit i gång i stor skala visar att ansvarsförhållandena är oklara.

Den svenska förvaltningsmodellen må ha fördelar i vardagslunk, men den behöver justeras för att nästa stora påfrestning ska kunna mötas bättre.

Pandemin har även riktat strålkastarljus på befintliga brister i verksamheters kvalitet. Därför är det bra att kommissionen ska titta på hur äldreomsorgen fungerar, vilka effekter vidtagna åtgärder för att begränsa smittspridningen fick, hälso- och sjukvårdens förmåga att tackla virusutbrottet, testning med mera. Delresultat ska enligt regeringens förslag presenteras dels i höst, dels i november 2021.

Men regeringen föreslår att coronakommissionen ska lämna sin slutrapport först i november 2022 – två månader *efter* valet. Det är oacceptabelt ur demokratisk synvinkel. Väljarna måste kunna ta aktiv ställning till hur ansvariga beslutsfattare har skött krisen.

Sofia Nerbrand
sofia.nerbrand@dn.se"

”Tillsammans klarar Sverige och Tyskland utmaningarna”

DN FREDAG 12 JUNI 2020

"DN. DEBATT 200612
Det är av central betydelse att skapa en gemensam, europeisk syn på hot. Därför måste samarbetet mellan EU och Nato stärkas ytterligare. Det känns bra att kunna räkna med våra svenska vänner i detta ambitiösa arbete. Tyska Bundeswehr och Försvarsmakten kan lita på varandra, skriver Tysklands försvarsminister Annegret Kramp-Karrenbauer.

Sverige och Tyskland ser ut över en värld som präglas av omvälvningar och oro – geopolitiska rivaliteter tilltar, Kinas maktanspråk ökar, Ryssland agerar allt aggressivare. Farorna från cyber- och informationsvärlden ökar, våra kritiska infrastrukturer blir sårbarare, försöken till riktad desinformation genom ”fake news” blir allt fler.

Vi har också globala utmaningar, till exempel terrorhandlingar över landsgränserna och effekter av klimatomvandlingen i bland annat Arktis och Sahelregionen. En annan utmaning är pandemier, som vi i Europa ju inte heller förskonas ifrån. Coronaviruset har gjort detta smärtsamt tydligt.

Våra båda länder står inför gemensamma utmaningar som vi endast kan möta tillsammans. Och att detta resulterar i ett konkret agerande, det vet vi. För mig är återhämtningsförmågan av särskild betydelse. I kris gäller det att visa motståndskraft och att gå stärkt ur den. Med andra ord: att visa förmåga till handling. Om vi på europeisk nivå blir

handlingskraftigare och kommer fram till en gemensam strategisk inriktning, kan vi stärka vår förmåga att bemöta nya kriser och konflikter.

Coronakrisen ger oss en möjlighet: att inte enbart återställa saker och ting till vad de var före pandemin, utan också att blicka framåt och att se krisen som en chans för Europa. Så uppfattar jag även mottot för Tysklands EU-ordförandeskap från 1 juli och ett halvår framåt: ”Tillsammans åter stärka Europa.”

För den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken innebär detta att vi fortlöpande måste kunna garantera säkerheten i Europa, oavsett i vilket krisläge vi befinner oss i. I detta samarbete inkluderar jag explicit våra brittiska vänner – Storbritannien är och förblir vår samarbetspartner och bundsförvant, trots det beklagliga utträdet ur EU. Europas säkerhet är odelbar.

Det är av central betydelse att skapa en gemensam, europeisk syn på hot och att tillsammans lägga om prioriteringarna. Därför måste samarbetet mellan EU och Nato stärkas ytterligare. Konkreta exempel på detta är European medical command, som sammanbinder våra medicinska tjänster ännu mer, eller våra investeringar i militär mobilitet, som stärker infrastrukturen i hela Europa.

Det känns bra att kunna räkna med våra svenska vänner i detta ambitiösa arbete. Våra länder har sedan lång tid tillbaka visat vad ett gott och förtroendefullt samarbete betyder. Ett bra exempel är det tysk-svenska samarbetet med vapenkontroll inom OSSE. Under de senaste åren fick Tyskland använda ett specialflygplan från Sverige och kunde med detta genomföra kontrollflyg över hela Europa.

Våra länder har också ett nära samarbete inom ramen för den konsekventa uppbyggnaden av våra europeiska försvarsinitiativ samt FN:s fredsbevarande arbete. Detta samarbete, präglat av ömsesidigt förtroende, tar sig mycket praktiska uttryck hos våra försvarsmakter:

Oavsett om det rör sig om gemensamma övningar, som den pågående viktiga maritima övningen i Östersjön, eller om insatser i Mali eller Afghanistan: tyska Bundeswehr och Försvarsmakten kan lita på varandra! Detta uppskattar jag verkligen.

Jag hade egentligen planerat att personligen vara på plats i Stockholm i slutet av maj och träffa min kollega Peter Hultqvist. På grund av corona-pandemin har dessa planer tyvärr omintetgjorts. Men jag är glad över att kunna fördjupa vårt samarbete när det gäller säkerhet och försvar under en ”virtuell resa” med mina departementskollegor från de nordiska länderna via videokonferenser och med säkerhetspolitiska experter vid temakonferenser på nätet.

Europas nordiska länder har en särskild strategisk betydelse och Tyskland står fast vid sina nordeuropeiska vänners sida. Vi i Europa utgör en gemenskap; våra värderingar och intressen förenar oss. Det är det som vår styrka baseras på. Det är det som vi måste tillämpa. Vi måste fatta mod och vi måste på ett medvetet sätt avvärja alla försök att splittra oss: med en stark röst och med förenade krafter. Tillsammans stärker vi Europa igen.

Annegret Kramp-Karrenbauer, Tysklands försvarsminister och förbundspartiordförande för CDU "

”Nedstängning hade inte så stor effekt”

DN FREDAG 12 JUNI 2020

Sveriges stora smittspridning berodde i högre grad på när åtgärder sattes in, snarare än på hur de utformades, menar Karin Tegmark Wisell på Folkhälsomyndigheten. – Om vi tittar på Stockholm och Lombardiet så hade restriktioner och nedstängning inte så stor effekt, sjukligheten och dödsfallen fortsatte, säger hon till DN.

Resandet i Europa i slutet av februari och början av mars bidrog till en stor smittspridning över hela kontinenten. I Sverige blev sportlovstiden något av en superspridartillställning, då många svenskar tog med sig smittan hem samtidigt, menar Karin Tegmark Wisell, avdelningschef på Folkhälsomyndigheten.

– I Sverige har vi ett omfattande resande i många delar av Europa under den tiden, så det har nog haft en väldigt kraftig effekt på hastigheten i pandemins utveckling i Sverige, säger hon.

Förutom från Italien kom smittan till Sverige från Storbritannien, Frankrike, Nederländerna och östra USA. Det visar Folkhälsomyndighetens analyser. Att smittan hann etablera sig i samhället, framför allt i Stockhom, innan restriktioner var på plats menar Karin Tegmark Wisell har bidragit till att Sverige drabbades hårt.

– När vi ser tillbaka jämför vi oss mycket med de nordiska länderna och det är uppenbart att det spelar roll hur etablerad smittan var vid vilken tid man gjorde sin stängning. Det vi gjorde i Sverige har bromsat smittan kraftigt, framför allt i regioner där man inte hade så stor smittspridning då.

Hon tar upp Skåne som exempel på en del av Sverige där man lyckats hålla ned smittspridningen på låga nivåer under hela pandemin. Medan hon jämför Stockholmsområdet med Lombardiet, den region i norra Italien som drabbades mycket hårt av det nya coronaviruset.

– Om vi tittar på Lombardiet så hade det inte så stor effekt att man stängde, sjukligheten och dödsfallen fortsatte. Och det trots att man gjorde mycket kraftiga nedstängningar, säger hon.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se "

" Socialstyrelsen: ”Man ska få den vård som man behöver”

DN FREDAG 12 JUNI 2020

Läkare får inte rutinmässigt fatta beslut om att avsluta vård utan att träffa sina patienter. Och hur påstridig familjen är ska inte påverka vilken vård äldre får, enligt Socialstyrelsen.

Klarar man av att cykla Vätternrundan klarar man troligen även av intensivvård, enligt Thomas Lindén, avdelningschef vid kunskapsstyrning för hälso- och sjukvård vid Socialstyrelsen. Skicket man är i ska avgöra – inte hur många år man levt. Inte heller familjens påtryckningar ska inverka.

– Man ska få den vård man behöver oavsett om man har starka anhöriga eller inte, säger Lindén.

Även på äldreboenden har alla äldre rätt till en individuell bedömning av vårdbehovet om man blir försämrad, understryker han.

Får läkare ta beslut om att avstå från vård utan att träffa patienten?
– Generellt sett nej. Det måste ske i samråd med en annan legitimerad kollega, med patienten och anhöriga. Det måste vara dokumenterat i journalen och det är i normalfallet väldigt svårt att göra det över telefon eller på distans.

Socialstyrelsen har gett ut handboken Om att ge eller inte ge livsuppehållande behandling, om hur beslutet ska gå till. Det kan enligt Lindén finnas undantag då ett beslut över telefon skulle kunna vara möjligt: där läkare och personal på boendet efter lång tid känner patienten väl och arbetar tillsammans i team.

Hur är förutsättningarna för att göra en individuell bedömning när vårdbolag med få läkare ansvarar för läkarvård på ett stort antal boenden och inte träffar patienterna under pandemin?

– I vår rapport om äldrevården i fjol har vi pekat ut ett antal saker som måste fungera. En av dem är kontinuitet – man måste givetvis ha personal nog att kunna träffa patienterna tillräckligt för att kunna lära känna dem. Hur man löser det är upp till vårdgivaren, och Ivo gör nu en granskning av äldrevården.

Enligt Thomas Lindén har Sverige en äldrevård som överlag är bra. Men Socialstyrelsen har återkommande lyft flera allvarliga problem i sina utvärderingar.

Brytpunktssamtal, där patienten och anhöriga informeras om att botande behandling avslutas och att man går över till palliativ, lindrande, behandling, ska enligt riktlinjerna alltid hållas. I Socialstyrelsens senaste genomgång från 2015 skedde det endast i 55 procent av fallen.

– Vi använder ganska starka ordalag där: Det ska alltid ske. Det är för dåligt att det inte alltid sker.

Personalen har för låg utbildning och basala hygienrutiner, arbetskläder och återkoppling kring rutiner saknas för ofta, enligt en lägesrapport från i fjol. Insatser från olika aktörer behöver samordnas bättre och personalkontinuiteten har försämrats.

– För många personal träffar samma äldre person. Det borde vara mer fasta arbetslag. Det har vi påpekat ur ett patientsäkerhetsperspektiv – men det är viktigt för smittspridning också.

Felaktig organisation är grunden till tragedin inom äldrevården, skriver en grupp läkare i en debattartikel i Läkartidningen. De lyfter bland annat fram Ädelreformen 1992 som avgörande då ansvaret för äldrevården flyttats från landstingen till kommunerna. Begreppet palliativ vård i äldrevården tycks ha utvidgats på tveksamma medicinska grunder skriver artikelförfattarna, bland andra Anna Hammarström, från vårdföretaget Mitt Hjärta.

– Det är politiska beslut och myndighetsbeslut som bäddat för den här katastrofen. Kvalificerad sjukvård har flyttats bort från de äldre. I dag är läkarna bara konsulter med alldeles för lite tid för varje patient.

Bristen på läkartid i kombination med att Socialstyrelsen avrått från onödiga läkarbesök i äldrevården tycks, skriver författarna, har lett till praxis att även livsavgörande beslut, som att sätta in morfin och smärtlindring i stället för att försöka behandla en infektion, fattas per telefon.

– Det är inte förenligt med läkaretiken och tveksamt om det ens är förenligt med svensk lag, att fatta den här typen av beslut utan samtycke för en människa man inte har träffat. Att läkaren försäkrar sig om att hen skaffat sig en korrekt medicinsk helhetsbild är det minsta man kan kräva.

Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, utreder just nu såväl prioriteringar inom intensivvården i och huruvida äldre på särskilda boenden får en individuell bedömning.

Flera anhöriga som DN talat med vittnar om att de fått besked om att deras anhöriga på äldreboende inte kommer att remitteras till en högre vårdnivå vid allvarlig covid-19 och skickas till sjukhus, liksom att endast läkaren kopplad till boendet kan fatta ett sådant beslut.

Marie Åberg, avdelningschef på Ivo, uppger i ett mejl, att någon sådan bestämmelse inte finns.

”Den ska alltid göras en individuell bedömning avseende vilken vårdnivå den äldre på ett särskilt boende är i behov av. Det finns ingen reglering av vem som gör denna bedömning. Vården ska enligt hälso- och sjukvårdslagen tillhandahållas och fördelas på lika villkor för hela befolkningen.”

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

" Strid om höghastighetsbanan kan hota hela januariavtalet

DN FREDAG 12 JUNI 2020

Miljöpartiet anklagar Liberalerna för att förhala byggandet av höghastighetsjärnväg. MP:s språkrör varnar för att hela januariavtalet är i fara. L gör en helt annan tolknig av vad partierna kommit överens om. – Det här är en prövning av om avtalet faktiskt håller, säger Per Bolund (MP).

I punkt nummer 28 i januariavtalet mellan S, MP, C och L står det att ”nya stambanor för höghastighetståg ska färdigställas”. Det är ett megaprojekt med en preliminär prislapp runt 230 miljarder kronor.

Tåg ska kunna färdas i upp till 300 kilometer i timmen mellan Stockholm, Göteborg och Malmö med Jönköping som knytpunkt. Anhängarna talar om klimatvinster och positiva effekter för jobb, företag och bostadsbyggande.

Nu vidgas en spricka mellan Miljöpartiet och Liberalerna om hur avtalets skrivningar ska tolkas.

Projektet gick i stå i december sedan Moderaterna och Kristdemokraterna tackat nej till att delta i förhandlingen om finansiering. Därefter har diskussionerna fortsatt mellan januaripartierna utan framgång. Centern, Socialdemokraterna och Miljöpartiet är varma anhängare av idén. Problemet, enligt miljöpartisterna, är att Liberalerna agerar bromskloss. Nu har de gröna språkrören fått nog.

– Det är dags att sluta förhala och komma igång, säger Isabella Lövin.

– Liberalerna har ägnat sig mer åt att ifrågasätta projektet i medierna än att försöka hitta lösningar i de samtal vi har, säger Per Bolund. Språkrören ser också projektet som en del i vad som krävs för att återstarta ekonomin efter coronakrisen. De anser inte att det finns något utrymme för att tolka januariavtalet på annat sätt än att tågbanorna ska byggas.

– Det här är en av de absolut tydligaste punkterna i januariavtalet. Det är ett avtal där det finns en hel del sura citroner för Miljöpartiet som vi inte har tyckt att det varit lätt att fatta beslut om, men vi har gjort det eftersom det är grunden för vårt samarbete, säger Per Bolund.
– Vi har förstått att det här är en sur citron för Liberalerna men det är dags att de äter den citronen nu.

Vad blir konsekvensen om Liberalerna inte ställer upp på det och ni inte kan komma överens?
– Legitimiteten i avtalet kommer att ifrågasättas. Det här är en prövning av om det som vi alla fyra partier har skrivit under på faktiskt håller och kommer att levereras, säger Per Bolund.

Enligt regeringen finns en färdig finansieringslösning som innebär att pengar lånas utanför den vanliga ramen för infrastruktur. Detta för att undvika att andra järnvägssatsningar trängs ut. Regeringen vill också att Trafikverket skapar en separat organisation för projektet, i likhet med när Öresundsbron byggdes.

MP:s språkrör vill att samtliga januaripartier ställer sig bakom detta så att Trafikverket kan dra igång nästa fas.

L-ledaren Nyamko Sabuni har betonat vikten av att få med Moderaterna för att få långsiktighet oavsett regeringar i framtiden. Moderaterna säger dock nej, liksom KD och SD. Vänstern är däremot positiva.

Januariavtalet säger också att projektets utgångspunkt ska vara en bred diskussion om finansieringen mellan de sju partierna som varit med från början, det vill säga alla utom SD. MP:s språkrör anser att man redan har uppfyllt den punkten och att man nu måste gå vidare utan M och KD.

Är det inte ett vågspel att dra igång ett så här stort och långsiktigt projekt utan att förankra det bredare?
– M har fladdrat fram och tillbaka i den här frågan utan styrsel. Ett sådant parti kan man inte bygga viktiga infrastrukturprojekt omkring, säger Per Bolund.

Liberalerna gör en helt annan tolkning av skrivningarna i Januari-avtalet. DN har bett om en kommentar från Nyamko Sabuni men partiet låter sin trafikpolitiska talesperson Helena Gellerman uttala sig.

– Enorma infrastrukturprojekt måste ha en bred politisk förankring. Därför står det i Januariavtalet att utgångspunkten för finansieringen av höghastighetståg är samtal mellan sju riksdagspartier. Det är en viktig del i Januariavtalet som Miljöpartiet nu verkar överge, vilket är allvarligt. Den är en garant för att svenska skattepengar hanteras seriöst med långsiktighet, skriver hon en kommentar till DN.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

"Fakta. Nya stambanor
2014 startade Sverigeförhandlingens som resulterade i ett avtal där kommunerna längs sträckningen lovar att bygga 100 000 bostäder mot att staten bygger nya stambanor för höghastighetståg. Projektet startades av Alliansen och har sedan drivits vidare av S-MP. Enligt januariavtalet mellan regeringen samt C och L ska stambanorna byggas.

Ett argument för höghastighetståg är klimatnyttan när transporter flyttas från bil och flyg till järnväg. Ett annat är att arbetsmarknaderna vidgas när det går att pendla längre med rimligare restider. Dessutom är det nuvarande järnvägsnätet överbelastat.

Argument emot är att de samhällsekonomiska kalkylerna inte visar på lönsamhet. Kritiker framhåller också de negativa klimateffekterna från de stora mängderna stål och betong som behövs. Riksrevisionen har dessutom pekat på brister i hur planeringen hittills har gått till. "

"2 000 personer kallas till antikroppstest

DN FREDAG 12 JUNI 2020

Rinkeby-Kista är den stadsdel i hela Stockholms län som har haft flest antal konstaterade fall av covid-19 per invånare. Runt 2 000 personer i området kommer därför att kallas till antikropps-testning.

Det är Folkhälsomyndigheten och Smittskydd Stockholm som ska genomföra antikroppstestningen. Syftet är att fördjupa kunskapen om smittspridningen i stadsdelen Rinkeby-Kista. Förhoppningen är även att kunna skapa ett skapa underlag för riktade åtgärder.

Ett slumpmässigt urval av personer i stadsdelen kommer att erbjudas att testa sig. Inbjudan till testning har i dagarna skickats till cirka 2 000 personer mellan 16 och 69 år som är folkbokförda i stadsdelen. Enbart personer som fått en inbjudan kan delta i provtagningen.

Testningarna genomförs under vecka 26 och förhoppningen är att ungefär 1 500 personer deltar. Testen är frivilliga och den som testar sig kommer att få ta del av sitt provsvar. Resultaten analyseras på gruppnivå för att inga enskilda personer ska kunna identifieras.

– Det är viktigt att veta hur smittan ser ut i befolkningen. Rinkeby-Kista är det område som per invånare hittills haft flest konstaterat smittade i länet, även om smittspridningen i dag har minskat och ser ut som i övriga delar av länet. Vi vill se hur stor andel av invånarna i stadsdelen som har antikroppar i relation till antal konstaterat smittade, vi misstänker ju att det är många som varit smittade utan att veta om det, säger Per Follin, smittskyddsläkare Region Stockholm, i ett pressmeddelande.

Antikroppar visar att immunförsvaret känner igen det nya corona-viruset, vilket innebär att den testade personen har varit smittad av covid-19.

Finansregionrådet Irene Svenonius (M) har tidigare sagt att Region Stockholms ambition är att alla stockholmare som önskar ska få testa sig – både för pågående virus och antikroppar.
– Vi har en kapacitet att testa 40 000 i veckan, den måste ju användas, har Irene Svenonius sagt.

Andreas Nordström
andreas.nordstrom@dn.se "

”EU:s återhämtning gynnar Sverige, Finland och Danmark”

DN LÖRDAG 13 JUNI 2020

"DN. DEBATT 200613
EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen har presenterat ett kraftfullt återhämtningspaket på 750 miljarder euro. Det gynnar hela EU:s gemenskap. Att hela vår inre marknad återhämtar sig är i högsta grad i de nordiska medlemsstaternas intresse, skriver EU-kommissionärerna Ylva Johansson, Jutta Urpilainen och Margrethe Vestager.

Ett virus har dragit in och skakat om världen kraftigare än en gigantisk, global orkan. Ingen jordbävning, ingen konflikt, ingen finanskris, inte ens ett krig har på så kort tid påverkat så mycket i så stora delar av världen. Hela industrier har stannat, gränser har stängts, människor har förlorat jobb och försörjning och inte minst: över 400 000 har hittills dött i sviterna av covid-19.

Också vårt europeiska projekt står nu inför sin största utmaning hittills. Inom EU har viruset drabbat alla, men olika regioner och länder olika hårt. Det kom in tidigt med våldsam kraft i Italien och Spanien, medan andra länder fick mer tid att vidta åtgärder och förbereda sina sjukvårdssystem. Alla har sökt skydda sina medborgare med nedstängningar och restriktioner, som i sin tur slagit hårt mot samhällens hela funktionssätt.

Hur möter man en kris av så här stora mått? En sak är vi säkra på: man gör det inte ensam. Varken som enskild människa eller som enskilt land.

När insikten kom om vidden av krisen agerade EU snabbt och kraftfullt. Med stöd till utveckling av vaccin och diagnostik, med gemensam upphandling av sjukvårdsutrustning, med hjälp till permitteringsstöd, med samordning och råd kring tillfälligt stängda gränser och mycket annat.

Nu är det dags för nästa steg.

Den 27 maj presenterade EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen ”Next generation Europe”. Det är ett kraftfullt återhämtningspaket på 750 miljarder euro som läggs utöver det reviderade budgetförslaget för åren 2021–2027 på 1 100 miljarder euro. Ett finansiellt stöd på totalt 1 850 miljarder euro alltså, för en återstart av Europas ekonomier.

Det här är inte pengar som kravlöst går in i medlemsländerna statskassor. Pengarna i återhämtningsplanen är kopplade till EU:s strategiska mål och ska användas för investeringar i grön omställning, digitalisering, forskning och utbildning. Det handlar om att sunda företag som kraschlandat i coronakrisen ska få hjälp att överleva och investera för framtiden.

I exceptionella tider som denna är det rimligt att EU lånar på kapitalmarknaden med unionens starka kreditvärdighet som grund. Pengarna kanaliseras sedan till medlemsländerna via program för återuppbyggnad som följs upp och kontrolleras av kommissionen och

EU-parlamentet. 500 miljarder euro går som bidrag, 250 miljarder som lån.

En del av de föreslagna resurserna ska gå till omedelbara insatser för forskning på vaccin och behandlingsmetoder och till ett nytt hälsoprogram.

Det är ett enormt åtagande av medlemsländerna och EU gemensamt. Förslaget präglas av solidaritetstanken; de regioner som drabbats hårdast får mest stöd. Men det är också ett förslag som gynnar hela EU:s gemenskap, inte minst de länder vi känner bäst i EU:s norra del. Att hela vår inre marknad återhämtar sig är i högsta grad också i de nordiska medlemsstaternas intresse:

Hälften av Sveriges bnp kommer från utrikeshandel, största delen av handeln sker med andra EU-länder. Cirka 1,5 miljoner svenskar försörjer sig på jobb i exportindustrin.

I Danmark bidrar utrikeshandeln till över hälften av bnp, och cirka 25 procent av arbetsstyrkan, 730 000, är beroende av den.

Finland är extremt exportberoende, 60 procent av exporten går till den europeiska inre marknaden och exportindustrin sysselsätter 1,1 miljoner.

Ett Europa med massarbetslöshet och konkursade företag skulle slå direkt in i de nordiska ekonomierna. Om EU:s hjul slutar snurra har vi ingen fungerande inre marknad att sälja till.

Inga av EU:s medlemsländer är betjänta av fattigdom och utslagning i en annan del av kontinenten. Misär är en farlig grogrund för social oro och politiskt kaos som kan sprida sig. Nu gäller det för oss att ta vara på våra ungdomar och allas vår framtid.

Förslaget i Next generation handlar verkligen om nästa generation, våra barn och ungdomar. Det finns inget gott med det virus som lamslagit stora delar av världen. Men nu har det hänt, och återhämtningspaketet är konstruerat för investeringar för framtiden.

Kopplat till EU:s traditionella budget med uppföljning för varje land, går det att styra mot våra strategiska mål, bland annat ett koldioxidfritt Europa 2050. Paketet är avsett att erbjuda oss en bro till det framtida Europa.

Nu handlar det om att ta sig ur en kris tillsammans eller försöka på egen hand. I den globala, tuffa marknad vi befinner oss är det en enorm skillnad att vara i en gemenskap med 450 miljoner invånare i stället för 10 miljoner.

Kostnaderna för EU-medlemskapet diskuteras ofta och det är bra. Men fördelarna glöms tyvärr lika ofta. För att nämna några: en enorm konsumentmarknad för företag och tjänster, fri rörlighet för människor, möjligheter att jobba i hela EU, möjligheter till studier, samarbetsprojekt inom innovation och forskning, kulturutbyte, brottsbekämpande samarbete och inte minst: en starkare röst i internationella sammanhang och vid förhandlingar.

Kanske dessa fördelar alltför lättvindigt tas för givna. Den europeiska integrationen bygger på en kedja av generationer och avgörande ögonblick. Nu är det vårt ögonblick att skapa ett bättre Europa för våra barn.

Ylva Johansson, EU-kommissionär med ansvar för migration och inrikes frågor
Jutta Urpilainen, EU-kommissionär med ansvar för internationella partnerskap
Margrethe Vestager, EU-kommissionär med ansvar för digital strategi och konkurrensfrågor, verkställande vice ordförande i EU-kommissionen

Artikeln publiceras också i danska Berlingske tidende och i finska Hufvudstadsbladet "

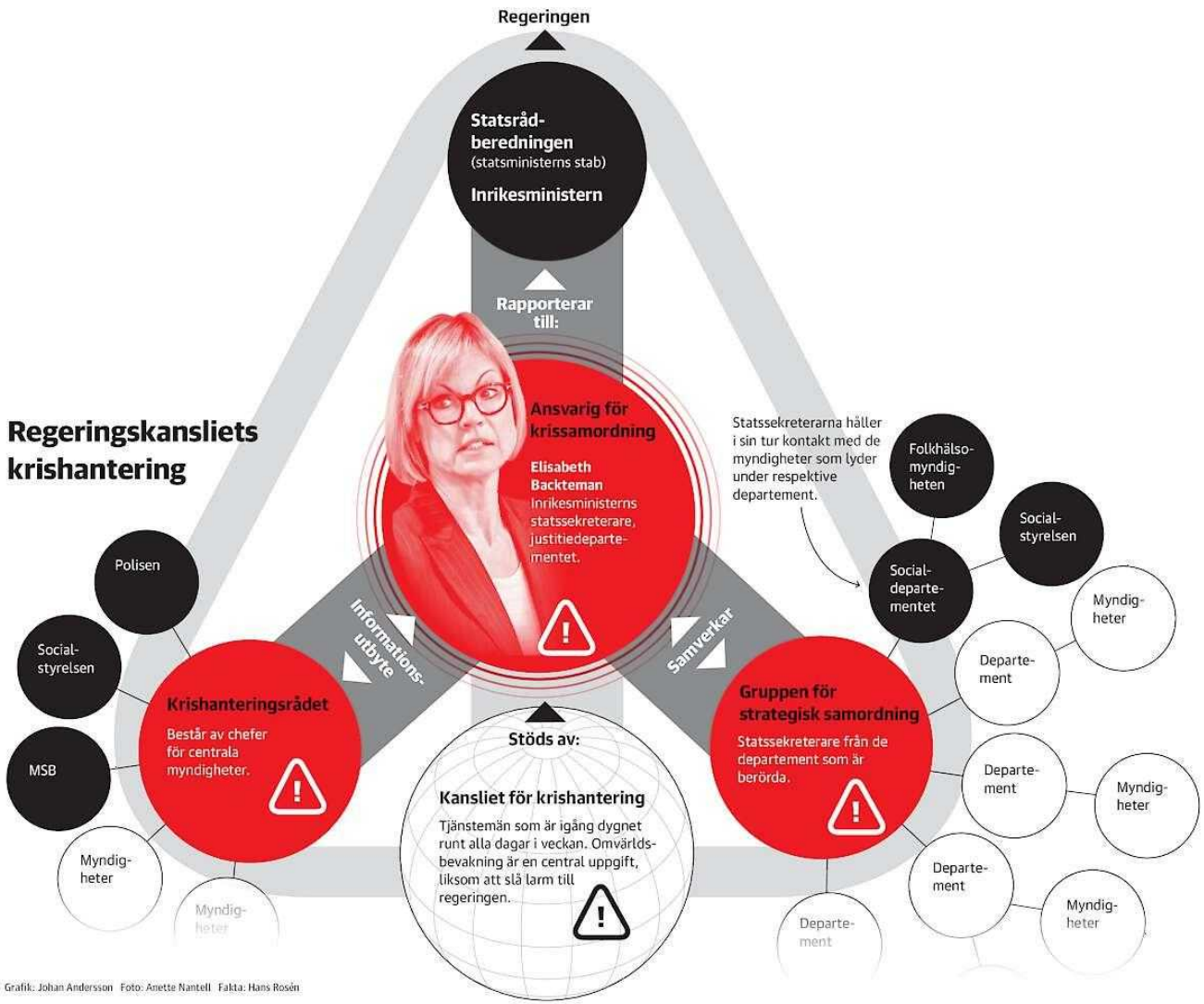

" Så prövades Sveriges krisberedskap av viruset

DN LÖRDAG 13 JUNI 2020

Regeringen utgick tidigt från att coronakrisen skulle pågå i minst två år och att Sverige var väl förberett. Men redan efter en månad uppstod allvarliga sprickor i den svenska beredskapen.
DN har fått exklusiv inblick i regeringens krishantering och kartlagt hur politiker och tjänstemän på alla nivåer famlade efter lösningar när ett nytt okänt virus kom till Sverige.

Ännu en dörr av stål och glas går i lås bakom oss. Vi befinner oss till slut innanför skalskyddet, zonen i regeringskvarteren med den mest rigorösa säkerheten. Här finns rum som är stängda för alla utomstående och där hemliga delar av den svenska beredskapen har diskuterats under coronakrisen.

Spindeln i nätet heter Elisabeth Backteman. Hon är statssekreterare på justitiedepartementet, men framför allt är hon ansvarig för hela Regeringskansliets krissamordning. Sedan mitten av januari har hon ägnat all sin tid åt att försöka få grepp om det nya virusets härjningar.

– Vi hade sett att viruset förflyttat sig i Europa och förstod att vi måste agera. Vi har hanterat virus förr men det här var helt okänt. Det har präglat allt. Okunskapen var stor. Initialt fick jag fundera mycket på hur vi skulle hantera en sådan här okänd materia. Hur gör man?

30 januari. WHO-chefen Tedros Adhanom Ghebreyesus håller pressträff om det nya viruset

”170 personer har förlorat sina liv i det här utbrottet, alla av dem i Kina. Vi måste komma ihåg att det här är människor, inte siffror.”

Detta är läget den första februari 2020: Drygt 12 000 personer är bekräftat smittade av det nya coronaviruset i världen och cirka 260 personer har avlidit till följd av det. Än så länge kopplas i stort sett alla fall till Kina och staden Wuhan.

Viruset har precis upptäckts även i Sverige. En student i Jönköping som nyligen besökt Wuhan har återvänt med smittan. Kvinnan i tjugoårsåldern isolerar sig själv och får beröm av regionens smittskyddsläkare för hur hon agerat.

Viruset är en världsnyhet, men fortfarande i hög grad en kinesisk fråga. Lördagen den 1 februari samlas den svenska regeringen ändå till ett extrainsatt sammanträde. Det sker – som så mycket annat de kommande veckorna – på initiativ från Folkhälsomyndigheten.
På mötet beslutar regeringen att klassa det nya coronaviruset som en samhällsfarlig sjukdom.

Risken för en spridning i Sverige bedöms som mycket låg – men redan när regeringen sammanträder finns de första varningstecknen på att den svenska beredskapen står inför stora utmaningar.

Några personer agerar också på de varningarna. Men Sverige som nation förlorar värdefull tid att förbereda sig på den pandemi som inom några veckor kommer göra landet till ett av de hårdast drabbade i Europa.

DN har i intervjuer och bakgrundssamtal med politiker och tjänstemän kartlagt hur förberedelserna såg ut i början av pandemin.

Myndighetsrapporter och sparade mejl visar på allvarliga brister i den svenska beredskapen. Skyddsutrustningen räckte inte till, smittan spreds på äldreboenden och testning i stor skala dröjde.

Snart skulle dödssiffrorna få hela världens blickar att vändas mot Sverige.

4 februari. Folkhälsomyndighetens riskbedöming
Nuvarande risk för importfall – Måttlig. Risk för spridning i Sverige – Mycket låg.

Internt på regeringskansliet tyckte man att krishanteringen snabbt kom på fötter. Elisabeth Backtemans uppgift var att identifiera hur de olika departementen kommer att bli berörda och vilka beslut regeringen kan behöva fatta.

Mötena med statssekreterare i gruppen för strategisk samordning avlöste varandra, först fem dagar i veckan, snart även på helgerna. Elisabeth Backteman skissade på olika scenarier. Hon insåg att krisen kunde bli långvarig, det kan handla om två år. Kanske mer. Strategierna måste vara uthålliga.

Regeringens olika scenarier omfattade enligt Elisabeth Backteman även en mycket värre utveckling än vad som hittills ägt rum, med en sjukvård som bryter samman och ännu fler döda. DN har inte fått ta del av scenarierna.

Utgångspunkten för Elisabeth Backtemans arbete var från början den svenska förvaltningsmodellen. Den bygger på en tilltro till det kommunala självstyret och expertmyndigheternas förmåga.

– Den som har uppgiften i ett normalläge har det också i ett ansträngt läge. Det ligger i varje aktörs roll att gå i gång och agera, man behöver inte vänta på ordergivning, säger Elisabeth Backteman.

Den svenska beredskapsmodellens ansvars- och närhetsprinciper inkluderar även regioner och kommuner. Elisabeth Backtemans krismaskineri byggde på premissen att även de var rustade för en pandemi.

Att regionerna hade tänkt igenom hur man skulle klara behovet av skyddsutrustning.

Att huvudmännen inom äldreomsorgen förstod vad som krävdes för att skydda de sköraste från smittan.

Det var ett korrekt antagande.

I teorin.
Men här någonstans började ett glapp uppstå mellan beredskapsmodellens glasklara idévärld och en verklighet där det fanns gott om sprickor för smittan att leta sig in i.

Avgörande uppgifter föll mellan stolarna.

5 februari. Anteckningar från myndigheternas samverkanskonferens: ”I ett långsiktigt perspektiv, och om läget förvärras, finns det en stark oro kring hälso- och sjukvårdens försörjning av personlig skyddsutrustning, läkemedel och sjukvårdsartiklar.”

Tre saker har pekats ut som misslyckanden i den svenska krishanteringen. Bristen på skyddsutrustning, smittan på äldreboenden och ett trögstartat testprogram.

När det gäller skyddsutrustningen fanns tidiga varningstecken i februari. Vid en samverkanskonferens berättade Socialstyrelsen för de andra myndigheterna att hälso- och sjukvården hade en god förmåga att hantera viruset, men att det fanns en stark oro för brist på utrustning om läget skulle förvärras.

Två dagar senare, den 7 februari, varnade även WHO-chefen doktor Tedros vid en pressträff:

– Världen står inför allvarliga störningar på marknaden för personlig skyddsutrustning. Efterfrågan är upp till 100 gånger högre än normalt och priserna är upp till 20 gånger högre.

I Sverige finns inga nationella beredskapslager. Det är de 290 kommunernas och 21 regionernas ansvar att se till att de har den utrustning som krävs. Men utan nationell styrning agerade alla olika. Och i vissa regioner fanns skyddsutrustning inte ens med i pandemiplanerna.

En som i efterhand hyllas av sina politiker är inköpschefen i region Skåne, Ingrid Bergman. Det är hennes jobb att se till att de skånska sjukhusen har skyddsmasker och utrustning. Redan i slutet av januari tog hon upp frågan med det regionala styret – snart skulle det bli mycket svårt att få tag på skyddsutrustning. Hon förklarade problemet:

Det mesta av utrustningen tillverkas i det virusdrabbade Kina, varutransporter försvåras av smittspridningen, samtidigt stiger efterfrågan över hela världen.

I februari lade Ingrid Bergman om hela organisationen samtidigt som hennes kollegor började leta nya sätt att få tag på skyddsmasker, handskar och visir.

– Jag tror att det var helt avgörande, säger hon.

– Nu kan det ta allt från en månad upp till två månader innan produkterna kommer. Om de ens kommer.

Allt efter att veckorna gick tvingades Region Skåne till alltmer kreativa lösningar och köpte provtagningspinnar avsedda för katter för att göra coronatester. Vid det laget hade vård- och omsorgspersonal runt om i landet börjat blanda egen handsprit och tillverka skyddsvisir av overheadpapper.

Stockholm är regionen som hittills drabbats värst av coronapandemin. Det lager som fanns i början av februari tog snabbt slut, enligt finansregionrådet Irene Svenonius (M).

– Det gick som smör i solsken. Vissa saker som skulle räcka i en månad tog slut på några dagar, vi kunde inte förutse åtgången, säger Irene Svenonius.

Samtal fördes med statliga myndigheter tidigt, säger Svenonius, men hela februari passerade utan att någon samordning hade skett.

– Det hände inget. Det var sirap. I ljuset av det skickade jag ett brev till regeringen ihop med kollegorna i Västra Götaland och Skåne om att ge Socialstyrelsen ett uppdrag att samordna Sveriges behov.

Regeringen svarade snabbt, men Socialstyrelsen fick inte eld i baken. Det hann bli brist i Sverige innan något hände. Hur ska en av Sveriges 290 kommuner kunna konkurrera på världsmarknaden? Det kan den inte.

Flera kommuner vittnar om hur de upplevde sig bortglömda samtidigt som det tunga ansvaret att skydda de äldre faller på dem. I takt med att antalet fall började öka i Sverige blev Magnus Johansson, Norrköpings vård- och omsorgschef, allt oroligare. Kommunen hade visserligen skyddsutrustning för att hantera vanliga utbrott av vinterkräksjukan, men inget som kunde stå sig mot en pandemisk spridning av ett helt nytt dödligt virus.

– Vi hade ju farhågor kring det och ställde frågan direkt till regionens smittskydd om vi skulle rusta upp oss. Men vi blev någonstans lugnade om att det här skulle man hantera från regionernas sida.

I ett mejl från regionens smittskyddsläkare står det att kommunen inte ska behöva vårda personer med konstaterad smitta.

”Således finns i dagsläget inget behov av att ta hem skyddsutrustning.”

– Då hade man nog inte förstått att det skulle kunna bli som det blev, säger Magnus Johansson.

○ ○ ○

Så tidigt som den 16 januari gick det att läsa på Folkhälsomyndighetens hemsida om det nya coronaviruset och att ”äldre och personer med vissa underliggande sjukdomar kan löpa större risk för allvarligare sjukdomsförlopp”.

Frågan om de äldre lyftes även flera gånger under WHO:s pressträffar. Ändå tog det tid innan alla i Sverige insåg allvaret.

Den 10 mars avrådde Folkhälsomyndigheten från alla besök på äldreboenden som inte var helt nödvändiga. Den 18 mars beslutade Stockholm om besöksförbud på alla stadens äldreboenden och liknande beslut fattade bland annat i Norrköping. Men det fanns kommuner som trots riskerna höll äldreboendena öppna.

I Östersund satt kommundirektören Anders Wennerberg och diskuterade med sina jurister. De ville skydda de äldre men tyckte att det fanns stora juridiska hinder mot att göra som en del andra kommuner. De som bor i äldreboendena har vissa rättigheter, kommunen kan inte bara gå in och besluta vad de äldre gör i sina egna hem.

– Det fanns inte något juridiskt stöd för ett förbud, säger Anders Wennerberg.

Den 30 mars beslutade regeringen om ett nationellt besökstopp på alla landets äldreboenden. Då hade viruset redan spridits till flera äldreboenden i Östersund. Det kommunala äldreboendet Frösö Strand blev särskilt hårt drabbat med flera döda bland de boende och utbredd smitta bland både personal och boende. I kommunens händelseanalys står det att viruset spreds trots tillgång på skyddsutrustning,

fastanställd personal och starka rekommendationer om att avstå besök.

– Precis innan besöksförbudet började gälla den första april ökade besöken otroligt mycket. Folk passade på att besöka så mycket de kunde, säger Anders Wennerberg.

I kommunens rapport står det att det är oklart om det i slutändan var personal eller besökare som förde in smittan på boendet.

”Av de besökare som trots avrådan kom de sista dagarna i mars räcker det med att en enda person kan ha varit smittbärare utan att veta om det.”

28 februari. WHO-chefen håller pressträff:

”Vi har fortfarande en chans att stoppa viruset om vi agerar resolut för att upptäcka fall tidigt, isolera och vårda patienter och spåra kontakter.”

WHO har hela tiden förordat att alla länder ska testa aktivt för att hitta smittade. Men i Sverige har testkapaciteten dragit ut på tiden och en av orsakerna till det är att det har varit otydligt vem som egentligen ska stå för kostnaden.

Emil Källström är Centerpartiets ekonomiskpolitiska talesperson och har fått frågan flera gånger – trots att han tycker att budskapet från regeringen och samarbetspartierna har varit tydligt.

– Ibland finns det en tendens i myndighetssfären och den politiska organisationen att om saker inte nämns uttryckligen så finns de inte. Om vi säger ”vi tar alla kostnader”, men inte skriver ner tydligt kostnad för kostnad så kommer motfrågan ”jaha men tar ni de här kostnaderna då? För det står ingenstans”.

Källström säger att det funnits formuleringar kring kostnader för testandet som var snårigt skrivna och därför missuppfattades i början, men sedan de skrivits om har tvivlen ändå funnits kvar.

– Regeringen borde kanske ha fått på plats en attityd av ”nu kör vi, gör det ni måste göra”. Budskapet ”går man utanför ramarna kommer man snabbt att bli förlåten”, som jag sa under en av de första presskonferenserna, gick inte fram hela vägen och hade behövt dunkas in av regeringen upprepade gånger.

○ ○ ○

Om den så kallade borgfreden hade en adress så var den Riksgatan 2, våning fyra, rum RÖ4-09. Rummet domineras av ett u-format sammanträdesbord där Acko Ankarberg (KD) presiderar som ordförande för riksdagens socialutskott. Mitt emot henne står ett annat bord där socialminister Lena Hallengren har slagit sig ner minst en gång i veckan sedan i februari för att diskutera coronasmittan.

– Redan från början uppfattade jag socialministern som väldigt lyhörd. Hon sa: nu är inte tid att kritisera andra partier, jag vill ha så mycket samarbete som möjligt. Vår inställning var direkt att det var vi med på. Vi sa att vi kommer att vara kritiska men konstruktiva, säger Acko Ankarberg.

Under trycket från coronakrisen uppstod en kollegial stämning i utskottet, över partigränserna. Regeringen gav ett lugnande intryck, verkade ha koll. Det är flera ledamöter överens om. Det intrycket

bestod under februari. Utskottet lyssnade och avvaktade, enligt Liberalernas ledamot Lina Nordquist.

För länge, tycker hon i efterhand.

– Det tog för lång tid för Sverige att komma i gång med förberedelser för om detta skulle bli mycket stort. Hur skulle det slå mot äldreomsorgen? Hur skulle sjukvården ställa om? Vi tappade februari. Det hade varit bra om vi fått den månaden också, säger Lina Nordquist.

16 mars. Anders Tegnell berättar att över 1 000 personer bekräftats smittade:

”Vi har en samhällsspridning i Sverige nu, framför allt i Stockholmsområdet.”

Under de första veckorna i mars åt sig insikten sakta men säkert in i de ansvariga politikerna: Den svenska krisberedskapens karta stämmer inte med verkligheten. Ansvarsfördelningen hade krackelerat. Alltför många på olika nivåer väntade på att någon annan skulle göra jobbet.

– Läget förändrades på väldigt kort tid väldigt dramatiskt, säger socialminister Lena Hallengren i efterhand.

Tonläget i myndigheternas rapporter höjdes: skyddsutrustning var på väg att bli ett stort problem. Varningar av samma slag nådde riksdagspolitikerna via deras partikamrater i kommuner och regioner.

Frågan blev central i socialutskottets diskussioner där stämningen snart försämrades.

I det läget fanns ingen plan B. Den måste tas fram i farten, mitt under brinnande krishantering.

Bland annat fick Socialstyrelsen ett nytt uppdrag den 17 mars som låg helt utanför myndighetens ordinarie verksamhet: att bli inköpscentral för skyddsutrustning och fördela den mellan kommuner och landsting. Någon färdig struktur för detta fanns inte. Bara att få grepp om behoven på olika ställen runt om i landet blev mycket omständligt och drog ut på tiden.

Regeringen insåg också att de inte hade en tillräckligt bra bild av tillståndet i riket, den 20 mars fick länsstyrelserna i uppdrag att löpande uppdatera om läget i de olika länen.

Samtidigt, i mitten av mars, började det ringa i telefonerna hos landets ledande regionråd. De är 21 stycken, nio av dem moderater. När de svarade kunde de höra statsministern i andra änden. Han frågade hur det gick, hur de mådde.

– Han ringde mig och pratade om hur läget var. Det tyckte jag var rätt så stort ändå, att statsministern ringer en regionstyrelseordförande och frågar hur läget är, säger Carl Johan Sonesson (M) i region Skåne.

Även socialminister Lena Hallengren ringde runt och upprepade att regionpolitikerna gärna fick kontakta henne om det var något de ville ha sagt.

– Jag tycker att det finns lyhördhet och man har verkligen velat veta hur det går hos oss, säger Mia Frisk (KD) regionstyrelsens ordförande i Jönköping.

25 april. Ebba Busch (KD) medverkar i Ekots lördagsintervju:
”Just nu har vi ett tydligt yttre hot och en gemensam fiende i coronaviruset och då är det inte läge att ifrågasätta befälhavaren.”

Men i riksdagen växte en kritik mot hur regeringen klarade den här omställningen, från att förlita sig på regionernas och kommunernas beredskap till att ta ett större statligt ansvar.

– De var inte förberedda för vad som krävdes för att Socialstyrelsen skulle ha det här uppdraget. Både när det gäller äldreomsorgen och testerna har regeringen inte haft allt klart när man kört ut det, säger socialutskottets ordförande Acko Ankarberg (KD).

Regeringens krissamordnare Elisabeth Backteman försvarar sig.
– Jag tror att det var ganska snabbt marscherat givet omständigheterna från det att vi först fick signaler om en bristsituation. Ett helt nytt sätt att jobba sattes på fötter på ett par tre veckor. Och nu har vi en situation där all skyddsutrustning som behövs finns.

Elisabeth Backteman pekar på en annan faktor som stjälpte den svenska beredskapsmodellen.

– Regionerna har ansvaret för upphandlingar och normalt fungerar det väldigt väl. Men den här krisen ledde till att de internationella marknaderna imploderade. Det innebar att störst gick först och då var enskilda regioner inte tillräckligt stora, säger hon.

25 maj.
Över 4 000 personer har avlidit i Sverige efter att ha bekräftats smittade av det nya coronaviruset.

Om man vill pricka in en tidpunkt när den politiska borgfreden under coronakrisen definitivt bryts så är detta ett förslag:

Strax efter klockan åtta söndag kväll den 7 juni.

Då anklagade KD-ledaren Ebba Busch i SVT:s direktsända partiledardebatt regeringen för att den ”med berått mod tillåtit en stor smittspridning i Sverige”.

Utanför tv-studions rampljus, i riksdagens stillsamma korridorer, är tonläget inte lika fränt men även där kan man ana stridslinjerna som kommer att dras när ansvaret för vad som gick snett i krisens inledning ska fördelas.

Moderaterna, som är med och styr 13 av 21 regioner men är ett oppositionsparti i riksdagen, pekar inte oväntat på regeringen.
– Det blir ett problem att vi saknar ett nationellt ansvar, man för hela tiden över ansvaret på regionerna. Man måste kunna förvänta sig ett starkare nationellt ledarskap i en så allvarlig situation, säger Camilla Waltersson Grönvall (M), ledamot i socialutskottet.

Men vad gjorde oppositionen i februari? När förstod dess partiledare vad som var på väg att ske?

Jimmie Åkesson (SD) säger till DN att han har tyckt att läget har varit allvarligt ”hela tiden”, men att han har litat på Folkhälsomyndighetens bedömningar.

– När smittan börjar komma till Sverige från andra länder förstår man att det här kommer att ske ganska snabbt. Sen har man hoppats att Folkhälsomyndigheten har haft rätt när man sa att ”det finns ingen risk

för allmän smittspridning”. Det var uppenbart en felbedömning och det är ju svårt för oss att veta det.

Vänsterpartiets Jonas Sjöstedt minns exakt när han förstod hur allvarlig krisen skulle bli.

– Det var samma dag som jag läste om äldreomsorgen i Madrid, om hur folk låg och dog och personalen hade övergivit de äldre och samtidigt tickade smittan in i Sverige. Jag förstod att det här kunde bli otroligt svårt och tufft, säger han.

Ulf Kristersson (M) säger att han tror att det var ”en glidande skala” för de allra flesta.

– Men när vi hade allmän smittspridning där i början av mars, då var det uppenbart att det här inte var något som skulle isoleras till andra länder.

KD:s Ebba Busch vill inte svara på frågan om när hon förstod situationens allvar, när DN frågar henne på en presskonferens i slutet av maj. Hon lovar att återkomma skriftligen, vilket hon gör en vecka senare.

Ebba Busch skriver till DN att hon minns att hon diskuterade covid-19 på stabsmöten i januari och att medarbetarna då gjorde olika bedömningar av faran.

I februari hade bilden blivit tydligare, skriver hon.

”Det stod klart för mig att smittan skulle komma till Sverige, och att det var mycket värre än en vanlig influensa. (…) Myndigheterna sade sig ha kontroll, regeringen tonade ner hotet. Och SVT sände mellofinalen från Friends arena som om ingenting … Jag minns att jag tyckte att det var direkt oansvarigt.”

Socialminister Lena Hallengren (S) försvarar att regeringen inledningsvis litade på att beredskapsmodellen, med ett stort ansvar på regioner och kommuner, skulle fungera.

– Vi kunde inte tidigt i februari utgå ifrån att vi har en krisorganisation med en ansvarsfördelning som inte fungerar. Då har vi ingen krisorganisation. Den som har ett ansvar förväntas ta det ansvaret. Den principen måste man utgå ifrån.

– Nu vet vi att alla inte har varit förberedda, att nästan ingen haft de lager som har krävts. Jag tror vi är överens om att det måste vi ha en annan ordning för. Vi behöver se över vår krisorganisation och se hur vi ska ha moderna beredskapslager, vem som lagrar vad, till vem och var, säger Lena Hallengren.

I botten finns också frågan: hur utkräver man ansvar när politiker på alla nivåer har varit inblandade, när regeringen gjort oppositionen delaktig och denna opposition av nödvändighet tvingats balansera mellan att vara kritisk och konstruktiv?

Tveklöst faller ett alldeles särskilt ansvar på regeringen, den instans som med grundlagens ord ”styr riket”. Men politiker av olika färg talar också om självrannsakan. Eller som Karin Rågsjö, vänsterpartist i socialutskottet, säger om misslyckandet i äldreomsorgen:

– Ingen av oss kan svära sig fri.

Emma Bouvin
emma.bouvin@dn.se
Mikael Delin
mikael.delin@dn.se
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

"Fakta.
Beredskapens tre principer

1. Ansvarsprincipen Den som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden ska ha det också under en krissituation. Den vanliga sjukvården har hand om vården även vid en kris, kommunerna sköter skola och äldreomsorg och så vidare.

2. Likhetsprincipen Under en kris ska verksamheten fungera på liknande sätt som vid normala förhållanden – så långt det är möjligt.
3. Närhetsprincipen En kris ska hanteras där den inträffar och av dem som är närmast berörda och ansvariga. Det är alltså i första hand den drabbade kommunen och den aktuella regionen som arbetar med insatsen.

Källa: Krisinformation.se

Elisabeth Backteman
Uppdrag: Ansvarig för Regeringskansliets krissamordning. Statssekreterare på justitiedepartementet hos inrikesminister Mikael Damberg som ansvarar för polisen, civil beredskap mm.
Parti: Socialdemokraterna.
Född: 1966.
Bor: Stockholm.
Utbildning: Fil kand i statsvetenskap, ekonomisk historia och nationalekonomi. Managementutbildning vid Handelshögskolan.
Tidigare politiska uppdrag: Statssekreterare hos landsbygdsministern, politiskt sakkunnig hos dåvarande statsministern Göran Persson.
Tidigare arbete: Migrationsverket, Riksrevisionsverket.
Källa: regeringen.se

Detta har hänt.

31 december 2019. WHO informeras av Kina om ett okänt virus.

31 januari. Det första fallet i Sverige, en ung kvinna i Jönköping som varit i Wuhan, Kina.

1 februari. Regeringen klassar viruset som en samhällsfarlig sjukdom efter begäran från Folkhälsomyndigheten.

4 februari. Folkhälsomyndigheten bedömer risken för importfall som måttlig, och risken för spridning i Sverige som mycket låg.

25 februari. Folkhälsomyndigheten bedömer risken för importfall som hög, och risken för spridning i Sverige som låg.

2 mars. Regeringens krishanteringsråd kallas till ett extrainsatt möte, det första under pandemin.

2 mars. Folkhälsomyndigheten ändrar sin riskbedömning avseende fall av coronavirus i Sverige. Risken för allmän smittspridning bedöms som måttlig.

10 mars. Folkhälsomyndigheten höjer risknivån till ”mycket hög risk för samhällsspridning i Sverige”. Uppmanar människor med symtom,

även milda, att begränsa sociala kontakter för att inte smitta andra. Det gäller både i arbetslivet och i privatlivet.

11 mars. Stopp för sammankomster över 500 personer.

15 mars. Drygt 1 000 personer har bekräftats smittade i Sverige.

16 mars. Folkhälsomyndigheten säger att vi har en samhällsspridning i Stockholm.

17 mars. Regeringen beslutar att alla gymnasieskolor och högskolor ska stänga.

17 mars. Socialstyrelsen får i uppdrag att säkerställa skyddsutrustning.
22 mars. Stefan Löfven håller tal till nationen.

27 mars. Stopp för sammankomster över 50 personer.

1 april. Besöksförbud på alla äldreboenden i Sverige.

1 april. Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att se till att fler personer testas för covid-19.

6 april. Drygt 500 har avlidit med covid-19.

7 april. Ändring i smittskyddslagen som ger regeringen större makt att fatta snabba beslut.

10 april. Drygt 10 000 personer har bekräftats smittade i Sverige. "

" Ewa Stenberg: Efter krisen väntar smärtsam omprövning

DN LÖRDAG 13 JUNI 2020

När coronakrisen bröt ut stod alla partier bakom Sveriges unika modell för krishantering. Men den förvärrade läget i stället för att lindra. Efter pandemin väntar en omprövning, som kan bli smärtsam. analys

Sverige avviker från resten av Europa i hur vi hanterat coronakrisen. Vi avviker också, sedan 300 år, genom vårt system med fristående myndigheter och ministrar med begränsade möjligheter att detaljstyra i en kris.

Bakgrunden kan sökas i oreda och maktkamper efter Karl XII:s död 1718. Innan dess rådde ministerstyre i Sverige, liksom i Danmark och de flesta andra länder. Men för 300 år sedan upphörde personalunionen mellan regering och förvaltning. En fristående förvaltning uppstod, och på den vägen är det.

Här kan en minister inte ta kommandot över myndigheternas beslut i enskilda ärenden eller ge självstyrande kommuner och regioner order om vad de ska göra. Det betyder verkligen inte att regeringen är maktlös. Den föreslår budget, tillsätter myndighetschefer, ger direktiv och mycket annat.

Åtskillnaden mellan politiker och förvaltning har tillsammans med det kommunala självstyret lagt grunden till den svenska modellen för krishantering. Huvudregeln där är att den som har ansvaret normalt

också har det i krig och kris. Ansvaret ska läggas på lägsta möjliga nivå i samhället och i ordinarie arbetsformer.

Det här skulle kunna vara en seg lektion i förvaltningshistoria.

Men under coronapandemin har det blivit en historia om liv och död. Efter 100 dagar med Folhälsomyndighetens presskonferenser och i torsdags 4 814 döda har eftertanken lägrat sig och den politiska borgfreden har övergått i uppretade anklagelser.

Vi har inte facit av krisen än, men några misstag är tydliga. Sverige kom i gång sent. Vi hade nästan inga lager med skyddsutrustning när pandemin slog till. Regioner och kommuner hade ansvaret för att hålla beredskapslager, men bland andra de tre storstadsregionerna hade valt att strunta i det. Regeringen styr riket, och fick gripa in och ge Socialstyrelsen i uppdrag att köpa utrustning på en panikslagen världsmarknad. Det tog minst en månad innan skyddsutrustningen kom ut till äldreboenden och hemtjänster. Det är väldigt lång tid i en pågående epidemi.

Ändå stod det klart redan i början av året att äldre var särskilt sårbara för covid-19 och att det fanns mycket lite skyddsutrustning i lager. Men det saknades en detaljerad lägesbild över hur det stod till i kommunerna. Nu skyller aktörerna på varandra.

Folkhälsomyndigheten säger att de inte visste hur det såg ut i äldreomsorgen. Stockholms äldreborgarråd lastar staten för att så många gamla dött på stadens boenden, och staten lastar regionerna för att masstestningarna för covid-19 inte kommit i gång som planerat, ett annat misslyckande. Det är inte lätt för väljarna att utkräva ansvar när inte ens politikerna verkar veta vem som bestämmer vad.

”När vi befinner oss i en kris, i en pandemi, så har det decentraliserade systemet medfört att det varit svårare att få till systemet snabbare. Det är en orsak till att det gått långsamt”, sade regeringens testkoordinator Harriet Wallberg till DN när hon avgick.

Också Marie Morell (M), ordförande i Sveriges kommuners och regioners hälso- och sjukvårdsdelegation, har pekat på den otydliga ansvarsfördelningen. Statsminister Stefan Löfven sade i sitt första majtal att det kommer en dag då vi måste diskutera om vi har organiserat samhället på bästa sätt.

Troligen kommer den dagen redan med den kommission som snart ska tillsättas.

Denna pandemi är inte första gången myndigheterna reagerat sent och krisberedskapsmodellen svikit. Under tsunamin begrep regeringen inte allvaret och det dröjde innan myndigheterna kunde samordna sig. Efter skogsbranden i Västmanland 2014 larmade den statliga utredaren om brist på utrustning, personal och att det var svag samordning och styrning av släckningsarbetet.

En mer centraliserad modell, där regeringen har större befogenheter, kan öka effektiviteten.

Men samtidigt har centraliseringen nackdelar. Resultatet beror ju på hur den högsta valda ledaren agerar. Hen kan vara senfärdig eller välja en farlig väg. Sådana exempel finns.

Det har gjorts flera försök att ändra region- eller kommunindelningar och myndighetsansvar. De har sällan lyckats.

Förändringarna påverkar valkretsar, politiska uppdrag och maktbefogenheter. Chefer ser sina revir krympa. Avlönade heltidspolitiker riskerar att bli fritidspolitiker. Det skapar motstånd i alla politiska partier.

Splittring är något fasansfullt för partiledare, värre än senfärdighet. Problemen måste alltså vara omöjliga att leva vidare med för att partierna ska orka förändra dem.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

"Magdalena Andersson: Så ska regeringen satsa Sverige ur krisen

DN LÖRDAG 13 JUNI 2020

Mer resurser till äldrevården och mer pengar till bostads-renoveringar. Det är centrala delar i finansministerns strategi när hon planerar för en omstart av svensk ekonomi. Men Magdalena Andersson (S) ser också ett tillfälle att göra stora förändringar på arbetsmarknaden. – Vi måste öka tryggheten, säger hon.

Kampen mot spridningen av coronaviruset har slagit stenhårt mot svensk ekonomi men efter tre månaders kris ser finansminister Magdalena Andersson tecken på en ljusning.

– Just nu ser det ut som om vi är i en vändning – men från en låg nivå och med stor osäkerhet, säger Magdalena Andersson.

Hittills har regeringen och samarbetspartierna genomfört krisåtgärder som beräknas kosta staten svindlande 250 miljarder kronor. Det är åtgärder som hanterat den akuta krisen och när det nu börjar bli dags att återstarta den svenska ekonomin kommer det att behövas ännu mer statliga insatser.

– Jag ser tydliga behov av att stimulera ekonomin också nästa år och kanske även 2022. Vi kan inte strama åt för snabbt för det skulle riskera att skada ekonomin, säger Magdalena Andersson.

Just nu förbereder finansministern en återstart med klassiskt social-demokratiska ingredienser. Hon lutar sig mot att både

Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådet har pekat ut offentliga investeringar som det mest effektiva för att få fart på hjulen igen. Det handlar till exempel om tunga investeringar i infrastruktur men också stöd till äldreomsorgen och byggbranschen.

– Vi vet att vi behöver bygga ut äldreboenden. Det borde vara en självklar del av offentliga investeringar i en djup lågkonjunktur. Det kan också handla om renovering av bostäder och offentliga byggnader.

– Två saker vi gjort nu är att vi har tidigarelagt väg- och järnvägsunderhåll. Vi har också fyllt på solcellsstödssatsningen. Den typen av åtgärder kommer att vara intressanta vid en återstart.

Varför är offentliga investeringar bättre än att stimulera företag och konsumtion?

– Det är vad ekonomerna som tittat på det här har kommit fram till. De har kommit fram till att det här är det som är mest effektivt att satsa på. Skattesänkningar kommer som det minst effektiva för att återstarta och stödja ekonomin i en nedgång.

Men du är väl inte alltid överens med andra ekonomer?

– Det beror på vad det handlar om. Men det är klart att när vi satsar krispengar så vill vi göra det så effektivt som möjligt.

Hur ser du på att med riktade skattesänkningar få fart på konsumtionen?

– Jag har inget principiellt emot att stimulera konsumtionen på ett effektivt sätt. Men det får man väga mot andra saker som är effektiva. Ska man stimulera konsumtion så ska man se till att det hamnar hos dem som har hög konsumtionsbenägenhet, och det är de som har de allra lägsta inkomsterna. Där är inte skattesänkningar så träffsäkra. Men att till exempel göra ett tillägg till pensionen för dem som har lägst pension är väldigt träffsäker konjunkturpolitik.

Era samarbetspartier kommer att kräva skattesänkningar, hur ska du hantera det?

– Där får vi ha en diskussion om att vi ska använda skattebetalarnas pengar på det allra mest effektiva sättet. Jag har inget principiellt mot att ha en stimulans via en skattesänkning men då får den vara träffsäker. Det är inte så effektivt att sänka skatten för inkomstgrupper som lägger pengarna på sparande.

Hur går omfattande offentliga satsningar ihop med en ambition att återgå till lägre statsskuld?

– Just nu är vi inte i ett läge där vi ska betala av på statsskulden. Vi ska i stället använda det utrymme som vi har skapat genom att tidigare ha betalat av på statsskulden. Fokus nu är inte att sänka statsskulden utan att skydda jobben.

– Det är viktigt att komma ihåg att det är skattebetalarnas pengar som vi använder. Nu tar vi lån som det behöver betalas ränta på och som sedan ska betalas tillbaka. Även i ett krisläge måste man vara försiktig med skattebetalarnas pengar och det gäller också återstarten. Då få man titta på vad som är mest effektivt.

Hur bedömer du möjligheterna att nå samförstånd kring sådant som måste beskrivas som klassisk socialdemokratisk politik?

– Jag tror att det finns många partier i riksdagen som ser att nu har vi många från 40-talistgenerationen som kommer upp i 80-årsåldern. De har jobbat i ett helt yrkesliv och har rätt till en bra äldreomsorg. Då behöver vi bygga ut äldreboenden och se till att det finns personal som vi kan rekrytera. Det kostar pengar. Men det är bra konjunkturpolitik och strukturellt riktigt.

Enligt Magdalena Andersson har coronakrisen samtidigt satt fingret på andra större förändringar som behöver göras i samhället. Arbetsvillkoren inom äldreomsorgen är en sådan sak, liksom behovet av civilt försvar och krisberedskap.

– Hela arbetsmarknaden har satts i blixtbelysning med osäkra anställningar och dålig a-kassa som gör att många svenskar är väldigt sårbara. Den här krisen gör att fler ser behovet av att öka tryggheten på arbetsmarknaden.

Vad tänker du på då?

– Både a-kassan och hur många som går på timanställningar, och vad det betyder för möjligheten att få sjukpenning.

Du menar att staten ska gå in och reglera det mera?

– Ja, det finns en väldig flexibilitet för arbetsgivare att anställa folk på timmar och allmän visstidsanställning. Det kombinerat med en a-kassa som jag är rädd för att många människor nu kommer att upptäcka att den inte var lika stark som de trodde.

Kommer den tillfälliga höjningen av a-kassan att permanentas?

– Det vet vi inte ännu, men det är klart att jag som socialdemokrat ser poänger med att ha en ökad trygghet för vanligt folk. Att du vet vilken trygghet du har om du förlorar jobbet.

Hur går en förstärkt anställningstrygghet ihop med planerna i januariavtalet på att förändra turordningsreglerna?

– I januariavtalet står det tydligt att balansen mellan arbetsmarknadens parter inte ska förändras. Den meningen står inte där av en tillfällighet. Om man gör förändringar i ena ändan så måste man göra andra förändringar också så att det inte blir en ensidig förändring. Vi är tydliga med att den balansen inte finns i det utredningsförslag som har kommit.

Vad är det du egentligen vill göra för att förstärka anställningstryggheten?

– Det är klart att jag skulle vilja se att fler har en fast anställning. Med den trygghet som följer med en fast anställning och den möjlighet det innebär med att ha en sjukpenning och att kunna ta ett bostadslån. Men hur ska det gå till?

– Det är ingen hemlighet att vi socialdemokrater vill stärka anställningstryggheten. Det som står i januariavtalet är att det inte ska försämras utan vara kvar en balans. Om vi socialdemokrater bestämde själva så skulle vi så klart stärka löntagarnas rättigheter när det gäller möjligheten att ha en fast anställning.

– Det som står i januariavtalet ska vi naturligtvis leva upp till. Men jag tycker att den här krisen sätter en blixtbelysning på att väldigt många

har det otryggt på arbetsmarknaden och vägen framåt borde vara att stärka anställningstryggheten.

Om du ser på de åtgärder ni vidtagit under coronakrisen, är det något du i efterhand skulle ha gjort annorlunda?

– Vi är fortfarande mitt uppe i en kris och hanterar den krisen. Det kommer en tid när man kan dra slutsatser av detta. Sänkta arbetsgivaravgifter kom vi med tidigt och det var viktigt då men det är inte alls lika träffsäkert som omställningsstödet. Men det var viktigt för att vi skulle få något på plats. I början var snabbhet viktigt.

Vilka bestående ekonomiska effekter kommer det att bli av coronakrisen?

– Det finns en del strukturomvandling som redan var på gång men som har påskyndats av den här krisen. Inte minst inom detaljhandeln – det har byggts väldigt många kvadratmeter handelsyta samtidigt som vi har börjat näthandla. Det kan också bli mer hemarbete som påverkar kontorsuthyrningen.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

"Fakta. Regeringens krisåtgärder
Regeringen och samarbetspartierna C och L har hittills genomfört krisåtgärder för 250 miljarder kronor. De fem dyraste åtgärderna är:
1. Korttidspermittering 95 miljarder kronor
2. Omställningsstöd till företag 39 miljarder kronor
3. Sänkta arbetsgivaravgifter 33 miljarder kronor
4. Statsbidrag till kommuner och regioner 21 miljarder kronor
5. Slopat sjuklöneansvar 16 miljarder kronor "

" Hans Strandberg: Det blir en het höst för parterna på arbetsmarknaden

DN LÖRDAG 13 JUNI 2020

Analys.
Häromveckan lade en statlig utredare ett förslag om reformerad arbetsrätt, som direkt sablades ner av bland annat flera ledande socialdemokrater. Utredningen var ett krav från regeringens samarbetspartier i det så kallade januariavtalet. Tanken är detta ska bli lag från 2022, ”om inte arbetsmarknadens parter träffar en överenskommelse”

Och det är just det som arbetsgivare och fack nu sliter med, för en sak är de i alla fall överens om, nämligen att det är de, parterna, som ska bestämma villkoren på svensk arbetsmarknad. Det kallas den svenska modellen, som utmanats flera gånger men ändå överlevt i 82 år.

Parterna har sedan i vintras bedrivit fördjupningsstudier i tre områden för att underlätta fortsatta förhandlingar. Det handlar om anställningsskydd, omställning och a-kassa.

Sveriges Radio avslöjar i dag detaljer från dessa arbetsgrupper. Det handlar om uppluckring av reglerna för uppsägningar och turordning, om att slopa anställningsformen allmän visstid, införa ett nytt studiestöd och reformera a-kassan i grunden.

Svenskt Näringsliv, LO och tjänstemannaorganisationen PTK återupptar skarpa förhandlingar i augusti, och ska vara klara den sista september.

Arbetsgivarna kan möjligen ta kraft av den statliga utredningens förslag, LO å sin sida har varit splittrat efter att flera tunga förbund hoppat av arbetsrättförhandlingarna.

På måndag, om det inte sker någon palatsrevolution på kongressen, tillträder Susanna Gideonsson som ny LO-ordförande. I en DN-intervju säger hon att ”det var länge sedan den svenska modellen har utmanats politiskt så mycket”. Hennes uppgift är att ena arbetarstyrkorna, för att öka chansen att modellen håller även i fortsättningen.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se "

" Vårdpersonal kräver ökade resurser

DN LÖRDAG 13 JUNI 2020

Över 3 500 personer har anmält sitt deltagande till söndagens digitala demonstration, arrangerad av Stockholms sjukvårds-upprop. – Vi kräver att få svar på hur vårdskulden på grund av covid-19 ska lösas, säger specialistläkaren Akil Awad.

Under parollen ”Vem tar hand om vårdskulden?” arrangerar Stockholms sjukvårdsupprop en digital demonstration på söndag.

– Redan innan pandemin gick navet i sjukvården – sjukhusen och vårdcentralerna – på knäna på grund personal- och resursbrist. Mitt i detta lade regionen enorma sparbeting, anställningsstopp och varsel. I stället valde man att flytta resurser till närakuter, nätläkarbolag och vårdval, säger specialistläkaren Akil Awad, som är en av uppropets förgrundsfigurer.

Kraven för demonstrationen är att varslen och sparbetingen lyfts, men också att mer resurser läggs på vårdcentralerna.

– En enorm vårdskuld har byggts upp av den övriga vård som skjutits upp. Trots detta ligger alla sparbeting kvar och regionen väljer att lägga allt betalningsansvar på regeringen, säger Akil Awad.

På en pressträff i tisdags nämnde sjukvårdsregionrådet Anna Starbrink (L) en ”överkapacitet” som ska användas för att beta av vårdskulden, vilket får flera inom Sjukvårdsuppropet att reagera.

Anna Starbrink säger till DN att överkapaciteten hon adresserar finns inom specialistvården.

– Den finns naturligtvis inte på sjukhusen eller på primärvården. Men exempelvis i tandvården, ögonsjukvården, gynekologi och ortopedi. Enligt Akil Awad är det framför allt äldre multisjuka patienter som nu behöver vård och att det i första hand belastar vårdcentralerna och sjukhusen.

– Vårdenheterna Anna Starbrink nämner i all ära, men om det är regionledningens svar på hur vi ska lösa vårdskulden ligger vi riktigt illa till.

Anna Starbrink säger att även hon känner oro för utvecklingen. Att resurser behövs i primärvården skriver hon också under på och berättar att regionen sedan länge arbetar med en strategi där primärvården ska förändras.

Angående varslen säger hon att regionens ekonomiska läge är mycket svårt och att statlig kompensation behövs, inte bara för direkta coronarelaterade kostnader, utan även för bland annat sjunkande skatteintäkter.

– Jag är väldigt orolig. Vi ska förstås göra allt vi kan för att undvika stora besparingar, men det hänger på att vi får hjälp.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se "

" Susanna Gideonsson föreslås bli LO:s nästa ordförande: Vi måste göra en omstart, samla krafterna

DN LÖRDAG 13 JUNI 2020

När hon var 16 kallade hon sig raggarbrud men tog också sin första strid med en arbetsgivare, när en kille fick mer betalt för samma jobb. Nu är hon redo att ta Sveriges tyngsta fackliga jobb. DN:s Hans Strandberg pratar med Susanna Gideonsson om västerbottnisk moral, hot och kärleken till en formfulländad Buick -47.

Susanna Gideonsson har en gammal skyltdocka ovanpå bokhyllan i sitt ordföranderum på Handels förbundskontor på Sveavägen i Stockholm. Hon fick den av några kvinnor på fackklubben på dåvarande Domus i Boden, numera är den klädd med en röd tröja från amerikanska LO. Texten lyder: ”A woman’s place is in her union.”

Den devisen har Susanna Gideonsson följt i över 40 år, nu är hon ombedd att ställa sig i den allra värsta fackliga stormvinden. Om en stund ska hon via datorn hålla sitt troligen sista möte med Handels förbundsråd. Dagen efter ska DN slå följe med henne till Umeå.

Men här och nu tar samtalet fart utifrån ett av svenskans underligaste ord – som samtidigt är självförklarande: *nånannanism*. Ordböckerna förklarar att det är inställningen att det är andra, inte du, som ska ta hand om ett problem.

Susanna Gideonsson skrattar högt:

– Ja, det är i fall något jag *inte* lider av. Tvärtom. Jag kan inte sitta bredvid och kräva att andra ska göra saker utan att bidra. Det har följt mig hela livet.

Det är därför fackförbundet Handels ordförande under åren själv lagat kaffeautomaten och dörrstängaren på kontoret. Det är därför hon trycker tre gånger på den allra gladaste knappen när en plastkonsol på Arlanda uppmanar henne att tycka till om ”upplevelsen av säkerhetskontrollen”.

– Jag åker varje vecka, så jag vet att många skiter i att ge feedback, fast de missnöjda trycker förstås. Det här används ju som ett ett slags betyg på personalen så jag jämnar till statistiken lite grann.

Och det är därför hon nu på måndag – om inte himlen ramlar ned över LO:s kongress – väljs till Sveriges finaste fackliga jobb. Fastän hon sade tydligt nej till att börja med.

Susanna Gideonsson kommer från en trakt där orterna bär namn som Blattniksele, Dajkanberg, Dikanäs. Hon har lägenhet i Stockholm sedan 15 år, hemma är absolut Umeå, men ”hemma-hemma” är Umnäs, 30 mil nordväst därifrån i riktning Norge. Där föddes hon i lillstugan på morfars gård – ”sju mil från närmaste tätort, åt bägge hållen”.

De geografiska rötterna är solklara, de ideologiska har hon svårare att definiera. Pappa Sven, i dag 86 år, var linjemontör på Vattenfall, mamma Gunnel blev dagbarnvårdare, så länge det nu varade.

– Jag vet faktiskt inte vad mina föräldrar röstade på, och alla i släkten som blev fackligt aktiva blev det efter mig.

– Min moral är nog formad av småbrukarlivet i Västerbottens inland: Gnäll inte, det finns massor att göra, det är inget att åja sig över, bara att mata på. En slags ”pärgrävarmentalitet”.

Nu går det ju inte till så i den fackliga demokratin, men om man skulle formulera en platsannons för hennes nya uppdrag så skulle det kunna låta så här:

”Som ordförande i LO blir du ledare för 1,2 miljoner arbetare som just nu är ganska rejält osams, och där arbetsgivarna vill flytta fram sina positioner och alltfler politiker vill blanda sig i.”

Vem vill ha ett sådant jobb? Susanna Gideonsson skulle leda rekryteringen, som ordförande i valberedningen. Först bad man LO:s alla 14 fackförbund att nominera kandidater, kravet var att de först var tillfrågade. Inga napp alls, även hon sade nej då.

– Då bad vi förbunden om namn på tänkbara personer för en ny förbundsledning, som vi i valberedningen själva tog kontakt med. Samtidigt började flera förbund ringa och föreslå mig, så då var det till slut dags att kliva av valberedningen.

Hon säger att hon till slut ”föll till föga” och lät sig föras fram.
– När arbetarrörelsens kvarnar börjar mala brukar det bli så som majoriteten vill. Det är klart jag är stolt över att vara föreslagen, det finns mycket att göra, men det vete rackan om jag är rätt person.

Det där kallas att sätta sitt ljus under skäppan.
– Det finns en grundläggande osäkerhet hos mig, men jag har försökt ta ansvar när jag blivit tillfrågad om ett uppdrag. Jag måste ha gjort det bra, för de har fortsatt att be mig.

Hennes påskyndare talar om den gedigna och långa fackliga erfarenheten, vanan att förhandla. Hon ses som en som kan ”läka” ett sargat LO, som senaste tiden bråkat offentligt om låglönesatsning, las-förhandlingarna och ”märket”, den norm som vägleder miljontals svenskars löner. Som ordförande för Handels har hon stått på majoritetens sida, mot ”upprorsmakarna”.

– Jag ska inte riva upp sår igen, jag väger mina ord, och jag får ju en ny roll nu. Det finns energi i LO-förbunden men också en insikt om att det som har hänt över huvud taget inte är bra, att det inte gynnar någon i det långa loppet.

– Vi måste göra en omstart, samla krafterna, men tro inte att jag som person kan göra underverk. Om jag blir vald kommer jag att prata med alla förbund och fråga vad de kan bidra med.

En LO-ordförande måste troligen både kunna vara ångvält och superdiplomat. Men det är förstås bara en slump att Susanna Gideonsson i dag bär både halsband med fredsmärket *och* rovdjursmönstrade sneakers. Så här beskriver hon sig själv:

– Ganska okomplicerad. Jag är tydlig, och folk kan nog ibland uppfatta mig som burdus. Jag gillar inte att jamsa runt, vill till kärnan direkt.

Jag är mer samtalare än talare, och vill hela tiden förankra. Har oerhört svårt att bli arg på dem jag jobbar med.

– Nej, jag skulle inte kalla mig bullrig – jag är mer en rak åtta än en V8.

Hon renoverade sin första bil som 16-åring, då bodde hon redan på egen hand i Lycksele.

– En ”halvjänkare”, en Ford Falcon -60, med rak sexa och en osynkad ettans växel. Kostade 3 000 kronor – men jag tror jag fick 15 000 för den när jag sålde.

Minns du när intresset väcktes?
– Det kom nog genom umgänget under högstadiet, jag var väl en ung raggarbrud, eller motorburen ungdom. Det finns en slarvig bild av att alla raggare är ”drägg”, för mig var det en gemenskap med hårt arbetande människor som höll sina bilar i minutiöst skick.

Men inte alla raggarbrudar mekar själv?
– Här skyller jag på mina föräldrar och min morfar. De tyckte att det var en glädje att fixa saker som hade gått sönder, jag kom att gilla att pilla och skruva isär saker. Så det var bara naturligt att jag lärde mig svetsa, för att kunna renovera.

– Orkar du höra historien om Buicken, den är helt galen?

Årsmodellen är 1947, modellnamnet är Roadmaster. 5,8 meter lång, med en rak åttacylindrig motor. Susanna Gideonsson hade dårats av den redan 1979, i ett reportage i tidningen Start & Speed.

– Det var första gången jag såg en sådan jänkare från 1940-talet. De brukar vara bulliga, men inte den här. Den är stor, men vilka böljande former!

Så när hon 1989 träffade sin man Curt Jonsson, då bilmekaniker och samlare av gamla Saabar, insåg de att de måste kompromissa med sina intressen. När det blev ”veteran-jänkare” hade hon planen klar.

– Vi förlovade oss 1990, hittade en modell av Buicken för 1 800 kronor i en leksaksaffär i Stockholm och bestämde oss att när vi fick en riktig sådan skulle vi gifta oss.

Något år senare kom chansen, när de hittade en annons från en säljare på västkusten. Det var samma bil som Susanna Gideonsson hade sett i biltidningen drygt tio år tidigare, men nu var det mesta av den i lådor.

Lite hann de fixa, men mest stod den i garage, först i Umeå sedan i Luleå och så kom det ett barn till, hon började på ett projekt i Stockholm, och även maken Curt var fackligt aktiv.

– Vi gav upp, och sålde den runt 2005 till en kille som behövde ett projekt. Då insåg vi att vi aldrig skulle bli gifta.

Flera år senare skulle Curt hjälpa en kompis dotter att hitta en första bil, de hamnade hemma hos Buick-köparen, som nu var nästan klar med bygget ”och aldrig skulle sälja”.

– Men i oktober 2008 ringde han, sade att han behövde ett nytt projekt och bilen blev vår. Vi gömde den och visade upp den först på vårt bröllop i maj 2009.

Men då var mamma Gunnel inte med, cancern tog henne redan som 46-åring.

– Det är nog det allra mest omtumlande som har hänt i mitt liv, jag var 24 år då. Jag kan fortfarande tänka på alla de samtal vi inte hann med, och allt jag hade velat fråga om när jag själv fick barn.

– Det är inte så att jag saknar henne varje dag, det är mest i speciella situationer, när det inträffar något tråkigt eller roligt man vill ringa hem och berätta om.

Som nu inför måndag?
– Ja. Jag tror hon hade gillat det här uppdraget, men hon hade nog förvissat sig om att det kändes bra i magen på mig.

Gör det det, då?
– Ja, men den är orolig, magen. Det här är inget jag tar lätt på, jag har rådfrågat mängder av människor, och funderat och funderat. Men nu kör vi – om jag blir vald.

Högstadietiden i Lycksele var framför allt simning, men också basket, volleyboll, fotboll – och så tidningsutdelning sex dagar i veckan. Men efter nian kom det stora vankelmodet – och ett val som påverkade resten av livet.

– Jag var vilsen med vad jag ville bli, men då fanns en treårig sjukgymnastutbildning som man kunde söka till direkt från nian. Det gjorde jag och kom in, men den var i Umeå och jag hade samtidigt blivit kär. Så jag sökte jobb i stället och tänkte att jag fick ta gymnasiet sedan.

– Det blev aldrig så. Det är mitt livs största ånger att jag inte pluggade vidare. Det har jag burit med mig, det har gjort att jag alltid läst på vartenda ord i handlingarna för att dölja att jag inte har bildning.

När slutade du att känna dig underlägsen?
– Det har jag inte, men samtidigt har man så mycket erfarenhet, så mycket kunskap. Det räcker långt att bara vara jag.

En händelse ”som har satt märke” i henne var när hon något år efter nian mötte sin gamla klassföreståndare, som sade att nu får du med dina fina betyg skärpa dig, plugga vidare ”och bli nåt”.

– Jag minns att jag blev så förbannad, vadå bli nåt, jag är ju människa, jag jobbar och sköter mig själv, man måste inte plugga för att bli nåt.

Man kan undra om det inte finns en tråd här. Till hennes val att syssla så mycket med facklig utbildning för unga vuxna där hon sett ”ljuset tändas i deras ögon”. Till det faktum att båda hennes söner studerar på universitetet.

– Jag har inte pushat killarna till det... Men med tanke på de samtal vi har haft kring middagsbordet, det ständiga pratet när man reflekterar över omvärlden – så är det inte någon slump. Absolut inte.

Som 16-åring fick Susanna Gideonsson jobb på snickerifabriken i Lycksele, hon ställde in bredbandsputsen efter hur bräderna skulle slipas. Där tog hon också sin första strid med en arbetsgivare.

– Det började en kille, typ 18–19 år, på jobbet och jag skulle lära upp honom, men han hade ändå mer betalt. Det var ingen facklig strid, jag hade ungdomslön enligt avtalet, det var mer en protest över att de betalade mig som om jag inte kunde nåt. Efter tre dagar fick jag några kronor mer i timmen.

Snickeriet såldes så småningom, de nya ägarna rationaliserade och Susanna Gideonsson fick gå. Det blev beredskapsjobb, extraarbete i hemtjänsten, arbetslöshet, skogsarbete – utan utbildning sågade hon sig i benet efter några dagar, märket finns fortfarande kvar på vänster skenben.

Till slut fast jobb i hemtjänsten, samtidigt som hon engagerade sig allt mer i LO och satt i skolstyrelsen för Socialdemokraterna.

Engagemanget blev till slut ett yrke. Som SSU-ombudsman i Västerbotten tillhörde hon fackförbundet Handels, och där har hon blivit kvar, som ordförande sedan 2014.

Fast hon har inte arbetat en enda dag i butik, en invändning hon ofta mött och har ett färdigt svar på:

– Precis i vilken omgivning man jobbat är inte det viktiga. Ett tungt lyft i skogen är lika tungt som i industrin eller vården eller i en kassa i handeln. Dålig arbetsorganisation är alltid dålig arbetsorganisation.

Vi skils i Umeå sent en fredagseftermiddag, hon och maken drar hem med Buicken, dagen därpå ska hon stödköpa fyra små flocknävor, ”det blev så glest i rabatten”. Trädgårdsarbetet kommer att fortsätta bygga balans i hennes veckopendlande, liksom familjen, böckerna, veteranbilsträffarna. Nu när det är dags för ett nytt kapitel i en livsberättelse med rubriken ”Gör din plikt – kräv din rätt!”

– Jag vet inte om ”lockar” är rätt uttryck, men det finns ett behov att göra så många saker. Det här samhället är byggt av människor, format av människor, därför kan också människor förändra saker, om vi bara hjälps åt.

– Runt om i Sverige har vi engagerade människor som jobbar och sliter med att göra arbetsplatsen till ett bra ställe att vara på, ofta i samarbete med arbetsgivaren. Fackligt arbete är alls inte bara clinch.

Det handlar om schysta arbetsvillkor, människor ska inte behöva bli trampade på till vardags för att få sin utkomst. Drömmen är att alla ska kunna vissla både till och från jobbet.

Vad skrämmer med uppdraget?
– Att vi har så enormt stora utmaningar samtidigt, och dessutom var det länge sedan den svenska modellen utmanats politiskt så mycket. Här hemma har vi gått bakåt på arbetsmarknaden med allt fler osäkra jobb, vi har en osäker värld och vi har ett klimathot där vi måste se till att de som redan har det jävligast inte tar största smällen.

– Om pandemikrisen fört med sig något gott så är det att folk inser vikten av ett starkt samhälle, som utjämnar vård och omsorg och där människor inte behöver arbeta när de är sjuka. Sedan är frågan hur länge minnet av det finns kvar?

Det är uppenbart att en ny ordförande i LO inte kan ägna sig åt nånannanism: få ihop de egna leden, se till att årets avbrutna lönerörelse blir en framgång, försöka få medlemsrusningen under pandemin att bli ett trendbrott och hålla tummen i ögat på regeringen när det gäller arbetsrätten. Och hantera Sverigedemokraterna, som mer än 40 procent av LO-männen föredrog i en Sifo-mätning före krisen.

– Det är klart att det är ett problem, SD för inte en arbetarvänlig politik enligt mig, när det gäller till exempel arbetsmiljön. Men jag förstår att folk känner sig svikna av ett samhälle där mycket service har dragits ner och jämlikheten minskat. Då finns det utrymme för den här typen av partier.

– För mig handlar det inte främst om en kamp *mot* Sverigedemokraterna utan om en kamp *för* att återupprätta arbetarnas roll i politiken, visa deras stora roll i välfärden.

Men i ett uppmärksammat fall nyligen har Handels gjort just det, velat avsätta en klubbordförande som också är aktiv för SD i kommunpolitiken. En skiljenämnd gav till slut förbundet rätt.

En levande organisation mår väl bra av olika åsikter?
– Självklart, och vi talar ofta om grötbeslut. Det är helt ok med olika åsikter fram till att vi har tagit ett demokratiskt beslut. Då får alla äta gröt oavsett om man tycker om det eller inte.

Varför kan man inte vara sverigedemokrat och tycka det är viktigt med facklig kamp?
– Våra stadgar och kongressbeslut talar om allas lika värde, oavsett etnicitet och sexuell läggning. Vi måste ställa högre krav på förtroendevalda, om de inte tycker det är bra med bra villkor för samtliga i organisationen så är det inte trovärdigt. Vi utesluter ingen på grund av politisk åsikt, vi har suspenderat någon som inte bör företräda oss.

Fallet har lett till att du lever med en hotbild?
– Jag vill inte säga något om vilken typ av hot det är. Jag personligen är inte sådan att jag går och är rädd hela tiden, jag blir mer förbannad över att man med hot försöker påverka demokratin.

Hans Strandberg hans.strandberg@dn.se "

"Susanna Gideonsson

Aktuell: Föreslagen som ny LO-ordförande.
Ålder: 57 år.
Uppdrag: Ordförande i Handels sedan 2014. Ingår i Socialdemokraternas verkställande utskott och är ordförande i det europeiska handelsfacket UNI Europa.
Bor: I Umeå, jobbar i Stockholm.
Familj: Man, två utflugna barn, två katter och en hund.
Fritid: Trädgård, att umgås med folk, läsa och ta en tur med någon av veteranbilarna.

LO
LO är en paraplyorganisation för 14 fackförbund, som tillsammans har 1,2 miljoner yrkesverksamma medlemmar. Störst är Kommunal och IF Metall, de två minsta är Musikerförbundet och Målarna.
LO:s kongress hålls i år digitalt den 15 juni på grund av pandemin. Då kommer ett begränsat antal frågor att behandlas, bland annat val av ny ledning. Sedan ajourneras kongressen till våren 2021.
Om Susanna Gideonsson väljs blir hon den andra kvinnliga ordföranden i LO:s 122-åriga historia. Den första var Wanja Lundby-Wedin.

Susanna
Gideonsson
om ...
Orättvisa: ”När människor förhindras att leva sina liv och utnyttja sin potential, när människor trampas på. När man gör skillnad på människor utifrån var man bor, härkomst, kön. Mår man verkligen bättre av att andra får det sämre?”

LO:s förhållande till Socialdemokraterna: ”Förhållandet består, men det är som ett gummiband – ibland långt och smalt, ibland kort och tjockt. Jag tycker att det håller på att bli bättre, det finns en vilja att vi ska ha ett starkt samhälle som håller ihop.”

Långpendlandet: ”Har rest fram och tillbaka i 15 år, min make har tagit ett enormt ansvar, det har jag haft dåligt samvete för. När jag är i Stockholm jobbar jag mycket och då har det ju varit bra att inte behöva stressa hem och fixa en massa – men det kanske hade varit nyttigt för mig som person.”

Om det perfekta ljudet i Buickens raka åtta: ”Den ska låta lugn, tung, lågmäld och välbalanserad.”

"Thorwaldsson flyttar ut med gott hopp om arbetsrätten

DN MÅNDAG 8 JUNI 2020

Avgående LO-ordföranden Karl-Petter Thorwaldsson räknar med att arbetsmarknadens parter kommer att kunna förhandla fram ett avtal om arbetsrätten. LO kommer att pressa en S-ledd regering att inte driva igenom försämringar av arbetsrätten.
– Vi kommer att se till att det blir så, säger han.

Den 15 juni lämnar LO-ordföranden Karl-Petter Thorwaldsson sitt uppdrag efter åtta år på posten.

När DN träffar honom i LO-borgen håller han på att tömma sitt rum enligt ett system där en flyttlåda ska vara kvar på LO, en ska tas med hem och resten går i papperskorgen. En bok han skrivit själv hamnar i lådan som ska hem medan en bok om Fredrik Reinfeldt hamnar i återvinningen.

– Det är omöjligt att inte bli självcentrerad i ett sånt här uppdrag, säger Karl-Petter Thorwaldsson.

I förra veckan landade utredningen om en förändrad arbetsrätt på regeringens bord och de fackliga organisationerna har samfällt dömt ut den som allt för arbetsgivarvänlig. Nu ökar trycket på arbetsmarknadens parter att förhandla fram en egen lösning. Om det lyckas kommer utredningen att förpassas till arkivet.

Trots att flera LO-förbund lämnade förhandlingarna om arbetsrätten i våras är Karl-Petter Thorwaldsson optimistisk om att parterna ska hitta en lösning.

– Vi har båda mycket att vinna på att göra upp om det här tillsammans. Parterna har en unik möjlighet under hösten, säger han.

LO slåss bland annat för att stärka positionen för de 700 000 människor som i dag saknar en tillsvidareanställning.

Vad skulle konsekvenserna bli om parterna inte kan enas?

– Det är svårt att överblicka. Om parterna inte kommer överens så kommer S, C och L tvingas att starta en förhandling om vad som ska bli en ny lagstiftning för arbetsrätten. Det står i januariavtalet och det har Stefan Löfven förbundit sig till. Allt jag vet om Stefan Löfven och S är att de inte sviker det de har skrivit under på. Då är det upp till C och L att starta en sådan förhandling.

I en debattartikel skrev du: ”Vi kommer aldrig acceptera att en socialdemokratiskt ledd regering driver igenom försämringar i arbetsrätten” – vad finns det för förutsättningar för att göra verklighet av det hotet?

– Vi har en fördel i att vi har en statsminister som faktiskt kan arbetsrätten. Det är ganska snårigt. Men Stefan har jobbat med det här nästan i hela sitt vuxna liv så han vet vad olika saker betyder. Han har varit väldigt tydlig med att utredningens förslag inte bibehåller balansen mellan parterna.

Men vad menar du med att ni inte kommer att acceptera en socialdemokratiskt ledd regering?

– Vi har ju facklig-politisk samverkan. Vi har varit väldigt tydliga från dag ett med att det här med balans mellan parterna är viktigt för oss. I facklig-politisk samverkan kommer vi att se till att det blir så, säger Thorwaldsson.

Hur kan ni ha så högt tonläge när ni var med och släppte igenom januariavtalet där arbetsrätten var en del?

– Vi trodde att utredaren skulle läsa direktiven och januariavtalet med samma ögon som vi har gjort. På ett sätt skulle det ha varit mycket svårare för oss om han hade gjort det. Om han hade lagt förslag med tre fyra saker som är bra för oss och tre fyra saker som är bra för motparten – då hade det varit ganska svårt.

Ångrar du att ni släppte fram januariavtalet?

– Nej. Sverige var utan regering sedan tre månader och var i ett parlamentariskt kaos som vi inte upplevt tidigare. Det var friskt vågat av Stefan Löfven att inte ge upp chansen att bilda regering utan extra val och utan att skänka makten till Sverigedemokraterna.

– Under den här våren har vi haft anledning att vara tacksamma för både januariavtalet och samarbetspartierna. Vi har ett bra samarbete med C och L om krispaketen.

Tror du på allvar att S är berett att riskera regeringsmakten för att ta strid om arbetsrätten?

– Det är bara att kolla vad Stefan Löfven sagt efter utredningen. Sen står och faller inte regeringsmakten med utredningen. Det står i januariavtalet att det ska ske förändringar av arbetsrätten men det behöver inte se ut som de förslag som nu kommit.

Det står i januariavtalet att om inte parterna kommer överens så ska utredningens förslag gälla?

– Men det står också att det ska vara balanserat och det är det inte. Det ger för mycket makt till arbetsgivarna och för stor maktförlust för arbetstagaren.

Vad är det viktigaste som LO åstadkommit under din tid som ordförande?

– Egentligen är det att vi har slagit oss fria från 1990-talets bojor om ekonomin. Under min tid har LO bland annat utmanat Riksbanken om räntan och vi har slagits för stora investeringar i välfärden.

– I dag har vi en annan ekonomisk politik i Sverige, vi har inte det jättestora överskottsmålet och vi jobbar mycket mer med investeringar. Det känns riktigt bra.

En växande del av LO-medlemmarna röstar på SD i stället för S. Hade ni kunnat göra något annorlunda?

– Jag tror det. Under lång tid gav vi oss ut och pratade om SD:s - nazistiska och rasistiska förflutna. Vi ägnade väldigt mycket tid åt det och insåg inte tillräckligt snabbt att de LO-medlemmar som gått från S till SD redan hade räknat in att det var ett nasse-parti, men ändå tyckte att de representerade något annat än makten. Hur knäppt det än kan

vara så är många av dem som gått från S till SD de mest utsatta av våra medlemsgrupper. Det är de som har sjukersättning eller a-kassa i perioder och som kunde säga att det är invandrarnas fel att de inte kunde leva samma liv som de gjort innan.

– Det var först 2016-2017 som vi bytte fokus till att prata om SD som ett tydligt högerparti. Att de gjorde upp med Moderaterna och accepterade vinster i välfärden.

Ser du det som ett misslyckande att ni inte har lyckats behålla arbetarväljarna?

– Ja. Jag kan inte säga att det är ett personligt misslyckande men för arbetarrörelsen är det naturligtvis ett misslyckande att främlingsfientliga krafter i opinionsundersökningar har 20 procent av väljarstödet.

– Just nu finns en urvrede i världen. Jag tror att de ökade klyftorna innebär att många känner att de inte är med på tåget. Det samverkar med att vi får en växande medelklass som skildras i medierna och blir norm för vad livet ska vara. Helt plötsligt sitter du där hemma och tänker, fan, jag skulle vilja vara en av dem på Solsidan men jag är den där besvärliga gubben som inte riktigt hänger med. Där finns drivkraften för en folklig vrede.

Hur yttrar sig det här i Sverige, menar du?

– Till exempel genom att vi har gått från att ha en av världens bästa a-kassor till att ha den tionde eller elfte sämsta inom OECD. Eller en sjukförsäkring som utförsäkrar folk – det leder till att den relativa fattigdomen har ökat och att vi har fler som står utanför samhällsbygget och känner utanförskap.

Vilken linje bör S driva i de pågående migrationsförhandlingarna?
– Jag kan inte säga vilken position LO kommer att ta i detta, men en sak är säker: det kommer inte att bli en återgång till hur det var innan 2015. Det finns inget folkligt stöd för det och jag tror ingen kommer att driva den frågan särskilt långt.

Bör S och M göra upp om migrationen?

– Det ligger mycket i att göra upp om migrationspolitiken med långsiktiga åtgärder och då är det väldigt bra att göra upp över blockgränsen. Jag tror att det finns en seriös syn på migration som skulle kunna bäras av de stora partierna.

Hur oroad är du för den ekonomiska nedgång som följer med coronakrisen?

– Det ser ljusare ut än vad många bedömare trott under våren. Svenskt näringsliv och svensk ekonomi har en väldigt fin motståndskraft. Om det kommer en andra våg och världens ekonomier måste stänga ner igen så finns det ingen som klarar det här bra. Men om verksamheten kan komma i sgång på allvar efter semestrarna så är vi positiva till att det kommer att gå bra.

Har LO något ansvar för att arbetsförhållandena inom äldrevården ser ut som de gör?

– Där tror jag faktiskt att vi kan svära oss fria. Vi har påtalat detta på alla upptänkliga sätt. Jag tror ingen kan säga att LO inte har sagt att det

är för jävligt att en tredjedel av personalen i äldreomsorgen är visstidsanställda.

– Man kan inte driva äldreomsorg med visstidsanställda. Du måste ha en trygg anställning och utbildade människor. Det kan inte vara en restpost för en låg kostnad. Det kostar mycket att ha en bra välfärd. Men nu har vi sett att om vi inte tar den kostnaden så klarar inte våra gamla de sjukdomar vi har i dag och som vi kommer att få i framtiden.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

" Avgående LO-basen om ...
...hur arbetet påverkats av att han och Stefan Löfven är kompisar.
”Det är klart att det är enklare att arbeta med en partiordförande som man känner sedan gammalt och är polare med. Sen är det så att det är de man gillar mest som man också kan bli mest ovän med. Det blir öppet och ärligt med Stefan. Men jag är också en hemlig gubbe. Jag har käkat middag med Stefan Löfven kanske tre gånger. Det är inte så att vi åker ut och fiskar, det gör jag själv.”

...vad de har blivit ovänner om?

”LO och Socialdemokraterna har i 130 år varit de två motpolerna i arbetarrörelsen. Han var ju partiordförande när jag sa att vi skulle öka utgifterna med 70 miljarder så det är klart att vi har blivit ovänner. Jag har blivit förbannad på honom också.”

...vad han ska göra när han har slutat?

”Jag har varit och kollat på en ny fiskebåt, en eka. Jag ska utöka min biodling från en till två kupor. Och jag ska äta en vanlig jävla middag med mina ungar en onsdagskväll - inte behöva skriva in i kalendern när vi ska träffas.”

”Sen ska jag också arbeta. Jag är anställd av LO och de har bett mig att vara kvar som ordförande i Folksam. Jag har också precis blivit vald till ordförande i Fair Trade Sverige. Sen har jag ett tungt globalt uppdrag i och med att jag är biträdande ordförande i Internationella fackliga samarbetsorganisationen ITUC. Jag ska ha ett vanligt heltidsjobb men jag ska inte jobba lika mycket som jag har gjort i 30 år nu.”"

”Vi vill satsa på Arlanda i omstarten av Stockholm”

DN SÖNDAG 14 JUNI 2020

" DN. DEBATT 200614
Stockholmsregionen har drabbats kanske hårdast av alla av coronautbrottet. För att få i gång tillväxten vill vi satsa på infrastruktur med Arlanda-förhandling, omskolning och bostäder. Vi vill återinföra tillväxtmiljarden och sätta målet att Stockholm ska bli Europas främsta tillväxtregion, skriver samtliga moderata ledare i Stockholmsregionen.

Stockholmsregionen med närmare 2,5 miljoner invånare har drabbats hårt av coronautbrottet, kanske hårdast av alla. Företag går omkull och tiotusentals riskerar att fastna i arbetslöshet om regionen inte återhämtar sig. Stockholms utveckling är viktig för hela Sverige och i dag presenterar vi fem viktiga åtgärder för att snabbt få i gång tillväxten igen. Insatser behövs såväl på lokal och regional nivå som nationellt och det är inte läge att vänta:

1 Satsa på infrastruktur och inled en Arlandaförhandling. Satsningar på infrastruktur är klassisk krispolitik och mycket är också på gång. Stockholmsförhandlingen innebär att tunnelbanan byggs ut med nio nya stationer och Sverigeförhandlingen att bland annat Spårväg syd byggs, som knyter ihop strategiska områden som Flemingsberg, Skärholmen och Älvsjö. Men trots att det snart är byggstart vägrar regeringen att ge besked om de tänker stå för sin del av notan för de fördyringar som vare sig Region Stockholm eller kommunerna orsakat. Besked behövs för att fortsätta processen och det behövs omgående.

Stockholmsområdet har också en helt nyöppnad hamn, Norvik, där merparten av alla varor och gods till regionen ska passera. Det förutsätter dock att det finns vägar att frakta godset på och därmed att Tvärförbindelse Södertörn prioriteras. Lika viktigt är det att regeringen startar upp arbetet med att förverkliga Östlig förbindelse för att leda trafik runt staden. Stockholm behöver vägar, spår och flygkapacitet värdiga en storstad.

Arlandas betydelse för såväl Stockholmsregionen som hela Sverige kan inte underskattas. Redan i dag är infrastrukturen runt Arlanda kraftigt underdimensionerad och på sikt behöver även kapaciteten för fler starter och landningar utökas. En Arlandaförhandling behöver inledas där berörda parter likt Stockholmsförhandlingen kommer överens om framtiden. Det är inte läge att bedriva en tillväxtfientlig politik i tron att Stockholm klarar sig utan flyget. Hela Sverige behöver tydliga besked om Arlanda.

2 Återinför tillväxtmiljarden. Grundtanken med skatteutjämningssystemet var att utjämna förutsättningarna mellan ekonomiskt starka kommuner och kommuner i glesbygd. Men så fungerar inte systemet i dag. Enbart Malmö får mer pengar än de 52 minsta kommunerna tillsammans och vanstyret betalas av välskötta kommuner i Stockholm. Dessutom är systemet riggat så att det knappt lönar sig för kommuner att växa och skapa tillväxt utan snarare tvärtom. För att inte systemet direkt ska motverka tillväxt fanns förut en så kallad tillväxtmiljard för kommuner som växte fort och hade kostnader för det. Den tog regeringen bort så i dag är incitamenten för att skapa tillväxt för en kommun i Stockholm mer eller mindre noll.

Detta är fel och måste ändras om vi ska få i gång både Stockholm och Sverige igen. Tillväxt ska löna sig och inte bestraffas.

3 Utbildning kopplad till arbetsmarknaden. Sverige hade redan före krisen svårt att möta efterfrågan på arbetskraft i bristyrken. I och med den ekonomiska kraschlandning som coronautbrottet innebär är behovet av matchning ännu större. Det krävs en väsentligt snabbare hantering av de som nu har blivit varslade eller uppsagda för att inte arbetslösheten ska fastna på en högre nivå.

Arbetsförmedlingen måste lyckas bättre med att få arbetslösa i arbete och höja kvaliteten på sina yrkesutbildningar. Detta gör man främst genom att möta de behov som finns i näringslivet. Vi vill rusta upp våra yrkesutbildningar i kommunerna för att möta arbetslösa som nu behöver omställning. Kommunerna i Stockholm måste tillåtas bygga upp egna jobbspår för att ta hand om sina medborgare efter coronakrisen när Arbetsförmedlingen inte klarar av sitt uppdrag.

Det finns många framgångsrika exempel på snabb omskolning av personal i nu permitterade branscher till jobb inom vård och omsorg. Flera sådana initiativ till om- och vidareutbildning bör tillsättas för att säkra medarbetare och kompetens inom viktiga bristyrken, både under och efter krisen.

4 Fler bostäder. Det är orimligt att människor som växer upp i Stockholmsregionen eller flyttar hit har så svårt att hitta bostad. En region som växer måste möta upp med fler bostäder och en mer flexibel bostadsmarknad. Vi företrädare för länets kommuner bidrar med ambitiösa mål och leveranser för bostadsbyggande, men det är inte hela lösningen. Bostadsmarknaden måste bli mer flexibel och flyttkedjor främjas. Det kräver krafttag också nationellt.

I och med Stockholmsöverenskommelsen och Sverigeförhandlingen har ett antal Stockholmskommuner åtagit sig att bygga 160 000 nya bostäder mot att staten gör infrastruktursatsningar i vägar, tunnelbana och spårväg. Vi kan tänka oss att bygga ännu mer och på fler platser, men det förutsätter också att staten skjuter till pengar för att möta upp med infrastruktur och förenklar för bostadsbyggande. Länsstyrelsen med landshövdingen i spetsen bör ta initiativ till en sådan kraftsamling för samarbete i Stockholmsregionen.

5 Gör Stockholm till Europas främsta tillväxtregion. Stockholmsregionen är samlingspunkt för många viktiga industrier. I och med kopplingen mellan akademi och arbetsliv, satsningen på Nya Karolinska sjukhuset och Hagastaden har Stockholm möjlighet att vara förstahandsalternativet för bolag och forskning inom exempelvis Health tech och Life science. Stockholm är även framstående inom tech- och modeindustrin och har potential att konkurrera som huvudstad i Europa för finansbranschen, inte minst nu när Storbritannien har lämnat EU.

Sverige tackar varje dag nej till nya jobb och företag genom att motarbeta exempelvis finanssektorn med bankskatt och tunga regleringar. Detta måste förändras så att Stockholm blir ett självklart förstahandsalternativ för stora industrier som bidrar till både jobb och utveckling.

Vi arbetar dagligen med coronautbrottets effekter, både praktiskt med sjukvården och äldreomsorgen, men också med de ekonomiska konsekvenserna som krisen för med sig. Sverige hade näst lägst tillväxt per person i EU redan före krisen och nästan högst arbetslöshet. Det bådar inte gott inför en lågkonjunktur.

Läget är mörkt för många hushåll och företag och det är därför avgörande att inte bara agera på krisen här och nu, utan även ha en plan framåt. Jobb, bostäder, utbildning och infrastruktur hänger ihop och Stockholm behöver insatser på alla dessa områden för att kunna starta om. Vi jobbar varje dag för att ta oss ur krisen och då behöver även regeringen möta upp för regionens och därmed Sveriges bästa.

Irene Svenonius (M), regionstyrelsens ordförande, Region Stockholm,
Anna König Jerlmyr (M), kommunstyrelsens ordförande (KSO), Stockholms stad,
Daniel Dronjak (M), KSO Huddinge,
Mats Gerdau (M), KSO Nacka,
Alexander Rosenberg (M), oppositionsråd Södertälje,
Stina Lundgren (M), oppositionsråd Botkyrka,
Sven Gustafsson (M), oppositionsråd Haninge,
Pehr Granfalk (M), KSO Solna,
Emma Feldman (M), KSO Järfälla,
Henrik Thunes (M), KSO Sollentuna,
Erik Andersson (M), KSO Täby,
Bino Drummond (M), KSO Norrtälje,
Axel Conradi (M), oppositionsråd Sundbyberg,
Olov Holst (M), KSO Sigtuna,
Anki Svensson (M), oppositionsråd Tyresö,
Daniel Källenfors (M), KSO Lidingö,
Oskar Weinmar (M), KSO Upplands Väsby,
Michaela Fletcher (M), KSO Österåker,
Deshira Flankör (M), KSO Värmdö,
Parisa Liljestrand (M), KSO Vallentuna,
Hanna Bocander (M), KSO Danderyd,
Fredrik Kjos (M), KSO Upplands Bro,
Adam Reuterskiöld (M), KSO Ekerö,
Harry Bouveng (M), KSO Nynäshamn,
Lennart Kalderén (M), KSO Salem,
Tina Runhem (M), gruppledare M Vaxholm,
Johan Hägglöf (M), kommunalråd Nykvarn,
Joakim Larsson (M), förbundsordförande M i Stockholms stad,
Kjell Jansson (M), förbundsordförande M i Stockholms län

”Om politikerna vågar kan de hjälpa oss att äta rätt”

DN MÅNDAG 15 JUNI 2020

" DN. DEBATT 200615
I dag är det svårt för människor att välja bra mat. Genom marknadsföring och annan påverkan uppmuntras vi ständigt att äta för mycket och fel. Den miljösmarta maten är många gånger dyrare än den som är dålig för miljön. Vilka partier kommer att visa handlingskraft och vilka fortsätter stoppa huvudet i spenaten? skriver nio forskare.

Våra matvanor skapar i dag stora hälso- och miljöproblem. Matproduktionen står för en stor del av vår klimatpåverkan och är den största orsaken till utrotning av djur och växter. Maten vi äter orsakar dessutom många av våra vanligaste sjukdomar och förkortar våra liv.

Vi behöver ändra vad vi äter. Det går men kräver modiga politiker som vågar införa kraftfulla åtgärder som i stort sett saknas helt i dag. Vi släpper i dag en rapport med tre råd om hur styrmedel för hållbar matkonsumtion kan införas redan nu.

Vad är då hälsosam och miljövänlig mat? Framför allt är det en kost med mindre kött, salt och socker och mer växtbaserad mat, så som fullkornsspannmål, ärtor, bönor, frukt och grönsaker. I dag sker en explosionsartad utveckling av nya växtbaserade livsmedel som gör det enkelt att dra ned på köttet. Och genom att välja ekologiska livsmedel kan vi minska användningen av bekämpningsmedel. I dag orsakar den mat vi importerar skövling av skog och användning av giftiga bekämpningsmedel och antibiotika i andra länder. När vi äter så mycket kött och så mycket livsmedel från tropiska regioner som vi gör i dag i Sverige överstiger vi flera gånger om de gränser för planeten som forskare etablerat. Överkonsumtion och matsvinn gör oss sjuka och orsakar onödig miljöpåverkan.

Varför äter vi då som vi gör? Framför allt för att vi tycker det är gott! Men vad vi äter styrs i stor utsträckning också av vanor och normer.

När vi är små växer vi upp med en viss typ av mat som blir det normala. Vi blir också ständigt matade med reklambudskap från butiker, industri och restauranger, ofta för ohälsosam mat. Lockvaran är ofta billigt och dåligt kött. Vart vi än vänder oss – i simhallen, i byggvaruhandeln, på fotbollsmatchen, i kassan på macken – erbjuds vi ohälsosam och miljöbelastande mat till låga priser.

Kan vi ändra på detta? Ja det går! Vi är nio forskare som i dag lanserar en rapport som sammanfattar vad forskningen säger om hur offentligheten, det vill säga staten, regioner och kommuner, kan hjälpa människor att göra bättre val för sig själva och miljön. Till exempel kan märkning av produkter och informationskampanjer öka kunskapen hos människor om vad som är hälsosam och miljövänlig mat. Men det räcker inte. Staten måste också se till att den mat som är ohälsosam och miljöfarlig kostar mer och den som är nyttig och miljösmart är billigare. Det kan göras med skatter eller med olika moms på olika typer av mat. Sådan momsdifferentiering finns redan i till exempel Storbritannien, där liknande åtgärder just fått ett nytt fan i Boris Johnson.

I Sverige har i stället all mat en lägre moms (12 procent, jämfört med 25 procent för de flesta andra varor). Det betyder att Sverige i dag

subventionerar dålig mat som godis, läsk och nötkött och palmolja från skövlad regnskog.

Ett ännu radikalare grepp är köttransonering där ett system med handel med ”kötträtter” kan etableras, precis som företag i dag inom EU handlar med rätt att släppa ut koldioxid. Vidare kan man genom olika typer av regleringar se till att den mat som erbjuds och marknadsförs är mat som är bra för oss och vår jord.

Utifrån rådande kunskapsläge som vi sammanfattar i vår rapport vill vi ge tre rekommendationer till våra beslutsfattare:

1 Gör ännu mer inom offentlig sektor. De görs redan i dag mycket bra inom offentlig sektor för att åstadkomma en hälsosammare och miljövänligare matkonsumtion. Många kommuner har måltidspolicyer med riktlinjer att upphandla och servera mer hållbar mat, man ställer krav på miljövänlig mat vid inköp av råvaror till offentliga måltider, och man ändrar menyer för att minska köttkonsumtionen. Forskning visar att sådana initiativ är effektiva och ofta gillas av matgäster och personal.

Samtidigt så står maten i offentlig sektor endast för 4 procent av Sveriges totala matkonsumtion. Men den har ett mycket viktigt signalvärde och detta kan användas mer. Förslag vi lyfter fram i rapporten är utbildning av landets förskole- och skolkockar i vegetarisk matlagning, att använda skolmåltiderna mer i undervisningen och att bra mat även serveras i annan verksamhet som finansieras av skatter såsom på sjukhus, i idrottsanläggningar och science centers. Genom skolmåltiden kan barn få upp ögonen för bra mat. Den offentliga måltiden kan visa vägen och inspirera till en mer hälsosam och miljövänlig livsstil.

2 Sätt upp mål för en hälsosam och miljövänlig matkonsumtion. Utan tydliga mål är det svårt att veta vad vi försöker åstadkomma. Sverige bör sätta upp mål för hur en matkonsumtionen som är bra för människor och planeten ska se ut.

Genom att göra det pekas en tydlig riktning ut som visar vart vi ska, det blir lättare för alla att förstå vad som måste göras för att nå målen och det kan öka stödet för kraftigare åtgärder. Målen behöver omfatta både miljö och hälsa – ofta går dessa hand i hand. Att ta tag i överkonsumtion av mat är ett uppenbart exempel på detta, minskad konsumtion av rött kött ett annat.

3 Gör det lätt för människor att göra rätt. I dag förväntas att varje konsument ska vara upplyst och göra rätt val för sig själv och planeten. Men det blir ofta övermäktigt för oss. Samhället måste i mycket större utsträckning göra det lätt att göra de bra matvalen. Ohälsosam och miljöskadlig mat måste bli dyrare. Intäkterna från en skatt kan användas till att subventionera bra mat, se till att produktionen av mat blir mer hållbar, eller till att kompensera låginkomsttagare.

På produktionssidan kan skatteintäkterna till exempel användas för ökade ersättningar till betesmarker som är viktiga för den biologisk mångfalden och satsningar för att producera mer frukt, grönsaker, bönor och ärtor i Sverige. Vid utformningen av olika åtgärder är det viktigt att beakta många olika aspekter såsom olika miljöfrågor, folkhälsa, djurvälfärd, självförsörjningsgrad, sysselsättning, jämlikhet, sjukvårdskostnader, lönsamhet för svenskt jordbruk och livsmedels-industri och effekter på landskapet och landsbygden. Genom smarta kombinationer av åtgärder kan målkonflikter minimeras.

Men ska politiker verkligen försöka styra vad folk äter? Självklart ska människor själva avgöra vad de väljer att äta. Vi förespråkar inga

absoluta förbud eller detaljstyrning. Men offentligheten har ett ansvar för vår folkhälsa och miljö. I dag är livsmedelssystemet organiserat på ett sätt som gör det svårt för människor att göra bra val. Genom marknadsföring och annan påverkan uppmuntras vi ständigt att äta för mycket och fel. Den miljösmarta maten är många gånger dyrare än den som är dålig för miljön. För detta har offentligheten ett ansvar, även om individen till slut alltid avgör vad hen stoppar i munnen. Det är hög tid att visa politiskt mod och ta det ansvaret. Vilka partier kommer visa handlingskraft och vilka fortsätter stoppa huvudet i spenaten?

Erik André, kommundoktorand inom hållbar konsumtion, institutionen för rymd-, geo- och miljövetenskap, Chalmers
Niklas Harring, docent i statsvetenskap, Centre for collective action research, statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet
Malin Jonell, fil dr i systemekologi, forskare hållbara livsmedelssystem, Beijerinstitutet för ekologisk ekonomi, Kungliga vetenskapsakademien
Jörgen Larsson, fil dr i sociologi, docent och forskare i hållbar konsumtion, institutionen för rymd-, geo- och miljövetenskap, Chalmers
Therese Lindahl, fil dr nationalekonomi, forskare inom beteende- och miljöekonomi, Beijerinstitutet för ekologisk ekonomi, Kungliga vetenskapsakademien.
Martin Persson, docent i fysisk resursteori, institutionen för rymd-, geo- och miljövetenskap, Chalmers
Elin Röös, lektor i miljösystemanalys av livsmedel, Sveriges lantbruksuniversitet
Kajsa Resare Sahlin, forskningsassistent inom hållbara livsmedelssystem, Sveriges lantbruksuniversitet
Sarah Säll, fil dr i nationalekonomi, postdoktor inom miljöekonomi, Sveriges lantbruksuniversitet "

”Det krävs ett vaccin för att vi ska komma ur krisen”

DN MÅNDAG 15 JUNI 2020

"Den värsta krisfasen är över. Men svensk ekonomi kommer att tyngas av pandemin under minst ett år till. Ändå blir regeringens krisstöd inte så dyra som befarat. Det säger Konjunkturinstitutets chef Urban Hansson Brusewitz till DN inför myndighetens kommande prognos.

Det pågår ett intensivt arbete på statliga Konjunkturinstitutet. Om några dagar ska myndigheten presentera den senaste upplagan av sin viktigaste prognosprodukt. Konjunkturläget, som serien heter, har kommit ut ända sedan starten 1937.

In i det sista väntar man med att ”låsa siffrorna”, som generaldirektör Urban Hansson Brusewitz säger.

När DN träffar honom märks det på två sätt att det är ett annorlunda prognosarbete som snart ska slutföras. Det är strax efter lunchtid, men kaffebryggarna är avstängda. Kontorslandskapet är öde.

Pandemin har också gjort osäkerheten mångfalt större än i en vanlig prognos. Tio till femton gånger osäkrare, enligt Urban Hansson Brusewitz.

– Det är stora kast i våra prognoser nu, säger han.

Är det ändå en liten ljusning vi börjar se nu?

– Jag tror det. Vi gör mätningar av företagens omsättning och har sett en liten förbättring under maj månad. Tillsammans med en del annan information skulle jag tro att botten kanske var i slutet på april och i början på maj.

Även om viruskrisens värsta fas ligger bakom oss tecknar Urban Hansson Brusewitz en framtidsbild av ekonomin som är ganska nedslående. Visserligen bygger den på bräckliga antaganden och eventualiteter.

Inte minst kring hur pandemin kan utvecklas.

– Vi har en del avstämningar med Folkhälsomyndigheten. Det är inte så att vi får en prognos på smittan, men vi kommer med några antaganden och frågar dem, är det här helknäppt?

Den slutsats som Konjunkturinstitutet har dragit är att krisförloppet blir utdraget. Smittspridningen i både Sverige och världen kommer att fortsätta under 2021. I ett huvudscenario räknar man med att det kommer ett vaccin som är klart att användas nästa höst.

Till dess fortsätter den sociala distanseringen. Det påverkar restauranger, hotell och butiker negativt. Och oron finns kvar för att smittan på nytt ska blossa upp och orsaka nya störningar i världshandeln. Det drabbar i sin tur svensk industri.

Sveriges bnp kommer enligt Konjunkturinstitutet därför att krympa betydligt mer än under finanskrisen. Arbetslösheten stiger, men dämpas lite av korttidspermitteringarna. Någon riktig ekonomisk återhämtning kan man inte räkna med förrän viruset är borta.

– Så länge vi inte har ett vaccin kommer det att finnas en osäkerhet. Och det kommer inte minst att påverka företagens investeringar, säger Urban Hansson Brusewitz.

Även om det skulle vara så att läget i Sverige stabiliseras finns riskerna kvar i vår omvärld.

– Många länder har haft en mindre smittspridning med den här nedtryckningsstrategin. De kan lätta den sociala distanseringen, men måste också stänga snabbt och karantänsätta personer när man hittar smitta. Lyckas man inte med det och får en andra våg kommer det bli problem med leveranser till Sverige.

Flera utländska prognosmakare räknar med att många ekonomier kommer att skadas permanent i krisen. Samarbetsorganet OECD har skrivit ned det som kallas potentiell bnp. Själva tillväxtbanan blir alltså lägre.

Den bedömningen gör även Konjunkturinstitutet i sin kommande prognos.

– Vi räknar med att en del av uppgången i arbetslösheten kommer att bli varaktig. Kanske främst för utrikes födda och nyanlända. Sedan blir investeringarna mindre, vilket ger lägre produktiviteten och lägre tillväxt, säger Urban Hansson Brusewitz.

Han tror också att pandemin kan förändra sociala mönster mer varaktigt.

– Risken finns ju att den sociala distanseringen kommer leva kvar åtminstone till sommaren 2021. Det blir en så lång period i människors liv att det kan påverka deras beteenden på sikt.

Coronakrisen har i sin första fas slagit mot ekonomin på ett annat sätt än tidigare kriser. Den har varit snabbare. Den har drabbat nästan alla världens länder samtidigt, vilket är unikt. Svensk ekonomi har också påverkats på ett djupare sätt.

– I finanskrisen påverkades konsumtionen knappt alls, men nu har vi en kris som slår relativt hårt mot hushållens konsumtion.
Det har orsakat en bredare ekonomisk smäll.

– Man får ofta känslan när man tittar ut här i stan att det är de kontaktnära branscherna, restauranger , hotell och butiker, som påverkar nedgången. Tappet är visserligen störst där. Men vår bild är trots allt att det i huvudsak är som en vanlig konjunkturnedgång, i den meningen att det är främst är exportindustrin som driver ned ekonomin.

Vad ger du regeringens krisåtgärder för betyg?

– Jag skulle nog ge dem 4 av 5 i betyg. Det finns mindre frågetecken, till exempel när det gäller sänkningen av arbetsgivaravgiften som inte har varit så effektiv. En del har ju sagt att man borde ha skyddat företagen mer och satsat kanske 100 miljarder i månaden. Men det tycker jag inte att kan göra. Man ska undvika att alltför snabbt gå upp i statsskuld. Det finns ju också en risk att den här krisen blir mer långvarig.

Många av krisstöden avvecklas inom kort, är det rätt?

– Det är en jättesvår avvägning hur länge man ska hålla exempelvis hotell och restauranger under armarna. Vi kan inte slå sönder de här näringarna. Men jag tror att det är oundvikligt att en del av dessa måste gå i konkurs.

Konjunkturinstitutet räknar samtidigt med att stöden blir billigare än regeringen bedömer. Enligt finansdepartementets kalkyl kostar krisåtgärderna sammanlagt 250 miljarder kronor. 95 av dem är kostnader för korttidspermitteringarna.

Men Urban Hansson Brusewitz tror inte att företagen kommer att använda systemet så mycket. Konjunkturinstitutets bedömning är att korttidspermitteringarna hamnar kring 50–60 miljarder.

– I vår prognos kommer vi att räkna med mindre korttidsarbete än regeringen. Totalt kommer vi nog lite under 200 miljarder kronor i totala kostnader för regeringens åtgärder i år.

Konventionell stimulanspolitik tror Urban Hansson Brusewitz dröjer. Det är ingen idé att ge stöd åt efterfrågan i ekonomin när smittan hindrar människor från att konsumera, resonerar han. Ett slags återstartspaket är inte lämpligt förrän nästa år. Och det behöver då inriktas på att minska de permanenta skadorna i ekonomin.

– Man kan nog tänka sig olika investeringsstöd till näringslivet, och utbildningsinsatser. Det tror jag är viktigt. Det finns samtidigt ett behov av att stötta kommunsektorn. Sedan har vi testning och smittspårning. Om man ska ta det här på allvar, vilket jag tycker man ska göra, måste man rekrytera folk.

Går det att göra stimulanserna gröna och klimatvänliga?

– Grön omställning är jätteviktigt, men det gäller att ha något som är genomtänkt. Man kan nog göra en del vettigt. Om vi ska ha mer elbilar behöver vi ju mer laddstolpar. Man kan trappa upp uppbyggnaden av den infrastrukturen.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se "

"Fakta. Konjunkturinstitutet
Statliga Konjunkturinstitutet har sedan 1937 haft i uppgift att leverera ekonomiska prognoser för svensk och internationell ekonomi. Av 55 anställda arbetar omkring 35 med prognoserna. Myndigheten har också en avdelning för miljöekonomi.

Den viktigaste rapportserien, Konjunkturläget, ges ut i fyra ordinarie upplagor varje år och har kommit ut sedan starten.

Urban Hansson Brusewitz
Ålder: 61 år.
Doktorsexamen i nationalekonomi från Uppsala universitet, med forskningen fokuserad på arbetsmarknaden.
Konjunkturinstitutets generaldirektör sedan 2016.
Dessförinnan budgetchef på finansdepartementet.
Tidigare prognoschef för Konjunkturinstitutet och minister vid Sveriges delegation till OECD. "

”Återstart av hela Europa krävs för återstart av Sverige”

DN TISDAG 16 JUNI 2020

"DN. DEBATT 200616
Det finns delar i EU-kommissionens förslag till återhämtningspaket som skulle kunna förbättras. Men vi menar att det är tillräckligt väl utformat och att det är avgörande att det kommer på plats snarast. Vi uppmanar därför den svenska regeringen och riksdagen att anta en konstruktiv attityd till paketet, skriver företrädare för företag och fackföreningar.

Den pågående covid-19-pandemin har försatt Europa och Sverige i den värsta ekonomiska krisen sedan andra världskriget. Många i grunden starka, framgångsrika och välmående europeiska företag har hamnat i en akut situation när efterfrågan på deras produkter och tjänster försvunnit från en dag till en annan, eller deras försörjningskedjor havererat, till följd av de historiskt kraftfulla åtgärder som vidtagits för att hindra smittspridning världen runt.

Till skillnad från många andra ekonomiska kriser handlar det alltså inte om strukturella förändringar där vissa företag eller branscher spelat ut sin roll eller inte hängt med i utvecklingen.

Den svenska regeringen har presenterat en rad mycket välkomna åtgärder för att stödja det svenska näringslivet, både företag och anställda, i denna kris. Dessa åtgärder har varit nödvändiga för att hantera det akuta läget.

För att få riktig kraft i återhämtningen är Sverige dock som litet exportorienterat land helt beroende av att andra länder lyckas med sin återhämtning. Endast så kan den svenska ekonomin, det svenska näringslivet och det svenska samhället återhämta sig långsiktigt.

I detta sammanhang är Europaperspektivet och Sveriges medlemskap i EU mycket betydelsefullt. Hela 60 procent av Sveriges export går till andra EU-länder och 70 procent av vår import kommer från andra EU-länder. Detta betyder att takten i den svenska återhämtningen i hög grad är avhängigt utvecklingen i resten av Europa. Utöver detta företräder EU Sverige i internationella handelsfrågor och skapar bättre förutsättningar för svenska företag på exportmarknader utanför Europa.

Vi som ledare för svenska företag och fack är därför övertygade om att svensk ekonomisk återhämtning och välståndsutveckling måste baseras på europeisk sammanhållning och samarbete. Vi är också övertygade om att en återstart av den svenska ekonomin blir framgångsrik först om den koordineras inom EU. Ensam är inte stark i en sammankopplad värld.

Därför välkomnar vi det återhämtningspaket som den Europeiska kommissionen presenterade den 27 maj i syfte att mildra pandemins ekonomiska skadeverkningar i Europa. 750 miljarder euro ska genom olika program ges som lån och bidrag till EU-länder för att stabilisera läget och rusta för framtiden. En del av paketet innehåller akuta åtgärder, men det mesta syftar till investeringar på medelfristig och lång sikt. Investeringar för att understödja hållbarhet, digitalisering samt för att understödja nödvändiga strukturreformer.

Vi anser att detta stödpaket är avgörande för Europas ekonomiska återhämtning och att dessa stimulansåtgärder bör komma på plats snarast.

Genom detta stödpaket kan vi solidariskt hjälpa de regioner i Europa som har drabbats hårdast av corona-virusets härjningar. Många av dem har besvärliga statsfinansiella situationer. Denna solidaritetshandling är viktig för EU:s sammanhållning och bidrar till lugn, stabilitet och förtroende i en omvärld som just nu karakteriseras av motsatsen.

Genom att stödja de delar av Europa som drabbats värst eller inte har samma statsfinansiella förutsättningar som Sverige, så hjälper vi emellertid också oss själva genom att stimulera efterfrågan och framtidstro i hela Europa. Om det går bra för Europa så går det helt enkelt bra för svensk ekonomi.

Därtill ligger kommissionens förslag i linje med de satsningar som vi själva önskar se såväl i Sverige som i hela EU: en ökad betoning på innovation, digitalisering, inte minst 5G, och infrastruktur, men framför allt på en hållbar tillväxt. Detta skapar möjligheter för de svenska exportföretagen att bidra med lösningar inom hållbarhet och grön teknologi. Områden där vi i dag ligger långt framme.

Det finns delar i kommissionens förslag som skulle kunna utvecklas och förbättras. Givet den tidskritiska situationen vi befinner oss i vore det dock ett misstag att låta ”träden skymma skogen”. I andra vågskålen ligger det ekonomiska lidande och den sociala oro som växer för varje vecka. Vår bedömning är därför att stödpaketet är tillräckligt väl utformat för att adressera kärnan i Europas nuvarande ekonomiska utmaningar.

En försening skulle innebära att det tar längre för Europas och därmed Sveriges ekonomi att återhämta sig. Europa riskerar därutöver att hamna på efterkälken med strukturellt minskad konkurrenskraft över tid. Vidare är det viktigt att Sverige uppfattas som en konstruktiv och positiv kraft i EU-samarbetet. Sverige har alldeles för mycket att förlora för att stå vid sidlinjen i ett avgörande skede av matchen.

Mot denna bakgrund ser vi, näringsliv och fack tillsammans, att Sverige behöver visa på delaktighet och agera som en positiv kraft kring EU:s återstartspaket. Vi uppmanar därför den svenska regeringen och riksdagen att anta en konstruktiv attityd till det föreslagna stödpaketet.

Våra historiska framgångar har byggt på handlingskraft, delaktighet och ett pragmatiskt förhållningssätt. Nu är tid att agera ansvarsfullt och bidra till en återstart av Europa och därmed även Sverige. Sverige behöver Europa, och Europa behöver Sverige.

Börje Ekholm, vd och koncernchef, Ericsson
Henrik Henriksson, vd och koncernchef, Scania
Leif Johansson, styrelseordförande Astra Zeneca
Martin Linder, förbundsordförande Unionen
Ulrika Lindstrand, förbundsordförande Sveriges ingenjörer
Martin Lundstedt, vd och koncernchef, AB Volvo
Marie Nilsson, förbundsordförande IF Metall
Helena Stjernholm, vd, AB Industrivärden
Marcus Wallenberg, ordförande SEB

" Ewa Stenberg: Här är tre avtryck av viruset som kommer att bestå

DN ONSDAG 17 JUNI 2020

Borgfreden har spruckit och kritiken mot regeringens krishantering ökar. Men Socialdemokraterna behåller sitt grepp i väljaropinionen. Viruset har gjort stora avtryck i politiken. Några av dem kommer att bestå – men inte alla.

En riktig kris ändrar allt, från hur människor umgås till hur de väljer parti. Det nya coronavirusets snabba framgång har format om den svenska politiken.

Under våren har opinionskartan ritats om dramatiskt.

Väljarströmmarna ser ut att vara hämtade ur en socialdemokratisk partistrategs önskedröm. S har hämtat nya sympatisörer från alla andra partier, även om statsminister Stefan Löfvens regeringsunderlag äventyras när både Miljöpartiet och Liberalerna är på väg att tryckas ner under riksdagens fyraprocentsspärr.

Moderaterna har tidigare också fått se en uppgång. Nu faller M tillbaka i nya DN/Ipsos. De två mest kritiska och högröstade oppositionspartierna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna, ökar i stället något.

Den politiska enigheten kring regeringens sätt att hantera pandemins hälsoeffekter är bruten. Nu anklagas statsministern för dåligt ledarskap och spillda människoliv.

Samtidigt minskar stödet för regeringen i SVT/Novus senaste opinionsmätning. Också i de opinionsmätningar som MSB beställt faller förtroendet. Väljarnas minskade stöd hänger sannolikt ihop med att Sverige förlorat betydligt fler människoliv i covid-19 än våra grannländer och att testningen inte kommit i gång som utlovat. Det ger oppositionen jordmån för en hårdare retorik.

Detta opinionsläge blir troligen inte bestående fram till nästa val, men politiken kommer ändå inte att gå tillbaka till det gamla. Här är tre förändringar som sannolikt kommer att bestå när pandemin är över:
1 Socialdemokraternas regeringsduglighet kommer att prövas.

Resultatet kan avgöra partiets framtid som statsministerparti. Vi vet inte facit ännu, men både dålig och god krishantering påverkar väljarnas bild under lång tid. Det märktes efter tsunamikatastrofen, efter flyktingkrisen och efter finanskrisen 2008–2009.

Kommer den svenska strategin (att tillåta viss smittspridning så länge sjukvården har kapacitet kvar) visa sig fungera lika bra som i de länder som stängde ner för att stoppa smittspridningen helt? Kommer Sverige att lyckas få fram vaccin till alla i landet lika snabbt som i grannländerna, om ett verksamt sådant utvecklas?

Lyckas regeringen minimera de ekonomiska och hälsomässiga skadorna av krisen står Socialdemokraterna starka för att göra anspråk på att fortsätta leda landet. Om inte öppnas fältet för utmanare som väljarna hellre vill ta rygg på om vi skulle drabbas av en ny kris.

2 Den politiska dagordningen förändras. Vinterns hetsiga debatt om brottslighet och migrationspolitik går nu på sparlåga. I stället är det de akuta frågorna som krisen väckt som dominerar samtalen. Arbetslöshet och företagande har blivit viktigt, och kommer att bli än viktigare när arbetslösheten förväntas passera 11 procent nästa år. Det är frågor där det finns en stark spänning mellan de styrande januaripartierna.

Sjukvård och äldreomsorg var viktiga frågor före krisen men kommer troligen att bli ännu viktigare när en stor vårdskuld ska betalas tillbaka. Operationer har skjutits upp och läkarbesök ställts in till följd av pandemin. Kvaliteten i äldreomsorgen har blixtbelysts och bilden är inte alltid smickrande, samtidigt som allt fler behöver äldreomsorg när 40-talisterna blir gamla.

3 Den ekonomiska politiken har ställts på huvudet. Ända sedan 90-talskrisen har Socialdemokraterna och de borgerliga partierna konkurrerat om att vara mest ansvarsfulla och hålla hårdast i plånboken. Ingen har gått till val på att öka budgetunderskottet och statsskulden. Nu vill alla att staten ska låna mer. Finansminister Magdalena Andersson (S) får hård kritik för att ha spenderat för lite. Ändå har regeringen inom loppet av några månader presenterat krisåtgärder för 270 miljarder kronor.

Moderaterna har till exempel föreslagit 100 miljarder kronor i månaden i krisåtgärder för att rädda företag och jobb. Alla partier föreslår nya stimulanser, satsningar på välfärden, försvaret, a-kassan, höghastighetståg, skattesänkningar och mycket mer. Alltså nya utgifter och lägre intäkter. Syftet är bland annat att undvika den djupaste ekonomiska krisen sedan 1930-talet. Men en dag kommer partierna att tvingas diskutera hur statsskulden ska kunna minskas igen. När det blir vet vi inte men det ekonomiska läget kommer att vara radikalt förändrat och Sveriges mycket goda statsfinanser ett minne blott.

Ewa Stenberg. ewa.stenberg@dn.se "

Kapitel 2: Partiledardebatt i riksdagen

Risdagen partiledardebatt 19 juni 2020

Riksdagens snabbprotokoll 2019/20:136
Onsdagen den 10 juni
Kl. 09.00–15.29 16.00–17.01
Det justerade protokollet beräknas utkomma om tre veckor.

§ 1 Partiledardebatt

Anf. 1 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):
Herr talman! Dagens partiledardebatt inleds i en stund när hela Sverige och omvärlden väntar på att åklagare och polis ska hålla en presskonferens vad gäller utredningen av mordet på Olof Palme. Jag tror att allas tankar i dag är hos Olof Palmes familj. Jag tror också att många är tillbaka i det ögonblick då de fick veta att Sveriges statsminister mördats, tillbaka till den dag då vårt land förändrades och tillbaka i de långa år då vårt land fick leva med obesvarade frågor och ett traumatiskt sår som därför inte kunde läka.

Herr talman! Även om det är konstigt tycker jag att det ändå känns fint att diskutera Sveriges framtid just i dag. Dagen kommer att präglas av Olof Palme, och på något sätt blir denna debatt också ett sätt att minnas inte bara hans tragiska död utan också hans liv, ett liv som präglades av en stark vilja och ett mycket hårt arbete för att förbättra vårt land. Denna partiledardebatt hoppas jag kan gå i samma anda: viljan att förbättra Sverige.

Herr talman! Vårt land genomgår nu en historisk prövning på grund av coronakrisen. Vi har mött ett helt nytt virus. Hela det samlade Sverige har gjort allt för att rädda så många människors liv, hälsa och jobb som det bara går.

Under våren har vi sett vårt lands riktiga styrkor: styrkan i samman-hållningen – hur föreningar och regioner har kraftsamlat och hur grannar har hjälpt varandra och visat att ingen i Sverige är ensam i en kris, styrkan i att vi höll skolorna öppna, att vi plattade till kurvan över sjuka så att vården klarade av situat- ionen och att vi räddade hundratusentals jobb genom att låta staten ta en del av lönekostnaden och styrkan i att så många människor har tagit ansvar för sig själva och sina medmänniskor men också för sjukvården och samhället.

Jag vill också säga att svensk demokrati har visat sig från sin bästa sida. Partipolitiska konflikter har lagts åt sidan, och blicken har lyfts. Varenda ledamot av Sveriges riksdag har fokuserat på vad som är bäst för vårt land. Vi har förenats i kampen för att rädda liv, hälsa och jobb, och detta är en styrka att vara stolt över. Den politiska diskussionen om corona är nödvändig och viktig, men jag vill lite stillsamt påminna om att krisen är långt ifrån över. Vi har inget komplett facit i dag. Vi behöver fortsätta att samarbeta för Sveriges skull.

Herr talman! Under våren har vi också sett allvarliga svagheter. Det är alldeles för många som har avlidit på våra äldreboenden, och varje avliden är en sorg, naturligtvis i första hand för familj, nära och kära men också för hela samhället. Vi borde dessutom ha testat fler vid det här laget.

Den historiska kris som vi går igenom i dag skapar också historiska möjligheter för framtiden. Förutom de konkreta och allvarliga svagheter som jag nämnde har en större fråga väckts, nämligen den om

vi har organiserat vårt land på bästa sätt. Mitt svar är att förändringar behöver göras. Sverige behöver rustas upp.

Jag tror att de flesta i vårt land känner igen sig i att det är alltför få anställda i äldreomsorgen och att dessa anställda inte har tillräckligt bra arbetsvillkor. Sjukvården har tack vare stor omställningsförmåga och kunskap kunnat klara krisen, men det har varit mycket tufft.

Jag tror att de flesta känner en stark övertygelse om att Sveriges resurser och fokus nu behöver läggas på välfärden. Det är äldreomsorgen, sjukvården och skolan. Under lång tid har stora och viktiga delar av vårt land fått stå åt sidan för kortsiktiga vinster, som har fått styra alltför mycket. Detta har gällt under lång tid, under olika regeringar. Och under krisen har vi verkligen fått se hur fel det var att avskaffa beredskapslagren och hur farligt det är om sjukvård och äldreomsorg inte prioriteras på allvar. Därför, herr talman, behöver Sverige lära av krisen, i det lilla och i det stora.

När vi nu ska välja vilken riktning vårt land ska ta efter krisen och när Sveriges riksdag ska stifta lagar och besluta om statens budget framöver behöver vi göra det för att rusta Sverige starkt, så att varje människa i vårt land ges möjlighet att bli sitt bästa jag. Sveriges fokus behöver ligga på den människa som behöver stöd av hemtjänsten när det gäller promenader eller städning, på den man som har som yrke att sköta just detta, på arbetsvillkoren för den kvinna som arbetar som sjuksköterska och på vardagen för den lärare som varje dag i klassrummet lär ut världens historia till sina elever men också vet att elevernas framtid i alltför hög utsträckning styrs av föräldrarnas inkomst.

Vi genomgår en historisk kris, och framför oss har vi ett nästan lika historiskt vägval, ett vägval där jag ser att vi behöver välja att skapa likvärdig vård i hela Sverige, bygga ett jämlikt land där föräldrarnas inkomst inte avgör barnens möjligheter, genomföra en klimatomställning och på allvar sätta välfärden främst – välfärden för alla de människor som bär Sverige, som är Sverige. Detta kommer att bli dyrt och kräva många människors arbete. Det behövs mycket vilja, men det kommer att vara värt varenda krona och varenda ansträngning.

Sedan jag blev statsminister i oktober 2014 har vi satt välfärden främst, och vi har gjort historiska satsningar. Under den förra mandatperioden anställdes ungefär 100 000 människor i välfärden. Jag är mycket medveten om att detta inte räcker, och därför behöver vi fortsätta på den vägen.

Efter denna kris vill jag tro att det är fler partier som vill sätta välfärden först i de hårda prioriteringar som trots allt kommer. Varenda person i Sverige ser detta som nödvändigt. Vi kan samlas kring det. Jag hoppas att alla vi i Sveriges riksdag och regering tillsammans är redo att på riktigt rusta upp svensk välfärd. På det sättet kommer den här prövningen under denna tuffa vår att leda till att Sverige blir ett starkare land, efteråt. (Applåder)

Anf. 2 ULF KRISTERSSON (M):
Herr talman! Samarbeta, driva på, tydlighet – tre begrepp som har väglett mig och mitt parti genom krisen. Man ska samarbeta i kris – samarbeta mellan riksdag och regering, mellan regering och opposition och mellan nationell och lokal nivå. Man lägger andra saker åt sidan och fokuserar, för landets bästa.

Moderaterna har drivit på regeringen. Vi har drivit på för större och snabbare stöd till jobb och företag, drivit på för att undvika konkurser och för att fler företag ska kunna övervintra under denna bistra tid. Vi har samlat majoriteter i riksdagen för att göra mer. Vi har drivit på för många fler tester, och vi har tjatat oss blå i tre månader för att något ska hända, därför att mäta är att veta.

Nu finns äntligen en plan för testning, och det är bra. Men planer och strategier och samverkan och samordning har vi sett till leda. Nu är tid att få saker gjorda, inte tid för fler presskonferenser. Vi har drivit på för att komma igång med en coronakommission så fort som möjligt.

Regeringens utkast innehåller mycket som är bra, men en sak är uppenbar: Kommissionens arbete får inte politiseras, och slutsatserna får inte skjutas upp till efter valet 2022.

Kriser kräver också tydlighet om exakt vem som bär ansvar för exakt vad. Och ärligt talat vet alla att just det inte är just denna regerings allra bästa gren. Förvirringen i testfrågan är ett exempel. Otydlighet om skyddsutrustning och läkemedel är två andra. Vem är det som kör? Det brukar man fråga.

Otydligheten blev närmast övertydlig när statsministern i förra veckan kände sig manad att påpeka att det är regeringen som leder Sverige och att det är han som leder regeringen. Nu vet vi det.

Vi moderater kommer att fortsätta hjälpa till, och riksdagen har nog aldrig i modern tid varit lika viktig som den är just nu.

Herr talman! Vi hoppas alla att det värsta är över. Men sanningen är att ingen vet – inte vi och inte några i andra länder. Låt oss därför vara ödmjuka inför det. Fler kommer att bli sjuka, fler kommer att mista livet och mer måste göras för att stoppa smittan.

Ledigheten hägrar, men detta blir ingen vanlig sommar. Det vet alla studenter som har förlorat sitt sommarjobb innan det ens kom igång.

Det vet de 130 000 människor som redan har blivit arbetslösa. Och det vet alla företag som har gått i konkurs.

Jag vet vad det första jobbet betyder, som mitt eget på Expert Foto i Eskilstuna. Alla minns sitt första jobb. Väldigt få har det faktiskt kvar. Nästan ingen skulle vilja ha varit utan det. Det är ofta steget in i vuxenvärlden. Men det innebär också självständighet och egna pengar.

För den som är ny i vårt land är det bästa vägen in i det svenska samhället och in till det svenska språket.

I krisens spår kommer Sverige att få högre arbetslöshet – enligt KI sannolikt den högsta arbetslösheten sedan andra världskriget. Det kommer inte att bli lätt, men vi måste ta oss igenom även denna kris framgångsrikt.

Under en kris för länge sedan var räntan 500 procent. År 1992 gick 85 företag i konkurs varje arbetsdag. När året var slut hade 21 000 företag gått under. Detta var dystra tider för Sverige. Men mycket blev till slut ändå väldigt bra, för vi tog vara på krisens insikter och vi tog tag i våra problem. Det är precis det som vi måste göra igen – kavla upp ärmarna, se problemen i vitögat, fatta besluten och genomföra dem. Sverige hade problem redan före coronapandemin. Vi hade lägst tillväxt per capita i hela EU. Sedan Stefan Löfven tillträdde har 27 av 28 EU-länder fått lägre arbetslöshet – alla utom Sverige. Tiotusentals

människor – många är födda utanför Europa – riskerar att hamna i permanent utanförskap. Snart är en halv miljon människor arbetslösa. Underskatta inte dessa problem. Bara för att vi har vant oss vid dem är de inte naturliga. Bara för att det har varit så här länge måste det inte vara så här i framtiden. Det skulle kunna gå bra för Sverige. Men då måste vi än en gång ta tag i våra problem och ta fasta på våra möjligheter, i den ordningen.

Sverige måste, för det första, återupprätta arbetslinjen. I vårt land jobbar man och gör rätt för sig – unga och äldre, kvinnor och män. Det ska vara lätt att komma in och lätt att stanna kvar, och det ska löna sig bättre att jobba än att leva på bidrag.

Efter en kris måste, för det andra, tillfälliga åtgär der rullas tillbaka. Det är därför som de kallas krisåtgärder. Devalvera alltså inte innebörden av kris. Då gör man saker som man annars inte gör. Man ger pengar till företag, man höjer a-kassan och man sätter ekonomin i undantagstillstånd.

Vi måste därför, för det tredje, vara försiktiga med skattebetalarnas pengar för att inte högre bidrag ska leda till längre arbetslöshet. Och våra akuta stöd till företag ska inte bli som 1970-talets industripolitik.
För det fjärde måste vi återupprätta tryggheten och säkerheten. I vårt land ska både flickor och pojkar våga gå hem själva från träningen. Gängkriminalitetens skjutningar och sprängningar hör inte hemma i Sverige. Kriminalitet ska inte vara en alternativ karriärväg för unga grabbar i förorten.
Detta är fyra steg till ett friare och tryggare land: ett land som successivt blir bättre, inte sämre, tryggare, inte otryggare, säkrare, inte osäkrare, friare för alla, inte ofriare för många. Om vi gör det vi måste kan vi bli precis det vi vill. Denna hoppfullhet, Sveriges historiskt bevisade kraft och förmåga att nyktert se problem och fördomsfritt hitta lösningar, bär jag med mig när vi nu tar oss an de prövningar som ligger framför oss. (Applåder)

Anf. 3 JIMMIE ÅKESSON (SD):
Herr talman! Det har varit en synnerligen annorlunda vår och ett synnerligen annorlunda riksdagsår, och det kommer att bli en mycket annorlunda sommar. Bakom all den tragik och det lidande som har gjort sig påmint i varje människas vardag under denna tid finns det en verklighet som också gör sig påmind, en parallell verklighet där det dödliga våldet nu ligger på högre nivåer än på flera år. Brottsligheten har inte tagit någon paus. De kriminella gängen är inte med på idén om att vi tillsammans ska kämpa oss igenom denna kris. Tvärtom utnyttjar de tillfället och slår till när människor är som mest sårbara.

På samma låga nivå befinner sig de extremister som förklädda till aktivister ger sig på blåljuspersonal, som slår sönder butiker och som rånar barnfamiljer på deras ägodelar. De uppmuntrar till våld, de ger sig cyniskt och systematiskt på oskyldiga människor. Dessa ligister, herr talman, borde inte, och definitivt inte med statens goda minne, få vistas i stora folksamlingar i stadsmiljö. Den rätta platsen för denna organiserade våldspöbeln är i ett avlägset beläget grustag eller någonting liknande eller bakom lås och bom. Deras beteende är under alla omständigheter förkastligt. Det är fullständigt oacceptabelt.

Herr talman! Välfärden som redan innan detta virus slog till var i kris är nu i ett ännu värre läge. Vi har personal som sliter och går på knäna, vi har en omsorg som dras med uppenbara strukturella problem och resursbehov och vi har besparingar som riktas rakt mot välfärdens kärna. Redan sönderskattade småföretagare har pålagts ytterligare bördor i

form av plastpåseskatt och annat symboliskt nonsens. Arbetslösheten skjuter åter i höjden, konkurserna exploderar och människor riskerar att tvingas bort från hus och hem.

Framför allt skulle jag vilja ägna en tanke åt alla de äldre som just nu befinner sig i en mycket svår situation. Efter att ha kämpat ett helt liv och bidragit till vårt gemensamma ska man inte behöva känna den rädsla som väldigt många känner i dag, en rädsla för att lämnas åt sitt öde när krisen slår till. Det anstår inte ett välfärdsland som Sverige. All personal i vård och omsorg som har fått stå ut med så mycket under så lång tid, inte minst de senaste månaderna, och all sjukvårdspersonal som har slitit under omänskliga förhållanden de senaste månaderna är hjältar som förtjänar en trygg och säker arbetsmiljö och som förtjänar vettigt betalt för det jobb som de lägger ned. Och inte minst, herr talman, förtjänar de vår allra djupaste respekt.

När Sveriges statsminister manar till nationell samling är vi sverigedemokrater de första att räcka upp handen. Men att mana till uppslutning får inte innebära att man blir rädd för att idka självkritik och självrannsakan. När vi nu efter denna coronavår i denna kammare ska försöka göra en summering blir det ett sorgens och ett tragikens delbokslut. Det är åtminstone så som jag ser på det.

Samtidigt får jag ett intryck av att statsministern är ganska nöjd med sin strategi för att bekämpa viruset men också med de åtgärder som regeringen har vidtagit för att mildra de negativa effekterna på samhället.

Någonting säger mig ändå att de som drabbats på olika sätt – alla anhöriga till avlidna, all vårdpersonal som har slitit dag och natt, de tiotusentals som har haft behov av vård men som har fått se sina operationer skjutas upp och alla företagare som kämpar för sin överlevnad – inte är särskilt nöjda med hur vi har hanterat detta, herr talman.

Sverige är i grunden ett starkt samhälle och en stark nation. Vårt samhälle har byggts av tålamod, strävsamhet och omtanke om varandra. Det där blir i förlängningen helt avgörande för hur vi kommer att lyckas ta oss ur den här krisen. Det kommer dock inte att ske utan uppoffringar, och det kommer inte att ske utan svåra politiska prioriteringar Vi kommer att tvingas till hårda prioriteringar, herr talman, och jag ifrågasätter starkt om den regering vi har i dag besitter förmåga, vilja och kraft att göra de prioriteringarna.(Applåder)

Anf. 4 ANDERS W JONSSON (C):
Herr talman! Vi lever mitt i en pandemi. Den har slagit stenhårt mot människors liv och hälsa, mot hela vår ekonomi, mot våra företag och mot människors jobb och trygghet. Vi lever i en tid som tvingar våra äldre att avstå från att krama sina barnbarn, som gör att en partner inte kan vara med vid förlossningen och som tvingar anhöriga att ta ett sista farväl via en telefonlur i en sjuksköterskas utsträckta hand. Bara i Sverige är det nu 4 700 människor som har dött. Det är en sorg och en tragedi för familjer, vänner, kollegor och bekanta, men det är också en sorg och en tragedi för hela Sverige som land.

Den svenska sjukvården har ställts inför enorma utmaningar. Vårdpersonalen jobbar under hårt tryck för att ta hand om covidsjuka patienter, ett arbete som förtjänar all vår respekt. I krisens spår har också allt fler företagare och anställda fått se sina livsverk och framtidsplaner slås i spillror. Pandemin har gjort svarta siffror röda, inte

minst för småföretag runt om i Sverige, och den har drabbat branscher som besöksnäringen särskilt hårt. Även jobben drabbas när företagen drabbas. Det vi upplever nu påverkar oss alla. Det sätter spår i oss som individer och som samhälle, och det kommer att ta många år att återhämta sig ifrån detta. Viruset har slagit mot våra liv och vår hälsa, och nu måste vi göra allt vi kan för att det inte ska slå även mot vår framtidstro.

Under de senaste månaderna har Centerpartiet haft som utgångspunkt att ta ansvar och visa handlingskraft. Vi har varit med om att få på plats historiskt stora räddningspaket för att stötta företagen och värna jobben. Vi har skjutit till mer pengar till kommuner och regioner och investerat i svensk infrastruktur. Men vi har också pekat på hur äldres isolering kan minskas och hur vi ska möta den psykiska ohälsa som följer i pandemins spår. Vi har varit starkt kritiska till att äldre som bor på särskilda boenden inte har fått tillgång till sjukvård. Mer behöver dock göras för att man ska komma framåt i arbetet med att stoppa smittspridningen och därmed också kunna ta Sverige ur krisen.
Det finns områden där vi som land har misslyckats och där vi borde ha agerat mycket snabbare. Den utbredda smittspridningen och den höga dödligheten i covid-19 på våra äldreboenden är två sådana områden, och vår oförmåga att få på plats en bred och effektiv testning av våra medborgare är ett annat. Nu är det dags att vi uppdaterar den svenska coronastrategin. Börja testa alla med symtom! Det är bara så vi kan återuppta den aktiva smittspårningen och därmed bryta smittkedjor.
Att pressa ned smittan är det enskilt viktigaste vi kan göra nu, både när det gäller att rädda liv och när det gäller att värna företagen och jobben.

Det är också viktigt att vår svenska strategi kan skapa förtroende i våra grannländer. Det är helt avgörande för Sverige som litet, exportberoende land. Men vi måste även fortsätta arbetet med att minska äldres isolering och se till att möta den psykiska ohälsa som följer i krisens spår. Vi behöver förbereda oss så att alla de som har blivit bortprioriterade på grund av coronapandemin ska kunna få sin vård, och vi måste snabbt åtgärda de brister inom äldreomsorgen som blivit så oerhört tydliga under den här krisen.

Vi i Centerpartiet kommer att fortsätta driva på för förändring där vi ser att sådan behövs. Vi kommer att fortsätta vara en stark röst för en förnuftets väg som bygger på hur verkligheten ser ut. Det finns nämligen många problem och utmaningar kvar att lösa innan Sverige tillsammans har tagit sig igenom den här krisen. Ansvaret för det här vilar tungt på regeringen, och vi förväntar oss att regeringen tar det ansvaret.

Vi vet att det här är långt ifrån ett enkelt arbete. Det kommer att kräva det yttersta ledarskapet, såväl individuellt som kollektivt, och det kommer att ta tid. Men precis som sommarens ljus nu påminner oss om att det finns något annat än vinterns långa mörker måste vi påminna oss själva om att det kommer att komma en dag när vi får krama mormor och morfar igen. Med gemensamma krafter kommer vi att ta oss igenom även detta, herr talman.(Applåder)

Anf. 5 JONAS SJÖSTEDT (V):
Herr talman och åhörare! Kriser prövar oss. De prövar oss som människor, och de prövar oss som samhälle: Hjälper vi varandra, eller låter vi var och en klara sig bäst den kan?

Jag tycker att vi mitt i döden och eländet i coro-nakrisens spår har sett så mycket omtanke och sam-manhållning i Sverige. En av de nyheter

som berörde mig mest var när sjukvården i Stockholm efterlyste personal som kunde gå tillbaka till sjukvården och arbeta med de coronasmittade – och 5 000 personer anmälde sig på några timmar.

Det är mitt Sverige! Det är det solidariska Sverige, som håller ihop. Vi vet att man just nu sliter. Trots den vackra försommaren där ute sliter man på sjukhusen. På intensivvårdsavdelningar jobbar man 10-timmarspass och 60-timmarsveckor, vecka efter vecka. På våra äldreboenden, där sjukskrivningstalen har varit höga, arbetar man ibland med rädsla för att själv bli smittad eller att av misstag smitta någon av de äldre – det som absolut inte får ske.

Krisen har alltså visat mycket av det bästa i Sverige, men det finns också tydliga bilder av hur vi har blivit svagare som samhälle – hur vi inte klarar av saker vi borde. Allra tydligast är det förstås inom äldreomsorgen, och det beror inte på dem som sliter och jobbar där utan på att de inte har fått rätt förutsättningar att göra jobbet. De har inte fått rätt förutsättningar i form av alltifrån grundläggande utrustning till att faktiskt ha en utbildning som gör att de vet vad de ska göra. Det är årtionden av nedskärningar och privatiseringar, otrygga anställningar och underbemanning som gör detta så svårt i grunden, och här finns en grundläggande lärdom att dra: Det måste bli ett slut på den politiken. Välfärden måste gå före sänkt skatt.
Nu har vi möjlighet att välja en annan väg – en bättre väg – där de som står mitt i stormens öga i sjukvården och äldreomsorgen faktiskt får det bättre. Det ska inte bara vara ord. Man ska kunna sjukskriva sig, och har man ett fast arbete kan man göra det. Man ska våga säga ifrån när någon säger åt en att gå in och jobba utan skyddsutrustning: Nej, skyddsutrustning ska vi ha! Man ska ha så många kollegor att det inte är tjugo olika personer som går hem till en äldre med hemtjänst, utan det ska vara fyra eller fem som den äldre känner igen och är trygg med.

Det där kan vi göra tillsammans. Det är tid att lägga om politiken och rusta äldreomsorgen och sjukvården. Det är också tid att hjälpa småföretag ut ur krisen så att de klarar sig tills det börjar komma nya beställningar och ordrar. Det är tid att bygga upp ett civilförsvar igen, och det är tid att bygga upp beredskapslager – att lära av det som har skett.

Krisen visar att vi behöver ett starkt samhälle. För den arbetslöse är det uppenbart att det är samhället man får lita på. För företagen är det också uppenbart. I dag är det samhället – staten – man får lita på. Inte ens högern ropar på högerns lösningar när det är kris. Nu ropar man på staten och på samhället.

Men låt oss tala klarspråk: Denna ändrade kurs ger inte utrymme för sänkta skatter, utan den ger utrymme för satsningar och robusthet i framtiden. Den ger utrymme för ett rättvisare Sverige där vi rustar upp sjukvården och där vi ser till att saker faktiskt fungerar. Detsamma gäller återstarten av ekonomin. Den måste vi göra tillsammans; den kommer inte att fixa sig av sig själv.

Uppgifterna framför oss är tydliga. Vi ska bygga bort den trångboddhet som har varit så förödande för smittspridningen. Vi ska se till att fler får anställning i välfärden – också i skola och utbildning, inte bara i äldreomsorg och sjukvård. Vi ska göra en grön omstart där vi får ned utsläppen av växthusgaser samtidigt som vi bygger upp vår konkurrenskraft och ekonomi. Vi ska bygga nya stambanor i järnvägen. Vi ska rusta upp kollektivtrafiken. Vi ska se till att de stora industrierna kan ställa om och bli världsledande i att inte längre släppa

ut så mycket växthusgaser. Vi ska bygga upp vårt elnät. Vi ska bygga ett modernare och bättre Sverige.

Detta, herr talman, kan vi bara göra tillsammans. Detta kommer inte marknaden att fixa. Detta kan vi bara göra om vi sätter jämlikhet och klimat före skattesänkningar för de rika. (Applåder)

Anf. 6 EBBA BUSCH (KD):
Herr talman! Jag är stolt över den solidaritet som varje dag visas med äldre och riskgrupper och över allt det vårdpersonalen offrat och fortsätter att offra för sin nästas hälsa. Den gemenskap och medmänsklighet som svenska folket visat oavsett bakgrund eller hudfärg är värd att hylla.

Coronakrisen har skakat om världen, visat på sårbarheten i välfärdssystemen, rivit upp handel och ekonomi, blottlagt kinesisk imperialism och exponerat bristerna i svensk beredskap. Vi kommer med tiden att få dra många lärdomar av det som hänt, men en slutsats kan vi dra redan nu: Med den nu sittande regeringen kommer Sverige när vi möter en kris alltid att stå ledarlöst. Under migrationskrisen, när vårdköerna fördubblades och nu under coronapandemin har vi stått ledarlösa. I en kris måste en ledare kliva fram, men Stefan Löfven tog kliv bakåt.

Regeringens passivitet har oroat oss under denna vår. Vid det första mötet vi hade med regeringen tog vi upp behovet av nationell samordning kring vårdresurser, respiratorer och skyddsutrustning, och vi förvånades över att regeringen inte hade tagit sådana initiativ. Den 19 mars krävde vi en coronakommission för att bland annat få svar på varför sportlovsfirare somkommit in via Arlanda fick kliva rakt ut på arbetsplatser och in i samhället. Samma dag föreslog vi för regeringen att det skulle tillsättas en typ av nationell vårdgeneral med mandat att omfördela vårdresurser vid behov.

I de regelbundna samtal som kom till stånd med partiledarna, och som vi visat stor uppskattning för, har vi gång på gång bett regeringen att presentera det expertunderlag som man påstått sig grunda sina politiska slutsatser på. Vi har velat förstå regeringens strategi och varför den skiljer sig så kraftigt från omvärldens, men vi har inte fått något svar.

Vi har haft bra samtal med regeringen om ekonomiska krisåtgärder och välfärdssatsningar. Regeringen agerade snabbt för att möjliggöra permitteringar och underlätta ekonomiskt för regionerna – det vill jag verkligen understryka.

Men när det kommer till smittskyddsstrategin har man varit direkt avfärdande. Vi har haft en stor ödmjukhet inför att vi inte vet allt om detta virus och om virusspridning i stort och inför att vi har befunnit oss i en situation där vi måste agera samlande, men vi har inte önskat att frånsäga oss vårt ansvar.
Regeringen har ofta sagt sig vilja lyssna till expertisen, men snarare än att lyssna verkar man i praktiken ha delegerat hela sitt politiska ansvar till Folkhälsomyndigheten. Detta har man gjort utan att ta i beaktande att Folkhälsomyndigheten må vara experter på smittspridning, men de är inte experter på ekonomi, på beredskap eller hur de praktiska förutsättningarna faktiskt ser ut inom äldreomsorg och sjukvård.

Vi har flera gånger under denna vår hoppats att Stefan Löfven skulle kliva fram. Vi har uppmanat honom att göra det och förklarat att han ska vara befälhavaren och att vi är beredda att backa upp honom. Vi

har varit konstruktiva, och vi har sagt att vi har velat kroka arm. När jag sedan i denna kammare, för några veckor sedan, återigen bad statsministern om att vi skulle få underlag om strategin avfärdade han det som tidsödande seminarieverksamhet. Då försvann vårt tålamod.

Med öppna ögon valde regeringen en coronastrategi med en högre grad av smittspridning och fokus på att skydda riskgrupper. Sedan lämpade man över det politiska ansvaret för att fullfölja strategin på 21 regioner och 290 olika kommuner. När oppositionen vill ha transparens kring klokheten i detta vägval kallar man det föraktfullt för seminarieverksamhet.

Nu behöver Sverige komma igång med omfattande tester och smittspårning, så att vi kan sätta stopp för smittspridningen. Vi behöver stötta vår hårt arbetande och kämpande vårdpersonal, så att de i höst inte går rakt in i väggen. De behöver ett eget krispaket – annars kommer vi aldrig att kunna beta av den stora vårdskuld som nu byggts upp. Över 50 000 operationer har skjutits upp under coronakrisen. Kvinnor med konstaterad bröstcancer kan inte vänta längre.
Vi behöver också förbereda en återhämtning för svensk ekonomi, så att familjer som drabbats av ar-betslöshet och personer som blivit permitterade återigen kan känna trygghet och framtidstro.

Vi kommer att ta oss igenom detta tillsammans. (Applåder)

Anf. 7 JOHAN PEHRSON (L):
Herr talman! I den pågående coronapandemin förändras vår värld. Årtionden av demokratiska, sociala och frihetliga segrar riskerar att gå förlorade i smittans spår. Miljontals människors möjligheter pressas tillbaka, och slutenheten kan komma att öka.

Sverige, som exporterar mycket av vad våra företag och medarbetare skapar, påverkas extra hårt av nedstängd internationell handel och av brusten tillit. Därför måste vi alltid blicka utåt men ha Sverige i centrum.

Vi ser hur auktoritära krafter nu stärker sina positioner. Utvecklingen under den nuvarande administrationen i USA förfärar. Kriget mot fakta, hetsen mot journalister och hatretoriken hotar själva demokratin. Allt detta sker mot bakgrund av en skenande massarbetslöshet, utbrett drogmissbruk och en ännu alltför närvarande rasism.

I Kina, där coronaviruset har sitt ursprung, ser vi diktaturens inneboende oförmågor. Det intensiva politiska förtrycket har effektivt berövat miljarder människor deras mänskliga rättigheter, långt utanför statens egna gränser. Kinas övergrepp mot minoriteter och nära grannar såsom Hongkong och Taiwan måste fördömas.
Denna illiberala utveckling leder bort från frihet och bort från välstånd. Konservativa, nationalistiska och socialistiska politiker förenas inte sällan i att bygga egna halmdockor av det liberala samhället. Vi ser hur respektlösheten för rättsstatens principer når nya lägstanivåer.

För att bemöta dessa utmanande krafter behöver vi ha ett öppet och fritt sinne. Människors oro för Sverige måste självklart tas på allvar, men att stå upp för demokrati, minoriteters rättigheter, jämställdhet och yttrandefrihet är den anständiga vägen. Med detta tillsammans med en stark marknadsekonomi, fokus på väl- färdsstatens kärnuppgifter och en progressiv miljöpolitik säkrar vi vår gemensamma framtid.

Det liberala samhällsbygget är och förblir 2020-talets viktigaste uppgift. Sverige är beroende av omvärlden, och omvärlden behöver fler starka demokratier, inte färre.

Herr talman! Samspelet mellan stat, region och kommun lämnar mycket att önska. Trots bristande ledarskap från regeringen har människor, inte minst inom vård och omsorg, gjort sitt yttersta för att rädda liv och minska lidande med knappa resurser – ja, de resurser som har funnits att tillgå.

Den kommission som snart tillsätts avseende regeringens tillika myndigheternas hantering av corona kan börja med att söka svar i tidigare utredningar om Esto- nia, om tsunamin och om de stora skogsbränderna. Därefter kan man börja jobba sig ned i frågor om kapacitet, testning, skyddsutrustning, beslutstidpunkter, äldreomsorg och den unika mjuka nedstängningen av Sverige, som kan ha bidragit till de höga svenska dödstalen.
Om Sverige och världen ska klara av nästa pandemi, det akuta klimathotet eller andra katastrofer behövs mer internationellt samarbete. I Sverige ska vi göra det vi kan för att stärka det europeiska men även det nordiska samarbetet. Detta tjänar Sverige, världen och Europa.

Herr talman! Sverige måste få en ekonomisk återstart. Företagsamhet, forskning och offentliga investeringar är svaret när vi nu upplever historiska inbromsningar i den globala ekonomin. Vi har redan sett hur företag har tvingats lägga omfattande varsel, och arbetslösheten stiger brant.

Vi liberaler har presenterat vår inriktning från att akut rädda så mycket som möjligt av svenska jobb och företagsamhet till långsiktiga investeringar i utbildning, forskning, infrastruktur, bostäder och säkerhet. Det är med ett samlat grepp från staten som vi kan peka ut vägen, skapa förutsättningar för nya jobb och se till att Sverige blir möjligheternas land.

Om vi ska kunna möta de utmaningar som vi står inför finns det bara ett enda svar, herr talman. Svaret är liberalism. (Applåder)

Anf. 8 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):
Herr talman! På bara några månader har coronaviruset vänt upp och ned på hela vår värld. Pandemin har visat vilken slak lina hela mänskligheten balanserar på. Vi har pressat naturen till det yttersta. Skogar har fått ge efter för jordbruksmark. Jordbruksmark har fått ge efter för städer. Arter som aldrig tidigare mötts trycks ihop på små ytor och hittar in i vårt samhälle. De staplas på hög i burar, trängs i stall och matas fulla med antibiotika. Där föds nästa pandemi. Där föds nästa antibiotikaresistenta bakterie. Antibiotikaresistens är ett av de allra största hoten mot mänskligheten, enligt WHO. Men det är inte det enda hotet. Klimatkrisen är precis lika verklig och ännu allvarligare. Vi har just nu de högsta halterna av CO2 på 800 000 år på denna planet.

Extrema väderhändelser, bränder och orkaner börjar redan bli vardagsmat. Men orkar vi tänka tanken att detta bara är början? Orkar vi tänka på en havsnivåhöjning på flera meter? Orkar vi tänka tanken att om tundran tinar sätts nya virus fria? Orkar vi tänka tanken på hundratals miljoner människor som flyr undan översvämningar, torka och hunger?

Det enda goda som coronakrisen fört med sig är att scenarier som dessa inte längre går att vifta bort. De är inte orealistiska, de är inte trams. Vi lever i en mycket allvarlig tid då vi behöver välja en annan väg, solidaritetens väg.

Miljöpartiet har sedan vi bildades vägletts av tre solidariteter: solidariteten med djur och natur, solidariteten med alla människor på jorden och solidariteten med kommande generationer. Och vi är övertygade om att utan dessa tre solidariteter kan vi aldrig bygga en trygg värld.

Herr talman! Sedan coronapandemin drabbade oss känner jag lika delar hopp och förtvivlan. Jag känner förtvivlan över det sätt vi har misshandlat vår planet, förtvivlan över vår oförmåga att prioritera rätt i politiken och en stark förtvivlan över alla dem som mist livet eller alla dem som inte har kunnat sitta hos sina älskade föräldrar eller makar under deras sista tid. Men jag känner också ett starkt hopp, för ur detta kan något mycket bättre födas: en värld där vi förebygger kriser, lyssnar till forskare och låter det som är rätt vägleda oss, en värld där vi tar hand om varandra och människor kan bidra och arbeta tillsammans för att bygga något bättre, en värld där politiken fokuserar på morgondagens värld och inte morgondagens valrörelse.

Därför måste återhämtningen från coronakrisen vara grön. Vi har chansen att lösa flera kriser samtidigt: den ekonomiska krisen och klimatkrisen men också den mänskliga krisen, känslan som är så utbredd i vårt samhälle av att något är fel. Fastän vi är rikare än någonsin är vi ensammare och mer stressade än någonsin.

Vi kan bygga någonting bättre. Vi har chansen att kickstarta ekonomin och skapa tusentals hållbara jobb genom att investera i ett modernt, medmänskligt och grönt samhälle, där vi rustar upp våra mest utsatta områden, där vi bygger samman Sverige med framtidens moderna höghastighetståg, där vi skyddar värdefull natur och låter hållbar besöksnäring blomstra i hela landet, där vi slutar slösa och slänga och i stället återanvänder och återvinner, där vi investerar i oss själva och ett sundare arbetsliv.

Pengar är inte allt. Tid är däremot allt vad vi har. Den får inte bara försvinna under ett långt arbetsliv av vantrivsel och stress, så låt oss tänka om. Alla ska kunna utvecklas på jobbet men också ha tid att leva.

Det här är en unik chans att skapa ett solidariskt, medmänskligt och hållbart samhälle. Det är vårt bästa vaccin mot nästa kris.(Applåder)

Anf. 9 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):
Herr talman! Åklagare och polis håller precis nu en presskonferens om utredningen av mordet på Olof Palme. Med anledning av det kommer jag att kalla till en presskonferens i eftermiddag.

(TALMANNEN: Jag får påminna om att opinionsyttringar från läktaren inte är tillåtna och uppmanar vakterna att omgående visa ut de personer som stör. Statsministern får börja om från början.)

Herr talman! Åklagare och polis håller just nu sin presskonferens om utredningen av mordet på Olof Palme. Med anledning av det kommer jag att kalla till en pressträff senare i eftermiddag.

Åter till debatten. Sverige är inte igenom coronakrisen ännu – långt, långt därifrån. Vi saknar ett färdigt facit, trots att en del ger uttryck för att detta finns.

Det kan komma en andra våg i höst. Det kan komma andra kriser eller katastrofer som vi behöver hantera redan under året. Det kan bli en sommar med både skogsbränder och översvämningar, och då måste den svenska staten, det svenska samhället, ha styrkan att hantera också det.

Framöver behöver vi göra mycket, som offentliga investeringar, och vi ska klara av en klimatomställning och se till att fler människor kommer i arbete. Men om det är någonting som coronakrisen har visat tydligt är det att vårt land behöver rusta upp välfärden.

Vi som är överens om det, vilket nu många partier verkar vara, behöver också se till att prioritera just äldreomsorgen, sjukvården och skolan. Det är ett vägval. Antingen väljer vi att på allvar rusta upp välfärden i Sverige nu eller så får andra saker gå före.

Låt oss ägna en stund åt hur mycket vi faktiskt har klarat av den här våren. Mycket har gjorts med ett gott samarbete här i Sveriges riksdag. Tänk då om vi arbetar lite hårt och målmedvetet för att rusta vår välfärd.

Tänk vilken upprustning vi kan åstadkomma i skolan, sjukvården och äldreomsorgen. Tänk hur många fler som kan få trygga anställningar inom hemtjänsten eller vården. Tänk hur mycket bättre det kan bli för den som har hemtjänst men som i dag möts av olika personal varje dag.

Detta är fullt möjligt. Jag vill att Sverige väljer den vägen.

Anf. 10 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Jag har mycket stor respekt för att många svenskar just nu har sina tankar någon helt an-nanstans än just härinne, när Palmeåklagaren berättar om sina slutsatser. Som alla andra minns jag exakt vad jag gjorde när dödsbudet kom. Mina tankar går i dag till Olof Palmes tre söner med familjer. Det skulle betyda väldigt mycket om det nationella traumat kunde få ett bokslut i dag.

Men ändå: För ett exakt ett år sedan spräckte regeringens Försvarsberedningens arbete förra gången. Man ville ha förslagen, men man ville inte betala för dem. I går spräckte regeringen samtalen igen. I stället för en bred överenskommelse blir det en överenskommelse mellan Socialdemokraterna och Miljöpartiet.
Min enkla fråga är denna: Kommer Socialdemokraterna att nöja sig med ett försvarsbeslut som vilar enbart på Miljöpartiets stöd?

Anf. 11 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag vill påminna om att när jag var partiledare i opposition betecknade den dåvarande re-geringen försvaret som ett särintresse. Sedan vi tillträdde har vi, dock i gott och brett samarbete, sett till att öka Sveriges försvarsförmåga rejält.

Det har varit rejäla höjningar av anslagen till försvaret så här långt. Framför oss har vi också ytterligare rejäla höjningar. För ett år sedan, när Försvarsberedningen var klar, ville vi göra en riktig undersökning av detta material tillsammans med myndigheterna för att

få veta vad det kostade. Då visade det sig att det fanns ett underskott i finansieringen.

Så kan man inte hantera försvaret. Vi kommer att se till att lägga fram en proposition som har stöd i Sveriges riksdag, och vi kommer att se till att stärka Sveriges försvarsförmåga.

Anf. 12 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Alla vet att det svenska försvaret har nedrustats under decennier av flera olika regeringar. Det ansvaret fallet tungt på båda sidor av blockgränsen.

Vad det nu handlar om är om vi ska stärka försvaret på papper eller stärka försvaret på riktigt. Det handlar om vi ska skriva långa texter över vad vi vill ha eller om vi ska betala för det vi säger att vi vill ha. Mitt besked var i januari: Jag är beredd att kompromissa om många saker utom en enda sak. Aldrig ännu ett ofinansierat försvarsbeslut. Det regeringen nu är på väg att göra – Socialdemokraterna och Miljöpartiet ensamma – är att fatta ännu ett beslut om ett ofinansierat försvarsbeslut. Det kommer inte att imponera på någon vare sig i Sverige eller utomlands.

Anf. 13 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Låt mig påminna om att under den förra mandatperioden tillfördes 33 miljarder till försvaret. Det är 10 miljarder i nivåhöjning. Nu finns i det förslag som ligger på bordet, i den proposition som vi avser att arbeta fram i samarbete med C och L, ytterligare 25 miljarder. Detta är historiska tillskott till försvaret. Det gjordes därför att försvaret behöver förstärkas. Vi behöver öka försvarsförmågan. Om detta har vi varit överens.

Men det finns också ett annat perspektiv som är nog så viktigt. Vi är mitt uppe i en pandemikris. Att nu, som Moderaterna och Kristdemokraterna gör, säga att vi dessutom redan 2026 och 2027 ska lova ett antal miljarder är inte hållbart.

Vi följer Försvarsberedningens inriktning. Vi gör det som vi alltid gör. Vi tänker uppfylla planeringen för den här försvarsperioden, och vi tänker fylla på rejält med resurser. Jag tror att vi kan vara eniga om detta.

Anf. 14 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman, statsministern! Sverige har fyra gånger fler avlidna i covid-19 än våra nordiska grannländer tillsammans. Det stora antalet avlidna på äldreboenden är naturligtvis särskilt sorgligt att bevittna. Hela vår strategi har enligt både regeringen och myndigheter gått ut på att skydda riskgrupper. Det har vi inte lyckats med.

Herr talman! Min fråga till statsministern är ganska enkel. Vilket ansvar anser Stefan Löfven att han har som statsminister för det misslyckande som den här hanteringen ändå måste anses vara?

Anf. 15 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Först och främst verkar den här konsumentupplysningen behövas: Det är regeringen som leder landet, och jag är landets statsminister. Då har man alltid ett ansvar. Men vi måste först titta på vad det är som de facto har hänt.

När vi i början av krisen var överens om att ingen av oss är epidemiolog verkar nu de allra flesta ändå har blivit det. Vi vet ännu inte riktigt om det finns en skillnad i utbrott mellan länder. Låt oss avvakta och se om det möjligtvis har varit så.

Det är dessutom så att vi har sett att hygienrutinerna inte har fungerat i äldreomsorgen. Sveriges Kommuner och Regioner har själva redovisat att 60 procent följer dem och 40 procent inte det inte. Om 40 procent inte följer hygienrutinerna har vi ett problem.

Därför såg vi via Socialstyrelsen till att 139 000 människor nu har genomgått en utbildning. Nu faller dödstalen också i äldreomsorgen. Vartenda dödsfall är en tragedi och en sorg. Det är därför vi gör någonting åt det.

Anf. 16 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Det är regeringen som leder landet. Det har Stefan Löfven påpekat i tal. Men i handling tycker inte jag att det är vad han har visat. Statsministern har under de här månaderna varit väldigt noga med att gömma sig bakom expertmyndigheterna. Det är inte att leda landet, herr talman. Det är just att gömma sig.

Jag kan inte tolka Stefan Löfvens ord här som någonting annat än att han egentligen är ganska nöjd. Vi får vänta och se. Jag är helt säker på, säger Stefan Löfven, att Sverige har gjort allting rätt och att andra länder har gjort allting fel. Jag tror inte på att den sortens etnocentrism är någon bra väg att ha som utgångspunkt i en kris lik denna.

Herr talman! Statsministern och regeringen bör leda landet. Börja göra det då på riktigt, Stefan Löfven!

Anf. 17 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Till skillnad från Jimmie Åkesson har inte jag ännu alla svar på hur detta utvecklas. Det är för många som har dött i äldreomsorgen. Det är ingen tvekan om det. Det var därför vi gav Socialstyrelsen precis det uppdraget: Se nu till att människor utbildas i hygienrutiner. Den utbildningen har genomförts. Då ser vi också att dödstalen faller.

Regeringen har hållit 30 extra regeringssammanträden. Vi har fattat beslut om ett fyrtiotal förordningar och ett sextiotal myndighets-uppdrag. Vi har fattat be-slut om tolv propositioner varav sju extra ekonomiska propositioner för att se till att vi tillför 245 miljarder kronor som är budgetpåverkande. Det lär visst vara 250 miljarder i dag.
Så agerar man. Det är regeringen som måste styra via resurser. Finns det resurser eller finns det inte resurser i sjukvården, i omsorgen och i myndighet- erna? Det är vårt ansvar.

Jag tycker att vi har haft ett bra samarbete i Sveriges riksdag för att se till att det ska komma resurser på plats. Det är så jag vill fortsätta att arbeta. Vi är inte igenom detta ännu. Vi måste fortsätta att samarbeta.

Anf. 18 ANDERS W JONSSON (C) replik:
Herr talman! Runt om i världen pågår nu bekämpningen av pandemin. Vissa länder är inte så framgångsrika i att pressa tillbaka viruset, och andra länder är mer framgångsrika.

Vår bedömning är att Sverige skulle kunna vara mycket mer framgångsrikt i att pressa tillbaka infektionen, men då krävs det att vi korrigerar vår strategi på ett antal punkter.

Vi är väldigt nöjda med att regeringen nu har lyssnat på oss, det vill säga att man i en förhandling, också tillsammans med Liberalerna, har plockat fram ytterligare medel för att kunna göra testning. Men pengar kommer inte att lösa problemet; det krävs någonting mer.

Det krävs att regeringen kliver fram och visar ledarskap. Det krävs att man är tydlig med att man nu byter strategi för att bekämpa viruset och att man startar omfattande testning och dessutom är beredd att bryta ned och ta bort de byråkratiska hinder som finns.

Min fråga till statsministern är: Är regeringen beredd att visa det här ledarskapet, vara tydlig med en ny strategi och riva de byråkratiska hindren?

Anf. 19 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Det är precis det som pågår. Det är därför vi måste göra det tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner. Det är där detta jobb utförs. De måste ha resurser för att kunna göra det. Vi kan inte flytta om, men vi är överens med dem om att detta ska göras.

För en månad sedan sa Sveriges Kommuner och Regioner till regeringen och till omvärlden: Vi gör det som regeringen vill att vi ska göra.

Vi kommer nu att takta upp testningen. Det sa vi för en månad sedan. Nu är vi överens med Sveriges Kommuner och Regioner, och det är viktigt. Det är viktiga beslut som vi fattar här, men verkligheten är där ute. Det är där det ska ske, så vi ska inte ha någon onödig administration.

Målet är naturligtvis att alla de som har symtom ska testas. Det är det vi är överens om, och det är den fas vi går in i nu.

Anf. 20 ANDERS W JONSSON (C) replik:
Herr talman! Men det som skulle behövas nu är att regeringen nu går fram och visar ledarskap och är tydlig med att det här handlar om en ny strategi för hur vi ska bekämpa viruset.

Det är viktigt av tre anledningar. För det första är det viktigt för våra grannländer och handelspartner så att de förstår att Sverige nu styr in på en ny väg. Det behöver vi som ett litet, exportberoende land.

För det andra är det viktigt gentemot Sveriges Kommuner och Regioner, för de måste veta att regeringen har pekat ut en ny väg och sagt att man vill arbeta på ett nytt sätt.

För det tredje är det här en otroligt viktig signal till 10 miljoner svenskar, som inte vill annat än att bli delaktiga i att bekämpa viruset.

Men då måste det vara ett tydligt ledarskap från regeringens sida. Det är inte en slump att vi i Sverige ligger så långt bak när det gäller testning. Mycket av det handlar om administration, byråkrati och lagstiftning. Här måste regeringen gå in och vara tydlig och säga: Nu väljer vi en annan väg, och nu ska vi tillsammans slåss mot viruset.

Anf. 21 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Till att börja med: Faktum är att detfinns länder som har gjort betydligt mer testning än Sverige, och det finns också länder som har gjort mindre testning än Sverige.

Vi har ingen annan ambition än att alla som har symtom ska kunna testas. Det är tydligt uttalat, och det är det som samarbetet med Sveriges Kommuner och Regioner går ut på. Nu ska vi se till att alla med symtom testas. Det innebär att man på vårdcentraler men också på sjukhus hittar andra sätt. Det kan vara företag och privata utförare, och det måste göras på ett sådant sätt att det inte dras resurser från sjukvården. Därför måste det vara så enkelt som möjligt.

Vi är överens med Sveriges Kommuner och Regioner om detta, och det är uttalat. Det är det vi säger: Alla som har symtom ska testas. Nu trycks testningen successivt uppåt, och vi ser ökningen. Vi hade gärna velat se den tidigare. Men nu görs den, och då är det den strategin som gäller.

Anf. 22 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman och statsminister Stefan Löfven! Co-ronakrisen visar hur viktigt det är med trygga jobb – att man kan sjukskriva sig och att man kan säga ifrån.

Samtidigt läggs ett utredningsförslag fram på regeringens uppdrag och med regeringens direktiv som grund för utformandet. Det är ett förslag som slår sönder mycket av anställningstryggheten i Sverige.

Kommunals företrädare kallar det för det värsta på årtionden när det gäller angrepp på fackföreningsrörelsen. Sveriges Ingenjörer talar om att alla får provanställning. Det blir svårt att försvara den som har slitit ut sig på jobbet. Det blir svårt att försvara att den som har stått upp mot en dålig chef får vara kvar när det blir uppsägningar.

Ändå drar regeringen inte tillbaka utredningen utan skickar ut den på remiss. Det är egentligen ett hot mot de parter som nu ska sätta sig och förhandla – ett hot om att ställa sig på arbetsgivarens sida om fackföreningsrörelsen inte själv undergräver löntagarnas anställningstrygghet.

Regeringen bör omedelbart dra tillbaka denna remiss och detta obalanserade förslag.

Anf. 23 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Utredningen är en utredning, och det är en utredare som lägger fram förslag. Det är inte detsamma som lagförslag, och det är inte detsamma som proposition.

Men vi har den ordningen i landet att när en utre-dare har gjort ett jobb är det viktigt att exempelvis parterna får ge uttryck för vad de tycker. Det är bra.

Jag menar att parterna i första hand ska göra upp. Det är det vi vill. Det vill vi alla fyra partier i januariavtalet, och det är det som är meningen.

Det var också därför jag gav uttryck för att vi inte kan ha ett förslag som kraftigt förskjuter balansen mellan arbetsmarknadens parter. Detta ingick i utredarens uppdrag: Se till att behålla balansen mellan arbetsmarknadens parter! Se till att undvika godtyckliga uppsägningar!

Det är det vi ska göra. Det ingår också i direktivet, och det är därför vi har uttalat oss som vi har gjort om utredarens förslag.

Det är bra att skicka ut utredningen på remiss och att låta parterna förhandla. Jag tror och hoppas att de kommer att komma överens. Det är det absolut bästa.

Anf. 24 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Statsministern börjar backa om hotet att förstöra anställningstryggheten som finns i januariavtalet. Det är bra. Det är bra. Det är bra att man inser att det som föreslås är helt orimligt. Men om man menar allvar med att detta fullständigt obalanserade förslag, som slår sönder anställningstryggheten, aldrig ska genomföras borde man inte heller skicka ut det på remiss. Det som egentligen sker nu är att parterna får förhandla under hot. Regeringen ställer sig i praktiken på arbetsgivarens sida och säger: Om inte ni slår sönder era medlemmars trygghet kommer vi att göra det åt er efter att ni har förhandlat.

Det här försvårar naturligtvis parternas möjligheter att göra upp över huvud taget. Det försvårar också för de fackliga organisationerna att få en bra lösning för sina miljoner medlemmar, som nu kan få en mycket sämre anställningstrygghet.

Regeringen måste dra tillbaka remissen och säga att det här är ett dåligt förslag som aldrig någonsin kommer att genomföras.

Anf. 25 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Eftersom jag nu har varit tydlig medatt det här inte är detsamma som regeringens förslag innebär det inte något hot mot parterna. Låt nu parterna förhandla! Jag hoppas och tror att de kommer överens. Om de inte gör det kommer det en diskussion i höst om hur ett lagförslag ska se ut. Det är det som gäller.

Men Jonas Sjöstedt och Vänsterpartiet glömmer en sak, och det är hur majoriteten i den här riksdagen faktiskt ser ut. Sjöstedt och Vänsterpartiet borde ta sig litetid och analysera vilka förslag som ligger på riksdagens bord. Det finns motioner som bland annat handlar om längre provanställning och ett mycket mer flexibelt regelverk. Det handlar också om att begränsa rätten att vidta stridsåtgärder. Här finns förslag om att återinföra lex Laval.

Det är dessa krafter, Jonas Sjöstedt, som ni i så fall borde mota. Men dessa krafter väljer Jonas Sjöstedt och Vänsterpartiet att ibland samarbeta med när det krävs för att trycka till regeringen. Det är inte bra.

Anf. 26 EBBA BUSCH (KD) replik:
Herr talman! Sveriges sjukvård står inför en perfekt storm. Vårdköerna var långa redan före coronakrisen. Sommaren medför alltid större problem med bemanningen. Cirka 50 000 operationer har hittills skjutits upp under krisen.

Personalen är pressad till bristningsgränsen i vissa fall. De måste få avlösning, och de måste få semester och en dräglig arbetsmiljö när semestern väl är slut. Annars väntar en sjukskrivningsvåg i Sverige. Vi har bland annat föreslagit att vårdutbildade som har lämnat vården ska ges ett extra ekonomiskt incitament för att under en tid återvända till vården och att deras nuvarande arbetsgivare ska kompenseras för att de släpper iväg sin personal. Andra har presenterat vissa andra förslag.

Jag vet att Socialdemokraterna vill värna välfärden. Min fråga är: Kan vi enas om att alla partier behöver träffas för att ta fram ett krispaket för vårdpersonalen här och nu? I höst kan det vara för sent.

Anf. 27 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag är glad att diskussionen om hur vi stärker sjukvården kommer upp, för det är någonting vi behöver göra. Det var därför jag tog upp det i mitt inledningsanförande. Vi behöver samlas nu och se på hur vi stärker välfärden.
Det första jag tycker att vi måste tänka efter riktigt på är att vi under överskådlig tid inte kommer att ha råd med några stora dramatiska skattesänkningar. Vi kommer att behöva varenda inkomst vi har i landet för att se till att sjukvården, äldreomsorgen och annat kan stärkas.

Ja, jag är beredd att resonera om hur vi stärker sjukvården. Men jag vill också göra det tillsammans med regionerna, för det är de som organiserar och utför sjukvården. Det är naturligtvis oerhört viktigt hur de ser på detta. Det är där kunskapen finns om hur man kan planera för semester och se till att medarbetare får en vettig vila. Det är där man vet hur scheman ska läggas.

Vår skyldighet är att se till att de har resurser att göra det. Finns det tillräckliga ekonomiska resurser när det gäller att utbilda personal och så vidare? Det resonemanget vill jag föra också med SKR.

Anf. 28 EBBA BUSCH (KD) replik:
Herr talman! I slutet av maj intervjuades Birgitta Ohlgren, IVA-chef vid Sankt Görans sjukhus, i Sveriges Radio. Hon sa så här:
Nu börjar man bli trött och urlakad, känslomässigt tom. Vi vet inte hur vi ska orka med våra nära och kära därhemma, vår familj och våra barn.

Vi hör nu larmrapporter från sjukvården om att ungefär en tredjedel av personalen visar symtom på depression, ångest, utbrändhet och utmattning. Vi måste göra mer. Vi måste kunna se sjukvårdspersonalen i ögonen.
Jag gör gärna detta tillsammans med regionerna, men ibland måste man också från nationell nivå backa upp och peka med hela handen när man ser att det inte räcker till.

Herr talman! Jag tolkar statsministerns svar som att han är villig att kalla samman partierna för att diskutera ett krispaket till vårdpersonalen. Vi är beredda att lägga all prestige åt sidan kring vilka förslag som är de bästa, så länge det blir av. Vi är beredda att sätta oss och förhandla nu i natt, om så krävs.

Anf. 29 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag är beredd att diskutera hur vården ska få resurser. På ett tidigt stadium sa vi till Sveriges Kommuner och Regioner: Ni behöver inte tänka på extrakostnader beroende på coronakrisen. Vi täcker varenda krona. Vi har lagt till mer än skattebortfallet i generella statsbidrag till Sveriges Kommuner och Regioner. Vi har också lagt till kompensation för kollektivtrafiken, som nu har en svår situation. Det sitter alltså inte i de ekonomiska resurserna, och det vet Sveriges Kommuner och Regioner.

Då blir det en praktisk hantering: Hur ska vi se till att det fungerar när vi är på väg ut ur det akuta – när det kommer; där är vi inte ännu – och hur ska vi klara vårdbehovet framåt? Det måste vi lösa tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner. Jag är helt övertygad om att vi kommer att klara det. Vi har en bra dialog. Vi måste klara det. Det är det som ska göras för medborgarna i vårt land.

Anf. 30 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Herr talman! Det finns ingenting så högtidligt som studentavslutningar och examensdagar. Skolan är ett fantastiskt verktyg. Skolan är ofta svaret på nästan alla samhällsproblem, tycker vi liberaler. Det är givet att skolan är svaret på Sveriges framtid som forskningsnation i frontlinjen för teknisk utveckling. Den är också svaret på arbetslösheten. Vi vet att det före coronapandemin var väldigt få arbetslösa som hade en godkänd gymnasieutbildning. Den är också svaret på utanförskap och kriminalitet.

Men då kommer jag till en viktig fråga. Kvaliteten i skolan är ju helt avgörande, och här har jag en fråga till statsministern. I en PISA-mätning som har gjorts verkar man ha sjabblat lite med siffrorna. Det är rätt att några ska tas bort från mätningen, men det kan ju inte vara jättesvårt att ta bort rätt personer och att inte sjabbla med det. Vad tänker statsministern göra för att vi ska få korrekta PISA-mätningar och en korrekt utvärdering av den svenska skolan?

Anf. 31 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Den där mätningen har analyserats flera gånger redan, också med hjälp av OECD. Ansvarigt statsråd har också sagt: Låt oss titta en gång till. Men det är ingen som ännu kan säga att det har sjabblats. Låt oss avvakta med den domen. Låt OECD titta en gång till – jag tror att det i så fall blir för tredje gången. Skulle det vara något fel måste vi rätta till det. Vi ska ha sanningen på bordet. Det är den vi vill veta.

Vi räds inte detta ett dugg, men döm inte ut innan det har gjorts. Det tycker jag nog är lite för tidigt.

Anf. 32 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Herr talman! Jag tackar statsministern för svaret och utgår från att det då kan bli en oberoende genom- gång av den senaste mätningen och hur Sverige har hanterat den.

Jag vill återkomma till skolan. De lärare som jag har träffat nu under vårterminen har kämpat hårt. Dels har man haft elever i klassrummet, dels har man hållit på med distansundervisning. Skolan har också, precis som sjukvården, medarbetare som nästan har gått på knäna för att ge ungarna möjlighet att få de kunskaper de ska ha.

Många rapporterar dock att de inte har kunnat detta. Vi möter nu detta tillsammans. Vi satsar på lovskolor – det tycker jag är bra; Liberalerna har drivit på för det. Men vad kan statsministern göra ytterligare för att se till att vi i höst har ännu fler insatser för att lyfta de elever som kanske inte har fått med sig de kun- skaper som är så viktiga för att antingen flyttas till gymnasiet eller flyttas upp en årskurs och se till att vi får den skola i världsklass som faktiskt är svaret på de flesta samhällsproblem på lång sikt?

Anf. 33 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! När det till att börja med gäller oberoende menar vi att OECD, som nu har gjort detta två gånger, är oberoende. Det är inte regeringen utan OECD som tittar på detta. Låt dem titta på det en tredje gång. Sanningen ska naturligtvis fram.

Jag vill också påminna om att vi under den förra mandatperioden såg till att skärpa lärarutbildningen. Vi gav den bättre resurser. Vi fick fler lärare, fler lärarassistenter och mer resurser till skolan, framför allt till de skolor som har de största problemen. Jag tror att det anställdes en bra bit över 20 000 fler i skolan.

På den vägen måste vi fortsätta. Det är därför jag är så glad över den här diskussionen. Nu är vi fler och fler partier som inser att det är dit våra resurser måste gå i första hand. Vi måste se till att ha skatteintäkter så att vi klarar en rejäl satsning på att rusta upp välfärden – skolorna, sjukvården och äldreomsorgen. Då kommer vi inte att ha råd med några stora skattesänkningar i framtiden. Låt oss se till att leverera välfärd till medborgarna i stället.

Anf. 34 ULF KRISTERSSON (M):
Herr talman! Det finns en stolt svensk tradition av gedigna utredningar efter nationella kriser. I modern tid minns vi katastrofkommissionerna efter Estonias förlisning 1994 och efter tsunamin julhelgen 2004. Precis som då ska den här krisen utvärderas. Genom en opartisk och saklig granskning av insatserna under krisen kan vi dra lärdom för framtiden och rusta Sverige starkare för kommande kriser.

Det är bra att regeringen gick riksdagens partier till mötes och nu tillsätter en coronakommission redan till sommaren. Det är också bra att vi ska jobba fram direktiven tillsammans. Att brett kunna enas om uppdraget ökar förtroendet för kommissionens slutsatser.
Så långt är vi alltså överens. Nu har vi givit regeringen våra detaljerade synpunkter på dess utkast. Jag vill här dock ta upp tre centrala punkter där vi förväntar oss att regeringen ändrar sig.

För det första måste regeringens och myndigheternas krishantering uttryckligen bli föremål för kommissionens utvärdering.
För det andra måste kommissionen bestå av partipolitiskt obundna ledamöter med hög integritet, stor auktoritet och bred erfarenhet.

Kommissionen får inte politiseras.

För det tredje måste kommissionens samlade slutsatser naturligtvis redovisas före valet. Regeringen föreslår ett slutbetänkande i november 2022, händelsevis två månader efter nästa val. Det är helt enkelt orimligt.

Sverige ska dra lärdom av både framgångar och misslyckanden och därefter genomföra konkreta förändringar. Slarva inte bort det av partipolitiska skäl! (Applåder)

Anf. 35 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Vi är inte igenom den här krisen ännu.

Vi kommer dock att behöva göra en återstart, och den kommer närmare varje dag, tack och lov. Vi har förberett det så att 1,3 miljoner löntagare, enligt vår bedömning, under året kommer att dra nytta av korttidspermitteringarna, och då står de redo att dra igång produktionen.

Jag hoppas att vi efter krisen också hittar en riktig samsyn om vikten av en bättre välfärd. Vi ser alla behoven i äldreomsorgen, i sjukvården och i skolan. Det behövs bättre arbetsvillkor och bättre möjligheter till utbildning. Jämfört med 2014 arbetar nu ungefär 100 000 fler i svensk välfärd, och vi har nyligen lanserat ett omsorgslyft som kan ge 10 000 möjlighet att studera på arbetstid. Det är bra. Men vi behöver göra mycket mer, och vi behöver göra det under lång tid.

Är Ulf Kristersson och Moderaterna beredda att sätta jämlikhet och välfärd i hela landet före stora skattesänkningar i framtiden?

Anf. 36 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Det är ungefär lika klokt som att fråga: Är statsministern beredd att prioritera välfärd eller arbete? Det är en meningslös frågeställning. Antingen har vi människor som jobbar – som vill jobba, tillåts jobba och kan jobba – och som betalar in mycket skatt för att de jobbar mycket och tjänar pengar, och det skapar förutsättningar för en omfattande och jämlik offentlig välfärd. Eller så har vi människor som inte arbetar, som lever på bidrag, inte betalar in skatt, lever i utanförskap och behöver välfärd men inte bidrar till den. Då raseras det.

Skillnaden i vår syn är inte om välfärd är bra eller inte. Skillnaden i vår syn är om man ska arbeta sig fram till välfärd eller om välfärden uppfinns på Finansdepartementet. (Applåder)

Anf. 37 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag är partiordförande i det socialdemokratiska arbetarpartiet, alltså det parti som mycket tydligt har gjort klart att välfärden arbetas ihop. Det är därför vi har slagits så för full sysselsättning och fler arbetade timmar. Men när vi har arbetat och betalat vår skatt vill vi att skatten ska användas till välfärden. Det är precis det som är grejen. Om man sänker skatterna med stora summor pengar sker någonting med statens inkomster, och det är att man inte har lika mycket pengar till utgifter.

Nu behöver vi satsa rejält tillsammans med kommuner och regioner på sjukvården, äldreomsorgen, skolan och annat för att hantera efterbörden av denna kris. Jag menar att det är den vägen vi ska välja. Jag undrar bara: Kan ni i Moderaterna också tänka er att prioritera det före stora skattesänkningar?

Anf. 38 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Jag kan Socialdemokraternas partihistoria nästan lika bra som jag kan min egen, och jag har stor respekt för att ni en gång var ett parti som slogs för arbete och arbetets värde. Först plikt, sedan rätt – att i sitt anletes svett arbeta ihop de skattepengar och de egna inkomster man behövde. Sedan tog vi över den rollen från er, och vi har förvaltat det pundet mycket bättre än vad ni har gjort.

Om statsministern på allvar tycker att högre skatter alltid är bättre, varför går vi då inte tillbaka till 90-procentiga marginalskatter? Varför tar ni inte bort alla jobbskatteavdrag så att det lönar sig systematiskt sämre att arbeta? Jo, därför att ni vet, intellektuellt, att det vore galenskap, men ni odlar en retorik från 50- talet. (Applåder)

Anf. 39 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Det kan i debatten låta som att alla i dessa dagar vill satsa på äldreomsorgen. Alla vill att det ska vara fler som arbetar där och att de ska ha bättrearbetsvillkor. Så ser det inte ut när man gör sina val och när man gör sina budgetar.
Efter förra riksdagsvalet fick Moderaterna och Kristdemokraterna igenom sin statsbudget. En reform som vi hade förhandlat fram om ungefär 4 000 extratjänster i äldreomsorgen, 2 miljarder kronor, förlängdes inte utan plockades bort. Det märktes i äldreomsorgen runt om i Sverige.

I Stockholm var det likadant. Moderaterna valde att sänka skatten och lägga besparingskrav på äldreomsorgen. Det märks. Det märks på våra äldreboenden, det märks i hemtjänsten och det är delvis det vi också märker i coronakrisen.

Min fråga till Ulf Kristersson är: Ångrar du de här besluten? Var det fel att lägga besparingskrav på äldreomsorgen för något år sedan?

Anf. 40 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Jag delar Jonas Sjöstedts uppfattning i ett avseende. Jag tror att alla är bekymrade över vad som har hänt i svensk äldreomsorg de senaste månaderna. Alla, utan undantag, är bekymrade, inte minst de äldre som bor där och de anhöriga till de äldre. Jag vet det extremt väl.

Det är många saker man kan bekymra sig över: antalet anställda, kontinuiteten i anställningarna, språkkunnigheten, utbildningskraven och kompetensen. Allt detta kan man bekymra sig över. Man kan också bekymra sig över skyddsutrustningen som inte fanns när den behövdes och politiska beslut som inte fattades i tid för att skydda dem som var mest sårbara. Allt detta finns det goda skäl att bekymra sig över, och allt detta förutsätter jag kommer att utvärderas av coronakommissionen.
Jonas Sjöstedt tycker mycket om att tala om Stock- holm. Jag kollade upp det där, och det är fler heltidsanställda i Stockholms äldreomsorg sedan 2018 än dessförinnan.

Anf. 41 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Att den borgerliga kommunledningen i Stockholm har lagt besparingskrav på äldreomsorgen är ställt utom varje tvivel. Sedan kan befolkningen och behoven växa, och annat kan ske.

Det är också ställt utom varje tvivel att när det verkligen gällde valde Moderaterna och Kristdemokraterna att plocka bort de extrapengar till personal i äldreomsorgen som vi i Vänsterpartiet hade förhandlat fram med den dåvarande regeringen.

Jag delar syn när det gäller mycket av det som Ulf Kristersson säger om svagheterna i äldreomsorgen. Det handlar om många olika saker, men ingen av dem blir bättre om det är färre som ska göra jobbet. Det blir svårare att lägga scheman och det blir svårare att klara de olika uppgifter som man står inför.

Herr talman! Jag tycker att det är anmärkningsvärt att moderatledaren inte kan säga: Ja, det var fel. De här personerna hade behövts i äldreomsorgen nu under krisen.

Anf. 42 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Det faktum att Vänstern har förhandlat fram en budgetpost med Socialdemokraterna leder inte automatiskt till att vi tycker att det är en bra lösning. Det händer att vi enas i budgetfrågor, men det är mer undantag än regel.

Dessutom tyckte vi, på goda grunder, att det var en dålig arbetsmarknadspolitisk insats. Det betyder inte att äldreomsorgen inte behöver fler medarbetare. Man behöver fler permanenta medarbetare, fler heltidsmedarbetare och medarbetare som värderas för den uppgiften, inte minst när vi blickar framåt. Ingenting tyder på att det kommer att bli mindre viktigt med äldreomsorg i Sverige de kommande decennierna, utan precis tvärtom.

Allt vi kan göra för att uppgradera det arbetet, göra det mer värdefullt och få upp kompetensen och respekten tror jag är meningsfullt att göra. (Applåder)

Anf. 43 EBBA BUSCH (KD) replik:
Herr talman! I SVT sammanfattade nyligen en undersköterska situationen på Akademiska sjukhuset. Hon berättade om pressen och sa: Det är kort om ordinarie personal. Förutom att arbetsbördan är dubbel lär vi upp folk hela tiden.

Jag är väldigt glad över det nära samarbete som Kristdemokraterna och Moderaterna har. Under alliansåren var det vårt nära samarbete som ledde till en halvering av vårdköerna och som visade att mer resurser behövs ibland men framför allt ett ledarskap för hur resurserna ska användas.

När vi tog fram vår gemensamma budget enades vi om att vården skulle få betydligt mer resurser än vad den rödgröna regeringen föreslagit.

Nu behövs vårt ledarskap igen om inte vårdpersonalen ska gå in i väggen. Kan vi enas om att uppmana statsministern att samla alla partier för att ta fram ett krispaket för vårdpersonalen här och nu? I höst kan det vara för sent.

Anf. 44 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Det korta svaret är: Ja, gärna! Det något längre svaret är att jag inte har några allvarliga invändningar mot någonting av det som Ebba Busch sa. Vad det egentligen i grund och botten handlar om är att många av de problem vi hade i Sverige före corona kommer upp till ytan nu under och efter corona. Jag nämnde själv ekonomin, integrationen och brottsligheten – uppenbara sådana saker – och inget har blivit mindre allvarligt till följd av corona.

Ebba Busch nämner vården, vårdköerna och de problemen. Ingenting har lösts, utan snarare är det precis tvärtom. Vi har skjutit andra saker framför oss för att fokusera på det som var nödvändigt, men vi har inte löst de andra problemen. Jag tror att behovet av reformer, av att korta köer och av att få respekt för att sjukvården klarar sin viktiga uppgift bara har ökat under corona.
Så gärna det!

Anf. 45 EBBA BUSCH (KD) replik:
Herr talman! Det gläder mig, och jag delar helt Ulf Kristerssons syn på att mycket av de stora, fundamentala problem som Sverige brottades med före coronakrisen kommer att komma tillbaka med förnyad kraft.

Det är viktigt att nu när vi är ur den urakuta fasen också klarar av att presentera reformer för detta.

Det jag vill understryka är att det lilla som regeringen hittills har gjort vad gäller vården är sådant som syftar på framtiden. Det är bra att det kommer att komma till fler medarbetare framåt, men vi behöver ha en lösning för att säkerställa semester i sommar för vården och att det finns fler kollegor när man kommer tillbaka så att vi inte riskerar massjukskrivningar i höst när man ska ta sig an den stora och viktiga uppgiften att hantera alla operationer som har blivit uppskjutna.

Anf. 46 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Den kortsiktiga risken är uppenbar; människor är helt utmattade av att ha jobbat dygnet runt under lång tid och ska sedan ta tag i saker som är viktiga för andra människor vars problem och sjukdomar inte är mindre viktiga för att andra har haft coronaproblem.

Den långsiktiga risken, som jag vill understryka, gäller att vi nu i en lågkonjunktur ska göra stora reformer på sjukvårdens område och på andra områden. Vi har slösat bort möjligheterna vi har haft i högkonjunktur, med goda skatteinkomster och god ekonomi. Det är ganska många områden som vi nu ska ta tag i, i en mycket tuffare ekonomisk miljö. Det kommer att bli svårt. Men det kommer vi att klara.

Anf. 47 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Herr talman! Ulf Kristersson tog i sitt anförande upp krisen på 90-talet. Då rusade räntan, konkurserna stod som spön i backen och människor i vårt land fick lämna hus och hem.

En effekt av den krisen var att Sverige blev medlem i Europeiska unionen. Sedan dess har Europeiska unionen mött mängder av kriser. Vi har sett den svenska bnp:n öka kraftigt, och tillväxten i våra företag har varit god

Bakgrunden till medlemskapet var inte bara ekonomi. Det är också en värderingsgemenskap. Vi tror att Europa hänger ihop och att det som är bra Europa är bra för Sverige.

Nu står Europa inför samma krishantering som vi. Jag har därför en fråga till Ulf Kristersson. Hur tycker Moderaterna att vi ska lösa finansieringen långsiktigt inom Europeiska unionen? Och hur ska man hantera frågan om en fond för att rädda hela Europa?

Anf. 48 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Jag börjar där jag tror att vi är helt eniga, det vill säga att de värderingsmässiga och ekonomiska skälen för det svenska EU-medlemskapet fortfarande är fundamentala. I grunden har ingenting förändrats. Mycket har förändrats i världen och Europa. Men det har inte förändrats.

Problemen ser annorlunda ut i Europa, både vad gäller det värderingsmässiga och ekonomin. Allt har alltså förändrats. Men i grund och botten har ingenting förändrats. Sverige är en stabil och fast medlem i Europeiska unionen. Och det ska vi förbli.

Det betyder inte att man måste vara överens om exakt hur problemen ska lösas rent praktiskt. Jag uppfattar att vi – i svensk mening, och regeringen är i hög grad inkluderad – är mycket skeptiska till en del av de saker som nu sker på europeisk botten.

Kommissionens förslag om långtidsbudget och återhämtningsfond innehåller mycket problematiska delar som vi, tillsammans med Danmark, Holland och Österrike, inte ser att vi kan stödja. Jag tycker att vi har rätt och att de andra har fel och att de på det sättet äventyrar legitimiteten i EU. (Applåder)

Anf. 49 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Herr talman! Den bilden delas inte av Ulf Kristerssons partikamrater ute i Europa. Man driver snarare på. Det gäller till exempel Ulf Kristerssons kollegor i Tyskland.

Vi måste rädda Europa. Det är avgörande för vår egen nations framtid, både för att vi ska kunna leva i fred och frihet och för våra svenska företag. Vi är ju en exporterande nation. Vi liberaler vill att det ska fortsätta att vara på det sättet. Det finns någonstans en risk att vi blir ensamma kvar.

Jag delar uppfattningen att det är komplicerat. Jag önskar att alla länder i Europa hade haft samma budgetdisciplin som Sverige. Det hade varit underbart om hela Europa hade en stark ekonomi så att vi hade kunnat satsa i en tid av kris. Men flera har inte det, och nu står vi här.

När en ny långtidsbudget väl är på plats kommer Sverige sannolikt att fortsätta vara nettobetalare. Men vi tjänar så mycket på det. För ett litet och fantastiskt land som Sverige som exporterar är det inget alternativ att stå utanför EU. Och om EU brakar samman blir det katastrof för oss.

Anf. 50 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Det är alldeles uppenbart att olika länder kan tycka olika i de här frågorna. Man skulle också kunna se ett samband mellan vilka länder som har störst nytta av ekonomiskt tillskott och vilka som får betala mest – det skulle jag ändå våga mig på att säga.

Men blanda inte in så mycket partipolitik i detta. Jag har de senaste veckorna haft samtal med liberalen Mark Rutte i Holland och med kristdemokraten Sebastian Kurz i Österrike, och både Sverige och Danmark leds som bekant av socialdemokratiska statsministrar. Den partipolitiska kopplingen är inte glasklar i de här frågorna.

Jag tror att helt andra frågor har att göra med vilken slutsats man landar i. Bygger EU:s legitimitet i första hand på massiva stöd till ett antal länder i form av bidrag, eller bygger den på att man hämtar näring från de enskilda ländernas demokratiska system? Jag lutar åt det senare.

Anf. 51 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik:
Herr talman! Pandemin har verkligen visat hur vår värld hänger ihop. Det globala samfundet är inte starkare än sin svagaste länk. Om vi ska förhindra fler pandemier, bromsa en allvarlig klimatkris och undvika fler krig och konflikter och stora flyktingvågor finns det bara en lösning. Det är att vi engagerar oss internationellt, visar internationell solidaritet och förebygger kriser.

Moderaternas svar mitt uppe i corona- och klimatkriserna är dock det motsatta. Moderaterna vill nu lämna enprocentsmålet för biståndet och strypa biståndet till noll till 2030.

Tror Ulf Kristersson att fattigdom, krig och konflikter, naturkatastrofer och svält ska ha upphört till 2030? Tycker Ulf Kristersson helt enkelt att Sverige inte har råd att ge 1 procent av bnp till att bygga en hållbar värld? Eller bryr sig Ulf Kristersson helt enkelt inte om vad som händer i vår omvärld?

Anf. 52 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Den sista, tramsiga slängen tänker jag låta passera. De andra sakerna tänker jag ta på allvar.

Världen hänger ihop. Världen är mer sammankopplad än någon gång förut. Exempelvis påverkar vad vi gör i Kina vad som händer i Europa en månad senare. Vad som sker i Europa påverkar vad som händer i Sverige. Och vad som händer i USA påverkar hela världen. Så långt är vi helt överens.

Det kräver starkt svenskt engagemang i internationella forum, till exempel ett djupt respekterat WHO runt om i världen. Det betyder absolut inte att enprocentsmålet för bistånd i nuvarande format är svaret på alla frågor. Vi har landat i slutsatsen att det på lång sikt är handel och inte bistånd som kommer att hjälpa länder ekonomiskt. Har man en målsättning om att utrota världsfattigdomen är det klart att målsättningen också bör vara att vi ska slippa ha traditionellt svenskt bistånd. Där är vi inte alls än.

Det vi har sagt är att vi inte automatiskt, varje år och utan eftertanke ska höja det svenska biståndet när det finns många andra problem som vi har skäl att ta på allvar även i Sverige.

Anf. 53 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik:
Herr talman! Det är precis tvärtemot vad ni moderater har sagt, Ulf Kristersson. Ni vill varje år sänka biståndet ned till noll år 2030.
Jag är oerhört fascinerad av hur lätt Ulf Kristersson tar på den här frågan. Vi har i årtionden haft en enighet i Sveriges riksdag om att 1 procent av bnp ska gå till att stödja de allra fattigaste och till att bygga en hållbar värld. Men Moderaterna lämnar nu princip efter princip, precis lika lätt som ni lämnade energiöverenskommelsen. Ni ändrade er inställning i flyktingpolitiken.

Där stod vi tidigare på samma sida. Och du lämnade ditt löfte att aldrig samarbeta med SD och kallar det numera för trams.

Som före detta biståndsminister vill jag säga att Sveriges bidrag till WHO, Unicef och UNHCR och stöd till Somalia, Sydsudan, Bangladesh, Bolivia och så vidare gör otroligt stor skillnad ute i världen. Tror Ulf Kristersson att det stödet är oviktigt? Det måste vara så, eftersom man vill avveckla det svenska biståndet.

Anf. 54 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Först vill jag göra en varudeklaration. Moderaterna föreslår inte på något sätt något avvecklat bistånd. Däremot säger vi att om målet på längre sikt är att ha en värld utan den sortens fattigdom kommer traditionellt bistånd inte heller att behövas. Där är vi inte nu. Det vi föreslår konkret är en ram för biståndet varje år, inte en ryckighet upp och ned som beror på exakt vilken siffra det svenska bnp-måttet landar på. Det blir alltså vissa år dramatiska ökningar då man knappt vet vad man ska använda pengarna till och dramatiska minskningar andra år då man får avveckla sådant som varit meningsfullt.

Vi tror på sakfrågans makt och betydelse, på att titta på sakfrågan, på att fatta beslut som är förnuftiga och på att hitta stöd för den uppfattningen. Vi tror på att prata med alla. Då får man bra politik.

Anf. 55 JIMMIE ÅKESSON (SD):
Herr talman! När jag lyssnade på Stefan Löfvens inledande anförande var det svårt att inte instämma i väldigt mycket av det som statsministern sa. Han talade om att ingen i Sverige ska lämnas ensam i en kris. Det låter fantastiskt vackert. Det tror jag att vi alla kan skriva under på. Men tyvärr är detta bara önsketänkande. I synnerhet under den här krisen har vi blivit varse det. Sällan har väl så många människor i inte minst livets sista stund varit just ensamma.

Stefan Löfven talar också om att vi nu står inför ett vägval. Han meddelar att han ska sätta välfärden främst. Även det låter vackert. Men finns viljan på riktigt att sätta välfärden främst? Det här är ju inte första gången som Stefan Löfven eller en socialdemokratisk statsminister står i denna eller någon annan talarstol och talar om att välfärden ska sättas främst, och sedan har man gjort något helt annat.

Finns viljan? Finns förmågan? Har Stefan Löfven och hans regering förmågan att sätta välfärden främst? Stefan Löfven talar om att det kommer att krävas hårda prioriteringar. Är man beredd, har man viljan och har man förmågan att göra dessa hårda prioriteringar? Tillåt mig tvivla, herr talman.

Vi går just nu in i slutfasen av Migrationskommitténs arbete. Syftet har varit att få fram en långsiktigt hållbar migrationspolitik. Socialdemokraternas agerande i Migrationskommittén så här långt talar inte för att de är beredda att göra de prioriteringar som krävs för att sätta välfärden främst. Jag är rädd, herr talman, för att vi tvärtom kommer att återgå till samma gamla socialdemokratiska politik.

Anf. 56 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Den 1 februari klassade regeringen covidsjukdomen som samhällsfarlig och allmänfarlig. Det är detsamma som att politiskt peka med hela handen. Därefter har vi, som jag sa tidigare, haft 30 extra regeringssammanträden för att se till att det ska finnas resurser i vård och omsorg. Vi kommer att behöva göra ännu mer, men hittills har vi lagt 250 miljarder som är direkt budgetpåverkande.

Att regera i en kris innebär att man får fatta beslut precis efter den situation som råder här och nu. Man måste ha en uttänkt strategi och en plan, och sedan får man fatta beslut i takt med utvecklingen och kunskapen om viruset.

Sverigedemokraterna har under våren varit mycket angelägna om att svenska grundskolor skulle stängas. Det var vi emot, eftersom det dels hade försämrat barnens lärande och trygghet, dels hade det riskerat nya smittorisker för mor- och farföräldrar. Vi stängde inte grundskolorna.

Kan vi vara överens, Jimmie Åkesson, om att beslutet att inte stänga skolorna var rätt?

Anf. 57 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Stefan Löfven har rätt såtillvida att det virus vi har mött är nytt. Ingen visste egentligen någonting om det när det kom. Därför var det svårt att veta hur man skulle agera.

Hur agerar man om man vill ta ansvar? Man kan naturligtvis vänta och se vad som händer, och sedan reagerar man på det. Så har Stefan Löfven och hans regering i huvudsak gjort. Men i stället kan man utgå från en försiktighetsprincip. Man utgår från att man måste ta det säkra före det osäkra. När man inte vet är det bättre att göra för mycket än för lite.

Det är möjligt att både jag och Stefan Löfven har haft fel i olika delar av våra analyser. Men Sverigedemokraterna har utgått från en försiktighetsprincip. Stefan Löfvens regering har utgått från att vi ska reagera när vi ser vad som händer. Detta har lett till unika dödstal i Sverige. (Applåder)

Anf. 58 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag kan inte tolka detta på något annat sätt än att Sverigedemokraterna tycker att det var fel att hålla skolorna öppna för våra barn. Det tycker inte jag. Denna kris är långt ifrån över. Ingen sitter på något facit. En coronakommission ska se över helheten i detta när det gäller samtliga aktörers agerande, från regering till regioner, kommuner, myndigheter med flera. Jag hävdar att beslutet att inte stänga skolorna var rätt beslut.

När vi nu fäster blicken lite framåt talar Jimmie Åkesson och Sverigedemokraterna om alla goda insatser inom vård och omsorg och om hjältarna där. Hjältarna har vi i vården och omsorgen. Det råder ingen tvekan om det. Frågan är bara om alla är hjältar. Tycker Jimmie Åkesson och Sverigedemokraterna att alla människor som har kommit från andra länder och som nu gör en insats inom vården och omsorgen också hjältar?

Anf. 59 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Alla människor, oavsett vilken bakgrund de har och oavsett om de är födda i ett annat land, är fattiga eller rika, är vita eller svarta eller har andra olikheter, som bidrar till vårt samhälle, som försöker göra vårt samhälle bättre, som bidrar till gemenskapen och som bidrar till att försöka bygga ihop vårt splittrade land igen, och medverkar till det på ett konstruktivt sätt, är hjältar. Det är min bestämda uppfattning.

Min kritik mot regeringen, herr talman, handlar inte om någon enskild sak som att stänga skolor eller något sådant, utan det handlar om utgångspunkten, försiktighetsprincipen. Vad jag har sagt är att regeringen har spelat ett högt spel. Det är möjligt att det var rätt att hålla skolorna öppna, men det var ett högt spel med riktiga människors liv. Och det är det jag vänder mig mot, herr talman.(Applåder)

Anf. 60 ANDERS W JONSSON (C) replik:
Herr talman! Det är alltid fascinerande att lyssna på Jimmie Åkesson – alltid målandes Sverige i svart, alltid säger han att det är någon annans fel och slutligen har han egentligen inga egna förslag om hur saker skulle kunna förbättras.

Efter det senaste valet har Sverigedemokraterna fått makt i några kommuner i södra Sverige. Det är därför intressant att se vilka konsekvenser det blir när ett högerpopulistiskt parti får styra. Jag tittade på skånska Hörby. 25 chefer i kommunen har slutat.

Journalister som vill granska offentliga handlingar begränsas. Arbetsmiljöverket har nu inlett en granskning av kommunen efter att ett

antal medarbetare har rapporterat en känsla av oro och otrygghet i arbetet.

Jimmie Åkesson sa i sitt nationaldagstal ett antal vackra ord om samhörighet, gemenskap och sammanhållning, men det verkar inte vara detta som präglar verkligheten. Är det de hårda nypor som vi nu ser i Hörby som skulle bli konsekvensen om Sverigedemokraterna också skulle få inflytande på nationell nivå?

Anf. 61 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Jag vet inte vad Anders W Jonsson menar med hårda nypor. Situationen i en enskild kommun efter ett maktskifte ser jag inte som hårda nypor. Det gäller i synnerhet vid ett maktskifte i en väldigt polariserad situation där en del av den befintliga förvaltningen har valt att inte arbeta kvar under det nya styret. Dessa människor har gjort ett eget medvetet val då de inte kan acceptera att folket har röstat fram ett nytt styre.

Jag vet inte vad Anders W Jonsson vill göra om han ska ta över regeringsmakten i Sverige eller om hans parti ska ta över en kommun någonstans. Är det rimligt att man har tjänstemän som inte gör det som man inom politiken har beslutat? Det är väl fullständigt orimligt. Det är inte demokratiskt. Det förstör fullständigt legitimiteten i det demokratiska systemet. Det måste väl ändå Anders W Jonsson förstå.

Anf. 62 ANDERS W JONSSON (C) replik:
Herr talman! Skillnaden blir så stor mellan de fina och svulstiga orden och det ”storsvulstiga” här i kammaren och vilka konsekvenser det får. Det är handlar inte om någon mild kritik. Arbetsmiljöverket slår fast att det finns allvarliga brister i kommunens arbetsmiljö och att de kan leda till att någon blir allvarligt sjuk eller kan skada sig. Minst hälften av arbetstagarna – inte bara cheferna – har i varierande grad upplevt hög arbetsbelastning och kränkningar i arbetet. Detta är något som började 2019 och nu har accentuerats. Upplevelserna har lett till en känsla av oro och otrygghet i arbete

Det blir uppenbart vad som händer när ett högerpopulistiskt parti som Sverigedemokraterna inte bara står och kritiserar, målar i svart och säger att någon annan är ansvarig utan självt är tvungen att axla ansvaret. Då får man dessa konsekvenser. De har dessutom nu blivit anmälda till Justitieombudsmannen.

Vari ligger skillnaden i detta? Är det detta som skulle bli konsekvenserna om Jimmie Åkesson och Sverigedemokraterna fick möjlighet att också påverka den nationella politiken?

Anf. 63 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Jag tycker att Anders W Jonsson ska läsa på lite mer om situationen i Hörby och ta del av de diskussioner och åtgärder som har vidtagits för att svara på den kritik som till viss del har varit berättigad. Men till viss del har den inte varit det utan har varit en del av en politisk maktkamp med dem som är lojala med det gamla styre som väljarna inte ville ha kvar.

Det förvånar mig lite att Anders W Jonsson spelar med i det här. Det är inte i grunden Centerpartiet som ligger bakom det, utan det är i första hand det gamla socialdemokratiska styret som för konflikten. Om Anders W Jonsson vill försvara det får han göra det.

Läs på, Anders W Jonsson! Följ gärna utvecklingen i Hörby! Åk dit och hälsa på alla dessa stackars medarbetare, som verkar ha ett riktigt elände! Jag tror att du kommer att bli förvånad.

Anf. 64 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Jimmie Åkesson! Efterklokhet är den vanligaste formen av klokskap. Det är också den enklaste formen. Under coronakrisen har det varit väldigt tyst från Sverigedemokraterna. Men nu kommer partiet ut och säger att saker borde ha gjorts väldigt annorlunda väldigt mycket tidigare än i dag.

Vad hände då? Den 1 februari klassar regeringen coronaviruset som en samhällsfarlig sjukdom. Det kommer flera rapporter från vår omvärld om att viruset sprider sig. Den 23 februari rapporteras om allvarlig smittspridning i Italien. Den 24 februari varnar Folkhälsomyndigheten för att de som kommer tillbaka kan ha symtom och måste vara varsamma. Den 25 februari bedömer Folkhälsomyndigheten att det finns risk för att personer som varit utomlands har smittats och tar smittan med sig tillbaka till Sverige. En vecka senare åker Jimmie Åkesson till Turkiet för att hetsa mot flyktingar.

Om du ska vara efterklok, Jimmie Åkesson, var det så klokt att åka till Turkiet en vecka efter det?

Anf. 65 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Ingen hade då kommit med någon avrådan från att åka utomlands, till exempel till Turkiet. Men jag vet inte – det kanske inte var så klokt att göra det.

Jag tycker dock inte att detta egentligen är relevant i det här sammanhanget. Det som är relevant är huruvida jag är efterklok eller inte. Jag hävdar att jag inte är det. Det är möjligt att Jonas Sjöstedt är det, men jag är inte det. Jag har från början varit oerhört besviken på den senfärdighet som har visats, inte minst från regeringen. Jag har kritiserat de missbedömningar som har gjorts och som sedan har lett till att vi har fått den situation vi har fått i Sverige, med unika dödstal – fler än fyra gånger så många döda som i våra nordiska grannländer tillsammans. Vi har föreslagit en lång rad åtgärder. Vi har slitit för att även omsorgspersonal ska ha rätt till skyddsutrustning. Det har regeringen varit emot. Vi har slitit för att fler ska testas. Det har man initialt varit emot. Det här är inte efterklokhet. Det är bara en återupprepning av den kritik som jag har framfört hela vägen.

Anf. 66 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Jag vet inte, jag vet inte, jag vet inte. Det är det svar som brukar komma från Jimmie Åkesson när frågorna blir för konkreta, blir för specifika och kanske inte har ett bra svar.

Om det nu är så att Sverigedemokraterna kan säga att de visste att andra saker borde ha gjorts vid den här tiden, med mer omfattande restriktioner och mer omattande råd, hänger ändå frågan i luften:

Varför åker Jimmie Åkesson till Turkiet för att hetsa mot flyktingar en vecka efter att Folkhälsomyndigheten har talat om att man kan ha smittan med sig tillbaka till Sverige och när man redan ser rapporter om smittan som sprider sig runt om i vår omvärld? Om det nu är så att Sverigedemokraterna hela vägen har vetat bättre – bättre än regeringen, bättre än Folkhälsomyndigheten, bättre än alla andra – vet då Jimmie Åkesson inte bättre om sin egen resa, eller vet han bara inte?

Anf. 67 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Ibland när det är någonting man faktiskt inte vet kan det väl vara bra att säga det, i stället för att som många andra, till exempel Jonas Sjöstedt, komma med floskler eller påhittade analyser eller låtsas som att man vet någonting som man faktiskt inte vet.

När det handlar om Sveriges hantering av den här krisen har jag inte märkt särskilt mycket från Jonas Sjöstedt initialt, annat än att Jonas Sjöstedt har varit väldigt mån om att vi måste hålla ihop i den här krisen och inte kritisera för mycket utan visa politisk enighet.

De flesta av oss har haft ungefär samma utgångspunkt. Men man måste samtidigt våga ifrågasätta när man ser att någonting inte fungerar. Det gäller i synnerhet dem som gång på gång på gång tvingas backa från tidigare gjorda analyser – detta måste kunna påpekas politiskt. Jag vet inte om Jonas Sjöstedt är motståndare till det; det skulle förvåna mig väldigt mycket. (Applåder)

Anf. 68 EBBA BUSCH (KD) replik:
Herr talman! Psykologen Niclas Wisén arbetar vanligtvis i Försvarsmakten med att hjälpa personal att förbereda sig för militära insatser utomlands. Han är själv officer och deltog i Mali 05. Han är expert på hur stress och kriser påverkar oss människor. Han varnar nu för vad som händer inom vården. Han säger till Arbetsvärlden: ”Det vi vet är att om vi driver personalen för hårt riskerar vi få negativa effekter i ett efterskede.”

Jag har tagit del av Jimmie Åkessons kritik av hur regeringen skött coronapandemin i Sverige. Nu behöver vårdpersonalen oss. Min fråga är om vi kan enas i att uppmana statsministern att samla alla partier för att ta fram ett krispaket för vårdpersonalen här och nu. I höst kan det vara för sent.

Anf. 69 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Ja, det kan vi. Vi ser en välfärd som är oerhört ansträngd just nu, men det är inte nytt att välfärden är ansträngd. Det är inte nytt att omsorgen eller vården är ansträngd. Det har varit så under väldigt lång tid, men den här krisen har gjort det mycket värre. Det är en omfattande verksamhet som redan tidigare haft stora personalunderskott och problem med personalförsörjning, och de problemen blir nu ännu värre. En verksamhet med redan väldigt höga ohälsotal får ännu värre problem med ohälsotal.

Herr talman! Jag tycker att Ebba Busch framför ett väldigt klokt förslag som jag gärna är beredd att skriva under på.

Anf. 70 EBBA BUSCH (KD) replik:
Herr talman! Jag tror att det är otroligt viktigt med de diskussioner som har förts under våren och kanske inte minst under de senaste veckorna. Människor, inte minst de som kämpar så hårt i vården, måste få höra politiker inte bara erkänna den svåra situation vi är i utan också komma med konkreta förslag som inte ligger långt fram i tiden utan skulle kunna göra skillnad redan i år.

Jag tackar Jimmie Åkesson för svaret.

Anf. 71 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Jag kan passa på att säga någonting om det mer strukturella när det gäller vården i Sverige. Jag tror att jag och Ebba

Busch är ganska överens om att inte minst den här krisen har visat behovet av ökad statlig styrning av vården. Jag utgår från att det är en diskussion som kommer igång ännu bredare nu när vi har sett haveriet gällande inte minst samordning, testning och samordning av vårdplatser samt en lång rad andra saker. Det tycker jag är en fråga som snarast måste lyftas och diskuteras på djupet.

Anf. 72 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Herr talman! Jag uppskattar Jimmie Åkesson för att han gillar att ifrågasätta. Det var den positiva feedbacken.

Men jag känner en viss oro över de halmdockor som Jimmie Åkesson ständigt bygger över den liberala nationen Sverige, som bygger på frihet, respekt för mänskliga rättigheter och tolerans. Jag förstår att Jimmie Åkesson och hans parti vill någon annanstans, precis som många andra krafter som ropar efter ett mer auktoritärt styre. Jag ifrågasätter verkligen Jimmie Åkessons syn på maktdelning, som innebär att vi i riksdagen stiftar lagar, regeringen och myndigheter verkställer och domstolar dömer. Flera gånger har nu Jimmie Åkessons parti gått hårt ut mot förvaltningschefer, mot mediebolagschefer och mot polisen, som tillfrågas exakt hur de utreder vissa brott. Man är på bibliotekarier som har fel böcker. Det är fel konst och fel kultur. Varför har inte Jimmie Åkesson maktdelning?

Anf. 73 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Jag känner inte till att vi skulle försöka tvinga på några bibliotekarier några särskilda böcker. Det låter helt absurt. Det gäller även min auktoritära, fruktansvärda och hemska bok.

Herr talman! Jag tycker att politiken har det yttersta ansvaret för vad som sker i vårt samhälle, alldeles oavsett om vi har självständiga myndigheter eller inte. Jag har i grunden ingen annan förvaltnings-modell, men jag tycker att det som har skett de senaste månaderna kan vara skäl att börja diskutera den svenska förvaltningsmodellen på djupet. Jag har inga förslag här och nu. Jag är inte ens säker på att jag vill göra någonting annat. Men vi bör genomlysa den, för det har inte fungerat.

Som politiker, i synnerhet oppositionspolitiker, måste man kunna komma med kritik när regeringen så tydligt gömmer sig bakom myndigheter. Det är klart att man då ytterst kritiserar regeringen. Men man måste också kunna förklara varför man kritiserar regeringen, och då måste man kunna kritisera sådant som en myndighetschef gör och säger och som är uppenbart fel.

Anf. 74 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Fru talman! Ja, men leder det inte ganska långt om det är vi från riksdagen, vi politiker som är folkvalda, som ska gå in och peta i medierna? Jimmie Åkesson ska veta att inte ens jag älskar allt som skrivs i medierna – det kan jag säga. Men det för mig inte till tanken att vi ska kalla hit folk till riksdagen och att jag ska hålla korsförhör med dem. Det för mig heller inte till tanken att jag ska lägga mig i vilken konst som ska sättas upp och vilken konst som är tillräckligt bra eller att man, för den delen, ska ge sig på enskilda tjänstemän. Detta gäller inte generaldirektörer, för oppositionen brukar alltid tycka att de är såsiga och att de gör allt fel och för sent.

Att till exempel säga att enskilda tjänstemän i våra myndigheter ska avgå är att gå väldigt långt, och det är ett väldigt tydligt avsteg från

den modell med maktdelning som vi har i Sverige och som jag menar har tjänat Sverige väl.

Jimmie Åkesson vill gå mot direkt ministerstyre. Det är viktig information till medborgarna, ifall han skulle få makten i detta land.

Anf. 75 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Fru talman! Nej, Johan Pehrson måste läsa mer noggrant. Jag har inte sagt att vi ska avsätta någon enskild tjänsteman på någon myndighet. Däremot har jag uttryckt en uppfattning, vilket jag har rätt att göra som medborgare i det här landet: att en tjänsteman bör avgå. Det är en helt annan sak. Det är inte ministerstyre. Jag är inte minister heller, för den delen.

Jag tycker att Johan Pehrson tar upp några saker i båda sina repliker som är väldigt intressanta. Han pratar om halmgubbar. Segregationen är ingen halmgubbe. Integrationsproblemen är ingen halmgubbe. Vårdköerna är ingen halmgubbe. Gängbrottsligheten är ingen halmgubbe. De uppoppsliknande situationer som vi har sett i våra tre största städer under de senaste dagarna är ingen halmgubbe.

Det är riktiga, verkliga problem som riktiga, verkliga människor av kött och blod brottas med dagligen och som skrämmer riktiga människor av kött och blod i vårt land. Sedan kan man stå här i Sveriges riksdag och tala om det som halmgubbar. Ja, vi har uppenbarligen olika verklighetsuppfattningar, Johan Pehrson från Liberalerna och jag. Väljarna får helt enkelt avgöra vilken verklighetsuppfattning som är den mest rimliga. Det är det som är demokrati, fru talman.
(Applåder

Anf. 76 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik:
Fru talman! Vi lever i en tid då demokrati och mediernas frihet är satta under väldigt stark press, till och med i länder inom EU. USA:s president kallar regelmässigt stora nyhetsmedier för fake news. Reportrar utan gränser rapporterar om alarmerande inskränkningar i pressfriheten i en rad länder i samband med coronakrisen.

I Sverige pågår just nu en diskussion inom Tryck- och yttrandefrihetskommittén om att grundlagsfästa public services oberoende. Miljöpartiet vill det. Fria och opartiska oberoende medier är en grundsten i vår demokrati. Tyvärr tror vi inte att Sverige är immunt.

Det finns en oro för att public services oberoende kan ändras med ett enkelt klubbslag i riksdagen.

Men SD motsätter sig detta. Min enkla fråga till Jimmie Åkesson är: Varför vill ni inte det? Vill ni hellre ha politisk styrning av public service än oberoende medier?

Anf. 77 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Fru talman! Nu ligger det inget förslag på mitt bord, så jag kan inte uttala mig i detalj om skälen till att vi har sagt på ett visst sätt kring ett visst ärende. Det får vi återkomma till.

Men när det gäller public service generellt har jag ingen annan uppfattning än att public service ska vara just oberoende. Det är liksom själva grunden. Ska vi ha public service måste den vara det. Annars är det ingen mening att ha public service. Det är själva utgångspunkten. Vi har statliga medier som konkurrerar med privata medier för att vi ska kunna garantera en bred bevakning i hela landet.

Man har ett visst kulturarvsuppdrag. Det finns ett speglingsuppdrag och sådana saker.

Vi har synpunkter på delar av detta, men i grunden vill jag påstå, fru talman, att vi är det parti som på riktigt står för just oberoendet. Det är också det som är skälet till att vi kritiserar. Det finns nämligen i dag skäl att ifrågasätta public services oberoende och opartiskhet. Man måste kunna diskutera dessa saker utan att anklagas för att vilja införa diktatur. Det handlar inte om det. Det handlar om att vi ska ha en fri och oberoende public service.

Anf. 78 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik:
Fru talman! Detta var intressant. Vi kan titta på hur SD hittills har agerat.

När till exempel SVT sänder något som ni ogillar vill ni kalla dess chefer till riksdagen. Makten ska alltså granska pressen – och det är inte pressen som ska granska makten. Det är otroligt oroande.
När journalisten Peter Kadhammar besökte SD- styrda Hörby och ville ta del av offentliga handlingar fick han bara en halvtimme på sig, under bevakning, att granska dokumenten. Han beskrev det som extremt obehagligt.

När du, Jimmie Åkesson, blev intervjuad av P3 Nyheter sa du att det var en skitkanal, och om du fick bestämma skulle du lägga ned den. Nu blockerar ni frågan om att grundlagsfästa public services oberoende. Jag vill fråga Jimmie Åkesson igen om han anser att en fri och oberoende journalistik som granskar makten har en central plats i ett demokratiskt samhälle – ja eller nej. Om han svarar ja undrar jag varför han motsätter sig att grundlagsskydda den.

Anf. 79 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Fru talman! Återigen: Det korta svaret på frågan är ja. Frågan är om regeringen på riktigt håller med om det, alltså i verkligheten och inte bara i de vackra talen och i de vackra orden. Håller man med om det på riktigt i handling? Är det detta som regeringen vill, eller är det ett sätt att garantera att public service finns inom något slags kontroll? Jag vet inte. Men ser man inte ett problem med att public service väldigt ofta tenderar att brista i opartiskhet? Jag kan inte tvinga någon att se det och att tycka det, men jag kan åtminstone försöka lyfta frågan till debatt, och det är det som har skett.

Det har aldrig varit fråga om att kalla hit chefer från public service för att tala om vad de ska rapportera om eller om att ha synpunkter på någon enskild rapportering. Men finns det ett mönster som är uppenbart för alla som inte är fullständigt insnöade i den politiskt korrekta ordningen måste man politiskt kunna fråga hur de själva ser på det. Det var det som skedde. (Applåder)

Anf. 80 ANDERS W JONSSON (C):
Fru talman! Den enskilt viktigaste uppgiften just nu är att minska smittspridningen i Sverige. Sverige måste uppdatera sin coronastrategi och testa alla med symtom, så att vi kan återuppta den aktiva smittspårningen och bryta fler smittkedjor. Det är helt avgörande både för att värna människors liv och för att värna våra jobb och företag. Regeringen har nu avsatt pengar med den uttalade ambitionen att gå i den riktning som Centerpartiet har föreslagit. Jag förväntar mig att regeringen också tar ansvar så att vi verkligen når dit och undanröjer alla hinder för att snabbt öka testningen.

Men i ett ansvarsfullt ledarskap måste man också ha förmågan att blicka framåt. Man måste se vad som krävs för att kunna ta Sverige ur krisen och hur man bäst möter utmaningarna och läker de sår som uppstått på grund av pandemin. Det handlar om långsiktiga villkor för våra företag, så att de hittar modet och förutsättningarna att starta om och nyanställa. Det handlar om att förmå våra småföretag att fortsätta vara de livsviktiga jobbskaparna, som byggt vårt land starkt, men också om att möta den enorma vårdskuld som vi nu har dragit på oss när den ordinarie vården har fått stå tillbaka.

Jag hör med oro rapporter om att människor med symtom på cancer och hjärtinfarkt inte söker vård. Att lösa vårdskulden kommer att vara en av våra största utmaningar. Men det handlar också om att se över hur vi tar hand om alla som nu har tagit hand om oss, alla som arbetat stenhårt i vården av och omsorgen om de covidsjuka.

Centerpartiet kommer att fortsätta att vara en ansvarstagande kraft i detta arbete. Vi kommer att fortsätta att ha fokus på att minska smittspridningen samtidigt som vi gör allt som står i vår makt för att få på plats en långsiktig politik som tar Sverige framåt.

Anf. 81 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Fru talman! Låt mig börja med att tacka Anders W Jonsson för ett gott samarbete också under coronakrisen. Vi har agerat snabbt och kraftfullt och tillsammans kunnat presentera åtgärder som bara budgetpåverkande omfattar 245 miljarder kronor. Det första räddningspaketet kom den 11 mars. Det har varit pengar till ökad testning, fler trygga jobb och bättre utbildning i äldreomsorgen. Vi har säkerställt att sjukvården har fått de resurser som krävs, och det är bra.

Nu är det, precis som Anders W Jonsson var inne på i sitt anförande, läge att se till att sjukvården och omsorgen får resurser efter krisen så att vi har tillräckligt. Det avslöjar inte minst bristerna som vi ser i äldreomsorgen, men det är också för att offentliga investeringar av den här sorten och offentlig konsumtion kanske är det bästa sättet att få igång ekonomin och sysselsättningen.

Därför är min korta fråga till Anders W Jonsson: Är Centerpartiet berett att fortsättningsvis sätta välfärden främst för att återstarta Sverige?

Anf. 82 ANDERS W JONSSON (C) replik:
Fru talman! Att lösa den enorma vårdskuld som vi har fått kommer att vara en av våra absolut viktigaste åtgärder. Men då krävs det ett antal strukturella reformer. Dels måste vi börja använda den fulla kapaciteten i svensk sjukvård, dels måste vi börja använda de digitala hjälpmedlen på ett helt annat sätt. Jag ser också möjligheten att se till att vi i sjukvården slutar göra alla de onödiga saker som vi har hållit på med så länge.

Så har vi nyckelfrågan: Hur ska vi få mer pengar till välfärden? Pengar till välfärden kommer inte likt manna ramlande från himlen, utan ska vi få mer resurser till välfärden handlar det om att bedriva en klok politik som ser till att våra företag kommer igång och vågar anställa. Fyra av fem nya jobb kommer fram i de svenska småföretagen. Det är där nyckeln ligger till att få fram mer pengar till välfärden men också till att kunna effektivisera den.

Anf. 83 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Fru talman! Jag delar också den uppfattningen; det är därför vi måste återstarta ekonomin så snabbt som det någonsin går och se till att människor kommer i arbete. Så kommer vi tillbaka till den situation vi faktiskt hade före coronakrisen. Vi hade den högsta sysselsättningen någonsin i Sverige. Vi hade, tror jag, den högsta sysselsättningsgraden i hela Europa.

Dit ska vi tillbaka så snabbt som möjligt, och därför är välfärden så viktig. Med den satsningen kan vi ta vidare den utveckling som har påbörjats med helhetssynen kring vårdcentraler och sjukhus, och genom att använda den nya tekniken på ett mycket bättre sätt kommer vi att kunna klara mycket. Därför behöver vi fortsätta att uppgradera välfärden. Det handlar om utbildning, om fler anställda och naturligtvis om teknikfrågor.

Jag tycker att det är bra att Centerpartiet nu svarar väldigt tydligt på att vi behöver prioritera välfärden. Ska vi ha råd med det ska vi naturligtvis också ha fler människor i arbete.

Anf. 84 ANDERS W JONSSON (C) replik:
Fru talman! Jag delar helt och hållet statsministerns syn att det kommer att krävas omfattande åtgärder för att få fart på den svenska ekonomin och därmed få in mer resurser inte minst till sjukvården och äldreomsorgen.

Men sedan gäller det också att man vågar ta strukturella grepp. Det krävs ganska stora förändringar både i äldreomsorgen och i sjukvården. Där finns olika viktiga delar, bland annat att kunna utnyttja ledig kapacitet i sjukvården runt om i hela Sverige.

I dag finns en begränsning som gör att patienter som behöver slutenvård inte får söka vård i hela landet. Ta bort den regeln och se till att patienterna kan söka vård där köerna är som kortast! Vi har ett antal effektiva privata vårdgivare. Bejaka deras insatser och se till att de kan jobba ännu mer effektivt!

Det krävs en hel del nytänkande för att få fart på den svenska välfärden och för att kunna reparera de skador som vi har fått under den här mycket, mycket besvärliga perioden.

Anf. 85 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Anders W Jonsson! Centerpartiet är pådrivande för att slå sönder anställningstryggheten för miljoner svenska löntagare. En utredning har nu presenterat ett frontalangrepp på anställningstryggheten så att det ska bli lätt att göra sig av med folk i Sverige och svårt för facket att försvara sig mot orättvisa och orättfärdiga uppsägningar.

Argumentet för detta, har jag nu hört i flera debatter från Anders W Jonsson, är att det ska bli fler jobb. Men till och med utredningen själv slår fast att det blir det inte. Det kommer inte att påverkas av det här. Samma argument framfördes när man införde två undantag från turordningsreglerna för mindre företag. Det fanns ingen effekt då heller. Däremot var det så att en del människor gick sjuka till jobbet. Det är inte någonting som vi vill, framför allt inte i en pandemi.
Jag undrar vad Anders W Jonsson egentligen grundar de här påståendena på. Vilka studier eller utvärderingar är det som säger att det blir fler arbeten för att det blir lättare att säga upp människor godtyckligt i Sverige?

Anf. 86 ANDERS W JONSSON (C) replik:
Fru talman! Sedan sent 70-tal har Centerpartiet drivit att vi måste göra ändringar i lagen om anställningsskydd. Karin Söder sa redan 1979 att det här är en lag som konsekvent missgynnar kvinnor, ungdomar och invandrare.

Det är det som har varit drivkraften till att vi under alla dessa år har försökt att få en ändring. Det här kommer att innebära sänkta trösklar in på arbetsmarknaden. I utredningen står det också tydligt att en av effekterna av de föreslagna förändringarna kommer att vara att de människor som står allra längst bort från arbetsmarknaden får lättare att komma in på arbetsmarknaden. Det är en tydlig slutsats.

För Centerpartiet är det oerhört viktigt att de som står längst bort från arbetsmarknaden får ökade möjligheter att komma in. För Vänsterpartiet är det viktigare att slå vakt om dem som redan finns på arbetsmarknaden och är etablerade med fasta jobb. (Applåder)

Anf. 87 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Jag har varit med i tillräckligt många debatter för att veta att ett klassiskt knep när man får en fråga som man inte kan svara på är att prata om någonting som ligger strax vid sidan av den frågan och försöka få det att låta som ett svar. Det var en fin uppvisning i det, Anders W Jonsson!

Det är helt riktigt. Det kommer att vara lättare att göra sig av med utslitna, gamla och lågutbildade. Det slår man också fast i forskningen. De är förlorare. Sedan kommer några andra in i stället för dem, men den sammanlagda sysselsättningseffekten är i stort sett noll. Det blir inga fler jobb. Det tror inte utredarna. Det går heller inte att bevisa efter förra gången ni var där och försämrade anställningstryggheten. Jag frågar Anders W Jonsson en gång till: Varför blir det fler jobb? Vilken studie visar att det blir fler jobb? Inte ens er egen utredare tror att det blir några fler jobb.

Jag har ju mött Anders W Jonsson i ett flertal debatter där det har hävdats att just detta skulle ske. Upp till bevis, Anders W Jonsson!

Anf. 88 ANDERS W JONSSON (C) replik:
Fru talman! Det är ganska intressant när Jonas Sjöstedt beskriver de här förslagen som om det handlar om att det ska bli lättare att sparka dem som är utslitna. Det har inte alls med det att göra. Det här handlar om att ändra i turordningsreglerna så att man kan göra ytterligare undantag. Det handlar inte om att ändra på att det måste finnas saklig grund för uppsägning.

Sedan frågar Jonas Sjöstedt vad det finns för grund för att detta kan innebära att fler människor får arbete. Det är så här att fyra av fem nya jobb i Sverige kommer i de svenska småföretagen. Jag rör mig ute och träffar många småföretagare och diskuterar med dem vad det är som gör att de inte vågar ta steget och anställa en person till när de har så mycket att göra på företaget. Genomgående är svaret: Vi är väldigt oroliga för vad det innebär med den lagstiftning som finns. Det är bättre att vi som finns här jobbar hårdare än att vi tar in en ny person. En felrekrytering kan nämligen bli helt förödande för företaget.

Anf. 89 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Eva Berglund, intensivvårdssjuksköterska i Jönköping, beskriver i Svenska Dagbladet en känsla av otillräcklighet och ständig press på arbetet. Jag skulle vilja citera även henne: ”– Jag lämnade just över ett ganska kaosartat pass till min kollega, och det vill man aldrig. Jag vet att jag hade kunnat göra ett bättre jobb under andra förutsättningar. [...] – Jag har sett kollegor som står och gråter, så är det. De som mår sämst riskerar att gå in i väggen och det är fruktansvärt.”
Anders W Jonsson vet hur tufft det kan vara inom sjukvården. Det tvivlar jag inte en sekund på. Han hör säkert berättelser från sina kollegor om hur denna kris har slagit.

Nu behöver de oss, alla i politiken, och min fråga är om vi kan enas om att uppmana statsministern att samla alla partier för att ta fram ett krispaket för vårdpersonalen här och nu. I höst kan det vara för sent.

Anf. 90 ANDERS W JONSSON (C) replik:
Fru talman! Jag behöver inte läsa i Svenska Dagbladet eftersom jag har detta alldeles in på skinnet. Jag hör hur tufft det är.

Man säger att man har jobbat långa pass förut, man har haft många patienter förut, att det händer att människor dör i sjukvården, men en av de saker som är absolut tuffast är när man har en svårt sjuk, döende patient och det inte går att ha ett nära samarbete med de anhöriga. Det är en av de viktigaste stressfaktorerna för alla dem som sliter stenhårt på våra covidavdelningar runt om i Sverige.

Detta är orsaken till att vi i Centerpartiet har lyft upp frågan. Precis som Ebba Busch hörde i mitt anförande pekade jag just på denna fråga som en av de saker som vi måste ta tag i. Det här kommer att vara ett bekymmer under sommaren, hösten och kommande år. Om vi ska se till att de människor som har gjort heroiska insatser också orkar jobba vidare i vården måste vi ställa upp och stötta dem.

Anf. 91 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Det är inte alla som likt Anders W Jonsson bär dessa berättelser med sig naturligt. Det förtjänar att lyfta in dessa berättelser från verkligheten i kammaren, att vi verkligen hör deras röster.

Jag är glad över det engagemang som finns från Centerpartiet i de här frågorna, och jag uppfattar ändå att det finns en öppenhet för att enas om någon typ av krispaket för vården som kan göra skillnad även innevarande år – just för att alla regioner ska säkerställa att det blir semester i sommar för vårdpersonalen och en hållbar arbetssituation när de väl kommer tillbaka i slutet av sommaren och i höst.

Anf. 92 ANDERS W JONSSON (C) replik:
Fru talman! Ebba Busch behöver inte tvivla alls på det som driver Centerpartiet i dessa frågor. Här måste vi stötta dessa människor. Det är därför detta inte är en ny fråga för oss utan är något vi har arbetat med. Det var också en av de frågor jag lyfte upp i mitt anförande.

Det här arbetet kommer att kosta pengar. Det är inte gratis, utan det kommer att kosta stora pengar. Vi har ett budgetsamarbete med regeringen. Under krisen har vi på ett framgångsrikt sätt lagt fram förslag på hur de olika situationerna kan hanteras. Det här är ett av många förslag som Centerpartiet har lyft fram i det samarbetet, och det

är ingenting som vi på något sätt har släppt. Här är vi bestämda med att insatser måste göras, och det kommer att kosta extra pengar. Just alla dessa hjältar och hjältinnor på våra covidavdelningar och covid-IVA-avdelningar är värda att vi gör något för dem. Jag hoppas att vi kan leverera.

Anf. 93 JONAS SJÖSTEDT (V):
Fru talman, åhörare och kollegor! Det finns många lärdomar att dra av de senaste månadernas coronakris i Sverige. En av dem är hur viktigt det är att faktiskt ha ett tryggt och fast arbete. De som får gå först är de timanställda. Det är de som rings in och kallas in från bemanningsföretagen. Många av dem saknar också skydd, till exempel vid arbetslöshet. Då har de direkt ingen inkomst.

Vi har i äldreomsorgen sett hur många som inte har kunnat sjukskriva sig eftersom de saknar fast anställning. Det är naturligtvis otroligt allvarligt i en sådan här situation. Vi har sett hur många timanställda går runt mellan olika arbetsplatser. Det är svårt att säga ifrån mot en dålig chef om man inte har någon fast anställning. Det är alltså sämsta möjliga tid att angripa anställningstryggheten i Sverige; det är fullständigt tondövt

Våra fackföreningar har blixtsnabbt förhandlat fram avtal på avtal som ska rädda företagen, till exempel om korttidspermitteringar. Samtidigt har människor gått med i a-kassor och fackföreningar eftersom de har uppfattat att det är skyddet när krisen kommer. Att tacka fackföreningsrörelsen genom att angripa medlemmarnas anställningstrygghet är fullständigt tondövt.

Samma sak gäller trångboddheten. Vi har sett hur smittan sprids mest i stadsdelar där människor bor trångt, där ekonomin är dålig och där den underliggande hälsan är sämre från start. Att i det läget fundera på marknadshyror som skulle öka trångboddheten, som innebär att man bygger för de rikaste i samhället, är också fullständigt tondövt.

Man måste kunna anpassa politiken till verkligheten. Det var dåliga förslag från början, och det är ännu sämre förslag nu. Låt dem gå i papperskorgen. (Applåder)

Anf. 94 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Fru talman! Vi behöver inte fundera över marknadshyror. Gör inte det, Jonas Sjöstedt! Det ska inte bli några marknadshyror, så du behöver inte bekymra dig över det.

Vi är överens om att välfärden ska prioriteras framöver. Sedan förra mandatperioden arbetar ungefär 100 000 fler i svensk välfärd. Under coronakrisen har vi skjutit till 26 miljarder kronor till kommuner och regioner och gjort ett stort omsorgslyft för att få bättre utbildning och fasta anställningar för dem i äldreomsorgen.

Vi har sett behoven av att verkligen rusta upp äldreomsorgen. Den som arbetar där ska också kunna ta till sig rutiner och inte minst kunna kommunicera med de äldre. Då är bristande språkkunskaper ett problem som ofta lyfts upp i sammanhanget.

Hur vill Jonas Sjöstedt och Vänsterpartiet säkra att människor som arbetar inom äldreomsorgen har tillräckliga kunskaper i svenska språket?

Anf. 95 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Jag tar markeringen om marknadshyror som ett löfte om att ytterligare en utredning ska gå rakt i papperskorgen. Tack för det! Vi har ökat på tillskotten till välfärden två gånger under det här året. Statsministern räknar in de pengarna direkt; det bjuder jag på. Vi är beredda att hjälpa till igen om det behövs mer pengar till äldreomsorgen och sjukvården i Sverige. Därom råder inga tvivel.

Jag håller med om att språkproblem är ett bekymmer i hemtjänsten och på våra äldreboenden. Det hänger också ihop med bristande utbildning. Som jag ser det är kombinationen att man läser till undersköterska, får fast anställning och samtidigt läser svenska den bästa vägen ut för att komma till sin rätt i yrket. Jag har själv besökt utbildningar där alla går från arbetslöshet till arbete; läser till undersköterska och läser svenska samtidigt. Så ska vår välfärdsmodell se ut.

Anf. 96 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Fru talman! Just därför lägger Socialdemokraterna i flera kommuner fram förslag om att stärka svenskkunskaperna också inom äldreomsorgen. Det är något vi gick till val på. Regeringen är tillsammans med Liberalerna och Centerpartiet överens om att möjligheten att lära sig yrkessvenska på jobbet ska förstärkas. Det är också en viktig del i Äldreomsorgslyftet som nu har genomförts.
Vi vet att personalens språkkunskaper är en kvalitetsaspekt i äldreomsorgen. Därför tackar jag Jonas Sjöstedt för det positiva svaret att vi kan fortsätta att samarbeta för att se till att utbildningen generellt sett höjs, att statusen höjs och att alla som jobbar i svensk äldreomsorg har tillräckliga språkkunskaper.

Anf. 97 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Där är jag helt överens med statsministern. Det är dags att alla får yrkesutbildning. Alla som behöver får svenskutbildning, och alla får fast anställning i äldreomsorgen. Det är en av de lärdomar som ska dras.

En annan lärdom är att det också finns aktörer i hemtjänst och på äldreboenden som varit mindre noga med personalens utbildning, som har tänkt mer på att själva berika sig och göra vinst än på att det ska vara bra arbetsvillkor för dem som arbetar där.

Jag säger inte att alla privata aktörer är oseriösa. Det är inte så; en del är seriösa och gör ett bra arbete, men det finns också de som faktiskt inte borde ägna sig åt hemtjänst utan åt något helt annat.

Ett stopp för vinstuttag ur välfärden och äldreomsorgen skulle göra det enklare att få ordning och reda där. Jag vet att statsministern tycker om ordning och reda!

Anf. 98 ANDERS W JONSSON (C) replik:
Fru talman! Svensk vård och omsorg jobbar för högtryck med att ta hand om och hantera den otroligt besvärliga situationen vi har hamnat i. Både offentliga och privata aktörer jobbar stenhårt för att värna liv och hälsa.

Trots det väljer Jonas Sjöstedt, precis som vi hörde i inlägget alldeles nyss, att ta tillfället i akt att som vanligt slå mot de privata och fristående aktörerna inom vården och omsorgen. Han svartmålar gång på gång de privata vårdgivarna, och han har nu till och med hotat med att tvångsöverta privata vårdgivare.

I ett läge där landet befinner sig i kris och vi ser att vi så väl behöver alla vårdgivare, såväl offentliga som privata, vore det inte klädsamt om Jonas Sjöstedt och Vänsterpartiet kunde lägga den här retoriken åt sidan och i stället berömma dem som sliter varje dag för att hjälpa andra?

Anf. 99 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Om Anders W Jonsson hade lyssnat på det förra replikskiftet hade han hört att jag sa att en del privata aktörer sköter sig utmärkt. Andra gör det långt därifrån.

Det gäller även för sjukvården. En del gick in direkt och hjälpte till att avlasta den offentliga sjukvården. Men jag pratade också med regionpolitiker i Stockholm som sa att det finns utbildad IVA-personal som behövs på våra sjukhus men som inte släpps av de privata. Det är ju helt orimligt. De som jobbar i offentlig vård får slita mycket hårdare.
Vi har kunnat se att privata aktörer inte velat släppa skyddsutrustning, som man måste dela efter behov och inte bara efter vem som råkar äga den för tillfället. Det tycker jag också är orimligt.

Situationen är alltså inte så enkel som Anders W Jonsson beskriver. Vi har kunnat se skönhetskliniker, fullt utrustade med narkosmedel som saknas i vården, som jobbar med skönhetsoperationer i stället för med covid-19-vård eller annan vård som behövs.

Det här visar att vi behöver ett sammanhållet system, och det får vi genom att ta bort vinstjakten i välfärden. Då får vi också mer pengar till välfärden.

Anf. 100 ANDERS W JONSSON (C) replik:
Fru talman! Det här visar det raster genom vilket Vänsterpartiet ser hela det svenska samhället. I ett läge där det finns problem och stora utmaningar, nog kan man hitta något som man kan kritisera privata vårdgivare eller privat äldreomsorg för.

Det är ju så i Sverige att det fungerar väldigt bra på de flesta kliniker inom det mesta av äldreomsorgen. Men sedan finns det brister i den offentligt drivna vården. Det finns brister i den privat drivna vården. I det läget ska vi förstås, inte minst efter den här krisen, se vad vi kan göra för att tillsammans höja kvalitetskraven.

Men Jonas Sjöstedt och Vänsterpartiet förnekar sig inte, utan de använder även denna väldigt besvärliga situation för att leta runt och se om det inte någonstans minsann finns en privat vårdaktör som har gjort ett misstag som man kan hänga ut. Att det sker misstag även i den offentliga vården bekymrar som vanligt inte Vänsterpartiet och Jonas Sjöstedt ett dugg.

Det hade varit klädsamt att åtminstone i den här krisen lägga vänsterretoriken åt sidan.

Anf. 101 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Hela sjukvården vinner på att vi tar bort vinstjakten ur sjukvården.

Vi kan se att privata aktörer med vinstintresse etablerar sig där folkhälsan är bäst. Där får man ofta en överetablering av framför allt primärvård medan det är tvärtom där folkhälsan är sämst, tvärtemot intentionerna i hälso- och sjukvårdslagen. Vi kan se att det påverkar

prioriteringarna. Kombinerat med privata sjukförsäkringar som gör att man går före i kön ställer det den jämlika sjukvården ur spel.

Vi kan se att prioriteringsordningar inte håller när privata vinstintressen kommer in, och vi kan se att pengarna läcker ut. Pengar som skulle ha gått till semestervikarier, till ny utrustning och till utbildning går i stället till privata vinster.

Jag vill att varenda krona ska gå till en väl fungerande sammanhållen sjukvård där den ondaste ryggen undersöks först, inte den som har privat sjukförsäkring eller bor i en stadsdel där folkhälsan är god och överetableringen av privata vårdgivare är stor.

Anf. 102 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Susanne Wintell och hennes kollegor på ortopedoperation i Mölndal kastades in i coronavården. Vanligtvis arbetar hon i genomsnitt var fjärde helg. Efter krisomställningen har hon arbetat längre dagar, dubbelt så många helger och treskift. Jag vill citera även henne.

”Det är ganska tuffa förhållanden att jobba med den här skyddsutrustningen. Det är varmt och svettigt ... Det är en väldigt hög ljudnivå inne på salarna. Det är fysiskt tungt. Det är patienter som är så sjuka, så det är inte klokt egentligen.”

Kristdemokraterna och Vänsterpartiet enades så sent som för några dagar sedan om att tillsammans föreslå ett riktat stöd för att hjälpa civilsamhället genom krisen. Nu undrar jag om vi kan enas om att uppmana statsministern att samla alla partier för att ta fram ett krispaket för vårdpersonalen här och nu. I höst kan det vara för sent.

Anf. 103 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Tack, Ebba Busch! Jag anade att jag skulle få den frågan. Vårt svar är ja. Vi är absolut beredda att sätta oss ned och titta på det här.

Ebba Busch pekar på viktiga problem. Många av dem som jobbat otroligt hårt får mycket begränsad sommarsemester. De behöver vila och återhämtning. De skulle vara värda en extra semestervecka, tycker jag, som ett bevis på vår uppskattning.

Vi är beredda att se över hur man kan förbättra situationen, till exempel genom att se till att även privata vårdgivare hjälper till och avlastar under sommaren. Vi tycker att det är rimligt att det samlade systemet används.

Det ska ske med automatik att den som är sjukvårdsutbildad får tjänstledigt från sitt jobb för att gå tillbaka till sjukvården. En del arbetsgivare säger ja, men alla gör det inte.

Vi är beredda att sätta oss ned och diskutera extrapengar till sjukvården. Det kommer att behövas. Regionerna planerar för neddragningar. Om regeringen inte bjuder in – och de är dåliga på att bjuda in nu för tiden – pratar vi gärna med er.

Anf. 104 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Ibland är skillnaderna mellan Vänsterpartiet och Kristdemokraterna väldigt tydliga. Ibland är vi överens om målet men har olika vägar för att nå dit. Men en sak ska Jonas Sjöstedt ha här i kammaren i dag, och det är att han svarar tydligt ja på att försöka samla flera partier för att göra någonting konkret i den här frågan som

kan ha effekt även det här året men också har konkreta egna idéer för att nå detta.

Vi har våra förslag, så låt oss se vilka förslag som kommer på bordet och diskutera vidare utifrån det. Men jag är mycket tacksam över detta svar från Jonas Sjöstedt.

Anf. 105 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Jag tackar för det. En av sakerna vi inte kommer att vilja använda pengarna till är nya konsultfester på Nya Karolinska. Så är det. Man får vara lite mer rädd om pengarna än vad borgerligheten har varit i Stockholm.

Anf. 106 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Fru talman! Det är trist att komma in nu, i den nya, härliga, fina gemenskapen mellan Kristdemokraterna och Vänsterpartiet. Det börjar likna en gammal kär relation, där man hyllar varandra men sedan bjäbbar lite på slutet och säger något surt i stället för att ge riktigt bra positiv feedback. Ni passar inte riktigt ihop, kan jag säga, men jag lägger mig inte i er relation.

Jag är glad över att vi i Sverige haft förutsättningarna att rädda de svenska företagen. I början av krisen handlade det mycket om att rädda så mycket som vi bara kan, för den dagen då vi kommer ut ur krisen behöver vi ett svenskt näringsliv som kan lyfta oss och skapa det välstånd som ger välfärd, Jonas Sjöstedt.

Den välfärden vill vi liberaler ska gå till äldreomsorgen, till ett äldreomsorgslyft. Det måste betalas. Nya sjuksköterskor och undersköterskor och, gärna för oss, fler läkare måste betalas. Det kostar pengar, och detta är grunden för välfärd.

Men varför vill Vänsterpartiet stoppa stödet till större företag?

Anf. 107 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Vi lever i en ny politisk tid, när Liberalerna angriper Vänsterpartiet för att inte vilja bidra till Sveriges storföretag. Det är också en intressant politisk tid.

Jag menar att har ett företag väldigt kapitalstarka ägare är det i första hand ägarna som får gå in. Självklart ska vi hjälpa små och medelstora företag. Det stödet kan till och med behöva öka, framför allt riktat till olika branscher. Men pumpar in pengar i företag där man sitter på miljarder, där man kanske till och med ger aktieutdelningar under tiden, det gör inte vi i Vänsterpartiet. Vi är rädda om skattebetalarnas pengar.

Att sänka arbetsgivaravgiften för alla är mycket ineffektivt. Gå in med åtgärder där man faktiskt är i kris! Men alla delar av Sveriges företagsamhet är inte i kris. Några går riktigt bra, och det finns ingen anledning att stödja dem. Man måste vara mer varsam med skattebetalarnas pengar

Vi ska också ha pengar kvar när vi kickstartar ekonomin och ser till att investeringarna kommer igång. Det är en klok och varsam politik. Vi vet att Liberalerna nu för tiden gör som företagen säger, men man måste också tänka själv.

Anf. 108 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Fru talman! Vi träffar väldigt många på små och stora företag som berättar om en väldigt tuff situation, där man kämpar med att försöka behålla sina medarbetare och övervintra. För dem har det varit tufft, oavsett om det är Volvo – där Jonas Sjöstedt en gång i tiden själv jobbade, även om det väl var ett tag sedan – eller den lilla restaurangen eller den lilla skomakaren eller den lilla bensinstationen. Människor som driver dessa verksamheter eller svensk klädindustri eller svensk detaljhandel – överallt har de här stöden gjort att deras företag kan leva vidare.

Det hade de inte gjort om Vänsterpartiet hade fått bestämma. Ni hade tagit bort stödet genom sänkta arbetsgivaravgifter, för ni tycker att det är ineffektivt. Ni hade tagit bort stödet till omställning som gör att dessa företag får lite kompensation och kan överleva sommaren och även när hjulen kanske snurrar igång igen i höst. Ni hade stoppat detta, och det hade skapat stora skador på svensk ekonomi.

Anf. 109 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Vänsterpartiet har röstat för ett flertal av de förslag som nu gör att svenska företag klarar sig. Jag skulle säga att korttidspermitteringarna är viktigast. De har använts flitigt också av våra större företag. Jag pratade med mina gamla arbetskamrater på Volvo senast i går. En del av dem har varit korttidspermitterade. Detta är bra, riktade stöd, som räddar svenska jobb och gör att företagen överlever.

Jag tycker att man också ska se lite större på detta. Om man gör som Liberalerna förespråkar blir det så att när företagen gör vinst går den till företagens ägare. När företagen gör förlust skickas den till skattebetalarna. Det är inte så marknadsekonomi ska fungera.

Med ett sådant system överlag kommer företagen att ta större risker. Det är rimligt att man har ett eget ekonomiskt ansvar även i mycket svåra tider, framför allt om man har miljarder i kassakistan. Då får man ta lite ur den kassakistan först, innan man tar pengar från metallarbetare och undersköterskor.

Anf. 110 EBBA BUSCH (KD):
Fru talman! Krisen är inte över; det märks inte minst inom sjukvården. Om vi inte får en snar vändning riskerar vi uthålligheten hos svensk vårdpersonal. Ända sedan coronaviruset nådde Sverige har sjukvårdspersonalens arbetsbelastning varit omänsklig. Många har tvingats flytta mellan olika avdelningar, olika arbetslag och olika enheter. De har tvingats leva med sin egen och anhörigas ständiga oro för att de själva ska smittas medan de hjälper andra.

Det som vårdpersonalen nu upplever kan liknas vid att springa ett maratonlopp i samma fart som ett hundrameterslopp. Det fungerar ett tag, men i längden förstår alla att det är ohållbart. Och det kommer att vara ett långt lopp, för när coronapandemin är över finns en stor skuld av uppskjuten vård kvar att hantera – en vårdskuld.

Jag tror att några har förstått att det jag mest av allt hoppas i dag är att alla partier lovar att sätta sig ned och förhandla fram ett krispaket för vården och vårdpersonalen. Vi har ju lyckats göra detta för näringslivet och företagen, och det har varit bra. Men nu behövs ett krispaket för sjuksköterskorna, undersköterskorna och läkarna. Om alla vårdens hjältar efter semestern omedelbart kastas in i nya flyttkaruseller och nya övertidsveckor kommer sjukskrivningarna att skena. Patienterna kommer att ta skada, och förtroendet för sjukvården riskerar att falla.

Tiden är knapp då sommarlovet redan håller på att dra igång. Vårdpersonalen behöver vår hjälp nu – i höst kan det vara för sent.

Anf. 111 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Fru talman! Under denna kris har vi sett stora brister i äldreomsorgen. Personal med symtom har inte vågat stanna hemma. Vi har haft brister i hygienrutiner. Det är också stora skillnader mellan olika delar av vårt land – ett femtiotal avlidna i Malmö och närmare ett tusen i Stockholm.

Om några dagar kommer Inspektionen för vård och omsorg att peka på bristerna och vad som behöver rättas till. Sedan ska naturligtvis också coronakommissionen se över varför så många har avlidit just på äldreboenden.

Detta hindrar dock inte oss från att här och nu stärka äldreomsorgen långsiktigt. Det är därför vi genomför ett omsorgslyft. Regeringen skjuter alltså till stora resurser, men det är ute i kommunerna som jobbet de facto görs.

Efter den granskning som IVO kommer med nästa vecka, kan våra partier då vara överens om att vi hjälps åt att rätta till de brister som hittas inom äldreomsorgen i de olika kommunerna?

Anf. 112 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Det korta svaret på den frågan är ja. Jag tror att det i den kris vi har varit och fortfarande är inne i och kommer att behöva hantera under lång tid framöver i våra kommuner är helt nödvändigt att vi, oavsett de slutsatser man nu kommer fram till, hjälps åt – både från nationell nivå för att stötta den lokala nivån och från lokal nivå för att larma om såväl bristerna hittills under coronapandemin som det som be- höver stärkas framåt.

Anf. 113 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Fru talman! Det var ett välkommet besked. Vi är överens om att äldreomsorgens brister behöver hanteras med rejäl handlingskraft. Precis som Ebba Busch säger handlar det om den nationella nivån, där vi måste se till att det finns resurser, men också om den lokala nivån, som måste se till att det finns stark äldreomsorg runt om i vårt land. Jag tackar för det beskedet. Vi avvaktar IVO:s rapport och gör vårt bästa utifrån den för att se till att äldreomsorgen stärks på bästa möjliga sätt.

Anf. 114 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Jag har inget att erinra mot statsministerns beskrivning och understrykande, utan detta är ett tillägg om att vi, i den situation vi nu har varit i med en global pandemi som också nått Sverige med stor kraft, ser att en del av de vanliga rutiner och ansvarsnivåer som vi är vana vid att kunna luta oss mot inte alltid fungerar. Där behöver vi nu ha stor ödmjukhet inför den kommande tiden. Kanske krävs ytterligare åtgärder där vi från nationell nivå behöver stötta med mer politisk vägledning vad gäller antingen riktlinjer eller faktiska beslut för att se till att det som vi alla är överens om – våra gemensamma goda intentioner – också blir av nu när mycket är satt på undantag och kommer att förbli annorlunda under lång tid framöver.

Anf. 115 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman och Ebba Busch! Vi har haft en förfä-rande hög dödlighet i corona på våra äldreboenden. Stockholm har varit lite av ett epicentrum för detta. En stor andel av de avlidna i Sverige är tyvärr kopplade till äldreomsorgen i Stockholm.

I Stockholms kommun är det borgerlig majoritet, och Kristdemokraterna har ett särskilt ansvar för äldreomsorgen. Det har skett en del saker där som jag menar inte är så bra. Det har gjorts neddragningar och införts generella effektiviseringskrav. Man tog bort krav på fasta heltidsanställningar inom hemtjänsten, vilket försvårade situationen. Borgerligheten röstade 2016 mot krav på arbetskläder och omklädningsrum inom hemtjänsten. Det är viktigt att till exempel inte behöva åka kollektivt i sina arbetskläder och att kunna byta dem när de har fått något på sig.

Min fråga till Ebba Busch Thor är: Menar hon att den borgerliga majoriteten och Kristdemokraterna borde ha gjort på annat vis i äldreomsorgen i Stockholm?

Anf. 116 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Jag tror att det är väl känt för alla partiledare att man ibland, om man själv hade fortsatt som kommunalråd och inte, som i mitt fall, blivit partiledare, hade gjort annorlunda än sina lokala politiker.

Några saker vill jag dock understryka vad gäller Stockholm. Man har till exempel höjt ersättningen inom hemtjänsten. Man har haft resonemang om att till exempel kostnader för kläder till personalen ska täckas in. Man kan dividera om vad som är rätt väg. Man har också till exempel omformulerat målet om att öka antalet fasta tjänster, med den väldigt tydliga ambitionen att få ned antalet timanställningar.

Jag vill understryka att det nu finns delar där vi från nationell nivå faktiskt måste säga: Ni har gjort mycket i kommunerna, men det har inte varit tillräckligt. Jag skulle vilja se ett omställningsstöd från nationell nivå för att omvandla timanställningar till fasta anställningar.

Anf. 117 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Jag är helt överens – vi måste se till att de som i dag är timanställda blir fast anställda och får yrkesutbildning inom äldreomsorgen. Målsättningen ska vara att alla får det.

Men jag menar att det ändå finns ett särskilt ansvar när det gäller den borgerliga politik där man alltid ska pressa kostnaderna, som man har gjort i Stockholm. Man skär ned på en redan anorektisk äldreomsorg så att den blir skör. Ni röstade faktiskt nyligen mot krav på att omvandla osäkra anställningar i hemtjänsten i Stockholms kommun. Jag tycker att det är orimligt att man inte röstade för rätt till arbetskläder och omklädningsrum. Jag hoppas att vi alla kan dra lärdomarna av detta – att inte vara för snåla mot den gemensamma äldreomsorgen utan låta den kosta vad den ska kosta.

Anf. 118 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Jag instämmer i mycket av detta, och därför tycker jag att det är viktigt att påpeka att Stockholm, där läget var svårt med stor smittspridning jämfört med övriga Sverige, valde att till exempel införa besöksförbud tolv dagar innan det nationella kom. Det var ett

svårt beslut att ta på lokal nivå. Stockholms stad har, liksom andra kommuner, också drabbats hårt av otydligheten kring till exempel skyddsutrustning. Det är bara att ta del av Kommunals rapporter om detta. Det är också viktigt att understryka att man har höjt ersättningen för hemtjänsten i Stockholm, till exempel.

Vi vill dock fortsätta att prioritera äldreomsorgen, både i reformer som gör skillnad och i kronor och ören. Därför var det anmärkningsvärt att januaripartierna förra våren valde att dra ned den nationella budgeten för äldreomsorgen med 310 miljoner.

Jag ser fram emot mer resurser och fler reformer som kan göra skillnad för äldreomsorgen.

Anf. 119 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik:
Fru talman! Den senaste tiden har vi via nyheter och sociala medier sett fruktansvärda bilder av hur rasismen inom den amerikanska polisen har släckt ytterligare ett liv. Många av oss har känt ilska och uttryckt vårt stöd för dem som står upp mot förtrycket, så även Ebba Busch.

Det är bra att Ebba Busch skriver i sina sociala medier att svarta liv räknas. Men den typen av uttalanden måste också avspegla vilka politiska val man gör. Alldeles nyss såg vi Ebba Busch här i kammaren bjuda in Jimmie Åkesson och SD till samarbete.

Sverigedemokraterna är inget vanligt parti. Det var inte länge sedan vi hörde en av partiets högsta företrädare uttala att varken samer eller judar är svenskar.

Min fråga till Ebba Busch är: Hur resonerar du när du är villig att ge inflytande till ett parti som Sverigedemokraterna samtidigt som du säger dig stå upp för alla människors lika värde?

Anf. 120 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! På samma sätt som jag gör när vi har suttit ned och pratat med Miljöpartiet. Trots en del olika politiska ingångar i flera politiska frågor vet jag utifrån vår kristdemokratiska ideologi, våra grundläggande värderingar och hela vårt existensberättigande i politiken, i stort och i Sverige, som en motkraft till kommunismen och nazismen efter andra världskriget, som byggde på att göra skillnad på människor, precis var gränsen går. Jag vet vilka frågor jag är beredd att prata med vilka partier om och hur långt jag är beredd att förhandla.

Samma sak gäller oavsett om jag förhandlar i enskilda frågor med Vänsterpartiet, Miljöpartiet eller Sverigedemokraterna.

Sedan är det en skillnad för min del vilka partier jag är beredd att sitta i regering med. Även om Miljöpartiet och KD kan göra upp i många frågor, tror jag att det skulle vara svårare för oss att sitta i regeringsställning tillsammans eftersom vi står längre ifrån varandra politiskt. Samma sak gäller till exempel Sverigedemokraterna.

Anf. 121 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik: Fru talman! Jag förstår att Ebba Busch tycker att Miljöpartiet och Sverigedemokraterna är ungefär lika otänkbara. Men det finns en stor skillnad mellan våra och Sverigedemokraternas rötter.

Sverigedemokraterna har nyligen ändrat i sitt partiprogram och bytt ut dunkla teorier om nedärvda essenser mot lika grumliga resonemang om det biologiska arvet och medfödd egoism. Jag tror inget annat parti ägnar så mycket kraft åt att förklara människors påstådda medfödda natur i sitt politiska program som Sverigedemokraterna gör. Det är verkligen en unken dunst av biologi från förr på de sidorna.

Om du, Ebba Busch, vill samarbeta med Sverigedemokraterna, kan du nämna en enda sverigedemokratisk reform som skulle gör livet bättre för rasifierade, asylsökande, flyktingar och ensamkommande och världen tryggare och där mänskliga rättigheter står i centrum?

Anf. 122 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Låt mig göra en konsumentupplysning à la Löfven. Jag är partiledare för Kristdemokraterna, inget annat parti. Jag är ganska trött på retoriska grepp där man vill ställa mig till svars för enskilda uttalanden från andra partier.

Min ryggrad förändras inte utifrån vem jag talar med. Jag kommer inte att recensera Sverigedemokraternas politik. Jag kommer att stå för min politik och se om det finns möjlighet att göra skillnad för persona-len i äldreomsorgen och Sveriges äldre och om det finns möjlighet att göra skillnad för dem som sliter i sjukvården och patienterna som behöver vård. Om Sverigedemokraterna har ett engagemang och vill göra upp i den frågan är jag beredd att göra det – för Sveriges bästa och utifrån vår kompass och våra värderingar. Detta engagemang skulle jag vilja se från Miljöpartiet också.

På detta sätt skulle jag önska att debatten om Black lives matter och hur vi står upp mot antirasism används framöver. (Applåder)

Anf. 123 JOHAN PEHRSON (L):
Fru talman! Oavsett var i landet vi bor ska vi ha rätt till en äldreomsorg präglad av trygghet, integritet och värdighet. Denna pandemi har blottlagt Sveriges otillräckliga äldreomsorg. Vittnesmålen från anhöriga till årsrika skär in i benmärgen på oss. Äldreomsorgen brister för många just i trygghet, integritet och värdighet.

På 80-talet kämpade vi liberaler för människors rätt till ett eget rum i äldreomsorgen. Nu behövs egna team för dem som hemtjänst. Det är orimligt att en äldre, skör person ska behöva möta 10–20 nya ansikten i veckan, oavsett pandemi.

Äldre och personal behöver förstå varandra. De som jobbar i äldreomsorgen ska ha tillräckliga kunskaper i svenska, och kommunerna ska ge den utbildning som behövs.

De äldre ska kunna vara trygga i äldreomsorgen, men även personalen. Detta hänger ihop. Goda villkor för äldreomsorgen är bättre också för personalen, och personal som är trygg och trivs har bättre förutsättningar att göra ett bra jobb. Äldreomsorgslyftet är en bra början för fler undersköterskor och sjuksköterskor.

Vi vill också ha mer kunskap i äldreomsorgen, så det behövs fler läkare. Vi vill att det åter ska bli möjligt att anställa läkare i äldreomsorgen. Vi tror att det är rätt väg för att ge bäst vård och omsorg på plats. Vi tror också att det behövs ett nationellt kunskapscentrum för ökad kunskap om äldreomsorgen och dess utmaningar framöver, för det kommer att bli tufft oavsett om vi skjuter till mer resurser.

Liberalerna är ett parti som genom hela sin historia har drivit på för de mest utsatta och för en bättre äldreomsorg. Det tänker vi fortsätta med.

Anf. 124 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Fru talman! Under våren har regeringen lagt fram en rad extra ändringsbudgetar för att hantera krisen. Under detta arbete har vi haft ett nära och gott samarbete med Liberalerna, och det tackar jag för. Det är ingen hemlighet att vi ibland har lite olika utgångspunkter och prioriteringar. Men så ska det vara; så ser politiken ut. Samarbete är ett givande och tagande, och vi har lagt ned mycket arbete och fått fram många bra och nödvändiga åtgärder för att hantera denna kris.
Krisen visar på stora behov av satsningar på vård, äldreomsorg och skola, och jag hoppas att vi kan vara överens om att välfärden måste komma först i den politiska prioriteringen, också när vi ska återstarta ekonomin.

Delar Liberalerna synen att behoven i välfärden är stora och att det är det vi ska prioritera?

Anf. 125 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Fru talman! Ja, Liberalerna delar uppfattningen att välstånd skapas genom arbete och duktiga svenska företag, som inte minst kan exportera. Det är så man skapar resurser och kan ta in skatt till det som är viktigt.

Välfärden är givetvis central. Jag nämnde nyss Äldreomsorgslyftet som något som kommer att kosta. Liberalerna har ännu högre ambitioner, så vi är såklart beredda att finansiera detta.

Men jag ser också att vi kommer att ha en klassisk konflikt – hur vi ska återskapa nya resurser i svensk ekonomi. En del säger: Höj skatterna! Vi tillhör inte dem. Vi tror att det är viktigt att fokusera på företagsamheten. Det är så man får nya jobb, det är så man får växande företag och det är så man får nya skatteintäkter i Sverige.
Vi i Liberalerna pekar också grovt på vårt återstartsprogram. Vi tittar på vikten av en bra forskningsproposition, för dagens forskning och framtidens välfärd. Vi tittar på bostadsrenoveringar, och vi kommer att titta på infrastruktursatsningar som är helt nödvändiga, som bygger Sverige starkt och som på lång sikt är bra också för välfärden.

Anf. 126 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Fru talman! Det gläder mig att Liberalerna också ser behoven. Det gäller vad vi gör nu under krisen, men vi tittar också framåt på vad som långsiktigt ska göras. Vi har stora behov att täcka i vår välfärd, och jag ser fram emot det fortsatta samarbetet.

Jag håller med om analysen att det är skatteintäkter genom arbete som är grunden. Det är därför vi måste se till att ekonomin återstartas med sikte på att få så många människor som möjligt i arbete så snabbt som möjligt. Då är de investeringar vi gör i välfärden viktiga, liksom konsumtionen inom det offentliga, alltså sjukvård, omsorg och så vidare.

Liberalerna är rädda för höjda skatter, och då kan man fundera: Är det tid för stora skattesänkningar framöver? Jag menar att den tiden inte är nu, utan nu är det tid att se till att vår välfärd fungerar. Då har vi inte råd med stora skattesänkningar.

Anf. 127 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Fru talman! Tack för frågan, statsministern! Absolut! Vi har nu ägnat oss åt att rädda så mycket vi kan av de välståndsskapande krafterna, förutom att se till att människor har mat på bordet, har trygghetssystem som fungerar och har lättare att komma med i a-kassan och så vidare. Detta har varit rimligt, och stora satsningar har gjorts i den offentliga sektorn för att männi- skor ska kunna klara uppgifterna i vården, i skolan och, för den delen, inom rättsväsendet.

Nu ska vi snart summera. Vi kommer att börja göra detta under sommaren. Och vi ska titta på höstens budget. Det håller vi på med, för att vara helt ärliga. Där finns utrymme att göra tillfälliga saker. Jag tycker att saker som görs under krisen ska vara just tillfälliga.

Jag har också uppfattat att inte minst finansministern från regeringens sida har varit inne på att hitta utrymme för att kickstarta ekonomin. Vi vet inte i vilken omfattning detta kan behövas, och då kan det vara tillfälliga skattesänkningar som ska göras. På lång sikt tror jag dock att det är viktigare att vi fokuserar på ökade skatteintäkter än på höjda skatter. Det brukar vara den bästa vägen.

Anf. 128 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Det råder personalbrist på intensivvårdsavdelningar och coronaavdelningar. Vårdpersonal från andra avdelningar får nu rycka in och avlasta. Men det höga tempot gör att man inte alltid hinner med inskolningen. Enligt neonatalsköterskan Rosanna Svensson blev det som en chock att lära sig ny utrustning och inte känna några kollegor. Det sa hon till SVT efter sitt första pass, när hon hade blivit inslängd på en coronaavdelning.

Jag vet att Liberalerna värnar både personal och patienter, och nu behöver dessa mer. Kan vi enas om att uppmana statsministern att samla alla partier för att ta fram ett krispaket för vårdpersonalen här och nu? I höst kan det vara för sent.

Anf. 129 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Fru talman! Vi i Liberalerna har ingenting emot att fler partier deltar också framöver. De partiledarsamtal som har hållits regelbundet för att hantera den akuta krisen kan mycket väl övergå i att vi tittar på hur vi ska göra för att lösa de problem som finns.

Jag möter också den bilden. Jag träffar bekanta och nära vänner som gör insatser. Det är personer som lämnar läkemedelsindustrin, där det är lite svårt att boka möten, för att jobba på akuten. De är imponerade över det arbete och de hjältar som nu utför fantastiska insatser för att rädda människoliv och lindra smärta.

Jag tycker att det är klart intressant. Jag vill dock understryka att det är hårda pengar till regionerna som är avgörande, för det är så man kan se till att krislöneavtal och rimliga övertidsersättningar betalas till de människor som nu kanske väljer att ställa in sin semester. Överallt där jag träffar regionpolitiker och där Liberalerna är med och påverkar handlar det om att se till att människor får andrum och lite sommarsemester.

Anf. 130 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Jag uppskattar verkligen engagemanget från Liberalerna och uppfattar att det finns en öppenhet för att mana till möten för att

förhandla fram ett krispaket. Jag vill understryka att detta måste till under innevarande år.

Jag vill också understryka det som statsminister Stefan Löfven och finansminister Magdalena Andersson har sagt så många gånger:

Pengar är inte problemet. Om det behövs mer medel från statlig nivå för att lösa det på regionernas nivå ska de vara trygga med att de har det. Och jag är trygg med det besked som jag har fått från regeringen i denna fråga, men nu handlar det om att säkerställa hur det faktiskt ser ut i regionerna. Vi har inte koll på om de kommer att klara semesterarna. Vi vet att regionerna inte har en fullvärdig plan för att säkerställa att det blir ett rimligt andrum när personal kommer tillbaka efter semestern. För att säkerställa detta blir av skulle jag vilja att vi, nu när regionerna och även många lokalpolitiker jobbar så tungt, samlas kring förslag och reformer i ett krispaket.

Anf. 131 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Fru talman! Tack, Ebba Busch! Jag tycker att det låter helt rimligt. Jag vill understryka att vi här i kammaren jobbar strukturellt och tänker på hur detta ska organiseras. Det är något som blir naket i denna kris – att den statliga styrningen av regionerna är otillräcklig. Man har tvingats ta ett starkare grepp, men det kanske har varit för sent. Det tycker definitivt Ebba Busch, och jag kan till viss del hålla med om det.

Vi ser samma sak i äldreomsorgen. Vi har 290 kommuner, och många kämpade redan före pandemin med att försöka få sin verksamhet att funka. Det har nyligen kommit utredningar om att effektivisera och om hur kommunerna ska se ut i framtiden. När det gäller starkare statlig styrning: Bygg på pengarna, men lita på professionen! Det är de som kan bedriva sjukvård. Jag kan sätta på plåster på ungarna, men jag är otroligt dålig på att ge covidvård, kan jag säga.

Anf. 132 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):
Fru talman! När Vårdförbundet förra året frågade sina medlemmar om de funderar på att lämna sina yrken var det nästan hälften som svarade att ja, det gör de, främst på grund av dålig arbetsmiljö.

Psykisk ohälsa är det främsta skälet till sjukskrivningar i dag. Det är inte hållbart. Det är ett gigantiskt slöseri med människor och med samhällets resurser och ett uruselt betyg på arbetsmiljön.

Coronakrisen har verkligen lyft upp de vård- och omsorgsanställda i ljuset. De sliter dag och natt och kvällar och helger med att ta hand om de sjuka och svaga. Jag vill verkligen tacka dem för alla deras enorma insatser under denna svåra tid. Vi måste se till att dessa hjältar och hjältinnor får mer än applåder och att vi långsiktigt skapar en bättre och mer hållbar arbetsmiljö. Det är viktigt här och nu, men det är också viktigt inför framtiden.

Vi ser ett stort behov av mer personal och att fler ska vilja söka sig till anställningar inom vård och omsorg. För att uppnå detta måste arbetsvillkoren bli bättre. Miljöpartiet vill därför införa en särskilt hållbarhetspott på en halv miljard kronor över tre år som ska ge större möjlighet till återhämtning och större flexibilitet för de anställda. Att investera och satsa på personalens arbetsvillkor är att investera i en bättre sjukvård och omsorg.

Vi vill också förlänga Äldreomsorgslyftet, som innebär utbildning på betald arbetstid och möjlighet till fler fasta anställningar och en bättre

arbetsmiljö. Ingen ska känna sig ensam på jobbet, och alla ska orka vara medmänniska även på jobbet, särskilt de som jobbar med äldre och sjuka. Coronakrisen har blottat många av samhällets sårbarheter. Vi kan inte gå vidare som tidigare efter krisen. Vi har nu tid för omstart, och vi måste tänka om och välja en annan väg.

Anf. 133 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Fru talman! Mitt intryck är att det råder en allt bredare enighet om att Sverige behöver en stram invandringspolitik under en lång tid om vi ska någon chans att klara av de integrationsproblem som vi har.
Nu går migrationsutredningen in på sitt sista varv. Mitt intryck är att Miljöpartiet verkar stå i vägen för varje skärpning av en långsiktig svensk migrationspolitik och därmed stå i vägen för en överenskommelse som blir bred – inte volymmål, inte effektivt återvändande, inte fler förvarsplatser och inte ens tillfälliga uppehållstillstånd med krav på egen försörjning.

Min enkla fråga är: Kommer Miljöpartiet att stoppa regeringen i att lägga fram ett förslag som speglar en bred majoritet för en hållbar migrationspolitik?

Anf. 134 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik: Fru talman! Jag tackar Ulf Kristersson för frågan. Jag vill börja med att påminna om att den så kallade tillfälliga lagen som vi kom överens om 2015 lägger Sverige på en lägstanivå i EU. För Miljöpartiet och för regeringen är det viktigt att vi ska ha en långsiktig, human och rättssäker flykting- och migrationspolitik. Miljöpartiet deltar på dessa villkor och med dessa ingångar i Migrationskommittén. Vi vill se en långsiktig, rättssäker och human flykting- och migrationspolitik.

Vi ser inga tecken på att krigen i världen kommer att avklinga under den närmaste tiden. Människor kommer att tvingas fly, precis som alla de hundratusentals människor som har flytt från kriget i Syrien. Det måste finnas länder som kan ta emot de människor som flyr. Det finns ingen volymgräns för mänskligt lidande. Så länge det inte gör det måste vi också stå upp för solidaritet.

Anf. 135 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Fru talman! Miljöpartiet är förvisso ett ganska litet parti och långt ifrån den breda huvudfåra som numera finns i svensk invandringspolitik.
Det är inte därför som jag ställer frågan utan för att Miljöpartiet i praktiken har vetorätt mot varje proposition som ska läggas fram. För alla andra i Migrationskommittén är det helt avgörande att veta om eventuella kompromisser och överenskommelser bara är en pappersprodukt som därefter ska förhandlas med Miljöpartiet i regeringsställning, eller om man kan göra upp på allvar om riktig och skarp politik som förändrar svensk invandringspolitik. Där vill vi veta om svaret är ja eller nej.

Anf. 136 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik: Fru talman! Det var inte länge sedan Miljöpartiet och Moderaterna var ense om att ge till exempel barn till papperslösa rätt till skolgång och att vi också ska ha undantag och ventiler för särskilt ömmande skäl. Det var en tid när partiledaren talade om att öppna våra hjärtan för dem som faktiskt behöver skydd och stöd.

Jag kan inte se att omvärlden har förändrats särskilt mycket till det bättre sedan dess. Vi ska inte beskriva alla dem som har kommit till vårt land bara som ett problem. En av fyra som jobbar inom vården i dag är utlandsfödd. Var tredje läkare är utlandsfödd. Det är inte så att vi har ett högre syfte att vi ska stänga människor ute och inte ge dem en chans att också etablera sig, skapa en bättre framtid och hjälpa till i Sverige.

Miljöpartiet deltar i diskussionerna i Migrationskommittén. Vi hoppas att vi kan få en gemensam syn på en långsiktig, human och rättssäker migrationspolitik. Det förtjänar både Sverige och de som flyr från krig och konflikter.

Anf. 137 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Fru talman! Jag lyssnade faktiskt inte så mycket på vad Isabella Lövin sa. Men jag lyssnade på vad hon sa i replikskiftet med Ebba Busch tidigare. Jag tycker att det är lite anmärkningsvärt, fru talman, att man väljer att ta replik här i kammaren på ett parti och sedan i denna replik attackerar ett helt annat parti. Jag tycker inte att vi ska göra så här. Det är fult, ohederligt och anstår inte någon, och definitivt inte ett statsråd i vårt rike, att agera på det sättet.

Till saken: Menar Miljöpartiet och Isabella Lövin på riktigt att det faktum att hundratusentals, och sannolikt miljoner, människor i vårt land är oroliga för den ansvarslösa invandringspolitik som Isabella Lövins egen regering och andra regeringar har bedrivit i Sverige i decennier är samma sak som att förespråka rasism och polisvåld? Är det en allvarlig uppfattning som Miljöpartiet har?

Anf. 138 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik: Fru talman! Jag tackar Jimmie Åkesson för frågan.
Sverigedemokraterna uttrycker mycket konstiga ståndpunkter i sitt partiprogram som är baserade på att det finns vissa biologiska skillnader mellan oss människor. Det tycker jag är mycket oroande ståndpunkter. Det är värt att lyfta fram det när andra partier vill låtsas som att Sverigedemokraterna är ett parti som alla andra.

Jag tycker att vi ska ha en långsiktigt hållbar migrations- och flyktingpolitik och framför allt att vi måste ge människor en chans att etablera sig och integrera sig i det svenska samhället. Jag anser inte att denna ståndpunkt är lika med rasism – absolut inte.
Vi måste se till att vi har ett öppet samhälle där vi står upp för mänskliga rättigheter. Nästa gång är det kanske vi som tvingas fly. Det är det som migrationspolitiken baseras på.

Anf. 139 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Fru talman! Jag håller med Isabella Lövin om att vi inte ska dela in människor och värdera människor baserat på biologiska egenskaper. Miljöpartiet har en riksdagsledamot som såvitt jag vet fortfarande tillhör Miljöpartiet och som vill att Statistiska centralbyrån ska registrera vår befolkning utifrån etnisk tillhörighet och hudfärg. Det går tvärtemot det som Isabella Lövin just sa här.

I vårt parti hade en sådan person blivit utesluten fortare än kvickt. Gör Miljöpartiet också så? Utesluter Miljöpartiet människor som vill registrera befolkningen baserat på etnisk tillhörighet och hudfärg, eller får man fortsätta företräda Miljöpartiet i Sveriges riksdag om man har denna uppfattning?

Anf. 140 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)
replik: Fru talman! Det är självklart så att Miljöpartiet inte tycker att vi ska registrera människor utifrån hudfärg eller etnisk tillhörighet. Däremot kan det finnas en diskussion kring huruvida man behöver kunna ha en tydligare bild av hur orättvisor och ojämlika villkor drabbar olika grupper inom befolkningen. Denna diskussion finns inte minst i USA och i andra länder. Men det är inte en uppfattning som Miljöpartiet har. Vi är däremot förstås helt medvetna om att det finns väldigt olika förutsättningar för olika medborgare och grupper beroende på vilken härkomst man har, vilket kön man har eller om man har en funktionsnedsättning eller liknande. Denna diskussion måste kunna fortgå men med utgångspunkt från alla människors lika värde. Det är det som är det absolut centrala i hur Miljöpartiet ser på människor.

Anf. 141 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Det finns ett tydligt samband mellan sexuella trakasserier och otrygga anställningar. Arbetsmiljöverkets studier visar att de som har otrygga jobb oftare utsätts för sexuella trakasserier. Det var en viktig debatt i samband med metoo-kampanjen, och flera fackförbund har påpekat detta.

Detta är en av de saker som man nu måste väga in när regeringen vill slå sönder anställningstryggheten i Sverige och när den utredning kommer som så allvarligt urholkar fackföreningsrörelsens möjligheter att försvara sina medlemmar vid uppsägningar.

Jag undrar om Miljöpartiet har funderat över detta och om denna fråga är någonting som ni väger in när ni tar emot denna utredning? Jag tycker inte heller att Miljöpartiet riktigt har klivit ut och tagit denna debatt om lagen om anställningsskydd. Vad tycker Miljöpartiet? Står ni bakom utredningens förslag? Tycker ni att det är rimligt att det ska vara mer godtycke vid uppsägningar i Sverige?

Anf. 142 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)
replik: Fru talman! Jag tackar Jonas Sjöstedt för frågan.

Det som Miljöpartiet hoppas och vill är att parterna ska kunna komma överens och att de samtal som nu förs leder fram till någonting.
Det som vi ser är förstås att arbetsmarknaden har förändrats också i takt med teknisk utveckling. Det behövs mycket mer utveckling under ett långt arbetsliv – att man har möjlighet att kompetensutveckla sig på jobbet, att arbetsgivaren ska kunna ta detta ansvar och att man också kan behöva byta bransch mitt i livet. Det är mycket som händer. Det finns därför anledning att se över arbetstrygghetslagstiftningen. Men vi ser att just nu i coronakrisen behöver fokus vara på behovet av fasta anställningar inom vård och omsorg. Det är det stora som behöver prioriteras. Därför har vi också förslag om att fortsätta med Äldreomsorgslyftet och en särskild hållbarhetspott.

Anf. 143 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Jag delar uppfattningen att fasta anställningar ska vara det normala på svensk arbetsmarknad. Det är därför som det är så orimligt att det läggs fram en utredning som slår sönder anställningstryggheten för alla och som ger en sorts allmän provanställning, som en del fackförbund har uttryckt det.

Om parterna inte kommer överens om denna utredning – de ska förhandla under hot – och det blir lagstiftning i Sveriges riksdag, är ni då för eller emot detta utredningsförslag? Vi vet att Centern och

Liberalerna driver på för att det ska genomföras. Socialdemokraterna har börjat backa. Men från Miljöpartiet har jag inte hört någonting. Vad tycker ni om utredningsförslaget?

Anf. 144 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik: Fru talman! Då har Jonas Sjöstedt kanske inte följt debatten så väldigt noga. Jag har uttalat att jag tycker att utredningens förslag inte är helt balanserat. Jag tycker att vi behöver ha ett lika stort fokus på arbetstagarnas situation på en varierad och mer flexibel och utsatt arbetsmarknad och att man måste lägga fram förslag som handlar om trygghet på jobbet. Jag delar alltså arbetsmarknadsministerns syn på förslaget från utredaren, men naturligtvis behöver vi fortsätta diskussionen.

Det är dock kanske inte just denna debatt som Sverige behöver just nu. Nu ser vi att de skriande behoven på arbetsmarknaden handlar om fasta och trygga anställningar, inte minst för dem inom äldreomsorgen. Det är nämligen det som har lett till att arbetstagare tyvärr har gått till jobbet med smitta, eventuellt.

Anf. 145 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Katja Fogelberg är intensivvårdssköterska på Huddinge sjukhus. Hon är en av dem som arbetar under krisavtal, och under pandemin har hon arbetat 12,5-timmarspass upp till fyra dagar i rad, iklädd skyddsmask och tung utrustning. Till Svenska Dagbladet säger hon: ”Det är svårt att beskriva hur jobbigt det är med utrustningen. Det kliar, masken klämmer. Den trycker på ögonen eller på näsryggen. Huden blir röd och smärtkänslig.” Hon berättar hur kollegor använder badsvampar och plåster för att skydda de hudområden där skyddsutrustningen skaver.

Miljöpartiets slogan är ”Tänk om” – så, tänk om vi kunde ge vårdpersonalen det stöd de nu behöver. Kan vi enas om att uppmana statsministern att samla alla partier för att komma överens om ett krispaket för vårdpersonalen, här och nu? I höst kan det vara för sent.

Anf. 146 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik: Fru talman! Tack för engagemanget i äldrefrågor och vårdfrågor, Ebba Busch! Det är väldigt viktigt. Dock har jag lite svårt att förstå exakt vad det är Ebba Busch frågar om. Vi har ju gått fram med drygt 28 miljarder till regioner och kommuner för att de ska ha alla tänkbara resurser för att klara coronakrisen. Vi är villiga att ge fortsatt stöd och stå för alla kostnader som krävs för att klara coronakrisen, och dit hör givetvis också personalförsörjningen. Just nu har Socialstyrelsen i uppdrag att titta på hur man ska klara personalförsörjningen under sommaren samt återhämtningen och vårdskulden under hösten. Jag tror inte att vi från politiskt håll kommer att kläcka den perfekta lösning som regionerna inte har kläckt.

Anf. 147 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Jag blir faktiskt lite förvånad över svaret – det är det mest negativa svar jag fått hittills i dag. Jag har verkligen understrukit och berömt de klara och tydliga besked som regeringen har gett i fråga om finansiering av och stöd till vården om det är mer medel som krävs. Jag tycker dock att exemplet med testerna, där regeringens ambition om 100 000 och kanske uppåt 150 000 tester var glasklar men där verkställandet på regionnivå och hur man skulle nå målet inte var lika

klart, visar varför jag menar att vi i en nationell pandemi måste ha ett nationellt vårdledarskap. Ledarskapet måste också vara berett att säkerställa att vårdpersonalen inte lämnas vind för våg. Vi vet inte hur det ser ut i regionerna; det finns ingen överblick av om personalen faktiskt kommer att få semester, och det finns inga konkreta förslag för att säkerställa att de har en hållbar situation därefter.

Det är den sortens reformer jag är ute efter, och jag vill veta om vi kan hitta en möjlighet att enas där.

Anf. 148 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)
replik: Fru talman! För att undvika oklarheter: Jag instämmer fullständigt i sak med vad Ebba Busch vill belysa. Det handlar om behovet av personalförsörjning och behovet av återhämtning för vår vårdpersonal under sommaren, och det gäller att klara hösten då vi har en stor vårdskuld. Vi kommer absolut att sätta oss ned och prata om hur man kan komma vidare i den frågan, men det är ju inte så att frågan inte finns på bordet. Socialstyrelsen tittar på detta, och resurserna finns.

När jag ändå har ordet vill jag även tala om den långsiktiga hållbarheten för vårdpersonalen. Här har Miljöpartiet ett förslag om en hållbarhetspott där man kan pröva nya arbetstidsmodeller eller arbetsmiljöreformer som kanske kostar arbetsgivaren något lite mer men där staten då kan gå in och täcka upp för det. Det vore väldigt välkommet om Kristdemokraterna anslöt sig till detta.

Partiledardebatten var härmed avslutad.

§ 1 Partiledardebatt

De första 42 anförandena med fet text på kommentarer om välfärd. (23 sidor)

Anf. 1 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):
Herr talman! Dagens partiledardebatt inleds i en stund när hela Sverige och omvärlden väntar på att åklagare och polis ska hålla en presskonferens vad gäller utredningen av mordet på Olof Palme. Jag tror att allas tankar i dag är hos Olof Palmes familj. Jag tror också att många är tillbaka i det ögonblick då de fick veta att Sveriges statsminister mördats, tillbaka till den dag då vårt land förändrades och tillbaka i de långa år då vårt land fick leva med obesvarade frågor och ett traumatiskt sår som därför inte kunde läka.

Herr talman! Även om det är konstigt tycker jag att det ändå känns fint att diskutera Sveriges framtid just i dag. Dagen kommer att präglas av Olof Palme, och på något sätt blir denna debatt också ett sätt att minnas inte bara hans tragiska död utan också hans liv, ett liv som präglades av en stark vilja och ett mycket hårt arbete för att förbättra vårt land. Denna partiledardebatt hoppas jag kan gå i samma anda: viljan att förbättra Sverige.

Herr talman! Vårt land genomgår nu en historisk prövning på grund av coronakrisen. Vi har mött ett helt nytt virus. Hela det samlade Sverige har gjort allt för att rädda så många människors liv, hälsa och jobb som det bara går.

Under våren har vi sett vårt lands riktiga styrkor: styrkan i sammanhållningen – hur föreningar och regioner har kraftsamlat och hur grannar har hjälpt varandra och visat att ingen i Sverige är ensam i en kris, styrkan i att vi höll skolorna öppna, att vi plattade till kurvan över sjuka så att vården klarade av situat- ionen och att vi räddade hundratusentals jobb genom att låta staten ta en del av lönekostnaden och styrkan i att så många människor har tagit ansvar för sig själva och sina medmänniskor men också för sjukvården och samhället.

Jag vill också säga att svensk demokrati har visat sig från sin bästa sida. Partipolitiska konflikter har lagts åt sidan, och blicken har lyfts. Varenda ledamot av Sveriges riksdag har fokuserat på vad som är bäst för vårt land. Vi har förenats i kampen för att rädda liv, hälsa och jobb, och detta är en styrka att vara stolt över. Den politiska diskussionen om corona är nödvändig och viktig, men jag vill lite stillsamt påminna om att krisen är långt ifrån över. Vi har inget komplett facit i dag. Vi behöver fortsätta att samarbeta för Sveriges skull.

Herr talman! Under våren har vi också sett allvarliga svagheter. Det är alldeles för många som har avlidit på våra äldreboenden, och varje avliden är en sorg, naturligtvis i första hand för familj, nära och kära men också för hela samhället. Vi borde dessutom ha testat fler vid det här laget.

Den historiska kris som vi går igenom i dag skapar också historiska möjligheter för framtiden. Förutom de konkreta och allvarliga svagheter som jag nämnde har en större fråga väckts, nämligen den om vi har organiserat vårt land på bästa sätt. Mitt svar är att förändringar behöver göras. Sverige behöver rustas upp.

Jag tror att de flesta i vårt land känner igen sig i att det är alltför få anställda i äldreomsorgen och att dessa anställda inte har tillräckligt bra arbetsvillkor. Sjukvården har tack vare stor omställningsförmåga och kunskap kunnat klara krisen, men det har varit mycket tufft.

Jag tror att de flesta känner en stark övertygelse om att **Sveriges resurser och fokus nu behöver läggas på välfärden. Det är äldreomsorgen, sjukvården och skolan.** Under lång tid har stora och viktiga delar av vårt land fått stå åt sidan för kortsiktiga vinster, som har fått styra alltför mycket. Detta har gällt under lång tid, under olika regeringar. Och under krisen har vi verkligen fått se **hur fel det var att avskaffa beredskapslagren** och hur farligt det är om sjukvård och äldreomsorg inte prioriteras på allvar. Därför, herr talman, behöver Sverige lära av krisen, i det lilla och i det stora.

När vi nu ska välja vilken riktning vårt land ska ta efter krisen och när Sveriges riksdag ska stifta lagar och besluta om statens budget framöver behöver vi göra det för att rusta Sverige starkt, så att varje människa i vårt land ges möjlighet att bli sitt bästa jag. Sveriges fokus behöver ligga på den människa som behöver **stöd av hemtjänsten när det gäller promenader eller städning, på den man som har som yrke att sköta just detta, på arbetsvillkoren för den kvinna som arbetar som sjuksköterska och på vardagen för den lärare som varje dag i klassrummet lär ut världens historia till sina elever men också vet att elevernas framtid i alltför hög utsträckning styrs av föräldrarnas inkomst.**

Vi genomgår en historisk kris, och framför oss har vi ett nästan lika historiskt vägval, ett vägval där jag ser att **vi behöver välja att skapa likvärdig vård i hela Sverige, bygga ett jämlikt land där föräldrarnas inkomst inte avgör barnens möjligheter, genomföra**

en klimatomställning och på allvar sätta välfärden främst – välfärden för alla de människor som bär Sverige, som är Sverige. Detta kommer att bli dyrt och kräva många människors arbete. Det behövs mycket vilja, men det kommer att vara värt varenda krona och varenda ansträngning.

Sedan jag blev statsminister i oktober 2014 har vi satt välfärden främst, och vi har gjort historiska satsningar. Under den förra mandatperioden anställdes ungefär 100 000 människor i välfärden. Jag är mycket medveten om att detta inte räcker, och därför behöver vi fortsätta på den vägen.

Efter denna kris vill jag tro att det är fler partier som vill sätta välfärden först i de hårda prioriteringar som trots allt kommer. Varenda person i Sverige ser detta som nödvändigt. **Vi kan samlas kring det. Jag hoppas att alla vi i Sveriges riksdag och regering tillsammans är redo att på riktigt rusta upp svensk välfärd.** På det sättet kommer den här prövningen under denna tuffa vår att leda till att Sverige blir ett starkare land, efteråt. (Applåder)

Anf. 2 ULF KRISTERSSON (M):
Herr talman! Samarbeta, driva på, tydlighet – tre begrepp som har väglett mig och mitt parti genom krisen. Man ska samarbeta i kris – **samarbeta mellan riksdag och regering, mellan regering och opposition och mellan nationell och lokal nivå. Man lägger andra saker åt sidan och fokuserar, för landets bästa.**
Moderaterna har drivit på regeringen. Vi har drivit på för större och snabbare stöd till jobb och företag, **drivit på för att undvika konkurser och för att fler företag ska kunna övervintra under denna bistra tid**. Vi har samlat majoriteter i riksdagen för att göra mer. Vi har drivit på för många fler tester, och vi har tjatat oss blå i tre månader för att något ska hända, därför att mäta är att veta.

Nu finns äntligen en plan för testning, och det är bra. Men planer och strategier och samverkan och samordning har vi sett till leda. Nu är tid att få saker gjorda, inte tid för fler presskonferenser. Vi har drivit på för att komma igång med en coronakommission så fort som möjligt.

Regeringens utkast innehåller mycket som är bra, men en sak är uppenbar: Kommissionens arbete får inte politiseras, och slutsatserna får inte skjutas upp till efter valet 2022.

Kriser kräver också tydlighet om exakt vem som bär ansvar för exakt vad. Och ärligt talat vet alla att just det inte är just denna regerings allra bästa gren. Förvirringen i testfrågan är ett exempel. Otydlighet om skyddsutrustning och läkemedel är två andra. Vem är det som kör? Det brukar man fråga.

Otydligheten blev närmast övertydlig när statsministern i förra veckan kände sig manad att påpeka att det är regeringen som leder Sverige och att det är han som leder regeringen. Nu vet vi det.

Vi moderater kommer att fortsätta hjälpa till, och riksdagen har nog aldrig i modern tid varit lika viktig som den är just nu.

Herr talman! Vi hoppas alla att det värsta är över. Men sanningen är att ingen vet – inte vi och inte några i andra länder. Låt oss därför vara ödmjuka inför det. Fler kommer att bli sjuka, fler kommer att mista livet och mer måste göras för att stoppa smittan.

Ledigheten hägrar, men detta blir ingen vanlig sommar. Det vet alla **studenter som har förlorat sitt sommarjobb** innan det ens kom igång.

Det vet de **130 000 människor som redan har blivit arbetslösa.** Och det vet alla företag som har gått i konkurs.

Jag vet vad det första jobbet betyder, som mitt eget på Expert Foto i Eskilstuna. Alla minns sitt första jobb. Väldigt få har det faktiskt kvar. Nästan ingen skulle vilja ha varit utan det. Det är ofta steget in i vuxenvärlden. Men det innebär också självständighet och egna pengar.

För den som är ny i vårt land är det **bästa vägen in i det svenska samhället och in till det svenska språket.**

I krisens spår kommer Sverige att få högre arbetslöshet – enligt KI sannolikt den högsta arbetslösheten sedan andra världskriget. Det kommer inte att bli lätt, men vi måste ta oss igenom även denna kris framgångsrikt.

Under en kris för länge sedan var **räntan 500 procent. År 1992 gick 85 företag i konkurs varje arbetsdag. När året var slut hade 21 000 företag gått under. Detta var dystra tider för Sverige.** Men mycket blev till slut ändå väldigt bra, för vi tog vara på krisens insikter och vi tog tag i våra problem. Det är precis det som vi måste göra igen – kavla upp ärmarna, se problemen i vitögat, fatta besluten och genomföra dem.
Sverige hade problem redan före coronapandemin. Vi hade lägst tillväxt per capita i hela EU. Sedan Stefan Löfven tillträdde har 27 av 28 EU-länder fått lägre arbetslöshet – alla utom Sverige. Tiotusentals människor – många är födda utanför Europa – riskerar att hamna i permanent utanförskap. Snart är en halv miljon människor arbetslösa. Underskatta inte dessa problem. Bara för att vi har vant oss vid dem är de inte naturliga. Bara för att det har varit så här länge måste det inte vara så här i framtiden. Det skulle kunna gå bra för Sverige. Men då måste vi än en gång ta tag i våra problem och ta fasta på våra möjligheter, i den ordningen.

Sverige måste, för det första, återupprätta arbetslinjen. I vårt land jobbar man och gör rätt för sig – unga och äldre, kvinnor och män. Det ska vara lätt att komma in och lätt att stanna kvar, och det ska löna sig bättre att jobba än att leva på bidrag.

Efter en kris måste, för det andra, **tillfälliga åtgär der rullas tillbaka.** Det är därför som de kallas krisåtgärder. Devalvera alltså inte innebörden av kris. Då gör man saker som man annars inte gör. Man ger pengar till företag, man höjer a-kassan och man sätter ekonomin i undantagstillstånd.

Vi måste därför, för det tredje, vara försiktiga med skattebetalarnas pengar för att inte högre bidrag ska leda till längre arbetslöshet. Och våra akuta stöd till företag ska inte bli som 1970-talets industripolitik.
För det fjärde måste vi **återupprätta tryggheten och säkerheten. I vårt land ska både flickor och pojkar våga gå hem själva från träningen. Gängkriminalitetens skjutningar och sprängningar hör inte hemma i Sverige.** Kriminalitet ska inte vara en alternativ karriärväg för unga grabbar i förorten.
Detta är fyra steg till ett friare och tryggare land: ett land som successivt blir bättre, inte sämre, tryggare, inte otryggare, säkrare, inte osäkrare, friare för alla, inte ofriare för många. Om vi gör det vi måste kan vi bli precis det vi vill. Denna hoppfullhet, Sveriges historiskt

bevisade kraft och förmåga att nyktert se problem och fördomsfritt hitta lösningar, bär jag med mig när vi nu tar oss an de prövningar som ligger framför oss. (Applåder)

Anf. 3 JIMMIE ÅKESSON (SD):
Herr talman! Det har varit en synnerligen annorlunda vår och ett synnerligen annorlunda riksdagsår, och det kommer att bli en mycket annorlunda sommar. Bakom all den tragik och det lidande som har gjort sig påmint i varje människas vardag under denna tid finns det en verklighet som också gör sig påmind, en parallell verklighet där det dödliga våldet nu ligger på högre nivåer än på flera år. Brottsligheten har inte tagit någon paus. De kriminella gängen är inte med på idén om att vi tillsammans ska kämpa oss igenom denna kris. Tvärtom utnyttjar de tillfället och slår till när människor är som mest sårbara.

På samma låga nivå befinner sig de extremister som förklädda till aktivister ger sig på blåljuspersonal, som slår sönder butiker och som rånar barnfamiljer på deras ägodelar. De uppmuntrar till våld, de ger sig cyniskt och systematiskt på oskyldiga människor. Dessa ligister, herr talman, borde inte, och definitivt inte med statens goda minne, få vistas i stora folksamlingar i stadsmiljö. Den rätta platsen för denna organiserade våldspöbeln är i ett avlägset beläget grustag eller någonting liknande eller bakom lås och bom. Deras beteende är under alla omständigheter förkastligt. Det är fullständigt oacceptabelt.

Herr talman! Välfärden som redan innan detta virus slog till var i kris är nu i ett ännu värre läge. Vi har personal som sliter och går på knäna, vi har en omsorg som dras med uppenbara strukturella problem och resursbehov och vi har besparingar som riktas rakt mot välfärdens kärna. Redan sönderskattade småföretagare har pålagts ytterligare bördor i form av plastpåseskatt och annat symboliskt nonsens. Arbetslösheten skjuter åter i höjden, konkurserna exploderar och människor riskerar att tvingas bort från hus och hem.

Framför allt skulle jag vilja ägna en tanke åt alla de äldre som just nu befinner sig i en mycket svår situation. Efter att ha kämpat ett helt liv och bidragit till vårt gemensamma ska man inte behöva känna den rädsla som väldigt många känner i dag, en rädsla för att lämnas åt sitt öde när krisen slår till. Det anstår inte ett välfärdsland som Sverige. All personal i vård och omsorg som har fått stå ut med så mycket under så lång tid, inte minst de senaste månaderna, och all sjukvårdspersonal som har slitit under omänskliga förhållanden de senaste månaderna är hjältar som förtjänar en trygg och säker arbetsmiljö och som förtjänar vettigt betalt för det jobb som de lägger ned. Och inte minst, herr talman, förtjänar de vår allra djupaste respekt.

När Sveriges statsminister manar till nationell samling är vi sverigedemokrater de första att räcka upp handen. Men att mana till uppslutning får inte innebära att man blir rädd för att idka självkritik och självrannsakan. När vi nu efter denna coronavår i denna kammare ska försöka göra en summering blir det ett sorgens och ett tragikens delbokslut. Det är åtminstone så som jag ser på det.

Samtidigt får jag ett intryck av att statsministern är ganska nöjd med sin strategi för att bekämpa viruset men också med de åtgärder som regeringen har vidtagit för att mildra de negativa effekterna på samhället.

Någonting säger mig ändå att de som drabbats på olika sätt – alla anhöriga till avlidna, all vårdpersonal som har slitit dag och natt, de

tiotusentals som har haft behov av vård men som har fått se sina operationer skjutas upp och alla företagare som kämpar för sin överlevnad – inte är särskilt nöjda med hur vi har hanterat detta, herr talman.

Sverige är i grunden ett starkt samhälle och en stark nation. Vårt samhälle har byggts av tålamod, strävsamhet och omtanke om varandra. Det där blir i förlängningen helt avgörande för hur vi kommer att lyckas ta oss ur den här krisen. Det kommer dock inte att ske utan uppoffringar, och det kommer inte att ske utan svåra politiska prioriteringar Vi kommer att tvingas till hårda prioriteringar, herr talman, och jag ifrågasätter starkt om den regering vi har i dag besitter förmåga, vilja och kraft att göra de prioriteringarna.(Applåder)

Anf. 4 ANDERS W JONSSON (C):
Herr talman! Vi lever mitt i en pandemi. Den har slagit stenhårt mot människors liv och hälsa, mot hela vår ekonomi, mot våra företag och mot människors jobb och trygghet. Vi lever i en tid som tvingar våra äldre att avstå från att krama sina barnbarn, som gör att en partner inte kan vara med vid förlossningen och som tvingar anhöriga att ta ett sista farväl via en telefonlur i en sjuksköterskas utsträckta hand. Bara i Sverige är det nu 4 700 människor som har dött. Det är en sorg och en tragedi för familjer, vänner, kollegor och bekanta, men det är också en sorg och en tragedi för hela Sverige som land.

Den svenska sjukvården har ställts inför enorma utmaningar. Vårdpersonalen jobbar under hårt tryck för att ta hand om covidsjuka patienter, ett arbete som förtjänar all vår respekt. I krisens spår har också allt fler företagare och anställda fått se sina livsverk och framtidsplaner slås i spillror. Pandemin har gjort svarta siffror röda, inte minst för småföretag runt om i Sverige, och den har drabbat branscher som besöksnäringen särskilt hårt. Även jobben drabbas när företagen drabbas. Det vi upplever nu påverkar oss alla. Det sätter spår i oss som individer och som samhälle, och det kommer att ta många år att återhämta sig ifrån detta. Viruset har slagit mot våra liv och vår hälsa, och nu måste vi göra allt vi kan för att det inte ska slå även mot vår framtidstro.

Under de senaste månaderna har Centerpartiet haft som utgångspunkt att ta ansvar och visa handlingskraft. Vi har varit med om att få på plats historiskt stora räddningspaket för att stötta företagen och värna jobben. **Vi har skjutit till mer pengar till kommuner och regioner och investerat i svensk infrastruktur. Men vi har också pekat på hur äldres isolering kan minskas och hur vi ska möta den psykiska ohälsa som följer i pandemins spår**. Vi har varit starkt kritiska till att äldre som bor på särskilda boenden inte har fått tillgång till sjukvård. Mer behöver dock göras för att man ska komma framåt i arbetet med att stoppa smittspridningen och därmed också kunna ta Sverige ur krisen.
Det finns områden där vi som land har misslyckats och där vi borde ha agerat mycket snabbare. Den utbredda smittspridningen och den höga dödligheten i covid-19 på våra äldreboenden är två sådana områden, och vår oförmåga att få på plats en bred och effektiv testning av våra medborgare är ett annat. Nu är det dags att vi uppdaterar den svenska coronastrategin. Börja testa alla med symtom! Det är bara så vi kan återuppta den aktiva smittspårningen och därmed bryta smittkedjor.
Att pressa ned smittan är det enskilt viktigaste vi kan göra nu, både när det gäller att rädda liv och när det gäller att värna företagen och jobben.

Det är också viktigt att vår svenska strategi kan skapa förtroende i våra grannländer. Det är helt avgörande för Sverige som litet, exportberoende land. Men vi måste även fortsätta arbetet med att minska äldres isolering och se till att möta den psykiska ohälsa som följer i krisens spår. Vi behöver förbereda oss så att alla de som har blivit bortprioriterade på grund av coronapandemin ska kunna få sin vård, och vi måste snabbt **åtgärda de brister inom äldreomsorgen som blivit så oerhört tydliga under den här krisen.**

Vi i Centerpartiet kommer att fortsätta driva på för förändring där vi ser att sådan behövs. Vi kommer att fortsätta vara en stark röst för en förnuftets väg som bygger på hur verkligheten ser ut. Det finns nämligen många problem och utmaningar kvar att lösa innan Sverige tillsammans har tagit sig igenom den här krisen. Ansvaret för det här vilar tungt på regeringen, och vi förväntar oss att regeringen tar det ansvaret.

Vi vet att det här är långt ifrån ett enkelt arbete. Det kommer att kräva det yttersta ledarskapet, såväl individuellt som kollektivt, och det kommer att ta tid. Men precis som sommarens ljus nu påminner oss om att det finns något annat än vinterns långa mörker måste vi påminna oss själva om att det kommer att komma en dag när vi får krama mormor och morfar igen. Med gemensamma krafter kommer vi att ta oss igenom även detta, herr talman.(Applåder)

Anf. 5 JONAS SJÖSTEDT (V):
Herr talman och åhörare! Kriser prövar oss. De prövar oss som människor, och de prövar oss som samhälle: **Hjälper vi varandra, eller låter vi var och en klara sig bäst den kan?**

Jag tycker att vi mitt i döden och eländet i coro-nakrisens spår har sett så mycket omtanke och sam-manhållning i Sverige. En av de nyheter som berörde mig mest var när sjukvården i Stockholm efterlyste personal som kunde gå tillbaka till sjukvården och arbeta med de coronasmittade – och 5 000 personer anmälde sig på några timmar.

Det är mitt Sverige! Det är det solidariska Sverige, som håller ihop. Vi vet att man just nu sli**ter. Trots den vackra försommaren där ute sliter man på sjukhusen. På intensivvårdsavdelningar jobbar man 10-timmarspass och 60-timmarsveckor, vecka efter vecka.** På våra äldreboenden, där sjukskrivningstalen har varit höga, arbetar man ibland med rädsla för att själv bli smittad eller att av misstag smitta någon av de äldre – det som absolut inte får ske.

Krisen har alltså visat mycket av det bästa i Sverige, men det finns också tydliga bilder av hur vi har blivit svagare som samhälle – hur vi inte klarar av saker vi borde. Allra tydligast är det förstås inom äldre-omsorgen, och det beror inte på dem som sliter och jobbar där utan på att **de inte har fått rätt förutsättningar att göra jobbet.** De har inte fått rätt förutsättningar i form av alltifrån grundläggande utrustning till att faktiskt ha en **utbildning som gör att de vet vad de ska göra. Det är årtionden av nedskärningar och privatiseringar, otrygga anställningar och underbemanning som gör detta så svårt i grunden**, och här finns en grundläggande lärdom att dra: Det måste bli ett slut på den politiken. **Välfärden måste gå före sänkt skatt.**
Nu har vi möjlighet att välja en annan väg – en bättre väg – där de som står mitt i stormens öga i sjukvården och äldreomsorgen faktiskt får det bättre. Det ska inte bara vara ord. Man ska kunna sjukskriva sig, och har man ett fast arbete kan man göra det. Man ska våga säga ifrån när någon säger åt en att gå in och jobba utan skyddsutrustning: Nej, **skyddsutrustning ska vi ha! Man ska ha så många kollegor att det**

inte är tjugo olika personer som går hem till en äldre med hemtjänst, utan det ska vara fyra eller fem som den äldre känner igen och är trygg med.

Det där kan vi göra tillsammans. Det är tid att lägga om politiken och rusta äldreomsorgen och sjukvården. Det är också tid att hjälpa småföretag ut ur krisen så att de klarar sig tills det börjar komma nya beställningar och ordrar. **Det är tid att bygga upp ett civilförsvar igen, och det är tid att bygga upp beredskapslager – att lära av det som har skett.**

Krisen visar att vi behöver ett starkt samhälle. För den arbetslöse är det uppenbart att det är samhället man får lita på. För företagen är det också uppenbart. I dag är det samhället – staten – man får lita på. Inte ens högern ropar på högerns lösningar när det är kris. **Nu ropar man på staten och på samhället.**

Men låt oss tala klarspråk: Denna ändrade kurs ger inte utrymme för sänkta skatter, utan den ger utrymme för satsningar och robusthet i framtiden. Den ger utrymme för **ett rättvisare Sverige där vi rustar upp sjukvården och där vi ser till att saker faktiskt fungerar. Detsamma gäller återstarten av ekonomin. Den måste vi göra tillsammans; den kommer inte att fixa sig av sig själv.**

Uppgifterna framför oss är tydliga. **Vi ska bygga bort den trångboddhet som har varit så förödande för smittspridningen. Vi ska se till att fler får anställning i välfärden – också i skola och utbildning, inte bara i äldreomsorg och sjukvård. Vi ska göra en grön omstart där vi får ned utsläppen av växthusgaser samtidigt som vi bygger upp vår konkurrenskraft och ekonomi. Vi ska bygga nya stambanor i järnvägen. Vi ska rusta upp kollektivtrafiken. Vi ska se till att de stora industrierna kan ställa om och bli världsledande i att inte längre släppa ut så mycket växthusgaser. Vi ska bygga upp vårt elnät. Vi ska bygga ett modernare och bättre Sverige.**

Detta, herr talman, kan vi bara göra tillsammans. Detta kommer inte marknaden att fixa. Detta kan vi bara göra om vi sätter jämlikhet och klimat före skattesänkningar för de rika. (Applåder)

Anf. 6 EBBA BUSCH (KD):
Herr talman! Jag är stolt över den solidaritet som varje dag visas med äldre och riskgrupper och över allt det vårdpersonalen offrat och fortsätter att offra för sin nästas hälsa. Den gemenskap och medmänsklighet som svenska folket visat oavsett bakgrund eller hudfärg är värd att hylla.

Coronakrisen har skakat om världen, visat på sårbarheten i välfärdssystemen, rivit upp handel och ekonomi, blottlagt kinesisk imperialism och exponerat bristerna i svensk beredskap. Vi kommer med tiden att få dra många lärdomar av det som hänt, men en slutsats kan vi dra redan nu: Med den nu sittande regeringen kommer Sverige när vi möter en kris alltid att stå ledarlöst. Under migrationskrisen, när vårdköerna fördubblades och nu under coronapandemin har vi stått ledarlösa. I en kris måste en ledare kliva fram, men Stefan Löfven tog kliv bakåt.

Regeringens passivitet har oroat oss under denna vår. Vid det första mötet vi hade med regeringen tog vi upp behovet av nationell samordning kring vårdresurser, respiratorer och skyddsutrustning, och vi förvånades över att regeringen inte hade tagit sådana initiativ. Den

19 mars krävde vi en coronakommission för att bland annat få svar på varför sportlovsfirare somkommit in via Arlanda fick kliva rakt ut på arbetsplatser och in i samhället. Samma dag föreslog vi för regeringen att det skulle tillsättas en typ av nationell vårdgeneral med mandat att omfördela vårdresurser vid behov.

I de regelbundna samtal som kom till stånd med partiledarna, och som vi visat stor uppskattning för, har vi gång på gång bett regeringen att presentera det expertunderlag som man påstått sig grunda sina politiska slutsatser på. Vi har velat förstå regeringens strategi och varför den skiljer sig så kraftigt från omvärldens, men vi har inte fått något svar.

Vi har haft bra samtal med regeringen om ekonomiska krisåtgärder och välfärdssatsningar. Regeringen agerade snabbt för att möjliggöra permitteringar och underlätta ekonomiskt för regionerna – det vill jag verkligen understryka.

Men när det kommer till smittskyddsstrategin har man varit direkt avfärdande. Vi har haft en stor ödmjukhet inför att vi inte vet allt om detta virus och om virusspridning i stort och inför att vi har befunnit oss i en situation där vi måste agera samlande, men vi har inte önskat att frånsäga oss vårt ansvar.
Regeringen har ofta sagt sig vilja lyssna till expertisen, men snarare än att lyssna verkar man i praktiken ha delegerat hela sitt politiska ansvar till Folkhälsomyndigheten. Detta har man gjort utan att ta i beaktande att Folkhälsomyndigheten må vara experter på smittspridning, men de är inte experter på ekonomi, på beredskap eller hur de praktiska förutsättningarna faktiskt ser ut inom äldreomsorg och sjukvård.

Vi har flera gånger under denna vår hoppats att Stefan Löfven skulle kliva fram. Vi har uppmanat honom att göra det och förklarat att han ska vara befälhavaren och att vi är beredda att backa upp honom. Vi har varit konstruktiva, och vi har sagt att vi har velat kroka arm. När jag sedan i denna kammare, för några veckor sedan, återigen bad statsministern om att vi skulle få underlag om strategin avfärdade han det som tidsödande seminarieverksamhet. Då försvann vårt tålamod.

Med öppna ögon valde regeringen en coronastrategi med en högre grad av smittspridning och fokus på att skydda riskgrupper. Sedan lämpade man över det politiska ansvaret för att fullfölja strategin på 21 regioner och 290 olika kommuner. När oppositionen vill ha transparens kring klokheten i detta vägval kallar man det föraktfullt för seminarieverksamhet.

Nu behöver Sverige komma igång med omfattande tester och smittspårning, så att vi kan sätta stopp för smittspridningen. Vi behöver stötta vår hårt arbetande och kämpande vårdpersonal, så att de i höst inte går rakt in i väggen. De behöver ett eget krispaket – annars kommer vi aldrig att kunna beta av den stora vårdskuld som nu byggts upp. **Över 50 000 operationer har skjutits upp** under coronakrisen. **Kvinnor med konstaterad bröstcancer kan inte vänta längre.**
Vi behöver också förbereda en återhämtning för svensk ekonomi, så att familjer som drabbats av ar-betslöshet och personer som blivit permitterade återigen kan känna trygghet och framtidstro.

Vi kommer att ta oss igenom detta tillsammans. (Applåder)

Anf. 7 JOHAN PEHRSON (L):
Herr talman! I den pågående coronapandemin förändras vår värld. Årtionden av demokratiska, sociala och frihetliga segrar riskerar att gå förlorade i smittans spår. Miljontals människors möjligheter pressas tillbaka, och slutenheten kan komma att öka.

Sverige, som **exporterar mycket av vad våra företag och medarbetare skapar, påverkas extra hårt av nedstängd internationell handel och av brusten tillit. Därför måste vi alltid blicka utåt men ha Sverige i centrum.**

Vi ser hur auktoritära krafter nu stärker sina positioner. **Utvecklingen under den nuvarande administrationen i USA förfärar. Kriget mot fakta, hetsen mot journalister och hatretoriken hotar själva demokratin.** Allt detta sker mot bakgrund av en skenande massarbetslöshet, utbrett drogmissbruk och en ännu alltför närvarande rasism.

I Kina, där coronaviruset har sitt ursprung, ser vi diktaturens inneboende oförmågor. Det intensiva politiska förtrycket har effektivt berövat miljarder människor deras mänskliga rättigheter, långt utanför statens egna gränser. Kinas övergrepp mot minoriteter och nära grannar såsom Hongkong och Taiwan måste fördömas.
Denna illiberala utveckling leder bort från frihet och bort från välstånd. Konservativa, nationalistiska och socialistiska politiker förenas inte sällan i att bygga egna halmdockor av det liberala samhället. Vi ser hur respektlösheten för rättsstatens principer når nya lägstanivåer.

För att bemöta dessa utmanande krafter behöver vi ha ett öppet och fritt sinne. Människors oro för Sverige måste självklart tas på allvar, men **att stå upp för demokrati, minoriteters rättigheter, jämställdhet och yttrandefrihet är den anständiga vägen**. Med detta tillsammans med en stark marknadsekonomi, fokus på välfärdsstatens kärnuppgifter och en progressiv miljöpolitik säkrar vi vår gemensamma framtid.

Det liberala samhällsbygget är och förblir 2020-talets viktigaste uppgift. Sverige är beroende av omvärlden, och omvärlden behöver fler starka demokratier, inte färre.

Herr talman! **Samspelet mellan stat, region och kommun lämnar mycket att önska.** Trots bristande ledarskap från regeringen har människor, inte minst inom vård och omsorg, gjort sitt yttersta för att rädda liv och minska lidande med knappa resurser – ja, de resurser som har funnits att tillgå.

Den kommission som snart tillsätts avseende regeringens tillika myndigheternas hantering av corona kan börja med att söka svar i tidigare utredningar om Esto- nia, om tsunamin och om de stora skogsbränderna. Därefter kan man börja jobba sig ned i frågor om ka- pacitet, testning, skyddsutrustning, beslutstidpunkter, äldreomsorg och den unika mjuka nedstängningen av Sverige, som kan ha bidragit till de höga svenska dödstalen.
Om Sverige och världen ska klara av nästa pandemi, det akuta klimathotet eller andra katastrofer behövs mer internationellt samarbete. I Sverige ska vi göra det vi kan för att stärka det europeiska men även det nordiska samarbetet. Detta tjänar Sverige, världen och Europa.

Herr talman! Sverige måste få en ekonomisk återstart. Företagsamhet, forskning och offentliga investeringar är svaret när vi nu upplever historiska inbromsningar i den globala ekonomin. Vi har redan sett hur företag har tvingats lägga omfattande varsel, och arbetslösheten stiger brant.

Vi liberaler har presenterat vår inriktning från att akut rädda så mycket som möjligt av svenska jobb och företagsamhet till långsiktiga **investeringar i utbildning, forskning, infrastruktur, bostäder och säkerhet. Det är med ett samlat grepp från staten som vi kan peka ut vägen, skapa förutsättningar för nya jobb och se till att Sverige blir möjligheternas land.**

Om vi ska kunna möta de utmaningar som vi står inför finns det bara ett enda svar, herr talman. Svaret är liberalism. (Applåder)

Anf. 8 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):
Herr talman! På bara några månader har coronaviruset vänt upp och ned på hela vår värld. **Pandemin har visat vilken slak lina hela mänskligheten balanserar på. Vi har pressat naturen till det yttersta. Skogar har fått ge efter för jordbruksmark. Jordbruksmark har fått ge efter för städer. Arter som aldrig tidigare mötts trycks ihop på små ytor och hittar in i vårt samhälle. De staplas på hög i burar, trängs i stall och matas fulla med antibiotika.** Där föds nästa pandemi. Där föds nästa antibiotikaresistenta bakterie. Antibiotikaresistens är ett av de allra största hoten mot mänskligheten, enligt WHO. Men det är inte det enda hotet. **Klimatkrisen är precis lika verklig och ännu allvarligare. Vi har just nu de högsta halterna av CO2 på 800 000 år på denna planet.**

Extrema väderhändelser, bränder och orkaner börjar redan bli vardagsmat. Men orkar vi tänka tanken att detta bara är början? **Orkar vi tänka på en havsnivåhöjning på flera meter? Orkar vi tänka tanken att om tundran tinar sätts nya virus fria? Orkar vi tänka tanken på hundratals miljoner människor som flyr undan översvämningar, torka och hunger?**

Det enda goda som coronakrisen fört med sig är att scenarier som dessa inte längre går att vifta bort. De är inte orealistiska, de är inte trams. Vi lever i en mycket allvarlig tid då vi behöver välja en annan väg, solidaritetens väg.

Miljöpartiet har sedan vi bildades vägletts av tre solidariteter: **solidariteten med djur och natur, solidariteten med alla människor på jorden och solidariteten med kommande generationer.** Och vi är övertygade om att utan dessa tre solidariteter kan vi aldrig bygga en trygg värld.

Herr talman! Sedan coronapandemin drabbade oss känner jag lika delar hopp och förtvivlan. Jag känner förtvivlan över det sätt vi har misshandlat vår planet, förtvivlan över vår oförmåga att prioritera rätt i politiken och en stark förtvivlan över alla dem som mist livet eller alla dem som inte har kunnat sitta hos sina älskade föräldrar eller makar under deras sista tid. Men jag känner också ett starkt hopp, för ur detta kan något mycket bättre födas: en värld där vi förebygger kriser, **lyssnar till forskare och låter det som är rätt vägleda oss, en värld där vi tar hand om varandra och människor kan bidra och arbeta tillsammans för att bygga något bättre,** en värld där politiken fokuserar på morgondagens värld och inte morgondagens valrörelse.

Därför måste återhämtningen från coronakrisen vara grön. **Vi har chansen att lösa flera kriser samtidigt: den ekonomiska krisen och klimatkrisen men också den mänskliga krisen, känslan som är så utbredd i vårt samhälle av att något är fel. Fastän vi är rikare än någonsin är vi ensammare och mer stressade än någonsin.**

Vi kan bygga någonting bättre. **Vi har chansen att kickstarta ekonomin och skapa tusentals hållbara jobb genom att investera i ett modernt, medmänskligt och grönt samhälle, där vi rustar upp våra mest utsatta områden, där vi bygger samman Sverige med framtidens moderna höghastighetståg, där vi skyddar värdefull natur och låter hållbar besöksnäring blomstra i hela landet, där vi slutar slösa och slänga och i stället återanvänder och återvinner, där vi investerar i oss själva och ett sundare arbetsliv.**

Pengar är inte allt. Tid är däremot allt vad vi har. Den får inte bara försvinna under ett långt arbetsliv av vantrivsel och stress, så låt oss tänka om. Alla ska kunna utvecklas på jobbet men också ha tid att leva.

Det här är en unik chans att skapa ett solidariskt, medmänskligt och hållbart samhälle. Det är vårt bästa vaccin mot nästa kris.(Applåder)

Anf. 9 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):
Herr talman! Åklagare och polis håller precis nu en presskonferens om utredningen av mordet på Olof Palme. Med anledning av det kommer jag att kalla till en presskonferens i eftermiddag.

(TALMANNEN: Jag får påminna om att opinionsyttringar från läktaren inte är tillåtna och uppmanar vakterna att omgående visa ut de personer som stör. Statsministern får börja om från början.)

Herr talman! Åklagare och polis håller just nu sin presskonferens om utredningen av mordet på Olof Palme. Med anledning av det kommer jag att kalla till en pressträff senare i eftermiddag.

Åter till debatten. Sverige är inte igenom coronakrisen ännu – långt, långt därifrån. Vi saknar ett färdigt facit, trots att en del ger uttryck för att detta finns.

Det kan komma en andra våg i höst. Det kan komma andra kriser eller katastrofer som vi behöver hantera redan under året. Det kan bli en sommar med både skogsbränder och översvämningar, och då måste den svenska staten, det svenska samhället, ha styrkan att hantera också det.

Framöver behöver vi göra mycket, som offentliga investeringar, och vi ska klara av en klimatomställning och se till att fler människor kommer i arbete. Men om det är någonting som coronakrisen har visat tydligt är det att vårt land behöver rusta upp välfärden.

Vi som är överens om det, vilket nu många partier verkar vara, behöver också se till att prioritera just äldreomsorgen, sjukvården och skolan. Det är ett vägval. Antingen väljer vi att på allvar rusta upp välfärden i Sverige nu eller så får andra saker gå före.

Låt oss ägna en stund åt hur mycket vi faktiskt har klarat av den här våren. Mycket har gjorts med ett gott samarbete här i Sveriges riksdag.

Tänk då om vi arbetar lite hårt och målmedvetet för att rusta vår välfärd.

Tänk vilken upprustning vi kan åstadkomma i skolan, sjukvården och äldreomsorgen. Tänk hur många fler som kan få trygga anställningar inom hemtjänsten eller vården. Tänk hur mycket bättre det kan bli för den som har hemtjänst men som i dag möts av olika personal varje dag.

Detta är fullt möjligt. Jag vill att Sverige väljer den vägen.

Anf. 10 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Jag har mycket stor respekt för att många svenskar just nu har sina tankar någon helt an-nanstans än just härinne, när Palmeåklagaren berättar om sina slutsatser. Som alla andra minns jag exakt vad jag gjorde när dödsbudet kom. Mina tankar går i dag till Olof Palmes tre söner med familjer. Det skulle betyda väldigt mycket om det nationella traumat kunde få ett bokslut i dag.

Men ändå: **För ett exakt ett år sedan spräckte regeringens Försvarsberedningens arbete förra gången.** Man ville ha förslagen, men man ville inte betala för dem. I går spräckte regeringen samtalen igen. I stället för en bred överenskommelse blir det en överenskommelse mellan Socialdemokraterna och Miljöpartiet.
Min enkla fråga är denna: Kommer Socialdemokraterna att nöja sig med ett försvarsbeslut som vilar enbart på Miljöpartiets stöd?

Anf. 11 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag vill påminna om att när jag var partiledare i opposition betecknade den dåvarande re-geringen försvaret som ett särintresse. Sedan vi tillträdde har vi, dock i gott och brett samarbete, sett till att öka Sveriges försvarsförmåga rejält.

Det har varit rejäla höjningar av anslagen till försvaret så här långt. Framför oss har vi också ytterligare rejäla höjningar. För ett år sedan, när Försvarsberedningen var klar, ville vi göra en riktig undersökning av detta material tillsammans med myndigheterna för att få veta vad det kostade. Då visade det sig att det fanns ett underskott i finansieringen.

Så kan man inte hantera försvaret. **Vi kommer att se till att lägga fram en proposition som har stöd i Sveriges riksdag, och vi kommer att se till att stärka Sveriges försvarsförmåga.**

Anf. 12 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Alla vet att det svenska försvaret har nedrustats under decennier av flera olika regeringar. Det ansvaret fallet tungt på båda sidor av blockgränsen.

Vad det nu handlar om är om vi ska stärka försvaret på papper eller stärka försvaret på riktigt. Det handlar om vi ska skriva långa texter över vad vi vill ha eller om vi ska betala för det vi säger att vi vill ha. Mitt besked var i januari: Jag är beredd att kompromissa om många saker utom en enda sak. Aldrig ännu ett ofinansierat försvarsbeslut. Det regeringen nu är på väg att göra – Socialdemokraterna och Miljöpartiet ensamma – är att fatta ännu ett beslut om ett ofinansierat

försvarsbeslut. Det kommer inte att imponera på någon vare sig i Sverige eller utomlands.

Anf. 13 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Låt mig påminna om att under den förra mandatperioden tillfördes 33 miljarder till försvaret. Det är 10 miljarder i nivåhöjning. Nu finns i det förslag som ligger på bordet, i den proposition som vi avser att arbeta fram i samarbete med C och L, ytterligare 25 miljarder. Detta är historiska tillskott till försvaret. Det gjordes därför att försvaret behöver förstärkas. Vi behöver öka försvarsförmågan. Om detta har vi varit överens.

Men det finns också ett annat perspektiv som är nog så viktigt. Vi är mitt uppe i en pandemikris. Att nu, som Moderaterna och Kristdemokraterna gör, säga att vi dessutom redan 2026 och 2027 ska lova ett antal miljarder är inte hållbart.

Vi följer Försvarsberedningens inriktning. Vi gör det som vi alltid gör. Vi tänker uppfylla planeringen för den här försvarsperioden, och vi tänker fylla på rejält med resurser. Jag tror att vi kan vara eniga om detta.

Anf. 14 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman, statsministern! Sverige har fyra gånger fler avlidna i covid-19 än våra nordiska grannländer tillsammans. Det stora antalet avlidna på äldreboenden är naturligtvis särskilt sorgligt att bevittna. Hela vår strategi har enligt både regeringen och myndigheter gått ut på att skydda riskgrupper. Det har vi inte lyckats med.

Herr talman! Min fråga till statsministern är ganska enkel. Vilket ansvar anser Stefan Löfven att han har som statsminister för det misslyckande som den här hanteringen ändå måste anses vara?

Anf. 15 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Först och främst verkar den här konsumentupplysningen behövas: Det är regeringen som leder landet, och jag är landets statsminister. Då har man alltid ett ansvar. Men vi måste först titta på vad det är som de facto har hänt.

När vi i början av krisen var överens om att ingen av oss är epidemiolog verkar nu de allra flesta ändå har blivit det. Vi vet ännu inte riktigt om det finns en skillnad i utbrott mellan länder. Låt oss avvakta och se om det möjligtvis har varit så.

Det är dessutom så att vi har sett att hygienrutinerna inte har fungerat i äldreomsorgen. **Sveriges Kommuner och Regioner har själva redovisat att 60 procent följer dem och 40 procent inte** det inte. Om 40 procent inte följer hygienrutinerna har vi ett problem.

Därför såg vi via Socialstyrelsen till att 139 000 människor nu har genomgått en utbildning. Nu faller dödstalen också i äldreomsorgen. Vartenda dödsfall är en tragedi och en sorg. Det är därför vi gör någonting åt det.

Anf. 16 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Det är regeringen som leder landet. Det har Stefan Löfven påpekat i tal. Men i handling tycker inte jag att det är vad han har visat. Statsministern har under de här månaderna varit väldigt noga

med att gömma sig bakom expertmyndigheterna. Det är inte att leda landet, herr talman. Det är just att gömma sig.

Jag kan inte tolka Stefan Löfvens ord här som någonting annat än att han egentligen är ganska nöjd. Vi får vänta och se. Jag är helt säker på, säger Stefan Löfven, att Sverige har gjort allting rätt och att andra länder har gjort allting fel. Jag tror inte på att den sortens etnocentrism är någon bra väg att ha som utgångspunkt i en kris lik denna.

Herr talman! Statsministern och regeringen bör leda landet. Börja göra det då på riktigt, Stefan Löfven!

Anf. 17 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Till skillnad från Jimmie Åkesson har inte jag ännu alla svar på hur detta utvecklas. Det är för många som har dött i äldreomsorgen. Det är ingen tvekan om det. Det var därför vi gav Socialstyrelsen precis det uppdraget: **Se nu till att människor utbildas i hygienrutiner. Den utbildningen har genomförts.** Då ser vi också att dödstalen faller.

Regeringen har hållit 30 extra regeringssammanträden. Vi har fattat beslut om ett fyrtiotal förordningar och ett sextiotal myndighets-uppdrag. Vi har fattat be-slut om tolv propositioner varav sju extra ekonomiska propositioner för att se till att vi tillför 245 miljarder kronor som är budgetpåverkande. Det lär visst vara 250 miljarder i dag.
Så agerar man. Det är regeringen som måste styra via resurser. Finns det resurser eller finns det inte resurser i sjukvården, i omsorgen och i myndighet- erna? Det är vårt ansvar.

Jag tycker att vi har haft ett bra samarbete i Sveriges riksdag för att se till att det ska komma resurser på plats. Det är så jag vill fortsätta att arbeta. Vi är inte igenom detta ännu. Vi måste fortsätta att samarbeta.

Anf. 18 ANDERS W JONSSON (C) replik:
Herr talman! Runt om i världen pågår nu bekämpningen av pandemin. Vissa länder är inte så framgångsrika i att pressa tillbaka viruset, och andra länder är mer framgångsrika.

Vår bedömning är att Sverige skulle kunna vara mycket mer framgångsrikt i att pressa tillbaka infektionen, men då krävs det att vi korrigerar vår strategi på ett antal punkter.

Vi är väldigt nöjda med att regeringen nu har lyssnat på oss, det vill säga att man i en förhandling, också tillsammans med Liberalerna, har plockat fram ytterligare medel för att kunna göra testning. Men pengar kommer inte att lösa problemet; det krävs någonting mer.

Det krävs att regeringen kliver fram och visar ledarskap. Det krävs att man är tydlig med att man nu byter strategi för att bekämpa viruset och att man startar omfattande testning och dessutom är beredd att bryta ned och ta bort de byråkratiska hinder som finns.

Min fråga till statsministern är: Är regeringen beredd att visa det här ledarskapet, vara tydlig med en ny strategi och riva de byråkratiska hindren?
Anf. 19 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Det är precis det som pågår. Det är därför vi måste göra det tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner. Det är där

detta jobb utförs. De måste ha resurser för att kunna göra det. Vi kan inte flytta om, men vi är överens med dem om att detta ska göras.

För en månad sedan sa Sveriges Kommuner och Regioner till regeringen och till omvärlden: Vi gör det som regeringen vill att vi ska göra.

Vi kommer nu att takta upp testningen. Det sa vi för en månad sedan. Nu är vi överens med Sveriges Kommuner och Regioner, och det är viktigt. Det är viktiga beslut som vi fattar här, men verkligheten är där ute. Det är där det ska ske, så vi ska inte ha någon onödig administration.

Målet är naturligtvis att alla de som har symtom ska testas. Det är det vi är överens om, och det är den fas vi går in i nu.

Anf. 20 ANDERS W JONSSON (C) replik:
Herr talman! Men det som skulle behövas nu är att regeringen nu går fram och visar ledarskap och är tydlig med att det här handlar om en ny strategi för hur vi ska bekämpa viruset.

Det är viktigt av tre anledningar. För det första är det viktigt för våra grannländer och handelspartner så att de förstår att Sverige nu styr in på en ny väg. Det behöver vi som ett litet, exportberoende land.

För det andra är det viktigt gentemot Sveriges Kommuner och Regioner, för de måste veta att regeringen har pekat ut en ny väg och sagt att man vill arbeta på ett nytt sätt.

För det tredje är det här en otroligt viktig signal till 10 miljoner svenskar, som inte vill annat än att bli delaktiga i att bekämpa viruset.

Men då måste det vara ett tydligt ledarskap från regeringens sida. Det är inte en slump att vi i Sverige ligger så långt bak när det gäller testning. Mycket av det handlar om administration, byråkrati och lagstiftning. Här måste regeringen gå in och vara tydlig och säga: Nu väljer vi en annan väg, och nu ska vi tillsammans slåss mot viruset.

Anf. 21 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Till att börja med: Faktum är att detfinns länder som har gjort betydligt mer testning än Sverige, och det finns också länder som har gjort mindre testning än Sverige.

Vi har ingen annan ambition än att alla som har symtom ska kunna testas. Det är tydligt uttalat, och det är det som samarbetet med Sveriges Kommuner och Regioner går ut på. Nu ska vi se till att alla med symtom testas. Det innebär att man på vårdcentraler men också på sjukhus hittar andra sätt. Det kan vara företag och privata utförare, och det måste göras på ett sådant sätt att det inte dras resurser från sjukvården. Därför måste det vara så enkelt som möjligt.

Vi är överens med Sveriges Kommuner och Regioner om detta, och det är uttalat. Det är det vi säger: **Alla som har symtom ska testas**. Nu trycks testningen successivt uppåt, och vi ser ökningen. Vi hade gärna velat se den tidigare. Men nu görs den, och då är det den strategin som gäller.

Anf. 22 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman och statsminister Stefan Löfven! Co-ronakrisen visar hur viktigt det är med trygga jobb – att man kan sjukskriva sig och att man kan säga ifrån.

Samtidigt läggs ett utredningsförslag fram på regeringens uppdrag och med regeringens direktiv som grund för utformandet. Det är **ett förslag som slår sönder mycket av anställningstryggheten i Sverige.**

Kommunals företrädare kallar det för det värsta på årtionden när det gäller angrepp på fackföreningsrörelsen. Sveriges Ingenjörer talar om att alla får provanställning. Det blir svårt att försvara den som har slitit ut sig på jobbet. Det blir svårt att försvara att den som har stått upp mot en dålig chef får vara kvar när det blir uppsägningar.

Ändå drar regeringen inte tillbaka utredningen utan skickar ut den på remiss. Det är egentligen ett hot mot de parter som nu ska sätta sig och förhandla – ett hot om att ställa sig på arbetsgivarens sida om fackföreningsrörelsen inte själv undergräver löntagarnas anställningstrygghet.

Regeringen bör omedelbart dra tillbaka denna remiss och detta obalanserade förslag.

Anf. 23 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Utredningen är en utredning, och det är en utredare som lägger fram förslag. Det är inte detsamma som lagförslag, och det är inte detsamma som proposition.

Men vi har den ordningen i landet att när en utre-dare har gjort ett jobb är det viktigt att exempelvis parterna får ge uttryck för vad de tycker. Det är bra.

Jag menar att parterna i första hand ska göra upp. Det är det vi vill. Det vill vi alla fyra partier i januariavtalet, och det är det som är meningen.

Det var också därför jag gav uttryck för att vi inte kan ha ett förslag som kraftigt förskjuter balansen mellan arbetsmarknadens parter. Detta ingick i utredarens uppdrag: Se till att behålla balansen mellan arbetsmarknadens parter! Se till att undvika godtyckliga uppsägningar!

Det är det vi ska göra. Det ingår också i direktivet, och det är därför vi har uttalat oss som vi har gjort om utredarens förslag.

Det är bra att skicka ut utredningen på remiss och att låta parterna förhandla. Jag tror och hoppas att de kommer att komma överens. Det är det absolut bästa.

Anf. 24 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Statsministern börjar backa om hotet att förstöra anställningstryggheten som finns i januariavtalet. Det är bra. Det är bra. Det är bra att man inser att det som föreslås är helt orimligt. Men om man menar allvar med att detta fullständigt obalanserade förslag, som slår sönder anställningstryggheten, aldrig ska genomföras borde man inte heller skicka ut det på remiss. Det som egentligen sker nu är att parterna får förhandla under hot. Regeringen ställer sig i praktiken på arbetsgivarens sida och säger: Om inte ni slår sönder era

medlemmars trygghet kommer vi att göra det åt er efter att ni har förhandlat.

Det här försvårar naturligtvis parternas möjligheter att göra upp över huvud taget. Det försvårar också för de fackliga organisationerna att få en bra lösning för sina miljoner medlemmar, som nu kan få en mycket sämre anställningstrygghet.

Regeringen måste dra tillbaka remissen och säga att det här är ett dåligt förslag som aldrig någonsin kommer att genomföras.

Anf. 25 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Eftersom jag nu har varit tydlig medatt det här inte är detsamma som regeringens förslag innebär det inte något hot mot parterna. Låt nu parterna förhandla! Jag hoppas och tror att de kommer överens. Om de inte gör det kommer det en diskussion i höst om hur ett lagförslag ska se ut. Det är det som gäller.

Men Jonas Sjöstedt och Vänsterpartiet glömmer en sak, och det är hur majoriteten i den här riksdagen faktiskt ser ut. Sjöstedt och Vänsterpartiet borde ta sig litetid och analysera vilka förslag som ligger på riksdagens bord. Det finns motioner som bland annat handlar om längre provanställning och ett mycket mer flexibelt regelverk. Det handlar också om att begränsa rätten att vidta stridsåtgärder. Här finns förslag om att återinföra lex Laval.
Det är dessa krafter, Jonas Sjöstedt, som ni i så fall borde mota. Men dessa krafter väljer Jonas Sjöstedt och Vänsterpartiet att ibland samarbeta med när det krävs för att trycka till regeringen. Det är inte bra.

Anf. 26 EBBA BUSCH (KD) replik:
Herr talman! Sveriges sjukvård står inför en perfekt storm. Vårdköerna var långa redan före coronakrisen. Sommaren medför alltid större problem med bemanningen. Cirka 50 000 operationer har hittills skjutits upp under krisen.

Personalen är pressad till bristningsgränsen i vissa fall. De måste få avlösning, och de måste få semester och en dräglig arbetsmiljö när semestern väl är slut. Annars väntar en sjukskrivningsvåg i Sverige. Vi har bland annat föreslagit att vårdutbildade som har lämnat vården ska ges ett extra ekonomiskt incitament för att under en tid återvända till vården och att deras nuvarande arbetsgivare ska kompenseras för att de släpper iväg sin personal. Andra har presenterat vissa andra förslag.

Jag vet att Socialdemokraterna vill värna välfärden. Min fråga är: Kan vi enas om att alla partier behöver träffas för att ta fram ett krispaket för vårdpersonalen här och nu? I höst kan det vara för sent.

Anf. 27 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag är glad att diskussionen om hur vi stärker sjukvården kommer upp, för det är någonting vi behöver göra. Det var därför jag tog upp det i mitt inledningsanförande. Vi behöver samlas nu och se på hur vi stärker välfärden.
Det första jag tycker att vi måste tänka efter riktigt på är att vi under överskådlig tid **inte kommer att ha råd med några stora dramatiska skattesänkningar.** Vi kommer att behöva varenda inkomst vi har i landet för att se till att sjukvården, äldreomsorgen och annat kan stärkas.

Ja, jag är beredd att resonera om hur vi stärker sjukvården. Men jag vill också göra det tillsammans med regionerna, för det är de som organiserar och utför sjukvården. Det är naturligtvis oerhört viktigt hur de ser på detta. Det är där kunskapen finns om hur man kan planera för semester och se till att medarbetare får en vettig vila. Det är där man vet hur scheman ska läggas.

Vår skyldighet är att se till att de har resurser att göra det. **Finns det tillräckliga ekonomiska resurser när det gäller att utbilda personal** och så vidare? Det resonemanget vill jag föra också med SKR.

Anf. 28 EBBA BUSCH (KD) replik:
Herr talman! I slutet av maj intervjuades Birgitta Ohlgren, IVA-chef vid Sankt Görans sjukhus, i Sveriges Radio. Hon sa så här:
Nu börjar man bli trött och urlakad, känslomässigt tom. Vi vet inte hur vi ska orka med våra nära och kära därhemma, vår familj och våra barn.

Vi hör nu larmrapporter från sjukvården om att **ungefär en tredjedel av personalen visar symtom på depression, ångest, utbrändhet och utmattning.** Vi måste göra mer. Vi måste kunna se sjukvårdspersonalen i ögonen.
Jag gör gärna detta tillsammans med regionerna, men ibland måste man också från nationell nivå backa upp och peka med hela handen när man ser att det inte räcker till.

Herr talman! Jag tolkar statsministerns svar som att han är villig att kalla samman partierna för att diskutera ett krispaket till vårdpersonalen. Vi är beredda att lägga all prestige åt sidan kring vilka förslag som är de bästa, så länge det blir av. Vi är beredda att sätta oss och förhandla nu i natt, om så krävs.

Anf. 29 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag är beredd att diskutera hur vården ska få resurser. På ett tidigt stadium sa vi till Sveriges Kommuner och Regioner: Ni behöver inte tänka på extrakostnader beroende på coronakrisen. Vi täcker varenda krona. Vi har lagt till mer än skattebortfallet i generella statsbidrag till Sveriges Kommuner och Regioner. Vi har också lagt till kompensation för **kollektivtrafiken, som nu har en svår situation**. Det sitter alltså inte i de ekonomiska resurserna, och det vet Sveriges Kommuner och Regioner.

Då blir det en praktisk hantering: Hur ska vi se till att det fungerar när vi är på väg ut ur det akuta – när det kommer; där är vi inte ännu – och hur ska vi klara vårdbehovet framåt? Det måste vi lösa tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner. Jag är helt övertygad om att vi kommer att klara det. Vi har en bra dialog. Vi måste klara det. Det är det som ska göras för medborgarna i vårt land.

Anf. 30 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Herr talman! Det finns ingenting så högtidligt som studentavslutningar och examensdagar. Skolan är ett fantastiskt verktyg. Skolan är ofta svaret på nästan alla samhällsproblem, tycker vi liberaler. Det är givet att skolan är svaret på Sveriges framtid som forskningsnation i frontlinjen för teknisk utveckling. Den är också svaret på arbetslösheten. **Vi vet att det före coronapandemin var väldigt få arbetslösa som hade en godkänd gymnasieutbildning. Den är också svaret på utanförskap och kriminalitet.**

Men då kommer jag till en viktig fråga. Kvaliteten i skolan är ju helt avgörande, och här har jag en fråga till statsministern. I en PISA-mätning som har gjorts verkar man ha sjabblat lite med siffrorna. Det är rätt att några ska tas bort från mätningen, men det kan ju inte vara jättesvårt att ta bort rätt personer och att inte sjabbla med det. Vad tänker statsministern göra för att vi ska få korrekta PISA-mätningar och en korrekt utvärdering av den svenska skolan?

Anf. 31 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Den där mätningen har analyserats flera gånger redan, också med hjälp av OECD. Ansvarigt statsråd har också sagt: Låt oss titta en gång till. Men det är ingen som ännu kan säga att det har sjabblats. Låt oss avvakta med den domen. Låt OECD titta en gång till – jag tror att det i så fall blir för tredje gången. Skulle det vara något fel måste vi rätta till det. Vi ska ha sanningen på bordet. Det är den vi vill veta.

Vi räds inte detta ett dugg, men döm inte ut innan det har gjorts. Det tycker jag nog är lite för tidigt.

Anf. 32 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Herr talman! Jag tackar statsministern för svaret och utgår från att det då kan bli en oberoende genom- gång av den senaste mätningen och hur Sverige har hanterat den.

Jag vill återkomma till skolan. De lärare som jag har träffat nu under vårterminen har kämpat hårt. Dels har man haft elever i klassrummet, dels har man hållit på med distansundervisning. Skolan har också, precis som sjukvården, medarbetare som nästan har gått på knäna för att ge ungarna möjlighet att få de kunskaper de ska ha.

Många rapporterar dock att de inte har kunnat detta. Vi möter nu detta tillsammans. **Vi satsar på lovskolor – det tycker jag är bra**; Liberalerna har drivit på för det. Men vad kan statsministern göra ytterligare för att se till att vi i höst har ännu fler insatser för att lyfta de elever som kanske inte har fått med sig de kun- skaper som är så viktiga för att antingen flyttas till gymnasiet eller flyttas upp en årskurs och se till att vi får den skola i världsklass som faktiskt är svaret på de flesta samhällsproblem på lång sikt?

Anf. 33 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! När det till att börja med gäller oberoende menar vi att OECD, som nu har gjort detta två gånger, är oberoende. Det är inte regeringen utan OECD som tittar på detta. **Låt dem titta på det en tredje gång. Sanningen ska naturligtvis fram.**

Jag vill också påminna om att vi under den förra mandatperioden såg till att skärpa lärarutbildningen. Vi gav den bättre resurser. Vi fick fler lärare, fler lärarassistenter och mer resurser till skolan, framför allt till de skolor som har de största problemen. Jag tror att det anställdes en bra bit över 20 000 fler i skolan.

På den vägen måste vi fortsätta. Det är därför jag är så glad över den här diskussionen. Nu är vi fler och fler partier som inser att det är dit våra resurser måste gå i första hand. **Vi måste se till att ha skatteintäkter så att vi klarar en rejäl satsning på att rusta upp välfärden – skolorna, sjukvården och äldreomsorgen. Då kommer**

vi inte att ha råd med några stora skattesänkningar i framtiden. Låt oss se till att leverera välfärd till medborgarna i stället.

Anf. 34 ULF KRISTERSSON (M):
Herr talman! Det finns en stolt svensk tradition av gedigna utredningar efter nationella kriser. I modern tid minns vi katastrofkommissionerna efter Estonias förlisning 1994 och efter tsunamin julhelgen 2004. Precis som då ska den här krisen utvärderas. Genom en opartisk och saklig granskning av insatserna under krisen kan vi dra lärdom för framtiden och rusta Sverige starkare för kommande kriser.

Det är bra att regeringen gick riksdagens partier till mötes och nu tillsätter en coronakommission redan till sommaren. Det är också bra att vi ska jobba fram direktiven tillsammans. Att brett kunna enas om uppdraget ökar förtroendet för kommissionens slutsatser.
Så långt är vi alltså överens. Nu har vi givit regeringen våra detaljerade synpunkter på dess utkast. Jag vill här dock ta upp tre centrala punkter där vi förväntar oss att regeringen ändrar sig.

För det första måste regeringens och myndigheternas krishantering uttryckligen bli föremål för kommissionens utvärdering.
För det andra måste kommissionen bestå av partipolitiskt obundna ledamöter med hög integritet, stor auktoritet och bred erfarenhet.

Kommissionen får inte politiseras.
För det tredje måste kommissionens samlade slutsatser naturligtvis redovisas före valet. Regeringen föreslår ett slutbetänkande i november 2022, händelsevis två månader efter nästa val. Det är helt enkelt orimligt.

Sverige ska dra lärdom av både framgångar och misslyckanden och därefter genomföra konkreta förändringar. Slarva inte bort det av partipolitiska skäl! (Applåder)

Anf. 35 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Vi är inte igenom den här krisen ännu.

Vi kommer dock att behöva göra en återstart, och den kommer närmare varje dag, tack och lov. **Vi har förberett det så att 1,3 miljoner löntagare, enligt vår bedömning, under året kommer att dra nytta av korttidspermitteringarna, och då står de redo att dra igång pro- duktionen.**

Jag hoppas att vi efter krisen också hittar en riktig samsyn om vikten av en bättre välfärd. Vi ser alla behoven i äldreomsorgen, i sjukvården och i skolan. Det behövs bättre arbetsvillkor och bättre möjligheter till utbildning. Jämfört med 2014 arbetar nu ungefär 100 000 fler i svensk välfärd, och vi har nyligen lanserat ett omsorgslyft som kan ge 10 000 möjlighet att studera på arbetstid. Det är bra. Men vi behöver göra mycket mer, och vi behöver göra det under lång tid.

Är Ulf Kristersson och Moderaterna beredda att sätta jämlikhet och välfärd i hela landet före stora skattesänkningar i framtiden?

Anf. 36 ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Det är ungefär lika klokt som att fråga: Är statsministern beredd att prioritera välfärd eller arbete? Det är en meningslös frågeställning. **Antingen har vi människor som jobbar – som vill jobba, tillåts jobba och kan jobba – och som betalar in mycket skatt för att de jobbar mycket och tjänar pengar, och det skapar förutsättningar för en omfattande och jämlik offentlig välfärd. Eller så har vi människor som inte arbetar, som lever på bidrag, inte betalar in skatt, lever i utanförskap och behöver välfärd men inte bidrar till den. Då raseras det.**

Skillnaden i vår syn är inte om välfärd är bra eller inte. Skillnaden i vår syn är om man ska arbeta sig fram till välfärd eller om välfärden uppfinns på Finansdepartementet. (Applåder)

Anf. 37 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! **Jag är partiordförande i det socialdemokratiska arbetarpartiet, alltså det parti som mycket tydligt har gjort klart att välfärden arbetas ihop. Det är därför vi har slagits så för full sysselsättning och fler arbetade timmar. Men när vi har arbetat och betalat vår skatt vill vi att skatten ska användas till välfärden. Det är precis det som är grejen.** Om man sänker skatterna med stora summor pengar sker någonting med statens inkomster, och det är att man inte har lika mycket pengar till utgifter.

Nu behöver vi satsa rejält tillsammans med kommuner och regioner på sjukvården, äldreomsorgen, skolan och annat för att hantera efterbörden av denna kris. Jag menar att det är den vägen vi ska välja. Jag undrar bara: Kan ni i Moderaterna också tänka er att prioritera det före stora skattesänkningar?

Anf. 38 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! **Jag kan Socialdemokraternas partihistoria nästan lika bra som jag kan min egen, och jag har stor respekt för att ni en gång var ett parti som slogs för arbete och arbetets värde. Först plikt, sedan rätt – att i sitt anletes svett arbeta ihop de skattepengar och de egna inkomster man behövde. Sedan tog vi över den rollen från er, och vi har förvaltat det pundet mycket bättre än vad ni har gjort.**

Om statsministern på allvar tycker att högre skatter alltid är bättre, varför går vi då inte tillbaka till 90-procentiga marginalskatter? Varför tar ni inte bort alla jobbskatteavdrag så att det lönar sig systematiskt sämre att arbeta? Jo, därför att ni vet, intellektuellt, att det vore galenskap, men ni odlar en retorik från 50- talet. (Applåder)

Anf. 39 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! **Det kan i debatten låta som att alla i dessa dagar vill satsa på äldreomsorgen. Alla vill att det ska vara fler som arbetar där och att de ska ha bättrearbetsvillkor. Så ser det inte ut när man gör sina val och när man gör sina budgetar.**
Efter förra riksdagsvalet fick Moderaterna och Kristdemokraterna igenom sin statsbudget. En reform som vi hade förhandlat fram om ungefär 4 000 extratjänster i äldreomsorgen, 2 miljarder kronor, förlängdes inte utan plockades bort. Det märktes i äldreomsorgen runt om i Sverige.

I Stockholm var det likadant. Moderaterna valde att sänka skatten och lägga besparingskrav på äldreomsorgen. Det märks. Det märks på våra äldreboenden, det märks i hemtjänsten och det är delvis det vi också märker i coronakrisen.

Min fråga till Ulf Kristersson är: Ångrar du de här besluten? Var det fel att lägga besparingskrav på äldreomsorgen för något år sedan?

Anf. 40 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Jag delar Jonas Sjöstedts uppfattning i ett avseende. Jag tror att alla är bekymrade över vad som har hänt i svensk äldreomsorg de senaste månaderna. Alla, utan undantag, är bekymrade, inte minst de äldre som bor där och de anhöriga till de äldre. Jag vet det extremt väl.

Det är många saker man kan bekymra sig över: antalet anställda, kontinuiteten i anställningarna, språkkunnigheten, utbildningskraven och kompetensen. Allt detta kan man bekymra sig över. Man kan också bekymra sig över skyddsutrustningen som inte fanns när den behövdes och politiska beslut som inte fattades i tid för att skydda dem som var mest sårbara. Allt detta finns det goda skäl att bekymra sig över, och allt detta förutsätter jag kommer att utvärderas av coronakommissionen.
Jonas Sjöstedt tycker mycket om att tala om Stock- holm. Jag kollade upp det där, och det är fler heltidsanställda i Stockholms äldreomsorg sedan 2018 än dessförinnan.

Anf. 41 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Att den borgerliga kommunledningen i Stockholm har lagt besparingskrav på äldreomsorgen är ställt utom varje tvivel. Sedan kan befolkningen och behoven växa, och annat kan ske.

Det är också ställt utom varje tvivel att när det verkligen gällde valde Moderaterna och Kristdemokraterna att plocka bort de extrapengar till personal i äldreomsorgen som vi i Vänsterpartiet hade förhandlat fram med den dåvarande regeringen.

Jag delar syn när det gäller mycket av det som Ulf Kristersson säger om svagheterna i äldreomsorgen. Det handlar om många olika saker, men ingen av dem blir bättre om det är färre som ska göra jobbet. Det blir svårare att lägga scheman och det blir svårare att klara de olika uppgifter som man står inför.

Herr talman! Jag tycker att det är anmärkningsvärt att moderatledaren inte kan säga: Ja, det var fel. De här personerna hade behövts i äldreomsorgen nu under krisen.

Anf. 42 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Det faktum att Vänstern har förhandlat fram en budgetpost med Socialdemokraterna leder inte automatiskt till att vi tycker att det är en bra lösning. Det händer att vi enas i budgetfrågor, men det är mer undantag än regel.
Dessutom tyckte vi, på goda grunder, att det var en dålig arbetsmarknadspolitisk insats. Det betyder inte att äldreomsorgen inte behöver fler medarbetare. **Man behöver fler permanenta medarbetare, fler heltidsmedarbetare och medarbetare som värderas för den uppgiften, inte minst när vi blickar framåt. Ingenting tyder på att det kommer att bli mindre viktigt med äldreomsorg i Sverige de kommande decennierna, utan precis tvärtom.**
Allt vi kan göra för att uppgradera det arbetet, göra det mer värdefullt och få upp kompetensen och respekten tror jag är meningsfullt att göra. (Applåder)

Kapitel 3: Utrikes och inrikes
DN-artiklar 4-13 juni 2020

Utrikes DN-artiklar 4 - 13 juni 2020

Gunnar Myrdal visade rasismen i USA:s hjärta

SÖNDAG 7 JUNI 2020

De våldsamma protesterna fortsätter i USA. Carl och Hugo Hamilton återvänder till Gunnar Myrdals banbrytande ”Ett amerikanskt dilemma” som redan 1944 beskrev motsättningen mellan landets höga ideal och behandlingen av svarta. ”Det är en bok som tvingar också oss svenskar att

betänka vilka vi själva är”, skriver de.

I dag skakas amerikanska städer än en gång av demonstrationer, upplopp och polisvåld kopplade till de svartas livssituation. Det var Gunnar Myrdals banbrytande och tvärvetenskapliga studie ”Ett amerikanskt dilemma” som en gång kom att definiera och förändra synen på förtrycket av svarta i USA genom att koppla det direkt till den amerikanska demokratins styrka och överlevnadsförmåga.

Vid en genomläsning 75 år efter publiceringen slås man av att samma moraliska utmaning som författaren då ställde sina amerikanska läsare inför, fortfarande är aktuell. Och att faran med att leva i motsats till sina ideal gäller betydligt fler samhällen än det amerikanska.

Bakgrunden till ”Ett amerikanskt dilemma” var att chefen för Carnegie Corporation i New York, Frederick P Keppel, sommaren 1937 sände en förfrågan till ekonomen Myrdal ifall han var villig att åta sig uppdraget att göra en studie över rasproblemet i Förenta staterna. Efter en tids tvekan tackade Myrdal ja och

familjen begav sig till USA i början av hösten 1938.
Myrdal föreslog inledningsvis att han i stället för att göra studien själv, skulle ingå i en grupp med amerikanska vetenskapsmän, två färgade och en vit. Men chefen för Carnegie var bestämd: studien över rasproblemet i Amerika skulle ledas av Myrdal ensam, eller inte göras alls. Hans poäng var att Myrdal förutom att vara en respekterad och oberoende vetenskapsman, kom från ett ”icke-imperialistiskt land där ingen ras styr över någon annan”. Myrdal gav med sig och började arbeta.
När Myrdal anlände till USA hade han ännu inte hunnit läsa in sig på facklitteraturen. På Keppels inrådan valde han i stället för litteraturstudier att ägna två höstmånader åt att bila genom sydstaterna. Han ville skaffa sig sina egna intryck opåverkade av andras beskrivningar och analyser. Tillsammans med två kollegor reste han till synes oplanerat och uppsökte arbetsplatser, skolor, myndigheter och vandrade genom svarta och vita grannskap. På kvällarna

besökte han restauranger, jazzklubbar och kyrkor och förde långa samtal om rasrelationerna med både svarta och vita.

Vad han upplevde var ett samhälle i fullständig konflikt med sina egna löften: ”Jag var chockerad och vettskrämd över all den ondska jag blev vittne till, och av problemets djupa politiska implikationer.”

”Ett amerikanskt dilemma” bygger på ett omfattande grundarbete: statistik, mängder med intervjuer och hundratals studier utförda av Myrdal och hans kollegor. Här finns inga svepande påståenden om vaga förtryckande samhällsstrukturer. Det är genom en faktabaserad detaljrikedom över förhållandena i framför allt sydstaterna som Myrdal belägger rasförtryckets existens och yttringar. Han kartlägger svarta och vitas hälsningsceremonier, produktionsvillkor och ekonomiska förhållanden, den svarta pressen, utbildningssystemet, boende, trossamfund, kyrkor, kollektivt utförda mord på svarta. Den samlade effekten är ännu efter 75 år överväldigande.

Det förefaller som om Gunnar Myrdal snabbt och intuitivt insåg grundproblemets natur. Han skrev senare att i inget annat arbete hade grundtesen kommit till honom med en sådan självklarhet. Det rörde sig inte alls om ett problem isolerat till den svarta befolkningen, eller till sydstaterna. Rasmotsättningarna var, hävdade Myrdal, ”ett problem i varje amerikans hjärta”. Det var där som ”spänningen i rasrelationen hade sitt fokus”, det var där som ”den avgörande striden pågick”.

”De vita lever ständigt i moralisk förvirring. De förkunnar ideal vilka de ohöljt bryter mot i sitt dagliga liv. Detta är dilemmat.” Myrdal sammanfattade sina intryck: ”Den vite mannen kan förödmjuka den svarte, han kan omintetgöra hans ambitioner, han kan svälta honom, han kan pressa ner honom i laster och brott, han kan då och då misshandla och till och med döda honom, men han har inte den moraliska styrkan att legalisera sitt underkuvande av de svarta och få det godkänt av samhället. Där står inte bara den amerikanska konstitutionen i

vägen och de lagar som skulle behöva ändras, utan också den amerikanska trosbekännelsen som är fast rotad i amerikanernas hjärtan.”

Den amerikanska trosbekännelsen (”the American creed”) var enligt Myrdal det moraliska kitt som höll samman samhället; amerikanerna kunde, oavsett folkgrupp, tidigare nationalitet eller religiös övertygelse, samlas i en gemensam strävan. Varje skolbarn har lärt sig att lägga handen över hjärtat och citera trohetseden om frihet och rättvisa för alla.

Trosbekännelsen befann sig i fullständigt motsatsförhållande till verklighetens relation mellan svarta och vita, i synnerhet i södern. Rasproblemet fanns i nationens hjärta.

Myrdal avvisade bestämt den då dominerande liberala uppfattningen att rasmotsättningarna i grund och botten enbart var en fråga om sociala orättvisor. Han menade att i den amerikanska södern fanns ett fullt utvecklat kastsystem byggt på inlärda vanföreställningar om den svarta folkgruppens medfödda

egenskaper, uppbackat av ett formellt regelverk och en våldsapparat. Fattiga vita var de värsta rasisterna. De mest flagranta systemväktarna var okunniga och brutala vita polismän.
En av Myrdals favoritmodeller var idén om cirkulär kausalitet med kumulativa effekter: självförstärkande onda eller goda cirklar. De vitas föreställningar om den svarta befolkningens medfödda egenskaper ledde till att samhället erbjöd sämre villkor och höll nere de svarta i armod, vilket skapade exakt det antagna beteendet; rasismens logik etablerades i självuppfyllande profetior.
Att han som vetenskapsman skulle kunna åstadkomma förändring genom att predika en högtstående moral hade Gunnar Myrdal ingen illusion om. Hans mål var att presentera dilemmat så klart och tydligt som möjligt för att nå fram till den amerikanska demokratins smärtpunkt. Han underströk att människor har en betydande förmåga att leva med motsägelser. När de idealistiska värderingarna hamnar i konflikt med verkligheten, svarar

människor ofta med att manipulera sina föreställningar om samma verklighet.
Den sortens kollektiva livslögner kunde bara upplösas genom en hård och massiv stöt av fakta. Inför den samlade tyngden i Myrdals studie tvingades också det upplysta amerikanska samhället att kapitulera. När svensken fick frågan hur rasisterna i söder reagerade, svarade han torrt: de läser inte böcker.
”Ett amerikanskt dilemma” skrevs efter 60 år av politisk stagnation och vit likgiltighet efter det amerikanska inbördeskriget. Den ondskefulla kompromissen innebar att sydstaterna visserligen hade förlorat och tvingats att stanna kvar i unionen, men lokalt kunde de fortsätta att upprätthålla ett alltmer formaliserat rasförtryck utan inblandning från norr.
Myrdals uppfattning var att stagnationen hade nått vägs ände och att en kraftig motreaktionen kunde väntas från den svarta befolkningen. En syn som han vid den tidpunkten var i stort sett ensam om. Den liberala opinionen både i syd och i norr betraktade

sedan länge rasismen som visserligen beklaglig, men folkligt förankrad och i grunden omöjlig att påverka.
Men Myrdal hade flera skäl att tro på förändring. Den kanske viktigaste orsaken var att USA efter en seger mot Nazityskland inte kunde utropa sig till demokratins väktare om inte det inhemska kastsystemet, byggt på värderingar snarlika nazisternas, en gång för alla avskaffades.
När en av hans döttrar långt senare frågade vilket som varit den största stunden i hans liv, svarade Myrdal att det var när han stod på Princetons järnvägsstation ”med manuskriptet till Dilemmat i händerna – klart! Allt jag hade levat för.”
Förläggaren på Harper Publisher, ett av USA största förlag, betraktade den 1 500 sidor långa studien, inklusive bilagor, som ett nästintill dödsdömt kommersiellt projekt och krävde att en redaktör skulle strömlinjeforma manuskriptet. Myrdal vägrade.
Boken gavs ut våren 1944 och kom snart i en andra upplaga, och har sedan dess aldrig gått ur tryck.
När Myrdal på 70-talet gjorde en uppsummering hade ”Ett

amerikanskt dilemma” sålt i över 140 000 ex och ingick fortfarande i kurslitteraturen på många amerikanska universitet. När Högsta domstolen under 50-talet förbjöd skolsegregationen i syd, citerades Myrdals ståndpunkt i domstolsbeslutet.
Även om det fanns kritik från akademiskt håll överöstes boken av beröm. Den framstående - sociologen Robert S Lynd menade att det var ”den mest genomträngande och viktiga bok om samtidens Amerika som någonsin skrivits”. När en amerikansk tidskrift bad tjugosju framstående skriftställare ange de böcker som mest påverkat utvecklingen i USA de senaste decennierna, placerades Myrdals och JM Keynes verk först.
”Ett amerikanskt dilemma” blev både som faktiskt verk och som moralisk ståndpunkt snabbt ett begrepp inom både politik, vetenskap och populärkultur. Frank Sinatra, som ofta hade vittnat om hur han mötte rasfördomar på sina turnéer, deklarerade för en frågvis reporter att han hade läst boken, även om han inte kunde erinra sig författarens namn.

50- och 60-talen medförde betydelsefulla framsteg för den svarta befolkningen. En bred medborgarrättsrörelse med sin bas i de svarta kyrkorna i söder kunde steg för steg mobilisera nationellt politiskt stöd. Rörelsen baserade sig på några få viktiga principer: icke-våld, allians med progressiva vita, stöd från den federala regeringen för att bryta upp kastsystemet i söder, hänvisning till den amerikanska trosbekännelsen om allas lika rättigheter.
Rassegregering i södern förbjöds undan för undan i federal lag. Integration blev den påbjudna nationella linjen. Men fortfarande rådde både i syd och i nord kastliknande villkor och himmelsskriande sociala skillnader mellan svarta och vita, med få praktiska möjligheter för den svarte medborgaren att förbättra sina livsförhållanden. Först i mitten av 60-talet formulerades den sociala jämlikheten med särskild inriktning på den färgade befolkningen som ett angeläget nationellt mål.
Ironiskt nog var det president Lyndon B Johnsson, bördig från

Texas, som med ordval inspirerade av det amerikanska dilemmat, utropade krig mot fattigdomen. Men då var det för sent. USA hade kört fast i ett utsiktslöst angreppskrig i Sydostasien. Skillnaden mellan de officiella utfästelserna och de svartas förväntningar på ett anständigt liv hade blivit för stor. Efter mordet på Martin Luther King exploderade USA:s storstäder i raskravaller.
Då hade King redan förlorat inflytande hos delar av den unga svarta befolkningen, särskilt i norr. I stället uppstod, som ett återsken av de vita rasisternas önskan om en tvådelad nation, svart nationalism: black power; negritude. Ledare som Malcolm X och Stokely Carmichel, förkunnade att bara svarta kunde förstå svart mentalitet och att våld skulle mötas med våld. Myrdal var en ”implicit rasist”. Den amerikanska drömmen var en vit dröm.
USA har fortfarande en lång väg att vandra. Medianinkomsten för svarta hushåll är bara en tiondel så hög som för vita, svarta sätts i fängelse och dödas av polis mer än fem gånger oftare än vita.

Ingrodda föreställningar, särskilt om svarta mäns inneboende våldsamhet och farlighet, utgör självförstärkande cirklar som USA inte lyckas frigöra sig från. Man kan lättvindigt se rasförtrycket och de våldsamma upploppen som nu sveper genom USA:s storstäder som ett unikt amerikanskt dilemma som än en gång gör sig påmint. Men en ärligare slutsats av Myrdals arbete är att vi bör betänka vilka vi själva är: varje samhälle som lever i öppen konflikt med sina egna ideal löper risker. När spänningen mellan vad ett samhälle säger sig vara och vad det i verkligheten är blir för stort, utsöndras våld. För oss är det svårt att vid en omläsning av Myrdals verk inte slås av vad som alltmer framstår som ett svenskt dilemma, visserligen av annan natur än det amerikanska, men alltmer fördjupat. Under drygt tio år i början av 2000-talet tog Sverige emot mångdubbelt fler asylinvandrare per capita än övriga OECD och EU. Ett faktum som också har färgat den politiska debatten. Betydligt mindre uppmärksamhet har ägnats åt frågan hur svenskarna kan

acceptera de sociala villkor som medborgare med invandrarbakgrund – kring 20 procent av befolkningen – faktiskt lever under.
Utbildning, boende och sysselsättning skiljer sig dramatiskt och negativt mot den övriga befolkningen. Nästan hälften av den relativa fattigdomen i landet är koncentrerad till utomeuropeiska invandrare. Någon tydlig positiv utveckling är svår att urskilja. Coronaepidemin har slagit hårt mot invandrartäta bostadsområden och fungerat som ett lackmuspapper för socialt utanförskap.
Det finns en skarp kontrast mellan de rättviseideal som en bred majoritet av svenskarna hyllar och tror på, och invandrarbefolkningens faktiska verklighet. Påfallande ofta beskrivs det som att det numera existerar två ”parallella samhällen” i Sverige.
Om vi skulle formulera en svensk ”trosbekännelse” skulle det vara: ”Vår grundval är gemensamheten och samkänslan. Det goda hemmet känner icke till några privilegierade eller tillbakasatta,

inga kelgrisar och inga styvbarn. Där ser icke den ene ner på den andre. I det goda hemmet råder likhet, omtanke, samarbete, hjälpsamhet.”
Det är Per Albin Hanssons ord från 1928, folkhemmets fundamentalsats.
Den svenska trosbekännelsen hyllar jämlikhet, men landet kännetecknas i dag inte av jämlikhet. Detta är det paradoxala tillståndet i ett land som i över 100 år har trott på, kämpat för och blivit internationellt känt för att vara en företrädare för social rättvisa. Efter ett sekel av rättvisesträvan har Sverige importerat en etnifierad underklass.
Vi svenskar inser naturligtvis vad som har skett, men varken individen eller samhället i stort orkar erkänna situationen och ta itu med den på allvar. Det svenska dilemmat har, som Myrdal en gång påpekade om Amerika, sin skärningspunkt i varje svenskt hjärta.
75 år efter publiceringen kan det vara på sin plats även för oss svenskar att på nytt begrunda den inneboende sanningen i Myrdals klassiker.

Carl Hamilton
Hugo Hamilton

Carl Hamilton, är författare, ekonom och samhällsdebattör. Hugo Hamilton, studerar från och med i höst biologi vid Columbia University, New York.

Gunnar Myrdal (1898–1987) var nationalekonom och socialdemokratisk politiker. Förutom ”Ett amerikanskt - dilemma” (1944) skrev han bland annat ”Kris i befolknings-frågan” (1934) tillsammans med hustrun Alva Myrdal.

Tusentals bröt mötesrestriktioner för att demonstrera mot polisvåld

TORSDAG 4 JUNI 2020

En demonstration till stöd för ”svarta personer som faller offer för polisbrutalitet och rasism” fick upplösas på Sergels torg på onsdagskvällen. Detta sedan det kommit tusentals i stället för de 50 som arrangörerna hade tillstånd för.

Demonstrationen arrangerades av tre personer sedan George Floyd dödats i samband med ett - polisingripande i Minneapolis, i USA, den 25 maj. Enligt en av - arrangörerna, Ibi Chune Jogestrand, ville man visa sitt stöd för svarta som blivit utsatta för våld från polis över hela världen:
– Inte specifikt här i Sverige men det finns även här, säger hon till DN.
Sedan demonstrationen upplösts tog sig flera tusen ut på stan och vandrade längs Kungsgatan där de skanderade slagord.

En av demonstranterna berättade för DN att det var viktigare att demonstrera än att följa myndigheternas uppmaning att inte samlas i större grupper:
– Att använda corona som en ursäkt för att inte komma hit, det tycker jag skulle vara jättelöjligt. Jag har haft mask på mig och man får ta risken på egen hand om man väljer att komma hit, säger hon.
En halvtimma efter det att de lämnat Sergels torg fick polisen ingripa mot ett antal personer på T-centralen. Minst en polis använde pepparsprej.

Senare greps en person vid Brunkebergstorg misstänkt för anstiftan till våldsamt upplopp sedan personen kastat föremål mot en polis och en ordningsvakt. Enligt polisen inträffade det också skadegörelse på Karlbergsvägen. Vid ett tillfälle stängdes Sergelgallerian sedan ordningsvakter oroats över att det kunde komma in demonstranter.
Strax före klockan 21 hade ett antal demonstranter återvänt till Sergels torg för att sedan ta sig via Drottninggatan och Gustaf Adolfs Torg mot Sagerska palatset där polisen hade spärrat av.

I stället lyckades en grupp ta sig igenom en avspärrning med fyra polishästar på Riksbron och fram till Lejonbacken där de skanderade slagord mot slottet där de stoppades av polis och högvakten.
Hur tänker polisen kring att man arrangerar en demonstration när man ska undvika folksamlingar?
– Vi förstår att det är en fråga som berör många och som är brännande het så det finns nog goda skäl till att så många kommer. Men det är kanske ett illa valt tillfälle, säger Mats Eriksson vid Stockholmspolisen.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se
Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Svenska turister får ”rött ljus” i Tjeckien

TORSDAG 4 JUNI 2020

Sverige får rött ljus när Tjeckien klassar europeiska länder i coronapandemin. Bara Storbritannien anses lika farligt, medan svårt drabbade länder som Italien och Spanien får gult ljus.

Konkret innebär det att alla resenärer från Sverige måste testas för covid-19.

Inför sommarens turistsäsong försöker alla Europas länder hitta system för vilka som ska släppas in och vilka man helst undviker. Tjeckien har valt en skala i stil med trafikljus, där ”gröna” länder helt slipper restriktioner, medan ”röda” innebär obligatorisk testning eller karantän i 14 dagar. Och Sverige hamnar i denna mest farliga kategori tillsammans med Storbritannien.

– Från den 15 juni kan vi börja resa i Europa. Regeringen har godkänt ett system som pekar ut säkra länder. Färgerna på kartan visar hur allvarlig covidsituationen är i länderna,

skriver hälsominister Adam Vojtech på Twitter.
Reglerna gäller alltså alla som anländer från länderna i fråga. Tjeckiska medborgare avråds med andra ord från att resa till Sverige, och gör de det ändå kommer de att testas vid hemkomsten.
Hela 18 länder hamnar i den gröna kategorin. Från den 15 juni är det alltså fritt fram för medborgare i de länderna att besöka Prag och andra tjeckiska resmål – och för tjecker att återvända från länderna.
Mer uppseendeväckande är att svårt coronadrabbade länder som Spanien, Italien och Belgien hamnar i den ”gula” mellankategorin. Turister från dessa länder kommer att testas eller sättas i karantän, men tjecker som kommer hem från länderna behöver inte testas.
Tjeckien har hittills, liksom de flesta grannländer, klarat pandemin relativt bra. På tisdagen hade landet 9 308 bekräftade fall av smitta och sammanlagt 321 döda i covid-19.
Den tjeckiska regeringen införde undantagstillstånd den 12 mars och stängde gränserna den 16 mars. Samtidigt infördes

utegångsförbud med vissa undantag, som sedan gradvis har avskaffats från den 7 april.
Tjeckien var också det första land i Europa som gjorde det obligatoriskt att bära skyddsmask.
Ingmar Nevéus

Hopp om att stoppa avloppsutsläpp

TORSDAG 4 JUNI 2020

Planerna på att släppa ut 290 000 kubikmeter orenat avloppsvatten i Öresund kanske kan stoppas helt, meddelar avloppsföretaget Hofor. Utsläppet skulle ha inletts för ett par veckor sedan men sköts i stället upp till hösten. Hofor undersöker nu om det är möjligt att rena vattnet lokalt eller om det kan transporteras bort.
TT-Ritzau

Joe Biden lämnar gillestugan – vill visa ledarskap

TORSDAG 4 JUNI 2020

Efter tre märkliga vårmånader är Joe Biden på väg ut till väljarna. Nu vill han visa ledarskap i krisen.

Men det är inte riskfritt för Demokraternas presidentkandidat att lämna karantänen i gillestugan hemma i Wilmington, Delaware.

Kanske har en och annan demokrat dragit en lättnadens suck när de sett presidentkandidaten Joe Biden lämna isoleringen i hemmet i Wilmington, Delaware.

Äntligen ute, men iförd munskydd mot både virusangrepp och verbala fadäser.

Joe Biden bar en svart mask när han klev ut från karantänen för att hedra stupade amerikanska soldater på Memorial Day den 25 maj. Han hade bytt till ljusa munskydd när han i helgen besökte stadskärnan i Wilmington och när han i måndags mötte afroamerikanska

församlingsmedlemmar i en kyrka i samma stad.
Under tisdagen lämnade han Delaware för första gången på nästan tre månader, för att tala till väljare i Philadelphia. Ämnet för talet var givet: De landsomfattande protesterna mot rasismen.
– Det här är en kamp för landets själ, sa Joe Biden.
De kommande veckorna blir hans stora test: Klarar han att kliva fram och visa vägen för ett annat ledarskap? Vad händer med väljarstödet om han trappar upp kampanjen?

Den 10 mars ställde Joe Biden in ett valmöte i Cleveland, med hänvisning till coronautbrottet i USA. Demokraternas presidentkandidat är 77 år och tillhör riskgrupperna. I stället för att resa runt i landet eller dra upp strategier på kampanjhögkvarteret i Philadelphia har han fått tillbringa våren i Wilmington vid den amerikanska östkusten.
Det är en ovan situation för en presidentkandidat, och kanske särskilt Joe Biden som vill komma väljarna nära.

Kampanjmakarna har fått navigera i okänd terräng.
– Om någon säger att ”oh, jag har varit med om detta förr”, så vill jag veta när och var”, sa den politiska rådgivaren Anita Dunn till Politico i mars.
Till en början tycktes Biden hamna i underläge. Han har inte tillgång till Vita husets estrad, och kan inte konkurrera med Donald Trumps genomslag i sociala medier. Han har också saknat ett konkret politiskt uppdrag i pandemin – till skillnad från till exempel Demokraternas talman Nancy Pelosi eller New York-guvernören Andrew Cuomo.
Under våren har han även fått hantera anklagelser om övergrepp.
Men han har försökt gilla läget i gillestugan, genom att inrätta en tv-studio i källaren för att kunna spela in videobudskap, delta i direktsända möten och framträda i medierna.
Ibland har tekniken sviktat, som vid ett möte med väljare i Florida i maj. Andra gånger lyckas Joe Biden snarare säga för mycket, som när han intervjuades av radioprogrammet ”The Breakfast Club”.

Det var strax före polisingripandet mot George Floyd och mass-protesterna. Men temat var Joe Bidens insatser för afroamerikaner. Bland annat fick han frågor om sitt ansvar för 1994 års lag om våldsbrott och brottsbekämpning, som kritikerna menar ledde till att många svarta män hamnade i fängelse.
Till sist ville presidentkandidaten runda av.
– Om du har problem med att avgöra om du ska rösta på mig eller på Trump är du inte svart, påstod han.

Svarta republikaner, som senatorn Tim Scott, reagerade mycket hårt.
Biden, som är känd för sin förmåga att snubbla på orden, fick be om ursäkt och lova att aldrig ta de svarta väljarna för givna.
En del var sig likt, annat inte alls, när Demokraternas president-kandidat kampanjade på distans från en tidigare svensk koloni. Det är ingen slump att Wilmingtons flagga pryds av ett gult kors på blå bakgrund. Den första svenska bosättningen, Fort Christina, inrättades just här år 1638.

För sju år sedan deltog Joe Biden, som då var Obamas vicepresident, vid 375-årsjubileet av New Sweden. Några kända släktband till Sverige har han inte – han föddes i Pennsylvania som ättling till irländska katoliker och kom till Delaware som tioåring. Hösten 1972 valdes han in i kongressen som senator. Kort därpå drabbades familjen av en tragedi. Joe Biden blev änkeman med två små söner, och beslöt sig för att pendla mellan Wilmington och Washington, för att vara på plats när pojkarna vaknade och somnade.

Han fortsatte resorna med fjärrtågsbolaget Amtrak, 90 minuter i vardera riktningen, under sina 36 år i senaten. ”Amtrak Joe”, som han kom att kallas, blev en företrädare för ”The Delaware Way” som är en särskild sorts samförståndsanda. I lokalpolitiken i delstaten finns en tradition av att bokstavligen gräva ned stridsyxan efter valet. Förra våren talade Biden öppet om att Amerika behövde lite mer av Delaware. ”Vår politik har blivit så elak, så småaktig, så ondskefull, att vi inte kan styra oss själva, i många fall kan vi inte

ens prata med varandra”, sa han då.
USA är i dag i ett allvarligt läge: dödstalen i covid-19 har passerat 100 000 och många amerikaner har förlorat sina jobb. Städerna skakas av massprotesterna. Kampanjstrategerna hoppas att Joe Biden kan kliva fram som en riktig ledare i krisen – ”en röst för stöd och empati”, säger en rådgivare till Washington Post. Hans märkliga kampanj våren 2020 har fungerat ganska bra: Han har ett övertag i opinionsmätningarna och inte minst bland äldre väljare.

Medan Trump trotsar alla propåer om munskydd, har Joe Biden använt karantänen för att visa att han är som alla andra – som kämpar med hemarbete och tekniska problem, med stor respekt för experternas rekommendationer.
Nu tycks han redo att ta nästa steg, ut ur karantänen.
”Ögonblick som dessa kan prägla en presidentvalskampanj”, konstaterar New York Times, och påminner om hur Bill Clinton tog initiativet från den sittande presidenten George Bush den

äldre efter kravallerna i Los Angeles under valåret 1992.
– Vårt lands historia visar oss att det är i några av våra mörkaste stunder som vi har tagit några av våra största steg framåt, sa Joe - Biden på plats i Philadelphia.
Fast det är inte riskfritt att överge gillestugan.
För det första kvarstår hotet från covid-19. Det blir svårt för Joe Biden att närma sig demonstrationerna utan att utsätta sig för smittspridning.
För det andra växer spänningarna mellan stad och land i spåren av pandemin och massprotesterna. Biden måste gå balansgång för att inte stöta bort viktiga marginal-väljare på landsbygden.
För det tredje har det ju fungerat väl för Biden att överlåta snacket till den sittande presidenten.
Rahm Emanuel, tidigare demokratisk stabschef i Vita huset, beskriver valkampen som en match mellan Trump och Trump. ”Och Trump förlorar”, tillägger han.
Demokraternas presidentkandidat Joe Biden knäböjer, i solidaritet med protesterna mot rasismen, under sitt besök i en kyrka i hemstaden Wilmington i helgen.

Karin Eriksson
Fakta. Så fortsätter valrörelsen

Pandemin väntas få stora konsekvenser för valrörelsen. Under de senaste veckorna har konflikterna om poströstningen trappats upp – där Trump varnar för omfattande valfusk när delstater försöker underlätta val på distans.
Flera delstater håller faktiskt primärval nu i juni, även om det redan är klart att Biden blir Demokraternas kandidat.
Demokraterna har skjutit upp sitt konvent i Milwaukee, Wisconsin, från juli till augusti, och en stor del av arrangemanget kan äga rum på videolänk. Biden har lovat att presentera sin vicepresidentkandidat – en kvinna – senast den 1 augusti.
Republikanerna skulle enligt planen hålla konvent i Charlotte i North Carolina i slutet av augusti, men Trump vill nu byta plats.

Åtal mot samtliga fyra poliser som deltog när George Floyd dog

TORSDAG 4 JUNI 2020

Minnesotas justitiedepartement beslutade på onsdagen att åtala samtliga fyra poliser som anklagas för George Floyds död den 25 maj.

Samtidigt ökar oron över att de stora demonstrationerna kommer att öka spridningen av coronaviruset igen.

Det var den 25 maj som en polisman i Minneapolis tryckte ned - George Floyd, som misstänktes för att ha använt en falsk 20-dollarsedel, mot asfalten med ett knä mot hans hals. Efter nästan nio minuter förlorade Floyd medvetandet och förklarades senare död.

En av de fyra poliserna, Derek Chauvin, har redan åtalats för vållande till annans död. Nu kommer åtalet mot Chauvin att ändras till dråp och de tre övriga åtalas för medhjälp.

Efter mer än en vecka av omfattande protester över stora delar

av USA ökar nu oron för att spridningen av coronaviruset kan få ny fart då tiotusentals demonstranter samlas i en rad storstäder.

Reaktionerna på händelsen har varit omfattande och ibland våldsamma. I städer som Seattle, Washington, Los Angeles, New York, Denver, Miami, Houston (där George Floyd växte upp) och Minneapolis har människomassor intagit gatorna. I Houston marscherade 60 000 personer genom staden.

Doktor Kathleen Toomey, chef för delstaten Georgias folkhälsomyndighet, uppmanade på onsdagen alla som deltagit i demonstrationerna, såväl demonstranter som polis, att kontrollera om de har smittats:

– Jag uppmanar alla som har deltagit att omedelbart testa sig.

Demonstrationerna har genomförts i samtliga de 25 städer i USA som är värst utsatta för viruset. Det visar en kartläggning som genomförts av nyhetsbyrån AP.

Protesterna kommer samtidigt som stora delar av USA åter öppnar för större folksamlingar. I New York, som drabbats hårdast

av viruset av alla USA:s delstater, uppmanade staden New Yorks borgmästare Bill de Blasio demonstranterna att enbart demonstrera på dagtid och lämna gatorna nattetid då staden har infört utegångsförbud:
– Jag oroas över att protesterna kan leda till att coronaviruset sprids och det är ingen liten fråga just nu. Ju längre det här fortsätter desto större blir risken, så jag ber alla att tänka på er själva och era familjer, sade de Blasio på onsdagen.
Med fler än 1,8 miljoner bekräftat smittade och 106 000 döda är USA det land i världen som hittills drabbats hårdast av coronaviruset.
– Det är ingen tvekan om att när hundratals eller tusentals personer samlas nära varandra samtidigt som vi har viruset, då är det inte nyttigt, sade delstaten Marylands guvernör Larry Hogan i en intervju med CNN.
USA:s president Donald Trump har hotat med att sätta in militär på de platser där han anser att delstaternas guvernörer inte har kontroll över protesterna. På onsdagen gick USA:s försvarsminister Mark Esper emot

Trump och sa att situationen i landet inte är sådan att han vill sätta in militär:
– Militär ska användas som en absolut sista åtgärd, sade Esper och fortsatte:
– Rasism är något verkligt i USA och det som hände George Floyd har hänt alldeles för ofta i vårt land.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Ett biträde på Cup Foods i Minneapolis larmade polis på måndagskvällen den 25 maj med misstanke om att 46-årige George Floyd försökt handla med en falsk 20-dollarsedel.
Fyra polismän ryckte ut och bad Floyd stiga ur sin bil. Poliserna hävdade först att han ”fysiskt vägrade”, men av de filmer som fångat händelsen från flera vinklar ser Floyd ut att hela tiden följa instruktionerna han fick.
Poliserna handfängslar Floyd och placerar honom sittande mot en fasad. När de sedan för honom mot en polisbil faller han till marken med bröstet nedåt. I det läget väljer en av poliserna att

pressa sitt knä mot Floyds nacke, två av hans kollegor hjälper till medan den fjärde försöker skärma av händelsen från att fångas av vittnens kameror.
Flera personer vädjar till polisen att tona ner sitt agerande, de påpekar att Floyd blöder och att han kommer att dö om situationen fortskrider. Floyd själv upprepar minst elva gånger att han inte kan andas, att han har mycket ont och ber ”snälla, döda mig inte”. Kort därefter är han död.

George Floyds skrik blev graffiti på bombruin

TORSDAG 4 JUNI 2020

”Jag kan inte andas.” De välbekanta orden från George Floyd, mannen som blev ett offer för USA:s polisvåld, har blivit en världskänd graffitimålning på ett sönderbombat hus i Idlib i Syrien.

– Vi känner George Floyds smärta, säger grafittikonstnären Aziz Asmar till DN.

Han påminner om att många syrier delar Floyds upplevelse: att kvävas och sedan dö – men av kemiska vapen.
När de två syriska graffitikonstnärerna Aziz Asmar och Anis Hamdoun fick höra talas om George Floyds sista ord kom de genast att tänka på de ångestfyllda skriken från barnen som utsattes för gasattackerna i östra Ghouta utanför Damaskus år 2013, och i Khan Shaykhun söder om Idlib fyra år senare.
De bägge konstnärerna hittade en lämplig vägg till ett hus som bomberna förvandlat till en ruin.
Det var inte svårt alls i den krigshärjade staden Binnish i nordvästra Syrien.
DN når Aziz Asmar via ett videosamtal på meddelandeappen WhatsApp. Han sitter i sitt hem i Binnish och bär en svart t-tröja med färgglatt motiv.
– Vi känner solidaritet för alla utsatta i världen. Vi vill också visa världen att det bor normala människor i Idlib, inte ”ett gäng terrorister och extremister” som det ofta framställs i massmedierna.
Hur har reaktionen på graffitin varit?

– Fantastisk! Obeskrivlig. AFP, Reuters och andra internationella medier har intervjuat oss. Bilden har delats hundratusentals gånger på sociala medier. En 90-årig svart kvinna hörde av sig från USA. Hon berättade att hon grät när hon såg vår bild.

Aziz Asmars konstnärskollega Anis Hamdoun, som DN också varit i kontakt med, säger att rasism och diktatur är två sidor av samma mynt.

– Och jag tror att graffiti är ett bra sätt att kommentera och ta ställning i aktuella frågor, säger han.

Tidigare har Aziz och Hamdoun bland annat avbildat den tyska förbundskanslern Angela Merkel när hon testats för coronaviruset.

Saeed Alnahhal
saeed.alnahhal@dn.se

Tiotusentals demonstrerar mot franska polisens våld

TORSDAG 4 JUNI 2020

En stor fransk proteströrelse mot polisvåld håller på att ta form, med den karismatiska Assa Traoré som förgrunds-gestalt.

– När vi kämpar för rättvisa för George Floyd, kämpar vi även för min bror Adama Traoré och alla de andra offren, sade Assa Traoré vid en protest som samlade fler än 20 000 i Paris – trots att polisen hade förbjudit den.

”Jag kan inte andas”.

Det sa den 46-årige George Floyd strax innan han kvävdes till döds under tyngden av en vit, amerikansk polis.

Det ska även Adama Traoré, en 24-årig svart man, ha sagt när tre franska poliser satte sig på honom i en Parisförort i juli 2016. Han dog kort därefter.

Nu växer en fransk proteströrelse som kräver rättvisa för Traoré och en rad andra misstänkta offer för polisövergrepp.

I tisdags kväll samlades fler än 20 000 demonstranter utanför justitiepalatset i Paris – trots att polisen uttryckligen hade förbjudit demonstrationen. Folkhavet var så stort att många tog sig in på en angränsande byggarbetsplats för att få plats. Något kvarter bort stod tusentals kravallpoliser redo att gripa in. Mitt i folkmassan stod rörelsens förgrundsgestalt, Assa Traoré, syster till den döde Adama.

– Det som sker i USA just nu riktar ljuset mot det som hela tiden sker i Frankrike. Vi har i dag en polis med total straffrihet – som om det vore en maffia, sa Assa Traore, som kämpat i fyra år för rättvisa för sin avlidne bror.

En av de som lyssnade och applåderade var 18-åriga Brenda. Hon ville inte uppge sitt efternamn av rädsla för de höga böter som alla i demonstrationen riskerade för att de trotsat regeln om max tio personer i en folksamling.

Men som de flesta andra i demonstrationen bar hon munskydd, för att minska risken för smittspridning.

– Det som händer nu berör alla som är svarta i världen och vi

måste kämpa tillsammans mot det, säger hon.
Liknande manifestationer ägde rum i städerna Marseille, Lyon och Lille.
Samtidigt visar en opinionsmätning att 33 procent av fransmännen känner sig ”otrygga” när de ser en polis.
Mätningen har gjorts på uppdrag av Huffington Post, sedan skådespelaren Camélia Jordana väckt uppståndelse när hon i fransk tv sagt att ”tusentals personer känner sig otrygga när de ställs inför en polis – jag är en av dem”.

– Män och kvinnor som bor och arbetar i förorterna massakreras varje morgon av polisen enbart på grund av sin hudfärg, dundrade Jordana – och väckte inrikesminister Cristophe Castaners vrede.
”Lögnaktiga och skamliga påståenden som göder hat”, skrev Castaner på Twitter.
Organisationer som SOS Rasism menar dock att det är olyckligt att inrikesministern fäst sig vid så mycket vid ordet ”massakrerar”, i stället för att ta kritiken om strukturell rasism i poliskåren på allvar.

Under det utegångsförbud som rådde i åtta veckor i Frankrike under våren på grund av covid-19-epidemin, rapporterades flera misstänkta fall av polisbrutalitet – i samtliga fall mot personer med afrikansk eller arabisk bakgrund.
Id-kontroller har varit en problematisk del av vardagen i franska förorter och fattigare områden länge – och de mångdubblades under utegångsförbudet.
Enligt en undersökning från 2017 hade 80 procent av unga män med afrikansk eller arabisk bakgrund utsatts för minst en id-kontroll de senaste fem åren, jämfört med 16 procent i befolkningen i stort.
Så sent som i början av maj slog diskrimineringsombudsman Jacques Toubon larm om systematiska förolämpningar och fysiska kränkningar av personer med mörk hy vid id-kontroller i 12:e arrondissementet i Paris.
Det var vid en sådan id-kontroll i juli 2016 som Adama Traoré bestämde sig för att springa. 24-åringen hade inte hämtat upp sitt nya id-kort än, och valde att fly.
När poliserna hann ikapp honom satte sig tre av dem på honom.

Traoré förlorade medvetandet i samband med det. Men han fördes inte till sjukhus. I stället togs han till ett häkte där han ett par timmar senare konstaterades avliden.
Utredningen har dragit ut på tiden och flera motstridiga rättsmedicinska rapporter har tagits fram. Den senaste officiella betonar att Traoré haft underliggande sjukdomar som kan ha lett till hjärtsvikt – något som skulle kunna leda till att poliserna frias. De anhöriga har, å sin sida, anlitat oberoende rättsläkare som konstaterat att kvävning sannolikt var dödsorsaken.
Polisfackets talesperson Linda Kebbab hävdar att Assa Traoré försöker utnyttja George Floyds död.
– Hon utnyttjar en händelse i USA som inte har någonting att göra med det här fallet, säger hon.
Tisdagskvällens demonstration var i huvudsak lugn, men när polisen på slutet gick in för att köra bort några kvardröjande demonstranter ägde mindre sammanstötningar rum. Nya manifestationer väntas.

Restriktioner hävs – fritt fram att resa inom Italien

TORSDAG 4 JUNI 2020

På onsdagen försvann Italiens reserestriktioner med några få undantag. Flygplatsen Linate i det hårt coviddrabbade Milano öppnade också upp. Men det kommer att dröja till i slutet av månaden innan det finns direkta flyg mellan Italien och Sverige.

Rom.

För första gången efter 85 dagars isolering så kan man nu också resa mellan olika regioner utan specialtillstånd. 23 flygplatser är nu operativa över hela Italien.

– Det hela känns som ett långsamt uppvaknande efter en oändligt mörk vinter. Det är som om vi långsamt nu tinar upp, säger Anna Brännström, lektor i svenska vid Milanos universitet till DN.

Linateflyplatsen har varit stängd under pandemin. Den större flygplatsen Malpensa har hela tiden varit öppen.

Oavsett hur många turister som kommer i sommar har Italien redan öppnat upp sina museer som Vatikanmuseerna och Colosseum. Florens berömda konstmuseum Uffizierna har också slagit upp portarna.
– Museet har under det senaste seklet varit stängt endast vid fyra tillfällen: under andra världskriget, under stadens svåra översvämning 1966 och efter maffians bombattentat 1993 då intilliggande byggnader blev svårt skadade. Och nu covid-19, säger museets chef Eike Schmidt i en kommentar.

Fortfarande finns det mycket som man inte får göra i Italien.
I alla offentliga lokaler måste du till exempel bära munskydd. För att gå på gym måste du vara inbokad, så att inte trängsel uppstår. Samma sak hos hårfrisören.

Peter Loewe
loewepeter@gmail.com

Fakta.

UD avråder fortfarande svenskar att åka till Italien, fram till den 15 juli.
Om man gör det ändå så kan det hända att den försäkring man har

inte är giltig. UD rekommenderar resenärer att i förväg kolla vilket skydd och hjälp din försäkring omfattar.

Pandemin sätter stopp för Orbáns stora stund

TORSDAG 4 JUNI 2020

Det skulle bli premiärminister Viktor Orbáns stora stund – 100-årsdagen av freden i Trianon, då Ungern stympades efter förlusten i första världskriget.

Nu blir minnesdagen inte riktigt som han hade tänkt sig.

En hundra meter lång ramp leder ner till en evigt brinnande låga. På stenväggarna kan man läsa

namnen på 12 537 städer och byar, orter som fram till 1920 ingick i kungadömet Ungern. Vid markytan syns djupa sprickor, symboliserande uppstyckningen av ett land.
Monumentet alldeles intill parlamentet i centrala Budapest var tänkt att invigas med pompa och ståt på torsdagen. Nu blir det inte så. Coronapandemin gör att högtiden skjuts upp till augusti. I stället blir det tal i parlamentet av president János Áder och en tyst minut då kollektivtrafiken stannar. På kvällen visas en nyinspelad spelfilm om fredsförhandlingarna på ungersk tv.
Viktor Orbán väntas också hålla ett tal. Men utan stora folkmassor blir minnesdagen inte den höjdpunkt han hade tänkt sig för några månader sedan.
Han går miste om ett tillfälle att fästa uppmärksamheten på den nationella katastrof som förenar ungrarna – och som har varit en bärande del i hans nationalistiska projekt. Vid ett framträdande alldeles före pandemin liknade Orbán Trianon vid en ”dödsdom” för ungrarna. Men också en symbol för deras motståndskraft:

– Ingen annan nation i historien har lidit en sådan blodförlust och överlevt.
Få historiker bestrider att Ungern behandlades orättvist av första världskrigets segrarmakter i Trianon. Den ungerska rikshalvan av dubbelmonarkin Österrike-Ungern förlorade mer än två tredjedelar av sitt territorium, och mer än hälften av sin multietniska befolkning.
Cirka tre miljoner etniska ungrare hamnade i grannländerna, de flesta i Rumänien, Slovakien och Serbien.

Undersökningar visar att en mycket stor majoritet av ungrarna än i dag ser fredsavtalet som en katastrof. Samtidigt som många rumäner, serber och slovaker oroar sig över att Ungern en dag ska kräva tillbaka sina förlorade landområden.
Detta är inte en fråga som Orbán driver. Han talar i stället om att ”ena Centraleuropa”. Inför 100-årsminnet har utrikesminister Péter Szijjártó träffat kollegor från samtliga grannländer för att sända ut signaler om goda relationer.
Men det är en balansgång. För Viktor Orbán har samtidigt ofta

ett annat budskap till revanschister på hemmaplan, sådana som i regeringstrogen press skriver om Rumäniens ”tillfälliga ockupation” av ungersk mark.
2011 tog han en matta till Bryssel som föreställde ”Stor-Ungern” med gränserna fram till 1920. I samma veva inledde han processen med att ge ungrare i grannländerna medborgarskap och rösträtt i Ungern.
Denna rösträtt omfattar nu över en miljon utlandsungrare, varav de flesta tros stödja Orbáns parti Fidesz. Och bara för ett par veckor sedan lade premiärministern ut en karta över det gamla Ungern på Facebook, vilket orsakade arga reaktioner från både Rumänien och Kroatien.
Orbáns kritiker bland socialister och liberaler har för länge sedan släppt den nationella frågan till Fidesz. Det har gjort det möjligt för vissa i medierna att kalla dem förrädare som prioriterar EU framför ungrare i diasporan. Sådan retorik går hem i många stugor. Så även om 100-årsdagen blir nedtonad lär Trianon inte - försvinna som politiskt tillhygge i Ungern.

Ingmar Nevéus
AFP
Fakta. Förlorade över 70 procent av sin landyta

Freden i Trianon slöts den 4 juni 1920 i ett slott utanför Paris mellan första världskrigets segrarmakter (Frankrike, USA och Storbritannien) och den ungerska rikshalvan av dubbelmonarkin Österrike-Ungern.
Avtalet befäste i stort sett den ockupation av ungerska områden som redan var i kraft – av främst tjeckoslovakiska, rumänska och serbiska trupper.

I ett berömt tal i Trianon sa den ungerske chefsförhandlaren greve Albert Apponyi att man begärde av Ungern att ”begå självmord för att överleva”.
I slutändan såg ungrarna sig ändå tvungna att skriva på.
Jämfört med tiden före kriget förlorade Ungern cirka 72 procent av sin landyta och 62 procent av sin befolkning.
Majoriteten av den förlorade befolkningen tillhörde andra nationer, men 3,3 miljoner av dem var etniska ungrare.

Stödet för Duda minskar inför presidentvalet

TORSDAG 4 JUNI 2020

Polens presidentval blir av den 28 juni. Det styrande högernationalistiska partiet Lag och rättvisa (PIS) och oppositionen har efter veckor av bitter debatt lyckats nå en kompromiss i parlamentet.

Det blir en rekordkort valkampanj, som bäddar för en thriller: president Andrzej Duda (PIS) är inte längre en säker vinnare. Egentligen skulle valet ha hållits den 10 maj, men då Polen ännu befann sig mitt i coronapandemin blev det på grund av av smittorisken omöjligt att genomföra.

Valet sker såväl i vallokaler som med poströstning.

Enligt flera opinionsundersökningar har Duda tappat stöd de senaste veckorna. Oppositionspartiet Medborgarplattformen (PO) har bytt presidentkandidat, och den nye, Warszawas populäre borgmästare Rafał Trzaskowski, har fått stärkt stöd. Duda vinner

visserligen övertygande i första omgången, med 41 procent mot Trzaskowskis 27 procent.
Men eftersom ingen kandidat tycks få över 50 procent blir det en andra valomgång den 12 juli. De två kandidater som fått flest röster ställs mot varandra. Enligt mätningarna ser det ut att då bli praktisk taget dött lopp mellan Duda och Trzaskowski.
Michael Winiarski

Sojakorv får inte längre heta korv

TORSDAG 4 JUNI 2020

Frankrike. Nu är det slut för namn som sojakorv och vegostek i Frankrike. En ny lag säger nämligen att vegetariska produkter inte längre får säljas med ord som vanligtvis förknippas med kött, skriver ATL.
På EU-nivå finns redan lagskydd för att ord som mjölk och ost bara får användas om mejeriprodukter, med några undantag.
Motsvarande lag finns dock inte

för kött, men EU-parlamentets jordbruksutskott hoppas på ett förbud liknande det franska.
TT

Kraftigt jordskred i Alta

TORSDAG 4 JUNI 2020

Norge.
Ett kraftigt jordskred ägde rum vid Kråkeneset i Alta i Norge på onsdagseftermiddagen.
Enligt polisen har två hus, en stuga, ett uthus och en bil dragits med i raset.
En hund drogs också med i skredet och hamnade i vattnet, men den lyckades rädda sig själv genom att simma i land.

Det fanns vid denna upplagas pressläggning inga uppgifter om personskador, men polisen sökte fortfarande ägarna till byggnaderna som skadats.
TT-NTB

Protester i USA en propagandafest

TORSDAG 4 JUNI 2020

Kina. Protesterna i USA har blivit ett gyllene propagandatillfälle för den kinesiska regimen att framhålla hur överlägset det kinesiska auktoritära systemet är. Talesmän och statlig medier pekar på vilka hycklare de amerikanska ledarna är som stöder protester i Hongkong men slår ner på sina landsmän när de demonstrerar, och amerikansk demokrati kallas för en bluff. ”USA kan inte ens få

kontroll på det nya coronaviruset, hur kan de då lugna människors ilska mot rasdiskriminering och social orättvisa?”, frågar sig partitrogna Global Times i en ledarartikel.

Marianne Björklund

Tyskar snart fria att resa

TORSDAG 4 JUNI 2020

Tyskland. Landet väntas häva sin reseavrådan för samtliga EU-länder samt Storbritannien, Island, Norge, Liechtenstein och Schweiz från den 15 juni, meddelade utrikesminister Heiko Maas under onsdagen. Detta förutsatt att smittspridningen inte tar ny fart i länderna. Situationen kommer att utvärderas dag för dag.

Maas betonade att tyska myndigheter inte kommer att hämta hem turister som blir strandade utomlands. Sedan coronakrisen inleddes har Tyskland flugit hem omkring 240 000 medborgare som inte kunnat ta sig hem på egen hand.

Lina Lund

Thailand stoppar bärplockare

TORSDAG 4 JUNI 2020

Thailands ambassad i Stockholm avråder bärplockare från att komma till Sverige. Därmed ser det ut att bli ännu svårare för de svenska bärföretagen att bemanna skogarna i år.

– Det blir ett jätteproblem, säger Martin Engström, vd på bärföretaget Olle Svensson.

Svenska bärföretag har kastats mellan hopp och förtvivlan inför årets bärsäsong. Först kom

inreseförbudet för resenärer från länder utanför EU, som såg ut att stoppa alla de thailändska bärplockarna från att ta sig hit i år.
Kort därefter stod det klart att yrkesgrupper som är viktiga för den svenska livsmedelsproduktionen, som bärplockare bedöms vara, undantas inreseförbudet.
Nu kommer besked från thailändska myndigheter om att de få plockare som fått arbetstillstånd i Sverige inte kommer att släppas i väg. På det thailändska arbetsmarknadsdepartementets hemsida skriver myndigheten att man på inrådan från ambassaderna i Stockholm och Helsingfors inte kommer att ge några säsongsarbetare tillstånd att lämna landet för varken Finland eller Sverige.
Anledningen är att smittspridningen fortfarande pågår, skriver departementet och hänvisar till siffror från världshälsoorganisationen WHO.
DN har sökt Thailands ambassad i Stockholm.
Martin Engström är vd på bärföretaget Olle Svensson som en

normal säsong sysselsätter omkring 2 000 thailändska bärplockare. Han har via kontakter med de thailändska bemanningsföretagen märkt av myndigheternas oro för att skicka folk till Sverige redan tidigare under våren.

– Vi har försökt erbjuda testning både när de kommer och när de åker tillbaka till Sverige. Blir de sjuka har vi lovat att stå för karantänen i Sverige, vi har glesat ut boendena och byggt en organisation för detta men det går inte fram, säger han.

Migrationsverket hade innan coronakrisen slog till räknat med mellan 6 500 och 7 000 ansökningar om arbetstillstånd från bärplockare.

I stället blev det 500, enligt myndigheten kommer samtliga från Thailand.

Utan dem blir säsongen minst sagt en utmaning för de svenska företagen.

– Jag sitter precis just nu och försöker bemanna våra jordgubbsodlingar och det är inte så lätt att få svensk arbetskraft till detta kan jag säga, förklarar Martin Engström.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

2,8

miljoner jobb inom den privata sektorn i USA försvann under maj, enligt ny statistik från lönehanteringsföretaget ADP. Det var betydligt färre än väntat. Ekonomer hade räknat med en minskning med 9 miljoner jobb, enligt Reuters.
Samtidigt revideras april-siffran ned något, till 19,6 miljoner från den tidigare redovisade siffran 20,2.
TT-Reuters

Arbetslösheten i EU stiger långsamt

TORSDAG 4 JUNI 2020

Arbetslösheten i EU klättrar uppåt, men än så länge inte alls så dramatiskt som väntat.
Enligt samlade siffror från Eurostat uppgick arbetslösheten i april till 6,6 procent totalt och 7,3 procent i euroländerna. Trots coronakrisen är det fortfarande bara 0,2 procentenheter mer än i mars och samtidigt lägre än läget i april 2019.
Högst arbetslöshet redovisas från Grekland med 16,1 procent, följt av Spanien med 14,8 procent och Lettland på 9 procent. Lägst ligger Tjeckien, med 2,1 procent.
TT

Ericsson brädar Huawei i Kanada

TORSDAG 4 JUNI 2020

Två av Kanadas största telekombolag, Bell och Telus, tar hjälp av Ericsson och Nokia för att bygga 5G-nät i landet, och väljer därmed bort kinesiska Huawei.
Kanada utreder 5G-nätverkets säkerhetsmässiga konsekvenser och har hittills inte fattat beslut om Huawei ska få tillstånd att tillhandahålla delar dit.
Bells och Telus beslut sätter käppar i hjulet för Huaweis affärsambitioner i landet och kan enligt analytiker göra det lättare för regeringen att fatta beslut om företaget över huvud taget ska släppas in i 5G-nätet.
TT-Reuters

Stöd och kritik för upprop för protesterna

TORSDAG 4 JUNI 2020

Under tisdagen deltog miljontals artister, branschföretag och andra i uppropet ”Blackout Tuesday” för att protestera mot rasism och polisvåldet mot svarta i USA. Men exakt hur bolagen kommer att engagera sig är oklart, vilket gjort att rörelsen fått kritik.

Under tisdagen fylldes sociala medier med bilder på svarta rutor under hashtaggen ”Blackout Tuesday”. Syftet var att visa solidaritet med Black lives matter-rörelsen och protestera mot rasism och polisvåld mot svarta i USA.

Över hela världen deltog kändisar, företag och privatpersoner i den digitala kampanjen. Sammanlagt har omkring 28,5 miljoner inlägg delats under hashtaggen på Instagram.

Många skivbolag, musiktjänster och plattformar valde att ansluta till uppropet som ursprungligen

var ett initiativ från musikbranscharbetarna Jamila Thomas and Brianna Agyemang under namnet ”The show must be paused”. Uppmaningen till branschen var att ”ta ett uppehåll för en ärlig, reflekterande och produktiv konversation om vilka åtgärder vi gemensamt måste vidta för att stötta den svarta communityn”.
På Spotify fick kanaler, spellistor och poddar mörka omslagsbilder och man valde att lyfta fram olika låtar som förknippas med motståndsrörelser. I många av musiktjänstens spellistor hördes även en 8 minuter och 46 sekunder lång tystnad, motsvarande den tid som George Floyd trycktes ner mot marken under det uppmärksammade polisingripandet i Minneapolis. Kampanjen nådde även Sverige, där musikbolag som Ten, Cosmos, Luger och Year0001 anslöt sig till uppropet, såväl som en rad artister, rapporterar Musikguiden i P3.
Tusentals svenskar valde också att demonstrera genom att checka in digitalt hos amerikanska ambassaden i Stockholm på sociala medier. Demonstranterna

krävde rättvisa för George Floyd och även att Sverige skulle markera mot amerikanska regeringen.
På onsdagen hade amerikanska ambassaden 60 000 incheckningar, vilket kan jämföras med drygt 2 000 incheckningar innan kampanjen drog i gång.
– Det är helt fantastiskt att det blev så stort och att det är så många som visar sitt stöd. Men jag hoppas uppslutningen är kontinuerlig, och inte bara i dag för att det uppmärksammas medialt, sade aktivisten och initiativtagaren Aysha Jones i en intervju med TT under tisdagen.
Protesten skedde digitalt för att inte förvärra smittspridningen av coronaviruset och kommer att pågå varje tisdag ett tag framöver.
Men den omfattande sociala medier-protesten möttes inte bara av lovord. Många ansåg att den var problematisk och under tisdagen växte kritiken mot att de svarta rutorna användes ihop med hashtaggen ”Black lives matter”, som ledde till att människor inte kunde nå annan viktig information om proteströrelsen som vanligtvis sprids i detta flöde.

”Sluta publicera svarta rutor under hashtaggen #BlackLivesMatter på Instagram”, skrev aktivisten Anthony James Williams till sina 48 miljoner följare på Twitter och konstaterade:
”Det döljer medvetet och omedvetet viktig information som vi använder ute på fältet och online… Berätta för mig hur detta hjälper svarta personer. Det gör det inte, det gör faktiskt saker bara värre. Säg till dina vänner och familj att sluta.”

Liknande kritik kom från artister som Lil Nas X, Kehlani, Sadé och flera andra.
Många hade även invändningar mot att aktörer inom musikbranschen inte var tillräckligt tydliga med hur man konkret kommer att engagera sig. Enligt ett uttalande från Columbia Records kommer man på något sätt att donera pengar men hur är dock oklart, skriver Rolling Stone.
The Weeknd, som under tisdagen skänkte en halv miljon dollar till organisationer som stöttar svarta medborgare, uppmanar nu tre av de stora skivbolagen, Sony,

Universal och Warner samt strömningstjänsterna Spotify och Apple, att donera pengar till rörelsen.
”Ingen tjänar mer på svart musik än skivbolagen och strömningstjänsterna. Jag skänkte pengar i går – och uppmanar er att öppet gå ut och donera ett saftigt bidrag”, skrev han på sociala medier.
Youtube har donerat en miljon dollar, motsvarande nio miljoner kronor, till organisationen och tankesmedjan Center for Policing Equity, som arbetar mot rasism. Samma summa har även Reed Hastings, vd för Netflix, skänkt till organisationen, enligt Variety.
På tisdagen placerade artisten och producenten Jay-Z helsidesannonser i flera amerikanska tidningar, bland annat New York Times, Los Angeles Times och Chicago Tribune, rapporterar amerikanska medier. Initiativet gjordes tillsammans med familjer som förlorat sina söner i polisvåld samt advokater och andra aktivister. I annonsen som tillägnas George Floyd citeras ett tal av Martin Luther King från 1965 som avslutas ”Vi kommer att

låta världen veta att vi är fast beslutna att vara fria.”
Protesterna efter den 46-årige - George Floyds död i Minneapolis i USA den 25 maj har även spritt sig till teatrarna på Broadway.
Musikalproduktioner som ”Hamilton” och ”Moulin Rouge!” och såväl arbetsgivare som fackföreningar i New Yorks teater- och musikaldistrikt har uttalat sitt stöd för Black lives matter-rörelsen, enligt Variety.
Tidigare har bland andra - Hollywoodregissören Spike Lee och stjärnor som Jamie Foxx och - Timothée Chalamet uttryckt sitt stöd för Black lives matter.

Kajsa Haidl
kajsa.haidl@dn.se

Det är lag och rätt som står på spel

TORSDAG 4 JUNI 2020

Särbehandlingen av den svarta befolkningen har befunnit sig i centrum av den juridiska kampen i USA sedan 1865. Ola Larsmo följer de historiska rottrådarna fram till - Minneapolis och de upplopp som just nu skakar en hel nation.

Jag tänker på det som skedde i Selma, Alabama 1965, i samband med den stora marschen för svartas oinskränkta rösträtt, ledd av Martin Luther King och andra kända representanter för medborgarrättsrörelsen. Tre mord ägde då rum på rösträttsaktivister: Jimmie Lee Jackson, svart man, sköts av en polis inne på ett kafé. Viola Luzzo mördades av Ku klux klan. Pastor James Reeb slogs ihjäl av rasister på en bakgata. I den välgjorda podden ”White lies” berättar Reebs vänner Olsen och Miller, också de vita pastorer, hur de gick längs samma gata i Selma där de tre blivit överfallna dagarna innan – och nu drabbades av ångest när de insåg att alla omkring dem var

vita. Människor vars ljusa hud i deras ögon blivit till ett hot om våld.
Jag tänkte på det ögonblicket också när jag häromåret intervjuade forskare på det nya afroamerikanska museet i Washington DC. Jag ville tala om abolitionismen och kampen mot slaveriet. Den pedagogiska poäng de ville hamra in var att det var få platser före inbördeskriget där vita och svarta alls kunde mötas; svarta hade hela tiden goda skäl att vara fyllda av oro för de vitas avsikter, vilka dessa än var. De ville att jag skulle begripa denna djupt rotade rädsla. Jag sade att jag begrep, även om jag inte förstod. Det är skillnad.
”Jag kan inte andas.” Många som sett den vidriga videon av George Floyds död hör ett eko från en trottoar i New York för sex år sedan. Samma ord blev Eric Garners sista, när poliser pressade hans huvud mot asfalten tills han kvävdes. Garner var misstänkt för att sälja cigaretter svart, Floyd för att ha betalat med en falsk sedel, men ingen har kunnat belägga någon skuld. Många av er kan själva fylla i listan med namn på dem som dött på liknande sätt och

det juridiska efterspelet. Om lagen inte skyddar dig, vem skyddar dig då? Det är lag och rätt som står på spel här, varken mer eller mindre. ”Blue lives matter”, säger konservativa röster, och vill påminna om den verklighet amerikanska poliser har att hantera; vi talar om det land i världen där flest vapen säljs och där varje handskfack kan rymma en pistol. Traditionen av lagstadgat våld mot den svarta delen av befolkningen är lika tydlig för den som vill se och kan läsa. Marschen i Selma handlade om att bryta upp orättfärdiga lagar på delstatsnivå som berövade svarta deras rösträtt; resultatet blev 1965 års Voting rights act och en stor seger för demokratin. Men vad få tycks veta är att delar av samma lag 2013 upphävdes av Högsta domstolens konservativa majoritet, och att det åter blev fritt att på delstatsnivå ändra valkretsar för att minska afroamerikaners möjlighet att göra sig hörda politiskt, det som kallas ”jerrymandering”. Fram och tillbaka. Lag och rätt.

I Ava DuVernays Netflixdokumentär ”13th” – titeln syftar på konstitutionens 13:e

tillägg som antogs 1865, och som förbjuder slaveri och slavliknande arbete ”utom som straff för brott” – går hon igenom utvecklingen av den amerikanska fängelseindustrin.
1972 fanns 300 000 fångar i amerikanska fängelser. I dag är siffran 2,3 miljoner. Var tredje ung svart man riskerar att hamna i fängelse. Samma siffra för vita är 1 på 17. DuVernay blundar inte för kriminalitetens verklighet och drogexplosionen när crack dök upp. Men hon visar att flera av de ”Jim Crow”-lagar som efter inbördeskriget stiftades för att hålla svarta på plats är tillbaka – med förbehållet att de numera gäller dem som har en prick eller två i straffregistret. Fram och tillbaka.
Den senaste omgången av ”raskravaller” började efter George Floyds död längs Lake Street i Minneapolis, där massiva och fredliga demonstrationer gick över i plundring av varuhus som Target och Walgreens. Små familjedrivna affärer brann de med. Samma scener utspelar sig över hela USA i de mest omfattande kravallerna på decennier.

Det är inte heller första gången den här sortens kravaller blossar upp i Minneapolis. Minnesota är traditionellt en ”progressiv stat” och i de senaste elva presidentvalen har majoriteten röstat på Demokraterna. Så också 2016. Men saker hade förskjutits; Hillary Clinton tog delstaten med en och en halv procents marginal. På valkartorna framträder ett bekant mönster: de urbana områdena röstade på Demokraterna, landsbygden på Trump. Minneapolis är också en av de städer där skillnaderna i inkomst och levnadsstandard mellan olika ”etniska” grupper vuxit snabbt.

Den heta sommaren 1967 utbröt ”raskravaller” i staden, på samma vis som i många andra städer. Längs Plymouth Avenue brann butiker och hem. Som Minnesotahistorikern Michael Lansing skrivit i en text som genast blev viral gjorde den dåvarande demokratiske borgmästaren Arthur Naftalin det som behövdes och gick i dialog med såväl demonstranter som representanter för svarta folkrörelser och satsade på att ”bygga bort” arbetslösheten. Han

fick då kritik för att han ”svek de laglydiga”. Men enligt Lansing drev han under sin mandatperiod hårt tanken att fler representanter för olika etniska grupper och samhällsklasser skulle in på beslutsfattarpositioner. Hans reformarbete bröts av efterträdaren, den före detta polisen Charles Stenvig, som gick till val på att ”ta av polisen handklovarna”.
Men arbetet från olika medborgargrupper har också gett långsiktigt resultat. Den nuvarande polischefen i staden, Medaria Arradondo, är själv afroamerikan och stämde 2007 sin arbetsgivare för rasistisk särbehandling. Han fick sedan i uppdrag att utreda missförhållanden inom kåren och blev småningom dess chef.
Frågan är hur stor del av den övervägande vita poliskåren han har med sig. Då Trump förra året höll rally i staden tryckte polisfacket upp röda t-shirtar med texten ”Cops for Trump” som de bar under mötet, där det högljutt buades från publiken var gång presidenten nämnde delstatens stora somaliska folkgrupp. De poliser som själva har somalisk

bakgrund vittnade om hur klimatet hårdnade efter presidentens besök.
Särbehandlingen av svarta har befunnit sig i centrum av den juridiska kampen i USA sedan 1865–70 och det 13, 14 och 15:e tillägget till konstitutionen. Man behöver bara vara en smula historiekunnig för att se linjerna – hur svarta efter frigörelsen kunde sättas i tvångsarbete för ”lösdriveri”, till straffriheten för serien av lynchningar under 1900-talet (varav en uppmärksammad ägde rum i Duluth, Minnesota 1920), över kända fall som lynchningen av 14-årige Emmett Till 1955, ett fall som lyfte medborgarrättsrörelsen till nationell kraft. Bombningar av kyrkor och mord på rösträttsaktivister där alla misstänkta som genom ett mirakel länge gick fria. Det är den kedjan av namn rakt in i nuet där vi själva kan fylla i de senaste namnen som leder fram till dagens demonstrationer för Lag och rätt.
Säg det till den asiatamerikanske ägare av en liten familjebutik i Minneapolis som nu vakar dag och natt över sitt livsverk och

familjens enda inkomst, säger någon. Ja. Tecknet på självvald dumhet är att man inte vill hålla mer än en fråga i huvudet. Men kärnfrågan handlar om likhet inför lagen, som är demokratins bärande stag. Den som inte inser det vill inte veta och blundar för hur försöken att slå fast svartas rättssäkerhet ständigt repats upp, från åren efter inbördeskriget, fram till i dag och en trottoar i Minneapolis eller New York.
Och i samma ögonblick som elden slocknat så är de där, på gatan i centrala Minneapolis. Tusentals frivilliga med olika bakgrund som med munskydd på och sopkvasten i hand börjar bygga upp igen. De syns i bakgrunden, bakom CNN:s snabbtalande reporter, och det kommer hela tiden fler. Det har redan samlats in miljontals dollar för att bygga upp de nedbrända småbutikerna längs Lake Street. Medborgarrättsorganisationen NAACP, Minnesota, patrullerar gatorna nattetid för att hindra plundring och mordbrand.
Vill man betrakta Minneapolis som den progressiva stad den är ska man se på dem som nu vill bygga, och de är många. Det är hur man agerar i det ögonblicket,

när kravallerna är över, som avgör de närmaste decennierna.

Ola Larsmo

kultur@dn.se

Tio sevärda dokumentärer att strömma i sommar

FREDAG 5 JUNI 2020

Stormares stenjakt, souldrottningar, sexförbrytare, spionpresidenter, seriemördare och släktsagan Sachsen-Coburg-Gotha, alias Windsor. Nicholas Wennö tipsar om sevärda dokumentärer i sommar.

”Amazing Grace”

Regi: Sydney Pollack, Alan Elliott

Cmore

Intim musikdokumentär som fångar den gudabenådade sångerskan Aretha Franklin under inspelningen av klassiska livealbumet Amazing grace. Regissören Sydney Pollack står bakom kameran och låter tittaren komma mycket nära souldrottningen med den fantastiska rösten. Ett filmmaterial som legat i en malpåse i över 45 år innan det slutfördes för ett par år sedan. ”Hudnära om en souldrottning på toppen”, skrev DN:s recensent och gav högsta betyg.

”Dear”

Serieskapare: R J Cutler

Apple TV Plus

Dokumentär biografisamling som innefattar några av de mest ikoniska personerna i dagens USA. Bland dem feministaktivisten och författaren Gloria Steinem som just nu figurerar i hyllade HBO-dramat ”Mrs America”. Bland övriga personer som porträtteras i den påkostade serien återfinns bland andra Oprah Winfrey, Spike Lee och Stevie Wonder. Producerad av R J Cutler som ligger bakom ”The September issue” och den

kommande dokumentären om Billie Eilish.

”Pollywood”
Regi: Pawel Ferdek
HBO (14/6)
Vad har de legendariska filmmogulerna Sam Goldwyn, Louis B Mayer och bröderna Warner gemensamt? Jo, de har alla polsk-judisk bakgrund och lämnade sina shtetls (byar eller stadsdelar med större judiska befolkningar i centrala Europa före Förintelsen) för att skapa en bättre tillvaro i USA. ”Pollywood” berättar om deras dramatiska liv och tuffa kamp för att lyckas i Kalifornien. Ett stycke filmhistoria om några av pionjärerna som byggde upp Hollywoods största filmbolag.

”Dads”
Regi: Bryce Dallas Howard.
Apple Tv Plus (19/6)
”En varm och humoristisk dokumentär som hyllar det moderna föräldraskapets glädjeämnen och utmaningar.” Så presenteras denna dokumentär som regisserats av skådespelaren Bryce Dallas Howard (”Niceville”, ”Jurassic world”). Hennes egen

pappa, filmregissören Ron Howard och farfar Rance, är en av dem som lämnar vittnesbörd om faderskapet tillsammans med komiker som Judd Apatow, Jimmy Fallon, Jimmy Kimmel, Hasan Minhaj, Conan O'Brien och Will Smith.

”They shall not grow old”
Regi: Peter Jackson
Cmore (24/6)
”Ett tekniskt mirakel som återkallar första världskrigets fasor”, skrev Johan Croneman i sin recension av ”They shall not grow old”. Bara att hålla med. Med hjälp av modern teknik har ”Sagan om ringen”-regissören Peter Jackson restaurerat autentiskt arkivmaterial som inte bara fått bättre färg och ljud. Med hjälp av experter som läppläsare har även röster lagts på de gamla stumfilmsbilderna. Resultatet är häpnadsväckande, som att kliva rakt in i förflutenhetens landskap.

”Athlete A”
Regi: Bonni Cohen, Jon Shenk
Netflix (24/6)
Grävdokumentär som går på djupet med övergreppsskandalen i elitgymnasternas grymma och

slutna värld. ”Athlete A” skildrar hur reportrarna på Indianapolis Star avslöjar skandalen kring den tidigare landslagsläkaren Larry Nassar som i januari 2018 dömdes till 175 års i fängelse för sexuella övergrepp mot hundratals gymnaster, däribland storstjärnor som Maggie Nichols och Aly Raisman. En historia om visselblåsare som trotsar en förlamande tystnadskultur och åklagare som tar kampen mot korrupta institutioner.

”The American Runestone”
Regi: Peter Stormare

Viaplay (21/6)
Ett slags humoristisk cold case-serie där Peter Stormare försöker lösa gåtan med den omstridda runstenen som hittades 1898 av svensken Olof Öhman på sina ägor i Kensington, Minnesota. Tillsammans med amatörarkeologen Elroy Balgaard ger sig Peter Stormare ut i svenskbygderna för att ta reda på sanningen om ”Kensington-runstenen” som delat forskarna i olika läger: ”Vi kommer kanske inte att skriva om historien, men det finns spår av vikingar mycket tidigare än vad man tidigare har

trott”, sade Stormare i en intervju med DN.

”I’ll be gone In the dark”
Regi: Liz Garbus
HBO (29/6)
Mellan 1976–1986 begick den så kallade ”The Golden State Killer” minst 13 mord, fler än 50 våldtäkter och över 100 inbrott i Kalifornien. HBO:s true crime-dokumentär bygger på journalisten Michelle McNamaras bästsäljande bok med svenska titeln ”Jag försvinner i mörkret”. Boken publicerades först 2018 – två år efter McNamaras död – och två månader före den misstänkta kunde gripas för brottet. En dokumentär av Liz Garbus, regissören bakom ”What happened, Miss Simone?” och ”Bobby Fischer against the world”.

”Kungahuset Windsor”
Regi: Tim Dunn, Jonathan Jones
SVT (26/7)
Det var en gång en tysk ätt som hette Sachsen-Coburg-Gotha och bytte namn till Windsor i samband med första världskriget... Producenterna bakom dokumentärserien ”Kennedys – en maktsaga” vänder

blicken mot den brittiska kungafamiljen i verklighetens svar på Netflixsuccén ”The Crown”. Med hjälp av nya intervjuer och rikt arkivmaterial berättas den dramatiska sannsagan med extra allt. Serien rymmer sex avsnitt, från Kung Georges regentperiod till en närgranskning av den nya generationen som ska ta över kronan.

”Spionen Vladimir Putin”
Regi: Nick Green
SVT (27/7)
Will the real Vladimir Putin, please stand up! I slutet av juli visar SVT en inträngande dokumentär om mannen som har styrt Ryssland i tjugo år – och överlevt tre olika amerikanska presidenter vid makten. Både Vladimir Putins närmaste, hans motståndare och offer får komma till tals i denna film som berättar hela historien om slagskämpen och den forne KGB-agenten som fyra år i rad rankats som världens mäktigaste av affärstidningen Forbes. Brittisk film med originaltiteln ”Putin: A russian spy story” som visas i tre delar.

Nicholas Wennö
nicholas.wenno@dn.se

Riskgrupper och svartas liv räknas

FREDAG 5 JUNI 2020

Att människor vill uttrycka sin avsky mot dödligt polisvåld mot svarta är inte konstigt. Tvärtom är det viktigt att reagera mot rasismen. Yttrandefriheten är fundamental i ett öppet samhälle, demonstrationsrätten likaså. Men under en pandemi bör man tillämpa ytterligare en tumregel: Använd dina rättigheter – så länge du inte skadar andra. Frihet under ansvar.

En av parollerna under protesterna är ”I can’t breathe”, jag kan inte andas. Orden är George Floyds, den svarta man som kvävdes av poliser i Minneapolis. Nu är betydelsen dubbelbottnad: De som smittas av covid-19 riskerar också att dö av syrebrist.

Att slunga ut coronavirus i ansiktet på andra när man ropar slagord tätt tillsammans på gator och torg är ingen god idé just nu.

Särskilt inte i Stockholm där farsoten fortfarande håller befolkningen i ett strupgrepp. Smittnivån måste ner. Demonstrationsrätten står alltså mot ett tillfälligt förbud mot att fler än 50 personer träffas. Avvägningen är delikat. Grundläggande principer måste vägas mot rimlig pragmatism. Men oavsett syfte är det för närvarande inte ansvarsfullt att träffas i stora grupper. Det är inte bara den egna hälsan som står på spel, utan många andras. Varje bruten smittkedja är en vinst. Polisen bör därför inte heller godkänna alla demonstrationsansökningar om den bedömer att fler än 50 kommer att dyka upp. Demonstrationerna blir också provocerande för alla som avstår från viktiga ting i livet: studentskivor, idrottstävlingar, konferenser, resor och kulturevenemang. Och för alla näringsidkare vars livsverk håller på att gå i spillror.

Det gäller att hålla i, hålla ut och att hålla avståndet. Visa gärna solidaritet på sociala medier. Eller gör som Radiokören och samla hundratals röster som sjunger ut i

en mosaik på skärmen. Men samlas inte i horder – i lojalitet med äldre och andra riskgrupper. Varje liv räknas.

Sofia Nerbrand
sofia.nerbrand@dn.se

Ledare: USA:s reträtter ger plats åt mörka krafter

FREDAG 5 JUNI 2020

Bilden av Corona-Kina är inte så ljus som dess makthavare låter påskina. Hemlighetsmakeriet i virusets begynnelse var skandalöst, och de auktoritära metoder som använts för att trycka ned

smittan lockar få nya anhängare till kommunistdiktaturen. Dessvärre klarar sig USA ändå inte särskilt bra i konkurrensen. Världens ledande demokrati var uselt förberedd på pandemin. Dess smittskyddsmyndighet var omodern och trög, och president Donald Trump har spritt kaos omkring sig med nyckfulla helomvändningar och påhittade botemedel. Kravallerna efter att en svart man dödats av polisen i Minneapolis har ytterligare skakat USA:s internationella anseende.

Coronans spridning är dessutom den första globala kris där USA har vägrat att axla en ledande roll. Det finns naturligtvis synpunkter på hur väl amerikanerna har spelat den genom historien. Men under den internationella finanskrisen för ett decennium sedan fanns ingen tvekan om att USA både agerade kraftfullt på hemmaplan och tog initiativ för att koordinera andra länders svar. Även vid aids- och ebola-epidemierna tog Washington täten för att hitta lösningar. Trump ägnar sig åt diverse annat, inte bara att mucka gräl med

inhemska politiska rivaler. Ena dagen bullrar han ut ur Världshälsoorganisationen, med motivet att bestraffa Kina men utan att ha någon med sig. Andra dagen drar han sig ur fördraget om observationsflyg, precis som han förut lämnat andra internationella nedrustningsavtal. Amerika först, ropar Trump, även om det aldrig är tydligt hur hans sicksackkurs gynnar det egna landet. Det vakuum som uppstår får konsekvenser bland både fiender och vänner.

Kina agerar aggressivt för att krossa demokratin i Hongkong, liksom för att befästa sina territoriella anspråk i Sydkinesiska havet. Skärmytslingarna vid gränsen mot Indien är ett annat tecken på Pekings självförtroende.

Ryska stridsplan utmanar amerikansk militär lite varstans, som New York Times rapporterar (2/6), och Kreml fortsätter upptrappningen i kriget i Libyen. Inte hjälpte det att Trump försökte tjata in Vladimir Putin på det nu uppskjutna G7-mötet i USA.

Nordkorea har lagt diplomatin åt sidan för att förstärka den

kärnvapenarsenal Trump intygat var på väg att skrotas. Iran fortsätter att anrika uran, efter att han skrotat det tidigare avtalet.
IS, terrorrörelsen som påstods besegrad, spränger bilbomber igen i Irak. Talibanerna i Afghanistan avancerar och har redan räknat hem den amerikanska reträtten, som Vita huset vill ha undanstökad före höstens val.
Europa var förvarnat. Trump har avfärdat Nato som obsolet, hackat på EU och applåderat brexit. Han har infört tullar mot USA:s allierade ”av nationella säkerhetsskäl”. Den liberala världsordningen var i skröpligt skick förut, men coronaviruset har skapat ytterligare fragmentering.
Tysklands förbundskansler Angela Merkels nej till att delta i Trumps G7-möte är symtomatiskt. Dels ville hon inte ha dit Krims erövrare Putin, dels ville hon inte vara med på det valjippo USA:s president uppenbarligen planerade. Och några nya idéer om pandemin och dess ekonomiska följdverkningar var ändå inte att vänta.
En världspolis är dessvärre ofta av nöden, men framför allt behövs en

demokratisk stormakt som tar sitt ansvar för global hälsa och tillväxt. Donald Trumps USA har evakuerat utrymmen där mörka krafter har kunnat flytta fram positionerna. Vid sidan av hundratusentals döda i covid-19 kan det bli ännu ett dystert minne av krisen.

DN 5/6 2020

Trump och Bibeln är som en vit barista med dreadlocks

FREDAG 5 JUNI 2020

Jag har alltid tyckt att begreppet kulturell appropriering – att vissa människor inte får inspireras av eller låna vissa fenomen från vissa kulturer – är remarkabelt korkat. Jag står envist fast vid den åsikten, men nu fattar jag för

första gången varför folk blir så sura.
I måndags lät Donald Trump tungt beväpnad polis tårgasa och rensa bort fredliga demonstranter utanför Vita huset för att han skulle kunna ta en promenad till en närbelägen kyrka. Där lät han sig fotograferas med en Bibel i handen. Sedan gick han hem.
Det avsedda budskapet var väl detta: ”Jag, korsriddare Donald I, försvarar den kristna tron och dess byggnader mot Satans proteströrelse.” Min reaktion som troende blev inte den avsedda. Jag såg en man som lajvade kristen i ett urspårat rollspel.
Eller som politikens motsvarighet till en vit 20-årig barista från Bålsta med dreadlocks och en senegalesisk trumma under armen: kort sagt en religiös appropriatör.
Vad gör USA:s president när han vill visa sin närhet till den kristna tron och traditionen? Går in i kyrkan och ber? Berättar hur han med bakgrund i sin tro ser på protesterna? Nej, en snabb promenad, bilder, sedan tillbaka. Ett fototillfälle, det är vad

kristendomens stora mysterium är för honom.
Som troende kan man bli sur för mindre. Att vara kristen är faktiskt lite … svårt. Många av oss sitter i kyrkan åtminstone någon söndag i månaden, studerar religiösa texter, förhåller oss till budskap om att dö som människa för att återfödas i Kristus, försöker höra Guds röst i vardagen, ställer oss frågor som vad är synd respektive godhet, kontemplerar över vad det rent konkret innebär att följa Jesus i dag, 2020.
Presidenten lät sig bara plåtas. Han kunde väl åtminstone ha citerat något ur den Bibel han höll upp? Nej förresten, det kunde han inte – det har redan testats och bevisats.
Trump har (givetvis) påstått att ingen läser Bibeln mer än han. Men under presidentvalkampanjen intervjuades han av nyhetsbyrån Bloomberg och fick frågor om vilka avsnitt han tyckte bäst om. Det ville han inte gå in på. Inte ett enda exempel. Men Gamla eller Nya Testamentet, vilket föredrog han? ”Skulle säga att de är lika bra. Hela Bibeln är otrolig.”

Det finns flera fadäser, som när han i påskas önskade det kristna Twitter ”Glad långfredag” – något att likna vid att muntert gratulera sina judiska vänner på Förintelsens minnesdag.
Annars har vi flera Bibelcitat man skulle önska att presidenten lärde sig utantill. Kanske detta, Ordspråksboken 14:16: ”Den vise fruktar och skyr det onda, dåren trampar självsäkert på.”

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se

Protestmöte upplöstes av polisen

FREDAG 5 JUNI 2020

Polisen upplöste på torsdagen en demonstration i Malmö sedan den samlat närmare 1 000 personer i stället för de 50 arrangörerna hade tillstånd för. – Det var mycket känslor och det tog 90 minuter innan de lämnade Ribersborg. Men allt gick lugnt till, säger Ewa-Gun Westford vid polisen i Malmö.

Torsdagens demonstration är en av tre planerade demonstrationer för att uppmärksamma den svarta amerikanen George Floyds död i samband med ett polisingripande i Minneapolis i slutet av maj.
I onsdags upplöste polisen en liknande demonstration i Stockholm sedan närmare 8 000 personer tagit sig till Sergels torg. Enligt den tillfälliga lagen mot smittspridning i samband med coronapandemin får inte fler än 50 personer samlas till offentliga möten.
– Det var inte så lätt att få människor att lämna platsen men vi hade bestämt oss för att föra en dialog och ta det lugnt, det var väldigt mycket känslor, säger Malmöpolisens presstalesperson Ewa-Gun Westford.
Enligt polisen har arrangören varit seriös och sprejat cirklar på gräsmattan där personerna skulle stå för att kunna hålla avståndet mellan varandra.
När omkring 500 av demonstranterna lämnade Ribersborg gick de genom centrala Malmö mot Rosengård. Allt hade då gått lugnt till väga och flera i tåget skanderade ”Black lives matter”.

Just nu överväger polismyndigheten i Storgöteborg om man ska tillstyrka en ansökan om en liknande manifestation på söndag.
– Vi värnar ju yttrandefriheten och demonstrationsfriheten och vill göra allt vi kan för att människor ska få uttrycka sina åsikter. Det väger väldigt, väldigt tungt. Sedan är vår uppgift också att upprätthålla den tillfälliga lagen om maximalt 50 personer vid offentliga sammankomster, det blir ett dilemma för oss. Det rör sig om ganska svåra avvägningar, säger Anders Börjesson, polismästare och biträdande chef för Storgöteborg.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se
Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Anders Tegnell vill se gemensam EU-linje om resor

FREDAG 5 JUNI 2020

Anders Tegnell vill se en gemensam linje inom EU när det gäller resor mellan länderna. På torsdagen kom beskedet att Nederländerna inte välkomnar svenska resenärer i sommar. Dagen innan beslutade Tjeckien att alla resenärer från Sverige måste testas för covid-19.

På torsdagens pressträff fick statsepidemiolog Anders Tegnell frågan om det är rimligt att svenskar inte får resa till vissa länder med hänvisning till smittspridningen här.

– Jag tycker att det vore bra om vi kunde landa i ett gemensamt EU-ställningstagande om i vilken utsträckning resande mellan länderna utgör en risk eller inte och göra en klok analys utifrån det, säger Anders Tegnell.

– Det är olyckligt och tråkigt med beslut här och där som går åt olika håll. Jag tror att det finns underlag för att ta ett gemensamt

beslut i stället, säger Anders Tegnell.

Vad krävs för att resandet inte ska påverka smittspridningen negativt?

– Det gäller att hitta någonting som alla länder kan känna sig trygga och nöjda med. Det kommer säkert att bli många politiska diskussioner kring det, säger Anders Tegnell till DN.

Ligger alla länder på tillräckligt jämn nivå när det gäller smittspridning inför sommaren?

– Man måste ta en diskussion om hur viktigt det är att ligga på samma nivå.

Allt fler länder i Europa har börjat öppna sina gränser för besökare i sommar. Men alla turister är inte välkomna. I flera fall råder förbud mot att släppa in svenskar på grund av de fortsatt höga dödstalen i Sverige.

När Nederländerna, som är ett av de värst drabbade länderna i EU sett till antalet döda i covid-19, öppnar för turister den 15 juni finns svenskar och britter bland de nationaliteter som inte är välkomna.

– Budskapet är att vi inte vill ha dem här för tillfället. Om de kommer hit måste de tillbringa

två veckor i karantän, säger premiärminister Mark Rutte på en presskonferens.
Även i länder som Storbritannien, Grekland, Bulgarien och Estland måste svenskar sitta i karantän i upp till 14 dagar.
För svenskar är rekommendationen från utrikesdepartementet att undvika utlandsresor fram till den 15 juli.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

UD ville få bort ambassadör – ”Det var inte professionellt”

FREDAG 5 JUNI 2020

Trots att UD:s ledning ansåg att Kinaambassadören Anna Lindstedt var alltför känslomässigt engagerad i fallet Gui Minhai och måste förflyttas så skedde det inte. Åtta månader senare arrangerade hon det möte i Stockholm som nu prövas i domstol för att hon enligt

åklagaren på egen hand förhandlat med Kina.

På fredagen inleds i Stockholms tingsrätt unik rättegång. Svenska staten har stämt en svensk ambassadör för ”egenmäktighet vid förhandling med främmande makt”.

Vice chefsåklagare Hans Ihrmans åtal gäller det möte som Sveriges dåvarande Pekingambassadör Anna Lindstedt arrangerade på Hotel Sheraton i Stockholm den 24–25 januari 2019.

Mötet skedde 300 meter från utrikesdepartementet (UD), som inte informerades, enligt åklagaren. Ambassadör Lindstedt bestrider enligt sin försvarare advokat Conny Cedermark åtalet som hon anser saknar grund. I Säpos förhör säger Lindstedt att hon underlättade mötet, inte förhandlade med Kina och inte överskred sina befogenheter.

Till Sheraton kom från London Angela Gui, dotter till den svenske bokförläggaren Gui Minhai som sitter fängslad i Kina. Angela Gui möttes av ambassadör Anna Lindstedt, den kinesiske affärsmannen och professorn Kevin Liu och dennes direktör John Mewella.

Samtalen pågick i omgångar i en låst affärslounge på hotellets sjunde våning under två dagar. John Mewella förespeglade Angela Gui en anställning, på villkor att hon slutade att offentligt kritisera och ”reta upp” Kina. Sverige skulle också be Kina om ursäkt. Om en lista med tio krav uppfylldes så kunde hennes far friges. Samtidigt åkte Kevin Liu till Kinas Stockholms-ambassadör som sades vara i telefonförbindelse med Peking. Angela Gui blev pressad, grät och kände sig manipulerad. Hon saknade stöd av Anna Lindstedt som hon fram till dess haft en bra relation till.

”Lindstedt försökte övertala mig att gå med på planen eftersom hon ansåg att det var det bästa sättet att driva min fars fall framåt. Hon sa att det enda andra alternativet var att svenska UD fortsatte sina förhandlingar (...) och det trodde hon inte skulle leda någonstans”. Detta enligt den tolvsidiga redogörelse Angela Gui skrev ned och sände till UD då hon återvänt till London.

Enligt åtalet gick Lindstedt ”utanför ramen för den behörighet som hon haft i det konsulära

ärendet enligt de särskilda instruktioner och uppdrag hon fått”.
Ambassaden i Peking är en av Sveriges största beskickningar med 55 anställda. Anna Lindstedt var tidigare klimatambassadör, hade inte tjänstgjort i en stormakt tidigare och kan inte kinesiska. Hon sökte få Gui Minhai fri, vilket var högprioriterat, för att förbättra de kyliga relationerna med värdlandet.
Men enligt UD-ledningen i Stockholm blev Anna Lindstedt alltför känslomässigt engagerad och labil i sina telefon- och Facetime-samtal med Angela Gui:
– Vi bedömde att hon hade svårt i sin relation till Angela – där det snarare blev så att Angela fick trösta Anna i stället för tvärtom. Det var inte professionellt och det var heller inte någon belastning som Angela skulle utsättas för. Vi fick också information om att Anna själv inte trivdes särskilt bra, säger UD:s högsta chefstjänsteman, kabinettssekreterare Annika Söder, i Säkerhetspolisens förundersökning.

Samma UD-ledning som 2016 utsett Lindstedt gav i maj 2018 henne beskedet att hon skulle avsluta sin post i Peking i förtid för att bli ambassadör för Agenda 2030. Men förflyttningen dröjde in på 2019 vilket Annika Söder förklarar så här:
”Det här drog ut väldigt mycket på tiden. Först eftersom Anna inte ville flytta. Då gjorde vi bedömningen att det skulle skada våra förbindelser till Kina om Anna blev arg för att vi ville att hon skulle flytta”. Resten av Söders svar är maskerat på grund av utrikessekretess.

Så länge Lindstedt var Kina-ambassadör gällde enligt UD att ”du ska inte fortsätta ha kontakt med Angela”. Detta bestrids av Anna Lindstedt.
En märklig omständighet är att Lindstedt, som i Kina deltog på Kevin Lius sons bröllop i Nanjing i januari 2019, inte lät göra någon bakgrundskontroll av Liu. Redan 2011 tipsades Migrationsverket om att Liu hade sex olika identiteter. På grund av falska papper nekades han svenskt visum flera gånger, men lyckades få ett finländskt.

En ambassadsekreterare i Peking upprättade 2014 en tjänsteanteckning om att Kevin Liu hade två alias: Liu Wenxuan och Liu Yiyu. Efter mötet på Sheraton 2019 konstaterade ambassaden: ”Kevins bakgrund är ett mysterium” och hans affärsverksamhet kan vara ”bluff”. Enligt åklagaren företräder Liu och Mewella ”kinesiska statens intressen”. På Säkerhetspolisens fråga vilken riskbedömning Lindstedt gjorde innan hon förde samman Gui Minhais dotter med de två svarar hon:

– Jag såg möjligheter och inte några stora risker.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se

Fakta. Gui Minhai och Angela Gui

Gui Minhai föddes 1964 i Ningbo, Kina.
Han flyttade till Sverige för att studera 1988. 1989 skedde massakern på Himmelska Fridens torg och han valde att stanna i Sverige där han bildade han familj och fick dottern Angela Gui.
1992 blev han svensk medborgare.

När klimatet i Kina lättade flyttade han tillbaka och etablerade bokförlaget Causeway Bay Books i Hongkong.
2015 frihetsberövades han under en semester i Thailand och fördes till Kina. I januari 2018 gjorde han en tågresa med svenska diplomater på väg till en läkarundersökning men greps av polis. I februari 2020 dömdes han till tio års fängelse.
Angela Gui är 26 år och bor i Cambridge, Storbritannien, där hon doktorerar i medicinhistoria. Hon har i över fyra år kämpat för att hennes far Gui Minhai ska friges av Kina. Har vittnat inför den amerikanska kongressen, talat inför det brittiska parlamentet och hållit föredrag för FN:s människorättsråd.

Så blev Libyen ett slagfält i världens största drönarkrig

FREDAG 5 JUNI 2020

Ljudlösa, billiga – och dödliga. I inbördeskriget i Libyen har drönarna tagit över stridsflygets roll. Drönartillverkare från Turkiet och Kina använder den libyska öknen som slagfält och testområde. Civilbefolkningen får sitta emellan.

Ett stridflygsplan som är förberett på att skicka dödliga missiler injagar skräck. Det vet jag av egen erfarenhet från Gaza, Irak, Tjetjenien och andra konfliktområden.
Men stridsplanen gör sin räd, sedan försvinner de.
Drönaren däremot, kan cirkulera däruppe i skyn i nästan ett dygn.
Även om drönarna inte anfaller är det något omänskligt, obevekligt med deras eviga surrande som fräter sönder nerverna på dem som befinner sig nere på marken.
Och när drönarna jagar och attackerar kan det ske nästan ljudlöst. Hann de märka någonting, arbetarna därinne i

den trånga byggnaden utanför Tripoli, innan drönaranfallet var ett faktum? Åtta människor dödades och närmare 30 skadades, flera av dem livshotande, när fem laserstyrda missiler avlossades mot ett småindustriområde i Wadi al-Rabie, en förort till Libyens huvudstad Tripoli.
Händelsen inträffade den 27 november förra året. De som dödades och lemlästades arbetade med att tillverka och förpacka småkakor. Där fanns inte en tillstymmelse till militär aktivitet.
Människorättsorganisationen Human rights watch har dokumenterat händelsen i en utförlig rapport och stämplat drönarattacken som ett krigsbrott.
I all sin grymhet och meningslöshet är massakern ett kapitel i det libyska inbördeskrig som pågår 30 landmil från EU:s yttre gräns, ett krig som tragglat på i nio år nu utan att omvärlden bryr sig.
Därför har det inte heller uppmärksammats särskilt mycket att Libyenkriget är historiskt. Genom århundradena har krig utkämpats med svärd och pilbågar, med musköter och

kanoner, med stridsvagnar och bombflygplan. Men aldrig tidigare har drönare använts i krigföringen i så hög grad som i Libyen.
Ghassan Salamé, tidigare FN:s särskilda fredsmäklare för Libyen (han avgick för några månader sedan, frustrerad över bristen på framsteg) kallar mycket riktigt Libyenkonflikten för ”världens största drönarkrig”.
Mängden av drönare i Libyenkriget är också ett bevis på FN:s misslyckande att skapa fred i det plågade ökenlandet. Libyen flödar över av vapen. Den störtade diktatorn Khaddafi beräknas ha spenderat motsvarande 300 miljarder kronor på vapenköp under sina 40 år vid makten. Vem som helst som är beredd att betala 1 800 libyska dinarer (drygt 10 000 kronor) kan i Libyen köpa en ny kalasjnikov via Facebook.
FN:s säkerhetsråd beslutade redan i februari 2011 om ett vapenembargo mot Libyen: det är förbjudet att exportera, importera och även transportera vapen av alla slag. Trots detta förs både tunga och lätta vapen in i Libyen i en strid ström, och ingen straffas för det.

Attacken i Wadi al-Rabie utfördes av en drönare tillverkad i Kina, Wing Loong II. Den är elva meter lång och har ett avstånd mellan vingspetsarna på nära 21 meter. Wing Loong-drönarna, som kan bära upp till tolv missiler, har förts till Libyen av Förenade Arabemiraten. De deltar i inbördeskriget på samma sida som upprorsmannen och krigsherren Khalifa Haftar.
Den 76-årige ex-generalen Haftar har haft stor hjälp av de militära drönarna under sin mer än årslånga offensiv mot huvudstaden Tripoli. Med stöd av en ohelig allians av utländska aktörer – Ryssland, Förenade Arabemiraten, Egypten, Saudiarabien, Frankrike – hoppas Khalifa Haftar störta den sittande regeringen i Tripoli, som är erkänd av FN.
Men också regeringen i Tripoli har utländsk uppbackning – och drönare. I december förra året gick Turkiet in i kriget på samma sida som GNA (förkortning för samförståndsregeringen, som det FN-erkända styret i Libyen kallas).
– Erdogan (Turkiets president) betraktar sig själv som ideologiskt

och realpolitiskt allierad med GNA. Dessutom har det inte gått så bra för Turkiet i kriget i Syrien, så Erdogan tycker att han behöver stärka sin position både inrikes- och utrikespolitiskt. Ett annat skäl till engagemanget i Libyen är att Turkiet hoppas kunna utvinna olja och gas i östra Medelhavet.
Det säger Inga Kristina Trauthig, som är konfliktforskare vid The International centre for the study of radicalisation and political violence i London. Hon har specialiserat sig på utvecklingen i Libyen efter Khaddafi.

I Libyen har den turkiska militären helt nyligen lyckats bryta den järnring som Haftars trupper slagit kring Tripoli, och tvingat dem till reträtt österut. Den militära framgången förklaras till stor del av den massiva flotta av drönare som använts, mestadels av typen Bayraktar TB2 som är tillverkad i Turkiet. I Libyen använder den turkiska krigsmakten även en mindre typ av drönare avsedd att störta mot sitt mål, som har fått öknamnet ”kamikazedrönaren”.
Inbördeskriget i Libyen utlöstes av det folkliga upproret mot

Muammar Khaddafi, den självutnämnde översten som styrde Libyen i över fyra decennier.
Khaddafi störtades hösten 2011, med hjälp av militära insatser från Nato. Men det maktvakuum han skapat under sin långa tid vid makten var ingen bra grogrund för en stabil samhällsomvandling. I stället har Libyen, Afrikas olje-rikaste land, blivit ett slagfält för ändlösa strider mellan rivaliserande grupperingar. Det senaste året har allt fler utländska aktörer blandat sig i konflikten.

Militära drönare, eller UAV som farkosterna också kallas (efter engelskans ”unmanned aerial vehicles”, obemannade luftburna farkoster) utvecklades av USA:s krigsmakt i början av 1990-talet och har använts i krigszoner sedan dess.
Framför allt förknippas UAV med det amerikanska ”kriget mot terrorismen”. al-Qaida-ledaren Usama bin Ladin spårades upp med hjälp av en drönare, liksom IS allerhögste ledare Abu Bakr al-Baghdadi.
Den iranske toppmilitären Qassem Soleimani dödades i

början av januari i år på Bagdads flygplats av missiler som avlossades från en amerikansk Reaperdrönare. Drönar-operatörerna befann sig 150 mil söderut, på en militärbas i Qatar vid Persiska viken.
Under förra året utfördes fler än 1 000 drönarattacker i det libyska inbördeskriget, enligt FN:s uppskattningar. Och i år har drönarkrigföringen blivit än mer intensiv i Libyen.
Mohammed al-Arabi bor i Msallata tio mil öster om Tripoli, en stad som tidvis varit mitt i stridszonen mellan samförståndsregeringens trupper och Haftars milis. Just nu pågår strider fem mil bort.
– Drönarna är skrämmande, säger han till DN i telefon.
– De turkiska drönarna brukar flyga över här, man hör det skarpa surret. Några minuter senare bombar de, säger Mohammed al-Arabi, som försöker leva sitt liv så normalt som vanligt trots kriget. Han har en bilverkstad i Msallata.
Abdo Abdo bor strax utanför Tripoli och är tjänsteman på energiministeriet. Han konstaterar att drönarna orsakat mycket förstörelse.

– Civila har fått sätta livet till, men det är svårt att veta vem som är skyldig. Bägge parterna skyller på varandra. Jag har också hört att de kinesiska drönarna (som används av Haftars trupper) utfört riktade attacker mot samförståndsregeringens ledare, säger han.

Hur har drönarna förändrat den moderna krigföringen? DN låter frågan gå vidare till överstelöjtnant Rickard Lindborg. Han är en erfaren stridspilot och är dessutom den svenske militär som har flest flygtimmar på UAV-systemet UAV 03 Örnen i Sverige. Numera är han chef för luftsektionen på Försvarshögskolans taktikavdelning.

– De senaste åren har det hänt mycket på det här området. Det finns alltifrån UAV-plattformar som är större än ett jaktflygplan, till modeller som i storlek inte är större än en handflata.

– En drönare är svår att bekämpa från marken. Drönarna går att upptäcka med radar, men förvarningstiden kan vara väldigt kort. De taktiska UAV-system som verkar vara dominerande i Libyen tycks vara för små för att

bekämpas med luftvärnsrobotar – det skulle vara som att jaga mygg med en bazooka, säger Rickard Lindborg.
– UAV-modellerna som används i Libyen tillhör inte de mest avancerade, men de är effektiva nog. De är relativt billiga och enkla att tillverka, och de kan slå mot mål långt borta.
– Däremot har jag svårt att tro att den militära nyttan med varje enskild punktinsats är särskilt stor – drönaren slår ut en byggnad här och ett fordon där. Att använda drönare i strid som man gör i Libyen blir mer av en maktdemonstration, säger Lindborg, som är övertygad om att olika typer av obemannade farkoster kommer att användas i stor skala i framtidens krig.
– Vi har bara sett början av den utvecklingen.

Saeed Alnahhal
saeed.alnahhal@dn.se
Erik Ohlsson

Wagnergruppen är Putins torpeder

FREDAG 5 JUNI 2020

Den ryska paramilitära gruppen Wagner fungerar som Putins benknäckare. En liten, rörlig grupp som kan sättas in för att assistera ryskvänliga regimer världen över. Nu är Libyen den viktigaste arenan.

En sak är säker när det gäller gruppen Wagner: De gillar inte personer som ställer frågor. Minst fyra ryska journalister som har forskat i Wagnergruppen är nu döda.

Gruppens roll är att vara hantlangare. Det är alltså helt följdriktigt att de finansieras av Putins hantlangare nummer ett: Jevgenij Prigozjin, även kallad Putins kock.

Prigozjin, som har gjort sig en förmögenhet bland annat på catering, är också mannen bakom Putins trollarmé. Han äger Internet Research Agency, som med hjälp av hundratals anställda försökte påverka bland annat det amerikanska presidentvalet genom trollkampanjer i sociala medier.

Wagnergruppen grundades av en före detta elitsoldat från de ryska spetsnazgrupperna, Dmitrij Utkin. Den finansieras och styrs av Jevgenij Prigozjin, och sattes in första gången i Luhansk i Ukraina 2014. Sedan dess har Wagnersoldater deltagit i kriget i Syrien och sänts till Madagaskar, Moçambique och Venezuela.
Libyen är Wagners nya huvudarena. Enligt en FN-rapport krigar mellan 800 och 1 200 Wagnersoldater på general Khalifa Haftars sida, mot den FN-stödda regeringen i Tripoli. Det är uppenbart varför, säger den ryska journalisten och före detta militära tolken Konstantin von Eggert.
– Putin lyckades hålla Bashar al-Assad vid makten i Syrien. Nu vill han ytterligare bredda sitt inflytande i Mellanöstern. Libyen är porten för afrikanska migranter till Europa och Moskva använder migrationsströmmarna som ett instrument för att pressa EU. Dessutom är det ett oljeland. Kontroll över naturresurser intresserar alltid den ryska ledningen, skriver von Eggert i en analys för Deutsche Welle.

Wagnergruppen är enligt von Eggert ett förhållandevis billigt verktyg för Kreml att öka sitt inflytande i Afrika. Den ryska statsledningen har aldrig erkänt att gruppen ens existerar. Det kan vara en av orsakerna till att det är så farligt att gräva djupare i gruppens roll.

I april 2018 år föll journalisten Maksim Borodin från sin balkong på femte våningen i Jekaterinburg. Han hade rapporterat om hur Wagnersoldater hade dött i Syrien. Polisen påstod att Borodin hade ramlat ner av misstag. Journalisten dog i koma några dagar senare.

I juli samma år reste tre ryska journalister till Centralafrikanska republiken. Målet var att undersöka Wagnersoldaternas ställning i landet, där de arbetar som säkerhetsvakter, militära utbildare och legosoldater åt den sittande presidenten Faustin-Archange Touadéra.

De tre journalisterna Orchan Dzjemal, Alexander Rastorgujev och Kirill Radtjenko hamnade i ett bakhåll utanför staden Sibut. Alla tre mördades. Brottet är fortfarande inte utrett.

I Libyen behövs Wagner, enligt Konstantin von Eggert, för det de kan bäst:
Underrättelseverksamhet, taktisk planering och undercover-operationer.
– Vi vet till exempel att Wagnergruppen har utmärkta prickskyttar, skriver von Eggert.
Anna-Lena Laurén

Offer på Himmelska fridens torg hedrades trots förbud

FREDAG 5 JUNI 2020

Tusentals Hongkongbor trotsade på torsdagen polisens förbud och hedrade offren för massakern på Himmelska fridens torg 1989. Efter en lugn inledning slog kravallpolis till och grep flera deltagare i stadsdelen Mong Kok.

Det började precis som det brukar. En värdig, lugn ceremoni

där Hongkongs invånare tänder ljus för att hedra offren vid massakern på Himmelska fridens torg den 4 juni 1989. Det är en ovanlig manifestation på kinesiskt territorium till minne av en händelse som är tabu i Fastlandskina. Alla inlägg på sociala medier som kan tänkas ha något med 4 juni raderas fortare än kvickt och i historieböckerna är händelsen utraderad.
Men i Hongkong har invånarna tillåtits minnas offren med en ljusceremoni varje år. Fram tills i år då arrangörerna fick nej, med motiveringen att covid-19 inte tillåter folksamlingar på fler än åtta personer.
Ändå vällde tusentals Hongkong-bor in i Victoria Park där ceremonin traditionellt hålls. Även på andra håll i Hongkong samlades invånare. De tände ljus, ropade slagord som ”frihet åt Hongkong” och klev över de barrikader som polisen satt upp. På Victoria Parks fotbollsplaner satt människor med god social distans mellan sig och polisen höll sig på avstånd.
Men efter några timmar utbröt vid det här laget välbekanta scener i Hongkong. Polis och

demonstranter drabbade samman i stadsdelen Mong Kok där några aktivister försökte blockera en väg. Polisen svarade med pepparspray och flera greps.
Bland Hongkong-bor finns en rädsla att detta kan vara det sista året en sådan här manifestation kan hållas. De pekar på den nationella säkerhetslag som klubbades av nationella folkkongressen i Peking förra veckan som de fruktar kommer att användas för att tysta oliktänkande och sätta stopp för den proteströrelse som rasade i Hongkong flera månader förra året.
De känner hur Peking i ett allt snabbare tempo stärker sitt grepp om Hongkong och tror egentligen inte på att coronaviruset är den verkliga orsaken till att årets ljusvaka förbjöds.
– De använder coronaviruset som en ursäkt. Framöver tror jag de kommer att förbjuda oss för alltid, säger Ted Hui, prodemokratisk politiker till Hongkong Free Press. Han tillhör den grupp parlamentariker som tidigare under dagen med stinkbomber och andra objekt försökte fördröja

omröstningen av en lag som förbjuder vanära av den kinesiska nationalsången.
Men det hjälpte inte. Efter att brandmän städat upp i kammaren röstades lagen igenom av Pekingvänliga ledamöter som har en majoritet i Hongkongs lagstiftande församling. När lagen träder i kraft riskerar de som inte respekterar nationalsången upp till tre års fängelse och böter på motsvarande 60 000 kronor.
Också det är ett bakslag för demokratirörelsen i Hongkong som ser lagen som ytterligare ett tecken på hur yttrandefriheten blir alltmer inskränkt och centralregeringen i Peking går mot full kontroll över staden.
Under torsdagskvällen hördes de vanliga slagorden som ”stand by Hongkong” och ”Hongkong democracy now”. Men nu krävde demonstranterna också självständighet, ”en nation, ett Hongkong” i en tydlig motståndshandling till säkerhetslagen där alla typer av självständighetssträvanden är förbjuda.
Lee Cheuk-yan, ordförande för organisationen bakom ljusvakan, uppmanade till kamp mot

säkerhetslagen – som många befarar blir dödsstöten för Hongkong som en fri stad.
– Låst oss höja vårt ljus, låt oss kämpa för frihet tills slutet av våra liv. Gör motstånd mot den nationella säkerhetslagen, manade Lee Cheuk-yan.
Marianne Björklund

Fakta. Militär sköt obeväpnade

Protesterna vid Himmelska fridens torg i Peking började redan i april 1989. Framför allt studenter deltog. De krävde ett slut på korruption och ökade demokratiska rättigheter.

Flera av demonstranterna slog läger på torget, stämningen var länge positiv.
Men den 3 juni drabbade militär och demonstranter samman och tidigt på morgonen den 4 juni rullade stridsvagnar med beväpnade soldater in på torget. MIlitären attackerade till att börja med torget som tömts vid soluppgången. Fyra timmar senare sköt de på obeväpnade civila som samlats i grupper i torgets hörn.
DN

Karin Eriksson: Oenigheten blir allt mer uppenbar

FREDAG 5 JUNI 2020

Den tidigare försvarsministern Jim Mattis riktar skarp kritik mot Donald Trump. Efterträdaren Mark Esper säger nej till att skicka ut militär på gatorna. Det blir allt mer uppenbart att det finns en splittring i det republikanska partiet kring hanteringen av massprotesterna.

Analys.

I USA betraktas det som en sensation att Jim Mattis bryter tystnaden. Han har hållit en låg profil sedan han lämnade regeringen efter en konflikt med Trump om Syrienpolitiken i december 2018. Nu är den före detta försvarsministern skoningslös. Han beskriver Trump som ”den första presidenten under min livstid som inte försöker ena det amerikanska folket - som inte ens låtsas försöka”.

Minst lika dramatiskt var beskedet från den nuvarande försvarsministern Mark Esper. Han gick ut offentligt med att han inte stöder idén om att åkalla den så kallade Insurrection Act, alltså den lag som gör det möjligt att kalla in militären. Därmed finns en öppen spricka i regeringen.
Trump har sin vana trogen kommenterat kritiken från Mattis i högt och ilsket tonläge på Twitter och kallat honom ”den mest överskattade generalen i världen”.
Mer betydelsebärande är kanske den intervju som presidenten gav på onsdagskvällen – faktiskt till en annan gammal medarbetare, den före detta pressekreteraren Sean Spicer, nu på konservativa tv-kanalen Newsmax. Där började presidenten backa från hotet. Han höll fast vid att han har makten att skicka in militär, men tillade att han inte trodde att det skulle behövas. Vad som händer med hans nuvarande försvarsminister återstår dock att se.
Att presidenten svänger hit och dit är ingen nyhet – det har tvärtom varit klassisk krishantering från Vita huset att Trump först väljer högsta möjliga tonläge, och sedan tonar ned vad

han precis har sagt. Därmed har han kunnat skicka en signal till kärnväljarna om att han är beredd att sätta hårt mot hårt. En president för lag och ordning – som Richard Nixon i presidentvalskampanjen 1968. Men det är allt mer uppenbart att det finns en splittring i det republikanska partiet om hur massprotesterna ska hanteras. I helgen uppgav CNN och New York Times att presidentens rådgivare var oense om vägen framåt. Den svarte republikanske senatorn Tim Scott har kritiserat några av presidentens Twitterinlägg.

Under veckan som gått har samtliga fyra expresidenter som fortfarande är i livet kommenterat demonstrationerna. George W Bush, som är den ende republikanen i kvartetten, nämner inte Trump. Men han gör klart att USA måste rannsaka vad han beskriver som ”tragiska misslyckanden” och lyssna på alla som nu uttrycker smärta och frustration över trakasserier och diskriminering. ”De som försöker tysta dessa röster förstår inte vad Amerika är”, betonar expresidenten.

Karin Eriksson

”Trump låtsas inte ens försöka ena oss”

FREDAG 5 JUNI 2020

Den republikanska senatorn Lisa Murkowski tvekar om hon ska stödja president Donald Trump inför presidentvalet i höst. I ett uttalande på torsdagen hyllade hon en av presidentens skarpaste kritiker, Trumps tidigare försvarsministern Jim Mattis. Mattis har ställt sig bakom protesterna i USA och utmålat Trump som ett hot mot konstitutionen.

James Mattis avgick som försvarsminister 2018 i protest mot Trumps Syrienpolitik, när presidenten gav order om att dra sig ur kriget mot IS. Sedan dess har han huvudsakligen låtit bli att uttala sig om Donald Trump och inte kritiserat sin tidigare chef öppet. Fram tills nu.

”Donald Trump är den första presidenten under min livstid som inte försöker ena det amerikanska folket, han låtsas inte ens försöka. I stället försöker han splittra oss. Vi ser konsekvenserna av hans tre

års avsiktliga försök (att splittra). Vi ser konsekvenserna av tre år utan ett moget ledarskap”, skrev Mattis i ett uttalande som refereras i tidningen The Atlantic. Mattis tillhör den militära eliten i USA och uttalandet ses som ett bredare uttryck för tongångarna i försvarshögkvarteret Pentagon, bland militära ledare som inte kan uttala sig.

Han försvarar demonstranterna i uttalandet och skriver att det de kräver är likhet inför lagen ”något som vi alla borde kunna ställa oss bakom”, och att ”vi inte ska låta ett litet antal lagbrytare distrahera oss”.

Trump har också fått mothugg från den nuvarande försvars-ministern Mark Esper, som tagit avstånd från att använda armén mot demonstranterna. Nu anses Esper ha hamnat i onåd i Vita huset.

På torsdagen fick Mattis också stöd av den republikanska senatorn Lisa Murkowski som konstaterar att hon nu inte känner sig säker på om hon ska ge sitt stöd till Trump när presidentvalet genomförs i november:

– Jag tycker att det general Mattis sa var sant och ärligt och nödvändigt och på tiden, sa Murkowski till Washington Posts reporter när hon var på väg till Kapitolium på torsdagen.
– När jag såg vad general Mattis sagt så kände jag att vi kanske hade kommit till en punkt där vi kanske kan bli ärligare med de tveksamheter som vi kan bära inom oss och i stället ha modet att säga det högt.
Murkowski tillade att hon kommer att fortsätta arbeta tillsammans med Trump men att allt inte längre är så klart när det gäller hur hon ska lägga sin röst i höst:
– Den frågan sliter jag med. Jag har slitit med den under en längre tid.
Presidenten svarade på James Mattis attack med en serie Twitterinlägg natten mot torsdagen. Där skrev han bland annat att ”Mattis var världens mest överskattade general” och att det var ”skönt att bli av med honom”.
På torsdagskvällen hölls en gudstjänst i Minneapolis till minne av George Floyd.

Där talade medlemmar ur George Floyds familj men också presidenten för North Central - University, Scott Hagan, som berättade att universitetet nu startat en fond i George Floyds namn, en fond som kan användas av afroamerikanska elever till studier.

– Jag utmanar alla universitet i landet att göra et samma, sa Hagan.

Juan Flores
juan.flores@dn.se
Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Ett biträde på Cup Foods i Minneapolis larmar polis på måndagskvällen den 25 maj med misstanke om att 46-årige George Floyd försökt handla med en falsk 20-dollarsedel.

Fyra polismän rycker ut och ber Floyd stiga ur sin bil. Poliserna hävdar först att han ”fysiskt vägrade”, men av de filmer som fångat händelsen från flera vinklar ser Floyd ut att hela tiden följa instruktionerna.

Poliserna handfängslar Floyd och placerar honom sittande mot en fasad. När de sedan för honom mot en polisbil faller han till

marken med bröstet nedåt. Då väljer en av poliserna att pressa sitt knä mot Floyds nacke. Två av hans kollegor hjälper till medan den fjärde försöker skärma av händelsen från att fångas av vittnens kameror.
Flera personer vädjar till polisen att tona ner sitt agerande, de påpekar att Floyd blöder och att han kommer att dö om situationen fortskrider. Floyd själv upprepar minst elva gånger att han inte kan andas, att han har mycket ont och ber ”snälla, döda mig inte”. Kort därefter är han död.

I onsdags kom beskedet att den polis som satte sitt knä i Floyds nacke formellt delgivits misstanke om dråp, och senare samma kväll meddelade åklagare i Minnesota att även de tre andra poliser som deltog i insatsen, men inte ingrep mot sin kollega, formellt misstänks för medhjälp till brott.

Hagen avbryter polissamarbete

FREDAG 5 JUNI 2020

Norge Den mordmisstänkte miljardären Tom Hagen meddelar via sin advokat att han inte längre kommer att samarbeta med norsk polis i utredningen runt hans fru Anne-Elisabeth Hagens förmodade död, uppger norska VG.

Hagens försvarsadvokat Svein Holden uppger att Hagen inte längre kommer att infinna sig vid polisens förhör, detta då man anser att utredningen tagit för lång tid och inte ser ut att komma framåt.

Anne-Elisabeth Hagen försvann hösten 2018. Försvinnandet klassades i flera månader som en kidnappning och enorma resurser lades på att hitta henne, men utan resultat.

TT-NTB

Gränsen öppnas för franska turister

FREDAG 5 JUNI 2020

Spanien. Efter att ha varit stängd i över tre månader ska landsgränsen mellan Frankrike och Spanien öppna igen. Datumet för öppnandet är satt till den 22 juni, meddelade Spaniens industri- och turismminister Reyes Maroto på en presskonferens under torsdagen.

Hon sade även att det innebär att den obligatoriska karantänen på två veckor ”i princip” kommer att tas bort för de som reser landvägen mellan länderna. För resenärer med båt och flyg kommer karantänstiden dock med stor sannolikhet att gälla fram till den första juli.

Under andra halvan av juni kommer även 6 000 tyska turister tillåtas att resa till Balearerna, den spanska ögrupp där bland annat Mallorca ingår.

TT-AFP

Rekordmånga nya coronafall i Iran

FREDAG 5 JUNI 2020

Iran. Iran rapporterar 3 574 nya fall av coronasmitta under ett dygn under torsdagen, vilket är det högsta antalet sedan utbrottet började i februari. Det är också fjärde dagen i rad med över 3 000 nya fall.

Det senaste dygnet har 59 personer avlidit i covid-19, enligt en talesperson för hälso-departementet.

TT-AFP

”Vi har hur många miljarder som helst”

FREDAG 5 JUNI 2020

Från fönstren på kontoret på Håkon VII:s gate har Jan Petter Sissener utsikt över centrala Oslo. Han är finansmannen, investeraren och fondförvaltaren som ofta väcker starka känslor i Norge.

– Idealiskt vore om Norge och Sverige slog sig samman. Vi har pengarna och ni har industrin, säger han i en intervju med DN om coronakrisens följder.

När kunderna som investerat i hans fonder undrar om botten är nådd för den norska ekonomin, om Oslobörsen kan falla brant igen, säger Jan Petter Sissener att folk i allmänhet nog är för optimistiska.

– Jag tror inte på V-formen – att ekonomin vänder och återhämtar sig så snabbt. Norge har fått väldigt många arbetslösa som fått smaka på en besk medicin. De kommer inte att använda pengar på samma sätt som de gjorde förr. Konsumtionsmönster kommer att förändras i spåren på pandemin, tror han.

– Här har vi en virussjukdom som kan komma tillbaka i en andra våg och som redan ändrat folks beteendemönster. Vi kommer kanske inte att resa så mycket som vi gjorde. Det finns många frågetecken. Du kan inte tvinga folk att resa eller använda pengar, säger han.

Många av de verksamheter, restauranger till exempel, som nu går i konkurs kommer inte tillbaka, förutspår Jan Petter Sissener.

– Folk kommer att använda mindre pengar till restaurangbesök. Jag tror de blir mer försiktiga.

Och så är det säkert så att en del arbetsgivare ser om sitt hus och städar lite. De anställda som inte varit oumbärliga på jobbet får nödvändigtvis inte tillbaka jobbet på en gång. Därför tror jag att arbetslösheten kommer att hänga med oss, säger den norske finansmannen.

Hur allvarlig är krisen för Norge?

– Norge har en stor fördel: massor av pengar sparade. Norska staten har oljefonden. Vi har hur många miljarder kronor som helst (över 10 000 miljarder kronor på oljefonden). Så myndigheterna har alla möjligheter att stimulera ekonomin, men det måste ske på rätt sätt: i verksamheter som skapar arbetsplatser, som i sin tur leder till skatteintäkter.

Ja, Norge har olja, så det fixar sig alltid, eller hur?

– Det beror ju på vilken syn man har på olja som energikälla. Politikerna i Norge är väldiga globalister och populister, men med ett nuvarande oljepris på 30 dollar fatet så är det ingen annan energikälla som kan konkurrera med priset. Vi i Norge kan gärna pröva att vara gröna, men vi konkurrerar på en global marknad och måste anpassa oss. Jag tillhör

dem som inte tror att det hjälper vad Norge gör när det gäller koldioxidutsläpp, utom att vi förstör konkurrenskraften för våra företag. Jag är mer av en klimatskeptiker som tror att klimatet ändrar sig oavsett vad vi gör.

Jan Petter Sissener anser att det finns andra saker som bör prioriteras högre för miljöns skull än utsläppen av växthusgaser. Som att rensa världshaven och floderna i Asien från plast. Och inte använda kläder som vid tillverkningen innebär att fabriker släpper ut mikrofibrer i haven.

– Och sett till oljans renhet så är nog den norska oljan bland den renaste oljan du kan använda. Det är ju bättre om världen använder relativt ren olja från Norge än skitig olja från USA och Kanada, säger han.

Annars är det ett bra tillfälle för den gröna sektorn att ta ett steg framåt. Kris sägs ju vara ett tillfälle till utveckling?

– Inget skulle glädja mig mer, men Norge har en lång väg att gå. Norge kommer i år fortfarande att ha dubbelt så stora skatteintäkter från oljan som från all annan industri tillsammans. Vi måste in i

en förändringsprocess och investera oss bort från oljeberoendet. Samtidigt måste vi upprätthålla oljeproduktionen.
Enligt den 65-årige finansmannen har Norge två stora tillgångar: billig energi, i form av olja, gas och vattenkraft, och en högt utbildad genomsnittlig befolkning.
– I fantasin borde vi också använda oljefonden till att backa upp norska företag som vill köpa verksamheter utomlands. Verksamheter som skulle passa i Norge. Varför inte nu? frågar sig Sissener.

Har du i finansbranschen varit med om något så oberäkneligt som coronakrisen?
– Jag har varit med om många krascher, it-bubblan som sprack, finanskrisen 2008 och kraschen 1987. Skillnaden de gångerna var att vi kunde räkna på konsekvenserna. Det kan vi inte göra i dag. Du vet inte om det kommer en andra våg av smittan. Du vet inte hur folks beteende förändras. Vi försöker ”go with the flow” och prövar att sänka risknivån – finansbranschen gillar ju inte osäkerhet – men den här

krisen är svårare att hantera än de tidigare.
– Lägg till osäkerheten om valet i USA. Twitterkungen i Washington har inte hanterat pandemin särskilt smart. Och han vill gärna bli återvald. Vilka desperata åtgärder kommer han att hitta på för att lyckas med det? Det jag ser är en upptrappning i handelskriget med Kina, säger Jan Petter Sissener.
Hur skulle Norge påverkas av det?
– Norge är kraftigt beroende av både export och import. Vi importerar över 50 procent av det vi konsumerar och exporterar olja och fisk. Vi är helt beroende av hur världsekonomin och världshandeln fungerar.
Han fortsätter utan betänketid. Ler förvisso, troligen för att han vet att förslaget inte låter sig omsättas i praktik. Men rösten låter allvarlig, för strategiskt sätt skämtar han inte, när han säger:
– På ett sätt borde Norge och Sverige fusionera. Det hade varit ett förnuftigt sätt att möta framtiden. Vi har inga Wallenbergare i Norge, men vi har pengar och ni har industrin. Det skulle bli slagkraftigt både industriellt och finansiellt. Och så

är vi så lika, säger Jan Petter Sissener.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Fakta. Jan Petter Sissener

Jan Petter Sissener, 65 år, investerare och fondförvaltare, är en finansman som brukar säga vad han tycker och riva upp känslor i Norge.
Han har bland annat varit nordisk aktiechef i Alfred Berg ABN Amro Bank och global aktiechef i Kaupthing Bank.
Han är grundare och huvudägare i Sissener AS som förvaltar Canopus fonder.
Han har ofta varit kritisk till hur flygbolaget Norwegian drivs. ”Jag gillar inte företag som är så hårt skuldsatta. Bolaget har aldrig klarat att skapa sig en buffert. Det var en katastrof att man inte sålde Norwegian till British Airways , när möjligheten fanns för två år sedan”, säger han.
Brent olja: 39,23 dollar per fat.

Investeringar bromsar in nästa år

FREDAG 5 JUNI 2020

Norges olje- och gasindustri ökar sina investeringar något i år jämfört med 2019. Men det blir inte alls lika mycket som det planerades för så sent som i februari. Och nästa år bromsas investeringarna till den lägsta nivån på tio år i coronakrisens spår.

Det handlar om mångmiljardbelopp, både i år och 2021, som inte längre kommer att satsas sedan coronakrisens drastiskt sänkt efterfrågan på olja runt om i världen.

Prognosen för industrins investeringsplaner kommer från Norges statistikbyrå SSB och bygger på en enkät med företrädare för olje- och gasindustrin i Norge. Den visar att det i år kommer att investeras 180,3 miljarder norska kronor. Det kan jämföras med en investeringsprognos på 185,4 miljarder så sent som i februari.

För 2021 har investeringsprognosen samtidigt sänkts till 145,6 miljarder, från tidigare beräkning på 152 miljarder norska kronor. Det är den lägsta nivån på tio år och det handlar enligt SSB är det i huvudsak anslagen till prospektering som minskats sedan februari.
I fjol låg investeringarna i norsk olja och gas på 177,5 miljarder norska kronor, enligt SSB.
Utsikterna för norsk oljeindustri avgörs nu även av hur den norska regeringen utformar sitt stödpaket till industrin i coronakrisen.

TT Reuters

Tusentals anställda inom norsk olje- och gasindustri har permitterats eller varslats om uppsägning sedan coronakrisen slog till med full kraft i mars i år, rapporterar tidningen Dagens Næringsliv med hänvisning till den norska välfärdsmyndigheten Nav.
Coronakrisen tryckte i april ned priset på olja från Nordsjön till den lägsta nivån på flera decennier, sedan nedstängningar och reserestriktioner kraftigt minskat efterfrågan på bränsle och energi.

En viss återhämtning har dock skett sedan bottennappet, då bland annat priset för amerikansk råolja hamnade på minus när det inte längre fanns tillräckligt med lagringskapacitet för att ta hand om överskottsproduktion.

Jättelikt krispaket ska rädda Tyskland

FREDAG 5 JUNI 2020

Med hjälp av det största konjukturpaketet någonsin vill Tysklands regering få fart på ekonomin i coronakrisens spår. Motsvarande mer än 1 300 miljarder kronor ska gå till satsningar på bland annat skolor, barnfamiljer, digitalisering och elbilsutveckling.

Berlin.

Efter maratonförhandlingar som pågått i två dagar kunde de tyska regeringspartierna enas om det största konjunkturpaketet i landets historia. Förbundskansler Angela Merkel såg trött men nöjd ut när hon natten till onsdagen presenterade pengaregnet om motsvarande drygt 1 300 miljarder kronor.

– Vi försöker göra det bästa i en mycket svår situation, sade hon efter att nattmanglingarna mellan Kristdemokraterna CDU/CSU och Socialdemokraterna SPD avslutats.

Stödpaketet gäller under 2020 och 2021 och omfattar bland annat skattelättnader för små och stora företag, stöd till branscher som drabbats särskilt hårt under krisen, liksom satsningar på digitalisering och elektrifiering. Nya investeringar i utvecklingen av elbilar, batteriproduktion och laddstationer ska skapa nya och mer miljövänliga jobb.

Även skolor, förskolor och kollektivtrafik kan räkna med tillskott i miljardklassen, och barnfamiljer kan glädjas åt en särkskild bonus om drygt 30 000 kronor per barn. Även särskilt

utsatta kommuner som förlorat skatteintäkter under krisen ska nu ges statlig hjälp.
Den enskilt största utgiftsposten, motsvarande drygt 200 miljarder svenska kronor, är en sänkning av momsen från 19 till 16 procent som ska gälla från 1 juli till sista december 2020. Det väntas gynna framför allt låginkomsttagare som i regel spenderar en större del av sina inkomster på livsmedel och andra konsumtionsvaror.
Angela Merkels snart 15 år som Tysklands förbundskansler har präglats av en sparsam syn på hur statens finanser ska användas. Att spara i ladorna och inte uppta nya skulder har formulerats i dogmen om att hålla den svarta nollan (”schwarze Null”).
Men i coronakrisens spår har den heliga kon kastats över bord.
Det historiska konjukturpaketet är det andra som Tyskland sjösatt under krisen och kommer bara ett par veckor efter att Angela Merkel gjorde en tvärvändning i synen på hur EU:s ekonomier ska komma på fötter igen.
Tillsammans med Frankrikes president Emmanuel Macron drev hon fram ett förslag om att låta EU-kommissionen låna upp

pengar på finansmarknaden som sedan delas ut som bidrag – inte lån – till medlemsländerna.
Det historiska skiftet kan ses som en signal om hur allvarligt Merkel ser på framtiden för sammanhållningen inom Europa. Men pengaregnet är också en konsekvens av påtryckningar från det tyska näringslivet. Tyska företag är lika beroende av köpkraften på hemmaplan som i andra EU-länder, för hur ska spanjorer och italienare ha råd att köpa tyska bilar om pengarna till att betala mat och hyra inte räcker till?

Men att Tyskland – i egenskap av att vara Europas största ekonomi – nu stöttar sina egna företag och inhemska marknad väcker oro i andra medlemsländer som saknar de ekonomiska muskler som krävs för att sjösätta motsvarande stödpaket. Med en ännu starkare tysk ekonomi ökar risken för att EU cementeras i ett A-lag och ett B-lag.

Lina Lund
lina.lund@dn.se

Fakta. 6,1 procent arbetslösa i maj

För att minska spridningen av det nya coronaviruset har Tyskland infört en rad åtgärder som slagit hårt mot landets ekonomi. Den tyska exportindustrin har också påverkats negativt av stängda gränser, igenbommade fabriker och att efterfrågan på varor och tjänster har minskat kraftigt. Krisen har också slagit mot sysselsättningen. Arbetslösheten har ökat till 6,1 procent och i maj var 2,8 miljoner tyskar (av en befolkning på omkring 83 miljoner) registrerade som arbetslösa. Det var 600 000 fler än samma månad förra året.

Polisen utreder fyra fall av våldsamt upplopp

FREDAG 5 JUNI 2020

Redan 30 minuter innan den tillståndsgivna manifestationen mot rasism skulle gå av stapeln hade över tusen personer samlats på Sergels torg.
När polisen beslutade att upplösa sammankomsten blev det våldsamt på flera håll och polisen utreder fyra fall av våldsamt upplopp.

Tio minuter innan den antirasistiska demonstrationen i centrala Stockholm officiellt hunnit starta beslutade polisen att upplösa den. Det hade då redan samlats över tusen personer på Sergels torg och ännu fler anslöt, trots att tillståndet endast gällde 50 personer, enligt Carolina Paasikivi, biträdande kommenderingschef.
– Det kom långt fler än vad vi och arrangören hade räknat med vilket ledde till beslutet att upplösa sammankomsten. Det gick i allt väsentligt lugnt till men sedan i kölvattnet uppstod det oro

och oordning på flera platser runt om i Stockholm, säger hon.
Polisinsatsen var enligt henne inte dimensionerad för det stora antalet deltagare. Därför tillkallades polisrytteriet och även poliser från andra polisområden för att hjälpa till.
– Vi hade inte planerat för att det skulle bli över 2 000 personer på Sergels torg. Däremot har vi alltid i planeringen för region Stockholm att det kan dyka upp en händelseutveckling som kräver större resurser än det vi vet om i förväg.

Att ni väntade i 20 minuter med att upplösa manifestationen, när antalet deltagare så kraftigt översteg tillståndet, hade det att göra med att ni inte hade tillräckligt många poliser på plats?
– Nej, det som hände under mellantiden är att man bedrev en intensiv dialog där både polis och arrangör uppmanade personer att lämna platsen och det gör man med ganska stort tålamod, säger Carolina Paasikivi, och tillägger att det är väldigt ovanligt att svensk polis upplöser en tillståndsgiven sammankomst

Det finns ett videoklipp där polis bland annat ser ut att kasta iväg, - eller putta iväg, en demonstrant och som upprört många. Vad säger du om den händelsen?
– Jag har inte sett filmen. Vi har fyra anmälningar om våldsamma upplopp och det var några situationer där vi trots vårt grundarbete med dialog fick ta till visst våld för att lösa situationen. I de fallen handlade det om personer som inte följer våra anvisningar eller sätter sig i motvärn rent fysiskt. Där har vi rent fysiskt lyft undan personer och använt pepparspray, säger Carolina Paasikivi och tillägger att polisen i nuläget inte har några anmälningar mot polisen eller uppgifter om skadade demonstranter men att tre ordningsvakter skadades lindrigt.
Kommer ni att titta på om de här poliserna gjorde sig skyldiga till tjänstefel baserat på det som synts i videoklippen?
– Jag har inga uppgifter om det, nej inte så vitt jag vet, säger Carolina Paasikivi.
En av arrangörerna, Ibi Chune Jogestrand, avböjer intervju med anledning av att hon och hennes familj fått ta emot ett stort antal

hot och rasistiska påhopp efter manifestationen. Hon hänvisar till inlägg på sin Instagram:
”Folk som tycker att jag ska stå till svars för alla som framåt kommer att dö i covid-19”, står det och hon skriver vidare att de samverkade med polisen och följde deras direktiv.
”Vi har aldrig någonsin velat skada någon eller sprida den här hemska smittan. Att jag ens ska behöva förklara det här är helt absurt. Coronapandemin är knas, men det är också rasismen.”

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se

Polisen gick ner på ett knä – då lugnade sig folkmassan

FREDAG 5 JUNI 2020

En film från onsdagens protester i Stockholm mot polisbrutalitet och rasism visar hur en polis går ner på ett knä, omringad av demonstranter. Gesten, som de senaste åren blivit ett ställningstagande mot övervåld från polis, ledde till en

drastisk scenförändring – från upptrissad stämning till tårfyllda kramar.

På grund av rådande coronarestriktioner hade arrangörerna för onsdagens demonstration på Sergels torg i Stockholm tillstånd att samla högst 50 personer. Det blev betydligt fler än så och uppskattningsvis samlades 8 000 personer i centrala Stockholm, för att demonstrera mot polisbrutalitet och rasism.

Strax före klockan 18 klev polisen in och upplöste folksamlingen. Minst två personer greps av polis under kvällen, misstänkta för anstiftan till våldsamt upplopp.

Senare på kvällen utspelade sig en känsloladdad scen mellan polis och demonstranter, på Karlbergsvägen i centrala Stockholm. En film visar hur flera polisenheter omges av demonstranter, som under upptrissad stämning hörs ropa bland annat ”inga rasister på våra gator”. I samband med uppståndelsen går en av poliserna ner på ett knä, varpå stämningen förändras drastiskt.

Gesten har sedan 2016 varit en symbolisk protest för polisens

övervåld mot svarta i USA. Den blev känd efter att NFL-spelaren Colin Kaepernick, inför en match, protesterade mot rasdiskriminering och övervåld från polis genom att ställa sig på knä under nationalsången.
En annan film från händelsen i Stockholm under onsdagskvällen visar hur polisen i fråga håller i en skylt med orden ”White silence is violence”. Filmen visar även hur den märkbart rörda polisen mottar kramar från flera av demonstranterna.
Rasmus Åman, som stod nära och filmade händelsen, beskriver situationen som mycket känsloladdad. Han säger att det krävdes mod av polisen att agera som hon gjorde.
– Jag tyckte det var väldigt starkt av henne. Det är väldigt mycket känslor involverade i sådana här protester och många åsikter, och för henne att göra så är väldigt - modigt. Vi behövde det helt enkelt, att se att det finns poliser som vill göra sådant. Som vill stå upp för oss.
Rasmus Åman säger att det var första gången som han deltog i en demonstration av den skala som genomfördes på onsdagen. Han

har själv familj i USA och säger att han känner solidaritet för de landsomfattande protester som utbröt i samband med videon som visar polisens ingripande mot den svarta mannen George Floyd, som senare avled på sjukhus.
– Jag har sett hur allt det här händer och har hänt under åren och jag känner bara att det är jag som 20-åring som ska växa upp i det här livet och i den här världen. Jag känner att alla kan göra skillnad, oavsett hur bred plattform man har, säger han.
Händelsen har skapat politiska reaktioner och åsikterna kring polisens agerande går isär.
Vänsterpartiets avgående partiledare Jonas Sjöstedt skriver ”Min nya favoritpolis!” på Twitter medan Adam Marttinen (SD), ledamot i riksdagens justitieutskott skriver ”Svensk polis har ingen skyldighet att gå ner på knä för någon” på samma plattform.
Carolina Paasikivi, biträdande kommenderingschef, säger att de poliser som var med vid den aktuella händelsen har fått psykosocialt omhändertagande.
– Det är en oklar situation fortfarande så jag kan inte uttala

mig tvärsäkert om vad folk tänkte och kände minut för minut på den här platsen. Det är så att här var det inledningsvis en mycket hotfull situation. I alla hotfulla situationer jobbar vi in i det sista med kommunikation och konfliktreducering, så då får man vara vara kreativ ibland, men samtidigt balansera detta mot vår objektivitet och opartiskhet.

– Svensk polis står helt och fullt bakom mänskliga rättigheter och allas lika värde. Vi tar också starkt avstånd från övervåld så det är fullständigt okontroversiellt att ställa sig bakom en sådan värdering. Samtidigt ska poliserna uppträda objektivt och inte ta ställning när vi jobbar med opinionsyttringar.

Vad har polisen själv sagt om varför hon gick ner på knä?

– Jag kan inte uttala mig om det. Det här är främst en arbetsmiljö-fråga för oss och där är ansvariga chefer aktiverade.

Hur ser du på händelsen?

– Jag ser det som en väldigt komplex situation som är delvis oklar i händelseförloppet. Jag vill undersöka den närmare innan jag har en klar uppfattning, vilka bevekelsegrunder och under vilka

omständigheter har kollegan tagit det här beslutet.
Spelar polisens motiv till att gå ner på knä in i hur du ser på händelsen?
– Ja, det är klart, eftersom det delvis var en hotfull situation. Det spelar roll för att det är ett personligt val och en gest som är, ja, väldigt speciell. Jag kommer inte vilja uttala mig om det mer än så just nu.
Polisen i Stockholm försöker nu klarlägga händelseförloppet.
– För mig är arbetsmiljöfrågan att klarlägga händelseförloppet prio ett just nu. Sedan är det så att polisen ska stå objektiv vid opinionsyttringar. Polisen har yttrandefrihet men när vi arbetar med allmänna sammankomster ska vi förhålla oss objektiva, kommunikativa och underlätta för dem som ska utrycka opinion. Samtidigt, som jag sa, är det är fullständigt självklart för oss att ställa oss bakom alla människors lika värde.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se
Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se

Twitter vs Trump. Är - Twitters vd Jack Dorsey flummig vänsterliberal – eller i själva verket Trumps bäste vän?

FREDAG 5 JUNI 2020

Han heter @jack på Twitter. I dag kallas han betydligt värre saker än så av president Trump och hans anhängare. Twitters grundare och vd Jack Dorsey är symbolen för det som många Trumpväljare avskyr mest med Silicon Valley. Samtidigt är han obestridligen en av dem som betytt mest för Trumps politiska revolution.

Det kunde ha hetat Flitter. Eller Jitter, Skitter eller rentav 40404, eftersom det gick snabbt att skriva på datorn. Men till slut fastnade Jack Dorsey och hans kollegor för namnet Twitter när de skulle utveckla sin nya produkt, efter en av Jacks idéer om att man snabbare borde kunna få koll på vad ens vänner höll på med och vad de gillade. En ”mikroblogg”, även om ingen då visste att det begreppet fanns.

Resten är sociala medier-historia. Dorsey och de övriga slutade på

företaget Odeo, där han jobbade som programmerare, och satsade på den nya idén. Namnet höll på att bli Twttr, eftersom Twitter redan ägdes av en fågelentusiast, men de lyckades köpa loss domänen och i mars 2006 kunde Jack Dorsey skriva det första meddelandet (de visste inte då att det skulle kallas tweet). Det löd kort och gott *”just setting up my twttr/Jack”*.
När Donald Trump inledde sin Twitterkarriär, i maj 2009, producerades inte heller särskilt mycket spännande innehåll: det handlade mest om att hans pr-personer postade länkar till tv-framträdanden eller blogginlägg om programmet ”The apprentice”. Den första tweeten som verkar komma från Trump själv var när han tackade för alla gratulationer på sin födelsedag.
Resten är politisk historia. I dag har Donald Trump 80 miljoner följare på sitt konto, twittrar frenetiskt, upp till 142 gånger per dygn, och närmar sig nu 60 000 inlägg. För varje år som gått under hans presidentskap har han ökat sitt Twitteranvändande och även den hårda tonen. Personangrepp, spridandet av

konspirationsteorier och grova lögner tillhör vardagen.
Många gånger har hans konto blivit anmält, för att innehålla hot och hat, vara uppviglande, våldsförhärligande eller på andra sätt bryta mot Twitters regler.
Men Twitter har aldrig agerat.
Förrän nu, när de först införde en tillrättavisande faktagranskning under hans tweets om påstått valfusk och därefter dolde inlägg från presidenten. Så vad var det som hände? Svaren hittar vi sannolikt i Trumps twitterflöde.
”OBAMAGATE MAKES WATERGATE LOOK LIKE SMALL POTATOES”, twittrade presidenten tidigt på morgonen den 27 maj. Några timmar senare upprepade han samma tweet. Det var kulmen på tre veckors intensivt twittrande i samma ämne: det som presidenten kallar ”den största politiska skandalen i USA:s historia”.
Vilken skandal? Bra fråga.
”Obamagate” är ett gigantiskt ingenting; ett försök av trollande Trumpaktivister och Trumpstödjande medier att förflytta fokus genom att uppfinna en politisk diversion.
Faktagranskades det av Twitter?

Nix. Men möjligen drev det bolaget och dess vd mot en gräns, eftersom det är ett så uppenbart exempel på hur presidenten använder plattformen: för att etablera ”alternativa sanningar”, för att smutskasta motståndare och för att elda på sina trupper att sprida innehållet vidare och få bort fokus från presidentens eget agerande. För att citera Trump själv, åtta år tidigare, ”När någon attackerar mig slår jag alltid tillbaka, men 100 gånger hårdare”. Och det krävs inte mycket för att han ska känna sig attackerad.

Det andra Twitterutbrottet som pressade Twitterledningen hårt handlar om presidentens vilt spekulerande anklagelser om programledaren Joe Scarborough, som i princip utpekades som ansvarig för en tidigare medarbetares död 2001. ”Kan Joe ha gjort en sådan fruktansvärd sak? Fortsätt gräva!” twittrade Trump.

Det är inte första gången presidenten spekulerar vilt på Twitter om dödsfall kopplat till politiska motståndare. Twitter har dock aldrig rensat bort sådana inlägg eller övervägt att stänga ner

Trumps konto. I en intervju med Huffington Post i fjol fick Jack Dorsey en direkt fråga om vad som krävdes för att radera en av Trump tweets. ”Om Trump skulle uppmana sina följare att mörda en journalist, skulle ni då radera hans konto?” Svaret var inte smickrande för Dorsey: han hummade och tvekade länge och svarade sedan ”Vi skulle definitivt … prata om det”.
Detta är på många sätt typiskt för Dorseys hållning genom åren. När det gäller Trump har hans linje varit att allmänintresset alltid går före: att allt presidenten skriver är relevant, vilka regler det än bryter mot. Så resonerar han fortfarande: även om bolaget nu ”döljer” vissa inlägg går det alltid att klicka fram dem. I allmänintressets namn.
Twitter har över huvud taget varit den större plattform som varit mest ovillig att radera olika hat- och fejkkonton, trots uppenbara regelbrott och uppviglande och hotfulla inlägg. Det har gjort Dorsey, om än ofrivilligt, till en av presidentens viktigaste allierade. Twitter har varit en förutsättning för att Donald Trumps aggressiva retorik och notoriska lögner skulle

nå ut brett och förändra hela tonen i den politiska debatten. Ur många perspektiv kan man säga att plattformen kapats av högextrema populister, inte minst före och efter presidentvalet 2016 – något som fick skådespelaren Seth Rogen att (på Twitter) skriva om Jack Dorsey att ”*the dude simply does not seem to give a fuck*”. Ändå har Dorsey nu utsetts till presidentens nya huvudfiende – och en symbol för den påstådda ”vänstervridningen i sociala medier” och en ”tystad yttrandefrihet”.

Men det var kanske bara en tidsfråga innan Dorsey personligen skulle bli ett villebråd för Trump-armén på nätet. Egentligen är han ju arketypen för vad Trumpanhängarna avskyr mest: en flummig ”vänsterliberal” i Silicon Valley.
När han blev vd för Twitter tog han visserligen bort näsringen, men tatueringarna, hipsterskägget, grungemössan och den svarta luvtröjan som ersatt hans tidigare Prada-kostymer, räcker för att reta gallfeber på många konservativa.

Som så många andra företagsledare och riskkapitalister i Silicon Valley passar Dorsey också i en ”hippie nouveau”-stil som inte direkt ger poäng i Trumpland. Som det hälsofreak han är hade han noga koll på sin pulsmätare när han frågades ut i senatförhören om rysk påverkan på sociala medier-företagen i fjol. Han har uppmärksammats för sin asketiska livsstil, med långa fasteperioder och en besatthet av såväl kryoterapi (köldbehandling) som infraröda bastubad.
Morgonmöten på Twitter, dit Dorsey powerwalkar i en dryg timme, inleds ofta med meditationsövningar. Efter det serveras citronvatten smaksatt med salt från Himalaya.
I ett uppmärksammat porträtt i New York Times i fjol beskrevs Jack Dorsey som ”techvärldens Gwyneth Paltrow”. Det var inte menat som beröm. Hans totala okänslighet när han twittrade om sin fantastiska upplevelse på en meditationsretreat i Myanmar 2018 landade inte särskilt väl, när folkmordet på rohingyer var på alla andras läppar.
Att han, så sent som i november, twittrade om att han tänkte flytta

till Afrika ”tre till sex månader” under 2020 – utan att ens hans egen företagsledning var informerad om det – förstärker bara hans excentriska drag. Samtidigt är han en omtalad arbetsnarkoman, som med sina 18-timmarsdagar lägger sig i varje liten detalj i sina företag. Och det händer ofta att han ger sig in i dialog med precis vem som helst på Twitter. På scen är han vältalig och charmig, men verkar ibland, i likhet med Elon Musk, tala utan att tänka, vilket ständigt försätter honom i kontroversiella situationer.

Är Twitter-grundaren ”vänsterliberal”? Ja, det vore nog svårt att påstå något annat. Samtidigt har han knappast drivit Twitter i någon sådan politisk riktning. I stället har han benhårt hållit fast vid sin princip att ”alla ska få berätta sin historia på Twitter, oavsett ideologi”. Vilket förstås har ett stort värde, men samtidigt dessvärre lett till att tjänsten också blivit ett träsk av aggression, anonyma konton, botar, fejk och pornografi.
Själv har han beskrivit sig som en gammal punkare och hackare som älskar protester, av alla de slag:

även när det är Twitter man protesterar emot. Han stöttade Andrew Yang, som ville bli demokraternas presidentkandidat, och hans tankar på att införa ”medborgarlön”.
Allt detta är naturligtvis glödande bränsle för alla i Trumplägret som nu toktwittrar om ”vänsterns” censur. Samtidigt vill presidenten göra det möjligt att åtala bolag som Twitter för deras innehåll. Att kritiken och förslagen inte har något med verkligheten att göra … tja, *they simply don’t seem to give a fuck*.

Martin Jönsson
martin.jonsson@dn.se
Twitter

Bolaget grundades av Jack Dorsey, Biz Stone, Noah Glass och Evan Williams 2006. Det publika genomslaget kom i samband med digitalkonferensen SXSW 2007, men det var först i början av 2009 som användandet tog fart och Twitter nådde över 20 miljoner användare.
Som mest hade Twitter 330 miljoner aktiva användare i början av 2019. Sedan dess har plattformen tappat rejält, med en

sjunkande daglig användarbas. USA är en av de största marknaderna med 22 miljoner användare.
I Sverige har Twitter tappat kraftigt jämfört med andra sociala medier de senaste åren. 24 procent av internetanvändarna har aktiva konton, men bara 10 procent använder tjänsten varje dag.
Den största målgruppen är unga män, 16–25 år, som använder Twitter som en chattfunktion – ungefär så som Jack Dorsey ursprungligen tänkte sig tjänsten.
Under maj meddelade Jack Dorsey att personalen på Twitter ”för all framtid” kommer att välja att kunna arbeta hemifrån, som en följd av coronakrisen.
Totalt har Twitter drygt 4 000 anställda.

Jack Dorsey

Ålder: 43.
Bor: I lyxiga området Seacliff utanför San Francisco.
Familj: Ogift.
Bakgrund: Född i Missouri, hoppade av från universitetet, började utbilda sig till massör och studera kläddesign men blev sedan programmerare i Kalifornien år 2000.

Uppdrag: Grundare och vd för bolagen Square (digitala betaltjänster) och Twitter. 2008 petades han från Twitters operativa ledning och blev styrelseordförande, men togs sedan tillbaka som vd 2015, efter att ha manövrerat ut gamle kollegan Evan Williams några år tidigare och fått en mer exekutiv roll. Fortfarande ses han som omstridd inom bolagets styrelse och dess största ägare och det cirkulerar ständigt rykten om att han är på väg att petas från sin post. På Wall Street-listor över börsens sämsta vd:ar ligger Dorsey ofta högt.
Lön: Symbolisk, tar ut 1 dollar och 40 cent per månad (han höjde den inte till 2.80 när Twitter - fördubblade antalet tecken).
Förmögenhet: Uppskattad till 40 miljarder kronor, huvudsakligen i aktieinnehav i sina bolag, sedan Twitter börsnoterats 2013. Under våren har Dorsey meddelat att han skänker en dryg fjärdedel av sin förmögenhet till forskning om det nya coronaviruset och olika stödprojekt. Han har också donerat stora summor till projekt

som drivs av artister som Beyoncé och Elton John.

Hoppade av från universitetet, började utbilda sig till massör och studera kläddesign men blev sedan programmerare i Kalifornien år 2000.
Uppdrag: Grundare och vd för bolagen Square (digitala betaltjänster) och Twitter. 2008 petades han från Twitters operativa ledning och blev styrelseordförande, men togs sedan tillbaka som vd 2015, efter att ha manövrerat ut gamle kollegan Evan Williams några år tidigare och fått en mer exekutiv roll. Fortfarande ses han som omstridd inom bolagets styrelse och dess största ägare och det cirkulerar ständigt rykten om att han är på väg att petas från sin post. På Wall Street-listor över börsens sämsta vd:ar ligger Dorsey ofta högt.
Lön: Symbolisk, tar ut 1 dollar och 40 cent per månad (han höjde den inte till 2.80 när Twitter - fördubblade antalet tecken).
Förmögenhet: Uppskattad till 40 miljarder kronor, huvudsakligen i aktieinnehav i sina bolag, sedan Twitter börsnoterats 2013. Under

våren har Dorsey meddelat att han skänker en dryg fjärdedel av sin förmögenhet till forskning om det nya coronaviruset och olika stödprojekt. Han har också donerat stora summor till projekt som drivs av artister som Beyoncé och Elton John.

”Vi får se om det är större risk att ta emot svenskar”

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Folkhälsomyndighetens avdelningschef Sara Byfors avdramatiserar bilden av Sverige ute i Europa, med hänsyn till samhällsspridning av coronaviruset, när allt fler länder öppnar.

– Vi får se om det faktiskt är en större risk att ta emot turister från Sverige än några andra länder, säger hon.

Frågorna på fredagens pressträff handlade till stor del om de nya reserekommendationerna. Från och med den 13 juni är det fritt fram för personer som är friska att resa inom Sverige. Det gäller även personer över 70 år.
– Resandet i sig är ingen fara, det är hur man beter sig på resmålet som kan utgöra en risk. Särskilt för personer över 70 år handlar det om att undvika nära kontakter, säger Sara Byfors.
– Det ligger ett stort ansvar på verksamhetsutövare också. Det är viktigt att anpassa verksamheten så att trängsel kan undvikas.

Huruvida regeringen borde ha väntat med att häva reserestriktionerna tills man har sett över vilket stöd som behövs i regionerna, säger Sara Byfors att det skiljer sig från fall till fall:
– Gotland ser vi som ett unikt fall. Där har det funnits en dialog kring det här redan innan. Men inte med alla regioner. Det handlar bland annat om hur prognosen för hur tillströmningen i relation till storleken kan se ut.
Nederländernas premiärminister Mark Rutte meddelade tidigare i veckan att landet häver reserestriktioner för samtliga

länder i Europa med undantag av Sverige och Storbritannien.
– Vi ser gärna att man har samma regler inom EU. Att länder väljer att göra så är upp till det enskilda landet så länge det är möjligt. I Sverige går smittspridningen och inläggningarna på iva ner, så jag vet inte vad deras indikator är.
Även andra EU-länder har uttryckt samma oro men Sara Byfors avfärdar att Sverige riskerar att bli en paria på grund av strategin.
– Det är ett väldigt hårt ord i det här sammanhanget. Om flera länder väljer att göra så begränsas svenskars möjlighet att resa. Om det faktiskt är en större risk att ta emot någon från Sverige än några andra länder, det får framtiden utvisa.
Ytterligare 77 personer med covid-19 har rapporterats avlidna mellan torsdagen och fredagen. Det innebär att totalt 4 639 personer har dött. Sammanlagt 42 939 personer har nu bekräftats med covid-19 smitta.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se
Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

”Anna Lindstedt har agerat i strid med svensk utrikespolitik”

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Rättegången mot förra Kina-ambassadören Anna Lindstedt för brott mot rikets säkerhet blir en kraftmätning mellan åklagare och försvarare. Domstolen måste sätta sig in i allt från Kinas utrikespolitik till hur UD internt arbetar för att få Gui Minhai fri ur kinesiskt fängelse.

– Det här målet handlar om att Anna Lindstedt agerat i strid med svensk utrikespolitik.

Med de orden slog kammaråklagare Henrik Olin på fredagen fast tonen i den första av sju rättegångsdagar vid Stockholms tingsrätt. Han fick omedelbart mothugg:

– Anna Lindstedt bestrider ansvar, svarade hennes försvarare Conny Cedermark.

Framför rättens ordförande rådman Anna Flodin satt parterna. På ena sidan

kammaråklagare Henrik Olin och vice chefsåklagare Hans Ihrman samt en inte namngiven Säpo--man. Mitt emot dem: ambassadör Anna Lindstedt med sin försvarare, advokat Conny Cedermark.
Anna Lindstedt står åtalad för ett brott mot Sveriges säkerhet, enligt paragrafen om ”egenmäktighet vid förhandling med främmande makt”. Allvaret framgår av att brottet i lagboken står efter paragraferna om högförräderi och krigsanstiftan samt följs av den om spioneri. Skulle tingsrätten finna Anna Lindstedt skyldig blir straffet inte böter utan lägst ett års fängelse.
Målet gäller det möte som hölls på hotell Sheraton i Stockholm den 24–25 januari 2019 om den i Kina fängslade svenske medborgaren Gui Minhai. I mötet deltog hans dotter Angela Gui, ambassadör Lindstedt samt den kinesiske affärsmannen Kevin Lui och dennes assistent John Meewella. Angela Gui hade förespeglats en anställning, men mötet utvecklades till utpressning där hon skulle sluta kritisera Kina för att fadern skulle släppas fri.

Enligt åtalet har Lindstedt på egen hand förhandlat med de två affärsmännen ”som företrädde kinesiska statens intressen”. Agerandet har ”inneburit fara för Sveriges fredliga förhållande till Kina”.

– Anna Lindstedt har inte informerat UD om det här mötet på förhand, inte om att det har gått snett under mötet. Hon har heller inte informerat efter mötet utan det är Angela Gui som kontaktar utrikesdepartementet. Det är så de får reda på att det skett. Min uppfattning är att mötet absolut inte hade blivit av om hon först hade förankrat det på hemmaplan, säger Henrik Olin till DN.

Inte oväntat har försvarsadvokaten rakt motsatt uppfattning:

– Det enda som vitsordas i gärningsbeskrivningen är att hon vid tillfället var Sveriges ambassadör i Kina. Någon föregiven egenskap har inte förefunnits, någon underhandling har inte förekommit och någon främmande makt har det inte varit tal om, slog Conny Cedermark fast inför rätten.

Under förhandlingen framkom att Lindstedt agerat egendomligt. Men om detta innebär att hon också handlat med uppsåt och utanför sina befogenheter är det rättens sak att avgöra. Cirka en tredjedel av målet kommer att vara hemligt på grund av utrikessekretess. Drygt en timme av förhandlingarna på fredagen skedde bakom stängda dörrar.
Henrik Olins sakframställan bestod av högläsning av valda sidor ur Säpos förundersökningsprotokoll på över 800 sidor. Lite liv fick framställningen när videosnuttar från Sheratons övervakningskameror visades. De var som scener ur en spionfilm där huvudpersonerna passerade ut och in ur hotellets låsta affärslounge där de möttes. De rörliga bilderna förstärkte åklagarens version av hur ambassadören smusslat med mötet som hölls 300 meter från arbetsgivaren utrikesdepartementet.
– Det råder ingen som helst tvekan om att Anna Lindstedt agerat egenmäktigt, sade Henrik Olin.

Med stöd av olika e-postmeddeladen från UD argumenterade han för att när det gällde Gui Minhai var det UD i Stockholm som ”höll i taktpinnen”.
Åklagarsidan redovisade därefter olika rapporter om Kinas politik mot Sverige. Syftet med det var att visa att de påtryckningar som Angela Gui utsattes för på Sheraton låg helt i linje med hur kommunistregimen agerar, dolt och öppet.
Fredagen var åklagarens dag. Anna Lindstedt var samlad i rätten och lyssnade mycket uppmärksamt på de framlagda bevisen. Hon fick moraliskt understöd av sina tre barn som satt längs väggen och kramade om henne när rätten tog paus.
Vid ett tillfälle när åklagaren tog i på skarpen kramade Anna Lindstedt tyst en liten boll mellan händerna. Hon skakade också på huvudet några gånger då åklagaren läste ur dokument om vad hon skulle ha sagt när UD internt utredde vad som skett på Sheraton.
Anna Lindstedts advokat ska lägga fram sin sakframställan på

måndag, då Lindstedt själv också ska förhöras av rätten.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se

Bakgrund.

17 oktober 2015: Bokförläggaren och svenske medborgaren Gui Minhai förs i Thailand bort till Kina.
20 januari 2018: Under en tågresa i Kina med svenska diplomater grips Gui Minhai återigen.
Maj 2018: UD anser att Lindstedt agerar ”oprofessionellt” i kontakterna med Gui Minhais dotter Angela Gui. UD beslutar att ta hem Anna Lindstedt, från Peking men förflyttningen fördröjs till in på 2020.
14-15 januari 2019: Lindstedt möter i Kina affärsmännen Kevin Liu och John Meewella. De ”brainstormar” om hur de ska få Gui Minhai fri och idén kläcks om ett möte i Sverige.
24–25 januari 2019: De tre möter Angela Gui på Hotell Sheraton i Stockholm.

Torbjörn Petersson: Så bearbetar Kina utländska ambassadörer

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Hur kunde två affärsmän med kopplingar till Kina hamna längst fram när Sveriges ambassadör i Kina försökte lösa fallet med den fängslade svenske bokförläggaren Gui Minhai? Det är en märklig historia som kastar ljus över hur Kina bearbetar utländska diplomater.

Om brott begicks ska nu prövas när den tidigare ambassadören Anna Lindstedt står åtalad för egenmäktighet vid förhandling med främmande makt.
Rättegången har sin upprinnelse i ett omtalat möte på Sheraton i Stockholm i januari 2019.
Dit lockades bokförläggarens dotter Angela Gui av Anna Lindstedt, som hade sagt att det fanns ett nytt spår i hennes fars fall och att det fanns personer hon borde träffa.
På plats i Stockholm fick Angela Gui veta att nyheterna var goda, men att hennes far först måste

dömas till några års fängelse. Hon måste också sluta att öppet kritisera Kina – då skulle hennes pappa få en mildare behandling. Angela Gui trodde inte på löftena. Hon såg det som ett försök att tysta henne, medan det aldrig var tal om att hennes far skulle släppas fri. Hon säger att hon blev uppmuntrad av ambassadör Lindstedt att gå med på förslaget. För att i tid sätta det hela i ett internationellt diplomatiskt sammanhang så avslutades mötet i Stockholm på dagen samtidigt som Kanadas ambassadör i Kina John McCallum tvingades avgå från sin post.
Han hade då återkommande uttryckt åsikter som gick på tvärs med Kanadas officiella hållning. Det han sa lät som något som hade formulerats av Kommunistpartiet i Peking.
Efter skandalen vittnade flera tidigare Kina-ambassadörer om att Kina spelar på utländska diplomaters fåfänga och att metoderna inte är nya.
De sa att syftet är att odla förhållanden med främmande länders ambassadörer så att de

visar större förståelse för kinesiska intressen.
I kanadensiska medier berättade de tidigare ambassadörerna om den kinesiska strategin att utsätta utländska toppdiplomater för påverkanskampanjer från första stund då de kommer till Peking.
En tidigare mexikansk ambassadör, posterad i Peking i sex år, beskrev hur nyanlända ambassadörer i början läggs som på is av sina värdar.
Först efter en tid får de långsamt tillgång till information och källor, förutsatt att de visar vad de kinesiska tjänstemännen menar tyder på en speciell förståelse för nyanserna och komplexiteten i Kina.
En av de före detta kanadensiska ambassadörerna, David Mulroney, sa:
”De övertygar folk genom att spela på deras fåfänga och få dem att tro att deras förmåga att hålla saker och ting lugna och problemfria är det yttersta beviset för deras unika förståelse för Kina.”
Ett utmärkande kinesiskt förfarande är att övertyga ambassadören om att dennes land inte handlar korrekt och att det

naturligtvis bara är ambassadören som förstår hur det egentligen bör gå till.
Om det här är metoder som riktats mot Anna Lindstedt under hennes tid som ambassadör i Kina är oklart.
Men affärsmännen som dök upp i Stockholm och försökte förmå Angela Gui att sluta kritisera Kina föder misstankar om att de hade ett uppdrag för nationen där hennes far sitter fängslad.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Statsministern i Danmark tvingas förklara sina beslut

LÖRDAG 6 JUNI 2020

I Danmark kritiseras statsminister Mette Frederiksen för otydlighet kring nedstängningen av samhället i mitten av mars. Sundhedsstyrelsen varnade i förväg för stora negativa konsekvenser – och nu konstaterar experter att de

stängda skolorna varken gjorde till eller från i smittspridningen.
Den 11 mars var en historisk dag i Danmark. Det var dagen då statsminister Mette Frederiksen (S) beslutade att skicka hem tusentals offentliganställda, stänga ned landets skolor och förbjuda folksamlingar på mer än tio personer. Något liknande hade inte skett sedan andra världskriget.
– Det är myndigheternas rekommendation att vi stänger all onödig verksamhet i dessa områden under en tid. Med andra ord tillämpar vi en försiktighetsprincip, sa statsministern på en presskonferens där hon flankerades av bland andra Søren Brostrøm, chef för Sundhedsstyrelsen, Danmarks motsvarighet till Folkhälsomyndigheten.
Søren Brostrøm lär ha blivit förvånad över uttalandet. Bara ett par veckor tidigare, den 28 februari, skickade han ett brev till hälsoministeriet och andra centrala ämbeten, där han varnade för stora negativa konsekvenser vid en nedstängning av samhället.

Detta avslöjar tidningen Jyllands-Posten i en granskning.
Han skrev bland annat att tvång endast skulle användas i ”konkreta situationer där det var särskilt stor risk för smittspridning” och att en nedstängning av utbildningsväsendet och andra verksamheter kunde få ”betydande samhälleliga och ekonomiska effekter”.
Dagen efter presskonferensen klubbades en nödlag igenom i folketinget. Den gav Danmarks hälsominister Magnus Heunicke starkt utvidgade befogenheter.

Nu har statsministern kallats till samråd i folketinget för att redogöra för hur beslutet kring nedstängningen egentligen fattades och varifrån rekommendationen kom eftersom inga berörda myndigheter vill kännas vid den.
”Statsministern är skyldig danskarna en trovärdig förklaring”, skriver Peter Skaarup, högerpopulistiska Dansk Folkepartis gruppordförande i Folketinget, på Twitter.
Nedstängningen har, liksom för många andra länder, kostat miljarder kronor i nödpaket,

förlorade jobb och företag i kris. Nu diskuteras om åtgärderna med bland annat skolstängning var för hårda.
Till tidningen Berlingske säger Allan Randrup Thomsen, professor i virologi vid Københavns universitet, att det var ”helt på sin plats” att stänga ned Danmark.
– Men man kan diskutera enskilda detaljer. Till exempel var det förmodligen överflödigt att stänga skolor och förskolor, men det kunde man inte veta när man stängde landet.

Else Smith, tidigare chef för Sundhedsstyrelsen, menar att nedstängningen var helt onödig.
– Med den vetskap vi har nu är det till exempel svårt att se att en nedstängning av förskolor och små skolklasser har haft någon effekt. Jag har under hela coronaförloppet varit anhängare av den svenska linjen, dock har man (i Danmark reds anm) förmått skydda de äldre långt bättre än i Sverige, säger hon till Berlingske.
Kjeld Møller Pedersen, professor i hälsopolitik vid Syddansk universitet, säger till Jyllands-

Posten att ”regeringen missbrukat hälso- och sjukvårdsexperternas rådgivning” och att Mette Frederiksens förklaringar ”tangerar lögn”.
Vilka myndighetsrekommendationer statsministern lutade sig mot när hon vidtog de hårda åtgärderna i kampen mot det nya coronavirusets framfart är fortfarande höljt i dunkel.
Till flera danska medier uppger hon att det var en ”samlad myndighetsgrupp som kom med rekommendationer”.

– Men det konkreta beslutet om var vi stänger ner, hur och hur snabbt, var självklart ett politiskt beslut, säger hon till Politiken.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se

Sista guvernören i Hongkong anklagar Kina för maffiametoder

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Det måste bli ett slut på Kinas maffialiknande metoder, säger Hongkongs siste guvernör Chris Patten och efterlyser att världens liberala demokratier går samman för att pressa kommunistpartiet.

Samtidigt välkomnar han den brittiska regeringens planer på

att underlätta för Hongkongbor att bli brittiska medborgare.
– Det är vår moraliska plikt.
När Chris Patten pratar om Hongkong är det med stort engagemang. Som sista guvernör i den forna kronkolonin var han på plats när den brittiska flaggan halades ner för att ersättas av den kinesiska 1997, och han hade stor del i den ”minikonstitution” som efter överlämnandet befäste att invånarna i Hongkong skulle ha kvar rättigheter som press- och yttrandefrihet.
Nu är han orolig. Kina är på väg att införa en nationell säkerhetslag. Exakt hur säkerhetslagen kommer att se ut är ännu oklart. Men enligt ett utkast kommer den att förbjuda omstörtande verksamhet, självständighetssträvanden, terrorism och utländsk inblandning i Hongkong. Dessutom ger den centralregeringen rätt att placera kinesiska säkerhetsstyrkor i Hongkong. Det befarar han blir slutet på Hongkongs långtgående självständighet och ett led i den utveckling han har sett i Hongkong ända sedan Xi Jinping kom till makten 2012.

– Sedan Xi Jinping kom till makten har tumskruvarna kring Hongkong gradvis dragits åt, säger Patten i en videoutfrågning med journalister.

Det arrangemang som bestämdes vid överlämnandet från Storbritannien, kallat ett land, två system, fungerade länge ganska bra, enligt Patten. Men när Xi Jinping tog över som ledare i Kina författade han tidigt ”dokument 9” som lämnades över till lokala myndigheter. Där nämns sju tabubelagda diskussionsämnen. Hit hör bland annat västerländsk konstitutionell demokrati, pressfrihet, universella mänskliga rättigheter, yttrandefrihet och ifrågasättande av Kinas nationella system.

– Allt som listas i dokument 9 reflekteras i dag i hur Hongkong styrs. Sedan Xi Jinping kom till makten har Hongkong satts under patriotisk utbildning, kryddad med pepparspray med nationella tecken.

En följd av den nationella säkerhetslagen kan bli att de politiker som är emot lagen diskvalificeras från att ställa upp i valet i Hongkong i september, befarar Chris Patten. Samtidigt

hyllar han dem som vågar sätta sig upp mot regimen i Peking.
– De kommer att ha samma rang i historien som Nelson Mandela och Martin Luther King. Att göra martyrer av dem, som Kina verkar sikta på, kommer att leda till att det är de som människor kommer ihåg om 10–20 år, inte Xi Jinping och hans maffiabröder.
Den nationella säkerhetslagen har väckt skarp kritik i Storbritannien och fått premiärminister Boris Johnson att öppna för att upp till tre miljoner Hongkongbor kan få ökade möjligheter att leva i Storbritannien och i förlängningen erbjudas en väg mot brittiskt medborgarskap. Det har skapat upprörda reaktioner i Kina. Men Chris Patten tycker att det är helt rätt väg att gå.
– Vi har en moralisk plikt att hjälpa invånarna i Hongkong.
I dag innehar runt 350 000 av Hongkongs 7,4 miljoner invånare ett pass kallat BNO (British nationals overseas). Det är pass som alla i Hongkong erbjöds fram till 1997 och totalt är 2,9 miljoner människor berättigade till dem. Passen ser ut som de brittiska men erbjuder endast innehavarna

att stanna i Storbritannien i sex månader utan visum. Enligt det förslag som den brittiska regeringen nu dryftat ska Hongkongbor få stanna i 12 månader och inleda en bana mot ett medborgarskap.
Chris Patten ser det som ett stort framsteg att Boris Johnson höjer rösten mot Kina. Han tycker över huvud taget att det är dags för världens liberala demokratier att gå samman och agera tuffare mot Kina.
Han vill inte att västvärlden bryter med Kina, men det krävs en omstart i relationen, anser han.

– Vi behöver ha en relation där Kina spelar enligt samma regler som resten av oss och för att få det måste vi arbeta tillsammans när Kina med maffialiknande metoder fängslar två kanadensiska medborgare bara för att kommunistpartiet är upprört över att en Huawei-anställd gripits i Vancouver. Eller slutar köpa korn från Australien när landet vill ha en oberoende utredning om utbrottet av coronaviruset, eller attackerar Sverige när en fängslad publicist tilldelas ett pris, säger Chris Patten.

Som han ser det beter sig det kinesiska kommunistpartiet som en maffia som hotar med att sluta göra affärer med länder och företag om inte dessa dansar efter partiets pipa.
– Om vi inte står upp mot den typen av metoder är det kört för liberala demokratiska länder, säger han och efterlyser att USA tar på sig ledartröjan i en allians som blir tuffare mot Kina.
Marianne Björklund

Fakta. Nationella säkerhetslagen

Exakt hur säkerhetslagen kommer att se ut är ännu oklart, men enligt ett utkast kommer den att förbjuda omstörtande verksamhet, självständighetssträvanden, terrorism och utländsk inblandning i Hongkong. Dessutom ger den centralregeringen rätt att placera kinesiska säkerhetsstyrkor i Hongkong.
DN

”Använd mask som skydd i stora grupper”

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Världshälsoorganisationen WHO rekommenderar nu alla regeringar att uppmuntra sina medborgare att använda munskydd när de vistas i miljöer med många människor och där sjukdomen sprids. Samtidigt säger WHO att enbart munskydd inte är ett skydd mot coronasmittan.

WHO har tidigare riktat sina uppmaningar om hur man ska använda medicinska ansiktsmasker till vårdpersonal. På fredagen gick WHO:s chef Tedros Adhanom Ghebreyesus ut med rekommendationer också till allmänheten.

– Vi uppmanar att man ska bära munskydd när man använder allmänna transportmedel, besöker butiker eller vistas på andra platser med många personer samlade, sade Ghebreyesus.

Enligt WHO-chefen kommer rekommendationerna efter det att ny forskning visat att ett

munskydd kan minska smittspridningen.
– Skydden ska bestå av minst tre lager av olika material men de kan skapa en falsk känsla av trygghet och få folk att inte tvätta händerna. Enbart masker kan inte skydda mot covid-19. De måste användas tillsammans med fysisk distansering och handtvätt, sa WHO-chefen.
WHO-chefen gjorde klart att alla som arbetar inom sjuk- och hälsovård måste bära mask. Medicinska masker ska också användas av dem som är 60 år eller äldre eller har underliggande sjukdomar, i områden där smittan sprids och det inte går att hålla fysisk distans.
– Det WHO grundar sitt uttalande på är en välgjord studie där man har gått igenom 172 andra studier som visat att avstånd på minst en meter – och olika typer av masker – ger visst skydd mot smitta, säger Johan Giesecke, konsult till Folkhälsomyndigheten.
Världshälsoorganisationen har sedan i april hävdat att munskydd i sig inte skyddar mot smittan. Den inställningen har inte ändrats. Michael J Ryan, WHO:s ansvarige för krisberedskap:

– Det handlar mer om att skydda andra än om dig själv. Är man sjuk ska man stanna inne. Detta är bara ett sätt att skydda din omgivning om du måste använda allmänna transportmedel, sa Ryan.

Statsepidemiolog Anders Tegnell säger till TT att munskydd inte är lösningen:

– I Sverige har vi strategin att är du sjuk så ska du hålla dig hemma, i stället för att röra sig med munskydd.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Vissa sliter av sig byxorna av rädsla så fort de kommit innanför dörren

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Hur ska man hantera den nyvunna friheten efter att coronarestriktionerna lättats? Frågan splittrar Berlinborna. Medan vissa sliter av sig byxorna så fort de kommit innanför dörren av rädsla för att släpa hem smitta, går andra på rejv.

Efter två månaders nedstängning har livet i Berlin börjat återgå till det normala. Även om det fortfarande råder krav på att bära munskydd, hålla avstånd och begränsningar av hur många som får umgås samtidigt har allt fler börjat bete sig som vore det en vanlig sommar.
Medan vissa följer coronareglerna med preussisk noggrannhet gör andra precis som de känner för. När jag lyssnar till mina tyska vänner är det lätt att få intrycket av att det pågår ett lågintensivt krig mellan de som följer myndigheternas uppmaningar och de som fått nog. Båda tar sig smått extrema uttryck.
Det första som sker när jag kommer hem till en kompis är att han sticker till mig ett par urtvättade mjukisbyxor. Jag tittar undrande på byxorna och frågar vad jag ska med dem till.
– Du kanske hellre vill sitta på en handduk? Bara så att du inte sprider viruset till soffan.
Själv sliter han alltid av sig byxorna direkt efter att han kommit innanför dörren, och jag förstår senare att han inte är ensam om att göra så.

En annan kompis ringer restaurangen hon vill besöka för att förvissa sig om att regeln om 1,5 meters avstånd upprätthålls. Då menar hon inte till andra gäster utan till sitt eget middagssällskap. Rätt ska vara rätt.
Andra kliver ut i gatan när en gångtrafikant närmar sig på trottoaren. Hellre riskera att bli överkörd av en bilist än att promenera förbi någon utan godkänt säkerhetsavstånd.
Det är den ena bilden.
Den andra bilden är den av fullsatta parker, trängsel på uteserveringarna och oanmälda gatufester som orsakar huvudvärk hos både grannar och myndigheter.
Mest irritation har söndagens rejv i Berlinstadsdelen Kreuzberg väckt. Festen var egentligen tänkt som en demonstration till stöd för stans klubbägare och festfixare som drabbats hårt under krisen. Genom att färdas i gummibåtar längs kanalen ville deltagarna sätta fokus på klubbarrangörernas situation, men efter att fler än 3 000 vivörer slutit upp på en liten yta kördes de bort av polis.

Andra tillämpar en mer dubbel inställning till det där med hygienregler och försiktighetsåtgärder. Från en uteservering ser jag hur ett kompisgäng fäller upp munskydden i pannan medan de låter en joint gå laget runt. Efter den varma och soliga långhelgen konstaterade lokala myndigheter i tisdags att det så kallade R-värdet (som anger hur många som en smittad person i genomsnitt sprider sjukdomen vidare till), på nytt har skjutit i höjden.

David Gannon AFP

Hopp om fria resor inom EU

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Redan om några veckor hoppas EU-kommissionen på fritt resande för alla inom EU. Frankrike och Tyskland pressar på för att få i gång de öppna gränserna, turismen och handeln. Inrikeskommissionären Ylva Johansson låter hoppfull efter fredagens webbhållna möte med medlemsländernas inrikesministrar.

– När jag lyssnar till diskussionen i dag så tror jag personligen att vi är tillbaka till ett fungerande Schengen-område senast i slutet av juni. Jag tror att både hälsosituationen och det politiska läget tillåter det, säger Johansson på en presskonferens efteråt.
Men hon konstaterar också att ett ”fåtal länder” säger att de ännu inte är redo att lyfta alla restriktioner.
Klart är ändå att trycket har ökat för att få till stånd en återgång till det normala. På fredagens möte var Frankrike och Tyskland tydliga med att de vill få bort de nationella gränshinder och stängningar som införts under coronapandemin.
TT

Karin Eriksson: George Floyd blir en del av USA:s svarta historia

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Hans brutala död har vållat protester över stora delar av världen.

Dörrvakten George Floyd, 46, kommer att nämnas i böckerna om USA:s svarta historia. Men vem var mannen på gatan i Minneapolis?

När han var åtta år drömde han om att bli domare i Högsta domstolen. Han skulle slå klubban i bordet, och alla skulle tystna.
Måndagen den 25 maj dog han under en polisinsats på en gata i Minneapolis. En insats som utlöst historiska protester mot rasism och polisbrutalitet.
George Perry Floyd – Perry för en del familjemedlemmar, Floyd för många av vännerna.
En 46-årig svart man från Houston, Texas, som hade flyttat över halva USA för att skapa sig ett nytt liv. Han var ogift men

hade flera barn från tidigare förhållanden.
En reslig man på 1,98 som gick under smeknamnet ”Gentle Giant”, den vänlige jätten.
– Han var så stor, så folk trodde att han var en slagskämpe. Men han var en kärleksfull person, säger Roxie Washington, som är mamma till Floyds sexåriga dotter Gianna, till Houston Chronicle.
För George Floyd, en svart man i USA, var rasismen en del av vardagen och flera hundra års familjehistoria.
Han var ättling till slavar som frigavs och skaffade ett stycke land i Goldsboro, North Carolina. Men marken togs ifrån dem, och deras barn och barnbarn blev tjänstefolk och lantarbetare.
Mostern Angela Harrelson berättar för Los Angeles Times hur hon och hennes syskon växte upp i skjulet vid tobaksfältet, med ständiga förmaningar om att sitta längst bak i bussen och göra som de vita sa, att vara stark och hålla ihop.
George Floyd föddes i North Carolina, men tillbringade barndomen i Third Way, ett företrädesvis svart område i Houston, Texas.

Lågstadielärarinnan Waynel Sexton berättar för CNN om en fin pojke, som gillade sång och dans. I andra klass fick han ägna en månad åt att studera den svarta befolkningens historia och svara på frågan om hur han själv kunde göra skillnad. Det var då han skrev en uppsats och ritade en teckning om Högsta domstolen. Läraren sparade den, ihop med många andra elevers projekt.
– Jag är säker på att det inte var så här han föreställde sig att han skulle bli känd eller skipa rättvisa, säger Waynel Sexton, förkrossad efter dödsbudet.

George Floyd var duktig på sport, särskilt amerikansk fotboll och basket. Han började på college och spelade för ett lag i Florida. Tränaren George Walker berättar att han blev en ganska duktig spelare, hustrun Gloria Walker lovprisar hans varma personlighet.
– Han var aldrig den som försökte skylla sina misstag på någon annan, säger hon till CNN.
Men Floyd hoppade av college, och ägnade sig åt musik ihop med hiphopgruppen The Screwed Up Click. Sedan gick något snett, mycket snett, med pojken som

drömde om Högsta domstolen.
Han började begå brott.
År 2009 dömdes George Floyd till fem års fängelse för sin inblandning i ett väpnat rån. När han kom ut hade flera av hans vänner flyttat till Minneapolis för att få jobb. Han följde efter för att skapa sig ett nytt liv.
Mostern Angela Harrelson, som flyttat med sin familj till välmående Eagan i Minnesota, lovade sin syster att hålla ett öga på honom.
– Han ville börja om, och hon var lycklig över det, säger hon.

Angela Harrelson förmanade sin systerson att se upp med det vita etablissemanget, och särskilt poliskåren. Hon hade själv dåliga erfarenheter – som många minoriteter i USA.
George Floyd fick jobb, först som lastbilschaufför, och sedan som dörrvakt på Conga Latin Bistro. Krogägaren Jovanni Thunstrom har berättat om sin glada medarbetare och vän ”Big Floyd” i flera känslosamma Facebookinlägg och intervjuer.
– Han brukade dansa illa, för att få folk att skratta. Jag försökte lära honom, eftersom han älskade

latinamerikansk musik, men jag kunde inte, eftersom han var så lång, säger Thunstrom.
Så kom coronautbrottet och Minnesotas guvernör beordrade befolkningen att stanna hemma. George Floyd blev en av många miljoner amerikaner som miste jobbet.
På kvällen den 25 maj pratade han med en nära vän, Christopher Harris, och fick några tips om hur han kunde hitta ett nytt arbete.
I dag vet vi att George Floyd hade spår av opioiden fentanyl och metamfetamin i kroppen den där kvällen. Han bar på en sedel på 20 dollar som av allt att döma var falsk. Var det ett medvetet bedrägeri?
– Jag har aldrig hört att han gjort något liknande, säger Christopher Harris till Chicago Tribune.
Floyd brukade handla på Cup Foods. Butiksägaren Mike Abumayyaleh har beskrivit honom som en trevlig kund, som aldrig ställde till med problem.
Men chefen var inte på plats på kvällen den 25 maj, när Floyd kom i sällskap av en man och en kvinna för att köpa cigaretter. Det var ett yngre butiksbiträde som larmade polisen om misstanken

om att en kund använt en falsk sedel.
Kort därpå ringde hon chefen Abumayyaleh. Då var hon förtvivlad över det som hände ute på gatan.
Poliserna tog ut George Floyd ur bilen och satte på honom handbojor. Han fick sitta en kort stund på trottoaren. Sedan förde de ut honom på gatan. Han ville inte kliva in i polisbilen, och hamnade på marken. En polisman tryckte sitt knä mot hans hals.
8 minuter och 46 sekunder.
George Floyd kunde inte andas mer.

Karin Eriksson
Fakta. Minnesstunder

En första minnesstund för George Floyd ägde rum i torsdags i Minneapolis i närvaro av bland andra borgmästaren Jacob Frey och senatorn Amy Klobuchar samt medborgarrättsaktivisten Jesse Jackson.
Därefter fördes Floyds kista till födelsestaden Raeford i North Carolina för en andra minnesstund under fredagen.
I dag, lördag, hålls minnestund i Houston.

Begravningen ska äga rum den 9 juni i Houston.

Poliser stängs av efter att ha knuffat 75-årig aktivist

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Två poliser i Buffalo i delstaten New York har stängts av utan lön sedan de knuffat en 75-årig man så att han fallit och slagits medvetslös mot trottoaren. Händelsen fördöms av delstaten New Yorks guvernör Andrew Cuomo.

Händelsen inträffade i torsdags när mannen, Martin Gugino, närmar sig en långsamt

framryckande linje av poliser och ser ut att vilja tala med en av poliserna. I stället för att svara mannen knuffar två av polismännen till honom i bröstet, den ene med handen, den andre med sin batong, så att han stapplar några steg och sedan faller och slår huvudet i trottoaren. Blod börjar rinna ur mannens öra och han tappar sin mobiltelefon som han då fortfarande håller i handen. Medan resten av polisstyrkan stannar till fortsätter poliserna som knuffat 75-åringen förbi sedan en av deras kollegor föst dem vidare. Efter en stund får mannen hjälp av två personer klädda i militärkläder som befinner sig längre bak i gruppen. Polisen förklarade först i ett inlägg på Twitter att mannen hade snubblat av egen kraft men en video, som hittills setts 60 miljoner gånger, visar hur han knuffas.

Händelsen fördömdes av såväl New Yorks guvernör Andrew Cuomo som kallade det som hänt för ”fullständigt oberättigat och ytterst skamligt” samt av Demokraternas ledare i senaten Chuck Schumer.

75-åringens tillstånd beskrevs först som allvarligt men på fredagen återfick han medvetandet.
– Jag talade just med Mr Gugino. Varför, varför var det där nödvändigt? Var fanns hotet? sa Andrew Cuomo senare.
En vän till mannen beskriver Martin Gugino som en engagerad aktivist som aldrig skulle ta till fysiska medel för att få sin sak hörd.
– Det är så tragiskt. Han är den sista person du skulle vilja knuffa omkull. Han är den typen som du vill ska prata, sa vännen Terrence Bisson till Buffalo News.
En namninsamling som kräver att en av poliserna ska avskedas hade på fredagseftermiddagen samlat över 200 000 signaturer. Den lokala åklagarmyndigheten undersöker nu händelsen.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Dödande polisgrepp förbjuds

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Flera polismyndigheter förbjuder nu det grepp som av allt att döma dödade George Floyd i Minneapolis i torsdags. USA:s president Donald Trump uppmärksammade också Floyd när han hyllade USA:s något bättre arbetslöshetssiffror.

Såväl staden Minneapolis som delstaten Kalifornien förbjöd på fredagen sina poliser att ta strypgrepp samt krävde att de poliser som är närvarande om något sådant skulle hända ”måste ingripa”.

Att stoppa blodflödet så att en gripen förlorar medvetandet är ett grepp som ingår i polisutbildningen i USA. I en instruktion poängteras att det enbart får göras om beslut finns om att dödligt våld får användas.

USA:s president Donald Trump kommenterade George Floyd på fredagen, men i ett oväntat sammanhang. Det var vid ett tal utanför Vita huset som president Donald Trump målade en ljus bild

av läget i USA. Detta sedan arbetslöshetssiffrorna återhämtat sig och 2,5 miljoner nya jobb registrerats under maj månad.
– Jämlikhet inför lagen måste betyda att varje amerikan behandlas likvärdigt vid varje möte med en polis oavsett ras, färg, kön eller tro. Vi såg alla vad som hände förra veckan. Vi kan inte låta sådant hända, sa Trump med hänvisning till George Floyds död.
Han övergick sedan till att tolka hur George Floyd skulle ha uppfattat de nya arbetslöshetssiffrorna, trots att dessa inte visar någon positiv ändring när det gäller just afro-amerikaner, noterar The Hill:
– Förhoppningsvis tittar George på oss just nu och säger att det som nu händer är väldigt bra för vårt land. Detta är en stor dag för honom, det är en stor dag för alla. Det är en stor dag för alla. Det är en stor dag när det gäller jämlikhet.
Samtidigt fortsätter våldet från poliser. I Buffalo i delstaten New York har två poliser stängts av utan lön sedan de till synes oprovocerat knuffat en 75-årig man så att han fallit och slagits

medvetslös mot trottoaren. Händelsen fördöms av delstaten New Yorks guvernör Andrew Cuomo.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Krigsherren Haftar har förlorat sin viktigaste bas

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Den libyska krigsherren Khalifa Haftar har förlorat kontrollen över staden Tarhuna som var hans viktigaste fäste i västra Libyen. Tarhuna ligger cirka tio mil sydväst om huvudstaden Tripoli.

– Nu kan Tripolibor äntligen leva i fred och vi kan återvända till våra hemstäder, säger libyern Ibrahim Gasuda till DN.

Den libyska samförståndsregeringen GNA, som det FN-erkända styret i Libyen kallas, uppgav på fredagen att deras trupper tagit tillbaka staden Tarhuna. Därmed har krigsherren Khalifa Haftars styrkor ur Libyska nationella armén, LNA, tvingats retirera från hela Tripoliprovinsen.
Ibrahim Gasuda har varit internflykting i Tripoli men kan nu flytta tillbaka till sin hemstad Qaser Bin Ghashir, som GNA-trupperna nyligen har tagit kontroll över. Den 42-årige Gasuda har varit politisk flykting i Sverige i elva år men återvände till sitt hemland år 2011 för att delta i upproret mot Khaddafi.
Sedan Khaddafi dödats av upprorsmän hösten 2011 lämnades Libyen åt sitt öde, något som anses ha bidragit till dagens kaotiska situation med två rivaliserande regeringar.
Khalifa Haftar, som har starkt stöd i östra Libyen, inledde i april 2019 en offensiv för att lägga under sig hela Libyen. Haftars armé har stöd av bland andra Förenade Arabemiraten, Ryssland och Saudiarabien.

Tidigare i veckan återtog GNA-trupperna kontrollen över Tripolis flygplats, som togs över av Haftars styrkor i april i fjol.
Lokala och arabiska medier rapporterade på fredagen att Haftars truppor har slagit till reträtt från Tarhuna söder ut mot öknen och staden Bani Walid, som ligger cirka 15 mil sydväst om Tripoli, vid en korsväg som förbinder östra och centrala västra Libyen.
– De flesta soldater som strider i Khalifa Haftars armé kommer från östra Libyen. Nu är de tvungna att återvända hem. Annars riskerar de att bli fast i den västra halvan av Libyen, där de saknar förankring, säger Ibrahim Gasuda.
Bani Walids borgmästare uppger för arabiska-tv kanaler att Haftars trupper inte får stanna i staden, och att GNA-trupperna har tagit kontroll över Bani Walids flygplats.
Flera tidigare försök av omvärlden att medla mellan krigsherren Haftar, 76 år, och samförståndsregeringens ledare, Fayez al-Serraj, 60 år, har misslyckats. Istället har kriget

fortsätt och maktbalansen har ändrats.
Den dramatiska veckan i Libyen har inneburit en lättnad för Ibrahim Gasuda och miljoner invånare och interflyktingar i västra Libyen.
– Vi får äntligen lite andrum, säger han.

Saeed Alnahhal
saeed.alnahhal@dn.se

Fakta. Maktspelarna i Libyens krig

Samförståndsregeringen.
Förkortas GNA efter engelskans ”Government of National Accord”. Betraktas av FN som Libyens legitima regering. Stöds av Turkiet och Qatar.

Libyska nationella armén (LNA). Leds av generalen Khalifa Haftar, tidigare lojal med Muammar Khaddafi. LNA stöds av bland andra Förenade Arabemiraten, Ryssland, Saudiarabien och Egypten.

Tobrukregeringen. Sitter i Tobruk i östra Libyen och har sin grund i parlamentet som valdes efter att Khaddafi störtats 2011. Stöder LNA.

Jihadister. Främst IS. Driver gerillakrig.
Stammar. Finns cirka 140 stammar. Deras lojalitet mellan de större maktblocken är flytande. Samma gäller för de beväpnade kriminella grupperingar som finns i de större städerna. Källa: DN

Black lives matter-möte stoppas

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Australien. Högsta domstolen i landets folkrikaste delstat New South Wales (NSW) förbjuder en planerad Black lives matter-demonstration i Sydney i helgen, rapporterar australiska ABC. Tusentals människor har anmält intresse för att delta i lördagens planerade protest mot polisvåld och rasism. Myndigheterna befarar dock att det stora deltagarantalet skulle kunna leda

till ökad smittspridning, och tog därför ärendet till delstatens högsta domstol, som nu alltså beslutat att arrangemanget inte får hållas.

TT-Reuters

Stängningen av skolor väcker stor debatt i grannländerna

LÖRDAG 6 JUNI 2020

När pandemin kom till Norden stängde våra grannländer skolorna. Var det rätt eller fel? I Danmark och Norge diskuteras frågan intensivt.

– Ingen kände till konsekvenserna av de stränga skyddsåtgärderna, säger Sturla Løkken vid den norska

statistikbyrån, som i en rapport hävdar att skolstängningen kostade landet 1,7 miljarder kronor om dagen.

Det var dagen efter att Danmark beslutat att genomföra en omfattande nedstängning av landet. Erna Solbergs (Høyre) regering kallade till presskonferens.

Experterna på Norges Folkehelseinstituttet var eniga med politikerna om att tidpunkten var den rätta för att förstärka smittskyddet. Allvaret i situationen behövde nu inpräntas i befolkningen.

Men vad gäller frågan om huruvida skolorna i landet skulle stängas, skilde sig åsikterna. Denna dag, den 12 mars, skrev Folkehelseinstituttet: Vi rekommenderar inte skolstängningar nu i fas 1, men det kan övervägas i fas 2 och 3 och eventuellt senare.

Enligt institutet skulle stängningar av skolor övervägas från fall till fall i kommunerna. Folkehelseinstituttet kunde tänka sig en diskussion om huruvida gymnasier skulle stängas – men inte grundskolor. Inställningen var att de frivilliga

smittskyddsåtgärderna skulle räcka: håll avstånd, tvätta händerna och stanna hemma om du är sjuk.
Där, på presskonferensen i mars, visade Erna Solberg stor beslutsamhet. Regeringen skapade sin egen coronalagstiftning, som gav den utökade befogenheter. Förskolor och skolorna stängdes över hela landet.
– Det gick väldigt, väldigt fort. Vi hann aldrig ta en verklig diskussion innan det politiska beslutet var fattat, sa Camilla Stoltenberg, direktör vid Folkehelseinstituttet under en intervju med DN i Oslo i maj.
Debatten om skolornas stängning har fortsatt mellan experter och politiker.
Enligt norska medier pressades statsminister Solberg till beslutet att stänga skolorna efter att Danmark agerat med stor kraft.
Samtidigt fanns det starka krafter i rörelse ute i landet. Kommuner som sa: nu måste staten göra något. Föräldrar som pressade på för att stänga förskolor och skolor.
Och vissa kommuner som stängde efter eget huvud utan att ha haft en enda smittad.

För beslutsfattarna var osäkerheten stor. Myndigheterna fruktade att sjukvården skulle överbelastas om smittan spreds utan kontroll.
Helsedirektoratet, som motsvarar ungefär Socialstyrelsen i Sverige, gjorde i början av mars bedömningen att den samhällsmässiga nyttan av smittskyddsåtgärderna skulle överstiga olägenheten för de berörda, skriver Aftenposten, som tagit del av myndighetens förklaring två och en halv månad efter utbrottet.

Norge har i dag 237 avlidna. Den norska statistikbyrån, SSB, fick i uppdrag att göra beräkningar på vad restriktionerna kostat.
– Vi skrev färdigt rapporten på några dagar, säger Sturla Løkken vid den norska statistikbyrån.
Han och hans kollegor fann att kostnaden för att hålla skolorna stängda var 1,7 miljarder norska kronor (nästan lika många svenska kronor), varje dag.
– Det blev en väldigt stor debatt om detta. Ingen kände till konsekvenserna av de stränga skyddsåtgärderna. Och vi ville beräkna kostnaderna av att stänga

skolorna så att politikerna fick ett bättre beslutsunderlag när de skulle avväga smittskyddsåtgärderna, säger Sturla Løkken.
I rapporten framgår att beräkningarna bygger på förenklade antaganden och att osäkerheten är stor. Men också att forskarna varit konservativa i sina överslag.
– Vi tre som gjort undersökningen är alla ekonomer inom utbildningsväsendet. Vi tyckte det var bäst att vi som har god kunskap inom området gjorde beräkningen, säger Sturla Løkken.
1,7 miljarder kronor om dagen är en hisnande summa.
– Ja, det handlar om jättestora kostnader, även om det är väldigt försiktiga antaganden.
I beräkningen uppskattas 1,4 miljarder kronor om dagen vara prislappen för en förväntad minskning av livsinkomsten för de skolelever som gått miste om sin utbildning. Missad utbildning leder till lägre inkomst i yrkeslivet, lyder hypotesen.
– Vi såg också att många föräldrar måste ta ledigt och vara hemma med barnen för att bidra till barnens lärande. Därmed

minskade deras produktivitet, säger Sturla Løkken.
I efterhand har det visat sig att smittspridningen i Norge sannolikt var på väg ned redan innan Norge tog till nedstängningen av samhället. Men det var det ingen som visste då.
Regeringen valde väg tidigt och strategin var att slå ned smittspridningen i stället för att bromsa den. Norska experter ville senare vänta och se, bland annat för att se effekten av skolstängningen, men politikerna hade bestämt sig.

Det dröjde till den 27 april – två veckor längre än i många andra europeiska länder – innan eleverna i Norge var tillbaka i skolorna, och då bara i de fyra lägsta årskurserna.
Den 7 maj, nästan två månader efter att Norge stängdes ned, kom beslutet om återgång för hela grundskolan och gymnasiet, och en snabb öppning av hela samhället igen.
Camilla Stoltenberg, direktör vid Folkehelseinstituttet, menar att de ingripandena som påverkar samhället och ekonomin minst har visat sig väldigt bra.

Handtvätt, hålla avstånd, hemma vid sjukdom.
– Men alla måste verkligen hänga med och efterleva råden hela tiden. Folk måste förstå att det här är en farlig smitta, sa hon.
Även om coronapandemin kommer tillbaka i en andra våg stänger skolor och förskolor sannolikt inte i Norge, enligt hälsoministern Bent Høie (Høyre).
– Vi har mer kunskap än vi hade tidigare, så framöver kommer vi nog att använda andra åtgärder och styrmedel för att hindra smittspridning, sa Høie på en av den norska regeringens dagliga presskonferenser i maj.
I stället kommer troligen lokala insatser för att slå ned smittan på enskilda skolor.
– Då blir det fråga om att stänga en skola eller bara en avdelning, men det är något helt annat än att stänga ned landets alla skolor och förskolor.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

1,7

miljarder om dagen ska skolstängningen i Norge ha kostat samhället, enligt en rapport från den norska statistikbyrån.

Oljud ska stoppa glupsk gräshoppa

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Indien. Drönare, brandbilar, oljud och hög musik. Det hoppas Indien ska hjälpa i kampen mot de glupska gräshoppor som har invaderat landet – som redan har fullt upp med att tackla coronapandemin.
Det är den största invasion av ökengräshoppor som har drabbat Indien på nästan 30 år. De kom hungriga i miljontal över gränsen från Pakistan i början av maj.

TT

Fakta. Äter sin egen vikt – varje dag

En vuxen ökengräshoppa kan flyga upp till 15 mil och äta sin egen kroppsvikt varje dag.
De äter det mesta som kommer i deras väg och rör sig i klungor om miljontals individer. Källa: NE

SAS återupptar flygresor till Medelhavet

LÖRDAG 6 JUNI 2020

SAS startar flera av sina linjer i juni, både inrikes och utrikes – trots UD:s avrådan.

– Vi förutsätter att alla följer de råd som kommer från svenska UD och reglerna i andra länder, säger Freja Annamatz, presschef på SAS.

Efter gårdagens besked om att det är fritt fram att resa inom Sverige

från och med den 13 juni öppnar SAS upp för inrikesflyget. Redan den 18 juni kan resenärer bland annat flyga till Visby. Men Gotland är långt ifrån ensamt om att ta emot passagerare från det svenska fastlandet.
– Vi ser att Östersund och Visby är två av de rutter där det funnits en efterfrågan. Vi kommer att utvärdera efterfrågan framöver och agera efter det, säger Freja Annamatz.
I slutet av juni börjar bolaget även trafikera flera linjer till Medelhavsdestinationer – trots UD:s avrådan.

Bland destinationerna som kommer att trafikeras finns Palma i Spanien, Nice i Frankrike, samt Aten och Thessaloniki i Grekland. Redan i morgon, lördag, går det att flyga från Arlanda till Aten.
– Vi ser att det finns en efterfrågan på resor till ett antal Medelhavsdestinationer. Man har familj eller dubbla boenden och därför finns ett behov av att kunna resa till Spanien, Frankrike och Grekland.
– Vi förutsätter att alla följer de råd som kommer från svenska UD och reglerna i andra länder, fortsätter hon.

Trafiknivån kommer fortsatt att vara mycket låg jämfört med en vanlig sommar och respektive destination kommer att trafikeras en gång i veckan.
Permitteringarna fortgår, men i takt med att fler flyg går kommer fler att jobba mer, enligt Freja Annamatz.
– Vi går från att ha så gott som alla planen parkerade, till att snart ha 30 maskiner i luften.
Prisbilden är ännu oviss, enligt Annamatz.
TT

Oväntad vändning på USA:s jobbmarknad

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Antalet sysselsatta utanför jordbrukssektorn i USA ökade med 2,5 miljoner personer under maj jämfört med april, enligt landets arbetsmarknadsdepartement.
Siffran var inte bara den bästa någonsin utan krossade också analytikernas förväntningar som låg på en minskning med åtta miljoner.

Arbetslösheten sjönk samtidigt till 13,3 procent jämfört med 14,7 procent. Bland annat handlar det nu om jobb inom restaurang-näringen som återkommit efter att det amerikanska samhället öppnat igen.
Beskedet fick terminshandeln på USA-börsen att stiga markant. Dow Jones industriindex är upp 2,6 procent medan S&P 500 lyfter 1,7 procent.
TT

Peter Wolodarski: Det är så här demokratier dör.

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Den som sätter in militär mot fredliga demonstranter har föga respekt för demokratins spelregler. Det som pågår i USA är en tragedi i realtid.

Plötsligt stod han där vid kyrkan, ungefär 300 meter från Vita huset. Bibeln som Trump höll upp framför fotograferna hade han inte fått från någon av de religiösa

ledarna utan från sin dotter Ivanka. Hon hade plockat upp den från sin italienska modeväska, en vit Max Mara.
Ivanka Trump hade hämtat bibeln i Vita huset. Trump öppnade den inte. Han citerade inte något stycke ur den. Han gjorde ingen hänvisning till bibeln utan poserade med den – till synes upp och ned – framför St John, byggnaden som är känd som presidenternas kyrka på grund av sin närhet till Vita huset.
Donald Trump är inte den första statschef som låter sig fotograferas med den heliga skriften. Men det som gjorde detta ögonblick i måndags historiskt, var inramningen. Bilden föregicks av ett brutalt ingripande.
För att få igenom sitt på förhand - oannonserade pr-framträdande behövde Trump passera de demonstrationer, som sedan en tid pågått utanför Vita huset. De var vid tillfället fredliga, till skillnad från några dagar tidigare då Trump som en säkerhetsåtgärd flyttat till en bunker. Nu rådde i allt väsentligt ordning. Men även om människorna som protesterade inte hotade polisen utgjorde de ett hinder för en

promenad från Vita huset till kyrkan.
Så vad gjorde Trump? Jo, enligt New York Times och Wall Street Journals utförliga genomgångar gav hans justitieminister William Barr order om att rensa ytan, så att presidenten och hans män – bland dem Barr själv och försvarsministern Esper – skulle kunna promenera ostört.
Ingen präst visste om att Trump hade för avsikt att besöka St Johns, som var stängd. Det kom inga varningar i förväg till folkmassan.

Personal från kyrkan befann sig bland människorna som demonstrerade och delade ut vatten och snacks.
Plötsligt syns beväpnade secret service-agenter på Vita husets tak. De bär sikten, som riktas mot folkmassan på Lafayette square.
En lastbil full med trupper från Nationalgardet tar sig oväntat ut från området.
Bilden börjar klarna: militärer, poliser och annan säkerhetspersonal rör sig mot demonstranterna. Vid ett tillfälle, berättar New York Times ledande Vita huset-korrespondent Peter

Baker, böjer sig flera poliser ned på knä. Det tolkas som att de i likhet med kollegor på andra platser i USA vill visa solidaritet med demonstranterna. Detta efter det dödliga polisvåldet mot George Floyd veckan innan.
Men vad poliserna i själva verket gör är att sätta på sig gasmasker. Sen följer rensningsaktionen: pepparsprej, tårgas, högljudda smällare, ivägskuffning med hjälp av batonger och sköldar. Det som behövde användas för att snabbt få bort demonstranterna från platsen användes. Tre varningar påstås ha utfärdats. Ytterst få hörde något.
De som protesterade, inklusive prästerna på plats, fördes hårdhänt bort. Syftet? Jo, att presidenten skulle få sin bibelbild vid kyrkan. Till och med militär sattes in för detta ändamål.
Av allt som hänt under Trumps år vid makten är händelserna i måndags kanske de mest talande – och skrämmande.
Det dödliga våldet mot George Floyd påminner om att rasismen i USA är en realitet. Men den skapades inte under Donald Trumps tid i Vita huset. Vad den

republikanske presidenten däremot gjort är att han aktivt spätt på motsättningar mellan människor och piskat fram en kultur av öppet hat.
Den senaste veckan har Trump inte försökt ena nationen och dämpa lidandet, utan med sitt agerande bidragit till mer förtvivlan och vrede. Och vad värre är: han har valt att använda militären mot amerikaner som utnyttjat sin konstitutionella rätt att göra sin röst hörd.
Försvarets trupper sattes inte in i ett nödläge. Det gjordes inte i en situation då polisen eller borgmästaren i Washington vädjade om hjälp för att återställa lag och ordning.
Nej, det militära och polisiära våldet brukades för att presidenten skulle få en pr-bild. Ett sådant agerande är regel snarare än undantag i diktaturer eller auktoritära stater. Där anser sig de stora ledarna ha rätten att köra över vem som helst, hur som helst och när som helst för att själva kunna skina. Militären och polisen arbetar för presidenten, inte för folket. Står människor i vägen flyttar man på dem.

Den brutala sanningen är att Trump förmodligen betraktar det statliga våldsmonopolet precis så: poliserna och militärerna står på presidentens lönelista, ungefär som personalen på Trumps hotell. De ska göra som han säger. Annars får de sparken.
Måndagens historiska händelse var inte en tillfällighet – Trump har aktivt uppmuntrat alla guvernörer att kalla in nationalgardet för att ”dominera”, annars kommer de att framstå som ”mesar”, har han gjort klart.
General James Mattis, Trumps försvarsminister fram till 2018, var en av många som reagerade med ursinne mot aktionen i måndags:
I tidskriften Atlantic skrev han:
”När jag anslöt mig till militären, för ungefär 50 år sedan, svor jag en ed om att stödja och försvara konstitutionen. Aldrig kunde jag drömma om att trupper som svurit samma ed skulle beordras att förgripa sig på andra amerikaners konstitutionella rättigheter, särskilt inte för att möjliggöra ett bisarrt fototillfälle där den folkvalde befälhavaren framträder tillsammans med det militära ledarskapet.”

Vid det här laget bör Trumps auktoritära maktutövning inte förvåna någon. Men han agerar inte ett vakuum. Han gör det han gör för att andra aktörer i det amerikanska samhället tillåter honom: militärer, poliser, företrädare för justitiedepartementet, det republikanska partiet.
Det är så här demokratier, steg för steg, monteras ned.

Peter Wolodarski
peter.wolodarski@dn.se
chefredaktör

Karin Bojs: Fusk och skandaler i coronans spår

SÖNDAG 7 JUNI 2020

”Den första stora skandalen” i coronaforskningen. Så kallas ett par studier om malaria- och blodtrycksmedicin, som nu har dragits tillbaka av världens två ledande medicintidskrifter.

Många ogillar USA:s president Donald Trump. Och det väckte självklart stor uppmärksamhet och massor av kritik när han i

april förespråkade att coronapatienter storskaligt ska behandlas med medicinen hydroxiklorokin.
Presidenten berättade dessutom att han själv hade börjat äta medicinen i förebyggande syfte.
”Vi har inte tid att vänta på vetenskapen”, sa Trump och påtalade att han visserligen inte är någon läkare, men att han ”har sunt förnuft”.
Det som vid den här tiden fanns för att använda hydroxiklorokin och närbesläktade klorokinfosfat var enstaka lovande rapporter om ett fåtal patienter. Medicinerna har funnits länge och är väl beprövade. De används bland annat mot malaria, reumatoid artrit och lupus. Det fanns befogade förhoppningar, och bland annat Världshälsoorganisationen WHO var i startgroparna med en stor internationell studie.
Och några alternativ fanns ju inte att tillgå. Inga mediciner har hittills visat sig hejda eller skydda mot det nya coronaviruset.
Det som talade emot en storskalig användning var bland annat att både hydroxiklorokin och klorokinfosfat har rader av kända

biverkningar såsom tillfälliga synförändringar, illamående och epilepsi. Hjärtrubbningar förekommer också, om än sällsynt, vid höga doser och kombination med andra läkemedel. Dessutom fanns ju patienter med malaria, lupus, reumatoid artrit, med mera, som behövde sina mediciner.
Svenska Läkemedelsverket och europeiska läkemedelsverket EMA uttalade redan i början av april att medlen endast ska användas mot covid-19 inom ramen för kliniska studier.

Alla som tyckte att Donald Trump agerade omdömeslöst fick vatten på sin kvarn den 22 maj. Då publicerade medicintidskriften The Lancet en studie av det ditintills ganska okända analysföretaget Surgisphere. Enligt studien var de två läkemedlen inte bara overksamma mot covid-19. De verkade också öka risken för hjärtrubbningar och risken för att dö.
WHO med flera pausade omgående sina pågående studier och flera länder, bland annat USA, stoppade sina planer på storskalig behandling. Donald Trump

meddelade att han slutat äta medicinen.
Men forskare runt om i världen började påtala märkligheter i Surgispheres studie. Som att grunddata inte fanns tillgängliga. Som att afrikanska sjukhus påstods ha tillhandahållit data för flera tusen patienter, vilket verkade osannolikt, och att det ingick fler dödsfall i Australien än vad som fanns i landets officiella statistik.
Redan tidigare, den 1 maj, hade forskarna på Surgisphere publicerat en studie i den andra världsledande medicintidskriften, New England Journal of Medicine, NEJM. Den handlade om blodtrycksmediciner som ACE-hämmare, och deras eventuella riskhöjande effekt.
I veckan har Surgispheres studier dragits tillbaka i både The Lancet och NEJM. Surgisphere har inte kunnat besvara de frågor som har ställts.
Men hade Donald Trump därmed rätt?
Nej, det finns fortfarande inga vetenskapliga belägg för att hydroxiklorokin och klorokinfosfat skyddar mot covid-19. En alldeles ny studie i

NEJM av en helt annan forskargrupp, på över 800 nära anhöriga till coronasjuka, slumpmässigt lottade till behandling eller placebo, visar till exempel ingen skyddande effekt om medicinerna tas i förebyggande syfte.

”Sunt förnuft” räcker inte, oavsett vad Donald Trump säger. Det är farligt att förvandla medicinska frågor till politik. Även i kris behövs rigorösa vetenskapliga metoder.

Men visst är det lätt att ryckas med och förhasta sig. Det har hänt de bästa, i de här fallen hände det till och med The Lancet och NEJM.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

När få smittar många – så kan superspridning påverka pandemin

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Det finns många berättelser om hur en enda person i sin tur smittat väldigt många andra med det nya coronaviruset. Så kallade superspridningshändelser är inte särskilt väl utforskade, men kan bli en viktig faktor för att bekämpa pandemin.

Tidigt under 2003 blev en fiskhandlare i Kina sjuk i hög feber och hosta. Han åkte därför till sjukhuset i Guangzhou. Det visade sig senare att han var sjuk i det som kom att bli känt som sars. Under de två dagar han låg inlagd på sjukhuset smittade han minst 30 sjukvårdsarbetare. När han blev sämre flyttades han till ett annat sjukhus. Under ambulansfärden smittade han två läkare, två sjuksköterskor och ambulansföraren. På det nya sjukhuset smittades ett drygt 50-tal personer, både personal och patienter samt egna

familjemedlemmar, enligt boken ”Spillover” av David Quammen. Fiskhandlaren fick då smeknamnet ”The Poison King”, Giftkungen. Han överlevde, men många av de som han smittade hade inte samma tur.
Giftkungen är inte unik. Historien är fylld av människor som pekats ut för att ha spridit sjukdomar och smittat många. Tyfoid-Mary är en av de mest kända. Dessa människor kallas ofta för superspridare. Utbrottet av sars tros ha blivit så omfattande just på grund av ett fåtal sådana händelser.

Experter vid Världshälsoorganisationen WHO anser att ordet superspridare är en missvisande och stigmatiserande term. I stället använder man begreppet superspridningshändelse. Det beror delvis på att personen inte sprider sjukdomen medvetet. Dessutom är den sjuka bara en av många parametrar i en superspridningshändelse.
– Det krävs stora samlingar, en person som utsöndrar mycket virus och också att den personen träffar många människor väldigt

nära, ansikte mot ansikte, säger Anders Tegnell, statsepidemiolog.
Redan tidigt under utbrottet av det nya coronaviruset kom rapporter om så kallade superspridningshändelser från andra länder. En äldre kvinna som tillhörde en kristen sekt i Sydkorea smittade många församlingsmedlemmar, vilket i sin tur ledde till ett större utbrott.
– Jag fick en beskrivning av mina koreanska kollegor om den här kyrkan och det var väldigt talande. Den här personen var väldigt central, och man sjöng dessutom mot varandra. Det handlar inte bara om att träffas, utan eventet som sådant måste också generera mycket saliv och utsöndring verkar det som, säger Anders Tegnell.
Det finns också andra superspridningshändelser som involverat sång. Under en körövning i delstaten Washington i USA smittade en sjuk person 53 av 60 närvarande körmedlemmar.
Det finns även tillfällen kopplade till den intensiva träningsformen zumba, men inte den lugnare pilates. Det antyder att det kan handla om djupare andning för risken att sprida kroppsvätskor.

De senaste dagarna har det demonstrerats och manifesterats runt om i världen mot rasism och polisbrutalitet efter att George Floyd dödades under ett polisingripande i Minneapolis den 25 maj. Även i Sverige har flera tusen människor demonstrerat trots att folksamlingar över 50 personer är förbjudna. Anders Tegnell är bekymrad eftersom mycket människor på liten yta i kombination med ropandet av slagord skulle kunna leda till många smittade. Samtidigt verkar det vara lägre risk för

superspridningstillfällen utomhus än inomhus.

Trots att Stockholm är hårt drabbat av det nya coronaviruset verkar det inte bero på superspridningshändelser. Anders Tegnell har inte sett några tydliga tecken på några sådana tillfällen i Sverige.

– Det kan förstås ha varit något sådant tillfälle utan att vi upptäckt det. De här superspridningshändelserna upptäcks ofta slumpmässigt, säger han.

Men de märks däremot tydligt i kurvorna över insjuknade, med en

topp på 50–150 fall vid ett och samma tillfälle. Kurvorna i de olika regionerna följer i stället generellt samma mönster vecka efter vecka, med lägre inrapporterade fall under helgerna. Tydligast är det i Stockholm, förklarar han.
– Det har ju diskuterats väldigt mycket om finalen i Melodifestivalen skulle ha varit ett sådant superspridningstillfälle. Men tittar man fem till sju dagar efter i våra epidemikurvor så går kurvan ned lite grann till och med. Superspridningshändelser kan ha stor betydelse för utvecklingen av ett utbrott. För att räkna ut hur smittsam en sjukdom är utan åtgärder används ett så kallat R0-tal. Mässling är en av världens mest smittsamma sjukdomar och har ett R0-tal mellan 12 och 18. Det nya coronaviruset har ett R0-tal mellan 2,5 och 3. Det innebär att varje person som är sjuk i snitt smittar tre personer. Men det kan vara väldigt stor variation mellan individer. Det har under den här pandemin visat sig att många människor inte smittar någon alls, medan andra smittar väldigt många.

Exakt hur fördelningen ser ut vet vi inte, men en forskargrupp har uppskattat att 10 procent av fallen skulle kunna ligga bakom 80 procent av smittspridningen. En annan att 20 procent är ansvariga för 80 procent av smittspridningen. Båda studierna är preliminära.

Det gör utvecklingen väldigt svår att förutsäga. Det kan räcka med ett enda missat fall för att smittspridningen i samhället ska vara i gång igen.

– Även om man har väldigt få fall under väldigt lång tid kan man inte bara luta sig tillbaka och tro att det alltid kommer att vara så. Har man otur kan ett av de få fallen bli just ett sådant här superspridningstillfälle. Jag tror att det är det som många länder oroar sig för just nu, som Danmark, som släpper på många restriktioner och testar mycket, säger Anders Tegnell.

En dansk studie som varken är publicerad eller granskad antyder att en total nedstängning av samhället inte krävs för att förhindra superspridningstillfällen, i stället kan det räcka med att förbjuda större folksamlingar och

evenemang. Som exempel nämner forskarna Sverige.
Vad finns det då för andra förklaringar till att Stockholm drabbats hårdare än till exempel Göteborg och Malmö? Anders Tegnells teori är att det krävs en stor grupp människor som blir smittade samtidigt för en omfattande smittspridning.
– I Stockholm var det ingen enskild superspridning, utan ett gigantiskt stort resande som gjorde att det kom in en massa smittade samtidigt. Jag tycker att det återkommer gång på gång från länder som drabbats hårdare, att man har haft väldigt många personer som kommit samtidigt och börjat sprida sjukdomen inom ett geografiskt område. Då har det varit svårt till omöjligt att få stopp på spridningen.
Superspridningshändelser är inte särskilt väl utforskade. Man vet inte varför vissa personer utsöndrar mer virus än andra. Inte heller vet man varför bara vissa personer med mycket virus i kroppen smittar många personer. Om forskarna bättre förstår varför superspridningshändelser uppstår kanske de kan förebyggas. Men

det finns också andra anledningar till att förstå dem bättre.
– De skapar en väldigt stor slumpmässighet i hur länder drabbas. Det kommer att på sikt göra det svårt att utvärdera vad som är rätt och fel. För det kan ju se ut som att något fungerar väldigt bra när man haft lite tur, säger Anders Tegnell.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se

Fakta. Några superspridningshändelser under pandemin

Sydkorea: En kvinnlig sektmedlem deltog i flera gudstjänster trots hög feber. Minst 30 personer smittades. Drygt en månad senare kunde fler än 5 000 fall kopplas till utbrottet på kyrkan.
USA: En körövning resulterade i ett stort antal smittade. En körmedlem hade haft förkylningssymtom under tre dagar. Under 2,5 timmar sjöng och fikade körmedlemmarna på relativt nära håll. 53 av 60 körmedlemmar smittades.
Jordanien: Ett bröllop med 350 gäster resulterade i 76 smittade. Brudens far hade rest från

Spanien och hade fått feber och hosta ett par dagar före bröllopet. Kramar och kindpussande på bröllopet tros ha lett till superspridningshändelsen.
Italien: En man sökte vård för influensaliknande symtom tre gånger innan han testades för det nya coronaviruset. Han smittade minst 13 personer, varav flera läkare.
Frankrike: En brittisk affärsman blev troligen smittad i Singapore och reste sedan till Frankrike för en skidsemester innan han reste hem till Storbritannien. Under tiden smittade han minst elva personer.
USA: En pastor och hans fru deltog i kyrkorelaterade aktiviteter trots förkylningssymtom. Minst 35 av 92 i församlingen insjuknade i covid-19.

Läget lika dramatiskt som inför den ”långa heta sommaren” 1968

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Valår i USA. Röken stiger från de amerikanska städerna. Nationalgardister konfronterar demonstranter. Från Vita huset kommer fördömanden av ”vänsterextrema bråkmakare”. Dagens USA? Nej, året är 1968. Kriserna korsar åter varandra, precis om för drygt 50 år sedan. 1968 blev ett avgörande år för USA:s framtid. Ska det åter bli en ”lång het sommar”?

USA har inte på årtionden upplevt något som påminner om den senaste veckans oroligheter. Många jämför 2020 med 1968, ett annat år av splittring och politiskt kaos då städer över hela USA brann efter våldsamma sammandrabbningar mellan demonstranter och polis. Likheterna är slående: Liksom för drygt femtio år sedan steg röken över amerikanska städer. Tungt beväpnade poliser och nationalgardister konfronterade arga demonstranter. Från Vita huset kom fördömanden av ”vänsterextrema bråkmakare” och

varningar om att uppploppen skulle krossas med militär makt.
Det finns redan många som förutspår att 2020, som också är ett valår, kan bli en lika avgörande vändpunkt och sätta lika stora spår i den fortsatta USA-historien som 1968. Frågan är i så fall vilka spåren blir. 1968 slutade protesterna med ett bakslag för medborgarrättsrörelsen. I november det året valdes Richard Nixon till president.
Kommer då USA att denna gång, som Minnesotas guvernör Tim Waltz sade sig hoppas, ”gripa ögonblicket” och på allvar försöka göra upp med rasismen och ojämlikheten?
Utgångsläget är mer dramatiskt än det var 1968; inte ens då korsade så många kriser varandra samtidigt:
Vi har bevittnat den värsta politiska polariseringen i mannaminne, så tydligt manifesterad i riksrätten mot president Donald Trump, som anklagades för bland annat maktmissbruk.
Den globala coronapandemin, där Trumps försök att inledningsvis tona ned smittan har bidragit till att antalet amerikaner som hittills

har avlidit i covid-19 är över 100 000, fler än vad som sammanlagt dog i krigen i Korea och Vietnam. Den största ekonomiska konjunkturnedgången sedan depressionen på 1930-talet, med över 40 miljoner amerikaner registrerade som arbetslösa. Samtliga dessa fenomen har åskådliggjort den skriande etniska och ekonomiska ojämlikheten i USA. Det är svarta och latinos som har drabbats oproportionellt hårt av den ekonomiska nedgången med förlorade jobb. Det är svarta som är i särklass mest utsatta för polisbrutalitet. De har också i betydligt högre grad än vita amerikaner blivit smittade och avlidit av coronaviruset. Inte ens halva detta år har passerat, men man skulle redan kunna beteckna det som ett ”annus horribilis” för USA. Även om Trump med hjälp av sitt söndrande budskap behåller stödet hos sina kärnväljare anser en stor del av den amerikanska allmänheten att Vita huset leds av en inkompetent narcissist med diktatoriska böjelser. Många har till och med börjat frukta för republikens framtida överlevnad som demokrati.

I det avseendet är det stor skillnad mot läget för ett halvt århundrade sedan; dåvarande president Lyndon Johnson försökte inte slå ned på amerikanernas demokratiska fri- och rättigheter.
Närmare till hands ligger en jämförelse mellan Trump och republikanen Richard Nixon, som vann presidentvalet i november 1968, delvis med draghjälp av den sommarens våldsamma händelser.
Nixon använde effektivt kravallerna, som satte skräck i många vita förortsväljare, i sin valpropaganda. De gick åt höger genom att Nixon lyckades koppla demokraterna till kriminalitet och kaos och framställde sig som ”lag och ordning”-kandidaten.
Det finns en uppfattning om att våldsam social oro historiskt sett har gynnat Republikanerna. Därför är det en taktik som Trumps valkampanj kan komma att använda sig av mot Joe Biden; att vända rädslan för oroligheterna till sin fördel när han enligt alla opinionsmätningar ser ut att vara illa ute inför valet i november.
Skulle Trump lyckas med att göra om ett sådant trick? Kanske inte.

År 1968 var Lyndon Johnson president, och han fick därmed ansvaret för allt som gick fel (kravallerna, kriget i Vietnam). Nixon var utmanaren. I mars 1968 fann Johnson för gott att meddela att han inte ställde upp för återval i höstens presidentval.
2020 är däremot Trump innehavare av presidentposten, och det är han som får ta ansvaret för den rekordhöga arbetslösheten, och för att ha misslyckats med att upprätthålla lag och ordning.
Som om det inte räckte med pandemin och de ekonomiska och politiska våndorna inträffade ett uppmärksammat dödsfall då polisen ingrep mot en obeväpnad svart amerikan den 25 maj i Minneapolis. Ett dåd som i sin grymhet påminde alla om att slaveri, segregation, vit övermakt och rashat har präglat Förenta staternas snart 250-åriga historia. Och att rasismen är USA:s arvsynd.
Georgs Floyds död blev en tändande gnista. Den senaste veckan har massprotesterna mot att en polis, samtidigt som tre kollegor tittade på, långsamt kvävde George Floyd till döds

spridit sig som en löpeld över den nordamerikanska kontinenten. Till stor del har demonstrationerna varit fredliga, men i många fall också våldsamma. Hundratals hem, kontorsbyggnader, affärslokaler och polisbilar har stuckits i brand. Minst 12 människor har mist livet och många har skadats av polisens beskjutning av såväl våldsamma som fredliga demonstranter med tårgas och gummikulor. Minst 10 000 personer har gripits.
Något snarlikt hände 1968, den andra ”långa heta sommaren” i följd. Året innan, i juni och juli 1967, hade de till en början fredliga protesterna mot rasdiskriminering och oavbrutet våld mot svarta amerikaner övergått i svåra kravaller som drabbade 150 städer. Nationalgardet kallades ut i 34 delstater. Mest våldsamt gick det till i Detroit och Newark.
Men 1968 var på flera sätt ett ännu mer uppskakande år. Den politiska och rasmässiga splittringen i det amerikanska samhället synliggjordes på ett chockartat sätt med mordet på medborgarrättsledaren och krigsmotståndaren Martin Luther

King i Memphis i april. Det följdes två månader senare av mordet på demokraternas ledande presidentkandidat Bobby Kennedy i Los Angeles.
Det året hemsöktes USA av flera kriser: De oroligheter och protester som snabbt stämplades som ”raskravaller” var en av dem. En annan var de växande protesterna mot Vietnamkriget, där den amerikanska truppnärvaron nu överskred 500 000 soldater. Varje dag stupade 50 unga amerikaner i Vietnam, och än fler vietnameser. Kriget gick dåligt, men dödandet och massakrerna kom att fortsätta i ytterligare fem år.
Dessa två kriser var separata, men också sammanflätade. Å ena sidan hade Lyndon Johnson genomdrivit en epokgörande lag 1964, Civil Rights Act, som förbjöd segregation på offentliga platser och i allmänna lokaler, och rasdiskriminering på arbetsplatser. Och 1965 signerade Johnson rösträttslagen, som undanröjde en rad hinder för svarta att utöva sin rösträtt i sydstaterna.
Å andra sidan var Johnson också en krigspresident som tvingade

många svarta amerikaner att delta i ”den vite mannens krig” mot asiater i ett avlägset land.
En av dem som vägrade att slåss i Vietnam var världsmästaren i boxning Muhammad Ali, som gjorde en koppling mellan USA:s allt mer ifrågasatta krig och de bristande medborgerliga rättigheterna. För det fick han betala ett mycket högt pris. Han fråntogs sin världsmästartitel och dömdes till fem års fängelse (han frikändes till slut av Högsta domstolen).
Ali hänvisade till religiösa skäl för sin vägran, men kärnan i hans uttalanden handlade om något annat. Hans samvete tillät inte honom ”att gå och skjuta min broder, eller några mörkare människor, eller några fattiga hungriga människor i leran, för ett stort mäktigt Amerika”.
– Och skjuta dom för vad? De (vietnameserna) kallade mig aldrig nigger, de lynchade mig inte, de hetsade inte hundar mot mig, de bestal mig inte på min nationalitet eller våldtog och dödade min mor och far.
Den ultimata polariseringen, det amerikanska inbördeskriget, som avslutades 1865, gällde i grund

och botten samma sak: Slaveriets vara eller icke vara. Det blodigaste kriget i USA:s historia – över 600 000 döda – slutade med att de upproriska sydstaterna som slogs för sin rätt att ha svarta slavar blev besegrade.
Slavarna blev fria, men svarta amerikaner fick vänta ytterligare 100 år på att få sina formella rättigheter – som rösträtt – erkända.
Genombrottet kom efter den stora rösträttsmarschen från Selma till Alabamas delstatshuvudstad Montgomery i mars 1965.

Inför presidentvalet 2012, då Barack Obama blev omvald, träffade jag en av deltagarna i marschen, Amelia Boynton, som nu hunnit bli 101 år. En dam med perspektiv: När hon föddes hade inte USA:s kvinnor rösträtt, och de svarta i Södern tillkämpade sig samma rätt först när hon var över 50 år.
– De svarta arrendebönderna som arbetade för vita plantageägare behandlades fortfarande som slavar och levde som djur. Så jag och min man började organisera folk, och försökte få dem att

registrera sig som väljare, berättade hon.
Under ”den blodiga söndagen” i Selma, 7 mars 1965, blev hon nästan ihjälslagen av polisen.
– En av poliserna slog mig på ryggen och halsen med en stor klubba, sen minns jag inget mer, berättar hon.
Hon blev liggande medvetslös på gatan, medan tårgasen låg tät över slagfältet.
Miljoner amerikaner kunde se de våldsamma scenerna på tv, och det blev en avgörande händelse som påskyndade införandet av rösträtten. Amelia Boynton var hedersgäst i Vita huset när president Lyndon Johnson signerade lagen.
Under Obamas tid som president (2009–2017) trodde många på ett radikalt skifte i det rasistiska USA:s historia, och det såg på många sätt ljusare ut. Äntligen kunde ett svart barn se att en person som såg ut som hon eller han kunde inneha den mäktigaste positionen i landet.
Med Obamas valseger väcktes hoppet om att USA var på väg in i ett färgblint Amerika där den rasistiska sjukan skulle kunna läka ut. Men det visade sig vara en

fåfäng förhoppning. En mätning som nyhetsbyrån AP lät göra 2012 visade att rasfördomar och rasistiska attityder snarast hade ökat något sedan 2008. Andelen amerikaner med fientlig attityd till svarta hade på fyra år ökat från 48 till 51 procent.
En svart president i Vita huset kunde inte ändra på det faktum att afroamerikaner fortsatte att misshandlas eller skjutas till döds. Och att när gärningsmännen var vita gick de i många fall fria.
Jag bevakade fallet med Trayvon Martin, en obeväpnad svart 17-åring som hade skjutits ihjäl av George Zimmerman, en grannskapsväktare i den lilla staden Sanford, Florida, i februari 2012.
Zimmerman hade ansett att Trayvon Martin, som var ute och handlade godis och dricka i sitt bostadsområde, såg suspekt ut. Han började följa efter honom – och dödade honom.
Zimmerman greps, men släpptes efter ett kort förhör.
President Obama undvek att direkt blanda sig i rättsfallet, men han var starkt berörd. Så pass att han kom med ett uttalande som var mycket personligt: ”Om jag

hade haft en son, så skulle han ha sett ut som Trayvon.”
Den misstänkte pistolmannen arresterades så småningom.
Några veckor efter mordet begav jag mig till Sanford när medborgarrättsorganisationen NAACP, National association for the advancement of colored people, arrangerade en stor manifestation i protest mot det rasistiska vådet.
Jag frågade en av marschdeltagarna, 35-årige Curtis Campbell, från Orlando: Om det hade varit en svart man som skjutit ihjäl en vit man, tror du inte att han omedelbart hade blivit gripen? Han fick något plågat i blicken.
– Det är så självklart att jag inte ens behöver svara, sade han.
En av de mest namnkunniga svarta ledarna, pastor Al Sharpton, framträdde vid mötet och talade om ”den amerikanska paradoxen att vi kan placera en svart man i Vita huset, men vi kan inte låta en svart pojke gå igenom ett inhägnat område i Sanford, Florida”.
Trayvon blev en i raden av mördade svarta, efter de rasistiskt drivna morden på Emmet Till,

Medgar Evers, Martin Luther King och Malcolm X.
Att unga svarta män dödas inträffar så ofta i USA att det sällan får någon större uppmärksamhet. Med Trayvon Martin blev det annorlunda. Hans död utlöste på kort tid den kanske mest känsloladdade medborgarrättsstriden i USA på årtionden. Få dödsfall har blivit så omtalade. Parollen ”Jag är Trayvon Martin” fångade en hel nation. Och plötsligt hade rasfrågan hamnat i centrum igen. Al Sharpton sade att han inte tänkte ge upp förrän Zimmerman var gripen och ställd inför rätta. Till slut åtalades Zimmerman för mord alternativt dråp, men efter den tre veckor långa rättegången frikändes han.
Den friande domen i juli 2013 blev en chock, inte bara för USA:s svarta. Och det var i det ögonblicket – mitt i Obamas presidentskap – som rörelsen Black Lives Matter grundades. Rörelsen fick ny fart 2014, då ytterligare två obeväpnade svarta amerikaner, Eric Garner i New York och Michael Brown i Ferguson, Missouri, dödades av polismän.

Garner brottades ner av en polis som misstänkte honom för att sälja lösa cigaretter, och tog stryptag på honom ända tills Garner började kvävas. En videoupptagning visade att polismannen inte släppte taget om halsen, trots att Garner elva gånger upprepade orden ”I can’t breathe” (jag kan inte andas) när han låg på trottoaren. En timme senare avled Garner. Polismannen friades.
Även den polis som sköt ihjäl den 18-årige Michael Brown med 12 skott frikändes.

Och i Minneapolis upprepade sig historien för två veckor sedan när George Floyd kämpade för sitt liv och upprepade att han inte kunde andas. Ska USA kunna gripa stunden och göra upp med sitt förflutna denna gång?

Michael Winiarski

Martin Gelin: Militariseringen av polisen inleddes redan på 90-talet

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Sedan 1990-talet har USA:s militär skickat stridshelikoptrar, granatkastare och bombsäkra bilar till USA:s polis, till ett värde av 7,4 miljarder dollar. Enligt kriminologer har militariseringen av polisen inte minskat brottsligheten, men däremot skadat förtroendet för polisen och ökat polisvåldet mot svarta.

New York.

Sedan de landsomfattande protesterna började i USA för två veckor sedan har Donald Trump konsekvent sagt samma sak. Om inte demonstranterna lugnar ner sig skickar han militären på dem. Bilder från Washington i veckan visar att han menar allvar. På den berömda stentrappan till Lincoln-monumentet, ett stenkast från Vita huset, stod nationalgardet beväpnade till tänderna, redo att ta itu med demonstranterna.

Men i de flesta amerikanska -städer ser polisen redan ut som soldater. Under kravallerna i Minneapolis, New York, Los Angeles och dussintals andra storstäder de senaste veckorna har poliserna ofta varit klädda i militärliknande utrustning, beväpnade med halvautomatiska gevär och färdats i bombsäkra, stridsvagnsliknande krigsfordon och militärhelikoptrar.
Militariseringen av amerikansk polis kan förklaras med en kontroversiell lag från 1997. Då genomförde Bill Clinton det så kallade 1033-programmet, som gav amerikansk polis rätt att ärva militärens utrustning kostnadsfritt. Kalla krigets slut innebar att amerikansk militär plötsligt satt på enorma överskott som nu i stället kunde distribueras till polisen.
Sedan 1997 har 1033-programmet skickat militärutrustning värd 7,4 miljarder dollar till polis i 8 000 amerikanska städer och regioner. Det handlar bland annat om stridsflygplan och helikoptrar, granatkastare, stridsvagnsliknande, bombsäkra fordon och M16-gevär. Det är delvis därför polisen under

kravallerna de senaste veckorna ser ut som soldater som precis återvänt från Irak.
Efter terroristattackerna i USA 2001 expanderades programmet, då polisen krävde mer militärutrustning under förevändning att den skulle användas för att bekämpa lokala terroristhot.
I stället har utrustningen, enligt flera granskningar, främst använts i svarta bostadsområden.
Debatten om 1033-programmet förändrades av kravallerna i Ferguson sommaren 2014, då tiotusentals svarta invånare protesterade mot polisvåld och rasism. Polisen svarade med stridsvagnsliknande militärfordon och kamouflageklädda styrkor som använde granatkastare mot demonstranterna. Bilderna såg ut att komma från en militärdiktatur, men de var från Missouri i USA.
Journalisten Glenn Greenwald beskrev då programmet som ”en destruktiv bieffekt av flera decenniers medveten militarisering av amerikansk poliskår” som fått en ”steroidinjektion” efter terrorist-attackerna 2001. ”Detta har

resulterat i en inhemsk poliskår som ser ut som, tänker som och agerar som en invaderande militär, snarare än en kraft som finns för att skydda den lokala befolkningen”, skrev Greenwald i The Intercept.
Ett av de första konkreta kraven från den antirasistiska Black Lives Matter-rörelsen, som växte efter Ferguson-kravallerna, var att upphäva 1033-programmet.
Kritiken enade den svarta rättighetsrörelsen med progressiva demokrater, människorättsgrupper som ACLU och den frihetliga högern.
Kritiken bet på president Barack Obama. Året efter Ferguson--kravallerna skrev han under en lag som upphävde stora delar av 1033-programmet.
Samma sommar inleddes dock - Donald Trumps president-kampanj, med löften om hårdare tag mot brottslighet och papperslösa invandrare. I ett tal till polisen i Long Island i New York uppmuntrade Trump till mer våldsam hantering av brottsmisstänkta och lovade polisen utökade befogenheter som påminde mer om militärens uppdrag.

Under sitt första år som president upphävde Trump de reformer som Obama genomfört av 1033-programmet. Sedan dess har leveranserna av militärutrustning till polisen ökat igen.

Flera studier har visat att programmet inte bidragit till att reducera brottsligheten. Frederic Lemieux, kriminolog på Georgetown University, visade i en granskning att polisens militarisering främst bidragit till att skada förtroendet för polisen.

– Den har väldigt lite effekt på brottsligheten över lag. Däremot påverkar den känslan av trygghet och säkerhet i områdena där de är verksamma, sade Lemieux till tv-kanalen PBS 2018.

Ryan Welch, statsvetare i Florida, har studerat 1033-programmet och kommer med samma slutsats.

– Vår forskning visar att polis som har militärens utrustning och attityd oftare och snabbare tar till våld, säger Welch till tidningen Wired.

Militariseringen av polisen hade folkligt stöd på 1990-talet, då brottsligheten var hög i USA. I dag förespråkar en majoritet av amerikaner i stället radikala

reformer av polisens taktik och metoder.
En opinionsmätning från tv-kanalen ABC i veckan visar att 74 procent av amerikaner ser polisens bemötande av svarta amerikaner som ett problem. Under kravallerna i Ferguson 2014 var det bara 43 procent som sade samma sak. 57 procent av amerikanerna säger även att de ”fullt förstår” demonstranternas vrede.
Trumps ständiga hot om att sätta in militär mot demonstranter kallas ofta populistiska, men de är inte särskilt populära. Bara 32 procent av amerikanerna säger att de samtycker med Trumps hantering av protesterna, medan 66 procent misstycker.
Martin Gelin

Borgmästaren tar strid mot Trump

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Efter hård press från borgmästaren i Washington DC har Vita huset respektive Pentagon dragit tillbaka federala polisstyrkor och nationalgardister. Platsen där demonstranter i måndags besköts med tårgas och gummikulor döptes under fredagen till Black Lives Matter Plaza.

Washington.

Polisens misstänkta dråp på George Floyd, 46, i Minneapolis utlöste en dramatisk vecka i kvarteren framför presidentbyggnaden Vita huset. Först kravaller, bränder och upplopp. Sedan tårgas, polischocker, gummikulor och bepansrade militärfordon.
Och så på fredagskvällen svensk tid: musik, dans och knappt en - polis- eller militäruniform i sikte.
– I Amerika kan vi samlas under fredliga förhållanden, konstaterade Washington DC:s borgmästare Muriel Bowser när hon besökte Lafayette Plaza, som

varit centrum för demonstrationerna.
Några meter ovanför henne, på 16:e gatans trafikstolpar, hade ett par nytillverkade, svarta skyltar precis monterats upp.
För att hylla den rörelse som lett protesterna mot polisvåldet, här och i övriga USA, hade Muriel Bowser bestämt att ett avsnitt av 16:e gatan från och med nu heter Black Lives Matter Plaza.
Just den plats där Secret service och andra polisstyrkor i måndags tryckte tillbaka demonstranter på order av Vita huset, inför att president Donald Trump skulle promenera till en närliggande kyrka som blivit vandaliserad.
– Människor kräver att bli hörda, sedda och få sitt mänskliga värde bekräftat, fortsatte Muriel Bowser, som också fått lokala konstnärer att måla Black lives matter i gigantiska, gula bokstäver över hela gatan.
Muriel Bowser, själv afroamerikan, har de senaste dagarna fört en hård kamp mot Vita husets vilja att ta över polisbevakningen av Black lives matter-rörelsen och andra som protesterat mot polisvåldet. Det som fått Bowser att se rött är

bland annat Vita husets beslut att placera ut beväpnade styrkor från nationalgardet, Homeland security och olika federala polisorganisationer på federal mark i det som i övrigt är ”hennes” stad.
Fram till i onsdags kväll sågs militära truppfordon och bepansrade terrängbilar på flera håll i huvudstaden tillsammans med hundratals reservmilitärer och annan personal. Därefter klev försvarsminister Mark Esper in i striden och lovade att nationalgardet inte längre skulle bära vapen.

Ytterligare saker verkar ha hänt i kulissen och kort därpå var både nationalgardet och andra utomstående styrkor borta ur gatubilden. Under fredagskvällen hade de tidigare protesterna övergått i en försiktigt glädjefylld manifestation med musik, dans och inspelade tal av bland andra Martin Luther King Jr. Den tidigare ilskan och frustrationen hade ersatts av en känsla av seger.
– Det som hänt är jätteviktigt. Hela landet måste inse att det - behövs förändring, sade butiksbiträdet Andrea Heymont till DN.

Konstnären Olufemi Daaka, som satt en bit bort, var mer avvaktande.
– Det finns risk för att det här bara blir ännu en minnesplats över en död svart person. Men om man går framåt och ändrar lagstiftningen, så det blir en verklig förändring... då är vi på rätt väg.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se

Israelisk polis sköt ihjäl 31-åring – paralleller dras till George Floyd

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Fem dagar efter George Floyds död i Minneapolis inträffade en dödsskjutning i Jerusalem som chockat omgivningen lika djupt, om än inte lika våldsamt. 31-årige lyad Halak, som sköts ihjäl av israeliska gränspoliser den 30 maj, var förståndshandi-

kappad och har efter sin död blivit en palestinsk symbol.
Under veckan som gått har många demonstrationer till Halaks minne hållits i israeliska, palestinska och jordanska städer, och över hela arabvärlden behandlas hans öde i tv-program och debatter. Många av manifestationerna har lånat paroller och krav från Black Lives Matter-rörelsen och protesterna mot George Floyds död.
Likheterna mellan Floyd och Halak är uppenbara – de var bägge obeväpnade och ingen av dem utgjorde någon fara för polisen. Men det finns också skillnader mellan fallen: Iyad Halak var inte misstänkt för något brott och hade aldrig varit i klammeri med rättvisan. Halak, berättar en anhörig för Radio Raya i Ramallah, var så oskyldig till sitt sinnelag att han inte förstod skillnaden mellan araber och judar.
Varje dag gick han till fots från sitt kvarter Wadi Joz i stadens nordöstra del till en skyddad verkstad i en skola i Jerusalems gamla stad. Denna gång gick en av hans lärarinnor, Warda Abu

Hadid, som också var hans speciella assistent, samma väg. Plötsligt hörde de rop och skottlossning och tog skydd i ett soprum på en bakgård utmed Via Dolorosa, Jesu lidandes väg, en smal gränd. När gränspoliser – Israels speciella kravallenhet – kom springande ropade de ”Terrorister!”. Abu Hadid kastade sig emellan sin skyddsling och poliserna, och ropade på hebreiska:
– Han är invalid! Han har intyg från försäkringskassan att han är 100 procent invalid, se här! Han har inget vapen!

Enligt lärarinnans berättelse, som inte dementerats av polisens talesmän, fortsatte poliserna hävda att den sårade bar pistol. Efter flera minuters diskussion avlossade poliserna sju skott mot Halak, av vilka två träffade honom i bröstet.
18-årige Majdi Jamal, som studerar vid al-Najah-universitetet i Nablus, säger till DN:
– Hela tiden visar de hans gråtande mamma i tv. Vi har demonstrerat varje dag. I USA kommer han som dödade Floyd

att få sitt straff. Men här vet vi att de går fria, som vanligt.
En poliskälla säger till DN att de som avlossade de dödande skotten har stängts av tills vidare. Den dödes familj hävdar att deras hem utsattes för en razzia strax efter dödsskjutningen, och att Iyad Halaks syster misshandlades under husrannsakan.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Jair Bolsonaro hotar att lämna WHO

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Brasiliens president Jair Bolsonaro öppnar för att Brasilien kan komma att lämna Världshälsoorganisationen (WHO).

– USA har lämnat WHO och vi kollar på det, i framtiden. Antingen genomför WHO sitt arbete opartiskt, eller så lämnar vi också, säger han till journalister utanför presidentpalatset.

Uttalandet kommer efter WHO:s varning till latinamerikanska länder att inte lätta på de rådande virusrestriktionerna för snabbt.
– Epidemin i Latinamerika är djupt, djupt oroande, säger Margaret Harris, talesperson för WHO.
Organisationen har satt upp sex kriterier som bör uppfyllas innan länder börjar lätta på sina restriktioner.
– En av dem förväntas vara att smittspridningen minskar, säger Harris.
I Latinamerika sker emellertid just nu den största ökningen av konstaterat smittade, med Brasilien och Mexiko i täten.
Brasilien har den tredje högsta dödssiffran i världen, med drygt 34 000 avlidna, efter att ha passerat Italien i torsdags.
Dessutom har dödsfallen till följd av covid-19 ökat snabbt i landet de senaste dagarna.
Trots det fortsätter Bolsonaro att propagera för att landets delstater snarast ska lätta på restriktionerna som införts för att stoppa spridningen av viruset, eftersom han anser att de ekonomiska förlusterna är värre än hälsorisken med covid-19.

Sammanlagt har minst 1,1 miljoner människor smittats i Latinamerika, där pandemin även har accelererat i Peru, Colombia, Chile och Bolivia.

TT-AFP-Reuters

Nytt jordskred tog med sig vägen

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Norge. Ett nytt jordskred i Alta i norra Norge har dragit med sig en stor bit av den gamla E6:an och skapat ett rejält hål i landskapet. Området, Kråkeneset, var redan avspärrat efter skredet i onsdags, då en landmassa på 650 gånger 40 meter och åtta byggnader drogs ned i fjorden under loppet av några sekunder.

Flera hus i området har evakuerats och geologer är på plats med utrustning för att undersöka när de kringboende kan få återvända hem. Inga personer har skadats i något av jordskreden.
TT-NTB

Polen hoppas få ta över USA-soldater

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Polen. Premiärminister Mateusz Morawiecki hoppas att de amerikanska soldater som väntas försvinna från Tyskland, när trupperna där ska minskas, ska flyttas till Polen.
USA:s president Donald Trump ska i fredags ha gett Pentagon i uppdrag att dra ner på USA:s militära närvaro i den europeiska stormakten, från nuvarande drygt 30 000 soldater till strax under 10

ooo. Beslutet ska inte ha något att göra med spänningar mellan Trump och Angela Merkel.
TT-Reuters

Ny regering klar efter ett halvår

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Irak. Parlamentet godkände under lördagen de sista sju ministerkandidaterna (av 22) som premiärminister Mustafa al-Kadhimi behövde för att bilda regering. Godkännandet innebär att Irak för första gången på ett halvår får en fullständig regering. Den tidigare premiärministern, Adil Abd al-Mahdi, avgick i november förra året efter

landsomfattande protester mot hans styre. Det dröjde sedan ända tills maj i år innan han kunde efterträdas av den tidigare underrättelsechefen Mustafa al-Kadhimi.

TT-Reuters

Joe Biden har säkrat kandidaturen

SÖNDAG 7 JUNI 2020

USA. Den tidigare vicepresidenten Joe Biden har fått tillräckligt många delegater för att formellt säkra sin position som Demokraternas kandidat i presidentvalet i USA i november. Minst 1 991 delegater krävs för att säkra presidentkandidaturen. Biden tog sig över den tröskeln sent på fredagen då resultaten

stod klara efter de senaste primärvalen i sju delstater, samt huvudstaden Washington DC.
Joe Biden har varit Demokraternas tilltänkte kandidat sedan hans rival, Vermontsenatorn Bernie Sanders, kastade in handduken den 8 april.
TT-AFP

Bröllopsgäster anklagas för smitta

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Iran. En ny smittvåg har de senaste dagarna drabbat Iran, som sedan i mitten av april gradvis har lättat på coronarestriktionerna. Den ökade spridningen har bland annat sitt upphov i en bröllopsfest, säger president Hassan Rohani.
Presidenten ser dock ingen möjlighet att strama åt restriktionerna:

– Vi måste arbeta, våra fabriker måste hållas i gång, våra butiker måste vara öppna.
I torsdags rapporterades 3 574 nya fall av bekräftad coronasmitta i Iran, det högsta antalet sedan i februari. Totalt har över 167 000 människor bekräftats smittade i landet och 8 000 dött.
TT-Reuters

Fortsatt lägre oljeproduktion

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Länderna som ingår i oljekartellen Opec har kommit överens om att minskningen i oljeproduktionen med nästan tio miljoner fat dagligen, ska fortsätta till slutet av juli, uppger Irans oljeminister.

Beslutet gäller för länderna som ingår i sammanslutningen Opec+, som består av Opec samt ytterligare oljeproducerande länder. I mitten av april kom olje-

länderna överens om att minska oljeproduktionen med 9,7 miljoner fat dagligen under maj och juni. Avtalet, som har kallats historiskt, slöts efter fyra dagars förhandlingar.

Nedskärningarna i oljeproduktionen är den största som någonsin har gjorts, fyra gånger större än under finanskrisen 2008. Syftet är att begränsa återverkningarna av coronaviruset som har minskat efterfrågan på olja och pressat ner priset.

Minskningen motsvarar omkring 10 procent av den globala oljeproduktionen.

TT-Reuters

Mobiltrafiken har ökat stort under krisen

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Mobilanvändningen har under coronatiden ökat med drygt 40 procent visar en undersökning. Nio av tio mobilanvändare betalar också för mycket för sina abonnemang.

– Det finns tusenlappar att tjäna på att byta abonnemang, säger Ola Josefson, statistiker på Prisfakta.

Behovet av att ringa och surfa har aldrig varit så stort som under pandemins isolering. Enligt en undersökning från Prisfakta, där drygt 1 800 mobilägare svarat, så uppger drygt 40 procent att de surfar och ringer mer än vanligt. För många mobilanvändare handlar det om minst en fördubbling i användning mot tidigare. Prisfakta är ett företag som tillhandahåller databaser för prisjämförelser för andra företag. Även mobiloperatörer ser en brant uppgång av data- och samtalstrafik.

För Telia har användningen av data och samtal ökat med upp till 30 procent dagtid. Tele2 har en likande ökningstakt. För Telenor så drog videosamtal upp mängden uppladdad data, allra mest gick videosamtalsbehovet upp i de län som inledningsvis var mest drabbade av covid-19 – Stockholm, Östergötland och Södermanland. Hos mobiloperatören Tre har framför allt samtalen ökat.

– Vi har haft en 25-procentig ökning av antalet samtal, men även samtalslängden har ökat, säger Mårten Lundberg, kommunikationschef på Tre.

– Roaming, mobil dataanvändning av svenskar utomlands, har av naturliga skäl gått ner i källaren. Det är nära noll. Få av våra kunder befinner sig utomlands. Däremot har roaming inom Sverige hållits uppe av personer från Polen och Baltikum som fortsatt verka inom landet.

– Under coronakrisen har vi sett ett visst tapp av företagskunder. Här handlar det om konkurser eller företag som vill skjuta på betalningar, men som helhet har

vi mobiloperatörer klarat oss bättre än andra branscher, säger Mårten Lundberg.
Undersökningen från Prisfakta visaratt den vanliga mobilägaren har dålig koll på hur mycket surfbehov den har eller vad abonnemanget kostar.
Att abonnemanget är dyrare än det behöver vara beror oftast på för låg eller för hög surfmängd. Är surfmängden för låg i förhållande till behovet blir det alltid dyra tillägg att betala i slutet av månaden. Är surfmängden för hög har kunden valt ett för kostsamt abonnemang.

– Det finns tusenlappar att tjäna på att byta abonnemang. Nio av tio kunder betalar för mycket. Ibland upp till 200 procent för mycket. Avgifterna för nya mobilabonnemang sjunker varje år. Har man abonnemang som är ett år eller äldre betalar man för mycket. Exempelvis kostar surf från mobilen i dag i genomsnitt hälften mot vad abonnemang gjorde för två år sedan, säger Ola Josefson.
– Många har valt fel abonnemangsform. Familjeabonnemang är till exempel ett klart dyrare alternativ

för vissa familjer och billigare för andra.

Anders Forsström
anders.forsstrom@dn.se

Fakta. Så sänker du dina mobilkostnader

1 Har du mobilabonnemang som är ett år eller äldre, byt, då betalar du för mycket.
2 Kolla hur mycket surf du använder, betala inte för surf/ abonnemang du inte behöver (se operatörernas hemsida eller mobilens inställningar).
3 Är ni en familj som inte surfar så mycket, välj andra alternativ än familjeabonnemang.
4 Är ni en familj som surfar väldigt mycket, se om alternativet familjeabonnemang finns.
5 Undvik tidsbundna abonnemang med bindningstid, priserna har sjunkit varje år de senaste 20 åren.
6 Varje större operatör har också lågprisade dotterbolag som använder precis samma nät. Bor man på platser där det bara finns en operatör kan det vara värt att titta på dotterbolagets priser. Billiga operatörer har dock ofta

sämre service. Flera av dem går bara att nå digitalt och svarstiden via mejl kan ibland handla om flera dagar.
7 Vill man se vad som blir billigast för en enskild person, eller för en familj som ska välja mellan att köpa enskilda abonnemang eller familjeabonnemang, finns nu nya jämförelser som även jämför familjeabonnemang: *prisfakta.se/mobilabonnemang www.mobil.se/prisguide*
Källa: Prisfakta, DN

Björn Wiman: Fem nyheter som visar att vi inte vill tillbaka

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Rasismens funktion, dess verkligt allvarliga funktion”, sade Nobelpristagaren Toni Morrison i ett tal på 1970-talet, ”är att den distraherar”. ”Den hindrar dig från att göra ditt arbete. Den tvingar dig att ständigt och jämt redogöra för varför du ska få finnas.”
Det är briljant uttryckt. Väldigt få av de människor som nu går ut på

gatorna för att protestera mot polisbrutalitet mot svarta gör det sannolikt för att det är deras högsta önskan att göra det. De gör det för att rasismen tvingar dem till det. Det är svindlande att tänka på alla upptäckter som aldrig blivit gjorda, alla böcker som inte skrivits, alla tankar som inte tänkts för att rasismen – i teori och praktik – har hållit människor upptagna med annat.
Det är marinbiologen Ayana Elizabeth Johnson som i en artikel i Washington Post påminner om rasismens mekanismer i samband med den senaste veckans demonstrationer efter mordet på George Floyd i USA. Som marinbiolog och politiskt intresserad skulle hon helst lägga all sin kraft på att fortsätta skapa opinion och bygga en folkrörelse runt hållbara klimatlösningar och biologisk mångfald i haven.
”Men jag är också en svart person i Amerikas förenta stater”, skriver hon. ”Jag arbetar med en existentiell kris, men i dessa dagar kan jag inte koncentrera mig på grund av en annan.”
Ayana Elizabeth Johnson poängterar att de orättvisor som coronapandemin redan har

blottlagt för USA:s svarta befolkning kommer att bli än mer synliga också i takt med att stigande temperaturer gör världen till en farligare plats. Svarta amerikaner kommer att drabbas oproportionellt hårt av de stormar, värmeböljor och luftföroreningar som kommer att följa i klimatförändringens spår. Fossildrivna kraftverk och raffinaderier ligger redan i dag ofta i svarta områden och medför ökade hälsorisker – förutom de risker som befolkningen löper bara genom att befinna sig i offentliga miljöer.

”Resten av världen längtar efter att återvända till det normala. För svarta är det normala just det som vi längtar efter att befrias från”, skrev författaren Roxane Gay nyligen i New York Times. Någon kanske finner detta resonemang halsstarrigt. Är det verkligen befogat att dra in klimatfrågan också i de senaste veckornas kris för det amerikanska samhället? Tyvärr är det inte det minsta halsstarrigt. Klimatfrågan dras in överallt. Och några av de senaste veckornas mer undanskymda nyheter visar att Roxane Gays

längtan efter att befrias från det normala i grunden borde gälla oss alla:

1. I veckan läckte 20 000 ton dieselbränsle ut från en tank i en fabrik i Sibirien och orsakade en ekologisk katastrof. De pelare som stöttade tanken tros ha börjat kollapsa till följd av den tinande permafrosten i området. Delar av Sibirien har de senaste veckorna nåtts av en värmebölja med temperaturer på upp mot 25 plusgrader – den normala temperaturen så här års skulle annars ha legat runt noll grader.

2. En ny forskningsrapport visar att det som kallas det ”sjätte massutdöendet” av liv på jorden närmar sig vad som kan vara en ”tipping point” för hela vår civilisation; mer än 500 arter av landlevande djur befinner sig på gränsen till utrotning och kommer sannolikt att dö ut de kommande 20 åren – ett lika stort antal som dog ut under hela det förra århundradet.

3. Avskogningen i världen ökar allt snabbare, när en yta motsvarande en fotbollsplan av tropisk regnskog bränns eller skövlas var sjätte sekund – alltså

ungefär den tid det tog för dig att läsa den senaste meningen högt.
4. I Tyskland öppnar energibolaget Fortum ett nytt kolkraftverk i sommar, samtidigt som man i Sverige annonserar med mjukmedelsdoftande bilder på barn och ett budskap om en renare framtid.
5. I den kanadensiska provinsen Alberta passar man på att bygga en omstridd pipeline, med motiveringen att det är ett ”perfekt tillfälle”, eftersom coronarestriktionerna kommer att begränsa protesterna mot oljeledningen.

Så ser det normala ut. I den nya boken ”Åtta steg mot avgrunden” drar författaren Jonathan Jeppsson, till vardags nyhetschef på Aftonbladet, ut de framtida konsekvenserna av detta tillstånd. Årtionden för årtionde går han genom hur vår framtid kommer att gestalta sig, enligt forskningen. Till och med för den som är van vid den klimatkatastrofiska genren är det brutal läsning. Jonathan Jeppsson vill att hans bok ska befria oss från hoppet, eftersom det är det som hindrar oss från att se verkligheten som den är.

En av hans poänger är också densamma som den som Ayana Elizabeth Johnson för fram i Washington Post: det finns inte ett enda område av mänskligt liv som kommer att klara sig undan klimatförändringarna. Klimatkrisen handlar inte om avlägsna isar, sällsynta tordyvlar eller hotade regnskogar. Den handlar om allt liv, både fysiskt och andligt, överallt.

I kapitlet om hur världen kan se ut på 2080-talet hänvisar Jonathan Jeppsson exempelvis till studier som visar hur människor blir mer aggressiva och benägna att ta till våld med ökade temperaturer. Som av en händelse finns en genomgång av polisrapporter i Minneapolis – den plats där George Floyd mördades – som visar hur värme hade en tydlig effekt på antalet fysiska övergrepp, även om man räknar bort andra faktorer. Slutsatsen stöder andra undersökningar från USA som vittnar om att våldet ökar med höjd temperatur. En forskare som har gått igenom 30 års brottsstatistik från FBI och knutit den till väderstatistiken har funnit att människor gör mer

aggressiva val när de är utsatta för värme.
Följderna av detta i framtiden är naturligtvis inte säkra – men resultaten visar likväl hur allting hänger samman i människornas värld. Rasorättvisor och social ojämlikhet är sammanvävda med den existentiella hållbarhetskrisen som hotar vår gemensamma framtid. Om vi inte löser dessa kriser ihop, kommer vi inte att lyckas lösa någon av dem.

Björn Wiman
bjorn.wiman@dn.se

Nu får Rafael en ny chans i Rom

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Den stora Rafaelutställningen i Rom tvingades stänga efter bara fyra dagar i mars, på grund av coronautbrottet. Men nu kan publiken njuta igen av den geniale högrenässansmästarens verk, 500 år efter hans död.

Jovisst, det berömda ryktet visar sig vara sant, Rafael gjorde ett stort antal madonnor med barn. Uppe på kullen Quirinalen i Rom

ligger de gamla hovstallarna där nu Rafaelutställningen, utnämnd till årets viktigaste konstevenemang i Italien, har återöppnat. Här möter besökaren den ena madonnan ljuvare än den andra. Vilken skall man välja? Madonnan med rosen eller madonnan målad på de gröna ängderna? I båda fallen leker Jesusbarnet tillsammans Johannes döparen. Ingen annan målare kunde under det tidiga 1500-talet skapa så naturliga och rosiga barn som Rafael.
I idyllen smyger Rafael in passionssymboler. Den röda vallmon på fälten liksom smultronen symboliserar Kristi blod och lidande, liksom Golgata som skymtar med sitt kors avlägset på en kulle i den stora monumentalmålningen ”Kristi gravläggning”. Just detta verk i Galleria Borghese visas inte på utställningen men är ett måste att inkludera i hans livsverk!
Rafaels unika målningar var noga förberedda in i minsta detalj med otaliga skisser. Han jobbade i veckor med komposition och perspektiv. Många av skisserna finns utställda, merparten ägs i dag av det brittiska hovet. I

utställningen ingår 120 verk; målningar och teckningar, alla gjorda av Rafael. Här finns det psykologiskt inträngande porträttet av Medicipåven Leo X, nyrenoverat för utställningen, men även det unga självporträttet som visar en smal, stilig ung man med ett speciellt leende.
Rafael föddes 1483 som Raffaello Sanzio och växte upp i hertigdömet Urbino nära Adriatiska havet. Fadern Giovanni var också målare, men inte berömd. Han dog när Rafael endast var elva år, då han måste ha bestämt sig för att ta över den lilla målarverkstaden. Men redan som tonåring bröt han upp för bli en bättre målare och sökte sig till betydande kollegor som Perugino och Pinturicchio, i regionen Umbrien. Han kom förstås också till Florens, men där hade han bara smärre uppdrag som porträtt.
I Rom blev hans framgång däremot enorm. Rafael blev rik. Han var både begåvad och vacker, levde rätt snart som en prins. Alla ville ha stora praktporträtt målade av honom.
Han fick även mängder med offentliga uppdrag. Påven Julius

II var en stor konstmecenat och gav honom uppdraget att måla fresken ”Skolan i Aten” inne i påvepalatset. När Julius II dog 1513 fortsatte Rafael under den nyvalde Medicipåven Leo X. Men uppdragen blev för många. De stora freskerna i påvepalatset har med största sannolikhet delvis målats av hans elever.
Trots att Rafael var en viktig och offentlig person under det tidiga 1500-talet så är mycket okänt i hans liv. Han var aldrig gift, och levde ett utsvävande liv med många älskarinnor. Några delade han med den stenrike bankiren Agostino Chighi, som lät uppföra den makalösa Villa Farnesina i Rom i den pittoreska stadsdelen Trastevere.
I detta område utpekas en plats där Rafaels älskade fornarina levde – det vill säga bagarens dotter. I målningen ”La Fornarina” poserar hon barbröstad i rollen som Venus, med en blick som är både värdig och utmanande. Med henne är det som med Mona Lisa. Vi vet inte med säkerhet vem hon var. Att det handlar om en stor kärlek är uppenbart. Rafael skiljdes aldrig från denna tavla, som tillhör

utställningens höjdpunkter. På hennes armband har han skrivit sin signatur: ”Rafael från Urbino”. Rafael dog i feber på långfredagen den 6 april 1520, född samma dag enligt en legend. Han blev blott 37 år. Dödsorsaken är inte känd men flera krönikörer, som Giorgio Vasari, pekar ut hans många sexuella relationer som en bidragande orsak.
Rafael förunnades en sista viloplats i Roms vackraste kyrkorum Pantheon. Efter 500 år kommer fortfarande älskande par dit för att lägga ner röda rosor.

Peter Loewe

loewepeter@gmail.com

Rafael i Rom.

Rafaelutställningen på Scuderie del Quirinale i Rom visas t o m 30/8. Obligatorisk förhandsbokning av biljett på www.scuderiequirinale.it. Munskydd obligatoriskt, liksom temperaturkontroll.

Högerpopulister har sprungit in i en vägg av coronaverklighet

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Ingenting verkade kunna stoppa de nya auktoritära högerpopulisterna. I land efter land stormade de fram, från Bolsonaros Brasilien till Duertes Filippinerna. I vissa länder har sittande ledare gradvis blivit alltmer auktoritära, som Putin och Erdogan, i andra har politiker valts på en auktoritär populistisk agenda.

Överallt har den demokratiska oppositionen haft svårt att komma åt dem. Spelreglerna har förändrats, de här politikerna förlorar ingenting på att blåljuga eller göra vanvettiga uttalanden, tvärtom är det delar av en medveten taktik att helt stöpa om vad politik handlar om. Ofta bidrar dagens internetmiljöer aktivt till deras framgång, med algoritmer som främjar extremism och provokationer. Men nu har den här rörelsen sprungit rakt in i en vägg av verklighet som varken kunde förnekas eller hanteras av

trollarméer med sarkastiska mem. Jag talar förstås om coronaviruset.
De flesta av världens högerpopulister försökte först vifta bort corona, som de gör med all annan verklighet som inte passar in i deras agenda.
Bolsonaro sade att det bara var en snuva, Trump hävdade att det var en bluff från Demokraterna, Duterte uppmanade folk att inte ”tro på det”, Putin sade så sent som i sitt traditionella tal vid den ortodoxa påsken att situationen var helt under kontroll.

Det här är inte förvånande. Vi må ha fått ett litet kulturkrig kring coronahanteringen i sig, men det beror nog mest på ett nytt sorts offentligt samtal. I sak passar en ny okänd pandemi inte alls in i de uppritade konfliktlinjer som fått populismen att frodas.
Nu är det väl bara Bolsonaro som står fast vid förnekandet, men hans popularitet har rasat i takt med dödstalen.
Även Putins stöd har minskat, men han ämnar ändå gå vidare under pågående pandemi med en folkomröstning som ska ge honom rätt till makten ända till 2036.

Trumps siffror är mer oklara, och har gått både upp och ner. En bred majoritet anser dock att han har skött coronafrågan dåligt eller väldigt dåligt, vilket nog ändå är en underdrift givet att han exempelvis vid ett tillfälle tänkte högt om att virussmittade kanske borde dricka blekmedel.

Högerpopulismen bygger på att lösa upp gränsen mellan sant och falskt, på att blåsa under konflikter och utnyttja besvikna människor för egen nytta. När den möter en verklighet som inte går att påverka med Twittertirader eller provokativa utspel så står den tomhänt. Viruset bryr sig inte om att någon äger de ”vänsterblivna” eller om att få skrattarna på sin sida. Och det verkar väljarna inte heller göra. Att skratta hela vägen till bårhuset är helt enkelt inte särskilt lockande.

Isobel Hadley-Kamptz
isobel.hadley-kamptz@dn.se

Lyssna på fredsmäklarna, inte på dem som predikar våldets väg

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Polisbrutalitet och demonstrationskaos är tacksamma bilder att sprida från protesternas USA. Men det finns många andra.

Klockan halv sju på måndagsmorgonen gick Sierra Rothberg ut på gatorna i sin hemstad Boston och började städa upp efter nattens kravaller.

Hon la ut en post på Facebook, och några timmar senare hade hon fått sällskap av över 100 frivilliga.

Samma scener rapporteras på många andra håll, som i Los Angeles, Denver och Chicago.

I flera amerikanska städer har poliser fallit på knä tillsammans med demonstranter för att visa sympati och solidaritet med deras grundbudskap: rasismen ska bort ur samhället och det som hände George Floyd, den svarte man som dödades av polisen i

Minneapolis, måste bestraffas och aldrig upprepas.
Andra poliser tar till orda och lugnar situationer genom att ta avstånd från polisvåld och rasism.
I sociala medier finns bilder och filmer på demonstrationer som är värdiga, lugna och kliniskt befriade från våldsamhet.
Demonstranter och poliser omfamnar varandra. Ibland skyddar demonstranterna poliser som blivit trängda och känt sig hotade. Andra demonstranter skyddar butiker från att plundras.
Och så har vi Terrence Floyds tal.
Den 1 juni kom han till den korsning i Minneapolis där hans försvarslöse bror några dagar tidigare dödades med en polismans hela kroppsvikt mot nacken. Vad sa han där i sin megafon? Uppmanade han till fler kravaller? Krävde han upptrappade attacker mot polisen?
Nej, hans budskap var fred och ickevåld.
”Om jag inte är här och ställer till problem, om jag inte är här och spränger saker, om jag inte är här och förstör mitt lokalsamhälle – vad gör då ni? Ingenting, för det ni gör ger inte min bror livet

tillbaka”, sa Terrence Floyd i en sekvens som borde visas i alla skolor, alla städer, alla länder.
”Min familj är en fredlig, gudstroende familj. Ja, vi är arga. Men vi kommer inte upprepa samma misstag. För vid varje fall av polisbrutalitet händer samma sak – ni protesterar och förstör saker, men inget händer. Så låt oss göra detta på ett annat sätt.”
Han avslutade med två enkla uppmaningar: Rösta – i alla val, på alla nivåer. Och utbilda er.
Jag tar upp exemplen för att det finns så många andra, som visar helt andra scener. I dagar som dessa fylls såväl sociala som traditionella medier av uppeggande stridsrop.
”Poliser misshandlar ung man som bara skulle korsa gatan”, kan det heta med bifogad film, eller ”Här attackeras kvinnan av demonstranter när hon vill skydda sin affär från plundring”.
I traditionella medier utgör upplopp och våld slagkraftigare nyheter än fredliga demonstranter som sjunger. Twitter och Facebook genomkorsas å sin sida av mer eller mindre dolda agendor. En del vill ha revolution och brand och skriker ut hur de

hatar alla vita. Andra vill gärna framhäva att ”pöbeln” tar över så snart invandringen blir för stor och polisen för snäll.
Men att slå sönder människor, byggnader och föremål kommer inte att ändra något till det bättre. Nästa gång blir det ditt hus som sticks i brand av en mobb, eller din skalle som träffas av en av din eftertraktade polisstats batonger. Och det enda du kan räkna med är att i båda fallen kommer det att finnas gott om människor som tycker att våldet just mot dig är fullt berättigat. Alla som predikar våld som lösning resonerar ungefär likadant.
”Rösta”, sa Terrence Floyd. Demokratin och rättsstaten har, när de fungerar, fördelen att de skyddar även de svagaste mot såväl polisens som pöbelns våld. De maktlösa oskyldiga som får en dos pepparspray i synen och de som sparkas ner för att de kommer i vägen för en upphetsad folkmassa – det som kan hjälpa dem är inte mer våld utan mer folkstyre.
Och visst, bilder på leende väljare är sällan lika spektakulära som från nattliga gator som står i

lågor. Men det är vägen till vallokalen som är vägen framåt. Låt oss göra detta på ett annat sätt.

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se

Två personer gripna efter demonstration i Göteborg

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Göteborg. Minst två personer greps och tio omhändertogs i efterspelet till Black lives matter-manifestationen i Göteborg. Efter att den lugna demonstrationen på Heden upplösts gick personer till attack mot polisen i andra delar av staden. Flera butiker utsattes för skadegörelse.

Det tog bara 20 minuter – sedan konstaterade polisen att söndagens manifestation mot rasism och mot polisvåldet i USA, som arrangerades i centrala Göteborg, inte längre var laglig. Precis som i Stockholm och Malmö beslöt man sig för att upplösa demonstrationen eftersom det handlade om en folksamling på över 50 personer.
– Vi uppskattar att det var ungefär 2 000 personer här och man kunde inte hålla den sociala distanseringen. Det blev ohållbart, sade Christer Fuxborg, polisens talesperson.

Omedelbart att folkmassan skingrats hyllade polisen demonstranterna för att de lämnade platsen under lugna och värdiga former. Men det blev snart oroligt på annat håll i Göteborg. Flera hundra personer tågade genom stadens centrala delar bland annat upp mot Götaplatsen – och av dem uppskattar polisen att mellan 50 och 100 personer senare gick till attack mot polisen och polisfordon, bland annat med stenar. Butiker utsattes för skadegörelse i gallerian Arkaden och skyltfönster krossades.

Christer Fuxborg betonade att oroligheterna inte hade ett direkt samband med demonstrationen, utan ansåg att det handlade personer, utan någon tydlig politisk förankring och kända av polisen, som var ute efter att ställa till med bråk.
– Man kunde vara stolt över att vara göteborgare efter demonstrationen – och så får vi ett sådant här avslut på dagen. Vi är mitt i en pandemi, där människor dör och där vi försöker vara balansen. Och så har vi folk som ger sig ut på gatorna för att bråka med oss. Det är vi i polisen som är måltavlan, sade Fuxborg.
Enligt Fuxborg hade polisen förberett sig på att det kunde bli våldsamt.
Läget var stundtals mycket spänt. Polisen gjorde rusningar och ridande polis sattes in för att skapa kontroll.
Vid 19-tiden, flera timmar efter att demonstrationen avbrutits, fanns ett stort antal personer kvar vid Brunnsparken, bland dem många nyfikna. Bussar och spårvagnar hade svårt att ta sig fram och dörrarna till köpcentrumet Nordstan stängdes tillfälligt.

Vandaliseringen av bilar och butiker fortsatte under kvällen. DN:s fotograf Jonas Lindstedt rapporterade om fler sönderslagna skyltfönster och om hur en av Brings postbilar attackerats och att brev och paket låg utströdda på gatan.
Demonstrationen mot rasism och mot polisvåldet i USA hade kritiserats på förhand. Inrikesminister Mikael Damberg (S) och ställföreträdande smittskyddsläkare i Västra Götaland, Leif Dotevall, var några av dem som uppmanade folk att visa respekt för smittskyddsreglerna och undvika att bilda stora folksamlingar.
Arrangörerna hade efter dialog med polisen vidtagit en rad åtgärder och delade bland annat ut munskydd till alla deltagare, men indelningen av demonstrationsområdet i zoner visade sig på grund av den stora folktillströmningen otillräcklig.
Vanessa Ansah-Pewudie, en av arrangörerna från Black lives matter i Göteborg, sade sig ha förståelse för att polisen avbröt demonstrationen, men var ändå nöjd med utfallet.

– Vi har fått fram vårt budskap, sade hon.
Segal Mohamed, en annan av -arrangörerna, sade att sympati-aktionen med demonstrationerna i USA också var en protest mot den strukturella rasismen i Sverige.
– Den här rasismen finns inte bara på USA:s gator utan även här i Sverige och det har skett en upptrappning. Vi har samlats här i dag för att säga att vi kräver mer av antirasismen, mer av våra politiker och mer av våra medmänniskor, sade Mohamed.

Jens Littorin
jens.littorin@dn.se

100 på fest kan ha smittats – nu stängs skolor igen

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Knappt hade eleverna fått återvända till skolbänkarna innan de skickades hem på nytt. I tyska Göttingen har skolor och idrottsföreningar fått stänga efter att ett hundratal personer smittats av covid-19, troligen i samband med en familjefest. Staden har under helgen masstestat barn och vuxna för att förhindra ett nytt större utbrott.

När Tyskland för snart en månad sedan gradvis började lätta på restriktionerna var det med en överhängande rädsla för att en andra våg av smitta skulle skölja över landet. Öppningen av samhället följdes av krav på att bära munskydd i bland annat butiker och kollektivtrafiken samtidigt som testningen och smittspårningen trappades upp. För att förhindra nya utbrott infördes även ett slags nödbroms som innebär att städer eller regioner som rapporterar fler än

50 nya smittfall per 100 000 invånare under en sjudagarsperiod ska överväga att införa en ny nedstängning.
Just nu riktas blickarna mot universitetsstaden Göttingen där ett lokalt utbrott skapar oro. Staden, som har omkring 120 000 invånare och ligger mitt i Tyskland, hade före helgen registrerat 120 nya fall (torsdag kväll) av covid-19 vilket fått stadens ledning att dra i nödbromsen.
Inom loppet av några timmar fick samtliga skolor besked om att de måste stänga och flera idrottsföreningar har fått lägga ner verksamheten. Staden har initierat en masstestning av alla som har varit i kontakt med en smittad person, och visar det sig att fler är smittade kan det bli aktuellt att stänga betydande delar av staden.
Fallet med det lokala utbrottet i Göttingen ger en illustration av hur tyska myndigheter agerar för att förhindra att smittspridningen ska ta fart på nytt.
Det lokala utbrottet har spårats till ett höghus i stadens utkant där flera familjer ska ha samlats i slutet av maj för att tillsammans

fira eid al-fitr som avslutar den muslimska fastemånaden ramadan. Till festen kom fler än 200 gäster, som enligt stadens myndigheter inte följt de gällande hygien- och avståndsreglerna. Deltagarna har nu testats för covid-19 och satts i karantän, enligt en talesperson.

Men smittspårningen upphör inte där. För att förvissa sig om att inte fler av grannarna i höghuset blivit smittade skulle de omkring 700 hyresgästerna testas under den gångna helgen. Ett mobilt testcentrum har satts upp i garaget och för alla som kallas är testet obligatoriskt. Den som inte frivilligt lämnar prov kan hämtas av polis.

Utbrottet har fått stora konsekvenser även på andra håll i staden.

Eftersom många av gästerna på festen var barn i skolåldern har samtliga av stadens skolor tvingats stänga på nytt. Knappt hade eleverna hunnit återvända till skolbänkarna innan de skickades hem igen.

– Det är en förebyggande skyddsåtgärd, säger Cordula Dankert, stadens talesperson, till den tyska tidningen Der Spiegel.

– Vi behöver skaffa oss tid för att testa alla barn och ungdomar som kan ha haft kontakt med en smittad.
Först när smittkedjorna kartlagts och samtliga personer identifierats ska skolorna tillåtas att öppna igen.
Eftersom flera av personerna som bekräftats smittade varit engagerade i stadens idrottsföreningar har alla matcher inom lagsport och andra kontaktsporter förbjudits i två veckors tid. Därtill har ett utebad stängts efter att en anställd testats positivt.

Flera av de som bekräftats smittade i samband med festen ska också ha varit besökare på en shisha-bar där en vattenpipa tros ha gått runt bland gästerna som rökt från samma munstycke.
– Det har spelat en inte oväsentlig roll, säger borgmästaren Rolf-Georg Köhler till public service-kanalen NDR.
Baren har stängts tills vidare.
Under de senaste veckorna har flera lokala utbrott konstaterats i Tyskland. Bland annat har flera slakterier fått stänga efter att många ur personalen testats positivt.

I Berlin växer farhågorna om ett nytt utbrott efter förra helgens rejvfest då 3 000 personer samlades på liten yta. Myndigheterna har uppmanat alla som deltog i utomhusfesten att självmant isolera sig. Även helgens massdemonstrationer till stöd för Black lives matter-rörelsen som hölls på orter runt om i Tyskland väcker oro för att smittspridningen ska ta fart på nytt.

Lina Lund
lina.lund@dn.se

Fakta. Tyska nödbromsen slår till när för många fall upptäcks

I mitten av mars införde Tyskland en rad restriktioner i syfte att minska spridningen av det nya coronaviruset. Bland annat stängdes skolor och icke livsnödvändiga butiker, och man förbjöd folksamlingar med fler än två personer. Sedan samhället öppnat på nytt gäller principen om en nödbroms som ska hålla nere smittspridningen. I städer och regioner där antalet nya fall av covid-19 överstiger 50 per 100 000 invånare inom en

sjudagarsperiod ska nya restriktioner införas.
DN

Oro för att Europa ska öppnas för snabbt

MÅNDAG 8 JUNI 2020

När restriktionerna nu lättar i stora delar av det stängda Europa oroar sig många över risken för nya kluster av smitta i en andra våg.
I flera länder anklagas regeringarna för att gå för snabbt fram när de öppnar samhället.

Över hela Europa sköljer nu en våg av normalisering. Restauranger slår upp portarna, parker och stränder är åter tillgängliga, elever kommer

tillbaka till skolor. Stängda gränser öppnas på nytt.
Men det finns ingen samordning. Varje land har sin egen strategi för hur samhället öppnas.
Och trots att kurvorna över antal smittade och döda pekar nedåt finns en oro i bakgrunden: över att viruset ska dyka upp igen i form av superspridningshändelser som i tyska Göttingen (se artikel här intill). Eller efter helgens omfattande demonstrationer i en rad länder i Europa.
Därför handlar debatten i många länder om hur man ska kunna stampa ihjäl smittan om och när den återkommer lokalt.
På Irland fattade regeringen i fredags beslut om att gå in i ”fas två” av coronakrisen. Det innebär bland annat att hundratals pubar kommer att kunna slå upp dörrarna en månad tidigare än planerat.
Många menar att det går för fort. Paul Cullen, hälsoredaktör på Irish Times, varnar för att de lättnader som införs ställer hårda krav på smittspårning och testning:
– Under hela sommaren kommer fokus troligen att ligga på att

släcka alla nya uppflammande smitthärdar medan vi långsamt försöker ta oss tillbaka till ett normalläge.
I Italien, Spanien, Frankrike och Storbritannien lättas nu på restriktionerna. Dessa länder har störst antal döda i covid-19 och de har alla haft utegångsförbud med olika undantag.
Men medan Spanien den senaste veckan under flera dagar inte registrerade ett enda dödsfall (med sitt nya sätt att räkna) noterade Storbritannien i måndags 111 nya avlidna.

Just den dagen trädde nya, mindre strikta regler i kraft.
Boris Johnsons regering motiverar lättnaderna med att det ”inte går att leva under nedstängning i evighet”. Men många experter är kritiska.
– Det är en chansning att gå ut ur nedstängningen med ett större antal döda än vi hade när vi gick in i den för ett par månader sedan, säger Devi Sridhar, professor i global hälsa vid universitetet i Edinburgh, till Sky News.
Även i Italien avskaffas nu det som har varit en tre månader lång nationell karantän. Colosseum i

Rom slog upp portarna i förra veckan. Liksom det lutande tornet i Pisa – om än bara för 15 personer åt gången, och med sändare som piper om man kommer närmare andra besökare än 1,5 meter.
Samtidigt blev det åter tillåtet för italienarna att resa mellan landets regioner, vilket orsakade en mindre folkvandring från det hårt drabbade Lombardiet i norr till det förhållandevis förskonade Syditalien.
Men även här menar många att öppnandet sker för snabbt och för planlöst. Besluten ligger nu på regionnivå, och vissa sticker inte under stol med att restriktionerna kan komma tillbaka.
– Om smittspridningen ökar stänger vi barer, restauranger och stränder igen, sa regionen Venetos president Luca Zaia sedan bilder spritts på unga italienare som festar i stora klungor.
Slovakien hålls allt oftare fram som ett internationellt föredöme, med endast 28 döda hittills i covid-19.
Här sker öppnandet enligt en detaljerad plan, där öppningen kopplas till antalet nysmittade. Skulle antalet öka över en viss

gräns återgår man automatiskt till en tidigare, mer nedstängd fas. Slovakien var tillsammans med Tjeckien först med att införa krav på ansiktsmask. Det är betecknande att debatten här nu handlar om hur den regeln gradvis lyfts – till exempel genom att bröllopspar från förra veckan inte längre behöver täcka mun och näsa under vigselceremonin.
Ingmar Nevéus

Kina satsar stora resurser på att stoppa en andra våg

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Nya klusterutbrott av covid-19 i Asien skapar oro för det alla vill undvika – en andra våg.
Enorma resurser läggs ned för att begränsa spridningen så fort nya smittade upptäckts.
I Wuhan testades 10 miljoner efter att sex personer visat sig ha viruset.

Att kommunistpartiet i Kina kunde hålla sin årliga

folkkongress i Peking för drygt vecka sedan är en tydlig signal. Den kinesiska regimen känner sig någorlunda säker på att ha det nya coronaviruset under kontroll. Annars hade man inte riskerat att 3 000 ledare från provinserna reste till huvudstaden.
Fabriker går åter på högvarv, museer har öppnat och kineser tillåts att resa igen.
Men helt tillbaka är vardagen inte. Viruset sätter fortsatt prägel på livet, och myndigheterna står på tå i Kina och på andra håll i Asien för att undvika en andra våg.
Stora resurser läggs ned på att begränsa spridningen i samhället så fort någon smittad upptäcks.
Avgörande i kinesers liv är numera färgen grön. Den signalerar att de är ”riskfria” i den hälsoapp som varje kines måste ha i sin mobil. Färgkoden krävs vid resor, men också ofta för att gå in i affärer, besöka restauranger eller släppas in i parker och på museer.
Appen kan ha lite olika innehåll, beroende på vilket företag som ligger bakom den, men gemensamt är att de registrerar var en person har befunnit sig de senaste 14 dagarna genom gps.

Har personen varit i ett högriskområde eller i närheten av någon smittad kan mobilen plötsligt lysa gul, eller i värsta fall röd. Då får personen i fråga hålla sig hemma.
Ett annat exempel på hur beslutsam regimen är att hindra en andra våg var när sex personer, efter flera veckor utan nya fall, upptäcktes vara smittade i ett bostadsområde i Wuhan, där covid-19 bröt ut.
I en enorm apparat inleddes testning av stadens samtliga invånare. Efter 19 dagar kunde de styrande meddela att Wuhan är tryggt. Endast 300 av 10 miljoner testade positivt. Ingen av dem hade några symtom och hade inte smittat någon av de över 1 000 personer de hade umgåtts med. Kina har dessutom stängt ner flera städer i nordöstra delen av landet, på gränsen till Ryssland, för att mota kluster som uppstått där.
Också i Sydkorea, som uppmärksammats för sin framgångsrika bekämpning av viruset, görs ett gigantiskt arbete för att hejda en andra våg. Flera nya kluster har uppstått sedan

landet började lätta på restriktionerna.

Marianne Björklund

Dödsfallen sjönk till noll med egen räknemodell

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Under andra halvan av maj var Spanien ett av de länder som hade de högsta dödstalen i världen i covid-19. När landet införde nya rutiner för insamling och redovisning av data sjönk antalet registrerade dödsfall till noll under flera dagar den senaste veckan.

Tittar man på kurvan över antalet döda i världens länder ser det ut

att ha inträffat ett mirakel i Spanien de första dagarna i juni. Den ena dagen är landet det tredje värst drabbade i världen sett till befolkningsstorleken efter Sverige och Storbritannien – de tre följande dagarna är antalet dödsfall noll för att sedan stiga till ett fåtal mot slutet av veckan.
Förklaringen till den dramatiska minskningen är en förändring i sättet att samla in och redovisa data. I stället för att som Sverige och de flesta andra länder dagligen redovisa nya sjukdomsfall och avlidna som registrerats det senaste dygnet har Spanien övergått till att bara rapportera de sjukdomsfall och dödsfall som verkligen inträffat de senaste 24 timmarna.
Till brittiska Financial Times säger Jeffrey Lazarus vid Institutet för global hälsa i Barcelona att den nya statistiken skapar en falsk känsla av trygghet om att faran är över.
– Siffrorna håller på att göra oss tokiga. Siffran noll har en väldigt stor makt.
När premiärminister Pedro Sánchez talade i parlamentet i Madrid i onsdags använde han den dagens redovisade nolla som

en intäkt för det är rätt att släppa på restriktionerna. När provinserna samtidigt rapporterade om nya dödsfall skapade det förvirring.
Enligt Folkhälsomyndigheten i Sverige är eftersläpningen upp till tio dagar, därför redovisas dödssiffrorna också som ett rullande medelvärde på den dagliga tv-sända pressträffen klockan 14.00.
På söndagen registrerades tre nya dödsfall, men medelvärdet för de senaste tio dagarna ligger strax under 60 per dygn.
Spanien väljer i stället att en gång i veckan redovisa de dödsfall som släpar efter. Förra veckan innebar att flera dagar med enstaka dödsfall följdes av en måndag med mer än 800 dödsfall.
Rafael Bengoa, tidigare minister i Baskien och verksam inom WHO, anser att den nya statistiken skapar onödiga missförstånd.
– Vi improviserar i ett läge när befolkningen behöver klara besked, säger han till Financial Times.
Andra experter har påpekat att det blir helt omöjligt att jämföra Spanien med andra länder med det egna sättet att räkna.

Spanska myndigheter försvarar nyordningen med att det i det här skedet är viktigast att hitta de pågående sjukdomsfallen som fortfarande smittar, inte att bokföra tidigare avlidna.
När den nya modellen togs i bruk ledde det också till att dödssiffran justerades ned med 1 900 avlidna. Enligt landets hälsodepartement berodde det på att man hittat fall som räknats dubbelt och dessutom uteslutit felaktigt angivna dödsorsaker.
Sett till antalet bekräftade fall är Spanien det femte värst drabbade landet i världen efter USA, Brasilien, Ryssland och Storbritannien.
Nästan en kvarts miljon spanjorer, 241 310, har insjuknat i covid-19, enligt den officiella statistiken. 27 135 dödsfall har registrerats, varav endast ett det senaste dygnet. Den officiella dödssiffran inkluderar endast fall som testats positivt för virussjukdomen, personer som misstänks ha haft coronasmittan har inte räknats in.
Överdödligheten i Spanien var fram till den 24 maj 24 procent, - eller knappt 44 000 dödsfall. 28 752 av dessa, eller 63 procent, kan

kopplas ihop med covid-19. I Sverige är motsvarande andel 80 procent, enligt Folkhälsomyndigheten.
Överdödlighet är det antal fler personer som avlidit jämfört med ett förväntat normalvärde för årstiden, som baseras på data över dödsfallen de senaste fem åren.
Överdödlighet är en god indikation på hur stor andel av dödsfallen i covid-19 som ett land har missat i den officiella coronastatistiken.
Är det som i Spanien ett stort glapp mellan överdödligheten och antalet avlidna i covid-19, kan man misstänka att betydligt fler av de som avlidit har haft virussjukdomen. Det kan innebära en rejäl uppskrivning av dödstalet.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Katrine Marçal: Covid-19 har avslöjat svarta britters utsatthet

MÅNDAG 8 JUNI 2020

I Storbritannien har covid-19 slagit oproportionerligt hårt mot svarta britter. Vad det beror på är än så länge oklart. Men i spåren av George Floyds död i USA pekar många nu mot rasismen.

London.

Demonstrationerna i London på lördagen i solidaritet med George Floyd var stora, trots att stora folksamlingar är olagliga på grund av pandemin. Men i Storbritannien har covid-19 också avslöjat just svarta britters utsatthet.

”De säger att viruset inte diskriminerar men vad vi ser är att det verkar slå oproportionerligt hårt mot svarta och de från asiatiska och andra etniska minoriteter”, sa Dr Chaand Nagpaul, chef för British Medical Association redan den 10 april.

Enligt den brittiska statistiska centralbyrån är risken för svarta

britter att dö av covid-19 fyra gånger högre än för vita britter, även om man tar in ålder som en faktor. För britter med bakgrund i Pakistan och Bangladesh är risken tre gånger så hög och för de med bakgrund i Indien dubbelt så hög. Vad beror det på? Ingen vet än. Sedan april finns det formella rekommendationer i Storbritannien om att ta vitamin D. Detta är bara spekulation men det finns misstankar om att vitamin D-brist, som är vanligare bland svarta britter än vita britter, eventuellt skulle kunna ha något med den högre dödligheten bland svarta att göra.

Samtidigt är det förstås svårt att se hur just genetik skulle kunna förklara varför även britter med bakgrund i Bangladesh och Pakistan i så fall har drabbats så hårt. De har trots allt rätt lite gemensamt rent genetiskt med - svarta britter. Och hur kan det komma sig att britter med bakgrund i Indien som ju fram till 1947 var samma land som Pakistan har drabbats mindre hårt än de med bakgrund i Pakistan? Det är nu som hypoteserna börjar handla om diskriminering och

rasism i stället. Den indiska minoriteten i Storbritannien är generellt rikare är den pakistanska. Vad svarta britter och de med bakgrund i Pakistan och Bangladesh har gemensamt är att de är just de fattigaste etniska grupperna i landet. De är också överrepresenterade i den typen av jobb där risken för att utsättas för viruset är som störst.
Den här sista faktorn, var på arbetsmarknaden olika grupper finns, har den brittiska statistiska centralbyrån ännu inte tittat på kopplat till etnicitet och dödlighet i covid-19.

Däremot verkar fattigdom inte vara den enda förklaringen. Även när man kontrollerar för fattigdomsnivå är risken att dö i viruset för svarta britter och de med bakgrund i Pakistan och Bangladesh dubbelt så hög som för vita britter.
Två britter har dött av covid-19 efter att ha blivit spottade i ansiktet av personer som hade viruset. Personer som alltså medvetet verkat ha velat smitta dem på detta ohyggligt förnedrande sätt. Båda dessa dödsoffer var svarta. Var det en slump? Nej, svarar många i dag.

Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

Stora demonstrationer mot rasism världen över

MÅNDAG 8 JUNI 2020

De omfattande demonstrationerna mot polisvåld och rasism fortsatte på söndagen över Europa och USA. I Bristol i Storbritannien vräkte demonstranter ned en staty av slavhandlaren Edward Colston i floden Avon.
I USA fördömde den tidigare utrikesministern Colin Powell president Donald Trumps

agerande i samband med protesterna.
Tiotusentals demonstranter samlades på söndagen på olika platser över hela Europa för att demonstrera mot polisvåld och rasism sedan afroamerikanen George Floyd dog i samband med ett polisingripande i Minneapolis den 25 maj.
I London samlades tiotusentals personer framför den amerikanska ambassaden. Flera av demonstranterna bar munskydd med texten ”rasism är ett virus”.

Också i USA genomfördes nya demonstrationer under söndagen. Där ökar också kritiken mot landets president för hur han har hanterat protesterna. I går sällade sig den tidigare utrikesministern och republikanen Colin Powell till den skaran. I en intervju med CNN kritiserade Powell Trump för hans agerande under protesterna:
– Vi har en konstitution, men presidenten följer den inte längre. Jag kan inte rösta på den här individen. Jag är också bekymrad över hur Trump förolämpar alla som säger emot honom. Han förolämpar oss över hela världen.

Jag tror att demonstrationerna visar att folk är trötta på detta.
Colin Powell konstaterade att han inte kommer att rösta på Donald Trump utan på demokraten Joe Biden och kallade Donald Trump för en lögnare:
– Han ljuger och han kommer undan med det. Det är något jag aldrig tidigare har behövt säga om någon av de fyra presidenter jag arbetat för, sa Powell.
President Trump svarade i ett par Twitterinlägg där han bland annat kallade Powell för ”överskattad”.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Netanyahu: Dödsskjutning av palestinier en tragedi

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Israel. Premiärminister Benjamin Netanyahu har för första gången uttalat sig om den autistiske palestiniern Iyad Halak som förra helgen sköts till döds av israelisk polis.
Premiärministern säger att det som inträffade är ”en tragedi”, att händelsen ska utredas och lämnar sina kondoleanser till familjen.

Skjutningen har jämförts med fallet George Floyd.
TT-AFP

Migranter fick slutligen gå i land

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Malta. Över 400 migranter har till slut fått gå i land på Malta efter att i nära 40 dagar ha varit fast på fyra olika turistbåtar. Båtarna har tvingats kvar på internationellt vatten när de nekats tillstånd av maltesiska myndigheter.
Migranterna har nu plockats upp till havs under ett antal räddningsoperationer.
Maltas argument för att inte låta båtarna gå in i hamn har varit att

hamnarna är stängda på grund av pandemin samt att önationens mottagningsanläggningar är fulla. Kovändningen i helgen beror enligt regeringen i Valetta på att man inte är beredd att ”sätta både migranternas och besättningens liv i fara”.

TT-AFP

Brasilien slutar publicera virussiffror

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Brasilien. Siffror över utvecklingen i världens näst största utbrott av covid-19, det i Brasilien, plockas ner från nätet av landets hälsodepartement. Departementet slutar också att på sin hemsida offentliggöra den sammanlagda siffran över antalet bekräftade sjukdomsfall, som nu

är uppe i 672 000, och antalet döda, som närmar sig 36 000. Orsaken är, enligt Brasiliens president Jair Bolsonaro, att ”de ackumulerade uppgifterna inte speglar det läge som landet befinner sig i”. I sin kommentar på Twitter skriver han också att man arbetar med åtgärder för att förbättra rapporteringen av antalet fall.

Hemsidan togs ner från nätet på fredagen och dök upp igen på lördagen, med bara några få data för de senaste 24 timmarna. Den minskade transparensen har fått skarp kritik från journalistorganisationen ABI.

President Jair Bolsonaro har under pandemins härjningar i Brasilien spelat ner faran och bytt ut medicinutbildad personal på hälsodepartementet mot militärer. Samtidigt är smittosituationen i landet svår och under fyra på varandra följande dagar under förra veckan rapporterade man fler nya fall och fler dödsfall än något annat land.

TT-Reuters

47

MÅNDAG 8 JUNI 2020

procent av britterna tycker att Boris Johnsons regering har hanterat coronakrisen dåligt, medan 34 procent tycker att den har agerat bra, enligt en ny undersökning från Opinium. Storbritannien har högsta dödstalen i Europa, med drygt 40 000 avlidna, enligt Johns Hopkins-universitetets siffror.

Två veckors karantän för den som varit i Sverige

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Tyskland. Delstaten Niedersachsen, där Hannover är huvudstad, inför två veckors karantän för resande från Sverige, meddelade de regionala hälsomyndigheterna på söndagen. Detta eftersom antalet rapporterade fall av covid-19 överstigit 50 per 100 000 invånare under den senaste sjudagarsperioden i Sverige.

Regeln innebär att alla som varit i Sverige direkt efter inresan i delstaten måste ta sig till den adress där karantänen ska sittas av. De har inte tillåtelse att lämna bostaden under två veckor, inte ens för att handla mat. Dessutom ska inresande från Sverige anmäla sin ankomst och kontaktuppgifter till de lokala hälsomyndigheterna.

Lina Lund

Bibeln framstår som alltmer dagsaktuell

MÅNDAG 8 JUNI 2020

På annat håll i medievärlden har den gamla fina debatten om tro och vetande tagit ny fart med den vetandetroende Björn Ulvaeus och den troendevetande Joel Halldorf som företrädare för de skilda sidorna. Jag passar ett tag till. De eviga frågorna är trots allt eviga. Samtidigt framstår Bibeln just nu som allt mer dagsaktuell. Ta Egyptens plågor i andra Moseboken. Förödande

extremväder? Stark comeback på senare år. En skrämmande och ekonomiskt förhärjande farsot? Pågående. De invaderande gräshopporna? Tycks vara på väg. Nyss rapporterade oumbärliga P1 om hotet från den invasiva höstarmélarven. Den gör uppenbarligen skäl för sitt namn. En skräck för bönder var helst den drar fram. Luftlandsätts. Äter allt i sin väg. Har på kort tid erövrat världsdel efter världsdel och sägs nu vara på väg mot Europa.
Sedan finns det ju också några egyptiska plågor av mer metaforisk art. Grodorna till exempel. De kan kanske tolkas om en sinnebild för Donald Trumps presidentskap.

Per Svensson
per.svensson@dn.se

Krisen gör behovet att stoppa kinesiska uppköp akut

TISDAG 9 JUNI 2020

Ett kallt krig utkämpas mellan auktoritära stater och det öppna samhället. På nätet och i näringslivet. Särskilt Kinas kommunistiska parti utgör ett hot mot demokratier över hela världen.

Mittens rike skaffar sig medvetet ekonomisk och politisk makt genom cyberangrepp, investeringar i infrastuktur och företagsköp. Kommunistkina kräver också att kinesiska medborgare och företag – oavsett var de befinner sig i världen – rapporterar till den kinesiska underrättelsetjänsten.
Landet eftersträvar att bli en stormakt inom avancerad tillverkning och när coronapandemin sänker världsekonomin blir det enklare att lägga beslag på västerländska bolag. Därför är det bra att den

svenska regeringen nu vidtar åtgärder mot utländska direktinvesteringar som hotar svensk säkerhet.
Regeringen har lagt fram en lagrådsremiss för att anpassa svensk lagstiftning till en EU-förordning som börjar gälla i oktober, i syfte att öka kontrollen över vilka aktörer som köper in sig i känsliga verksamheter.
Vidare har Inspektionen för strategiska produkter och Totalförsvarets forskningsinstitut fått uppdraget att skydda värde-full teknologi och information.

EU är en av Kinas viktigaste handelspartner. Det gör att unionen kan ställa krav på ökad respekt för mänskliga rättigheter från kinesisk sida. Den makten bör man använda fullt ut.
Men i bland annat Tyskland pågår en het debatt för att få en något försiktig förbundskansler Angela Merkel att ännu tydligare sätta hårt mot hårt gentemot Kina. För det riskerar att försämra relationerna och handeln.
Boris Johnson har i dagarna ändrat sig om Huaweis möjligheter att vara med och konstruera 5g-nätverk i

Storbritannien. Så sent som i januari fick det kinesiska företaget grönt ljus för att bygga upp till 35 procent av nätverket. Men nu har det brittiska nationella säkerhetsrådet bestämt sig för att satsa på västerländska alternativ till Huawei.

Den kinesiska ambassadören i London lät då hälsa att kinesiska företag kanske inte kommer att bygga planerade kärnkraftverk och höghastighetståg på de brittiska öarna (The Times 7/6).

Demokratier gör klokt i att samarbeta för att skapa mer kraft och synergier. Ett bra initiativ i den andan är det nyskapade Inter-Parliamentary Alliance on China, som riksdagsledamoten Fredrik Malm (L) varit med och grundat. I detta nätverk ämnar politiker från skiftande partier i ett flertal länder över hela jorden samordna politiken, öka förhandlingsförmågan och informera varandra om Pekings olika drag. Det lär behövas.

Diktaturens Kina är ingen dununge.

Sofia Nerbrand
sofia.nerbrand@dn.se

Fler skjuter till pengar till WHO

TISDAG 9 JUNI 2020

Coronapandemin får flera länder att, liksom Sverige, skjuta ytterligare pengar till WHO.

– Att USA pratar om att dra sig ur gör det ännu viktigare, säger biståndsminister Peter Eriksson (MP).

Luxemburg, Tyskland, Danmark och Finland är länder som aviserat att de kommer att öka betalningarna till Världshälsoorganisationen WHO, berättar Eriksson efter ett virtuellt möte med andra biståndsoch utvecklingsministrar i EU.

Besluten har i första hand fattats med tanke på pandemin, men blivit än mer angelägna sedan USA:s president Donald Trump deklarerat att USA kan komma att dra sig ur samarbetet.

– Det är viktigt att WHO fungerar, pandemin är ju ett bevis på hur viktigt det är att vi har ett samarbete, säger Peter Eriksson.

WHO:s generalsekreterare Tedros Adhanom Ghebreyesus, som också deltog i mötet, nämnde

oron för att en konflikt mellan USA och Kina kan överskugga samarbetet mot coronaviruset. Om USA slutade bidra till WHO skulle det innebära en kraftig sänkning av anslagen till organisationen. Omkring 15 procent av de årliga anslagen kommer från USA. EU och dess medlemsstater står tillsammans för ungefär en fjärdedel, enligt Peter Eriksson.

– Jag uppfattade att flera länder är beredda att öka sina insatser, men man ska vara medveten om att USA står för en väldigt stor del av WHO:s budget. Om det kan täckas upp för kan jag inte alls gå i god för. Men ökade insatser från medlemsländer och EU tror jag man kan räkna med.

TT

Anna Lindstedt: ”Jag är utsatt för en overklig Kafka-process”

TISDAG 9 JUNI 2020

Sveriges tidigare Peking-ambassadör Anna Lindstedt anser sig oskyldig och utsatt för en Kafka-liknande process när hon pressades av åklagare om mötet på hotell Sheraton mellan den fängslade Gui Minhais dotter Angela Gui och två affärsmän. Lindstedt och åklagaren har helt olika bild av de två männen.

Under den andra rättegångsdagen tog Anna Lindstedt själv till orda för första gången sedan affären briserade.

– Under mina 30 år som diplomat har jag varit obrutet lojal med Sverige och med svenska värderingar, så också i det här fallet. Det är overkligt, för att inte säga Kafka-likt, att stå åtalad för brott mot rikets säkerhet, sade Anna Lindstedt inför rätten.

Hon står åtalad för ”egenmäktighet vid förhandling med främmande makt” vilket

”inneburit en fara för Sveriges fredliga förhållande till Kina”, enligt åtalet. Om hon fälls enligt Brottsbalkens 19 kapitel, 4 paragrafen, är straffet från ett år upp till sex års fängelse.

–Jag har inte gjort mig skyldig till något av det som åklagaren lägger mig till last, sade ambassadör Lindstedt utan darr på rösten.

Rättegången handlar om det möte som Lindstedt ordnade på Hotell Sheraton i Stockholm den 24 och 25 januari 2019. Till mötet kom Lindstedt från Kina och Angela Gui från London. De mötte den kinesiske affärsmannen Kevin Liu och dennes assistent John Mewella.

Mötet på Sheraton slutade med att Angela Gui utsattes för utpressning av Mewella. Han hade en lista med tio krav som Sverige borde uppfylla. Angela Gui borde upphöra med kritik av Kina om hon ville se sin far frigiven. De två började gräla och då ingrep Lindstedt och bad Mewella avlägsna sig.

– Jag har deltagit i möten mellan några entreprenörer och Angela Gui, för att diskutera arbete för henne och ta in deras syn på ärendet Gui Minhai. Jag har

varken förhandlat eller tänkt förhandla – inte med affärsmännen och inte med Kina, sade Anna Lindstedt.
Hon vände sig mot åklagarens beskrivning av mötet, som hon kallar ”en brainstorming”.
– Tanken på att en förhandling skulle ske på detta sätt är bisarr, och det är obegripligt att det tagit sig sådana proportioner, sade Anna Lindstedt.
Hennes försvarare advokat Conny Cedermark fyllde i med att ett liknande åtal inte väckts sedan Gustaf Mauritz Armfelt dömdes till döden 1794 för upprorsplaner mot regeringen. Cedermark kallade åtalet grundlöst.
En central punkt är om Lindstedt i förväg informerat UD:s ledning om mötet. I ett mejl sex dagar innan, den 18 januari 2019, skrev hon att den kinesiske professorn Liu ”bestämt sig för att erbjuda Angela Gui någon form av anställningsförhållande och har bett mig facilitera ett möte”.
Ambassadören begär dock i mejlet varken instruktion, avrådan eller godkännande av UD i Stockholm.
Advokat Cedermark underströk att detta mejl nått nio höga chefer i UD och att ingen reagerat.

Advokaten sade att bevis som visar att affärsmännen företrädde den kinesiska staten ”lyser med sin fullständiga frånvaro”.
Åklagarsidan företräds av vice chefsåklagare Hans Ihrman som förhörde Lindstedt i fem timmar. Det skedde delvis bakom stängda dörrar med hänvisning till utrikes sekretess. Förhöret var pressande och rådmannen Anna Flodin sade en gång till åklagaren att låta Lindstedt svara och tala till punkt.
Hans Ihrman bygger åtalet på att affärsmännen ”företrädde kinesiska statens intressen”. Anna Lindstedt sade tvärtemot att de båda affärsmännen agerat av omsorg om relationerna Sverige–Kina och enbart hade affärsintressen.
– Professor Kevin Liu har en genuin, faktisk kärlek till Sverige – en passionerad Sverigevän, sade hon och berömmer även John Mewella: ”en genuin vän av Sverige, Finland och Norden”.
Åklagaren benämner däremot flera gånger Liu som ”den man som kallar sig Kevin Liu” och nämnde hans olika identiteter och förfalskade passhandlingar.
Lindstedt fick flera gånger frågan vilken bakgrundskontroll hon

gjort av de två eftersom det fanns handlingar på ambassaden som visade att Liu förfalskat visumansökningar och inte hade rätt att vistas i Sverige.
– Jag hade ett intryck av dem som var gott, svarade Lindstedt.
Anna Lindstedts version av mötet skiljer sig från Angela Guis på avgörande punkter. Lindstedt ”uppfattade inte henne som så upprörd när vi skiljdes åt”. Angela Gui blir därmed åklagarens nyckelvittne och ska höras nästa rättegångsdag som är på torsdag.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se

Bakgrund.

17 oktober 2015 Bokförläggaren och svenske medborgaren Gui Minhai förs i Thailand bort till Kina.
20 januari 2018 Under en tågresa i Kina med svenska diplomater grips han åter.
Maj 2018 UD anser att ambassadör Anna Lindstedt agerar ”oprofessionellt” i kontakterna med Gui Minhais dotter Angela Gui. UD beslutar ta hem Lindstedt, från Peking men förflyttningen fördröjs.

14–15 januari 2019 Lindstedt möter i Kina affärsmännen Kevin Liu och John Meewella. De ”brainstormar” om hur de ska få Gui Minhai fri och idén kläcks om ett möte i Sverige.
24–25 januari 2019 De tre möter Angela Gui på Hotell Sheraton i Stockholm. Mötet går illa och anmäls av Angela Gui till UD som kallar hem Lindstedt.

Cotton tar upp kampen om partiet efter Trump

TISDAG 9 JUNI 2020

Senatorn Tom Cotton har inte bara satt New York Times i gungning. Han har också inlett kampen om partiet och presidentposten efter Trump.

Presidentvalet 2020 avgörs först i början av november, men kampen om Republikanernas nominering 2024 kan redan vara i gång. Bloomberg och Wall Street Journal beskriver senator Tom

Cottons debattartikel som startskottet.
Hans inlägg där han stöder Trumps idé om att skicka ut militärer på amerikanska gator har väckt stora protester bland New York Times medarbetare och läsare, och fått tidningen att backa om publiceringen.
Men många av Trumps kärnväljare välkomnar hårda tag. Det är dem som Tom Cotton riktar sig till, när han propagerar för militärer på amerikanska gator.
Även om han låter som Trump, tidvis också hårdare än Trump, är hans bakgrund annorlunda. Han växte upp på en boskapsfarm i Arkansas, och skaffade sig en juristexamen från Harvard. Han tjänstgjorde i armén i kriget mot terrorismen i Irak och Afghanistan. Redan då hamnade han i konflikt med medierna, efter att ha anklagat journalister på New York Times för att bryta mot spionlagar.
År 2015 valdes han in i senaten. Han har sedan dess betraktats som ett framtidsnamn i Republikanerna, och förekommit i spekulationer om chefsposter på CIA och försvarsdepartementet.

En hök i utrikesfrågor, med ett skarpt tonläge mot Iran och Kina. Men de mer hårdföra Trumpanhängarna är inte alltid lätta att tillfredsställa.
Häromdagen krävde Cotton att USA tar emot demonstranterna från Hongkong – för att ”rädda dessa modiga Hongkongbor” från ett ”auktoritärt” styre.
Reaktionerna på Twitter spretade. Många undrade hur Cotton fick ihop engagemanget för asiatiska aktivister med attacken mot protesterna i USA. Men han kritiserades också för att han ville släppa in flyktingar och rentav ”spioner” i USA. ”Jag trodde att jag gillade dig”, löd en typisk kommentar.

Karin Eriksson

Tom Cotton

Född: 13 maj 1977 i Dardanelle, Arkansas.
Bakgrund: Jurist, utbildad vid Harvard. Tjänstgjorde i armén under Irakkriget och Afghanistankriget 2005–2010. Kongressledamot sedan 2013, senator sedan 2015.

Tidningshusen gungar efter protesterna

TISDAG 9 JUNI 2020

Under sina år som president har Donald Trump fått många amerikanska väljare att tvivla på journalistiken.
Nu gör reportrarna det också. Turbulensen på New York Times och andra tidningsredaktioner visar hur medierna vändas i skildringen av presidenten och massprotesterna.

Analys. Karin Eriksson, DN:s korrespondent

Det var New York Times redaktörer som satte rubriken på den kontroversiella debattartikeln: ”Send in the Troops”, skicka in militären. Kanske kan man säga att de därmed undergrävde moralen hos de egna trupperna, det vill säga tidningens journalister.

De senaste åren har amerikanska journalister fått ställa sig frågan om de faktiskt befinner sig i krig, efter ständiga attacker om ”fejkade nyheter” från den sittande amerikanska

presidenten. Det är uppenbart att redaktionerna är djupt splittrade om svaret.

För en vecka sedan höll USA:s president Donald Trump ett kort tal där han hotade att åberopa en 213 år gammal lag, och skicka ut militären på amerikanska gator. Det var ett hot till lokala och regionala politiker, som presidenten menade hade misslyckats med att stoppa våldet i protesterna efter afroamerikanen George Floyds död.

Den 3 juni publicerade New York Times en debattartikel, där den republikanske senatorn Tom Cotton argumenterade för soldater på amerikanska gator, efter att ha beskrivit demonstrationerna som vålds-orgier. Det var en text som väckte skarp anstöt – inte bara bland läsarna utan också bland många medarbetare på New York Times. Svarta reportrar beskrev texten som ett hot mot deras säkerhet.

I fredags införde New York Times ett förtydligande om att ”artikeln inte levde upp till tidningens kriterier och aldrig borde ha publicerats”.

I helgen meddelade tidningens chefredaktör A G Sulzberger att

debattsidans chef James Bennet fått lämna sitt jobb. Bennet hade förgäves försökt försvara publiceringen, men sedan ändrat sig och sagt att den var fel. Någonstans här kan man förstås stanna upp och ställa frågor: Är detta verkligen hela sanningen? Är det rimligt att beskriva våldet under protesterna, utan att också nämna alla de fredliga manifestationer som hållits till George Floyds minne? Utan att påminna om hur Vita huset föste bort demonstranter med tårgas, för presidentens fototillfälle?

Kan man verkligen referera till Tom Cottons artikel utan att också nämna att han beskrivit Floyds död som orättfärdig? Journalistik har alltid varit besvärligt, men Trumpfalangen av det republikanska partiet har fört problemen till en ny nivå. Vem minns i dag att det faktiskt var Hillary Clinton som först talade om ”fejkade nyheter” efter presidentvalet 2016? Donald Trump hann inte ens installeras som president innan han plockade upp uttrycket och gjorde det till sitt.

Misstron mot etablerade medier – med högerkanalen Fox News som undantag – är stor bland Trumps kärnväljare.
Presidentens hantering av massprotesterna har splittrat republikanerna. Bland veteranerna finns en utbredd kritik mot hur Trump har hanterat protesterna. Den tidigare försvarsminister Jim Mattis har riktat svidande kritik mot Trump. Den tidigare republikanska utrikesministern Colin Powell likaså. I helgen deltog senatorn och tidigare presidentkandidaten Mitt Romney i en marsch mot rasismen i Washington DC.
Men nu kan Donald Trump alltså trösta sig med att medierna också är kluvna i synen på protesterna. Det är inte bara det anrika tidningshuset i New York som satts i gungning av debatten om massprotesterna. Bland annat har chefredaktören för Philadelphia Inquirer fått lämna sin post, sedan tidningen publicerat en artikel med rubriken ”Buildings Matter, Too”. Den handlade om hur historiska byggnader kommit till skada under de senaste veckornas demonstrationer. Över

40 journalister sjukskrev sig i protest och tidningen fick be om ursäkt.
Wesley Lowery, reporter på nyhetsmagasinet 60 minutes på CBS, skriver på Twitter att den objektivitetsfixerade, låta-båda--sidor-komma-till-tals-journalistiken är ett ”misslyckat experiment”. Han hävdar att bevakningen måste förändras och på ett annat sätt än i dag söka sanningen.
Han är ingen oväsentlig röst i sammanhanget. Lowery väckte stor uppmärksamhet med sin rapportering för Washington Post från protesterna i Ferguson 2014, när en obeväpnad tonåring skjutits till döds. Han är en av flera framgångsrika unga journalister som på senare år satt fokus på rasismen och brutaliteten mot svarta medborgare i USA. Deras arbete banade också väg för opinionsbildningen internt på New York Times, som fick tidningsledningen att svänga om Cottons debattartikel.
Lowery hamnade själv i konflikt med den högsta ledningen på Washington Post för sitt höga tonläge på Twitter. I vintras sa

han upp sig och bytte jobb – något som kolleger på tidningen nu beklagar.
I andra änden finns förstås Fox News. Den tidigare New York Times-medarbetaren Alex Berenson skriver i en kommentar för kanalen att beslutet att låta Bennet gå är fruktansvärt för både tidningen och yttrandefriheten. Hur ska vi vilja lyssna på varandra, om de mäktigaste plattformarna i amerikanska medier inte vågar ge utrymme åt röster som kan uppfattas som obekväma, undrar han.
Karin Eriksson

Misstänkta polisen kan få 40 års fängelse

TISDAG 9 JUNI 2020

Polisen Derek Chauvin, som misstänks för George Floyds död, har framträtt i rätten för första gången sedan det brutala polisingripandet i Minneapolis. Borgen är satt till minst en miljon dollar och han riskerar 40 års fängelse.

I slutet av maj dog afroamerikanen George Floyd efter att Chauvin pressat sitt knä

mot 46-åringens hals i över åtta minuter.
Den vita polisen Derek Chauvin, 44, som står anklagad för dråp och vållande till annans död, framträdde på måndagen i rätten via videolänk från högsäkerhetsfängelset i Oak Park Heights. Han sade nästan ingenting under de elva minuter långa förhandlingarna, uppger AP.
Chauvin anklagas för dråp och vållande till annans död. Borgen är satt till 1,25 miljoner dollar (cirka 11,5 miljoner kronor) utan förbehåll och 1 miljon dollar (cirka 9,2 miljoner kronor) med förbehåll, uppger CNN och New York Times.
De andra tre poliserna som närvarade vid ingripandet misstänks för medhjälp till dråp och medhjälp till vållande till annans död.
Efter händelsen har det rests krav på att avveckla poliskåren i Minneapolis och nu har stadsfullmäktige gått kritikerna till mötes. På söndagen röstade nio av de 13 medlemmarna ja till att lägga ned poliskåren och skapa en ny modell för allmän säkerhet.

– Vi har åtagit oss att avveckla polisarbetet så som det ser ut i Minneapolis för att tillsammans med staden skapa en ny modell för allmän säkerhet som faktiskt gör våra invånare säkra, säger stadsfullmäktiges ordförande Lisa Bender.
Några närmare detaljer om vad som ska ersätta poliskåren har dock inte presenterats.
I dag begravs George Floyd i Pearland, en förort till Houston, där han växte upp och bodde tills han flyttade till Minneapolis. Han kommer att begravas bredvid sin mor.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

Massprotester väcker oro för att virusåtgärder har varit förgäves

TISDAG 9 JUNI 2020

I Tyskland börjar livet återgå till det normala, men ännu håller många skolor stängt och det råder krav på att bära munskydd i butiker och i kollektivtrafiken. Att tiotusentals människor samtidigt väljer att samlas för massdemonstrationer har väckt starka känslor – och en oro för att ansträngningarna varit förgäves.

Berlin

Det är lördag eftermiddag i kvarten kring Alexanderplatz i centrala Berlin, det berömda torget i gamla Östberlin där det ikoniska tv-tornet ståtar högt över hustaken.

Det hjälper inte att kollektivtrafiken kring Alexanderplatz ställs in för att försvåra för människor att ta sig till platsen. De anländer på cyklar, elsparkcyklar och vandrar till fots till dess att trängseln är så stor att inga fler lyckas ta sig fram till torget.

1500 personer har anmält sig manifestationen till stöd för den amerikanska Black Lives Matter-rörelsen. Minst tio gånger så många har dykt upp, enligt polisens uppskattningar.
Två dagar tidigare har förbundskansler Angela Merkel uttryckt oro för att tyskarna börjar börjar ta för lätt på hotet från det nya coronaviruset.
– Jag blir orolig när människor tror att de inte längre behöver hålla avstånd, säger hon i en tv-intervju.
Kanske anar Angela Merkel vilka scener som snart ska utspela sig bara någon kilometer från sin bostad.
Många bär enklare munskydd eller sjalar för ansiktet, men nästan ingen lyckas hålla avstånd i trängseln. Det bekymrar inte tysk-amerikanen Pamela Selwyn som kommit för att protestera mot polisvåldet i USA och vardagsrasismen i Tyskland.
– Jag minns oroligheterna i Los Angeles 1965, och jag är trött på polisen än i dag mördar svarta människor, säger hon till DN.
Liknande demonstrationer hålls under helgen runt om i Tyskland och tas emot med blandade

känslor. Medan vissa hyllar engagemanget, frågar sig andra om restriktionerna som tyskarna underkastat sig i snart tre månaders tid varit förgäves.
– Folkmassor mitt under en pandemi bekymrar mig”, twittrade Tysklands hälsominister Jens Spahn senare.
DN har tidigare rapporterat om spänningarna mellan de som följer coronarestriktionerna till punkt och pricka och de som agerar som om faran vore över. De senaste veckorna har flera större sammankomster skapat rubriker, bland annat i Berlin där en rejvfest med 3 000 deltagare utlöst starka reaktioner. Festen hölls intill ett sjuk-hus vilket fått vårdpersonal att reagera.
”Där inne kämpar patienter och sjukvårdspersonal för livet. De behöver lugn och ro (…) jag frågar mig: kan man håna oss mer?”, skriver en intensivvårdsjuksköterska i ett inlägg i tidningen Der Tagesspiegel.
Medan vissa lyfter fram att antalet nya fall av smitta pressats ner till låga nivåer i Berlin, pekar andra på att det kan räcka med att en så kallad superspridare dyker upp i

folksamlingen för att kurvan ska vända upp på nytt.
Först om några veckor lär följderna klarna.

Lina Lund
lina.lund@dn.se

Demonstrationer under virusutbrottet

Polisvåld redan het fråga

Frankrike. I Frankrike uppger myndigheterna nu att smittspridningen är ”under kontroll”, något som tillsammans med de senaste veckornas gradvisa öppning av samhället lett till en tilltagande känsla av normalitet. Även om polisen försökt stoppa en del av demonstrationerna, har invändningar av hälsoskäl hittills varit relativt få. Till saken hör att polisvåldet i Frankrike är en omstridd fråga sedan årtionden tillbaka, så demonstrationerna ses inte främst som kopplade till situationen i USA.

Churchill rasistanklagad

Storbritannien. I Storbritannien tog epidemin fart senare än på kontinenten och merparten av restriktionerna är därför

fortfarande i kraft. Inrikesminister Priti Patel anklagar demonstranterna för att sätta sig själva, sina anhöriga, vänner och bekanta i livsfara. Labour stöttar dock demonstranternas rätt att protestera och hittills är det andra saker, som demonstranternas sänkande av slavhandlaren Edward Colstons staty i hamnen i Bristol och rasistanklagelser mot Winston Churchill, som väckt hetast debatt.

Svårt att protestera

Ryssland. Opinionsyttringar, som redan varit hårt kringskurna, är än mer begränsade under corona-krisen. Trots att över 2 000 nya smittade registreras varje dag bara i Moskva är restriktionerna på väg att lättas upp. Men fortfarande är allt utom enmans manifestationer förbjudna, vilket kan få betydelse inför folkomröstningen om en ny författning den 1 juli (som ska ge Putin möjlighet att stanna som president till 2036). Men även individuella meningsyttringar har stoppats, och dussintals demonstranter har gripits i Moskva.

Polisen planerar att bötfälla demonstranter

Australien. Själviskt och oansvarigt. I Australien riktar regeringen kritik mot de omfattande protester som skedde i helgen till stöd för Black Lives Matter-rörelsen.

Finansminister Mathias Cormann tänkte på de familjer som inte kunnat delta i begravningar av anhöriga under pandemin.

– Det måste vara hemskt för dem att se hur människor oförsiktigt går på dessa demonstrationer. Det är otroligt själviskt och utgör en onödig, oacceptabel risk för samhället.

I Melbourne planerar poli-sen att bötfälla demonstranterna för att ha brutit mot reglerna om folksamling.

Löjligt, anser Mandy Nicholson, talesperson på Warriors of the aboriginal resistance, en av organisatörerna av protesterna.

– Det är en demokratisk rätt att protestera, säger hon till AAP.

Fakta. Kurvan planar ut

I Tyskland fortsätter antalet nya fall av smittade och avlidna att minska. Hittills under pandemin har 185 869 personer testats positivt för covid-19 och 8 776 har rapporterats avlidna, enligt siffror från det tyska smittskyddsinstitutet RKI.
De senaste sju dagarna rapporterades 2 385 nya fall av smitta, vilket innebär 2,9 fall per 100 000 invånare.

Polska gruvor stängs efter utbrott av smitta

TISDAG 9 JUNI 2020

Tolv kolgruvor i sydvästra Polen stängs tre veckor framåt på grund av ett stort utbrott av - coronasmitta bland gruvarbetare och deras familjer, meddelade på måndagen regeringen i Warszawa. I länet Slask (Schlesien) är 51 procent av alla smittade gruvarbetare.

I bara en enda gruva, Pniówek, har över 1 500 anställda bekräftats

vara smittade sedan coronaepidemin bröt ut i mars. Polen i stort är annars relativt lindrigt drabbat. Med en befolkning på 38 miljoner invånare har hittills 26 000 personer fastställts som smittade, av vilka 1 157 har avlidit i covid-19 (som en jämförelse har Sverige 15 gånger fler avlidna per invånare). Polen har liksom de flesta andra länder stegvis börjat öppna upp samhället – vilket är en av förutsättningarna för att presidentvalet den 28 juni ska kunna genomföras. Men kulmen på smittspridningen i Polen anses inte vara nådd, och hälsoministern Łukasz Szumowski konstaterade på måndagen att ”viruset har inte försvunnit”.

I lördags registrerades 576 nya smittade, det högsta antalet sedan den 4 mars, då den första polska patienten diagnostiserades för covid-19. En förklaring till denna höga siffra är det ökade antalet tester, däribland på 50 000 gruvarbetare.

Regeringens beslut att stänga de infekterade gruvorna får kritik – för att det fattades för sent. Jerzy Markowski, chef för en förening av gruvingenjörer, säger till

tidningen Gazeta Wyborcza att han redan i mitten av mars vädjade om en stängning.
– Man vet ju att arbetet i stenkolsgruvor innebär att människor hamnar nära varandra. Därmed är det lätt at bli smittad av coronavirus. Så jag vet faktiskt inte varför vi dröjde så länge med at stoppa gruvbrytningen, säger Markowski.
Han påpekar att i andra länder fattade man ett sådant beslut betydligt tidigare. I Indien stängdes 22 gruvor i 50 dagar. Liknande skedde i USA, Ryssland och Tjeckien.
Michael Winiarski

Attentat mot 5G-mast kostar tre års fängelse

TISDAG 9 JUNI 2020

Storbritannien.
En 47-årig man i trakten av Liverpool sökte på internet och hans slutsats var att 5G-teknologi är kopplad till spridningen av covid-19-symtom. Sedan gick han ut och tände eld på en 5G-mast – något som nu kommer att kosta honom tre år i fängelse, har en domstol i Liverpool beslutat.

Enligt konspirationsteorier är det elektromagnetisk strålning som ger symtom på covid-19, inte något virus – något vetenskapen helt avvisar.
TT-AFP

Indien öppnar trots - rekordökning av fall

TISDAG 9 JUNI 2020

Indien.
Efter en tio veckor lång stängning öppnade köpcentrum och tempel runtom i Indien på måndagen, trots en rekordhög ökning med nästan 10 000 nya fall det senaste dygnet.
Dödstalet på drygt 7 000 är lägre än andra svårt drabbade länder, men Indien väntas passera virustoppen först i juli. Många experter bedömer även att de

riktiga dödstalen är högre än de officiella.
Över 250 000 människor i Indien har bekräftats smittade med coronaviruset.
TT-AFP

Nya Zeeland coronafritt: ”Tog en liten dans”

TISDAG 9 JUNI 2020

Nya Zeeland.
Nya Zeeland trappar ner coronarestriktionerna till det som kallas nivå ett. Detta då landet inte hittat några pågående fall av covid-19. Premiärminister Jacinda Ardern säger att hon firade med ”en liten dans” med dottern Neve.

Nivå ett börjar gälla i dag, tisdag, och innebär att livet mer eller mindre kan återgå till det normala, förutom fortsatt hårda restriktioner gällande in- och utresor i landet.

TT

Danske Bank lämnar Estland efter skandalen

TISDAG 9 JUNI 2020

Efter penningtvättsskandalen i Estland har Danske Bank nu nått en uppgörelse om att sälja all sin verksamhet i landet till estniska LHV. Prislappen blir 2,7 miljarder kronor.

För ungefär ett år sedan sålde Danske Bank av en del av sin estniska portfölj till LHV till ett pris av 4,3 miljarder kronor.

Några månader före det, i februari 2019, beslutade den estniska finansinspektionen att Danske Bank måste lämna landet.
TT-Reuters

Spansk mardröm: Nära 20 procents arbetslöshet

TISDAG 9 JUNI 2020

En ny makroekonomisk prognos från den spanska centralbanken Banco de España visar att arbetslösheten väntas växa rejält i pandemins spår. Banken räknar med en arbetslöshet mellan 18,1 och 19,6 procent under 2020, och att den sedan minskar till drygt 17 procent till 2022.
Framtiden för landets BNP ser också dyster ut – i värsta fall kan

den rasa med 21,8 procent under året. Mer sannolikt är dock att fallet blir mellan 9 och 11,6 procent, vilket är bättre än man tidigare räknar med.
Vidare räknar centralbanken med att Spaniens ekonomi återhämtar sig under 2021 och 2022.
TT

Black lives matter. Kritikerna mot demonstrationerna låtsas att problemet importerats, skriver Amat Levin

TISDAG 9 JUNI 2020

Sergels torg var förra onsdagskvällen ett hav av plakat och människor. Överallt hördes slagord och ramsor, hyllningar till George Floyd och stöd till Black lives matter-rörelsen. De väldiga protesterna mot polisvåld har

sedan ett par dagar nått Europa, med manifestationer i Paris, Berlin och Amsterdam. Ett tecken på att problemet med rasism inom poliskåren finns här också, även om det sällan har en dödlig utgång.
Inför demonstrationen i Stockholm hade polisen utfärdat ett tillstånd, trots att det var uppenbart att det stora intresset och Sergels torgs utformning skulle göra det omöjligt att upprätthålla social distansering och en övre gräns om max 50 deltagare.

Föga förvånande lät kritiken inte vänta på sig. Visst finns det fog för den. I alla fall om man har varit konsekvent och kritiserat skid-åkarna i Åre, de som svettas i våra gym, den trånga kollektivtrafiken och de som varje solig dag fyller parker och uteserveringar.
Pandemier och fysiska massmöten går knappast hand i hand. Jag utgår från att liknande kritik kommer att riktas mot större sammankomster hädanefter, som midsommar.
Mindre befogad är den kritik på sociala medier som för närvarande förminskar

demonstrationerna runt om i landet och låtsas som att de enbart handlar om George Floyd, att tusentals svenska liv nu sätts på spel på grund av att en svart amerikan förlorade sitt. De missar då inte bara Breonna Taylor, Philando Castile, Sandra Bland och resten av offren för amerikanskt polisvåld, utan även missnöjet med den svenska polisen. Självklart påstår ingen att vår ordningsmakt har ihjäl folk i samma utsträckning som den amerikanska, men vittnesmålen om att rasprofilering faktiskt existerar är många.

Vissa debattörer, som Daniel Claesson i Aftonbladet (4/6), går ännu längre. De skildrar demonstranterna som villiga importörer av en amerikansk debatt, så ivriga att framställa sig själva som offer – eller bygga sin image som aktivister – att de fantiserar ihop problem som inte finns.

Som att en demonstration mot rasism inom poliskåren, både utomlands och här hemma, inte ytterst är en fråga om mänskliga rättigheter. Som att strukturell diskriminering inte också försämrar folkhälsan. Som att

många av dem som tar till gatan inte skulle ha gjort det för rätten till en framtid där deras barn och småsyskon ska slippa vara föremål för polisens upprepade ”slumpmässiga urval” och andra trakasserier.
Förra tisdagen anordnades en svensk onlineprotest till stöd för Black lives matter. Samma dag hölls en demonstration i Haag där upp till 1 500 personer samlades i en park och kunde upprätthålla social distansering. Onsdagens - aktion i Stockholm, torsdagens lugna demonstration i Malmö och söndagens i Göteborg – som slutade i kravaller utförda av en våldsam minoritet – hade definitivt kunnat genomföras på andra sätt. Visst måste det gå att påpeka det utan att samtidigt diskvalificera, förminska eller förvanska själva anledningen till att folk protesterar?

Amat Levin

Ledare: Polislöst land ingen lösning på våldet

ONSDAG 10 JUNI 2020

George Floyd skulle på tisdagen föras till den sista vilan i sin hemstad Houston. Sorgen och vreden efter hans död i händerna på polisen i Minneapolis lär inte ta slut för det.
Meningarna om hur polisens brutalitet i allmänhet, och mot svarta i synnerhet, ska stävjas går dock isär. President Donald Trumps bidrag till debatten är att vilja sätta in militär för att göra slut på gatuprotesterna. Det är sannolikt lika konstruktivt som att hälla bensin på ett brinnande hus.
Bland demonstranter och vänster-aktivister hörs samtidigt rop om att dra in polisens budget. Pengarna skulle i stället läggas på exempelvis socialarbetare och lärare. I Minneapolis har en majoritet i stadsfullmäktige lovat att helt sonika lägga ned polisen och uppfinna ”något nytt”.
Men föreställningen att det amerikanska samhället skulle klara sig bättre utan poliser är

verklighetsfrämmande.
Brottsligheten försvinner inte för att någon knäpper med fingrarna. Även om svarta i utsatta bostadsområden känner sig förföljda av polisen förbättras deras situation knappast av att kriminella gäng får jobba utan överrock.
Det är sant att ansträngningarna att reformera polisen i USA har pendlat mellan för lite och för dåligt. Polisväsendet är en maktfaktor i sig, sällan benägen att ta till sig kritik. Politiker på lokal nivå, republikaner som demokrater, undviker dessutom gärna att stöta sig med den folkopinion som gillar hårda tag mot buset och knarket.
Polisfacket är ofta den mest högljudda motståndaren till reformer. Dess ordförande i Minneapolis har själv anmälts för övervåld och tjänstefel 29 gånger utan att hans anställning påverkats (han kallar för övrigt protesterna mot Floyds död för en terroriströrelse). Facket motsätter sig rutinmässigt alla uppsägningar och alla inskränkningar av befogenheter.
Åtskilliga försök till åtgärder mot polisbrutalitet har också visat sig

ineffektiva. Kroppskameror på polismän har knappt påverkat beteendet alls (New York Times 28/5). Att Baltimores poliskår består av övervägande icke-vita innebär inte att den är mjukare mot svarta än andra städers. Fast det finns saker som har fungerat. Det strypgrepp som användes på George Floyd är livsfarligt och har därför förbjudits på många ställen. Restriktioner för hur och när polisen får skjuta minskar likaså antalet dödande skott. Demokraterna i representanthuset lade i måndags fram ett lagförslag med punkter som borde ha genomförts för länge sedan. Delstater och kommuner sköter det mesta av polisen, men en snävare federal ram är nödvändig. Lagförslaget skulle göra dödligt våld till en sista utväg, inte ett ingångsvärde. Poliser som misshandlar och trakasserar ska ställas till svars, det ska bli lättare att anmäla och avskeda dem, och de ska inte utreda sig själva. Den militarisering av polisen som inleddes på 90-talet måste också upphöra. Pentagon har skickat mängder av överblivna

granatkastare och andra tunga vapen till polisen, inte minst efter terrorattentaten 2001. Men kamouflageuniformer förbättrar sällan samtalstonen i lokalsamhället.

Barack Obama bromsade vapenflödet till polisen, Trump öppnade luckorna igen. Vad Republikanerna i senaten gör med Demokraternas lagpropå är en öppen fråga.

Polisen behöver inga anslag för attackhelikoptrar, och ett land fritt från rasism är inget orimligt krav. Ett polislöst land är dock en utopi. Bara den enorma mängden skjutvapen i amerikanernas ägo gör idén oanvändbar. Men George Floyds död visar att poliser aldrig får tillåtas vara laglösa.

DN 10/6 2020

Att bränna bilar är inte antirasistisk kamp

ONSDAG 10 JUNI 2020

Slaveri. Lynchningar. Apartheid. Ett förtryck så djupt rotat att det fortsatt leva kvar långt in i modern tid, och ännu skördar offer bland svarta, såsom nu senast, med det uppmärksammade polismordet på George Floyd. Hur bemöter man sådan ondska?

I USA såväl som i många andra länder samlas människor till enorma demonstrationer i George Floyds namn. På detta har även följt kravaller och plundrande, också i hans namn.
Martin Luther Kings son citerar på Twitter sin far och säger att upplopp är ”de ohördas språk”. I en vida spridd videointervju säger även författaren Kimberly Latrice Jones att spelet är riggat, att svarta alltid hållits i fattigdom. Att plundrandet utjämnar en orättvisa.
Det är bara det att det ju inte alls är sant. Uppploppen är inte de

ohördas språk, och plundrandet skipar ingen rättvisa. Detta är bara mobbmentalitet och röveri, och drabbar dem som lever och verkar i ofta fattiga och utsatta områden.
Desiree Barnes, som tidigare jobbat för Michelle Obama, beskriver förödelsen i sina invandrarkvarter, hur kravallgängen spritt skräck och förstört grannskapets redan små resurser: De har bränt bilar, krossat fönstren till bodegan och skönhetssalongen, vandaliserat busshållplatserna som de boende är beroende av för att komma till jobbet, slagit sönder eluttagen som de hemlösa använder för att ladda sina mobiler (New York Post (2/6).
Hur ska det nu gå för lokalbefolkningen? För innehavarna av de små affärerna, för de till följd av pandemin redan hårt ansatta krogarna? För den familj i Göteborg som fick sitt flyttlass sönderrivet och stulet, och vars sons teckningar spreds över gatan?
I Göteborg, såväl som på andra platser, beskriver demonstranter att plundrarna tycks komma utifrån. Där visade

övervakningsfilmer grupper av unga män som förstör på måfå, som mest verkar vilja vara coola, men också hur en till synes lugn man i vit tröja gång på gång försöker hindra dem.
Våldets syfte är att ta makt över omgivningen. Det krävs mycket för att ingripa, alla har inte samma mod som Murphy Alex, som mannen i vit tröja visade sig heta. Men man kan åtminstone hålla sig för god för att romantisera våldsverkare och låtsas att de gör någon sorts viktigt uppror, när de tvärtom ställer sig i vägen för den politiska saken.
Rasism är nämligen inte bara ondska. Det finns en välviljans rasism också – den som yttrar sig som ett ursäktande av rent skitbeteende. Som om man inte ska kunna förvänta sig mer av vissa, trots att hela poängen är att man kan förvänta sig allt.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se

Karin Bojs: Triumf för genetiken, men vi har även etiken

ONSDAG 10 JUNI 2020

Att dna-släktforskare nu tycks vara på väg att lösa dubbelmordet i Linköping är en revolution i svensk kriminalhistoria. Samtidigt väcks etiska frågeställningar som vi behöver prata om.

Jag har fördjupat mig i dna-släktforskning i snart tio år, jag har skrivit böcker om ämnet och jag har hittat rader av nya släktingar.

Tanken har förstås slagit mig att någon av dessa släktingar kan vara grovt kriminell. Skyldig till överfallsvåldtäkter. Eller en mördare.

Personligen skulle jag välkomna om mitt dna kunde hjälpa polisen att lösa ett sådant brott. Därför har jag varit noga med att rätt rutor är ifyllda – både på företaget Family Tree DNA, som har utfört mina dna-test, och på sajten Gedmatch, där kunder till olika testföretag laddar upp sina resultat.

Men jag är medveten om att inte alla delar min entusiastiska inställning. Vi gör klokt i att lyssna på kritikerna, för deras invändningar är viktiga.
För ett par år sedan kom det första stora genombrottet i polisens samarbete med dna-släktforskare. The golden state killer i Kalifornien kunde gripas och dömas, efter ett dussintal mord och ett femtiotal våldtäkter på 1970- och 1980-talen.
Då skrev jag en krönika på DN:s vetenskapssida, där jag framhöll genombrottets enorma betydelse för kriminaltekniken, men också det etiska dilemma som uppstår när dna-test används för ett annat syfte än de ursprungligen var tänkta för.
Jag blev nedsablad av arga kommentarer. Hur kunde jag ifrågasätta denna fantastiska teknik? Ville jag försvara våldtäktsmän och mördare? Ville jag inte att dessa grova brott ska lösas?
Men att rusa fram för snabbt och strunta i etiken kan leda till svåra bakslag.
Exakt det hände nyligen. Strax efter att The golden state killers-fallet löstes blev en äldre kvinnlig

organist överfallen i en kyrka i Utah. Hon överlevde. Men eftersom överfallet var så grovt slirade de ansvariga för sajten Gedmatch på sitt ursprungliga löfte, att endast släppa in polis om det gällde mord och våldtäkter. Det brutna löftet ledde till en storm av kritik och en hel del avhopp. Då ändrade Gedmatch sina regler och tillät inte längre polis och dna-detektiver att leta fritt i deras databaser. I stället måste användare ge sitt aktiva godkännande genom att kryssa i en ruta.

Principen kallas för ”opt in” – man agerar om man vill vara med. För dna-detektiverna blev det en dyrköpt erfarenhet. Antalet sökbara personer sjönk till en bråkdel. I dag är Gedmatch knappast användbart för svensk polis.

Företaget Family Tree DNA, som är stort bland svenska släktforskare, använder motsatt princip: ”opt out”. Som kund måste man klicka i om man vill förhindra att polisen ska komma åt ens data. Etiskt mer kontroversiellt, men mycket bättre för den som vill lösa brott.

När svensk polis skulle börja söka efter släktingar i sina egna kriminalregister, krävdes att riksdagen ändrade lagen.
Släktforskningsregistren är mycket mer kraftfulla som verktyg, och jag tror att de också behöver regleras bättre.
Till exempel med lagar som styr när dna-släktforskares register ska få användas. För att identifiera döda? För att hitta mördare och våldtäktsmän? Så långt vill nog många acceptera.
Men sedan – var ska gränsen gå? Ska metoden användas också vid lindrigare brott.

Företag och personer som utför tjänster åt dna-släktforskare behöver vara tydliga och öppna med hur de använder informationen.
Och som testad privatperson måste jag noga tänka igenom: om min syssling skulle vara mördare, vill jag eller vill jag inte bidra till att han grips?

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

Trump: Biden har övergett polisen

ONSDAG 10 JUNI 2020

Polisdebatten börjar sätta sin prägel på presidentvalskampanjerna i USA.

Trump beskyller Demokraterna för att överge polisen – medan motståndaren Joe Biden distanserar sig från de mest radikala kraven på att upplösa den nuvarande poliskåren.

Det var polisingripandet mot George Floyd i Minneapolis den 25 maj som blev startpunkten för de världsomfattande protesterna mot rasism och polisbrutalitet. Och nu är det ett beslut i stadsfullmäktige i Minneapolis som satt fart på den politiska debatten om polisreformerna. Fullmäktige har helt enkelt beslutat att upplösa den lokala poliskåren. Fullmäktiges ordförande Lisa Bender är inte främmande för en polisfri framtid – även om hon betonar att det ska finnas någon att slå larm till, även i framtiden.

– Men polissystemet fungerar inte för många brottsoffer.

Förtroendet för systemet har vittrat sönder, säger hon till CNN. De lokala politikerna i Minneapolis har stöd av aktivister i USA som kräver att resurserna till polisen stryps.
Trumpkampanjen gör nu sitt bästa för att koppla ihop sådana krav med demokraterna. Tanken är att framställa presidenten som den som står upp för ordningsmakten – mot den ”galna vänstern” som överger poliskåren.
Men Demokraternas presidentkandidat Joe Biden har valt att distansera sig från de mest radikala kraven. Hans kampanj gör klart att han står bakom kraven på omedelbara reformer – men han vill inte stoppa finansiering. Snarare har han öppnat för att lägga större resurser på lag och ordning, för att komma tillrätta med alla problem.
Krav på polisreformer tycks ha ett starkt stöd bland medborgarna. Enligt en opinionsundersökning från NBC News och Wall Street Journal känner en klar majoritet av väljarna – 59 procent – större oro över polisvåldet än över våldet i protesterna efter George Floyds död. Endast 27 procent uppger att

de är mer oroade över själva protesterna. Som så ofta går en tydlig skiljelinje mellan partierna: bland republikanerna är det enbart 29 procent som tycker att polisvåldet är det stora problemet. Joe Biden försöker nu hitta en balansgång för att säkra stöd från radikala aktivister, utan att skrämma bort mittenväljarna.
Karin Eriksson

Floyd begravd efter att tusentals tagit farväl

ONSDAG 10 JUNI 2020

George Floyd, som för två veckor sedan dog i samband med ett polisingripande i Minneapolis, begravdes på tisdagen efter att tusentals personer tagit farväl av honom. Floyd får vila intill sin mor Larcenia ”Miss Cissy” Floyd på kyrkogården Houston Memorial Gardens i Houston, Texas.

Begravningsceremonin i kyrkan Fountain of Praise Church i sydvästra utkanten av storstaden Houston utvecklades till en mäktig manifestation till minne av den person som under senaste veckan kommit att symbolisera det djupgående problemet i USA med polisers brutalitet mot afroamerikaner.
46-åringen, vars liv släcktes när en vit polisman under nästan nio minuter tryckte sitt knä mot hans hals under ett polisingripande i Minneapolis i delstaten Minnesota, var född i Lafayette i North Carolina men växte upp i Houston.
Tisdagens begravningsceremoni, inledd vid 11-tiden på förmiddagen lokal tid, var ett privat arrangemang där familj och släkt stod i centrum. Ett antal prominenta gäster var dock inbjudna, som Houstons borgmästare Sylvester Turner, kongressledamoten och demokraten Sheila Jackson Lee, baptistpastorn och radiopratarен Al Sharpton, boxaren Floyd Mayweather, sångaren och skådespelaren Jamie Foxx och skådespelaren Channing Tatum,

rapporterar lokala tv-stationen ABC 13 Eyewitness News.
Gospelsången ljöd starkt inne i kyrkan, som till slut var fylld med klart fler besökare än vad smittskyddsmyndigheter vill se.
Engagerande tal om vikten av att känna samhörighet över rasgränserna avlöste varandra.
Tidigare vicepresidenten Joe Biden manade i ett videoinspelat tal om stopp för rasistiskt relaterad orättvisa och vände sig direkt till Floyds familj: ”Nu är det tid för rättvisa för alla, oavsett hudfärg. Det är det svar vi måste bibringa våra barn när de ställer frågan ’varför’. När sådan skipats för George Floyd kommer vi verkligen att vara på väg mot sann rättvisa, oavsett hudfärg, i Amerika”, sade han.
Under förmiddagen rapporterades om lugn i staden. Omfattande avstängningar hade då gjorts, övervakade av polisen. Senare skulle George Floyd föras till begravningsplatsen Houston Memorial Gardens, där han ska få vila intill sin mor Larcenia ”Miss Cissy” Floyd. Hon avled i Houston för två år sedan, då George Floyd försökte få ordning på sitt liv i

Minneapolis, 170 mil längre norrut.
Måndagens sex timmar långa likvaka för Floyd besöktes enligt arrangörerna av över 6 000 personer och var den sista av flera ceremonier innan tisdagens begravning följde.
Många sörjande gjorde korstecknet när de närmade sig den öppna kistan, medan andra gick ned på ett knä eller bugade i en stilla bön för den man som nu anslutit till en lång rad svarta, dödade män som blivit symboler för rasistisk orättvisa i USA, rapporterar TT.

– Det här för oss samman som land, sade en av besökarna, Kevin Sherrod, 41, som var på plats vid likvakan tillsammans med sin fru och sina två söner.
– Att vara här med mina pojkar betyder mycket. Det är en historisk tid, och de kommer minnas att de var en del av det, sade Sherrod.
I USA har protester ägt rum i städer från New York på östkusten till Los Angeles på västkusten, övervägande delen fredliga manifestationer.
Ett centralt krav för demonstranterna har varit att de

poliser som var inblandade i polisinsatsen då George Floyd dödades skulle åtalas. I onsdags kom beskedet att den polis som satte sitt knä mot Floyds nacke formellt delgivits misstanke om dråp, och senare på kvällen meddelade åklagare i Minnesota att även övriga tre poliser som deltog i insatsen, men inte ingrep mot sin kollega, formellt misstänks för medhjälp till brott.

Kalle Holmberg
kalle.holmberg@dn.se

Burundis avgående president död

ONSDAG 10 JUNI 2020

Burundis avgående president Pierre Nkurunziza avled på måndagen. Han ska ha dött i en hjärtattack och blev 55 år gammal. Nkurunzizas efterträdare har ännu inte svurits in.

Det har ryktats om att Pierre Nkurunziza varit svårt sjuk i covid-19 och hans hustru flögs i slutet av maj till Kenyas huvudstad Nairobi där hon ska ha vårdats för samma sjukdom.

Smittspridningen är okänd i Burundi, som höll ett presidentval i maj i strid med Världshälsoorganisationen WHO:s rekommendationer. Burundi är jämte grannen Tanzania i öster ett land som försökt bekämpa covid genom att tiga ihjäl sjukdomen. WHO:s representanter i landet blev förklarade persona non grata inför valet. Regeringspartiet CNDD-FDD:s kandidat Evariste Ndayishimiye sade att man skulle be till gud för att viruset skulle försvinna, samtidigt som internationella valobservatörer förbjöds inresa med hänvisning till eventuell smittspridning. Nu skriver regeringen i ett uttalande att Nkurunziza dött av en hjärtattack. Han hade deltagit i en volleyballmatch på lördagen när han blev dålig, enligt uttalandet som inte någonstans nämner covid-19. Nkurunziza hade nyss bestämt sig för att stiga åt sidan och i valet i maj utsågs hans förslag till efterträdare Ndayishimiye som vinnare. Ndayishimiye ska sväras in i slutet av augusti och det är i skrivande stund oklart om det blir

Ndayishimiye eller någon av vicepresidenterna som stiger in under de kommande två månaderna.
Nkurunziza har dominerat Burundis politik sedan inbördeskriget avslutades i början av 00-talet. Den tidigare gerillakrigaren använde sitt parti CNDD-FDD för att med tiden stärka greppet om makten i det krigshärjade landet. När hans två mandatperioder var till ända 2015 hittade han ett kryphål i författningen och ställde på nytt upp för omval.

De massiva protesterna som följde på beslutet kulminerade i en militärkupp i maj 2015, som genomfördes då Nkurunziza var i Tanzania för medlingssamtal. Men kuppen slogs ned ett par dagar senare och när hundratusentals människor i panik flytt landet stod Nkurunziza kvar som segrare. Det var närmast förvåning som följde på nyheten i mars om att han skulle stiga åt sidan.
Men han fick en generös fallskärm på motsvarande runt fem miljoner kronor, en pension som motsvarar senators lön samt en titel som

”landets högsta beskyddare” på livstid.
Men innan han formellt mottagit denna livstidstitel är han alltså död. Han blev 55 år gammal.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Nordkoreas mål är att skapa oro

ONSDAG 10 JUNI 2020

Analys

Nordkorea har dragit ut sladden och avbrutit all kontakt med Sydkorea. Därmed trappas konflikten upp och hotet om en militär upptrappning ökar. Från nordkoreanskt håll är sannolikt förhoppningen att ett mer spänt läge ska pressa Sydkorea och USA till ekonomiska eftergifter.

Två gånger om dagen, klockan 9 och klockan 17, har företrädare för Sydkorea och Nordkorea hållit

telefonkontakt. Men i måndags vägrade nordkoreanerna att lyfta luren när sydkoreanerna rutinmässigt ringde upp. Dagen därpå kom det dramatiska beskedet: Nordkorea bryter all kontakt med sin sydliga granne. Sambandskontoret som hade satts upp i den nordkoreanska gränsstaden Kaesong läggs ned. Den heta linje mellan Nordkoreas ledare Kim Jong-Un och Sydkoreas president Moon Jae-in, som upprättades efter att de två träffats 2018 och kommit överens om att förbättra relationen, avinstalleras.

”Vi har nått slutsatsen att det inte finns något behov av att sitta ansikte mot ansikte med sydkoreanska myndigheter, och det finns ingen fråga att diskutera med dem, eftersom de bara har gjort oss mer förfärade”, skriver den nordkoreanska nyhetsbyrån KNCA.

Det direkta skälet som Nordkorea anger för att bryta kontakten är att nordkoreanska dissidenter i Sydkorea fortsatt att skicka upp ballonger med flygblad kritiska mot Kim Jong-uns regim in på nordkoreansk mark. På flygbladen finns budskap som: Kim Jong-Un

är en diktator som använder kärnvapen som leksaker. Det har skett trots löften från Sydkorea om att sätta stopp för flygbladen. Men det finns sannolikt också andra anledningar till Nordkoreas beslut att bryta kontakten. Landets ekonomiska isolering har blivit än mer påtaglig i samband med coronakrisen. På tisdagen varnade FN:s speciella rapportör i Nordkorea, Tomas Ojea Quintana, för stor brist på mat och undernäring i Nordkorea. Det är bland annat en följd av att gränsen mot Kina stängts till följd av covid-19.

Att bryta kontakten med Sydkorea kan absurt nog vara ett sätt att försöka få i gång någon typ av samtal som leder till att den ekonomiska bördan i Nordkorea lättar. Att skapa oro, experter varnar nu för en militär upptrappning, kan vara precis det Nordkorea vill. Landet har haft liknande taktik förr, att först framkalla en kris för att i ett andra steg få till stånd internationella förhandlingar där vissa eftergifter görs till Nordkorea innan landet går med på att ta ett steg tillbaka. Att kontakten bryts är en kraftig omsvängning jämfört med för två

år sedan när en islossning mellan de två grannländerna kunde skönjas och USA:s president Donald Trump hade ett första toppmöte med Kim Jong-Un i Singapore. Donald Trump verkade då förvissad om att Nordkorea skulle gå med på att avveckla sitt kärnvapenprogram.
Men kärnvapen är det som Nordkorea har att använda sig av i påtryckningar mot resten av världen och vid Trumps andra möte med Kim Jong-Un visade den nordkoreanske ledaren tydligt att landet inte har några planer på att avrusta. Samtidigt vägrade USA att gå med på lättnader i de ekonomiska sanktionerna om inte Nordkorea avvecklar sitt kärnvapenprogram. Mötet avslutades abrupt och sedan dess har förhandlingarna gått i stå. Visserligen har Trump och Kim Jong-Un träffats ytterligare en gång sedan dess. Men det mest konkreta resultatet av det mötet var att Trump som förste amerikanske president tog ett steg på nordkoreansk mark.

Marianne Björklund

Misstänkt spion avrättas efter Soleimanis död

ONSDAG 10 JUNI 2020

Iran.

En iransk medborgare som försåg amerikansk och israelisk underrättelsetjänst med information om var den iranske toppgeneralen Qassem Soleimani befann sig ska inom kort avrättas, enligt ett uttalande från det iranska rättsväsendet på tisdagen.

Soleimani, som var chef över Irans revolutionsgardes specialstyrka Quds, dödades i en amerikansk drönarattack i Iraks huvudstad Bagdad den 3 januari i år. Enligt USA låg Soleimani bakom attacker av Iranstödda miliser på amerikanska styrkor i regionen.

TT-Reuters

Blodigaste dagen i Chicago på 60 år

ONSDAG 10 JUNI 2020

USA.
Söndagen den 31 maj mördades 18 människor i Chicago i USA, i den blodigaste dagen på minst 60 år i staden, rapporterar tidningen Chicago Sun Times. Högt tryck hos polisen efter oroligheter efter George Floyds död tros vara en orsak till den dystra statistiken. Morden skedde under den första helgen med protester i USA efter den svarte amerikanen George Floyds död i Minneapolis. Totalt mördades 25 personer från fredagen till söndagen i Chicago, med ytterligare 85 personer skottskadade.
TT

Det är en obekväm sanning att vårt land och vår stad har uppnått mycket av sitt välstånd på grund av slavhandel.

ONSDAG 10 JUNI 2020

Londons borgmästare Sadiq Khan apropå att staden ska se över gatunamn, minnesskyltar och statyer för att få bort hyllningar till slavhandlare och andra olämpliga personer. I söndags slet demonstranter, som protesterade mot rasism, ned en staty föreställande slavhandlaren Edward Colston i Bristol i västra England.

TT-Reuters

H&M-gruppen öppnar butiker i England igen

ONSDAG 10 JUNI 2020

H&M-gruppen kommer att återöppna en majoritet av sina butiker i England den 15 juni och i resten av Storbritannien när möjlighet finns. Det uppger bolagets Englandschef Toni Galli för Mirror Online.
I mitten av mars stängde H&M-gruppen tillfälligt samtliga sina cirka 300 butiker i Storbritannien till följd av införda coronarestriktioner.
Direkt

Grundaren säljer Engelska skolan

ONSDAG 10 JUNI 2020

Grundaren av Engelska skolan, Barbara Engström, har sålt cirka 2 miljoner aktier, motsvarande 5,1 procent av bolaget. Det framgår av ett pressmeddelande.
Priset sattes till 73,00 kronor per aktie. Det blir 146 miljoner kronor.
Efter transaktionen, som hanterades av ABG Sundal Collier, äger Barbara Bergström cirka 5,2 miljoner aktier, motsvarande 12,9 procent. Transaktionen motiveras i pressmeddelandet med en ”anpassning till amerikanska skatteregler”.
”Jag förblir djupt engagerad för Internationella Engelska Skolans framtid, och är glad att se den starka tro på IES som visas av välrenommerade institutionella investerare”, säger Barbara Bergström.

Direkt

Vad kan överleva i ett land med så mycket vrede?

ONSDAG 10 JUNI 2020

Bilden av det tröstlöst polariserade USA är inte fullt så entydig som man lätt kan tro. Verkligt oroväckande är däremot att en växande del av eliten vänt sig bort från det amerikanska projektet, skriver den tysk-amerikanske statsvetaren Yascha Mounk.

Aldrig tidigare under de 15 år jag bott här har USA till den grad framstått som ett ohjälpligt delat land.

På gatorna protesterar hundratusentals amerikaner mot det olidliga, ständigt närvarande polisvåldet. Från Vita husets källare, bakom ett hastigt rest säkerhetsstängsel avsett att skydda honom från demonstranterna, ser Donald Trump till att lågorna som slår upp ur kaos matas med bränsle. När poliser möter fredliga demonstranter med våld och när fredliga demonstrationer förvandlas till upplopp kan man känna att slutet är nära för det

stora amerikanska experimentet i självstyre. Vilket gemensamt mål, och vilket slags solidaritet mellan landsmän, kan finnas kvar i ett land laddat med så mycket vrede och med så många från varandra skilda människor?

Men mot bakgrund av vad de vanliga medborgarna faktiskt tycker och gör är denna dystra bild lyckligtvis alldeles för enkel. Det amerikanska folket är inte tillnärmelsevis så delat som de förfärliga bilderna på sociala medier ger sken av. Ställda inför frågan om Derek Chauvin, polismannen som dödade George Floyd, bör åtalas för mord svarade en övervältigande andel, 89 procent, av amerikanerna ja. Om opinionsundersökare frågade invånarna i USA (eller för den delen Frankrike) om de gillar The Beatles eller tycker att valpar är söta skulle de tvingas ligga i för att kunna presentera motsvarande nivå av samstämmighet.

Samma opinionsundersökning levererade ett annat belysande resultat: De flesta amerikaner är missnöja med hur Donald Trump hanterar ett stort antal frågor; från covid-19 till immigrationen. Om valet hölls i dag skulle han

förlora stort. Men mer slående var att de flesta amerikaner är missnöjda med hans sätt att hantera just den fråga som han antas vinna val på: ”rasrelationer”. Uppenbarligen känner till och med en del av de amerikaner som annars är positiva till Trump avsmak inför hans rasistiska provokationer. Stämningarna bland svarta amerikaner skiljer sig också en hel del från hur de ofta beskrivs i medierna. Det finns, exempelvis, inte mycket som tyder på att de betraktar landet som fundamentalt illegitimt eller vill ha mycket radikala förändringar. Det är trots allt tack vare det stora stödet från svarta väljare som Trumps motståndare i november blir en moderat demokrat som Joe Biden, inte en självutnämnd revolutionär som Bernie Sanders. Under de senaste tragiska dagarna har denna måttfullhet demonstrerats på ett beundransvärt sätt. Samtidigt som en överväldigande majoritet av den svarta befolkningen med rätta är ursinniga över de ständiga orättvisorna polisen utsätter dem för är nästan lika många benhårda motståndare till upplopp och

plundring. Det är därför inte överraskande att ledarfigurer, från borgmästare som Keisha Lance Bottoms till rappare som Killer Mike, har framträtt med passionerade vädjanden om att hålla protesterna fredliga.
Men om det amerikanska folket på många sätt är mer insiktsfullt och inkännande än de senaste dagarnas dystopiska bilder kan få en att tro gör den politiska och journalistiska eliten samtidigt sitt bästa för att dra isär landet. Huvudskyldiga är förstås landets president, hans politiska allierade och den väldiga ekokammare de nu kontrollerar. Trumps totala oförmåga att uttrycka – eller känna – genuin medkänsla efter George Floyds död blir inte mindre obehaglig av att den är typisk för honom. Och trots att republikanska politiker ofta privat ondgör sig över Trump har nästan samtliga genom att ställa sig bakom presidenten återigen prioriterat karriären på principernas bekostnad.
Samtidigt har några av mina vänner och bekanta som befinner sig på den sida av historien som jag är övertygad om är den rätta själva långsamt börjat

trumpifieras. Ett magasin som jag förr skrev i har just publicerat ett lågande försvar för våldsamma protester. En mycket prominent politiker jag känner gjorde utan några belägg gällande att uppploppen anstiftats av ryska provokatörer. Och eftersom Trump attackerar radikala vänsterorganisationer på ett cyniskt vis vill nästan ingen journalist medge att några av dessa organisationer faktiskt glorifierar våld på ett oacceptabelt sätt.

Detta är Amerika 2020. Flertalet vanliga människor, vita och svarta, liberala och konservativa, kan se och medge både att det här landet fortfarande pinas av djupa orättvisor grundade på ras och att det under de senaste 50 åren har kommit en lång bit på väg. Trots sina många meningsskiljaktigheter håller de fast vid att de tillsammans ska skapa en bättre framtid.

Men på samma gång vänder sig en växande del av eliten, svarta och i synnerhet vita, konservativa men också liberaler, bort från det amerikanska experimentet. Det enda de kan enas om är att landet är ruttet, fienden bortom

räddning och att allt utom en total seger leder till helvetet.
Den stora frågan är nu vem som kommer att segra i narrativens tvekamp. Kommer eliternas ömsesidiga hat att infektera vanligt folks åsikter? Eller kommer de flesta vanliga människors ömsesidiga tolerans att tvinga eliterna att trappa ner sina konflikter? Till för några veckor sedan var jag hyfsat övertygad om att *vox populi* till sist skulle segra, men för varje dag som går blir det allt svårare att hålla hoppet vid liv.

Yascha Mounk är en tysk-amerikansk statsvetare, specialiserad på populismens frammarsch och den liberala demokratins kris. Medarbetar i tidningar som New York Times och Foreign Affairs samt driver podden ”The good fight”.
Yascha Mounk

Världen av i går. Därför är tillvaron före pandemin en svunnen belle époque

ONSDAG 10 JUNI 2020

Ivan Krastev
”Är morgondagen redan här? Hur pandemin förändrar Europa”
Övers. Nils Sjödén och Nils-Aage Larsson. Daidalos, 86 s.

Mellan 50 och 100 miljoner människor dog i spanska sjukan. Första världskriget brukar sägas ha krävt 17 miljoner liv.

I den internationella bibliotekskatalogen World Cat fanns det för några år sedan runt 80 000 böcker om första världskriget, men bara 400 om spanska sjukan, noterar Ivan Krastev.

Han ställer sedan den givna följdfrågan: ”Hur kommer det sig att en epidemi som kostade minst fem gånger så många människor livet som första världskriget har resulterat i 200 gånger färre boktitlar?”

Det svar han till sist formulerar kan förefalla frivolt. Men i lättsinnet gömmer sig inte sällan de tungt vägande sanningarna: ”Förhållandet mellan en epidemi och ett krig påminner om

förhållandet mellan en del modernistisk litteratur och den klassiska romanen: det som saknas är en intrig.”
Första världskriget var i all sin omänsklighet ändå i ett avgörande avseende mänskligt. Det förutsatte människans frihet att vilja. Det gäller för alla krig och revolutioner. Någon eller några vill erövra territorier, få makt, tjäna pengar, skapa rättvisa, hämnas, göra slut på alla krig. Sådana händelser har därför alltid en moralisk dimension, en intrig; de kan återberättas och förstås som dramer, där skurkar ställs mot hjältar, vinnare mot förlorare. Pandemier däremot är till sin innersta natur omänskliga. Viruset har ingen vilja. Och utan vilja är varken dramatiken eller moralen möjlig. Världen blir meningslös.
Det är mer än vi står ut med. Därför har människan i alla tider försökt göra naturen mänsklig, ge den en vilja. Förr var det hämndlystna eller svartsjuka gudar som lät storm och pest drabba mänskligheten. I dag kan man få höra att landets regering

”med berått mod” tillåtit spridningen av covidsmittan. Statsvetaren Ivan Krastev har med böcker som ”Efter Europa” och ”Ljuset som försvann” under de senaste åren trätt fram som intellektuell superstjärna. Under våren har han i självvald karantän i hemlandet Bulgarien ägnat sig åt att reflektera över viruschockens konsekvenser för världen, och i synnerhet för Europa. Resultatet är denna intelligenta, smart skrivna och uppslagsrika essä, en efterföljansvärt slank och vältrimmad bok på runt 80 sidor: ”Är morgondagen redan här?”

Frågetecknet kan tjäna som sinnebild för Ivan Krastevs ödmjuka sätt att närma sig ämnet. När pandemin fortfarande var en nyhet, i mars, tyckte han sig kunna dra ”sju lärdomar” av krisen: i boken har lärdomarna förvandlats till sju ”paradoxer”. För det enda vi nu med säkerhet vet är att vi inte vet vilka långsiktiga följder pandemin kommer att få: Varje tendens kan visa sig bära på sin motsats. Ta den starka staten. Nu tycks den starkare än någonsin: storföretag vädjar till härskaren om hjälp och skydd som gamla tiders vasaller,

européer som tagit sin rörelsefrihet för given har tacksamt låtit sig låsas in.
Men samtidigt är det, framhåller Krastev, talande att auktoritära ledare har svårt att finna sig tillrätta under dessa förhållanden. Deras identitet och makt bygger på ett närmast karikatyrmässigt sätt på föreställningen om en viljestyrd värld, en värld där människan (i deras fall bokstavligen människan i singularis, det vill säga de själva) kan diktera villkor och utfall. Men också demokratiska politiker har svårt att hantera virusets viljelöshet och sin egen maktlöshet. Man kan inte förhandla med ett virus, inte heller blidka det med höjda anslag. Men man måste låtsas att detta är möjligt.
Ivan Krastev lyfter fram litteraturteoretikern Viktor Sjkolvskij som hävdade att konstens uppgift är att göra det alltför välbekanta främmande igen. ”Politiken fungerar tvärtom”, konstaterar Krastev, ”den får oss att betrakta det obekanta som välbekant. Konsten gör människor nyfikna på det ’normala’, medan politiken trivialiserar det som är

exceptionellt.” Se den gångna söndagens partiledardebatt för bekräftelse.
Är framtiden redan här? Ja blir essäns svar. Världen före coronapandemin är världen av i går, en svunnen *belle époque*.
Men hur den nya sköna eller osköna världen kommer att te sig, hur det ska gå med demokratin och EU och globaliseringen och generationsklyftorna är ännu oklart. Vi vet kanske vad vi vill, men inte vad vi förmår. Vi vet inte ens om och när viruset kommer att ge oss chansen att försöka förverkliga det vi vill.

Per Svensson
per.svensson@dn.se

Filmindustrin i Kalifornien startar igen

ONSDAG 10 JUNI 2020

Film. Kaliforniens guvernör Gavin Newsom ger klartecken för nya film- och tv-inspelningar från och med den 12 juni. Beslutet ses som ett första ”steg mot att återuppliva underhållningsbranschen” rapporterar LA Times.
Hur omstarten ska genomföras regleras av de lokala folkhälsomyndigheterna. Dessa måste ge klartecken för respektive inspelningsprojekt. Dessutom kommer arbetsvillkoren vara andra än de var innan coronapandemin bröt ut.
Både studior och fackföreningar har enats om ett antal säkerhetsregler för bland annat skådespelare och filmarbetare. Dessa regler detaljstyr sådant som hanteringen av hygienen, personalmat och rekvisita för att minimera smittriskerna.
Underhållningsbranschen i delstaten har sedan mitten av mars inte tillåtits att starta nya film-, tv- och musikproduktioner och live-evenemang. Stoppet har drabbat åtskilliga tusentals anställda och fått bolag som

Netflix att spela in i bland annat Sydkorea och på Island.
Georg Cederskog

”Smittan kom till Sverige från en rad länder – inte bara Italien”

TORSDAG 11 JUNI 2020

Under några sportlovsveckor i slutet av februari och början av mars reste närmare en miljon svenskar utomlands. När de kom tillbaka bar kanske hundratals av dem med sig ett nytt och nästan okänt virus.

– Våra blickar riktades mot Italienresenärerna, men i dag vet vi att smittan kom in från en rad andra länder som gick under vår radar, säger

Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson i en DN-intervju.

Som myndighetschef vid Folkhälsomyndigheten har generaldirektör Johan Carlson stor makt i ett land där självständiga myndigheter är en hörnpelare. Men det som har blivit ”den svenska modellen” har vuxit fram i ett samspel mellan olika myndigheter och regeringen.

– Det var inte ett samlat beslut som togs vid ett tillfälle, det har inget land haft, säger Johan Carlson.

– Vi tittade på vad som hade haft effekt på andra ställen och kom efter hand fram till de åtgärder vi har i dag. Det finns inte en modell som Sverige har och en som andra länder har även om det ofta läggs fram så.

Men det finns tydliga skillnader. I en del länder har man inte ens låtit människor gå ut på gatan, andra har stängt skolor, ibland vissa typer av affärer.

– Vår tanke var – vad är det som har effekt? Det är att undvika folksamlingar, det är interaktioner mellan människor. Så vad kan man inte undvika? Jo, att umgås i

hemmet som egentligen är den största risken. Sedan kan man inte undvika sjukvården och personal måste arbeta inom äldreomsorgen, hela välfärdssystemet måste ju löpa på. Det kan man inte stänga. Plus en stor del annat samhällsviktigt som varutransporter, banker och mycket annat. Efter det var det inte så mycket kvar.

Så vem bestämmer till slut?

– I grunden är det vi, jag i princip, som bestämmer var vi står. Sedan får regeringen säga om man vill gå vidare med lagstiftning. Jag kan inte gömma mig bakom regeringen. Om regeringen hade tyckt något helt annat hade den sin fulla möjlighet att göra det. Den svenska modellen är att myndigheter har en fristående ställning, det gäller inte enbart coronastrategin, det gäller i stort sett allting.

Och smittans väg till Sverige kom från ett oväntat håll. Hittills har den allmänna uppfattningen varit att coronaviruset tog sig hit från Italien, via sportlovsresande skidresenärer.

– När Italien drabbades riktades alla blickar dit förstås. Alla som varit där från slutet av vecka 8 och

framåt provtogs om de hade symtom och någon vecka senare dök smittan också upp kring Ischgl i Österrike. Och detta hanterade vi, säger Johan Carlson.
Men det fanns också andra vägar. Det visar en rapport som Folkhälsomyndigheten publicerar på torsdagen. För samtidigt som ett stort antal människor från Stockholmsregionen tog flyget till Italien vecka 9 hände också något annat.
– När det gäller Italienresenärerna lyckades Stockholms smittskydd väl med att spåra och provta dem. Men det vi nu har förstått är att det nog inte var Italien som fick det enda utbrottet i Europa, med all sannolikhet kom detta till många ställen utan att de länder som berördes hade förstått det.
Enligt Johan Carlson tog sig smittan från Kina till bland annat Storbritannien, Frankrike, Nederländerna och östra USA. Och därifrån in i Sverige.
– När vi analyserar olika varianter av viruset som finns i omlopp i Sverige så ser vi ett intressant mönster. Att vi i början av utbrottet hittar de varianter som fanns i omlopp i Italien är

naturligt eftersom det främst var Italienresenärer som testades. När vi i stället undersöker de varianter som finns i omlopp en månad senare, i början av april, så är mönstret ett annat. Då dominerar varianter som inte har sitt ursprung i Italien utan sannolikt har kommit från andra håll i Europa – och världen.

– Den slutsats vi drar är att smittskydden genom isolering och smittspårning i stor utsträckning lyckades hindra att smittan från Italien fick fotfäste. I stället kom smittan in från en rad andra håll i världen.

Detta var något som var svårt att se, menar Johan Carlson. Medan Italien flaggade för att smittan fanns där kom inga signaler från länder, som till exempel Storbritannien. Och mitt under influensasäsongen hade det varit omöjligt att fånga alla de svenskar som kom tillbaka, säger han.

– Vi tänker kanske att den som har sportlov åker till Italien, men tittar vi på statistiken så har vi nästan en miljon resenärer som kommer tillbaka under nästan fyra sportlovsveckor. Där står Italien för en ganska begränsad del. Folk reser till London, Paris,

Barcelona och andra storstäder i Europa, och till New York, ja överallt egentligen. Det som händer är att vi, precis som Belgien, Nederländerna, Frankrike och Spanien får in väldigt mycket smitta från alla möjliga håll. Under radarn från områden där smittan ännu inte upptäckts.

Tänkte ni någon gång att Sverige borde stänga samhället på liknande sätt som i andra länder? Fanns den tanken på bordet?

– Nej, inte hos oss. Frågan diskuterades givetvis men vi var inte nära ett sådant förslag. Och det är inte så att politiken har pressat oss i den riktningen.

När smittan väl kom tog den sig in i äldreomsorgen. Enligt Johan Carlson var signalerna till äldreomsorgen tydliga: Det gällde att hålla tätt. Att inte släppa in smittan. Att inte gå till jobbet när man har minsta symtom. Att tvätta händerna. Och återigen, det egna ansvaret. Något som han menar har fungerat i samhället i stort – men inte fullt ut inom äldreomsorgen.

Borde ni inte ha insett att corona-viruset, precis som den vanliga

säsongsinfluensan gör, skulle ha lätt för att ta sig in där?
– Även om vi anade att det kunde bli svårigheter inom äldreomsorgen så är det lite sent att hantera de stora strukturella problemen när pandemin väl kommer. Att man inte hunnit lösa dessa problem som påpekats i nästan trettio år är problematiskt. Både Ivo och Socialstyrelsen har pekat på brister när det gäller basala hygienrutiner, utbildning och kunskapsnivå hos personalen.
För Johan Carlson är det tydligt att allt började när man förde äldreomsorgen från det som i dag är regioner till kommunerna för trettio år sedan.
– Minst tre statliga utredningar har pekat på bristerna och det har inte hänt något. Bland annat får kommunerna inte anställa egna doktorer. Det finns ingen medicinsk ledningsresurs i kommunen om hur man ska se på det här med smittsamhetsfrågor eller hur man köper in utrustning. Det ligger i händerna på politikerna. Vi har personal och ledning inom äldreomsorgen som jobbar och sliter, men ovanpå det finns det ingen ledningsstruktur

för en medicinsk vård av gamla i en kommun.
Att Sverige sticker ut bland de nordiska länderna har också en annan förklaring, enligt Johan Carlson.
– Vår hypotes är att Sverige fick in mycket mer smitta från resande än de övriga nordiska länderna. Vi har fler resenärer och ett annat resandemönster. Och när viruset kommer in i ett land drabbar det fläckvis.
Tydligast blir det när man tittar på Skåne och Själland, säger Johan Carlson.

– Själland har väldigt många fall och Skåne har väldigt få. Här har vi något av ett naturligt experiment där regionerna genom Öresundsbron är ett sammanhängande område med gemensam arbetsmarknad och fri rörlighet, och så kom pandemin och så stängde Danmark gränsen samtidigt som man genomförde ganska kraftfulla åtgärder.
Själland har haft en mycket sämre utveckling än södra Sverige som ligger vägg i vägg.
Hur har de senaste månaderna varit?

– Det har varit en omtumlande tid. Och det hade givetvis varit lätt att göra som ”alla andra”, då får vi i alla fall ingen kritik. Vi har nog tyckt att vi vill vara så vetenskapliga som möjligt och det har vi fått gehör för av politiken.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se
Johan Carlson

Född den 6 april 1954.
Disputerade vid Uppsala universitet 1993 på en doktorsavhandling relaterad till malaria.

Överläkare vid epidemiologiska enheten på dåvarande Smittskyddsinstitutet 1997–1999.
Nationell expert på EU-kommissionens folkhälso-direktorat 1999–2001.
Sakkunnig läkare på Socialstyrelsens smittskyddsenhet 2001–2004 och från 2004 enhetschef på Socialstyrelsen för att bli avdelningschef på dess tillsynsenhet 2005–2009.
Generaldirektör på Smittskyddsinstitutet 2009 och från och med den 1 januari 2014 generaldirektör på Folkhälsomyndigheten.

Källa: Wikipedia
Fakta. Läget just nu

Ytterligare 78 personer med bekräftad covid-19 har rapporterats döda i Sverige, enligt Folkhälsomyndighetens senaste statistik. Den totala dödssiffran stiger därmed till 4 795 personer.
Sedan utbrottet startade har totalt 46 814 personer bekräftats smittade i Sverige, visar de senaste siffrorna.
2 232 personer har fått eller får intensivvård.
TT

EU-ledare anklagar Kina för desinformation

TORSDAG 11 JUNI 2020

Kina pekas för första gången ut som spridare av falsk och livsfarlig information om coronapandemin i Europa i en rapport från EU-kommissionen. När den presenterades på onsdagen sa kommissionären Vera Jourová att ”det är dags att säga sanningen” om Kinas inblandning.

Det väckte stor uppmärksamhet i april när New York Times kunde

avslöja att högt uppsatta EU-tjänstemän i sista stund ändrade en rapport som anklagade Kina för att sprida skadlig information om pandemin i Europa.
Efter påtryckningar och hot från Kina mildrades en rad formuleringar. En mening om att landet drev en ”global desinformationskampanj” togs bort, liksom detaljerade beskrivningar om falska påståenden som Kina hade fört ut.
EU:s utrikeschef Josep Borrell medgav att kinesiska representanter hade varit ”bekymrade” över en läckt version av rapporten, men förnekade att unionen hade vikt ner sig för stormakten. Inte många trodde honom.
Och när en ny rapport presenterades på onsdagen var tongångarna tuffare.
För första gången pekas Kina – tillsammans med Ryssland – ut som en ledande aktör bakom desinformation som enligt samme Borrell ”kan vara dödlig i coronavirusets tid”.
Få kan betvivla att en rad falska nyheter kring pandemin har spritts av statliga kinesiska aktörer.

I april hävdade exempelvis en webbsajt knuten till en kinesisk ambassad att fransk omvårdnadspersonal hade gått från jobbet och lämnat patienter att dö. I ett annat fall spred en kinesisk diplomat det falska påståendet att 80 franska parlamentariker hade uttryckt sig rasistiskt mot WHO-chefen Tedros Adhanom Ghebreyesus.
Den nya EU-rapporten anklagar öppet Kina för att ”driva riktade inflytandeoperationer och desinformationskampanjer i EU, dess grannskap, och globalt.”

Ryssland har nämnts i flera tidigare rapporter och uttalanden under våren. Medan Kina alltså har behandlats med silkesvantar. Men när den nya rapporten presenterades väjde kommissionären Vera Jourová inte för att peka ut Kina i mycket anklagande ordalag.
– Vi har för första gången beslutat att peka ut Kina i vår rapport. Jag är glad att vi gör det eftersom när vi har bevis så måste vi säga det. Det är dags att säga sanningen, sa Jourová som också är vice ordförande i kommissionen.

Kina anklagas för två saker. För det första att sprida förskönande information om landets egen roll i pandemin. För det andra för att sprida falsk information och konspirationsteorier om viruset och om situationen i andra länder.
– Vi har bevittnat en ökning i berättelser som underminerar våra demokratier, till exempel påståendet att det finns hemliga amerikanska laboratorier i före detta sovjetrepubliker. Detta har spritts av Kremltrogna medier och av kinesiska statsfunktionärer och statsmedier, sa Jourová.

EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen har sagt att hennes kommission kommer att vara ”geopolitisk”. Det har av många tolkats som att unionen kommer att ha högre svansföring gentemot stormakter som USA, Ryssland – och Kina.
Under pandemin har många inom EU oroat sig för att Kina kommer att utnyttja den ekonomiska krisen till att köpa upp europeiska företag.
EU antog redan i fjol en förordning som ska skärpa övervakningen över sådana uppköp. Och i Sverige kom

regeringen härom dagen med åtgärder som ska minska risken för att utländska aktörer tar sig in i företag som är känsliga ur säkerhetssynpunkt.
Kina nämndes inte vid namn, men få tvivlade på att det var kinesiska uppköp det främst handlade om.
Ingmar Nevéus

Åtal hotar avhoppare som skickar flygblad över gränsen

TORSDAG 11 JUNI 2020

Sydkorea ska åtala de nordkoreanska avhoppare som skickar ballonger med regimkritiska flygblad över gränsen. Beskedet kommer efter att Nordkorea brutit all kontakt med sin granne i syd.

Sydkorea läxar upp de grupper med avhoppare som med ballonger skickar över flygblad som kritiserar Nordkoreas

diktator Kim Jong-Un, skriver nyhetsbyrån Reuters.
På onsdagen fick två grupper med avhoppare, Kuensaem Education Center och Fighters for a Free North Korea, veta att de brutit mot den paragraf som reglerar samarbetet mellan de två länderna på den koreanska halvön genom att sända över flygblad, ris och medicin.
De två avhoppargrupperna har skapat en spänning mellan de två länderna och har orsakat invånarna som bor på gränsen fara för sitt liv och sin säkerhet, sade Yoh Sang-key, talesperson för Sydkoreas enhetsministerium, enligt Reuters.
Flygbladen var det skäl som angavs när Nordkorea på tisdagen meddelade att landet bryter alla kontakter med Sydkorea. Heta linjen mellan ländernas stängs av, liksom de dagliga kontakterna mellan ländernas militär.
Flygbladen väcker ilska bland ledarna i Nordkorea. Avhopparna som sänder dessa saker är ”mänskligt avskum på gränsen till vilda djur” sade Kim Yo-Jong, syster till den nordkoreanske ledaren Kim Jong-Un i samband med att hon meddelade att

Nordkorea bryter all kommunikation med Sydkorea. Nordkoreanska medier använder liknande beskrivningar och kallar avhopparna bakom flygbladen för ”byrackor”.
I Sydkorea bor runt 33 000 p-ersoner som har flytt från Nordkorea. Många av dem känner sig nu pressade av Sydkoreas regering att hålla inne med sin kritik mot Nordkorea.
En av dem som skickat flygblad, Park Sang-Hak, kommenterade enhetsministeriets reprimand med:

– Du kan aldrig köpa fred med smicker och tiggande.
En förbättrad relation med Nordkorea har varit ett av huvudmålen för Moon Jae-In sedan han blev president i Sydkorea. Och en tid såg han ut att ha framgång. För två år sedan togs flera steg mot islossning. Moon Jae-In och Kim Jong-Un träffades tre gånger och det talades om ökat samarbete. Nu får den sydkoreanske ledaren börja om från början.
Samtidigt tolkar många Nord-koreas beslut att bryta kontakten som ett sätt för den isolerade

regimen att pressa fram ekonomiska eftergifter.
Marianne Björklund

49,6

TORSDAG 11 JUNI 2020

procent av de amerikanska väljarna stöder demokraten Joe Biden, visar en sammanställning av flera aktuella opinionsmätningar som oberoende Real Clear Politics gjort.
Coronapandemin, den vacklande ekonomin och Vita husets kritiserade hantering av protesterna mot rasism – de senaste månadernas turbulens ger den tidigare vicepresidenten ett rejält övertag över Trump inför

höstens presidentval: Trump får stöd av 41,6 procent, och ligger således efter med åtta procentenheter.
TT

Restriktioner för säsongsarbetare slopas

TORSDAG 11 JUNI 2020

Tyskland.
Tyskland låter snart personer från EU och Schengen-området att fritt resa in i landet för att säsongsarbeta inom jordbruket, meddelar jordbruksminister Julia Klöckner.
Från och med den 16 juni lyfts de restriktioner som innebar att maximalt 80000 säsongsarbetare skulle få komma in i landet för att bromsa coronavirusets spridning.

Runt 300000 utländska säsongsarbetare brukar komma till Tyskland varje år för att arbeta inom jordbruket, främst från Polen och Rumänien.
TT-AFP

Flera ur nationalgardet coronasmittade

TORSDAG 11 JUNI 2020

USA.
Flera personer ur Washington DC:s nationalgarde har testat positivt för coronaviruset efter tjänstgöring i samband med de senaste veckornas protester, uppger organisationen. Talespersonen Brooke Davis vill inte avslöja hur många ”på grund av säkerhetsskäl”.

Nationalgardet kallades in den 1 juni för att hålla ordning då vissa demonstrationer hade blivit våldsamma.
Davis säger att nationalgardet har testats för corona både före och efter uppdraget.
TT-AFP

Åklagare vill fråga ut Conte om virusåtgärder

TORSDAG 11 JUNI 2020

Italien. Premiärminister Giuseppe Conte, hälsominister Roberto Speranza och inrikesminister Luciana Lamorgese har kallats till italienska åkla- gare i Rom för att svara på frågor om regeringens respons på coronapandemin. Utredningen har initierats av åklagare i Bergamo i Lombardiet, den region som drabbades hårdast av coronakrisen. En fråga rör nedstängningen av samhället, och varför åtgärder om nedstängning

inte sattes in tidigare i städerna Nembro och Alzano.
Dödstalet på grund av corona-pandemin beräknas överstiga 34 000 i Italien.
TT-AFP

Björn hittades död – skytten jagas

TORSDAG 11 JUNI 2020

Frankrike.
En brunbjörn har hittats skjuten till döds i franska Pyrenéerna, nära gränsen till Spanien.
Arten är skyddad i området, och björnen kommer därför att obduceras. Syftet är att ta reda på vem som dödat den, meddelar lokala myndigheter.
– Allt som är möjligt görs för att identifiera gärningsmannen eller

gärningsmännen, säger åklagaren Laurent Dumaine.
Björnens ålder uppskattas till fyra eller fem år och vikten till mellan 150 och 200 kilo. Det är den andra björnen som har hittats död i Pyrenéerna hittills i år.
TT-AFP

Historisk förlust för H&M-konkurrent

TORSDAG 11 JUNI 2020

Spanska Inditex, som bland annat äger H&M-konkurrenten Zara, redovisar i coronakrisen sin första kvartalsförlust hittills.

Rapporten gäller perioden februari–april i år, under vilket Inditex gjorde en nettoförlust på 409 miljoner euro på en försäljning på 3,3 miljarder euro. Försäljningen under motsvarande kvartal ett år tidigare låg på 5,9 miljarder euro.

Försäljningsraset ägde rum trots att Inditex onlineförsäljning nästan fördubblades i april, upp med 95 procent.
Inditex siktar på att ha öppnat upp alla butiker som stängts ned i coronakrisen i slutet av juni och i början av juni ligger försäljningsnedgången i årstakt på 34 procent i fasta växelkurser.
TT-Reuters

Uppdraget som Nobelstiftelsen har och arvet efter Alfred Nobel är viktigare än någonsin.

TORSDAG 11 JUNI 2020

Norske Vidar Helgesen blir ny vd för Nobelstiftelsen efter Lars Heikensten som går i pension vid årsskiftet. Vidar Helgesen har tidigare varit statssekreterare vid norska utrikesdepartementet, Europaminister och klimat- och miljöminister.
TT

Fortsatta statyprotester i USA och Storbritannien

TORSDAG 11 JUNI 2020

En staty av den brittiske kolonisatören Cecil Rhodes har lett till en protestvåg i universitetsstaden Oxford.

Under en protestaktion i Virginia revs en staty föreställande den italienske upptäcktsresanden Christofer Columbus ned, eldades upp och kastades i en sjö. Det skriver The New York Post. Uppskattningsvis 1 000 personer hade samlats i Byrd Park i Richmond, Virginia, för att kräva statyns nedtagning som ett led i protesterna mot rasism och polisvåld sedan George Floyds död. Enligt ett eurocentriskt perspektiv var det Columbus som ”upptäckte” Amerika 1492, trots att urinvånare redan bebodde landet då han steg iland.

Även i Storbritannien protesterar demonstranter mot statyer. Tusentals människor samlades på tisdagskvällen utanför ett college i Oxford i protest mot en staty av den brittiske kolonisatören och affärsmannen Cecil Rhodes, uppger BBC.

I London plockades en staty av slavhandlaren Robert Milligan bort på tisdagen. Statyn av Milligan, som ägde två sockerplantager och 526 slavar i Jamaica, var placerad framför Museum of Londons filial i stadsdelen Docklands, något som enligt museets ledning ”länge varit obekvämt”. I helgen välte en folkmassa i Bristol en staty av slavhandlaren Edward Colson för att sedan slänga den i vattnet, och i London sprejades en staty av Sir Winston Churchill med graffiti under en demonstration. Londons borgmästare Sadiq Khan beordrade också i förra veckan en granskning av stadens gatunamn, statyer och minnesmärken.

Kristofer Ahlström
TT

Vittnet Angela Gui trodde UD låg bakom det omstridda mötet

FREDAG 12 JUNI 2020

När den i Kina fängslade Gui Min- hais dotter Angela Gui övertalades att komma till Stockholm trodde hon att UD-ledningen låg bakom. I stället utsattes hon för utpressning under två dygn där hon upplevde att Sveriges ambassadör i Peking svek henne, berättar hon under rättegången mot förre ambassadören Anna Lindstedt.

Den 26-åriga Angela Gui är åklagarens nyckelvittne i rättegången mot Sveriges förra Peking-ambassadör Anna Lindstedt. På torsdagen vittnade Angela Gui som bor i Storbritannien via en videolänk inför Stockholms tingsrätt.
Ambassadör Lindstedt står åtalad för att egenmäktigt och utan tillstånd av UD ha förhandlat med Kina om den fängslade svenske bokförläggaren Gui Minhais frigivning.
Angela Gui sade inför rätten att hon var övertygad om att Anna Lindstedt från början haft en

genuin vilja att hjälpa till att få ut hennes far ur fångenskap.
Ändå var Angela Gui lite undrande när ambassadör Lindstedt inte använde sin tjänstetelefon när hon kontaktade henne i januari 2019 och föreslog ett möte i Stockholm. De skulle träffas för att tala om en ny idé för att få ut hennes far ur fängelset och någon från näringslivet skulle också vara med.
– Jag antar att det har att göra med att UD:s kabinettssekreterare Annika Söder hade sagt mig att också näringslivet är engagerat i att hjälpa min far, berättade Angela Gui.
Men mötet i Stockholm sker inte på UD utan i en affärslounge på Sheraton den 24 och 25 januari 2019. Anna Lindstedt är där. Det enda nyckelkortet till mötesloungen, där de inte ens kan gå på toaletten, hanteras av den kinesiske professorn Kevin Liu och direktören John Mewella.
Under mötets gång blir John Mewella allt mer oförskämd och brysk. Erbjudandet om en framtida anställning av Angela Gui som Mewella förmedlar har ett dubbelt syfte – att få Angela

Gui att upphöra med kritiken av kommunistregimen i Kina.
”Min uppgift är att ta reda på om du är tillförlitlig, om du kan tänka dig att vara tyst om din pappas fall – och om din pappa kommer att vara tyst om han kommer ut ur fängelset”, säger John Mewella – enligt Angela Guis vittnesmål.
De två utländska affärsmännen samarbetar med sin kompanjon, svensken Niclas Adler, som också kommer till mötet på Sheraton (han ska höras i rättegången nästa vecka).
– Jag skulle erbjudas jobb hos Niclas Adler ”för att visa Kina att du en vän och inte en fiende”, berättade Angela Gui att John Mewella sagt henne.
Under den andra dagens möte på Sheraton säger affärsmännen att de via Kinas ambassad i samtidigt förhandlar med Peking om faderns öde.
Det får Angela Gui att reagera kraftigt eftersom hon aldrig gett klartecken till affärsmännen att förhandla. Under vittnesmålet berättar hon att John Mewella hotat henne:
– Om du inte litar på mig kommer du aldrig att få se din far igen.

Angela Gui faller i gråt men får inte stöd av ambassadör Lindstedt som sitter bredvid henne i soffan.
– Jag kände mig sviken av Anna, vittnade Angela Gui.
När hon kommer tillbaka till Storbritannien kontaktar hon UD:s konsuläre chef Jon Åström Gröndal för att höra om de vet vad som hänt – vilket slår ner som en bomb och blir starten för detta unika rättsfall.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se

Fakta.

Angela Gui
26 år och bor i Cambridge, Storbritannien, där hon doktorerar i medicinhistoria.
Har i över fyra år kämpat för att hennes far Gui Minhai ska friges av Kina. Hon har vittnat inför den amerikanska kongressen, talat inför det brittiska parlamentet och hållit föredrag för FN:s människorättsråd.

Gui Minhai
föddes 1964 i Ningbo, Kina. Han flyttade till Sverige för att studera 1988. År 1992 blev han svensk medborgare.

När klimatet i Kina lättade flyttade han tillbaka och etablerade bokförlaget Causeway Bay Books i Hongkong.
2015 frihetsberövades han under en semester i Thailand och fördes till Kina. I januari 2018 gör han en tågresa med svenska diplomater på väg till en läkarundersökning men grips av polis. I februari 2020 döms han till tio års fängelse.
DN

Anna-Lena Laurén: - Konsten att tampas med troll och hala grisar

FREDAG 12 JUNI 2020

Till propagandans väsen hör att den vill ha gensvar. Den letar efter knappar att trycka på, och när den har hittat dem öser den på.
Det här är ett problem när det gäller till exempel Donald Trump. Den rysk-amerikanska journalisten Masha Gessen har visserligen rätt när hon säger att

vi aldrig får mista vår förmåga att bli chockade. Men samtidigt är det ju det de vill. Trump, Putin, Bolsonaro. De vill chocka oss och göra oss konfysa.
Som Rysslandskorrespondent hamnar man med jämna mellanrum i situationer där man måste ställa sig frågan om det här är något jag bör bevaka. Eller om min bevakning gör mig till en nyttig idiot.
När ryska statliga undersökningskommittén meddelade att Finland dras inför rätta för folkmord funderade jag länge på i vilken form jag skulle skriva om det. Om det var värt att skriva något alls? Bör man bevaka ett politiskt skådespel? Det är ju det de vill.
Då jag ringde upp den ryska historikern Anatolij Razumov ville han först inte kommentera frågan. Varför? Just därför att han inte ville vara en av dem som ”hugger på betet”. På ryska kallas den sortens verktyg *vbros*. Det betyder att en uppgift med tvivelaktig sanningshalt slängs ut med syftet att väcka känslor.
I fallet Finland och folkmordet var betet riktat till den ryska publiken i första hand. Man tryckte på

bekanta knappar (andra världskriget, fascism). Man blandade ihop sanningsenliga uppgifter med lögner. (Det stämmer att Finland ockuperade Petrozavodsk och placerade befolkningen i läger, det stämmer inte att man systematiskt utrotade ryssar eller använde gaskamrar.) När det är gjort kan man i tysthet, som ryska undersökningskommittén gjorde, dra tillbaka alla uppgifter från sin hemsida.

Finska ambassaden i Moskva brukar vara reserverad när det gäller att kommentera den här sortens anklagelser. Man vill inte hamna i en situation där man plötsligt är tvungen att debattera uppgifter som aldrig har stämt från början. Taktiken att tiga ihjäl frågan hade jag svårt att förstå i början när jag hade flytta till Moskva. Jag ansåg att när trollet dras fram i solen förvandlas det till sten.

I efterhand har jag insett att i vissa situationer har man att göra med troll, i andra med hala grisar. Det enda resultatet av att brottas med hala grisar är att man själv blir gyttjig.

I början av min korrespondentkarriär tackade jag ofta ja till att delta i ryska talkshower på statliga tv-kanaler. (Det var innan Ukrainakriget, då propagandan på de statliga kanalerna ändå höll sig inom vissa ramar.) Jag ville visa exempel och vara öppen. Jag trodde på argumentets kraft.
Jag fick lära mig att argumentets kraft saknar betydelse i en konstellation där allt är upplagt på förhand och ingenting handlar om att öka förståelse.
Ska man då aldrig besvara propagandan?

Ibland måste man gå i svarsmål, ibland är det bättre att släppa hela saken. Men också om man går i svarsmål måste man alltid vara medveten om att målet inte är att övertyga motparten.
Man gör det därför att andra lyssnar.
Det kommer en tid i Ryssland när man inte längre uppfattar varje kritik mot dess historiska agerande som ett uttryck för russofobi. Det kommer en tid då arkiven öppnas. Det kommer en tid då ryssarna själva går till botten med sin historia.

Då är det viktigt att det hela tiden har funnits ett motstånd kvar i landet. Det är inget som vi utlänningar kan göra, ryssarna måste göra det själva. Vilket är precis vad som sker. Man kan vara besviken över att så många går på propagandan, men man kan också välja att se den grupp modiga människor i Ryssland som inte bara ser igenom propagandan utan undergräver den genom att fortsätta forska i arkiven, publicera historiska arbeten, kartlägga massgravar.

Vissa av dem sitter i fängelse. Men Kreml kan inte längre göra deras arbete ogjort.

Anna-Lena Laurén

Norge väntas behålla Sverige-restriktioner

FREDAG 12 JUNI 2020

De norska karantänsreglerna för norrmän som vill semestra i Sverige kvarstår, erfar NRK inför dagens besked från statsminister Erna Solberg (Høyre) om nya reserekommendationer.
Enligt NRK:s uppgifter är risken för att smittas av covid-19 fortfarande för hög i Sverige. Därför krävs även fortsättningsvis tio dagars karantän efter hemkomsten för de norrmän som varit i Sverige.
Sedan tidigare står det klart att norrmän och danskar fritt ska kunna resa till varandras länder från den 15 juni.
Finland meddelade på torsdagen att gränserna öppnas för danskar och norrmän, men inte för svenskar.
TT

Skidorten blev ”Europas Wuhan” – nu kräver smittade ersättning

FREDAG 12 JUNI 2020

Den österrikiska skidorten Ischgl blev känd som ”Europas Wuhan” efter att tusentals européer smittades med covid-19 och tog med sig viruset till sina hemländer. Fler än 6 000 personer, varav flera svenskar, har hört av sig till en stridbar österrikisk advokat som kräver ersättning av staten.

Superspridare, sportlovsåtervändare, PCR-tester och R-värde. Ord och begrepp som för några månader sedan var okända för de allra flesta men som nu har laddats med betydelse på liv och död. Till coronavirusets ordlista hör den österrikiska alpbyn Ischgl som över en natt blev ökänd som Europas motsvarighet till Wuhan. Ett skidparadis på vintern och en vandringsoas på sommaren som i coronavirusets tidevarv blivit en symbol för mörkläggning och för hur ekonomiska intressen har fått gå före människors hälsa.

Tre månader senare är ingenting mer sig likt i den lilla alpbyn med många konsonanter i namnet. Trots att sommarsäsongen är i antågande är det stilla i gränderna, hotellens persienner är neddragna och det är glest bland skidåkarna i backarna. Webbkamerorna filmar ut över ett mestadels öde landskap. Även om Österrike lättat på reserestriktionerna lyser turisterna ännu med sin frånvaro. För hur ska man få besökarna att våga återvända?

Först ska vi backa bandet några månader, till vårvintern då covid-19 fortfarande ses som ett kinesiskt problem.

I skidorterna som löper likt ett pärlband längs dalgångarna i de österrikiska alperna råder hög-säsong. Ischgl ligger nära gränsen till Schweiz och Italien och är känt för sin utsökta utförsåkning och sitt berömda nattliv som lockar skidåkare från hela Europa, inte minst sportlovsfirare från Skandinavien.

”Slappna av – om du kan” lyder ortens slogan.

Men besökarna är vid den här tidpunkten ännu lyckligt ovetandes om att det nya

coronaviruset sprids i de trånga liftarna och fullsatta after ski-barerna. En visselpipa som går runt bland gästerna på en populär krog ska senare pekas ut som smittkälla.
Då är det redan för sent.
I början av mars larmar flera europeiska länder, däribland Island, Sverige och Tyskland, om att återvändande sportlovsfirare misstänkts ha smittats av coronaviruset under skidsemestern i Ischgl. Men det dröjer innan de lokala myndigheterna agerar. Först två veckor efter det första larmet isolerade myndigheterna orten och satte invånarna i karantän.
En tysk studie ska senare visa att ingen annan händelse har haft större betydelse för smittspridningen i Tyskland än återvändarna från Ischgl.
Senfärdigheten bidrog till att så många smittades och att smittan snabbt spreds till fler länder, enligt forskarna vid Institutet för världsekonomi (IFW) i Kiel.
Det regionala styret i Tyrolen, där Ischgl ligger, har nu tillsatt en oberoende undersökningskommission som ska utreda varför det dröjde innan

myndigheterna agerade och vem som bär ansvar.
Men när Ischgls borgmästare tre månader senare blickar tillbaka på händelserna under våren är han inte särskilt självkritisk.
– Vi har inte uppfunnit smittan, utan den släpades till oss. Vi följde alla förordningar efter allra bästa förmåga, säger Werner Kurz, som inte ska förväxlas med Österrikes förbundskansler med samma efternamn, till DN.
Ändå är det bilderna från after ski-barerna och berättelserna om visselpipan som gick runt bland bargästerna som fått illustrera misslyckande och nonchalans under coronakrisen. Fast Wener Kurz känner snarare en stolthet över att ha isolerat orten på så kort tid. Inom loppet av några timmar stängdes samtliga hotell och utländska turister sattes på bussar för vidare färd till sina hemländer.
– Jag vinkade personligen avsked till gästerna när de lämnade orten. Alla sa att de skulle komma tillbaka. Men om de verkligen kommer att återvända vet jag inte.
Andra som DN har talat med har beskrivit hur en kaotisk, närmast panikartad situation uppstod när

tusentals människor evakuerades utan förvarning.
Från sitt kontor i Wien följde advokaten Peter Kolba debaclet i den lilla alpbyn. Han är en stridbar jurist som driver konsumentföreningen Verbraucherschutzverein som bland annat hjälper privatpersoner att få upprättelse gentemot företag och myndigheter. Nyligen vann han ett uppmärksammat skadeståndsfall mot biljätten Volkswagen, och han har tidigare uppmärksammats för sin bok med titeln ”David mot Goliat”.

Förfärad tyckte han sig nu se hur de lokala myndigheterna i Ischgl mörkade utbrottet på bekostnad av människors hälsa.
– Hade man stängt orten en vecka tidigare hade tusentals smittotillfällen kunnat förhindras, säger han på telefon från Wien. Varje utebliven hotellnatt och varje inställd krogkväll hade lett till att färre smittats.
Under våren har Peter Kolba samlat vittnesmål och anmälningar från semesterfirare som insjuknat i covid-19 i Ischgl och i närliggande skidorter. I slutet av maj hade 6151 personer

från 47 olika länder skickat in en anmälan. Av dem blev 151 så sjuka att de behövde sjukhusvård och i 27 av fallen har personen avlidit, enligt rapporten som DN tagit del av. Enligt Peter Kolba handlade det om ekonomiska intressen.

– Man anade att skidsäsongen skulle behöva avslutas i förtid och var glad för varje extra dag som man kunde hålla öppet och få in inkomster, säger han.

Drygt 250 av anmälningarna kommer från nordiska länder, och 73 från svenska sportlovsfirare.

– Det hade inte behövt gå så långt, säger Peter Kolba som driver både en civil- och straffrättslig process mot de österrikiska myndigheterna.

Syftet är att utkräva ansvar och ekonomisk ersättning till de drabbade, men han räknar med att processen kommer att dröja många år.

En av dem som insjuknade efter skidsemestern i Ischgl är svenske Henrik Tidefjärd, 45, från Eskilstuna. Ovetandes om att smittan spreds på barerna och i liftarna njöt han av den vackra naturen och det pulserande nattlivet. Väl hemma igen testades han positivt – två gånger – och

satt sammanlagt fyra veckor i hemmakarantän i lägenheten i Berlin.
– Det har varit en lång prövning, säger han.
Mer än tre månader senare har Henrik Tidefjärd fortfarande symtom som han tror är en följd av covid-19. Yrsel, hjärtklappning och plötslig andnöd plågar honom än i dag.
– Det känns som om en potatis sitter fast i bröstkorgen, eller som om jag hade en alien i kroppen.
Ändå har han valt att inte försöka utkräva ansvar från österrikiska myndigheter.
– Jag hyser inga hard feelings mot Ischgl. Det hade kunnat hända var som helst. Det viktiga nu är att blicka framåt, fokusera på att bli helt frisk och att de ansvariga visar att de lärt sig något av krisen, säger Henrik Tidefjärd som själv jobbar inom resebranschen.
Men i Österrike växer oron för att turisterna inte ska våga återvända och att besöksnäringen ska fortsätta gå på knäna. Det är en anledning till att turistminister Elisabeth Köstinger har lovat att 65000 anställda inom turistbranschen ska testas för

covid-19 – varje vecka – och att staten ska stå för kostnaderna.
– Det görs hittills inte i något annat land, sade hon nyligen i ett uttalande.
Masstestning och smittspårning pekas också ut som en orsak till att Österrike hittills tycks ha klarat coronakrisen väl. Trots superspridarna från Ischgl och trots att landet gränsar till det hårt drabbade norra Italien. De rapporterade dödstalen är bland de lägsta i Europa och antalet nya fall minskar dag för dag.
Det väcker hopp om framtiden i Ischgl.

För en liten ort som ligger insprängd mellan höga berg och som till närmare 100 procent lever av inkomster från turisterna har den negativa medierapporteringen varit förödande. De stora resebyråerna har tagit bort orterna från sina kataloger, konstaterar borgmästare Werner Kurz bittert.
– Vi har beskrivits i ett dåligt och felaktigt ljus. Det är orättvist. Jämfört med ditt land ligger vi mycket bra till, säger Kurz och syftar på de jämförelsevis höga döds- och smittalen som rapporterats från Sverige.

– Hos oss är lokalbefolkningen virusfri, hävdar han.
Men räcker det för att turisterna ska våga återvända?
Det är lika viktigt för anseendet att tvätta bort stämpeln av att vara Europas Wuhan, som det är att förmå partyturisterna att resa någon annanstans.
– Det får vara slut på Ballermanturismen hos oss, säger Kurz och använder ett tyskt begrepp som syftar på en viss strand på Mallorca.
Ballermanstranden lockar särkskilt tyskspråkiga turister och förknippas ofta med allehanda svinerier.
– Vi vill stå för kvalitet, naturupplevelser och gourmetmat i stället för party.
Ischgls borgmästare Werner Kurz låter nästan vädjande på rösten när han säger:
– Alla svenskar är hjärtligt välkomna tillbaka. Ni går upp tidigt på morgonen och är passionerade skidåkare. Det gillar vi.
Några dagar efter intervjun kommer beskedet att Österrike öppnar sina gränser mot de flesta andra EU-länder.

Karantänsreglerna avskaffas och inresande behöver inte längre visa upp ett intyg om att de är friska. Men för Sverige gäller specialregler: svenska turister ska portas från landet eftersom smittspridningen inte anses vara under kontroll.

Lina Lund
lina.lund@dn.se

Fakta. Restriktionerna fortsätter för svenskar

Österrike tillhör ett av de länder som tidigt införde restriktioner i syfte att minska smittspridningen av det nya coronaviruset.
I mitten av mars stängdes bland annat samtliga skolor, gymnasier och universitet, och skidsäsongen avslutades i förtid på många orter. Dessutom stängdes butiker som inte säljer livsnödvändiga varor, och det infördes stränga församlings- och kontaktförbud. Restriktionerna har lättats gradvis under de senaste veckorna, och från midnatt 16 juni öppnar Österrike sina gränser för resande från EU-länder. Karantänsreglerna och kravet på ett intyg som visar att den inresande inte är smittad

med covid-19 slopas för alla EU-länder med några få undantag. Till undantagen hör förutom Sverige även Storbritannien och Spanien.

Svårt förneka att Trumps kampanj har stora problem

FREDAG 12 JUNI 2020

Analys

Efter en extrem vår med pandemi, krasch i ekonomin och kravaller försöker Donald Trump göra som vanligt: Han attackerar medier och kallar till nya massmöten.

Men den här gången blir det svårt att förneka att hans kampanj har problem.

I en osannolik tid kan detta bli en helt normal nyhet om Donald

Trump: Presidentens återvalskommitté hotar att stämma CNN om mediebolaget inte drar tillbaka en opinionsundersökning och publicerar en utförlig ursäkt om de påstådda bristerna.
Enligt CNN är det första gången sedan starten för 40 år sedan som en amerikansk politiker eller kampanj hotar med rättsliga åtgärder mot bolagets mätningar.
Ett försök att sätta munkorg på medierna, hävdar CNN:s mediejurist David C Vigilante, som skriver att i den mån det förekommit sådana hot tidigare, så har de kommit från ”länder som Venezuela eller andra regimer med liten eller ingen respekt för fria och oberoende medier”.
Klart är att undersökningen som publicerades i måndags innehöll dåliga nyheter för president Donald Trump. Han har tappat i förtroende, och ligger långt efter Joe Biden bland registrerade väljare. Enligt CNN leder demokraternas presidentkandidat just nu med 55 procent mot 41 procent bland registrerade väljare nationellt.

Trump har anlitat opinionsexperterna på McLaughlin & Associates för att granska siffrorna. De hävdar bland annat att republikanska väljare är underrepresenterade. Men CNN-rapporten är bara en i raden av opinionsundersökningar som visar att det går dåligt för Trump – och inte minst i de delstater som brukar avgöra presidentvalet. För några veckor sedan publicerade även högerkanalen Fox News siffror som misshagade Vita huset. Valkampanjen 2016 visade att mycket kan hända från juni till november, och den gången fick opinionsinstituten hård kritik för att de inte förutsåg Hillary Clintons förlust. Men bortom förnekelsen om läget i mätningarna finns nog en insikt bland Trumps medarbetare om att kampanjen har stora problem. Mitt under pandemin byter presidenten strategi: Från och med nästa vecka ska han återuppta sina stora valmöten – med start i Tulsa, Oklahoma, och vidare till Florida, North Carolina, Arizona och Texas Han tänker inte tala inför tomma läktare eller maskerade åhörare. Det skulle

förstöra det nya budskapet om ”The Great American Comeback”, den stora återkomsten.
Det är inte konstigt om Donald Trump vill att allt ska vara som vanligt igen – eller i alla fall det onormala normala som blivit hans signum. De senaste månaderna hade inneburit enorma utmaningar för vilken amerikansk president som helst. Först kom pandemin med stora konsekvenser för ekonomin och jobben. Sedan massprotesterna mot rasism och polisbrutalitet, som har ställt Vita huset inför svåra vägval.

Även om Trumps kärnväljare vill se hårda tag mot demonstranterna, visar mätningarna att det finns en utbredd kritik bland väljarna mot polisen. Också hårdföra republikaner beskriver George Floyds död som orättfärdig. Tim Scott som är partiets enda svarta senator leder nu arbetet med att föreslå polisreformer.
När Trump kommer ut och möter väljarna, blir det lättare att runda medierna och deras negativa nyheter. Det har han gjort framgångsrikt förr. Nu kan han också peka på hur stora

tidningshus hamnat i gungning i debatten om protesterna. I helgen fick en av New York Times toppchefer gå, efter att ha gett utrymme åt en hårdför debattartikel om att skicka ut militärer mot demonstrationerna. Men Donald Trump tar stora risker när han kallar till stormöten i en pandemi. Visserligen sluter stora delar av högern i USA upp bakom kraven på att rädda ekonomin. Samtidigt försöker presidenten profilera sig som en auktoritär ledare för lag och ordning. Det budskapet kan framstå som mindre trovärdigt, om han bidrar till en situation med okontrollerad smittspridning. Enligt Vita husets egna experter är faran långt ifrån över. Höga dödstal är svårare att förneka än CNN-siffror.

Karin Eriksson

Videochatt anklagas för att tysta kritiker

FREDAG 12 JUNI 2020

Den populära videochattjänsten Zoom möter kritik efter att man tillfälligt stängt ett konto som tillhör en kinesisk aktivist bosatt i USA, rapporterar den amerikanska nyhetssajten Axios. Enligt en talesperson gjorde man detta för att ”följa lokal lag”.

Kontot tillhör den tongivande människorättsaktivisten Zhou Fengsuo, grundare av organisationen Humanitarian China, som den 31 maj anordnade en konferens med runt 250 deltagare över videochatten för att uppmärksamma massakern på Himmelska fridens torg 1989. En vecka senare, den 7 juni, ska han ha mötts av ett meddelande om att hans konto stängts. Kontot återaktiverades efter Axios publicering.

”När ett möte hålls mellan flera olika länder måste deltagarna följa respektive lands lagar. Vårt mål är att begränsa antalet åtgärder vi genomför för att följa lokal lag och fortsätter att förbättra hur vi gör detta. Vi har

återaktiverat kontot”, skriver Zoom i en kommentar till Axios. Även Hongkongpolitikern och demokratiaktivisten Lee Cheuk-yan uppger att hans Zoom-konto varit stängt sedan 22 maj när han skulle delta i en konferens om massakern den 4 juni 1989.
Videochattverktyget Zoom har sett en stor tillströmning av nya användare till följd av den pågående coronapandemin, och har tidigare kritiserats för vad som ansetts vara dålig säkerhet, och för att samtal via gratiskonton inte är krypterade. Ett problem har till exempel varit så kallad ”zoombombning” där oinbjudna lyckats ta sig in i videokonferenser. Sedan den 1 maj är företagets gratistjänst stängd i Kina enligt Nikkei Asian Review, efter krav från kinesiska myndigheter.
Zoom är inte det enda företaget som mött kritik för att ha tagit bort innehåll eller profiler för att följa Kinas strikta internetcensur. Zhou Fengsuos konto på Linkedin, en webbtjänst där man kan hantera sitt professionella nätverk, doldes till exempel i Kina tillfälligt i januari 2019, vilket Buzzfeed News då kunde

rapportera om. Hans konto återställdes efter att händelsen blivit känd.

Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se

Saudiarabien fick 3 700 nya smittfall på en dag

FREDAG 12 JUNI 2020

Saudiarabien registrerade på onsdagen 3717 nya fall av corona-smitta, vilket är det högsta antalet smittade som registrerats på en dag i landet, sedan virusutbrottet i början av mars.

Varje år reser över två miljoner muslimer till Mecka för hajj. Det finns i år en risk att vallfärden stoppas av coronaviruset.

Indonesien, det land i världen som har flest muslimska invånare, har meddelat att landets muslimer inte kommer att vallfärda till Mecka i år.

Saeed Alnahhal

110 000

FREDAG 12 JUNI 2020

kronor blir notan för belgiske prins Joachims dust med coronaviruset. Den 28-årige systersonen till kung Philippe har bötfällts av myndigheterna i Córdoba, Spanien, för att ha brutit mot coronarestriktionerna när han i slutet av maj deltog i sin flickväns födelsedagsfest med åtminstone 26 andra personer, skriver tidningen El País.

TT

Manshaus dömd för moskédåd i Norge

FREDAG 12 JUNI 2020

Norge. Han mördade sin 17-åriga styvsyster och gick till attack mot en moské utanför Oslo. Nu har domen fallit mot norrmannen Philip Manshaus: 21 års så kallad förvaring.

Domen som lästes upp i Asker og Bærum tingrett innebär att Manshaus måste sitta av minst två tredjedelar, det vill säga minst 14 år i fängelse. Den norska påföljden förvaring innebär att inlåsningen sedan kan förlängas ett obestämt antal gånger, om brottslingen fortfarande anses farlig – alltså i praktiken ett livstidsstraff.

TT

Åklagarsidan redo för Lundinåtal

FREDAG 12 JUNI 2020

Förundersökningen om folkrättsbrott mot företrädare för oljebolaget Lundin har pågått i tio år. I dag meddelade åklagaren att utredningen är färdig.

– Vi anser oss ha tillräckliga skäl för ett åtal, säger kammaråklagare Henrik Attorps till DN.

Under i veckan meddelas att ytterligare en för Sverige historiskt omfattande utredning har färdigställts.

Företrädare för Lundin Energy har sedan 2010 utretts för inblandning i krigshändelser på oljefälten där bolaget verkade i dåvarande Sudan kring millennieskiftet, då hundratusentals invånare försattes på flykt och över 10 000 dödades. Sedan 2016 är oljebolagets ordförande Ian Lundin och vd Alex Schneiter officiellt misstänkta för medhjälp till grovt folkrättsbrott.

Under tisdagseftermiddagen skickades det sista utredningsmaterialet över till de

misstänkta – ett förfarande som kallas slutdelgivning.
Kammaråklagare Henrik Attorps har lett förundersökningen sedan slutet av 2017. Attorps meddelar att Lundinföreträdarna nu har till den sista augusti på sig att gå igenom materialet och komma med eventuella synpunkter och begäran om kompletterande utredningsåtgärder.
– Nu har vi kommit så långt att vi anser att vi har slutfört det vi tycker är nödvändigt. Det vill säga vi anser oss ha tillräckliga skäl för ett åtal. Sedan kan den ståndpunkten komma att ändras, utifrån synpunkter och kompletteringar som försvaret kommer med, och det är det de får den här tiden för, säger Henrik Attorps.
Beslut om åtal kommer först när de eventuella kompletteringarna som Lundin kan begära är åtgärdade. När det kan bli är oklart.
– Det beror helt på hur försvaret och de misstänkta reagerar. Vi har successivt under utredningens gång skickat över material till de misstänkta. De sista kompletteringarna vi nu skickat

över är bara en bråkdel av helheten.
Materialet är enormt. Enligt Henrik Attorps omfattas utredningen av runt 60 000 sidor.
Redan vi ett tidigare tillfälle, november 2018, har åklagaren meddelat att slutdelgivning skett – något som fått Lundins försvarare att processa mot själva rättsprocessen.
Den här gången ska vara den sista, enligt Attorps.
– Förra gången handlade det om att vi inte hade hunnit gå igenom det material som tagits i beslag i samband med husrannsakningar i Schweiz. Vi trodde inte det materialet skulle vara så omfattande som det visade sig vara, och när vi dessutom gick igenom det, så fanns behov av ytterligare utredningsåtgärder, vilket föranledde ytterligare förhör, bland annat med de misstänkta. Något sådant kommer inte att behövas nu.
Attorps vill inte kommentera hur det känns att ha färdigställt den enorma utredningen.
– Mina eventuella känslor är irrelevanta. Vi bedriver den här förundersökningen och utreder

brottet med hänsyn till den bevisning som finns tillgänglig.
DN avslöjade 2018 uppgifter om att vittnen i Lundinfallet hotats att dra tillbaka sina vittnesmål – av personer som sagt sig arbeta för Lundin Energy. Efter det tillsattes en ny, parallell förundersökning, och sedan i fjol är de båda, förutom folkrättsbrottet, misstänkta för anstiftan till övergrepp i rättssak.
Enligt vice chefsåklagare Thomas Alstrand vid internationella åklagarkammaren i Göteborg som leder den förundersökningen är det oklart när den utredningen blir klar.
– Pandemin har drabbat utredningen. Den gör att personer inte kan höras som är tillbörligt.
Ian Lundin och Alex Schneiter har genom hela utredningen förnekat brott. I en stor intervju med DN i fjol ifrågasatte de bland annat uppgifterna som förekommit i rapporter från organisationer som FN, Amnesty International, Läkare utan gränser och Human Rights Watch om att oljeverksamheten kan knytas till attacker mot civilbefolkningen.

I ett mejl till DN kommenterar Lundin Energys presschef Robert Eriksson:
”Vår uppfattning är att misstanken saknar grund och att förundersökningen borde läggas ner. Detta är ännu ett steg i den juridiska processen och behöver inte nödvändigtvis leda till åtal. Våra försvarsadvokater kommer nu att granska det slutdelgivna materialet, samt undersöka vilka eventuella åtgärder som bör vidtas i relation till förundersökningen.”

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se

Tallink Silja kör till Visby

FREDAG 12 JUNI 2020

Rederibolaget Tallink Silja öppnar en ny rutt och börjar köra till Visby – via Mariehamn. Färjetrafiken mellan Finland och Sverige tvingades dra ner drastiskt när reserektioner infördes på grund av coronapandemin. När Finland i ett första steg öppnar gränser mot ett flertal grannländer är inte Sverige med.

Världen är större än Google maps

FREDAG 12 JUNI 2020

I datorernas, gps:ernas och den artificiella intelligensens epok svajar bilden av världen och människan. I ”Världen själv” skriver fysikern Ulf Danielsson fascinerande om sken och verklighet. Lars Linder läser en befriande essäbok.

Ulf Danielsson
”Världen själv”
Fri tanke, 198 sidor

Häromveckan skulle jag beställa en hemkörning av varor till stugan där vi sitter i coronakarantän. Det gick tyvärr inte, förklarade det levererande företaget. Det existerar nämligen ingen sådan adress.

Det spelade ingen roll hur mycket jag förklarade att platsen och huset verkligen finns, att jag just då satt där och ringde och att posten bevisligen hittar hit varje dag.

Felet, visade det sig, var att postnummer och gatuadress inte matchade i Google, som företaget använde för sina utkörningar, och att då helt simpelt förklara vägen för en chaufför var inget

alternativ. Först efter att jag själv gått in och korrigerat i Google – som sedan tog ett par dagar på sig att godkänna och uppdatera – så kunde vi få våra saker.
Det är så sant som det är sagt: finns du inte på Google så finns du inte.
Och lite förvånas man ju fortfarande, trots att vi fått vänja oss – och trots att det på sitt sätt stämmer väl med en tanke som i olika varianter föresvävat filosofer i årtusenden. Det är modellerna – kartan, matematiken, de rena idéerna – som bär på sanningen om världen. Själva är vi hjälplöst vilseledda av sinnenas bedrägerier.
För en tid sedan varnade professorn i teoretisk fysik Ulf Danielsson här på sidorna (DN 21/5) för övertro på alla de sinnrika smittskyddsmodeller som ska ge oss trygghet i coronapaniken. Det hopp om kontroll de bär på är bedrägligt, menade han, en katastrof är en katastrof och innan vi skaffat oss verkliga erfarenheter av den bör vi lära oss att leva med ovissheten snarare än låta oss invaggas i matematiska spådomars falska säkerhet.

Och det där, förhållandet mellan verklighet och modeller, är något han funderat på långt innan pandemin slog till, förstår man av hans nya bok ”Världen själv”. I själva verket är det grundläggande för hela hans yrkesblick på livet, universum och allting.
Han har ett viktigt budskap till samtiden. I datorernas, gps:ernas, onlinespelens, sf-filmernas och den artificiella intelligensens epok har det ju blivit allt lättare att få för sig att verkligheten mest är ett störande brus i alla tillrättalagda bilder vi gjort oss av den. Kanske till och med att världen egentligen bara är en ren illusion (även det en idé med lång historia).
Men den är alldeles på riktigt, hävdar Danielsson, och alltid större än våra modeller av den. Både du själv och föremålen du ser omkring dig är verkliga. Och ditt medvetande bedrar dig inte, det är självt en del av den fysikaliska världen och inte något som står vid sidlinjen och tittar på.
Med andra ord finns det knappast heller något rött piller som plötsligt kan uppenbara en annan och mycket sannare verklighet bakom den vi tror oss leva i.

Den populära idén att kroppen bara är en maskin ger Danielsson inte heller mycket för. Eller ens hypotesen att datorer är medvetna och att artificiell intelligens därför en dag kommer att döda eller förslava oss. Allt det där är tankar som ytterst går tillbaka på gamla dualistiska föreställningar om ande och materia, med rötter i Platons idévärld och Bibelns Gud.
Själv kallar Ulf Danielsson sin filosofiska ståndpunkt för realism, intern realism närmare bestämt. Den säger ungefär att allt är fysik, inget annat, och om vi famlar i vår förståelse av världen så beror det mest på att våra modeller av den inte är bra nog, och kanske aldrig blir det. Men det betyder inte att de är falska, eller onödiga, bara otillräckliga.
Till det roligaste i boken hör den skarpa polemiken mot hans berömde kollega Max Tegmark, som är en ivrig förespråkare för den spöklika idén om ett oändligt antal parallella universum som i varje mikrosekund föds ur materiens grundläggande obestämbarhet på kvantnivå. Danielsson menar att även den bygger på en orimlig tilltro till modellernas allmakt. För allt som

är möjligt är ju inte sannolikt – och inte ens den mest imponerande matematik kan bevisa allt, konstaterar han i Kurt Gödels efterföljd.
”Världen själv” är en rätt kort, men sympatisk och befriande essä. Ulf Danielsson framstår som en sann upplysningsmänniska, folkbildare och humanist: en lugn och sansad röst för människans mått och sunda förnuft i en cyberförvirrad tid. Han vill återge oss tron på våra sinnen – ett slags fysikens Agnes Wold, om man så vill.

Och allt det där köper man ju gärna, även om det finns en lite störande hake. För det inte ens vetenskapen riktigt kan veta tvingas ju paradoxalt nog även en rationalist välja att just tro på; eller i alla fall hålla för troligt.
Men – är det sant också?
Allt i boken är inte heller helt lättuggat, och på vana föreläsares vis är Danielsson lite väl förtjust i tillspetsade exempel och små tankeexperiment. Men han är framför allt en god, naturvetenskaplig pedagog med stor respekt för läsarens intelligens. På en gång kaxig och

ödmjuk: för lika bergfast som han tror på fysikens förklaringskraft, lika försynt erkänner han forskningens ofullkomligheter. Det biologiska livet är gåtfullt, skriver han, och ska vi en dag förstå det fullt ut krävs förmodligen inget mindre än en ny och bättre fysik. För människan och medvetandet är inga slutna och lätt uppmätta system utan djupt komplexa och vidöppna mot universum. Som i sin tur är och förblir större än Google. Tack och lov.

Lars Linder

Våldet kan minska när poliskåren reformeras

FREDAG 12 JUNI 2020

Häromdagen kom nyheten att en majoritet i Minneapolis city council vill starta om den lokala polisen som institution. Lägga ned polisen? Beslutet skickade en chockvåg genom medierna, även om council president Lisa Bender gjorde klart för CNN att det knappast handlade om att staden inom kort skulle stå utan poliskår.

Situationen i Minneapolis är också den att det lokala polisfacket trots upprepad kritik för polisvåld motsatt sig reformer. Men logiken på sociala medier översatte snabbt detta till att Black Lives Matter-rörelsen krävde att polisen nu skulle läggas ned litet här och där.

Vågen av demonstrationer i USA kräver framför allt respekt för den demokratiska rättsstatens bärande stag: likhet inför lagen. Det är absolut inte första gången breda krav på reform av rättsväsendet fordrats för att demokratin ska fungera. Men underligt nog verkar få påminna sig att just detta var ett krav för att fredsprocessen på Nordirland skulle bli av. Där lades anrika Royal Ulster Constabulary helt enkelt ned 2001. Ingen anarki utbröt. Det blev till och med lugnare eftersom folk förstod att konstruktiva reformer höll på att rullas ut.

Det finns likheter mellan Nordirland och kampen för lika rättigheter i USA. Den katolska minoriteten i Nordirland inspirerades på sextiotalet av och hämtade metoder från Medborgarrättsrörelsen. Och när

fredsprocessen fick fart krävde den katolska gruppen att den dåvarande poliskåren måste bort om man skulle kunna komma framåt.
RUC hade också grundats i samband med delningen av Irland 1921, vid samma tid som katoliker såg sina rättigheter inskränkas. Gång på gång kom hård kritik om korruption och om polisvåld riktat mot den stora katolska minoriteten, som under många år fick se sin medelinkomst sjunka, vars bostadsområden förföll och vars valkretsar ritades om för att minska deras röststyrka. Behandlar man människor så blir det bråk.
Det var inte så att alla poliser var katolikhatare och råskinn. Men den katolikfientliga Orangeorden hade ett stort antal medlemmar i kåren, och flera senare utredningar har visat att det fanns kopplingar till protestantiska terrorister som UVF, liksom att RUC spelat en ljusskygg roll i flera politiska mord.
”Police (Northern Ireland) Act 2000” slog fast att en ny kår skulle byggas upp, med 50 procent katolska och 50 procent protestantiska poliser. Man

inrättade en särskild ”Police ombudsman” dit allmänhet skulle kunna vända sig med anmälningar om rättsröta och polisvåld.
Hur det gick? Anarki utbröt inte. Brottsligheten försvann inte heller. Nordirland blev inget paradis. Men våldet minskade – inte bara för att polisen ombildades, utan därför att fredsprocessen gjorde att folk kände att makthavarna lyssnade.
Jag slås ofta av hur okända viktiga erfarenheter från fredsprocessen på Nordirland är. Men det händer faktiskt att demonstranters starka och högljudda krav på rättvisa blir politisk verklighet. Och sluta nu dilla om att ”vänstern vill lägga ned polisen”. Vad det handlar om är ifall demokratin kan avskaffa orättvisor som kostar människoliv.

Ola Larsmo
kultur@dn.se

Norge tillåter Gotlandsresor – men inte till övriga Sverige

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Norge fortsätter att avråda från resor till Sverige – förutom till Gotland. Det beskedet gav den norska regeringen i samband med att landets nya resedirektiv presenterades.

– Vi måste ta ansvar för Norge, sa statsminister Erna Solberg under fredagens presskonferens.

På måndag öppnar Norge gränserna till sina nordiska grannländer, men bara till regioner som har en kontrollerad smitta. På kartan över godkända platser för norrmän att ta sig till i sommar var Sverige tydligt ifyllt rött i ett för övrigt grönt Norden, men med ett undantag – än så länge är det bara Gotland i Sverige som kvalar in som godkänd region. Beslutet innebär i sin tur att gotlänningar är välkomna att åka på semester i Norge, men inga andra svenskar.

– Smittsituationen i Sverige är dessvärre sådan att det bara är Gotland man kan resa till. Jag förstår att det är en stor

besvikelse, att inte hela Sverige öppnas, sa Erna Solberg.
Smittorisken bedöms i dag vara för hög i övriga Sverige. De norrmän som tar sig över gränsen till regioner med en hög smittspridning måste sätta sig i karantän i tio dagar efter hemkomsten.
– Sverige har förståelse för att vi lägger objektiva kriterier som grund för beslutet. Vi vill se att vi gradvis kan öppna upp i regioner där vi ser att antalet smittade sjunker. Vi har ett bra samtal med våra nordiska grannländer, men vi måste ta ansvar för Norge, sa Erna Solberg.
Transitresor genom regioner med hög smitta är fortsatt okej.
– Men det förutsätter att du inte övernattar på vägen, och om du måste stanna får det bara vara ett kort uppehåll, sa Solberg.
Erna Solberg fick frågan om hon är medveten om att det mestadels är stockholmare som reser till Gotland på sommaren.
– Skulle vi se att antalet smittade ökar på Gotland så kommer vi att stänga för resor även dit, svarade Solberg, som påpekade att restriktionerna kan komma att

ändras beroende på hur smittorisken ser ut.
Norge blir det tredje nordiska grannlandet att hålla Sverige utestängt när restriktionerna lättar på måndag, den 15 juni.
Maria Amér, smittskyddsläkare för Region Gotland, säger till DN att hon inte förstår beslutet eftersom andra regioner har varit mindre belastade än Gotland.
– Vi har väldigt stora regionala olikheter, där vissa regioner har varit hårt belastade och vissa har varit lågt belastade. I nuläget ligger vi som Skåne. Så jag har svårt att förstå det rationella bakom beslutet, säger hon.
Maria Amér säger att det finns en oro kring hur sjukvården på Gotland ska hantera ett ökat resande och ökad turism eftersom vården i regionen är dimensionerad för de 60 000 bofasta gotlänningarna.
– Vi har en vana av att ha akutsjukvård för turismen sommartid, men vi har inte erfarenhet av vad covid-19 kan betyda utöver detta. Så det finns en del frågetecken inför sommaren. Det viktiga är det egna

ansvaret och att endast de som är friska reser, säger Maria Amér.
Att norrmän nu tillåts resa in i Sverige, men då bara till Gotland, kan göra att den sammanlagda belastningen på vården blir ännu högre. Norrmän är en av de största utländska turistgrupperna i regionen.
– Vi har förstås den stora förhoppningen att alla tar våra råd och restriktioner på allvar och att man lever ansvarsfullt. Så hanterar man pandemin på bästa sätt.
På torsdagen stod det klart att Finland lättar på sina restriktioner. Den finska regeringen meddelade att landet öppnar gränserna till Estland, Lettland, Litauen, Norge, Danmark och Island – men inte Sverige. Undantag gäller för arbetspendling, för par som sällskapar över gränsen och för dem som äger hus i Finland.
Sedan tidigare har Danmark gett klartecken till att öppna gränsen för turister från Tyskland, Norge och Island. Svenska turister är inte välkomna, men de svenskar som jobbar i Danmark, har sommarstuga, dansk partner eller annan nära familj i landet kan

dock passera gränsen. Även transitresor till Kastrup eller vidare söderut är möjliga.
Efter fredagens besked är det bara Island kvar av de nordiska länderna som svenskar troligtvis får åka till i sommar. På måndag öppnar landet för alla utländska besökare men då med kravet på att testa sig för covid-19 på flygplatsen.

Olle Bengtsson
olle.bengtsson@dn.se
Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se

Avslag för protest vid USA:s ambassad

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Polisen stoppar en demonstration mot polisbrutalitet och rasism utanför USA:s ambassad på lördagen. Anledningen är att mer än 50 personer väntas delta.

– Men vi vet att det kommer att dyka upp personer så vi kommer att vara på plats, säger Per Engström, nationell kommenderingschef på Polismyndigheten.

Med hänsyn till det rådande smittskyddsläget blir det svårare för den som inte kan visa att man faktiskt klarar att hålla sig inom lagen att få tillstånd att demonstrera.

– Efter erfarenheterna från demonstrationerna i Stockholm, Malmö och Göteborg har vi beslutat att utfärda riktlinjer för samtliga polisregioner så att vi kan ha en gemensam hållning gentemot dem som söker demonstrationstillstånd, säger Per Engström, nationell kommenderingschef på Polismyndigheten.

Under den senaste veckan har polisen fått in mellan 50 och 75 ansökningar, samt ett 25-tal som avser denna helg. De allra flesta med avsikt att vara en del av Black lives matter-protesterna.

Enligt Per Engström kommer polisen nu att göra en mer noggrann avvägning innan man ger tillstånd. Bland annat tar man större hänsyn till hur många som anmäler sitt intresse på sociala medier.

– Har man 1 000 personer på Facebook som säger att de ska komma då är det svårt att få tillstånd för en demonstration.

Under rådande omständigheter är smittskyddsdelarna styrande. Och vi har fått en hel del reaktioner från samhället på hur vi kunde tillåta de tre tidigare demonstrationerna. Men vi har inte rätt att neka om det finns en seriös framtoning.
En sådan demonstration skulle ha hållits utanför USA:s ambassad i Stockholm på lördagen. Men polisen bedömde att antalet skulle bli fler än 50 sedan 800 anmält att de skulle komma via en Facebooksida.
Arrangörerna överklagade polisens beslut till förvaltningsrätten, men fick under fredagen avslag och det nekade tillståndet kvarstår.
– Men vi vet att det kommer att dyka upp personer, så vi kommer att vara på plats. Vi kommer antagligen att upplösa den också eftersom det är en otillåten demonstration, säger Per Engström, nationell kommenderingschef på Polisen.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se
Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Norska restriktioner slår mot Strömstad

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Strömstad. De fortsatta restriktionerna för norrmän som vill åka till Sverige slår hårt mot handeln i gränsorter som Strömstad. Här i den bohuslänska sommaridyllen omsätter gränshandeln mellan sju och åtta miljarder per år och det finns de som vid sidan av oron för ökad smitta tror att det kan finnas politiska skäl av ekonomisk art till den norska regeringens beslut.

– Handeln på andra sidan gränsen blomstrar ju, säger Kent Hansson (S), kommunstyrelsens ordförande.

Markus Rølling lägger upp sin ”padda” på en frysdisk full av kycklingfiléer och kopplar upp sig mot den norska regeringens hemsida. Det här är presskonferensen och beskedet som han och många av dem som bedriver handel och besöksnäringar vid gränsen till Norge väntat på.

Och beskedet från Norges statsminister Erna Solberg blir det som teamchefen på

matvarubutiken Eurocash i Svinesund köpcenter, några stenkast från gränsen, både väntat och fruktat. Fast han blir överraskad över att det blir fritt fram för norrmän att åka till Gotland.

– Det väcker i alla visst hopp om att man kommer öppna mot vår region så småningom, kanske redan i sommar, säger Rølling.

Gränshandlarna har länge haft goda tider. Enligt siffror från den norska statistiska centralbyrån handlade norrmännen för 1,8 miljarder varje månad i Sverige före coronakrisen. De norska reserestriktionerna med karantän i tio dagar för dem som besöker grannlandet har slagit stenhårt mot butiken som Rølling jobbar i. Här är nästan 100 procent norska kunder och man har tappat 96,5 procent av omsättningen jämfört med fjolåret. Det är så gott som tomt i butiken när DN är på besök.

– Här har varit stendött i tre månader, konstaterar Rølling.

De andra i personalen håller med. Carina Wiklund säger att hon har svårt att förstå logiken i det norska beslutet att öppna för norska resor till Gotland.

– Om norrmännen åker till Gotland riskerar de ju att träffa en massa stockholmare. Det hade väl varit bättre att de stoppat alla resor, säger hon.
Ilire Muaremi, som liksom många av dem som jobbar inom gränshandeln i Sverige kommer från Norge, säger att den norska regeringen nu riskerar att få betala för alla norrmän som blir arbetslösa.
I Strömstad står ekonomin på två ben: turism och gränshandel. Här har arbetslösheten under senare år varit lika med noll. Nu fruktar kommunstyrelsens ordförande Kent Hansson mörkare tider både ekonomiskt och socialt. Han har redan sett oroväckande tecken. Arbetslöshetssiffran har under krisen stigit till 8,5 procent och 30 procent av den arbetsföra delen av de 13 000 invånarna är redan korttidspermitterade eller varslade.
– Ju längre tid som gränsen är stängd, desto värre kommer det att bli, för det här handlar om att många företag inte överlever. Större arbetslöshet leder till lägre skatteintäkter och vi har redan fått signaler om att kostnader för försörjningsstöd ökar och ännu

mer oroande, våld i nära relationer, säger Hansson.
Gränskommunerna har försökt få till en regional lösning, utan att lyckas. Hansson tror att fredagens besked hade kunnat bli ett annat om inte den svenska regeringen öppnat för svenskars resor inom landet.
I Strömstad är antalet smittade fortfarande färre än tio. Smittspridningen är till exempel större i Haldens kommun på andra sidan gränsen.
Kent Hansson menar att den negativa mediebilden av Sverige spelat in. Han säger sig ha respekt för den norska oron för smitta, men tror också att det kan finnas politik med i spelet.
– Norrmännen är köpstarka och handeln blomstrar ju i Norge nu. Det är inga små belopp vi talar om, säger Hansson.
Beslutet att svenskar får resa fritt i landet från och med söndag har satt viss fart på bokningarna på Strömstads hotell och campingar. De fortsatta norska restriktionerna kommer att slå hårdast mot handeln.

Jens Littorin
jens.littorin@dn.se

Utmanare knappar in på regeringens kandidat

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Analys

Andrzej Duda leder ännu klart inför presidentvalet i Polen, men hans svåraste rival Rafal Trzaskowski nafsar honom i bakhasorna. Det har ökat oron i det styrande högerpartiet Lag och rättvisa, PIS, till den grad att man tar till det homofoba kortet mot Trzaskowski för att skrämma väljarna.

Det är inte första gången som PIS försöker använda fördomar mot sexuella minoriteter som ett politiskt slagträ. Denna gång anklagar Polens starke man, regeringspartiets ledare Jaroslaw Kaczynski, den liberala Medborgarkoalitionens kandidat Trzaskowski för att vara en ”fanatisk anhängare av hbtq-ideologin”.

Någon förklaring till vad denna ”ideologi” skulle bestå av har PIS aldrig levererat. Det högerpopulistiska partiet och propagandakanalen TVP nöjer sig med att ständigt hylla katolska

familjevärderingar, svartmåla homosexuella, förbjuda samkönade äktenskap och förhindra sexualundervisning i skolorna.
Detta uppskruvade tonläge tolkas av många som ett uttryck för att Kaczynski har blivit allt mer desperat när det återstår drygt två veckor till presidentvalets första omgång.
Om ingen av kandidaterna får över 50 procent av rösterna den 28 juni blir det en andra, avgörande valomgång den 12 juli, troligen mellan Duda och Trzaskowski.

Men egentligen borde PIS-chefen inte vara särskilt nervös. Andrzej Duda, nominerad av Kaczynskis parti, leder komfortabelt opinionsmätningarna: Duda har drygt 40 procent mot Trzaskowskis cirka 25–28 procent i första valomgången. I den andra valomgången, när de två ställs mot varandra, ser det däremot jämnare ut.
Det regerande PIS har full kontroll över public service-tv, som ständigt smutskastar Trzaskowski och hyllar Duda. Partiet kontrollerar även domstolarna, valkommissionen

och den övriga statsapparaten. En annan fördel för Duda är att han har haft månader på sig att bedriva valkampanj, medan Trzaskowski, Warszawas nuvarande borgmästare, nominerades som kandidat för bara drygt en vecka sedan.
I veckan sände Kaczynski ett brev till partimedlemmarna i PIS, där han går till hårt angrepp mot Trzaskowski: ”Vi befinner oss i ett akutläge, vilket kräver full mobilisering av alla medlemmar om vi ska förhindra att Trzaskowski väljs till president.”

Följderna av en valseger för Trzaskowski, varnade PIS-ordföranden, kan leda till en förödande politisk, moralisk och social kris, eftersom han tillhör ”extremvänstern”.
Några dagar tidigare hade Kaczynski under en parlamentsdebatt kallat oppositionen för ”ett tölpaktigt slödder”.
Kaczynskis grova ordval beror på att presidentposten är helt avgörande för hans fortsatta makt. Den polske presidenten har vetorätt, och Trzaskowski skulle säkerligen stoppa den fortsatta

nedmonteringen av de demokratiska institutionerna. Detta till skillnad från Duda, som signerar alla lagar som alstras i Kaczynskis partikansli.
Kaczynskis brev publicerades samma dag som Trzaskowski lämnade in 1,6 miljoner namn-underskrifter till stöd för sin kandidatur – ett överraskande stort antal eftersom insamlingen gjorts på endast sju dagar.
Det hade räckt med över 100 000 underskrifter för att få kandidera i presidentvalet, men Trzaskowskis kampanj lyckades mobilisera långt fler än så.

Den liberala oppositionen i Polen har sedan 2015 drabbats av en serie valförluster. Nu ser det ut som om den demokratiska oppositionen för första gången på länge samlar sig och fokuserar.
Det kan bero på att allt fler ser valet som avgörande för Polens demokratiska framtid. Att det som PIS och Kaczynski anklagas för att sträva efter – att föra Polen mot en katolsk diktatur, långt ifrån EU:s värderingar – faktiskt riskerar att inträffa.
Hur långt denna insikt kommer att räcka i presidentvalet är däremot osäkert.

Michael Winiarski
Fakta. Kandidaterna

Andrzej Duda, president sedan 2015, regeringspartiet Lag och rättvisa, PIS.
Rafal Trzaskowski, borgmästare i Warszawa, nominerad av Medborgarkoalitionen, KO.
Szymon Holownia, journalist och tv-personlighet, oberoende.
Robert Biedron, EU-parlamentariker, nominerad av Vänstern.
Wladyslaw Kosiniak-Kamysz, ledare för bondepartiet PSL.
Krzysztof Bosak, parlamentsledamot, kandiderar för ytterhögerpartiet Konfederacja.

”Indiens covidvård fasansfull och patetisk”

LÖRDAG 13 JUNI 2020

På flera håll I Indien har köpcentrum, restauranger och tempel öppnat igen. Samtidigt registreras rekordmånga nya fall av covid-19, omkring 10 000 varje dygn. Mörkertalet antas dessutom vara mycket stort, bara fyra miljoner av en befolkning på 1,3 miljarder har testats.

Indien är nu det fjärde värst drabbade landet i världen efter USA, Brasilien och Ryssland. På lördagen kommer antalet fall att passera 300 000. Den senaste veckan har statsepidemiolog Anders Tegnell flera gånger lyft fram utvecklingen i världens näst folkrikaste land som ett av de största orosmolnen globalt.

När Indien stängdes den 25 mars, fanns det en stor förståelse. När nu samhället öppnas är det många som anser att det sker för tidigt då Indien väntas passera virustoppen i juli.

Det råder också delade meningar om hur omfattande utbrottet av - covid-19 är. Enligt den indiska

motsvarigheten till Folkhälsomyndigheter finns ingen samhällsspridning av viruset i Indien. Andra experter hävdar att det inte går att dra en sådan slutsats när bara 0,4 procent av befolkningen har testats.
Delstaten Maharashtra och mega-staden Bombay har flest fall, över 100 000, rapporterar The Times of India, men det är också där som statistiken anses vara mest tillförlitlig.
Tiotals miljoner migrantarbetare som förlorade sina jobb i storstäderna började röra sig mot sina hembyar. Vad den enorma folkvandringen har inneburit för smittspridningen och dödsfallen i covid-19 finns det ännu inget svar på. Registreringen av dödsfall är mycket bristfällig på många platser på landsbygden.
I huvudstaden New Delhi, med 35 000 registrerade fall, har tre domare granskat hur de regionala myndigheterna hanterar coronapandemin och de är inte nådiga i sin kritik. Situationen beskrivs som ”fasansfull, fruktansvärd och patetisk” och de sjuka ”behandlas värre än djur”.
Biträdande delstatsminster Manish Sisodia larmade tidigare i

veckan om en halv miljon smittfall de närmaste veckorna. Just nu finns 9 000 sjukhussängar tillgängliga, men behovet väntas uppgå till 80 000 inom några veckor.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Ekonomiministern kan snuvas på viktig EU-post av sina egna

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Det krisdrabbade Spanien har sånär säkrat en av EU:s ekonomiska toppositioner. Men premiärminister Pedro Sánchez är inte säker på att han vill se sin ekonomiminister Nadia Calviño leda de europeiska finansministrarnas speciella forum.

Eurogruppen har ingen formell status inom unionen, men desto större inflytande. Det är under dess möten som beslut manglas fram om den gemensamma valutan, penningpolitiken och den europeiska centralbanken. Nadia Calviño, som i flera år ledde EU:s budgetarbete, skulle som ordförande och EU-veteran kunna ta tillvara Spaniens intressen just som landet är i desperat behov av stöd och bistånd.

Häromdagen berättade en person på UD i Madrid stolt för DN att ”Calviños kandidatur är nästan klar, bara Frankrike ger klartecken”. Ett par dygn senare står det klart att de svåraste hindren i Calviños väg finns i Spanien, inte utomlands.

Sedan den spanska koalitionsregeringen, bestående av socialistpartiet PSOE och Podemos, tillträdde vid nyår, och i synnerhet sedan krisen lade sig över Spanien, har två motsatta ideologier kolliderat under spanska regeringsmöten: Calviños försiktiga, marknadsvänliga syn, och vänsterradikala Podemos krav på ökade offentliga utgifter för att stimulera ekonomin.

Flera gånger under våren, då Podemos ledare Pablo Iglesias fått med premiärministern på radikala reformer, bland annat ett förbud mot friställningar i den privata sektorn, har Calviño med hot att avgå torpederat planerna.
För Iglesias vore det mycket ovälkommet att se Calviño stärka sin ställning. Av allt att döma är det hans påverkan som fått Pedro Sánchez att tveka.
Podemos, det mindre av vänsterkoalitionens bägge partier, har inte stuckit under stol med att man velat utnyttja hälsokrisen för att omforma landets ekonomi i socialistisk riktning, med stärkta bidragssystem, nationaliseringar, högre minimilön och ökad anställningstrygghet.
I Calviños ögon är talet om ökade offentliga utgifter ansvarslöst, just som Spanien försöker beveka EU att släppa till minst 140 miljarder euro på fördelaktiga villkor.
I dag är Calviño utsatt och ofta tämligen ensam i regeringen. Som ordförande i Eurogruppen skulle hon bli långt mäktigare och via sitt inflytande i Bryssel kunna diktera villkoren till den spanska regering där hon är medlem.
Iglesias vill till varje pris avstyra

detta, av ideologiska skäl, medan Sánchez, av maktpolitiska skäl, verkar ovillig att ge en socialistisk partikamrat sådana verktyg. Calviño gör inga försök att dölja sin besvikelse över Sánchez tvekan. Hon sade på torsdagskvällen:

– Det är premiärministern som avgör. Det är hans sak att bedöma hur våra intressen bäst skall tas till vara i Europa och i världen.

Spanien är illa däran. I en rapport som skakat spanska bedömare meddelade OECD häromdagen att landet har den sämsta återhämtningsprognosen av alla OECD-länder, och att dess ekonomi väntas krympa med upp till 20 procent under året. Tidigare uppskattningar, om ett kreditbehov på 100 miljarder euro, har nu dubblerats.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Fakta.

I Spanien är ekonomiminstern, inte finansministern, ansvarig för regeringens ekonomiska politik. De mer vänsterorienterade ministrarna i regeringen betraktar Nadia Calviño som en teknokrat – hennes far var en viktig

socialistledare i hemprovinsen Galicien, men hon har under sin långa tid i Bryssel haft lika goda relationer till högerpartiet Partido Popular som till sitt eget socialistparti PSOE.
I dag finns inte längre några andra maktcentrum i PSOE än premiärminister Pedro Sánchez, utan hans stöd kommer Calvino inte att nå den åtråvärda posten som Eurogruppens ordförande.

Reglerna för polisen skärps

LÖRDAG 13 JUNI 2020

USA. New Yorks guvernör Andrew Cuomo sätter ekonomisk press på delstatens lokalstyren om deras poliskårer inte anpassar sig till skärpta polisreformer, som syftar till att bekämpa rasism och polisvåld. En av åtgärderna är kroppskameror på poliserna. Cuomos beslut handlar om att ålägga lokalstyrena att ”återuppfinna och modernisera” sina polisavdelningar i kampen

mot systematiska rasism. Annars drar Cuomo in finansieringen.
TT-Reuters

Turister välkomna – på turistorterna

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Kuba.
Den kubanska ekonomin kommer gradvis att öppnas upp de kommande veckorna, meddelar president Miguel Díaz-Canel. Som en del av det kommer utländska turister att välkomnas. De kommer dock att hänvisas till turistorterna och behöva genomgå hälsokontroller.
TT-AFP

Australien lättar på fler restriktioner

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Australien.
Premiärminister Scott Morrison säger att flera delstater från och med nästa månad kommer att kunna lätta på coronarestriktioner, rapporterar ABC News.
Enligt landets högste medicinskt ansvarige, Brendan Murphy, är vissa delar av Australien helt fria från coronasmitta, rapporterar nyhetsbyrån Reuters. Och nu annonseras ytterligare lättnader av restriktioner.
Bland annat kommer tillställningar på sportarenor och festivaler kunna genomföras i vad som kallas fas tre. Det innebär att anläggningar som kan ta emot upp till 40 000 besökare får fyllas till upp till 25 procent av sin kapacitet. Men det är fortfarande delstaterna och territorierna själva som avgör när fas tre ska börja gälla.
TT

Gorilla dödad i pandemins skugga

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Uganda.

En silverhanne som tillhör det utrotningshotade beståndet av bergsgorillor i Bwindiparken i Uganda har dödats, rapporterar Världsnaturfonden.

– Det hela är mycket tragiskt. Varje individ av bergsgorillorna är viktig, eftersom de är så hotade. Det här är troligen en effekt av coronakrisen. Tjuvjägare söker sig till nationalparker och jagar när inga turister finns på plats, säger WWF:s gorillaexpert Allan Carlson.

Den dödade gorillan ingick i en grupp som är van vid turister och forskare. På grund av pandemin sker inga besök. Fyra misstänkta män har arresterats. Gorillan dödades med ett spjut, som den misstänkte tjuvjägaren påstår sig ha använt i självförsvar.

TT

Amerika har flest covid-döda

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Nord- och Sydamerika.
Antalet döda i covid-19 är nu kring 41 000 i Brasilien, enligt myndigheterna. Landet är ett avgörande skäl till att Amerika som helhet, i absoluta tal, går om Europa som värst drabbad del av världen.
Även i Mexiko, som har ungefär 16 000 dödsfall, är trenden dyster, vilket innebär att båda Latinamerikas bjässar nu är hårt pressade av covid-19.
Det innebär också att de amerikanska kontinenterna som helhet nu enligt Världshälsoorganisationen (WHO) precis gått om Europa i antalet döda; 185 800 mot 185 500, rapporterar nyhetsbyrån EFE. Då bor det i och för sig fler människor i Amerika, drygt en miljard, jämfört med Europas cirka 750 miljoner.
TT

Ukrainas presidentfru virussmittad

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Ukraina.

Olena Zelenska, hustru till Ukrainas president Volodomyr Zelenskyj, berättar att hon är smittad med coronaviruset. Men maken och deras två barn har fått negativa provsvar.

”I dag fick jag ett positivt test för coronavirus. Oväntade nyheter. Särskilt i betraktande av att jag och min familj följer alla bestämmelser. Munskydd, handskar och minimalt med kontakter” skriver Olena Zelenska på Facebook.

Hon säger sig må bra och är inte inlagd på sjukhus. Men nu gäller isolering från maken och barnen en tid.

TT-Reuters

”Värre och större än finanskrisen”

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Pandemikrisen riskerar att leda till att många miljoner människor faller tillbaka i extrem fattigdom. Det varnar Världsbanken för i en ny ekonomisk prognos.

– Det är värre och mycket storskaligare än finanskrisen, säger Mari Pangestu, vd för Världsbanken, till DN.

Coronapandemins tyngdpunkt har de senaste veckorna skiftat från jordens norra halvklot till det södra. Smittkurvorna pekar brant uppåt i medelinkomstländer som Brasilien och utvecklingsekonomier som Bangladesh.

Det är också där pandemins ekonomiska effekter kommer att smärta mest, enligt en ny prognos från Världsbanken.

Indonesien, med 25 miljoner invånare under fattigdomsgränsen, hör till de sårbara länder som har sett en snabb ökning av fall. Mari Pangestu är landets tidigare handelsminister och numera vd för Världsbanken, vars

nödåtgärder nu är inriktade på att lindra den fattigdom och hungersnöd som ökar när ekonomierna skakar och miljoner hindras från att arbeta.

– I Indonesien ska den första risskörden snart bärgas från fälten. Vi måste se till att människor kan skörda, ta hand om riset och få ut det på marknaden. Sedan måste människor ha resurserna som behövs för årets andra odlingssäsong, säger Mari Pangestu till DN.

Under 2020 kommer den globala ekonomin att krympa med 5,2 procent, visar Världsbankens prognos. Medelinkomst- och utvecklingsekonomerna kan krympa med 2,5 procent. Enligt Världsbanken är det minst 150 år sedan som så många länder i världen upplevde en lågkonjunktur samtidigt.

– Det är värre och mycket storskaligare än finanskrisen. Finanskrisen var en i-landskris som gav chockvågor i andra regioner. Nu är det alla länder som drabbas samtidigt.

Efter många år av framgångsrik fattigdomsbekämpning och ekonomisk tillväxt i fattiga länder

riskerar nu mellan 70 och 100 miljoner människor att falla tillbaka i extrem fattigdom, enligt Världsbanken.
Att fattiga länder drabbas hårt har flera förklaringar, förklarar Mari Pangestu. Många är starkt beroende av turism. I ett land som Tanzania handlar det om runt 15 procent av bnp. Andra ekonomier är också beroende av råvaror vars priser har rasat under våren.
På åtskilliga platser går beslutsfattare samtidigt en svår balansgång mellan tillräckliga smittåtgärder och en öppenhet i ekonomin som tillåter människors försörjning.
– I fattiga länder har man ofta väldigt tätbefolkade områden med en stor informell ekonomi utan skyddsnät. Hur ska människor där klara sig i en lockdown? Det går inte, man måste göra smarta anpassningar, säger Mari Pangestu.
Världsbanken varnar i sin rapport för långvariga effekter av pandemikrisen: Lägre investeringar, permanent arbetslöshet och en vacklande global varuhandel.

Att utbildningen börjar fungera igen är särskilt viktigt.
– Vi vet från ebolaepidemin att många inte kom tillbaka till skolan, särskilt flickor, säger Pangestu.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

Fakta. Världsbanken

Världsbanken grundades 1944 i syfte att minska fattigdomen i världen genom monetär utlåning till utvecklingsprojekt och teknisk support till utvecklingsländer.
Världsbanken har satt ambitiösa mål för att minska extrem fattigdom till högst tre procent 2030, samt att främja större rättvisa i utvecklingsländerna.
Världsbanken har i dag 188 medlemsländer.
Källa: UI

Brittisk bnp föll med 20,4 procent

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Den brittiska ekonomin drabbades hårt av covid-19 och de stora nedstängningarna av verksamhet i landet i april, visar färsk statistik.
Storbritanniens bruttonationalprodukt (bnp) föll med 20,4 procent under april månad jämfört med månaden före. Industriproduktionen rasade nästan lika mycket, med 20,3 procent.

Nedgången var större än väntat. Analytiker hade räknat med att bnp skulle falla med 18,4 procent och industriproduktionen med 15 procent.
Tjänsteproduktionen i april föll 19 procent mot väntade 20 procent.
TT-Reuters

Norwegian kräver munskydd på

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Från och med den 17 juni blir det obligatoriskt för passagerare som reser med flygbolaget Norwegian att bära munskydd.
– Det är i linje med rekommendationer från den europeiska flygsäkerhetsmyndigheten EASA. Passagerare kommer att informeras om vilka riktlinjer som gäller inför avresan, säger Norwegians informationsdirektör Lasse Sandaker-Nielsen.
SAS införde munskyddskrav på sina flygningar den 18 maj.
TT-NTB

Fördubblad omsättning för Ingrosso

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Bianca Ingrossos egna företag Bianca Ingrosso AB omsatte 34 miljoner kronor under 2019, enligt den årsredovisning som just lämnats in till Bolagsverket. Det är en dubblering jämfört med 2018, rapporterar SvD Näringsliv. ”Omsättningen har ökat väsentligt jämfört med föregående år då bolaget har ökat intäkterna från såväl tv-produktioner som från övriga uppdrag”, går att läsa i årsredovisningen.

Vinsten blev 27,6 miljoner kronor. Utöver det personliga bolaget har Bianca Ingrosso även sminkföretaget Caia cosmetics, som inte lämnat någon årsredovisning för 2019 än.

TT

Volker Weidermann. ”- Författarnas revolution var dömd att misslyckas”

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Kungen flydde med en låda cigarrer och revolutionen var ett faktum. Kritiker och författare hade tagit över det politiska styret i München. Mats Almegård intervjuar Volker Weidermann, som skrivit en bok om den korta men omvälvande perioden i Tysklands historia.

Jag är intresserad av växelspelet mellan litteratur och verklighet. Och mellan litteratur och politik. Just vid den här tidpunkten i tysk historia samverkar dessa områden direkt med varandra”, säger författaren Volker Weidermann, som till vardags är litteraturredaktör för Der Spiegel, på telefon från Berlin.

Det är inte första gången Volker Weidermann använder sig av litteraturhistorien som stoff till sina egna berättelser. För två år sedan kom ”Oostende 1936. Stefan Zweig och Joseph Roth sommaren innan mörkret föll”, i

svensk översättning av Per Lennart Månsson. I den boken skildrade Weidermann ett Europa på randen till andra världskriget, genom ögonen på författare som Stefan Zweig, Joseph Roth och Ernst Toller.
Den sistnämnde är också en av huvudpersonerna i Weidermanns senaste bok: ”München 1918. När författare och drömmare tog makten”, för även den nya boken vimlar av mer eller mindre kända författare.
I boken skildrar Volker Weidermann en kort, men omvälvande tid i Bayerns huvudstad – mellan november 1918 och februari 1919. Under den här tiden kapitulerar Tyskland efter det fyra och ett halvt år långa första världskriget. Allt är i gungning. Den ryska revolutionen 1917 inspirerar till kommunistiska revolutioner och maktövertaganden både i Berlin och München i november 1918. Men dessa båda revolutioner var väsensskilda, säger Weidermann:
– I Berlin handlade det direkt om stenhård partipolitik, dragna vapen och ett inbördeskrigsliknande tillstånd. I München var det annorlunda. Där

påminde det inledningsvis mer om en satirisk pjäs, eller en galningarnas dans. Det var där litteraturen påverkade historien. Den 7 november 1918 samlas en stor folkmassa på Theresienwiese i München. Missnöjet är stort över att kriget ser ut att gå förlorat och nu kräver folket förändringar. Socialdemokraternas ledare försöker lugna massan, men den lyssnar inte längre på de etablerade politikerna. I stället är det journalisten och teaterkritikern Kurt Eisner – som tidigare suttit i fängelse för att ha anklagat Wilhelm II av Preussen för att ha startat första världskriget – som vinner åhörarnas intresse genom att uppmana till revolution. Redan samma natt utropar han fristaten Bayern, och blir själv ministerpresident.

– Det är en obegriplig slump att det blir just han. Det är många på Theresienwiese den där kvällen och alla hade kunnat få makten. Men Kurt Eisner hade tur, och han var en god talare. När han märkte att Socialdemokraterna var för småborgerliga och att de var inställda på kompromisser såg han sin chans. Folket ville ha

beslutsamhet och revolution. Det fick de av Eisner. Visst är det spännande? säger Volker Weidermann entusiastiskt.
Ja, det är spännande. Och något overkligt. När Eisner proklamerar fristaten Bayern, som fram till dess varit monarki, flyr den gamle kungen Ludwig III helt utan motstånd. Kungen tar helt sonika en låda cigarrer under armen och hoppar in i baksätet på en bil som denna dimmiga natt tar honom bort från händelsernas centrum.
– Det är mitt älsklingsögonblick i boken! Efter 900 år av monarki inser kungen att hans tid vid makten är förbi. Han skjutsas i väg och i dimman kör de av vägen ut på en potatisåker. Det är som om hela monarkin löses upp i den dimman.
Kungen lämnar så att säga scenen åt de revolutionärer som Weidermann beskriver som ”drömmare, vintersandalbärare, predikanter, folk som lyssnar till gräs, befriade och befriare, långhåriga, hypnotisörer och hypnotiserade, vinddrivna existenser”.
Kort sagt, författare?
– Ja, plötsligt var det som om de anade att deras texter inte bara

kunde spelas på en teaterscen. De kunde också användas på den politiska scenen.
För på Eisner följer så småningom Toller. Han intar Wittelsbacher Palais och inrättar sig i badrummet. Han lägger en planka tvärs över zinkbadkaret. Det blir den nye regeringschefens tjänsteskrivbord.
– Men redan efter två, tre dagar som ministerpresident inser Toller att revolutionen inte kommer att fungera. Samtidigt märker han att det inte finns någon återvändo. Han är en ytterst modern och komplex gestalt, som drivs av sin egen entusiasm.
Det märks att Toller är Weidermanns egen favorit bland de många namnkunniga författare som passerar revy i boken, som exempelvis Oskar Maria Graf och Rainer Maria Rilke. Det är Toller som skildras med mest sympati.
– Ja, det stämmer nog. Jag kom i kontakt med Ernst Tollers texter när jag studerade litteratur-vetenskap, han har funnits med mig länge. Hans roman ”Ungdom i Tyskland” är fantastisk. Pjäserna är möjligen lite naiva och tidstypiska, men även där

uppskattar jag hans starka tro på mänskligheten.
En av Tysklands mest kända författare – Thomas Mann – framstår inte som lika sympatisk i München 1918. När revolutionen kommer har han precis publicerat ”En opolitisk mans betraktelser”, där han som Weidermann skriver ”avvisat begrepp som politik, optimism, demokrati, framstegstro, civilisation”.
Tajmningen kunde alltså ha varit bättre för en författare som gärna ser sig som ”Tysklands representative författare”. Genom citat ur Thomas Manns dagböcker visar Weidermann hur Thomas Mann svänger i sin åskådning – från att fördöma kommunisterna, till att hålla med dem i vissa frågor, till att – när revolutionen så småningom slås ned brutalt – helt ta avstånd ifrån dem.
– Mann ville verkligen representera Tyskland som författare. Under denna korta period har han stora problem eftersom det är högst oklart vart hans Tyskland är på väg. Så politiskt svänger han hit och dit i sina dagboksanteckningar.
I hans dagböcker kommer också en antisemitisk sida av Thomas

Mann fram. Volker Weidermann berättar att det har rönt en del uppståndelse hemma i Tyskland.
– Man tänker ofta på Thomas Manns ställningstagande för demokratin när han gått i exil. Att han var emot Hitler. Men att denne store författare till verk som ”Josef och hans bröder” och ”Doktor Faustus” också skrev ner ett glödande hat mot de judar som ’förstört hans Tyskland’ i sina dagböcker, är inte så känt. Tyvärr var antisemitismen relativt utbredd i borgerskapet där Thomas Mann ingick vid den här tiden.

Mann var inte aktivt involverad i Münchenrevolutionen. Han betraktar snarare händelserna från sidan av, sittande i sin stora villa i den östra delen av staden. Där kommenterar han dagsaktuella händelser i sina dagböcker och brev.
– Samtidigt som han nedtecknar rent gemena saker är han hela tiden också väldigt klarsynt. Han framhåller litteraturens kraft och konstens frihet och vill försvara den mot vad han kallar ”förverkligarna” som vill förvandla Goethe till politik. Thomas Mann visste tidigt att

konstens frihet måste försvaras och inte avtvingas politiskt ansvar. Den här dubbelheten i honom gjorde honom perfekt som romanfigur – han symboliserar det osäkra: vart ska historien leda oss nu?
”Romanfigur”, säger du. Jag läste nog snarare din bok som ett reportage än som en roman.
– Du har rätt. Det är ett slags litteraturhistoriskt reportage. Men Thomas Mann och de andra personerna har jag nog ändå behandlat som romanfigurer för att ge liv åt skildringen.

Men hur gick det då när diktare och drömmare tog makten och ville spela Beethoven och läsa Hölderlin för svältande arbetare?
– Det var en revolution dömd att misslyckas. De var för blåögda och hade ingen politisk erfarenhet. De ville göra om hela världen på ett väldigt naivt sätt. Men ändå hade de vissa bra idéer, det får man ge dem. De reformerade - skolsystemet och försökte utjämna klassskillnader genom att införa en maximilön. De pratade inte om minimilöner som vi gör i dag, tvärtom!

Vad kan dagens politiker lära sig av dessa drömmande och diktande politiker?
– En hel del. De borde bli bättre på det utopiska ögonblicket. Förmågan och viljan att tänka annorlunda saknas i dagens politik. En tro på framtiden. Vi är ju fast i ett konservativt bevarande: vi ska rädda EU, naturen, demokratin. Det är viktigt och eftersträvansvärt. Men det vore bättre med en visionär och framåtblickande syn på framtiden. Den hade Eisner och Toller.

Mats Almegård

Volker Weidermann.

Född i Darmstadt 1969. Litteratur-redaktör för Der Spiegel och författare. Aktuell med ”München 1918. När författare och drömmare tog makten”.
2018 kom hans ”Oostende 1936. Stefan Zweig och Joseph Roth sommaren innan mörkret föll” på svenska. Båda översatta av Per Lennart Månsson, Lind & Co.

Bayern 1918.

Fristaten Bayern utropades den 8 november 1918 av Kurt Eisner.

Han dödades den 21 februari 1919.
Den 7 april 1919 utropades Bayerska rådsrepubliken som existerade fram till den 3 maj 1919 då den krossades av preussisk militär.
Bayern ingick sedan i Weimarrepubliken från den 11 augusti 1919. Denna statsform existerade fram till 1933 då Hitler tog makten.
Victor Klemperer (som också förekommer i Weidermanns bok) har skildrat denna tid i München i ”Revolutionsdagbok 1919. Skratta och gråta på samma gång”.

”Det gjorde mig ofantligt illamående att se George Floyd bli torterad till döds.”

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Bob Dylan gjorde en sällsynt intervju med New York Times där han uttalade sig om både - protesterna i USA och den - pågående coronapandemin.

50 0 50 100 150 200 Yards
X Pump
• Deaths from cholera
OXFORD STREET
GT. MARLBOROUGH ST.
REGENT STREET
CONDUIT STREET
KING STREET
BROAD STREET
WARDOUR STREET
DEAN STREET
GOLDEN SQUARE
BREWER STREET
SAVILLE ROW
NEW BOND STREET
REGENTS QUADRANT
PICCADILLY

Boris Johnson höll på att dö – har tvärvänt om sockerskatt och britternas extrakilon

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Det var inte länge sedan den överviktige brittiske premiärministern avskydde när staten la sig i de engelska kostvanorna. Men hans nära-döden-upplevelse har fått - honom på andra tankar. Inte bara om sockerskatten. DN:s Katrine Marçal serverar hela historien om hur kampen mot övervikt blivit Boris Johnsons väg ut ur coronakrisen.

Efter att Boris Johnson nästan dog läste han Tintin. De släppte ut den brittiske premiärministern från sjukhuset där han hade vårdats för covid-19 den 12 april och han åkte direkt ut till landet för att återhämta sig. Källor till den brittiska konservativa tidningen The Telegraph uppgav att Boris Johnsons familj hade skickat honom samma Tintin-album som han hade läst som barn. Och det var vad han ägnade sig åt.

Men något annat hände också dessa dagar.
Boris Johnson bytte nämligen åsikt.
I Tyskland fick pandemins härjningar Angela Merkel att ändra uppfattning om den europeiska finanspolitiken, hennes omsvängning gällande EU:s räddningsfond har varit historisk. I Storbritannien fick pandemin Boris Johnson att ändra uppfattning om övervikt. Det kan tyckas som en mindre sak, men för Boris Johnson var den monumental.

När Boris Johnson insjuknade i covid-19 vägde han enligt uppgift mer än 111 kg. Han är 173 lång och var med andra ord överviktig med ett BMI på 36. Han var också en man med mycket starka åsikter om att staten inte skulle lägga sig i vad människor valde att lägga på tallriken.
För mindre än ett år sedan gjorde Boris Johnson en stor sak i sin partiledarkampanj av den brittiska sockerskatten. Han ville avskaffa den eftersom sockerskatter var allmänt trams som dessutom drabbade landets fattigaste invånare hårdast: som

konsumtionsskatter ju brukar göra. Boris Johnson ville utöver detta se över de planerade nya skatterna på fett och salt i Storbritannien och i en intervju med The Spectator blev han genuint upprörd över att brittiska restauranger av hälsoskäl inte längre får servera blodiga hamburgare.
Varför i helvete inte! Det var det löjligaste jag hört!
Boris Johnsons motstånd mot alla former av statligt förmynderi i hälsofrågor går som en blodröd sena genom hela hans politiska gärning. Detta måste också sättas i perspektiv av att han i övrigt knappast kan anklagas för ideologisk stringens. I studentpolitiken i Oxford gjorde Boris Johnson sig känd för sin helt skamlösa förmåga att byta parti när det passade honom. Innan han var för brexit var han som bekant mot brexit och inte ens i dag är alla övertygade om att han verkligen tror på brexit. Däremot har ingen någonsin tvivlat på att Boris Johnson verkligen är emot politisk klåfingrighet i folkhälsans namn av princip.

Men sedan kom pandemin och allt förändrades.
Covid-19 verkar ha härjat vilt i de brittiska regeringskvarteren i London i början av mars. Och när person efter person i Boris Johnsons närhet insjuknade, inklusive brexitförhandlaren och hälsoministern, påstås Boris Johnson ha muttrat om att ”det är väl okej för er tunnisar”. För själv var han ingen sådan. Och han hade sett forskningen som pekade mot att hans risk för att bli allvarligt sjuk i covid-19 därmed var högre.

En studie av nästan 17 000 sjukhuspatienter med covid- 19 i Storbritannien visade att de som hade ett BMI på mer än 30 också hade en 33 procent större risk att dö. En annan studie fann att nästan 74 procent av patienterna på intensivvårdsavdelningarna med covid-19 var överviktiga. Boris Johnson blev som bekant en del av den här statistiken. I 48 timmar svävade han mellan liv och död och när han tillfrisknade meddelade regeringen att Boris Johnson ämnade ”gå i krig mot den brittiska fetman”.
Och han började med sin egen.

Storbritannien ser just nu ut att bli ett av länderna med högst dödlighet från covid-19. Vad det beror på vet vi inte än. Men många har, likt premiärministern, börjat leta efter svaret i den brittiska övervikten. 62 procent av britterna har i dag ett BMI på över 30. Debatten om vad det beror på har rasat i åratal och är oerhört infekterad just för att den hänger samman med den mest infekterade frågan av alla i Storbritannien: klass.

1973 vägde Storbritanniens fattigaste tonåringar i medeltal 1,3 kg mindre än Storbritanniens rikaste tonåringar. 2015 hade det blivit tvärtom, nu väger de fattigaste tonåringarna 2,4 kg mer än de rikaste. När pandemin kom 2020 och slog hårdare mot de fattiga än de rika var det fler än Boris Johnson som började prata om just fetma som en viktig förklaring. Men att epidemier just slår hårdare mot de fattiga är faktiskt något av en historisk regel i Storbritannien.

SoHo i centrala London är i vanliga fall fullt av turister, hipsters och folk som vandrar hem i gryningen från långa festnätter. Men under de brittiska

undantagstillstånden har gatorna varit tomma. I hörnet av Broadwick Street och Poland Street står emellertid en liten svart vattenpump. Nästan ingen noterar det längre, men pumpen här i kvarteret var själva centrum för det stora kolerautbrottet i London 1854.
Under den viktorianska eran i Storbritannien tänkte man i hög grad på epidemier som oundvikliga. Att folk med jämna mellanrum blev sjuka och smittade varandra med kolera och dog var helt enkelt en del av storstadslivet.

Det var ungefär som vi i dag tänker på avgaser: de må kosta miljoner liv i världen varje år men hur ska vi annars bygga våra städer? Men framför allt visste man inte hur koleran spreds och såg hur den främst drabbade de fattiga i slummen. Allt detta gjorde den lättare att ignorera. 1831 skrev The London Gazette i en hälsorapport att kolera var en sak för ”de fattiga, de sjuka och de som åt dåligt”. Speciellt gällde detta de som drack och levde omoraliskt, tänkte man sig, och den här kopplingen mellan hälsa och moral liknar i viss mån

retoriken runt övervikt i dagens Storbritannien.
En grön juice på väg hem från gymmet signalerar i dag rikedom, disciplin, vithet och ansvarstagande. En påse flottiga kycklingvingar efter skolan signalerar fattigdom, brist på disciplin och allmän oansvarighet gällande sin egen kropp. Maten har blivit ett minfält av idéer om klass, mat och hudfärg.
2006 lyckades kändiskocken Jamie Oliver efter en intensiv kampanj charma den dåvarande brittiska regeringen till att reformera skolmaten i England och Wales. Hamburgare, chips och läsk förbjöds i skolkafeteriorna. Skolorna tvingades erbjuda minst två portioner frukt och grönsaker per dag och fisk en gång i veckan. Godis, läsk och chips fick inte längre serveras som en del av skollunchen och många skolor började förbjuda de äldre eleverna att lämna skolområdet. Målet var att stoppa dem från att gå till McDonald’s och i stället tvinga dem till att köpa något i den nya hälsosamma skolkafeterian.
Och det var nu som en Mrs Julie Critchlow i södra Yorkshire blev

nationell kändis i Storbritannien. Hon startade tillsammans med två andra mammor en affärsverksamhet som gick ut på att köpa hamburgare, pommes frites och mackor ute på stan och sedan sälja dem vidare till eleverna på skolan. Hon levererade maten till dem genom att helt enkelt stoppa in den genom de låsta grindarna.
Det handlade för Julie Critchlow inte om att göra vinst, det handlade om en genuin oro för att hennes barn gick hungriga. De tyckte ju inte om den nya skolmaten!

Men det moraliska utbrottet mot Mrs Critchlow i medierna lät förstås inte vänta på sig. Hon utnämndes snabbt till ”Storbritanniens sämsta mamma”. Det var i princip bara en person som försvarade henne. Han hette Boris Johnson och var det konservativa partiets talesperson i utbildningsfrågor. ”Jag applåderar föräldrars rätt att smuggla in paj genom skolgrindarna”, deklarerade han. Så småningom tvingades han modifiera sin kommentar, partipiskan ven, men att Boris Johnson i grund och botten stod

på Mrs Critchlows sida var det ingen tvekan om. Och hon hävdar fortfarande att ”jag hade rätt och Jamie Oliver hade fel”.
Debatten om den brittiska övervikten har på det här sättet fortsatt att urarta i allmänt klasskrig: en basilikaätande medelklass mot en arbetarklass som tycker att den har rätt att bestämma över sina egna barns liv. Många brittiska allmänläkare har på grund av allt detta vittnat om hur svårt det har blivit att ha en rationell konversation med patienter om att de faktiskt behöver gå ner i vikt. När ett av de statliga institut som ser över sjukvårdens rekommendationer härom året föreslog att läkare skulle undvika ordet ”överviktig” blev det stor debatt. Visst måste man väl kunna kalla saker för vad de är?
Jamie Oliver själv har genom åren dragit ner på sin moralistiska ton. Han kommer själv från arbetarklassen om än från dess välbärgade och pubägande delar i grevskapet Essex. Kändiskocken driver i dag flera organisationer och initiativ som ska få framför allt barn att äta nyttigare. ”Många brittiska familjer tänker främst på

hur de ska kunna sätta mat på bordet, inte vilken mat,” heter det i dag från Jamie Oliver.
Samhällen med stora inkomstklyftor brukar ha större problem med övervikt. Storbritannien har fler överviktiga än resten av Europa och också större ekonomiska klyftor. Men hur de här sambanden exakt ser ut tvistar forskarna om.
Nyttigare mat är ofta dyrare och tar längre tid att laga, brukar i alla fall Jamie Oliver poängtera. När du har en mycket begränsad budget att handla för har du inte heller råd att chansa: du kommer köpa sådant som du vet att dina barn gillar och inte laga antiinflammatoriska quinoabiffar.
Jamie Oliver viftar nuförtiden onekligen mindre aggressivt med olivoljan i ansiktet på folk.
Vid den lilla svarta vattenpumpen på Broadwick Street i Soho finns ett litet plakat. ”Till minne av Dr John Snows upptäckt att kolera sprids genom förorenat vatten”, står det. Denne doktor Snow bodde här i närheten i augusti 1854 när koleran på tre dagar tog livet av 127 människor i kvarteren runt omkring. Plötsligt slog

sjukdomen mot rik såväl som fattig och folk flydde sina hem. John Snow hade sedan tidigare publicerat en rapport som funderade kring om kolera eventuellt kunde spridas av bakterier i vatten och inte genom partiklar i luften. Nu hade han ett tillfälle att undersöka saken. Han lyckades spåra utbrottet tillbaka till just den här pumpen på gatan, som då hette Broad Street, och få den avstängd. Det tog flera år innan hans teori blev accepterad men så småningom tog myndigheterna krafttag mot alla förorenade avlopp och kloaker i London. John Snows upptäckt ledde till att man slutade se på den här typen av epidemier som orsakade av fattiga människors allmänna omoral, och i stället började göra något åt dem på politisk nivå.

I dag efterfrågar många brittiska forskare och debattörer, till vänster, ett liknande skifte gällande vad de vill kalla för den brittiska ”överviktsepidemin”. Vi måste börja ta i frågan på en politisk i stället för individuell nivå. Det handlar om tillgång till grönområden, sport och cykelvägar, om att onyttig mat är

billigare och lättare att komma åt och om att folk inte har tillräckligt mycket framtidstro för att orka bry sig om sin hälsa.
Och onekligen har den här analysen i spåren av pandemin fått mer stöd. Till och med Boris Johnson vill nu bygga om landet med allt från cykelvägar till sockerskatter. Å andra sidan finns det inget som kan få den brittiska vänstern att bli emot något, som att Boris Johnson plötsligt är för det.
Kanske är Boris Johnsons nya ”krig mot fettet” bara ett sätt att skylla ifrån sig, muttrar cynikerna i spalterna. För visst vore det bekvämt för Boris Johnson om det visade sig att de brittiska dödstalen är högre än Sydkoreas för att britterna är mer överviktiga. Inte för att den brittiska regeringen har misslyckats med till exempel smittspårningen.
Under tiden joggar Boris Johnson nära Downing Street 10 i London i grå svettig T-shirt och med hunden Dilyn i släptåg. Det är en del av hans nya och hälsosamma rutin. Runt omkring honom börjar London långsamt öppna upp: de tomma gatorna fylls bit

för bit med folk som promenerar eller cyklar till jobbet.

Text
Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

Tidlösa frågor.
Nio saker du inte kände till om forntidens sex

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Storleken spelade ingen roll, oralsex var välkänt och kyssen – och missionären – kan vara miljoner år gammal. Historikern, arkeologen och författaren Jonathan Lindström har gjort en ljudbok som heter ”Alla tiders sex”. DN:s Augustin Erba har pratat med honom.

Det började med ett oavslutat alster som hade arbetsnamnet

”Allt du vill veta om forntida sex men inte vågat fråga arkeologen om” men ett tempel i Södertälje kom i vägen. Året var 1993 och en ny sträckning av motorvägen mellan Södertälje och Strängnäs skulle dras. Och han besökte människor vars fastigheter skulle påverkas. Människor som inte kunde ana vad som kunde hittas.
– Under Siv Johanssons fikabord hittade jag sexton brända skelett, berättar arkeologen och författaren Jonathan Lindström. Det kom att kallas ”Dödshuset i Turinge”, visade sig vara 4 000 år gammalt och det finaste fynd som Jonathan Lindström hittills gjort i sin karriär.Sexet fick vänta ett par decennier. Men nu har hans ljudbok i ämnet kommit ut på Storytel. I ”Alla tiders sex” reder han – med avstamp i forskningen – ut hur människors sexualitet sett ut i forna tider.
Den som tror att det var bättre förr riskerar att bli besviken. Jonathan Lindström säger att sexualitet om möjligt var en ännu besvärligare historia förr i världen. Vissa saker har förbättrats, men sådant som trafficking (eller som det då hette – plundringståg och slavhandel)

är nu som då en omfattande verksamhet.
Här är nio saker om forntidens sexualitet:

1 Penisarna var inte större förr (och storleken var inte så viktig)
Jonathan Lindström har mätt penisarna på bronsålderns hällristningsfigurer i Bohuslän. Nästan hälften av figurerna har erigerad penis och mätningarna visar att de utgör 12 procent av kroppslängden, vilket är marginellt över genomsnittslängden nuförtiden.

– Det handlade inte om grabbig storleksfixering och sex, utan om fruktbarhet, säger han.
Och för den som undrar vad som syns på bilden här ovan är det alltså penisar på framsidan och svärd som sticker fram på baksidan, berättar Jonathan Lindström som analyserat hällristningarna.
– Jag har sett hundratals bronsåldersgubbar med stånd och svärd, det är standard, gudasymboler för fruktbarhet och krig, alstrande och förstörande.

2 Man kunde sluta sina dagar med att släpas in i Moder Jord--gudinnans livmoder

För femtusen år sedan byggdes stenkammargravar, de kallas gånggrifter och tolkas av arkeologerna som någon slags livmödrar. Stenkonstruktioner som täcktes av jord och grus (och så småningom också gräs).
De här gräsklädda kullarna kan uppfattas som en gudinnas gravida mage, berättar Jonathan Lindström i ljudboken.
–Utifrån kunde man bara se en liten ingång i högens kant, vilket motsvarade gudinnans slidöppning.
De avlidna förvarades inne i stenkammargraven, ihopknutna i fosterställning. Gånggrifterna ligger vanligen i sluttningar.
Största kända gånggriften i Sverige är den i Karlenby i Västergötland. Den har en tretton meter lång gång från den smala ingången till gravkammaren – eller om man ska tolka det som en anatomisk rekonstruktion – livmodern. Om resten av gudinnan också hade återskapats, hade hon, om hon hade mänskliga

proportioner, varit 200 meter lång.

3 Preventivmedlen var få och de som användes fungerade dåligt

Om man ska sammanfatta situationen på preventivmedelsfronten i fornnordisk tid kan man nog, om man lyssnar på Jonathan Lindström, beskriva den som dyster. I princip var det bara två metoder som användes med hyfsad framgång och det var att amma sina barn, eftersom det minskar möjligheten att bli gravid, och det avbrutna samlaget.

Det cirkulerade en mängd traditioner, men det var snarare desperata ungdomar än kloka gummor som hittat på dem. Inget tyder på att äta harlortar eller dricka baggpiss skulle ha någon större effekt, berättar Jonathan Lindström.

Att få barn för tätt var en belastning när vi förr flyttade omkring och resurserna var begränsade. Barn kunde betraktas som en sådan börda att det hände att de nyfödda sattes ut i skogen.

4 Det finns tecken på att vi kyssts (och använt missionären) redan innan vi blev människor

Teorin att missionärsställningen och kyssen hängt med sedan utvecklingen från apa till människa, och alltså är miljoner år gammal, kommer ifrån analysen av herpesviruset. Viruset fanns i en form hos aporna, men i två former hos oss. Oral herpes och genital herpes. För att viruset ska klyvas behövs två tydligt åtskilda smittvägar, och då har det föreslagits, berättar Jonathan Lindström, att munkontakten blev intensivare – vilket också skulle tala för missionärsställningen.

– Sex ansikte mot ansikte är också det som oftast avbildas på hällristningarna, och där finns dessutom den första kyssen, för 3 400 år sen!

Jonathan lägger till:

– Arkeologi är fantastiskt, för det är den enda vetenskap som handlar om alla människor i alla tider och allt vad de kan hitta på!

5 Det var inte förbjudet med homosexualitet, men männen ville inte verka kvinnliga

Samkönat sex förekom, enligt Jonathan Lindström, och var nog inte särskilt skambelagt eller förbjudet före kristnandet. Men en sak gav män panik, och det var att betrakas som kvinnor och låta sig penetreras. I krig förekom det, om man förstår Jonathan Lindström rätt, att vinnaren våldtog den besegrade, och därmed bevisades att den förlorade inte var manlig, utan en kvinna. Och därmed underlägsen.

6 Trafficking var vanligt förekommande redan då

Så snart det blir ett överskott på män i ett samhälle ökar kriminaliteten säger forskningen som Jonathan Lindström hänvisar till. Framförallt månggifte leder till brist på kvinnor, och kvinnor blir en handelsvara. När vikingarna gav sig ut på plundringståg var det inte bara dyrbara föremål och mynt de stal, de tog också med sig kvinnor.

7 Oralsex har funnits länge

Det finns en norsk inskrift på en träpinne från 1100-talet, där det står ”Guttorm fittslickare ristade mig”. Det är oklart om det är

beröm, ett skällsord eller ett krasst konstaterande av fakta, men begreppet var uppenbarligen så etablerat att det kunde ristas in.

8 Stenyxan var inte bara ett verktyg med ett ollon

Arkeologerna kallar den för den mångkantiga stridsyxan och den är som en skulptur.
– Den har en nackände som är penisformad med ett ollon, beskriver Jonathan Lindström. En egg-ände som är själva yxan, men vrider du på yxan och tittar på ovansidan finns det ett skafthål, och det är omgiven av en skåra, som är en slidöppning. Det här är en tydlig symbolik. Yxan har en förgörande del och en alstrande del, tolkar han det som. Yxan som förgör men också befruktar och skapar.
Detta multiverktyg är sextusen år gammalt och tillverkades av de första bönderna som kom till Sverige.

9 Folk är ungefär som förr

Om det är något som präglar Jonathan Lindströms ljudbok är det synen på människans oföränderlighet. Att de människor

som levde och älskade för
tusentals år sedan var som vi.
– Jag tror att vi kan förstå alla
människor och förstå hur de har
haft det. Det finns inga absoluta
hinder för att vi ska kunna förstå
en forntida människa.

Augustin Erba
augustin.erba@dn.se

Inrikes DN- artiklar 4 -13 juni 2020

Artiklarna i kapitel 1 är ej med här.

Här bygger MSB hus för covidtester

TORSDAG 4 JUNI 2020

De har byggt kontor åt FN i Sydsudan och Liberia. Nu har medarbetarna på Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, kallats in för att hjälpa vårdcentraler i Västsverige att kunna testa fler för covid-19. Förra veckans - besked om utökad testning - kräver snabb omställning.

Stenungsund.

– Vi är positiva till utökad testning, men hade önskat oss bättre framförhållning, säger Viktor Persson, verksamhetschef på Capio läkarhus i Stenungsund.

Framför honom växer en vitmålad byggnad som påminner om ett förråd fram. Fyra personer från den så kallade resursbas som arbetar på uppdrag av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, är snart färdiga med bygget av det som ska bli en mottagning för provtagning av misstänkt covid-19.

– Vi är jättetacksamma för att de kunnat hjälpa till med så kort varsel, säger Viktor Persson.

I fredags meddelade Västra Götalandsregionens hälso- och sjukvårdsdirektör Ann Söderström att allmänheten ska kunna testa sig för covid-19 på sin vårdcentral. Testerna erbjuds till patienter med milda symtom som inte behöver vård på sjukhus, men som vill veta om de bär på covid-19.

Patienter som inte behöver söka vård för sina symtom har tidigare uppmanats att stanna hemma. Beslutet om att utöka testningen innebär att vårdcentralerna behöver ställa om sin verksamhet. MSB har hjälpt till genom att bygga mottagningar i Strömstad, Göteborg och Mölndal under de senaste dagarna. De så kallade modulhusen som MSB byggt utanför vårdcentralerna är egentligen tänkta att fungera som kontor för FN- eller EU-medarbetare, säger Martin Sjöholm, projektledare på MSB.

– Vi har satt upp dem under - humanitära insatser i Kongo och i Centralafrikanska republiken, bland annat.

Coronapandemin har satt Sveriges krisberedskap på prov. När skogsbränderna härjade under sommaren 2018 hade MSB en

tydlig plan för hur de skulle hantera situationen, säger Martin Sjöholm och tillägger:
– En pandemi är däremot ett scenario vi sällan övat på. Om någon hade sagt för ett år sedan att vi skulle ha en övning där en pandemi slår ut hela samhället hade den blivit dumförklarad.
Enligt projektledaren Viktor Persson har en utmaning för regioner och myndigheter under krisen varit att veta var ansvaret för olika uppgifter ligger.
Lina Eklund, Anders Olsson, Mikael Nyman och Lee Austin låser in sina verktyg i det nybyggda modulhuset. De är medlemmar i MSB:s resursbas och kan få en förfrågan om att lämna sina ordinarie yrken för att åka ut på uppdrag med kort varsel. Arbetet kan ta alltifrån en dag upp till flera månader och ske i Sverige eller utomlands.
Lina Eklund, som arbetar som väktare, trivs med att få se nya - platser och möta nya människor.
– Det känns bra att kunna hjälpa till praktiskt, säger hon.
Redan i dag, torsdag, ska mottagningen kunna ta emot patienter.

Lovisa Herold
lovisa.herold@dn.se

Avhoppade Wallberg kritisk till myndighetens strategi

TORSDAG 4 JUNI 2020

I helgen hoppade Harriet Wallberg av sitt uppdrag som testkoordinator. Nu pekar hon ut Folkhälsomyndighetens strategi som en av förklaringarna till Sveriges höga dödstal.

– De länder som tidigt började testa brett och smittspåra har lyckats hålla siffrorna för avlidna på låga nivåer jämfört med länder som inte testat brett.

Efter månader av trassel med testerna var regeringen tvungen att pröva något nytt. Den 8 maj utsågs Harriet Wallberg, professor vid Karolinska institutet, till testkoordinator för att identifiera problem i testkedjan och kartlägga regionernas arbete. Men titeln som skulle bli en symbol för regeringens handlingskraft blev något annat. Efter bara tre veckor lämnade hon i söndags sitt uppdrag och ställde med kort varsel in sitt besök i riksdagens - socialutskott under onsdagen.

– Jag kom fram till att vi måste in i en ny fas, där alla med symtom bör testas, och är man positiv ska man isoleras i kombination med en bred smittspårning. För att rädda liv och vara bättre förberedda i höst. Det är inte jag som operativt ska sätta i gång det, det är Folkhälsomyndigheten som ger rekommendationer och regionerna följer dessa. När jag tar mig an ett uppdrag vill jag verkligen känna att jag kan bidra med något. Skulle jag vara kvar skulle det innebära att det blir dubbelkommando.

På den andra kommandobryggan stod Folkhälsomyndighetens Karin Tegmark Wisell, och Harriet Wallberg anser att man i en myndighet inte kan ha två grenar som jobbar med samma sak.

– Man kan tro att jag satt som spindeln i nätet och kunde säga åt folk vad de skulle göra. Men det mandatet hade jag inte. Min roll blev snarare en rådgivare och kartläggare. Som jag ser det har jag redan gjort stor nytta. Jag har bidragit till de steg Folkhälsomyndigheten tagit med att under maj utöka

provtagningen i äldreomsorgen och bland vård- och omsorgspersonal, säger hon.
År 2016 petades Wallberg från tjänsten som universitetskansler för KI i samband med Macchiarini-affären efter att en utredning pekat ut henne som ansvarig för rekryteringen av skandalkirurgen. En utredning hon själv anser innehåller felaktigheter.
Efter det har hon haft ett förordnande på Regeringskansliet och har bland annat ägnat sig åt undersköterskeutredningen. När Wallbergs anställning löpte ut den 31 maj uppfattade hon att både regeringen och Folkhälsomyndigheten ville att hon skulle fortsätta.
– Men jag gjorde en analys av vad jag kunde bidra med och om jag kunde tillföra något mer än det jag redan gjort. I det läget hade jag en dialog med chefen för Folkhälsomyndigheten, Johan Carlson, om vad jag kunde göra: blir det inte en konstig roll om jag fortsätter? Blir det inte ett dubbelkommando? Vi kom fram till att det faktiskt blir en konstig situation, säger hon.

Du har haft möjlighet att fortsätta arbeta med en kris som är av en omfattning vi aldrig tidigare sett, ändå anser du inte att du kan göra någon nytta?
– Man måste ha ett beslutsmandat för att kunna åstadkomma något. Den rollen hade inte jag. Jag har bidragit med att göra ett arbete och att lämna rekommendationer vidare.
Statsepidemiolog Anders Tegnell säger till DN att Harriet Wallbergs uppdrag kan anses som avslutat i och med att upplägget för provtagningen blivit annorlunda när regionerna tagit över en stor del av ansvaret.
– Det var att få till det samarbetet som var testkoordinatorns uppgift. Nu är det på plats och därför faller behovet bort just nu, säger han.
Tegnell säger också att testerna borde ha kommit i gång tidigare. Wallberg håller med. Hon säger att Folkhälsomyndigheten ändrade strategi när smittan började spridas brett i landet – man slutade testa personer med symtom som inte skulle läggas in på sjukhus och slutade smittspåra. Wallberg ser den ändrade kursen

som en av flera förklaringar till Sveriges höga dödstal.
– WHO har ju sagt att vi ska bemöta pandemin genom att testa, testa. Och tittar man på länder som lyckats hålla smittan nere så har man testat och haft stor kapacitet för smittspårning. Siffrorna talar för sig själva.
Hur menar du?
– De länder som tidigt började testa brett och smittspåra har lyckats hålla siffrorna för avlidna per miljon invånare på låga nivåer jämfört med länder som inte testat brett. Exempel på länder som har lyckats väl är Tyskland, Sydkorea och Island.
Men det finns också en annan förklaring till det som Wallberg kallar för ett svenskt misslyckande.
– Vi visste från Kina att äldre var riskgrupp. Vi pratade om att skydda de äldre men man gjorde ingen insats för att se till att äldreomsorgen hade skyddsutrustning och utbildning. Det är det otydliga ansvaret som ställer till det.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se
Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Chatta med läkarpanelen om covid-19

TORSDAG 4 JUNI 2020

Hur lätt smittar covid-19? Vad händer om man får det när man är gravid? Hur går intensivvården till av dessa patienter och vad vet vi om viruset? 12 läkare med olika specialistkompetens är i dag redo att svara på DN-läsarnas frågor om covid-19.

– Den oro som kan finnas bland befolkningen behöver bemötas, säger Tobias Alfvén, barnläkare på Sachsska barn- och ungdomssjukhuset och vice ordförande i Svenska Läkaresällskapet.

Läkaresällskapet och dess medlemsföreningar har tagit fram en expertpanel bestående av 12 läkare med specialiteter inom alltifrån infektion till intensivvård och smittspridning. Under en timme i dag, torsdag, klockan 16–17, svarar de på DN-läsarnas frågor om covid-19.

– Svenska Läkaresällskapet är läkarkårens oberoende, vetenskapliga professionsorganisation, en ideell, partipolitiskt och fackligt obunden

förening. Vårt syfte är att verka för förbättrad hälsa och sjukvård genom att främja vetenskap, utbildning, etik och kvalitet, säger Tobias Alfvén.

– Vi läkare som ska svara på läsarnas frågor har på olika sätt varit engagerade i vården av covid-19-patienter, och också deltagit i olika utbildningsinsatser som vi arrangerat via Svenska Läkaresällskapet, där vi vänt oss till kollegor för att sprida och dela med oss av kunskap kring covid-19. Behovet av att utbyta kunskap och erfarenheter inom professionen är stort och vi lär oss nytt varje dag.

Chatten öppnade redan på onsdagskvällen – för den som vill skicka in sina frågor i förväg. Läkaresällskapet försöker svara på så många av dem som möjligt och svaren publiceras klockan 16–17 på dn.se.

Vilka frågor vill ni ha från läsarna?

– Alla frågor kring covid-19 utifrån ett medicinskt perspektiv, vi försöker svara på det vi kan. Vi lär oss mer varje dag, men fortfarande är det mycket vi inte vet kring covid-19, så det är inte

säkert att vi kan svara på alla frågor, men vi ska göra vårt bästa, säger Tobias Alfvén.
Hur stort är behovet, tror ni, av att få svar på sina funderingar?
– Med ett nytt – sedan tidigare okänt – virus ökar behovet av ny kunskap och information och den oro som kan finnas bland befolkningen behöver bemötas genom begripliga och korrekta budskap. Vi får alla många frågor kring covid-19, i rollen som läkare, anhöriga, via Svenska Läkaresällskapet och våra medlemsföreningar. Vi ser ett enormt intresse och det finns ett stort behov av vetenskapliga svar som vi ska försöka bemöta på bästa möjliga sätt.
DN

Fyra av tio vill slopa kötid när föräldrar ska välja skola

TORSDAG 4 JUNI 2020

Fyra av tio väljare anser att det är ett bra förslag att avskaffa kötiden som urvalskriterium till skolor. Bara drygt var tionde vill ha den kvar, visar en undersökning från DN/Ipsos. Mest stöd för att kötiden ska tas bort finns bland MP:s och V:s väljare. Men även borgerliga väljare tycker att den bör slopas.

Ökade skillnaderna mellan hög- och lågpresterande elever har debatterats mycket på senare tid. Nyligen fick regeringen en utredning på sitt bord som har lämnat en rad förslag om hur skolsegregationen skulle kunna brytas.

Bland annat föreslås att kötid slopas helt och hållet till förmån för andra urvalskriterier som ska leda till en mer blandad elevmix på skolorna.

Ett argument är att ambitiösa föräldrar ställer sina barn i kö till vissa skolor redan när barnen föds. Det brukar pekas ut som en

bidragande orsak till att barn med gynnsam familjebakgrund hamnar i samma skolor.

DN/Ipsos har undersökt hur väljarna ser på skolvalet och vilka antagningskriterier de anser ska gälla för att ett barn ska få plats på en viss grundskola.

Fyra av tio svarar att det är ett bra förslag att ta bort kötid som antagningskriterium. Tre av tio svarar att förslaget varken är bra eller dåligt och litet drygt var tionde väljare anser att det är dåligt att ta bort kötiden.

Störst stöd för att kötiden ska bort finns bland Miljöpartiets och Vänsterpartiets väljare där mer än sex av tio svarar att det är ett bra förslag att slopa kötiden.

Bland L, C och S:s väljare svarar lite mer än fyra av tio att det är ett bra förslag. Liberalernas väljare visar att det finns olika falanger inom partiet när de ska ange vilken princip som är viktigast för platstilldelningen i grundskolan. Då svarar en av fyra att det är kötiden, vilket är fler än för något annat parti.

– Det återspeglar att det finns olika åsikter bland de som röstar på Liberalerna, säger Nicklas

Källebring som är opinionsanalytiker på Ipsos.
Minst stöd för ett slopande av kötiden finns hos SD, KD och M.
Den urvalsprincip som flest anger som den bästa är geografisk närhet till skolan (38 procent).
– Om det ska användas som urvalskriterium enbart så kommer skolorna fortsätta vara segregerade eftersom vi har ett sådant segregerat boende i Sverige, säger Nicklas Källebring.
Väldigt få nämner socioekonomisk kvotering och lottning.

Det är två verktyg som den utredning som lämnats till regeringen föreslår ska användas i större utsträckning än i dag för att motverka skolsegregation.
– För de som vill se en minskad segregation och en mer mixad elevsammansättning på skolorna är det ett nedslående resultat.
– Det visar att de partier som vill kämpa för en mer jämlik skola, om man med det menar en mer heterogen elevsammansättning i skolorna, har ett ganska tufft opinionsarbete framför sig, säger Nicklas Källebring.

Hur viktigt är det då att ha möjlighet att välja i vilken kommunal eller privat grundskola ens barn ska gå?
Nästan hälften svarar att det är mycket eller ganska viktigt att man kan välja.
Var tredje svarar att det är ”varken viktigt eller oviktigt” eller ”osäker, vet ej”. En av fem anser att det är oviktigt att det finns möjlighet att välja.
– Jag tolkar det som att betydligt fler tycker att det är viktigt än oviktigt att ha möjlighet att kunna välja. Trots att det är långt ifrån alla som gör ett aktivt val utan låter sina barn gå i den grundskola som ligger närmast, säger Nicklas Källebring.
Yngre och storstadsbor vill att man ska kunna välja i högre utsträckning än äldre och personer som bor på landsbygden. En förklaring kan vara att yngre själva gått i skolan nyligen eller är på väg att skaffa barn och vill kunna välja för dem, samt att storstadsbor har fler skolor att välja mellan.
Det är framför allt de som skulle rösta på M, KD, SD och L som tycker att det är viktigt att kunna välja skola för sina barn. Av dem

svarar sex av tio att de tycker att det är mycket eller ganska viktigt. Det kan jämföras med C och S som har fyra av tio väljare som anser att det är viktigt.
Lägst andel har V och framför allt MP där inte ens två av tio anser att det är viktigt att kunna välja skola.
Miljöpartiet var ett av de starkast pådrivande partierna när friskolereformen och skolvalet infördes på 90-talet.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se

Fakta. Så gjordes undersökningen

Ipsos har den 12–24 maj intervjuat 1 205 röstberättigade väljare, varav 378 kom från ett slumpmässigt urval har svarat via sms-länk. 827 personer som var ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel svarade via digitala intervjuer.
Opinionsmätningar är alltid förknippade med viss osäkerhet. För mer information om urval, bortfall och svarsfrekvens, se ipsos.se eller kontakta Ipsos opinionsanalytiker Nicklas Källebring.

Chalmers varslar 180 anställda

TORSDAG 4 JUNI 2020

Chalmers tekniska högskola i Göteborg har varslat 180 anställda om uppsägning på grund av arbetsbrist. Alla Chalmers 13 institutioner omfattas av neddragningen av personal.

I ett pressmeddelande skriver Chalmers:

”Tio år av personaltillväxt i kombination med långvarigt lågt ränteläge har lett till att Chalmers pensionsrelaterade kostnader just nu ökar på ett obalanserat sätt. För att undvika växande underskott framåt har ett antal åtgärdspaket tagits fram under våren 2020.”

En av dessa åtgärder är alltså att 180 anställda under onsdagen varslats om uppsägning. Totalt arbetar 3 200 på Chalmers, inklusive doktoranderna. Samtliga delar av verksamheten ska beröras av åtgärdspaketen.

”Vi behöver effektivisera hela vår verksamhet för att få vår ekonomi i balans, och därmed skapa förutsättningar för att fortsatt kunna leverera utbildning,

forskning och nyttiggörande av högsta kvalitet”, säger Stefan Bengtsson, Chalmers rektor och vd, i ett pressmeddelande.”
Enligt Chalmers egen bedömning måste man spara cirka 250 miljoner kronor årligen. Även lokalkostnader kommer att ses över. Arbetsbristförhandlingarna är ännu inte slutförda och besked om uppsägningar kommer därför att dröja till efter sommaren.
Lars Bengtsson är ordförande i Saco-föreningen på Chalmers och har suttit med i diskussionerna om de akuta ekonomiska problemen på lärosätet.

– Vi förstår detta, men har försökt styra arbetsgivaren till att spara på annat än personal, eller möjligen öka intäkterna. Jag tycker nog att de har lyssnat till viss del. Det kunde ha blivit ett mycket större varsel.
Enligt Lars Bengtsson kommer en ganska liten del av framtida uppsägningar att beröra akademisk personal på Chalmers.
– Lejonparten tas från administrationen och vad det innebär utreder vi just nu. När det är klart kommer varslet att konkretiseras, så att vi kan säga

vilka individer som berörs, säger han.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se
Erik Ask
erik.ask@dn.se

Utbildningsministern lovar att Pisaresultat ska granskas på nytt

TORSDAG 4 JUNI 2020

Efter Expressens avslöjade om att fjolårets Pisaresultat kanske inte stämmer lovar utbildningsminister Anna Ekström (S) en ny granskning av resultaten.

”Jag kommer jag att se till att de svenska resultaten granskas på nytt”, skriver Anna Ekström i ett mejl till DN.

Förra årets Pisaresultat visade att svenska 15-åringar hade förbättrat

sina prestationer och låg över snittet för OECD-länderna när det kom till läsförmåga, matematik och naturvetenskap.
Samtidigt riktades kritik mot att 11 procent av alla 15-åringar på de svenska skolorna inte fått delta eftersom de inte ansågs representativa för det svenska skolsystemet.
Resultaten gav en förskönande bild, menade bland annat Moderaterna och Sverigedemokraterna.
Men Skolverket, och även OECD:s utbildningschef Andreas Schleicher, sade till DN att kritiken berodde på ett missförstånd.
Syftet med Pisa är att undersöka hur det svenska skolsystemet fungerar. Därför ska personer som just kommit eller befinner sig tillfälligt i ett land inte vara med eftersom de inte säger något om landets skolsystem, sade Andreas Schleicher till DN.
Nu visar en granskning som Expressen har gjort att ännu fler utrikesfödda, men även svenskfödda, elever kan ha plockats bort på felaktiga grunder och att de svenska resultaten därför kan vara missvisande.

Utbildningsminister Anna Ekström säger till DN att regeringen kommer att inleda en granskning av resultaten.
”Eftersom Expressens artikel väcker vissa frågetecken kring statistiken om utländska elever så kommer jag att se till att Sverige granskas på nytt”, skriver hon i ett mejl till DN.
Det är Skolverket som ansvarar för att genomföra Pisaundersökningarna och OECD har granskat och godkänt Sveriges resultat.
Men utbildningsministern har bett OECD att granska Sveriges resultat ytterligare en gång för att säkerhetsställa att man kan dra rätt slutsatser utifrån resultaten, skriver Anna Ekström.
Det är viktigt att alla kan lita på att ett sådan stor och viktig mätning som Pisa är korrekt, menar hon.
– Därför är det allvarligt om det uppstår frågetecken kring ifall alla skolor följt reglerna. Vi behöver ha bra underlag, bland annat för att kunna fatta rätt beslut på politisk nivå. Inga som helst tvivel ska råda kring Sveriges resultat, skriver Anna Ekström.

Liberalernas skolpolitiska talesperson Roger Haddad ser allvarligt på de nya uppgifterna och välkomnar en ny granskning.
– Pisa är en av en av de viktigaste mätningarna och det är viktigt att vi kan lita på de resultaten som vi får presenterade för oss stämmer. Vi använder dem när vi drar slutsatser, gör politiska bedömningar och kräver att det görs satsningar, till exempel på något visst ämne i skolan.
Roger Haddad befarar att den euforiska stämning som rådde när resultaten presenterades på Skolverkets presskonferens i december byggde på falska premisser.
– Man kanske inte längre kan säga som man gjorde att svenska 15-åringar ligger över genomsnittet i OECD och att utvecklingen i den svenska skolan gick åt rätt håll.
Moderaternas skolpolitiska talesperson Kristina Axén Olin kritiserade Pisaurvalet redan när det presenterades i höstas eftersom så många i kvoten nyanlända hade plockats bort.
– Det hjälper inte svensk skola att vi döljer de problem som finns. För att kunna ta tag i de kvalitetsbrister som finns så

måste man visa hur resultaten verkligen ser ut.
Skolverkets generaldirektör Peter Fredriksson säger till TT att han känner sig trygg med Pisaundersökningarna. Hittills har ingenting framkommit som får myndigheten att revidera sina tidigare slutsatser, menar han.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se

Pojke död efter att ha klättrat på tåg

TORSDAG 4 JUNI 2020

En pojke i 15-årsåldern har avlidit efter att ha kommit i kontakt med elledningar med högspänning över järnvägsspåret i Västerås. På tisdagskvällen klättrade pojken och en jämnårig kamrat upp på ett tåg som stod parkerat på ett stickspår, enligt polisen.
– Så som jag förstått det har den nu avlidne pojken tagit i ledningen, säger Sofie Tornin,

jourförundersökningsledare i Västerås.
Kamraten blev vittne till händelsen och chockades, och fördes till sjukhus där han fick vård för en brännskada i handen.
TT

Låga halter av kemiska stridsmedel i fisk

TORSDAG 4 JUNI 2020

Halterna av kemiska stridsmedel i fisk och skaldjur i svenska vatten är låga eller mycket låga.
Det konstaterar Havs- och vattenmyndigheten (Hav) efter provtagningar vid två platser där mycket stridsmedel dumpades efter andra världskriget, väster om Måseskär på västkusten och det så kallade Gotlandsdjupet söder om Gotland.

– Analyserna visar att halterna av giftiga stridsmedel är låga eller till och med mycket låga för samtliga arter. Det är förstås positivt och innebär också att det inte är någon fara att äta fisk och skaldjur från dessa områden, säger Fredrik Lindgren, utredare vid Havs- och vattenmyndigheten.

TT

Svenskarnas resande skjuter i höjden

TORSDAG 4 JUNI 2020

Vecka 22 blev veckan då svenskarna började resa betydligt mer än tidigare under våren, trots coronapandemin. Störst uppgång märktes i Västerbotten och Norrbotten, visar uppgifter från Telias mobildata.

Förra veckan, vecka 22, var resorna bara sex procent färre än samma vecka förra året, visar data från Telia, som analyserar

svenskarnas resemönster genom anonym mobildata.
– Det är över lag stora ökningar. Det ser vi också i riket, att svenskarna har börjat röra sig mer den här veckan. Den sticker helt klart ut jämfört med tidigare veckor, säger Kristofer Ågren, chef för affärsområde dataanalys på Telia.
TT

Besiktning får skjutas fram sju månader

TORSDAG 4 JUNI 2020

Från och med i dag, torsdag, får man skjuta fram bil-besiktningstiden sju månader på grund av coronakrisen.
Det gäller alla bilar som skulle besiktigas mellan den 1 februari och den 31 augusti.
Totalt berörs runt 2,5 miljoner bilar – men bilägarna informeras inte. Systemen klarar inte de snabba rycken.

Informationen lades ut på regeringens hemsida och i nyhetsarkivet på Transportstyrelsens hemsida i måndags. Och Bilprovningen fick informationen via ett pressmeddelande.
Alla fordon, även tunga lastbilar, bussar eller motorcyklar, med inställelsetid för besiktning mellan den 1 februari och 31 augusti berörs av en ny tillfällig EU-förordning.
Sista dagen för besiktning skjuts upp sju månader på grund av coronakrisen.

Det innebär att om du skulle besiktiga ditt fordon senast den sista juni – så skjuts sista dag fram till den sista januari 2021. Du kan även välja att besiktiga som vanligt. Bakom nyordningen ligger en ny tillfällig EU-förordning som kallas omnibusförordningen. Den börjar gälla redan i dag. Den kom till i all hast på grund av coronakrisen och får nu stor påverkan på EU:s transportsektor.
Mest påverkas bilbesiktningen. Totalt berörs runt 2,5 miljoner fordon i Sverige. Varje månad besiktigas nämligen runt 350 000

fordon på den avreglerade besiktningsmarknaden.
Men fordonsägarna har inte fått någon information. Och någon konkret plan hur det ska ske finns inte i nuläget på Transportstyrelsen.
– Vi håller på att att titta på hur vi ska lösa informationsfrågan. Omnibusförordningen kom i rekordfart. Vårt system vägtrafikregistret är inte anpassat till den tillfälliga förlängningen. Det är också ett tillfälligt undantag, säger Mikael Andersson, presschef på Transportstyrelsen till DN.
Han säger att de ägnar mycket arbete åt hur snabbt de kan bygga om systemet.
– Det är en avancerad manöver att göra något åt vägtrafikregistret. Vi vet i dagsläget inte när vi mäktar med det.
Men reglerna börjar ju att gälla i dag - och fordonsägarna får inte besked?
– Om man undrar kan man vända sig till Transportstyrelsens kundtjänst. Våra e-tjänster för fordon och andra system har inte hunnit anpassas till den tillfälliga förlängningen.

Bilbesiktningsbolagen kan ju drabbas hårt. Har det något att göra med att ni inte går ut med information?
– Det har definitivt inte med det att göra. Det har helt enkelt gått väldigt fort.
När fick ni reda på det här?
– Jag vet inte. Normalt kommer förslag på remiss och man får lämna synpunkter.
Du måste väl ändå veta när ni fick veta detta?
– Någon här vet självklart men jag vet inte här och nu.
Regeringen kom alltså med ett pressmeddelande i måndags. Har ni skickat ut pressmeddelande?
– Vi har inte aktivt skickat ut pressmeddelande eftersom regeringen skickade ut ett.
Tyckte ni inte att det var värt att skicka ut ett pressmeddelande?
– Det är ändå regeringen som bestämt vad som ska gälla i Sverige. Vi har valt att lägga upp information på vår webbplats.
Är inte det för lite information – bilägarna får ju ingen direktinformation?
– Vi har bara börjat informera. Vi kommer att fortsätta att skicka ut information när läget klarnar. Vi

har också gett information i sociala medier.
Vad skulle du vilja säga till bilägare som undrar vad som gäller?
– Att kontakta vår kundtjänst.
På telefon?
– Ja, eller via kontaktformulär på webben.
Är ombesiktningar uppskjutna sju månader också?
– Nej, förelägganden med krav på efterkontroll omfattas inte, säger Mikael Andersson och fortsätter:
– Alla som hamnat i en flygande kontroll av polisen och fått så kallat meddelat körförbud för att bilen inte varit trafiksäker omfattas inte heller. Där gäller ett utfärdat körförbud.
När kan ni ge besked till alla berörda bilägare?
– Vi kan i närtid berätta när det kan lösas.
Men när kan de få besked?
– Det vet vi inte i dag.
Mikael Andersson säger att det i grunden handlar om att skydda riskgrupper och att förhindra pandemispridningen.
På AB Svensk bilprovning är Cecilia Blom Hesselgren kommunikationschef. Bolaget som kallas Bilprovningen har nära

30 procent av marknaden – och besiktar runt 100 000 fordon per månad.
– Det här var inget vi blev informerade om i förhand. Vi fick veta det via regeringens pressmeddelande i måndags vid lunchtid. Det är en stor nyhet som vi inte har kunnat förbereda oss för.
– Det är bra för riskgrupper som inte kan komma till stationerna. Det är bra att de kan skjuta fram sin besiktning. Men vi hoppas att alla som tycker att de kan komma gör det.

Hur tror du att det kan påverka er?
– Det beror verkligen på hur kunderna resonerar. Hittills har vi knappt påverkats alls. I dagsläget är det svårt att spekulera om hur det blir.
EU:s nya omnibusförordning innebär även att giltighetstiden för körkort, yrkesförarkompetensbevis och sista datum för bilbesiktning förlängs med sju månader. Regeringen hade möjlighet att göra undantag och exempelvis inte besluta att förskjuta besiktningen med sju månader

men valde att nära nog anta förordningen i sin helhet. Dock gjorde ett par mindre undantag: Tidsfristen för att besiktiga färdskrivare och utfärda förarkort ska inte förlängas.
Senast onsdagen den 3 juni ska EU:s stater rapportera in till EU om hur respektive land väljer att använda förordningen – och när detta publiceras får vi veta hur andra EU-länder gjort.

Jonas Fröberg
jonas.froberg@dn.se

Clas Ohlson avbryter korttidspermitteringar

TORSDAG 4 JUNI 2020

Detaljhandelskedjan Clas Ohlson låter nu anställda gå tillbaka till sina jobb efter att varit korttidspermitterade. Utdelningen till aktieägarna slopas samtidigt – något som inte hänger samman med kraven kring just korttidspermittering enligt vd:n Lotta Lyrå.

Precis som så många andra bolag har Clas Ohlson valt att utnyttja det permitteringsstöd som

lanserats under coronapandemin. Lotta Lyrå uppger för TT att det som mest handlat om 500 av totalt 4 500 medarbetare.
– Som mest var det 300 medarbetare i butik och 200 på kontor. Vi har fattat beslut att när det gäller tjänstemannadelen ska det inte förlängas. I butikerna kommer det att trappas ned successivt, men det är en vecka för vecka-bedömning, säger hon.
I samband med bokslutet meddelades också att utdelningen till aktieägarna föreslås slopas. Bolaget har som policy att minst hälften av vinsten ska delas ut vilket nu skulle betyda 6:25 kronor per aktie. Samtidigt har Tillväxtverket varit tydligt med att bolag som delar ut pengar inte kan få permitteringsstöd.
Har det varit en faktor för ert förslag om utdelning?
– Nej, resonemanget som ligger bakom styrelsens förslag är den osäkerhet som råder och hur det kan påverka detaljhandeln, så det är inte kopplat till permitteringsstödet.
För Clas Ohlson blev det nu en lägre förlust före skatt, minus 58,5 miljoner kronor för perioden februari-april jämfört med samma

period föregående år (minus 76,9 miljoner kronor).
TT

Ledningen backar om personalens semestrar

TORSDAG 4 JUNI 2020

En konflikt blossade upp efter att ledningen på NU-sjukvårdens sjukhus i Uddevalla och Trollhättan ville senarelägga semesterperioden för all personal med anledning av covid-19. Nu backar sjukhusledningen.

Konflikten mellan NU-sjukvårdens ledning och Läkarföreningen kretsade kring

Västra Götalandsregionens förslag om att flytta årets sommarsemestrar, och skjuta semesterperioden en månad fram i tiden med anledning av det höga tryck på sjukvården som covid-19 innebär.
Den ordinarie möjligheten till fyra veckors sammanhängande semester under juni, juli eller augusti skulle då i stället infalla mellan juli och september.
Enligt ett beslut från NU-sjukvårdens ledning skulle 5 000 anställda på sjukhus i Uddevalla och Trollhättan, från läkare och sjuksköterskor till administrativ personal, påverkas av förändringen – oavsett om de är kopplade till coronavård eller inte.
Men efter att Läkarföreningen varit kritisk och kallat till centrala förhandlingar ändrar sig nu ledningen, vilket innebär att personal som inte arbetar med covid-19-patienter får möjlighet till semester även i juni.
– Det är bra att beslutet kommer men jag tycker däremot att det är väldigt olyckligt att man genom det här första beslutet har skapat otroligt mycket svårigheter i verksamheterna och för våra medlemmars möjlighet att

planera sin sommar, säger Emelie Hultberg, ordförande i Läkarföreningen i Västra Götaland.
Emelie Hultberg säger att beslutet är viktigt inte bara för att sjukvårdspersonal nu kan få möjlighet att ha semester när det passar bäst rent privat, utan också för att man ska kunna undvika att vården får brist på personal i höst.
– Man kanske snarare behöver kunna komma tillbaka i september och börja beta av den vårdskuld som byggts upp under den här perioden när vi har haft väldigt neddragna mottagningar, säger hon.
Det ändrade beslutet kan enligt Björn Järbur, sjukhusdirektör för NU-sjukvården, genomföras då vårdens belastning lättats den senaste tiden och den allmänna smittspridningen kan vara på väg att tappa fart. Enligt honom har ledningen förståelse för att det kan finnas besvikelse över att beskedet dröjt, men att det inte gått att undvika med anledning av covid-19.
– Nu har situationen förbättrats ytterligare. Redan tre veckor före midsommar är trycket lägre än

det uppskattade behovet från midsommar. Därför kan vi justera perioden för sommarsemester ännu en gång. Det innebär att medarbetare kan få semester från 3 juni, så länge det inte påverkar verksamhetens möjlighet att utföra sitt uppdrag, säger han.

Ivan Solander
ivan.solander@dn.se

Stort tapp för Volvo Cars även i maj

TORSDAG 4 JUNI 2020

Volvo Cars börjar se en viss ljusning i coronapandemin. Den globala försäljningen i maj minskade med 25,5 procent jämfört med samma månad i fjol, men det finns tecken på återhämtning, uppger biltillverkaren i ett pressmeddelande. I Kina ökade majförsäljningen med 21,8 procent jämfört med i fjol, medan försäljningen i USA bara föll med

2,5 procent. Även i Europa finns tecken på återhämtning. Påverkan från pandemin är dock stor och försäljningen i Europa minskade med 49,6 procent jämfört med maj i fjol.
TT

Rusning till a-kassa under våren

TORSDAG 4 JUNI 2020

Akademikernas a-kassa har märkt en markant ökning under våren, både gällande hur många personer som får ersättning och antalet nya medlemmar.
Enligt a-kassan är det ovanligt att arbetslösheten bland medlemmarna ökar just under den tiden på året.
10 200 personer fick ersättning från Akademikernas a-kassa under april månad. Det är en

ökning med 32 procent jämfört med samma period i fjol, då 7 700 personer fick ersättning enligt a-kassans månadsstatistik. Jämför man med föregående månad i år är det en ökning på 12 procent.
TT

Vinstlyft för Lantmännen

TORSDAG 4 JUNI 2020

Lantbrukskooperativet Lantmännen, med varumärken som Axa och Kungsörnen i portföljen, redovisar en vinst före skatt på 447 miljoner kronor för årets första fyra månader. Det kan jämföras med 335 miljoner kronor under samma period i fjol.
TT

Yrkeshögskolorna får 5 000 fler platser i höst för att lindra krisen

TORSDAG 4 JUNI 2020

I höst ska landets yrkeshögskolor få 5 000 fler platser. Det innebär att utökningen av skolorna tidigareläggs med två år. Skälet är coronakrisen.

– De ger precis den typ av utbildning som behövs när samhället drabbas av den sorts kris vi har nu, säger utbildningsminister Anna Ekström (S).

Redan 2017, när yrkeshögskolorna hade totalt 28 400 platser, beslöt regeringen att antalet skulle öka med 50 procent fram till 2022. Målet för i år var att nå 40 500 platser.

Men det var innan coronakrisen och det snabbt ökande antalet varsel.

Regeringen beslöt i förra veckan att öka antalet platser i höst med 5 000 platser, motsvarande 2 500 platser på årsbasis, till en kostnad av 157 miljoner kronor. Därmed

nås målet om en 50-procentig ökning två år tidigare än beräknat.
Anna Ekström menar att yrkeshögskolorna är ett bra alternativ för den som behöver utveckla sin kompetens. Det gäller både för den som blivit korttidspermitterad och den som blivit uppsagd under krisen.
– I båda de fallen är yrkeshögskolorna en fantastisk möjlighet. De ger snabba, korta och effektiva utbildningar där arbetsgivarna sitter med i ledningen för utbildningarna, säger hon.

Yrkeshögskolorna har en mycket stark koppling till arbetsmarknaden och de behov som finns där. Utbildningarna är eftergymnasiala och har varierande längd, men det som utmärker dem är att de följer utvecklingen på arbetsmarknaden – det är efterfrågan där som styr kurserna.
Arbetsgivare sitter i utbildningarnas ledningsgrupper, de bidrar inte sällan med föreläsare och erbjuder dessutom praktikplatser för studenterna. Utbildningarna varierar praktik och teori.

Det gör att skolorna är flexibla, menar Anna Ekström.
– Det är precis den typen av utbildning som behövs när samhället drabbas av den sorts kris som vi nu har, säger hon.
– De är stora när det gäller att utbilda människor som sköter järnvägen. De är stora när det gäller kraftöverföring och kraftteknik, tillägger hon.
Andra yrken som ministern gärna ser att fler utbildar sig till finns inom vården. Till exempel erbjuder yrkeshögskolorna utbildning till specialistundersköterska och ambulanssjukvårdare – båda bristyrken i dag.
Regeringen har redan tidigare ändrat på regelverket för yrkeshögskolorna under den pågående krisen. Från den 15 juni får även privata aktörer som omställningsorganisationer, fackföreningar och företag köpa så kallad uppdragsutbildning från yrkeshögskolorna för andra än den egna personalen. Dessa utbildningar är beställda skräddarsydda utbildningar där beställaren också får stå för hela kostnaden.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Fakta. Yrkeshögskolor

I fjol var följande utbildningar de mest populära (siffrorna anger antalet sökande per plats:

1. E-commerce manager 5,2
2. Digital marknadsförare 4,8
3. Tandsköterska 4,4
4. Inköpare 4,3
5. Behandlingspedagog 4,1

Utbildningarna på yrkeshögskolor följer arbetsmarknadens efterfrågan.

Representanter för arbetslivet finns med i ledningen av utbildningarna.

Utbildningarnas längd varierar, oftast ett till tre år.

SJ-personal växlar spår och förstärker på förskolor

TORSDAG 4 JUNI 2020

Nariman Yalcin är timanställd på SJ. Men nu växlar hon spår för att ta hand om barn på förskolan.

– Min önskan är att komma tillbaka hit, säger Nariman Yalcin som är inne på sin andra praktikdag på Måsen, en avdelning på Breviks förskola på Lidingö.

Hon har varit timanställd på SJ i två och ett halvt år och har ett kontrakt som löper vidare.

Men när coronakrisen satte stopp för fortsatt jobb som avgångssignalerare fick 42-åriga Nariman Yalcin genom satsningen Beredskapslyftet, som syftar till att mobilisera arbetslösa eller permitterade till hårt pressade branscher, chansen att gå en tredagars introduktionskurs för barnskötare.

Nu hoppas hon kunna hoppa in som vikarie på Lidingös förskolor. När första dagens praktik på

Måsen var slut var Nariman Yalcin också det.
– Jag var jättetrött, halv nio låg jag i sängen och var rätt däckad. Det är så mycket som händer, man ska prata med barnen och se hur pedagogerna arbetar, de är helt fantastiska.
Hon är ute med Kerstin, Didrik, Clara och Philip och jagar en drake som gömt sig i hemliga skogen på baksidan av förskolan.
– Var är draken? frågar Nariman Yalcin när de smyger fram bland de snåriga buskarna.
– Här! Den måste ha munskydd för den är sjuk, ropar Clara.

Fantasin fortsätter att flöda när barnen klättrar upp på skeppet som är lastat med guld, silver och leksaker.
– Vi har mycket guld, säger Didrik när han står som en kapten på ett sjörövarskepp.
Nariman Yalcin tycker att hon är lekfull och hon gillar att vara utomhus.
– Det gäller att barnen kommer ut och man ser ju att de är väldigt glada i det. Barn har ju fantasi och är rakt på sak. De är frågvisa, de vill veta och är nyfikna.

Kaisa Hall, som är förskolelärare på Breviks förskola, berättar att behovet av vikarier är stort.
– Vi behöver utbildade vikarier. Man märker om de nya passar för jobbet, vi vill ha en personal som är öppen och som vill vara med barnen.
Delal Apak är projektledare på Beredskapslyftet. SJ och SAS har bidragit med personal till grundskolorna, nu använder man SJ-personal igen för att stärka upp på förskolorna.
– Vi arbetar med bolag som vi vet tvingats permittera eller säga upp personal och med folk som själva söker sig till oss, säger Delal Apak.
Nariman Yalcin arbetade som avgångssignalerare på SJ vilket innebär att hon var den som såg till att passagerare kom av och gick ombord på tågen ordentligt. Hon gav lokföraren klarsignal att åka vidare och övervakade även säkerheten ombord.
Tidigare hade hon Malmö som bas, men nu är hon sambo i Stockholm.
– Man får se rätt mycket när man arbetar på ett tåg, det är ett underbart jobb. Förhoppningsvis så kommer väl tågtrafiken igång

igen på allvar i sommar, vi håller tummarna för det.
Nu ser Nariman Yalcin chansen att kombinera två jobb.
– Jag hoppas komma igång med vikariepoolen så snart som möjligt. Det finns en fantastisk möjlighet att kunna kombinera och variera sitt arbete. Det är underbart att ha den friheten.
Hon har inte hunnit träffa så många föräldrar men berättar om ett par som hon samtalade med tidigare på morgonen.
– Deras barn hade kommit hem och berättat om den nya på förskolan. De såg fram emot att få träffa mig för de hade ju bara hört bra om mig och det var ju roligt.
Ulrika Ardestam är rektor på en - annan förskola på Lidingö och arbetar dessutom med utveckling av öns förskolor. Hon var med och höll i utbildningen som inleddes med en dags teori i Lidingö stadshus där man talade om utveckling, lärande, integritet och undervisning men också om säkerhetsrutiner.
– Efter praktiken får man se vilka som verkligen vill det här. Den här korta utbildningen handlar om att kunna hoppa in extra om det blir mer sjukdom och om vi behöver

extrapersonal, annars behöver man ju betydligt mer utbildning, säger Ulrika Ardestam.
Innan man tar in vikarier kontrollerar man om de finns med i belastningsregistret.
– Inga vikarier lämnas själva med barnen den första tiden innan man känner att barnen har en relation till vikarien, det ska vara så säkert som det bara kan, säger Ulrika Ardestam.
Barnen på Svanen, en annan avdelning på Breviks förskola, har också fått en praktikant.
Elsa Perhag, 28-årig stockholmare, nappade också på Beredskapslyftets erbjudande om en snabbkurs för att bli vikarie, Elsa är en av totalt 18 praktikanter från Beredskapslyftet som varit ute på Lidingös förskolor.
– Mina studier slutade lite tidigare än väntat så jag fick ledig tid, säger hon.
Hon håller med Nariman Yalcin om att man blir trött av att jobba på förskola.
– Men man får också mycket energi. Jag tror att det är viktigt att man får komma ut och jobba praktiskt ganska snabbt, säger Elsa Perhag.

Clara, Philip, Kerstin och Didrik sätter Elsas matlagningskunskaper på prov när de gör en soppa av maskar, grus, växter och vatten.

– Det blir djursoppa, jag kan sätta på spisen, säger Clara.

– Den ser jättegod ut, säger Elsa Perhag.

Nariman Yalcin och Elsa Perhag hoppas nu båda på att få lite timmar som vikarier på Lidingö.

Kerstin, fem år, får frågan vad hon tycker om de nya fröknarna.

– De är bra, säger Kerstin. Ibland läser de en bok för oss också.

Lars Grimlund lars.grimlund@dn.se

Impulskontroll och omdöme utvecklas sist i hjärnan

TORSDAG 4 JUNI 2020

Varför testar unga droger och har oskyddat sex? Varför utsätter de sig för saker – och därmed risker – som de några år senare skulle anse som vansinniga? En del av svaret finns i den mänskliga hjärnan. Den är inte ”vuxen” förrän i 25-årsåldern eller ännu senare, enligt forskare.

Forskarna skakade på sina huvuden när de såg de första bilderna av hur hjärnan förändras under tonåren. Länge var den allmänna övertygelsen att den mest intensiva hjärnutvecklingen pågick under det lilla barnets allra första år

Men så kallade magnetresonanskameror visade att tonåren är en minst lika aktiv utvecklingsperiod – och att den mänskliga hjärnan nog inte är mogen i alla dess beståndsdelar förrän uppåt 25-åldern och kanske ännu senare.

Det skulle i sin tur kunna förklara varför tonåringar och unga vuxna är mer benägna att ta risker och

har svårt att alltid kunna överblicka följderna av sina handlingar.
Vi har talat med två svenska forskare om hjärnans utveckling:
Johan Jakobsson är professor i neurovetenskap vid Lunds universitet. Hans forskning handlar om att förstå när och hur våra gener används i hjärnans celler och hur detta påverkas av arv, miljö och ålder. Kunskapen kan förhoppningsvis användas för att utveckla nya typer av läkemedel mot till exempel psykiatriska sjukdomar och demens.

Lars Nyberg är professor i neurovetenskap vid Umeå universitet. Hans forskning handlar om att med så kallad funktionell hjärnavbildning koppla hjärnans system till olika minnesprocesser. Syftet är bland annat att förstår varför vissa men inte andra kan hålla hjärnan och minnet intakta i hög ålder.
– Hjärnan är hårt programmerad från början och våra gener styr mycket av dess utveckling och av åldrandet, förklarar Johan Jakobsson. Det är något som inte förändrats på hundratusen år.

I sitt laboratorium studerar Johan och hans kollegor bland annat möss utifrån ett cellbiologiskt perspektiv. Mössen är könsmogna när de är cirka tre veckor gamla och skiljs då från sina mammor.
– Vid sex till åtta veckors ålder är de vuxna. Då är alla hjärnans celler på plats, och alla nervbanor ihopkopplade. Det motsvarar kanske de sena tonåren eller åldern upp till ungefär 25 hos människan.
– Då är hjärnan ”klar”, men dess strukturer förändras ändå ständigt. Hjärnan är plastisk hela livet och man kan ständigt lära sig nya saker, även långt upp i åren.
Hjärnans utveckling under fosterstadiet är genetiskt reglerad, berättar Lars Nyberg.
– Snart finns där en ”hårdvara” eller ett ramverk – och många basala funktioner är redan utvecklade.
Fostret reagerar tidigt på till exempel ljud i mammans mage. Vid födelsen möter det lilla barnet ljusintryck, och många av kroppens funktioner är där. Barnet kan suga och svälja, och börjar direkt röra armar och händer.

– Sedan handlar mycket om att ”trimma” hjärnan, då barnet mer och mer använder kroppen och reagerar alltmer medvetet på sinnesintryck. Samtidigt bildas olika nätverk i hjärnan, förklarar Lars Nyberg.

Den kanadensiske neuropsykologen Donald Olding Hebb myntade redan 1949 begreppet att ”what fires together, wires together”. Det vill säga att nervcellerna i hjärnan utvecklas när inlärning sker och bildar de nätverk som Lars Nyberg talar om.

– Hjärnans senare utveckling handlar om att få ihop de olika nätverken. En del i processen går fortare, annat tar längre tid.

Och här finns sannolikt en koppling till varför unga är mer riskbenägna – men också att uppgifter som är förknippade med större belöning utlöser en överdrivet positiv reaktion i hjärnans belöningscentrum hos dem.

Under evolutionen har allt fler nya delar lagts till den mänskliga hjärnan för att vi har behövt kunna överleva i en förändrad

omgivning. Från nacken och framåt har hjärnan byggts på. Pannloben, som sitter allra längst fram, är den senast utvecklade delen och även den del som blir sist ”klar” hos en enskild individ. I dag anser de flesta forskare att pannloben är helt utvecklad först vid ungefär 25-års ålder, en del vill sträcka sig så långt som till 30 år.

– Vi kan kalla pannloben, den kallas även frontalloben, för hjärnans beslutsfattarcentrum. Regioner i pannloben är inblandade i styrning av bland annat impulskontroll, planering, omdöme samt verkställande av planer. Så alla kan förstå att det är en oerhört viktig del, förklarar Lars Nyberg.

Det är främst under tonåren som de främre delarna av hjärnan utvecklas. De avancerade funktioner som pannloben styr – som minne, problemlösning, tänka framåt med flera – bygger även på andra och mer basala funktioner som utvecklas tidigare.

– De senare måste finnas på plats för att de mer avancerade funktionerna ska utvecklas, säger Johan Jakobsson.

En tonåring kan ofta fatta logiska och ”vuxna” beslut. Men när hen hamnar i en känslomässig situation kan det kärva till sig. Då bygger beslutet lätt mer på känslor än på en genomtänkt plan.
Det beror i sin tur på att den känslomässiga delen av hjärnan hunnit bli mer utvecklad i tonåren än pannloben, som ju styr omdöme och mer avancerat beslutsfattande.
Här hittar vi kanske förklaringen till att tonåringar har oskyddat sex, kör moped utan hjälm eller börjar röka för att kompisarna gör det. Och allt beror på evolutionen.
En tonåring ska skapa sig en egen identitet och frigöra sig från sin familj. Att ta risker är en början till att skaffa sig ett eget liv, flytta hemifrån och skaffa en partner. Utan detta genetiska arv skulle de flesta tonåringar troligen bo kvar med sina föräldrar.
Lars Nyberg och Johan Jakobsson påpekar att hjärnan fortsätter att förändras beroende på vad vi sysslar med. Båda talar om ett samspel mellan hjärna och miljön, samt mellan hjärnan och kroppen. Det nyfödda barnet börjar snart

gripa efter saker och utforskar omgivningen vartefter.
– Så utvecklas till exempel finmotoriken, säger Lars Nyberg. Barnet testar och provar hela tiden. Det genetiska arvet finns där och men den fortsatta utvecklingen beror till stor del på omgivningen. Så lär sig asiatiska barn tidigt att äta med pinnar medan vuxna svenskar får kämpa med sin sushi.
När är hjärnan då ”vuxen”?
– Mellan tjugo och tjugofem år, svarar Lars Nyberg. Kanske till och med senare för en del, och med individuella skillnader.

– Jag instämmer, svarar Johan Jakobsson. Men människans hjärna fortsätter också att utvecklas och är plastisk även efter den åldern.
På 1800-talet började många i Sverige arbeta redan i de yngre tonåren eller till och med som barn och sågs som vuxna i en mening. Men var deras hjärnor vuxna? Nja, grunden var lagd – men hela bygget var nog inte klart. På samma sätt som en tjugoåring i dag både är vuxen och ändå inte.
Thomas Lerner
thomas.lerner@dn.se

Fakta. Pannloben

Pannloben, eller frontalloben ,styr över impulskontroll, planering, omdöme samt verkställande av planer. Det är pannloben som skiljer oss från djuren och gör oss ”civiliserade”. Den samordnar också andra delar av hjärnan. Pannloben mognar långsamt. Förmågan till framtidsplanering, överblick, sållande av intryck och riskbedömning är alltså inte fullt utvecklad hos tonåringar och unga vuxna.
Hjärnan förblir plastisk hela livet vilket vi utnyttjar när vi lär oss nya saker eller när hjärnan återhämtar sig efter en skada.
Källa: Lars Nyberg, Hjärnfonden

Dramatiken i den svenska historien som borde bli film

FREDAG 5 JUNI 2020

”Det sjunde inseglet”, ”Ådalen 31”, ”Utvandrarna”. Det har gjorts en del lyckade försök att skildra dramatiken i den svenska historien, men det mesta återstår. Inför Nationaldagen tar Filmfredags Nicholas Wennö hjälp av experter för att ge den svenska filmbranschen inspiration – från Catalinaaffären och bakåt till Den Heliga Birgitta.

”Catalinaaffären 1952 är som John Le Carré möter Biggles”

Peter Englund, historiker och författare, aktuell med ”Söndagsvägen: berättelsen om ett mord”.

– En händelse jag skulle vilja se skildrad är den så kallade Catalinaffären 1952, och inte minst dess förspel: nedskjutningen av en signalspanande DC-3:a från Försvarets radioanstalt. Kärnan i skildringen skulle givetvis vara Sveriges dubbelspel under det

Kalla kriget, då vi officiellt var alliansfria men samtidigt samarbetade nära med Nato.
Förutom att jag är pojkaktigt svag för technothrillers med blinkande instrumentbrädor, grönskimrande radarskärmar och CGI:er som flyger hit och dit, är det en stark berättelse, som rymmer drama av politiskt, moraliskt och mänskligt slag. (Familjerna till de försvunna levde länge i ovisshet på grund av att affären mörklades av den svenska staten; och det ryktades om att en sovjetisk mullvad var inblandad…) John Le Carré möter Biggles. ”Tinker, tailor, soldier, spy” möter ”Thirteen days”. Det skulle nog rentav kunna bli en bra miniserie på tv.”

”Genusdramat mellan Alva och Gunnar Myrdal kunde bli en - fantastisk svensk ’The crown’”

Yvonne Hirdman, professor i historia och författare, senast till ”Medan jag var ung: ego-historia från 1900-talet”.
– Genusdramat mellan Alva och Gunnar Myrdal kunde bli en fantastisk svensk ”The crown”, en berättelse om kärlek och politik där deras liv flätas ihop med den svenska historien. Serien skulle

bygga på deras unika brevsamling mellan 1919 till 1973 – fylld som den är av tydliga bilder och scener: Den unga Alva som står i röd klänning i sitt rum i Slagsta och med en pincett rycker ut hårstrån vid hårfästet så att pannan blir högre. Den unge Gunnar, med sin tjusarlock i pannan som släntrar runt i Hagaparken och förbannar sitt öde; oskulden som försvann på Birger Jarlsgatan 118; hur Alva sitter med studentmössan i knät och man hör Gunnars röst som berättar för henne att söta små flickor inte ska stjäla männens attribut.
Man kunde fånga hela den svenska mellankrigstiden när de blir ”Firman” som med sin bok ”Kris i befolkningsfrågan” ändrar den politiska dagordningen. Och så den gamle, bittre, deprimerade Gunnar varvat med bilder av den firade Alva i New York, Paris och New Delhi – och, och…

”Det finns ju stoff som långt överträffar fiktionen på både längden och tvären i svensk historia”

Cecilia Düringer, lärare och programledare för P3 Historia.
– Knivig uppgift att välja bara en händelse eller person! Jag är överlag förvånad över att så få av alla de smarriga individer och händelser ur vårt förflutna har - blivit förevigad på film. Det finns ju stoff som långt överträffar fiktionen på både längden och tvären i svensk historia. Men får jag bara välja en, får det bli historien om attentatet mot Norrskensflamman i Luleå i mars 1940 när tidningens redaktionshus sprängdes och fem personer brändes inne – två av dem var barn.
– Terroristdådet hade anti-kommunistiska rötter och spåren ledde hela vägen upp till polisens högsta ledning i Luleå. En kolossalt spännande story förstås, men också en viktig berättelse om kommunistskräcken som präglade dåtidens Sverige och som ledde till att männen bakom den dödliga attacken slapp undan lindrigt.

”I jämförelse med Arne Beurling så kan Alan Turing slänga sig i väggen”

Leif GW Persson, kriminolog och författare. Just nu aktuell med den historiska dokumentärserien ”Leif GW om…” på Cmore.
– För mig är valet av berättelse självklart. Nämligen när professor Arne Beurling – ung matematiker från Uppsala – under våren 1940 och således i inledningsskedet av andra världskriget, i sin ensamhet i en villa ute på Lidingö knäcker den hemliga tyska telekoden. Med hjälp av papper, penna, sitt märkvärdiga huvud och en och annan liten skotsk whisky mellan uppvaknandet och sänggåendet. Det hela tog honom drygt en vecka och man behöver inte ens vara svensk för att tycka att i jämförelse med det så kan Alan Turing slänga sig i väggen.

”De dramatiska dygnen hösten 1918 kanske var de mest avgörande i Sveriges moderna historia”

Maja Hagerman, journalist, filmare och författare, specialiserad på svensk historia.
– De dramatiska dygn hösten 1918, som kanske var de mest avgörande i Sveriges moderna historia. Då kokpunkten nåddes då i kampen för allmän och lika

rösträtt för både kvinnor och män. Rösträttskampen hade redan pågått länge i nykterhetsloger, fackföreningar, missionshus. Men högerns motstånd var mäktigt, starkare här än i länder runt omkring. I november 1918 samlades hungriga folkmassor till demonstrationer. Det var matbrist och revolutionsstämning. Allt stod och vägde. Till regeringen kom rapporter om att armén inte var att lita på längre. På slottet hade kung Gustav V väskan packad, beredd att ge sig av. Gatustrider och revolutionsförsök befarades om inte högern gav upp sitt motstånd mot demokratin.
Jag vill en filmatisering av dygnen då de avgörande förhandlingarna hölls i riksdagshuset. Och då politisk enighet till sist nåddes kring beslutet, som sen blev grundlagsändring.

”Om Fredrika Bremer inte får en film borde hon få en flaggdag”
Ulrika Knutsson, kulturjournalist och författare, aktuell med boken ”Den besvärliga Elin Wägner”.
– Fredrika Bremer är en av Sveriges få världskända hjältar. Hon slogs för kvinnornas rätt, -

slavarnas befrielse och djurens välfärd.
En biopic om Fredrika blir både PK och dramatisk. 1854 reser hon i USA, möter filosofer och förrymda slavar. Hon kommer till en håla i vilda västern(!) Hon vill ha ett varmbad, men pigan på hotellet varken hör eller ser. Hon är fördjupad i en bok. Till slut tittar flickan upp ur sin roman: Familjen H. När hon fattar att den lilla damen i bahytt är författaren själv, den berömda Miss Bremer from Sweden, svimmar hon av lycka.

Bremer hyllas ännu av medborgarrättskämpar i USA och Latinamerika. Här hemma fick hon riksdagen att motvilligt göra ogift kvinna myndig 1858. Om Fredrika inte får en film borde hon få en flaggdag.

”I dag är peståret 1710 förstås särskilt aktuellt, inte minst som en påminnelse om att det var värre förr”
Magnus Västerbro, hushistoriker på DN Kultur, Augustbelönades för ”Svält”, har även skrivit ”Pestens år. Döden i Stockholm 1710”.

– Kan inte låta bli att välja peståret 1710 för att det är en så fängslande historia, både fantastisk och fruktansvärd. Året efter förlusten vid Poltava, då den svenska stormakten är på väg att falla, drabbas Stockholm av - pesten. Från slutet av september försätts staden i karantän, och - ingen får åka därifrån. Befolkningen är alltså inlåst, medan pesten bara sprider sig. Under fem mardrömslika månader dör mer än 40 procent av stockholmarna i fruktansvärda plågor.

Där finns dessutom gott om fascinerande personer att följa, som chefsläkaren Urban Hjärne som först ljuger när han säger att det inte alls är pest som drabbat staden, och sedan flyr sin väg. Medan andra är klart hjältemodiga, som stadens borgmästare och pestdoktorerna, som riskerar livet medan de gör vad de kan för att hjälpa till.
I dessa tider är det hela förstås särskilt aktuellt, inte minst som en påminnelse om att det faktiskt var värre förr.

”Ett bra drama som skulle sätta strålkastarljuset på en del av svensk historia som undgått många”

Amat Levin, driver sajten Svart Historia, aktuell med boken ”Slumpens barn – den osannolika berättelsen om när Sverige mötte Gambia”.

– Varför inte ett historiskt drama om Svenska Afrikanska Kompaniet, Sveriges försök att bilda en egen koloni i nuvarande Ghana i mitten av 1600-talet. De kom så långt att de hann köpa loss mark, bygga ett slavfort, döpa området till Cabo Corso och bilda sin egen miniatyrversion av triangelhandeln, med portugiserna i nuvarande São Tomé och Príncipe som handlingspartner i stället för kolonierna i Amerika. Berättelsen är full av intriger – upphovsmannen Louis De Geers försök att övertala Drottning Kristina till att ge sitt godkännande, Cabo Corso-guvernören Henrik Carloffs förräderi, och striderna mot engelsmännen, danskarna och holländarna som tvingade bort Sverige från regionen efter bara 14 år.

Den kommer så klart aldrig att filmas. Men det skulle bli bra drama och samtidigt sätta strålkastarljuset på en del av svensk historia som undgått många historieböcker.

”Heliga Birgitta satte kungen på plats och skällde ut påven!”
Carina Burman, docent i litteraturvetenskap, författare, senast en biograf om Bellman.
– Heliga Birgitta! Inte nog med att hon är en historiskt betydelsefull person och en av de mest kända svenska kvinnorna någonsin, utan en film om henne skulle också innehålla en rad intressanta ämnen: starka kvinnor, politiska förvecklingar, föräldraskap (åtta-barnsmor med besvärliga barn), makt och religion, religiösa visioner, prakt, nöd och pest. Genom sin ställning hörde Birgitta till den svenska makteliten och uppförde sig också så, men samtidigt strävade hon efter enkelhet och ödmjukhet. Internationellt blir det också. På sina många pilgrimsfärder begav sig Birgitta till bland annat Santiago di Compostela, Rom och Jerusalem. I Rom bodde hon i många år. Dessutom skulle det bli

en vacker och praktfull film, med miljöer från svenska stormansgårdar, sekulära och religiösa hovmiljöer hemma och utomlands, processioner, hästar, fartyg etcetera. Lägg därtill dramatiken – hon satte kungen på plats och skällde ut påven!

”Hos oss filmas hellre nöden i torparstugan än historien om en svensk greves lysande karriär”
Herman Lindqvist, -populärhistoriker och författare till bland annat bokserien ”Historien om Sverige”.

– Svensk historia är full av oskrivna tv-serier och rafflande filmer. Jag skulle vilja vara med om att göra tv-versionen av ”Huset Vasa”, en sann saga ur verkligheten med blodig maktkamp, politik, kärlek och svek.
Bästa filmen skulle handla om Axel von Fersen och hans kärleksdrama med Marie Antoinette före och under den franska revolutionen. Fersen mötte alla, Napoleon, Voltaire, Mozart, Georg Washington. Han krigade i Amerika, Västindien och Finland. Han rörde sig i alla

Europas hov och förnäma salonger. Han älskade över hundra kvinnor och slaktades till slut av en berusad pöbelhop i Gamla stan. Hans liv har drama för en serie filmer, ändå har ingen lyckats göra en enda. Troligtvis därför att hos oss filmas hellre nöden i torparstugan än historien om en svensk greves lysande karriär. ”Han ska inte komma här och komma.”

Nicholas Wennö
nicholas.wenno@dn.se

Nils Poppes pärla ”Pengar” glimrar av svärta

FREDAG 5 JUNI 2020

”Pengar – en tragikomisk saga”
Regi: Nils Poppe
I rollerna: Nils Poppe, Inga Landgré, Elof Ahrle, Sigge Fürst, Carl Reinholdz, Hilding Rolin, Birger Åsander m fl.
Längd: 1 tim 37 min. Språk: svenska.
Finns på SF Anytime, (Ingår i Den stora Nils Poppe-boxen Vol 2 från december 2019).

Betyg: 4

Upptakten till Nils Poppes ”Pengar – en tragikomisk saga” från 1946 är en av filmhistoriens mest, well, galghumoristiska. En solig dag har en utblottad man bestämt sig för att hänga sig. Men repet håller inte, och han faller tröstlös ner i gräset.

Det är onekligen långt från de uppsluppna dansnummer och charmiga tramsigheter, som Poppe gärna förknippas med. Samtidigt odlade han en aura av trashank i Chaplins efterföljd och ”Pengar” får betraktas som en ovanligt helsvart komedi.

Det finns utrymme för lustigheter – Harry Orvar Larsson klarar livhanken genom reflexmässig

akrobatik, dansar med myror i brallan och badar i en ölbalja – men filosofiskt är ”Pengar” en pessimistisk partsinlaga. Nu går Nils Poppes länge otillgängliga regidebut äntligen att återupptäcka.

Den svenska filmhistorien är fortfarande glest representerad på strömningstjänsterna, men helt obemärkt förbi går inte digitaliseringen av filmarvet. I vår har det varit islossning för äldre film på SF Anytime – inklusive andra samhällstillvända verk som ”Karl-Fredrik regerar” och ”Medan staden sover”. Under rubriken ”Svenska klassiker” – med en frisk blandning av Bergman, Nutley och Skifs – kvalar de visserligen inte in. Det gör inte ”Pengar” heller, som annars brukar räknas som den konstnärliga höjdpunkten i Poppes karriär.

Hur lång tid tar det innan en klassikerstämpel nöts bort? ”Pengar” fick uppskattande recensioner vid premiären och prisades som bästa komedi på Venedigfestivalen. Men det är förstås inte konstigt om kursen dalar när filmen inte ens går att se.

Filmhistorikern Leif Furhammar menade att ”Pengar” tillsammans med Ingmar Bergmans ”Fängelse” var den film som bäst fångade fyrtiotalismens svartsyn. Och medan ”Det sjunde inseglet” senare slutade med nåd för Poppes cirkusfigur, finns det ingen pardon för hans tiggare i ”Pengar”.
Poppes regidebut producerades under en prova på-period inom svensk film, när genrer, ämnen och temperament kunde blandas och varieras. Efter det bespottade 1930-talet fanns det en uttalat höjd ambitionsnivå bland producenterna.
I texter om ”Pengar” namndroppas ofta Frank Capra, René Clair och Charlie Chaplin – tre filmskapare som gjorde komedier med socialt patos. Samtidigt känns den förhöjda pessimismen i Poppes film helt egen. Det är ingen socialdemokratisk framgångssaga som i ”Karl-Fredrik regerar” eller uppfordrande problembeskrivning som i ”Medan staden sover”, utan ett slags samhällskritik som inte gör sig några illusioner.

”Pengar” skildrar en maktlöshet som spiller över på berättelsens form, genom ett reflexivt hugskott. När Harry Orvar Larssons misslyckade självmordsförsök blir en tidningsnotis, exploateras det av filmproducenter som jagar uppslag, varpå förtexterna börjar rulla.
Det är någon annan som tar sig rätten att berätta hans historia. Då hamnar vår huvudperson plötsligt i en sagovärld där han ovetande blir miljonarvinge samt hett villebråd för sex giriga skogshuggare, men också träffar en Snövitslik ljusgestalt spelad av Inga Landgré.
Tills den prosaiska verkligheten tränger sig på igen och bryter förtrollningen. Förutom att den bärs av ett motstånd mot ojämlikhet, blir ”Pengar” också en film om våra berättelser om samhällets förlorare. Låter det pretentiöst är felet mitt, för filmens krogslagsmål till tonerna av ”Varför skola mänskor strida” eller scenen från sedelbränningen på myntverket är snarare sublima. Nils Poppes fyrtiotalistiska pärla glimrar fortfarande av svärta.

Jacob Lundström
jacob.lundstrom@dn.se

Vårt samhälles dna saknar egenskaperna som blir avgörande i en kris

FREDAG 5 JUNI 2020

I rekommendationernas Sverige har vårsolen större makt över coronakrisen än någon politiker.

Sticker Sverige ut vad gäller coronapandemin?

Knappast. Ingen var förberedd, hela världen togs på sängen. Det moderna globala samhället är konstruerat för vackert väder utan beredskap för regn. Inga krockkuddar (bara för bilar), inga lager, inga hängslen att förstärka livremmen med. Alla lever *just in time*. Ett sorglöst, ytterst skört solskenssamhälle som fungerar bäst på träning eller uppvisning. Och nu var det plötsligt match.

Nej, Sverige sticker ut enbart vad gäller hanteringen av den kris som viruset givit upphov till. Den är unikt svensk fast inte oväntad. Ty hur ska ett samhälle kunna hantera vad det inte har någon

erfarenhet av? Som inte ens vet vad en kris är?
En kris är en plötslig, våldsam attack på normaltillståndet. Nästan aldrig går det att förbereda sig eller planera för den. Allt sker här och nu och det är krisen som sätter tempot. Att hantera – bekämpa – den kräver framför allt snabbhet, improvisationsförmåga, samordning och en klar hierarkisk befäls- och ansvarskedja. Ty en kris är ett tillstånd där beslut måste fattas omedelbart och ofta omprövas på ofullständig och osäker kunskapsgrund därför att handling är oundviklig. Och krisen erbjuder ingen andra chans, lika litet som den förhandlar.
Så reagerade vi inte i Sverige. I stället senfärdigt, otillräckligt, ibland nästan hjälplöst. Den medicinska kompetensen är visserligen hög och kunskapen om viruset inte mindre än på annat håll, men själva krishanteringen har brustit: det är den som gjort att så mycket skett för sent eller inte alls, att den vänstra handen inte vetat vad den högra gör. Från första början har det talats om att skynda fram mediciner, skyddsutrustning, besöksförbud

eller tester och månader senare skyndar man fortfarande, på en del håll utan att märkbart ha kommit ur fläcken. Och detta har ingenting med politisk vänster eller höger, privat eller statligt att göra: sanningen är att i vårt samhälles dna ingår nästan inga av de egenskaper som krävs i en kris.

Hur blev vi sådana? Kanske genom korsbefruktning av det gamla bondesamhället, reglerat av solens evigt samma, förutsägbara och makliga gång över himlavalvet, och drygt tvåhundra år utan krig och stora katastrofer. Det gamla bondesamhället har vi gemensamt med alla andra, men förenat med vår ”eviga fred” (Immanuel Kant) verkar det ha gjort oss unika – och handfallna när det verkligen gäller.

Just tiden är varje kris viktigaste dimension. Nästan dagligen håller myndigheterna – till skillnad mot viruset tar de svensk paus på helger – sin studiecirkel om krisen, mer lik ett akademiskt seminarium än en generalstab. I den ägnar de sig åt kommentar och utvärdering, inte krishantering. Tegnellianerna

talar om för oss att det får ta den tid det tar. Att det är för tidigt att säga något, att vi får titta på eller fundera på saken. Hur det hela slutar? Det kan vi veta först om några år.
Fast i det långa loppet är vi alla döda, som John Maynard Keynes brukade säga.
Militären är väl numera den enda grupp i Sverige som är medveten om tiden som dimension, om logistikens och samordningens avgörande betydelse, och att sådant mitt uppe i en kris svårligen kan delegeras till ”rekommendationer”. Ty rekommendationer är inte samma sak som en operativ målsättning. Dock är ”order” ett fult ord på svenska trots att ingen tid finns i en kris att i stället utreda och förhandla. Allt Sverige är bra på – det grundliga, eftertänksamma, systematiska – blir då direkt kontraproduktivt. Men så förvaltas, administreras och utövas makt i vårt land och hur vi tagit oss an coronaviruset är ingenting annat än en konsekvens av detta.
”Lagom och långsamt” är själva grundbulten i svensk krishantering.

Och hur är det med ansvaret för den? I ett land där ingen får peka med hela handen eftersom det skapar dålig arbetsmiljö och är odemokratiskt föregår man på högsta politiska nivå med exempel. Vem kan säga om det är den tegnellska svansen som viftar på den löfvenska hunden eller tvärtom? Och så fort politiska riktlinjer i stället för rekommendationer efterlyses, pekas genast på Viktor Orbán – som om Angela Merkel inte redan visat hur politiskt ansvar och auktoritet låter sig förenas i demokratisk ordning.

Egentligen handlar det om en kris för den svenska modellen i en globaliserad värld med allt större beroenden, motsättningar och konflikter länder emellan. Sverige var en gång ett precist land där tågen gick i tid och där ja var ja, nej var nej, och regeringen och Wallenberg bestämde. Inte längre. Snarare då ett approximativt land där vad som är verkstad blivit mer infekterat av ”liksom” och ”ungefär” och vårsolen har större inflytande över coronakrisen än någon politiker. Fortfarande tar vårt land väl hand om rättvisa och jämlikhet – och fortfarande med

ansenliga resurser. Men resten sköts långt mindre effektivt och tillförlitligt än förr.
Likväl läser jag i tidningen att Sverige skulle vara ett av världens ”bäst organiserade länder”. Dock har ett virus demonstrerat att det inte längre är så självklart. Att ändå tro det visar inte på särskilt mycket kunskap om världen.
Inte om det egna samhället heller.

Richard Swartz är journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.
Richard Swartz
richard.swartz@chello.at

”Coronakrisen kan leda till en förlorad generation forskare”

FREDAG 5 JUNI 2020
DN. DEBATT 20200605

Den ekonomiska kris som covid-19-pandemin medför innebär att stödet till svensk forskning minskar – just när det behövs som mest. Nu måste staten kliva in och öka anslagen till de statliga forskningsfinansiärerna. Annars riskerar vi att få en förlorad generation i svensk forskning, skriver Göran K

Hansson och Hans Ellegren, Kungl. Vetenskapsakademien.
Precis som under finanskrisen kommer covid-19-pandemin att begränsa näringslivets möjligheter att bidra till forskning och utveckling. Det får stora konsekvenser eftersom de privata forskningsstiftelserna spelar en avgörande roll i finansieringen av svensk forskning.
Stiftelsernas bidrag kommer till stor del av aktieutdelningar, vilket gör att de drabbas hårt när bolagen sänker sina utdelningar eller helt måste avstå. Även insamlingsstiftelser kommer att påverkas av krisen när sämre privatekonomi och ökad arbetslöshet minskar möjligheten att skänka pengar till forskning.
De fristående forskningsstiftelserna finansierar ofta forskare tidigt i karriären, som ännu inte etablerat sig i forskningsvärlden. För många är anslagen från stiftelserna en förutsättning för att forska vidare. Anslagen från de större stiftelserna är dessutom ofta långsiktiga och breda i sin ämnesinriktning, två viktiga förutsättningar för fri forskning.

Stora delar av stiftelsernas anslag är redan öronmärkta till pågående projekt, så det ekonomiska utrymmet för nya projekt kommer att vara litet framöver. Krisen kommer därför att påverka forskningsfinansieringen på både kort och lång sikt. Vi riskerar därför att förlora en hel generation forskare när stiftelserna får mindre medel att dela ut – samtidigt som den fria forskningen är viktigare än någonsin.

Den rådande covid-19-pandemin är ett skrämmande tydligt exempel på hur svårt det är att förutse exakt vilka hot och utmaningar vi kan behöva forskning om. Den visar också hur forskningsresultat kan komma till nytta på oväntade sätt.

Den immunologiska analysmetod som nu används för att påvisa antikroppar hos människor som haft en infektion uppfanns av Eva Engvall och Peter Perlmann på Stockholms universitet, och tekniken för att hitta antikroppsbildande celler utvecklades av Cecil Czerkinsky och Andrzej Tarkowski vid Göteborgs universitet.

Vaccinkomponenter som tagits

fram av Bror Morein och medarbetare i Uppsala, används i dag i utvecklingen av vaccin mot covid-19. Inget av dessa forskningsprojekt syftade uttryckligen till att möta ett coronavirus i en pandemi, men nu är de viktiga pusselbitar i kampen mot covid-19.

Ibland kan det vara frestande att försöka styra forskningsmedel för att hitta lösningar på specifika samhällsutmaningar. När vi står mitt i hanteringen av en global utmaning som covid-19-pandemin måste vi förstås satsa på forskning kring det nya coronaviruset. Men vill vi ha bättre beredskap för ännu okända hot mot vårt samhälle kan en alltför detaljstyrd forskningsfinansiering riskera att vi söker på fel ställe och missar avgörande upptäckter. När forskningen är fri och öppen för olika slutsatser och mål finns möjligheterna att göra det oväntade men avgörande forskningsframsteget.

Därför vill vi uppmana regeringen att vidta tre konkreta åtgärder för att kompensera för bortfallet av finansiering från de privata forskningsstiftelserna och bevara

Sveriges position som en ledande forskningsnation.

1 Höj Vetenskapsrådets anslag under krisen. Statens anslag till Vetenskapsrådet för 2020 och 2021 bör höjas för att rädda den forskning som i dag riskerar att gå förlorad när privata forskningsstiftelser tvingas minska eller helt dra in sina utlysningar av anslagsmedel. Vetenskapsrådet är Sveriges största forskningsfinansiär. Det ger stöd till forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom alla områden. Rådet har byggt upp ett gediget system, där forskarna konkurrerar om medlen på lika villkor och deras projekt-ansökningar granskas av oberoende utvärderare.

2 Stärk den fria forskningen på lång sikt. För att säkra kvaliteten och hållbarheten i svensk forskning behöver regeringen göra ett långsiktigt åtagande för den fria forskningen. Vi föreslår en stegvis höjning av anslagen till Vetenskapsrådet – så att de fördubblas och omfattar 12 miljarder om fyra år jämfört med 6 miljarder 2019. Satsningen bör riktas till projektmedel för fri forskning.

3Inför ett enprocentsmål i forskningspropositionen. Den omedelbara krisen får inte skymma sikten för forskningens långsiktiga behov. Företagens satsningar på forskning är tydligt styrda. Staten har därför en särskilt viktig roll som finansiär av den fria forskningen.
När krisen är över behöver satsningarna på den fria forskningen stärkas. Därför föreslår vi att regeringen inför ett enprocentsmål i forskningspropositionen så att de statliga anslagen till forskning och utveckling stegvis höjs till 1,0 procent av bnp jämfört med dagens 0,75 procent. På så sätt skapas förutsättningar för att Sverige ska fortsätta att vara en ledande forskningsnation.
När vi nu står mitt uppe i covid-19-pandemin måste regeringen våga stå upp även för forskningen. Sverige riskerar att förlora en forskargeneration och gå miste om upptäckter som kan vara avgörande i framtiden. Låt inte denna kris påverka våra förutsättningar att klara nästa.

Göran K Hansson, ständig sekreterare, Kungl. vetenskapsakademien
Hans Ellegren, ordförande för Kommittén för forskningspolitiska frågor, Kungl. vetenskapsakademien
Dela

Ewa Stenberg: Stefan Löfven alltmer pressad av pandemin

FREDAG 5 JUNI 2020

Regeringen ger grönt ljus för inrikes resor och anslår sex nya miljarder till testning och smittspårning. Virusbekämpningen växlar spår, medan kritiken mot krishanteringen växer. DN:s politiska kommentator Ewa Stenberg svarar på tre frågor.

Analys. DN:s politikkommentator

Statsepidemiolog Anders Tegnell sade vid lunchtid på torsdagen att epidemin står och väger. Samma eftermiddag presenterade regeringen ändå en lättnad i reserestriktionerna.

1. Varför?

– Statsminister Stefan Löfven (S) motiverade de nya beskeden med att antalet människor som behöver vårdas på sjukhus för covid-19 har minskat. Han pekade också på att flera regioner har ökat smittspårningen. ”Vi är på väg in i ett nytt läge”, sade statsministern. Uppenbarligen tror inte regeringen att smittspridningen kommer att öka på grund av att reseavrådan tas bort, trots att antalet konstaterat smittade nu ökar i Västra Götaland. ”Har vi skäl att ha kvar en restriktion som inte ger effekt i smittskyddet?”, frågade socialminister Lena Hallengren (S) retoriskt.

– Men Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson varnade för att faran definitivt inte är över och underströk att antalet sociala kontakter inte får öka till följd av resandet. Ska man lita på experterna, som ju har

varit en central del i den svenska strategin, är detta alltså riskfyllt.
– Den svenska frivilliga modellen har ofta försvarats med att den är långsiktigt hållbar. Men det är uppenbart att den reseavrådan som funnits inte är hållbar om landet ska ha kvar en besöksnäring som är lika stor som förut. Hotell, campingar och stugbyar har drabbats hårt och branschen har lobbat mot regeringen för att få lättnader. På den andra sidan har mindre sjukvårdsregioner argumenterat emot, de oroar sig för hur de ska klara att ta hand om snabbt insjuknade turister. Tanken är att sjukvården på till exempel Gotland nu ska kunna få stöd.
2. Hur går regeringens kris-bekämpning?
– Än finns inget facit, men de svenska dödstalen blir mer och mer graverande. Viruset drabbade Sverige, Norge och Danmark ungefär samtidigt. Våra länder är ganska lika. Men resultaten är vitt skilda. Grannländerna stängde mycket snabbare och i större omfattning . De försökte stoppa smittspridningen helt för att vinna tid. Sverige accepterar en viss smittspridning, så länge

sjukvården kan hänga med. Nu har vi 4 562 döda. Danmark har 582 och Norge 237. Länderna är tillsammans ungefär lika stora som Sverige. I Norge och Danmark är dödstalen sedan några veckor nere på en nivå där 0–3 döda rapporteras per dag, här rapporterades 20 döda på torsdagen, 74 på onsdagen och 65 på tisdagen.

– Regeringens krishantering får alltmer kritik och det höga förtroendet hos allmänheten börjar svikta. I en ny mätning från SVT/Novus har andelen som har högt förtroende för regeringens förmåga att hantera coronaviruset sjunkit från 63 procent i april till 45 procent i juni.

Regeringen har länge lovat att börja masstesta svenskarna för covid-19, men inte lyckats få till stånd testerna och heller inte kunnat förklara varför. Nu gör socialminister Lena Hallengren ett nytt försök, och regeringen ska lägga en åttonde extrabudget med närmare sex miljarder kronor till ett stort testprogram.

3. Är nationen fortfarande enad i försöken att begränsa dödsfallen i covid-19?

– Nej, det syns tydliga tecken på att samförståndet som funnits om den svenska coronastrategin är slut. Oppositionens partiledare har börjat vrida upp konfliktnivån igen.
– Kristdemokraternas Ebba Busch ifrågasätter till exempel om sjukvården på turistorter verkligen klarar de nya reserekommendationerna och hon har tidigare kritiserat att regeringen var sen med besöksförbud inom äldreomsorgen. Moderatledaren har kritiserat regeringen hårt för att Sverige inte kommit i gång med testerna. SD är kritiskt. Samarbetspartiet Centern har rent av krävt en ny coronastrategi.
– Vi får troligen se det sista av borgfreden brytas i direktsändning på söndag, när partiledarna debatterar i SVT:s ”Agenda”. Allt färre partiledare vill förknippas med regeringens och myndigheternas hantering av denna kris, trots att de alla har ställt sig bakom den.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se

Fritt för friska att resa inom landet i sommar

FREDAG 5 JUNI 2020

Friska personer kan resa fritt inom Sverige under sommarsemestern. De nya riktlinjerna gäller från den 13 juni.

– Sverige är i ett bättre läge, säger statsminister Stefan Löfven.

Under en tid har rekommendationen från Folkhälsomyndigheten varit att undvika alla icke nödvändiga resor och att i vart fall inte färdas längre än två timmar från hemmet. Nu lättas de här reglerna upp inför stundande semestrar.

– De senast veckorna har antalet människor som behöver vårdas på sjukhus minskat. Belastningen lättar på sjukvården, förklarar statsminister Stefan Löfven (S) beslutet.

Han betonar att lättnaderna endast gäller dem som är symtomfria och att de utgår från det läge som råder för närvarande.

– Om kurvan för svårt sjuka vänder uppåt kommer nya

restriktioner. Läget är fortfarande allvarligt, det här beskedet innebär inte att faran är över. Varenda resa som görs ska göras med försiktighet, säger Stefan Löfven.

Beslutet bygger på en analys som Folkhälsomyndigheten har gjort där slutsatsen är att resorna i sig inte är den stora faran, så länge övriga regler följs.

Generaldirektör Johan Carlson uppger att man utgått från smittläget i olika delar av landet och vägt samman det med hur resemönstren brukar se ut på sommaren. Det har också förts en dialog med kommuner och regioner där många gärna turistar på sommaren.

– Det är den sociala distanseringen som avgör, vare sig man har turister eller inte, säger Johan Carlson.

Folkhälsan i det längre perspektivet har också vägts också in.

– För moderna människor som förvärvsarbetar är sommarsemestern en oerhört viktig tid att stärka både den fysiska och den psykiska hälsan, säger Johan Carlson.

Både han och socialminister Lena Hallengren (S) betonar att lättnaderna i resandet inte betyder någon som helst lättnad när det gäller övriga rekommendationer.

– Vi har ändå en annorlunda sommar framför oss. Folkhälsomyndigheten kommer att ta fram råd för campingar och badstränder. Ni som ger er ut och reser måste ta ansvar, säger Lena Hallengren.

För att stärka regelefterlevnaden kommer regeringen att ge länsstyrelserna i uppdrag att särskilt följa hur människor beter sig på turistorterna. Kontrollen av krogar, barer och kaféer effektiviseras genom att tillsynen flyttas från smittskyddsläkarna till kommunerna.

Dessutom får Socialstyrelsen i uppdrag att stötta regioner som eventuellt får ökad belastning på vården.

– Det kan till exempel handla om att omdirigera resurser för transporter som ambulanser och helikoptrar, säger Lena Hallengren.

En region som på sistone haft en oroande ökning av antalet covidfall är Västra Götaland, där

exempelvis Bohuslän är en magnet för sommarturister.
– Ja, det finns vissa oroande tecken där. Nu ligger ju förändringen i reserekommendationerna några dagar framåt så vi får se hur det ser ut då. Men än är inte de regionala skillnaderna så stora att det innebär en stor risk i sig att människor rör sig från det ena till det andra stället, säger Johan Carlson.
En som är skeptisk till lösare reseregler är Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch. Hon varnar för att ökad smitta i turistregioner kan knäcka en redan pressad vårdapparat.
– Jag ställer mig frågan om det här är ansvarsfullt när regeringen inte kan redogöra för om regionerna kommer att kunna hantera semestrarna för sin vårdpersonal.
För företagare som lever på sommarturismen är beskedet dock välkommet.
– Det kommer att göra att fler svenska och en del utländska turister kan boka och besöka hotell, restauranger, kaféer, campingar och andra företag

inom besöksnäringen som är beroende av sommarturismen.
– Vi hoppas att det bidrar till att hjulen kan börja snurra i gång igen, säger Jonas Siljhammar, vd på branschorganisationen Visita, i en kommentar.
En som tänker ta chansen att resa i sommar är generaldirektören Johan Carlson själv.
– Statsministern pratade nyss om Ö-vik och då berättade jag att jag och min fru tänkte åka upp till Höga kusten.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Fakta. Så ska smitta bland turister undvikas

Informationen måste stärkas till både fastboende och besökare om vikten av distansering, om att undvika trängsel och inte umgås med nya kontakter.
Kontrollen behöver stärkas på campingplatser, i gallerior och på restauranger. Här får länsstyrelserna ett särskilt uppdrag. Samtidigt får kommunerna mandat att vidta åtgärder mot näringsidkare som inte följer reglerna.

Utökad testning och smittspårning ska ske, särskilt i regioner som brukar få många sommargäster.
Källa: Folkhälsomyndigheten, regeringen

20 nya rapporterade dödsfall i covid-19

Ytterligare 20 personer med bekräftad covid-19 har rapporterats döda i Sverige, enligt Folkhälsomyndighetens senaste statistik. Dödssiffran stiger därmed till 4 562 personer.
Sedan utbrottet startade har totalt 41 883 personer bekräftats smittade i Sverige, och 2 143 personer har fått eller får intensivvård, enligt de senaste siffrorna.

Sex miljarder satsas på tester för alla med symtom

FREDAG 5 JUNI 2020

Sex miljarder kronor och ett avtal mellan staten och Sveriges kommuner och regioner ska få fart på covidtestningen. Men vem som helst kommer inte att få testas, först ska det ske en medicinsk bedömning.

– Det kommer bara att öka belastningen på vården, säger Anders W Jonsson (C).

Det har gått trögt att komma i gång med testning för covid-19-smitta i större skala. Redan i april satte regeringen upp målet 100 000 test i veckan men det är fortfarande långt borta. Förra veckan gjordes 36 000 provtagningar.

På torsdagen kom socialminister Lena Hallengren (S) med nya besked. Hon utlovar ytterligare 5,9 miljarder kronor till regionerna för detta ändamål, utöver den miljard som redan skjutits till. Pengarna har förhandlats fram mellan rege-

ringen och samarbetspartierna C och L.
Inriktningen ska vara både att identifiera sjuka och att spåra smittan. Även antikroppstester ingår, som kan visa ifall man har haft sjukdomen tidigare.
Smittspårningen anses särskilt viktig för att om möjligt undvika en andra våg av smittan.
Lena Hallengren påpekar att redan i dag finns det regioner som är i gång med testning och smittspårning, men hon kan inte säga när detta är i gång i hela landet.

– Vi kommer inom kort att vara färdiga med en överenskommelse med Sveriges kommuner och regioner.
Tanken är att alla som uppvisar tydliga symtom ska testas. Hur det ska avgöras vem som har tillräckliga symtom är inte klart.
Det kommer dock inte att vara öppet för vem som helst som vill testas, någon form av medicinsk prövning ska ske, enligt Lena Hallengren.
Det här är helt onödigt och fel väg att gå, anser Anders W Jonsson, vikarierande Centerledare och läkare.

– Jag är besviken på att man lägger administrativa hinder i vägen för att komma i gång med detta snabbt. Vi hade velat att alla som har symtom som skulle kunna vara covid-19 ska kunna få testa sig utan att någon läkare eller sjuksköterska är inblandad. Det här kommer bara att öka belastningen på sjukvården, säger Anders W Jonsson.

Trögheten i att komma i gång med masstestning beror enligt Lena Hallengren på att man under en period varit tvungen att prioritera hårt med inriktning på allvarligt sjuka och vårdpersonal. Nu är smittan inne i en fas där det åter finns utrymme för bredare testning, enligt socialministern.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Drabbade branscher välkomnar reselättnader

FREDAG 5 JUNI 2020

Rese- och turistbranschens företrädare drog en lättnades suck efter statsministerns besked som sommarens resor. Nu börjar omställningen för att klara svenskarnas Sverigesemester.

Redan minuterna efter regeringens besked på torsdagen om att öppna för resande i Sverige ökade besöken på SJ:s sajt till närmare 5 000.

På fredagen kommer SJ att ha ett möte med Folkhälsomyndigheten om hur de ska kunna ordna ett säkert resande under sommaren. Redan nu gäller att vartannat säte måste vara ledigt.

– Det ligger nära till hands att tro att det kommer gälla även framöver, säger Stephan Ray, pressansvarig på SJ.

Under våren har SJ tappat 90 procent av sina bokningar, vilket gjorde att personalen korttidspermitterades. Sedan några veckor är delar av personalen tillbaka och SJ har

planerat en utökad trafik från midsommarhelgen och framåt. Men fram till och med midsommarhelgen är det långt mellan avgångarna. Till Göteborg och Malmö går det till exempel bara ett tåg var fjärde timme, vilket gör att biljetterna snart kan ta slut.

Flixbus som driver flera busslinjer runt om i Sverige tror att de kommer att kunna ställa om ganska snabbt. De väntar också på att få riktlinjer för hur de ska hantera smittorisken.

– Vi har redan varit proaktiva och valt att blockera vissa säten bakom föraren och sett till att incheckningen sker med viss distans, säger Jelena Jovanovic, pressansvarig på Flixbus.

Några begränsningar för hur många som kan få plats i varje buss – liknande SJ:s med vartannat säte ledigt – finns dock inte.

– Som det har varit hittills, då få har rest, har alla fått plats. Nu kommer vi att undersöka hur vi ska göra framöver, säger hon och fortsätter:

– Vi är ett privat bolag som arbetar med flera små bussbolag som har hårt ansträngd ekonomi.

Att halvera kapaciteten skulle slå hårt mot dem.
Astrid Lindgrens värld hade sedan tidigare planerat att öppna den 17 juni med rådande restriktioner, där parken sedan tidigare inte behövt hålla antalet personer till under 50 stycken. Ett vanligt år har parken 500 000 besökare.
Men den som hade hoppats på en ny chans att få sommarjobb kan bli besviken. Behovet av personal inför kommande högsäsong är redan uppfyllt, enligt Lena Möller, marknads- och försäljningschef.
Det nya beskedet som kan innebära fler besökare innebär inte att parken kommer att akutanställa.
– Vi behöver nästan samma personalstyrka oavsett om det är 1 000 personer i parken eller 8 000. Har vi 8 000 gäster så bemannar vi upp extra på våra försäljningsställen och restauranger men då tar vi personal från vår resurspool, säger Lena Möller.
Hos hyrbilsbolagen, som är hårt drabbade av reserestriktioner och den avstannade flygtrafiken, är det nu försiktigt glada miner.
– Hos oss är det mycket positivt. Jag tror att folk kommer att boka

mycket redan de närmaste dagarna, säger Cecilia Saberi, kommunikationschef på Hertz.
Hur mycket har ni förlorat?
– Vi har förlorat jättemycket. Men en sommar kommer inte att kunna hämta upp det tappet. Varslet på 70 personer ligger kvar. Skulle läget vara mycket bättre 2021 hoppas vi på att kunna återanställa igen.
För transportbranschen är beskedet om reserestriktionerna en stor lättnad, men mycket återstår fortfarande innan branschen kan pusta ut på riktigt.
– Det är självfallet oerhört viktigt och avgörande för många, framför allt små företag som är precis på gränsen nu. Om det här lättandet av restriktioner innebär att folk börjar resa i stor utsträckning så är det ett oerhört välkommet besked, säger Marcus Dahlsten, vd på branschorganisationen Transportföretagen.
Även Andreas Hatzigeorgiou, vd för Stockholms Handelskammare, är lättad.
– Allt som möjliggör en normalisering efter den här väldigt svåra perioden är ju välkommet, säger han.

Att just Stockholm, med sin stora betydelse för landets ekonomi, också har varit centrum för smittspridningen har varit särskilt illavarslande, menar Hatzigeorgiou. Det gäller i synnerhet för integrationen i regionen, där besöksnäringen har spelat en viktig roll.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se
Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se
Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se
Jonas Fröberg
jonas.froberg@dn.se

Helena Sjödin Öberg
helena.sjodin.oberg@dn.se

Fakta. Här turistar vi

Svenskar tillbringar cirka 20,5 miljoner gästnätter på svenska inrättningar under sommarmånaderna juni, juli och augusti.
Av dessa läggs 46 procent på hotell, 43 procent på campingar, närmare 10 procent på vandrarhem/stugbyar.
De klart viktigaste utländska nationaliteterna för svensk turistnäring är tyskar och norrmän, med cirka 2,3 miljoner gästnätter

vardera under sommarmånaderna. Därefter kommer turister från Nederländerna och Danmark med drygt en halv miljon gästnätter vardera.
En normalsommar omsätter svenska turister cirka 55 miljarder kronor under juni, juli och augusti. De utländska sätter sprätt på drygt 40 miljarder kronor, enligt Visita. I de siffrorna ingår boende, utemåltider, landtransporter samt kultur och rekreation. Källa: Visita

MP går emot S-förslag om asylmål

FREDAG 5 JUNI 2020

Socialdemokraternas vändning om ett asylmål möts av delade reaktioner. Både Moderaterna och Sverigedemokraterna välkomnar förslaget medan regeringspartnern Miljöpartiet är kritisk.

– Våra invändningar kvarstår, säger Annika Hirvonen Falk (MP).

Inför torsdagens möte i migrationskommittén tog Socialdemokraterna ett steg

närmare Moderaternas förslag om ett så kallat volymmål för det svenska asylmottagandet. Men medan både M och KD vill se ett mottagande i linje med de andra nordiska länderna föreställer sig S att Sverige skulle ha ett mottagande som motsvarar 2 eller 3 procent av EU:s totala mottagande.

S gjorde tidigare analysen att de inte kunde få med sig tillräckligt många partier, bland annat MP, bakom ett mål, och att det därför inte var lönt att driva frågan. Inför torsdagens möte ändrade de sig.

Moderaternas Maria Malmer Stenergard välkomnar svängningen.

– Det skulle nästan innebära en halvering av antalet asylsökande i dag. Men vi vill ner på nordiska nivåer vilket skulle motsvara 5 000 i stället för 12 000 asylsökande. Det måste bli föremål för en förhandling, säger hon.

Men regeringspartnern Miljöpartiet står fast vid sina tidigare invändningar mot ett mål för asylmottagandet.

– Man vill styra mot målet genom att bevilja färre kvotflyktingar

skydd och genom att upphöra med möjligheten för familjeåterförening för alternativt skyddsbehövande. Där finns bland andra den stora gruppen krigsflyktingar från Syrien och skulle få till följd att barn skulle hållas från sina föräldrar en längre tid, säger Annika Hirvonen Falk, MP:s ledamot i kommittén.
Miljöpartiet har tidigare hotat att inte skriva under någon överenskommelse om det slutgiltiga förslaget från kommitténs tjänstemän kvarstår. Flera partier står nu bakom någon slags gräns för asylmottagandet.

Hur ser du på Miljöpartiets utsikter att stoppa det?
– Jag ser att vi är ganska långt från en uppgörelse framöver. MP kommer att fortsätta sträva mot en uppgörelse för en human, rättssäker och långsiktigt hållbar migrationspolitik, säger Annika Hirvonen Falk.
Arbetet med att ta fram Sveriges nya asyllagstiftning har pågått sedan september förra året och ett förslag ska lämnas över till regeringen i augusti.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Krav på flyget sänks efter coronakrisen

FREDAG 5 JUNI 2020

EU går med på branschens krav att villkoren för flygets klimatavtal ändras på grund av coronakrisen. Minskat flyg i år skulle ha gett ett vassare avtal än väntat, men nu ändras reglerna. Sverige var det enda EU-land som motsatte sig förslaget.

Flygbranschen har drabbats hårt av coronakrisen när merparten av flyget har tvingats stanna på marken. Som DN har skrivit tidigare påverkar det minskade flyget också branschens globala klimatavtal, Corsia, som ska träda i kraft nästa år.

Avtalet handlar inte om att minska utsläppen, utan går ut på att branschen i framtiden ska klimatkompensera för de ökningar av utsläppen som sker jämfört med en baslinje som beräknas på genomsnittet av utsläppen för 2019 och 2020. Eftersom flygandet i år minskar så kraftigt skulle genomsnittet bli långt under vad branschen har räknat med och innebära att bolagen får kompensera mer än

de har tänkt. Branschen har vänt sig till FN:s flygorgan Icao för att reglerna i avtalet ska ändras så att baslinjen enbart blir utsläppen för 2019.

EU:s transportministerråd har nu beslutat att EU går med på det kravet, men Sverige ville inte ändra reglerna.

– Vi har i EU drivit frågan om att vi ska bibehålla baslinjen 2019–2020, det var vi ensamma om att driva. Vi får inte sänka ambitionsnivån när det gäller klimatfrågorna inom EU för någon del av transportsektorn. Det finns en möjlighet att göra en grön omstart i transportsektorn, den ska gälla järnvägen, vägtransporterna, sjöfarten och den ska definitivt gälla flyget, säger infrastrukturminister Tomas Eneroth (S).

Den linjen drev han också under torsdagens möte med EU:s transportministrar.

– Vi har otroligt höga ambitioner när det gäller flygets omställning och det har vi markerat i Icaos generalförsamling där vi som enda land gick ut och krävde att vi skulle ta en beskattning på fossilt flygbränsle.

Till skillnad från många andra branscher har det internationella flyget hittills inte haft några krav eller regler för utsläppsminskningar. Corsia som i en första frivillig fas träder i kraft nästa år är den första globala avtalet som rör klimatet för flyget. Att ändra reglerna i ett avtal för att villkoren blir skarpare på grund av corona har vållat strid inom EU. Företrädare för de fem största partigrupperna i Europaparlamentets miljöutskott vill inte att reglerna ändras. I ett brev till kommissionen och ministerrådet skriver de bland annat att om baslinjen blir 2019 års utsläppsnivå kan det i praktiken innebära att det inte blir några kompensationer de närmaste åren på grund av att det kommer att ta tid för flyget att nå upp till samma nivåer som innan coronakrisen.
De skriver också att EU borde vara försiktiga med snabba beslut som inte innebär någon reell förändring för flygsektorn på kort sikt men som kan ha stor påverkan för Corsia och, allra viktigast, för klimatet för många år framöver.

Formellt fattas beslutet vid Icaos rådsmöte senare i juni men i och med att EU nu ger grönt ljus kommer ändringen i avtalet med största säkerhet att bli av.
Ändringen betecknas också som tillfällig, EU-kommissionens inställning är att den kan ses över vid en revision av avtalet som ska ske om två år. Något som EU-parlamentarikerna i sitt brev skriver att de inte tror kommer att ske och kallar det ”naivt”.
– För mig är en tillfällig justering av baslinjen verkligen tillfällig. Vi kommer att fortsätta att driva frågorna på europeisk nivå ihop med de länder som också ser progressivt på möjligheterna att ställa tuffare krav på flyget.
Ett av argumenten som EU har för att gå med på kraven för att ändra reglerna är att det ökar chansen att Corsia träder i kraft.
– Detta är något vi gör för att ändå säkra en bred uppslutning bakom Corsia. Det avtalet är viktigt men vi måste också på EU-nivå gå vidare med flyget och EU:s utsläppsrätter och bilaterala avtal när det gäller beskattning. Vi gör ju också vår egen hemläxa i Sverige när vi inför flygskatt och utreder miljödifferentierade start-

och landningsavgifter, säger Eneroth.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

Fakta. Corsia

Enligt Corsia har medlemsländerna i Internationella civila luftfartsorganisationen, Icao, målet att från och med 2020 göra ökningen av internationella flygningar koldioxidneutrala. Ökningen ska klimatkompenseras och räknas från ett basvärde som är genomsnittet för flygets utsläpp under 2019 och 2020.

År 2021 inleds den första fasen i Corsia. Den är frivillig, men 82 länder, som tillsammans representerar tre fjärdedelar av den internationella luftfarten, är med.

Från 2027 ska avtalet gälla alla 193 länder som ingår i Icao.

DN

Ministern: Att räkna kötid är att be om segregation i skolan

FREDAG 5 JUNI 2020

Utbildningsminister Anna Ekström (S) är inte förvånad över att fyra av tio vill avskaffa kötid som urvalsprincip till populära skolor, som DN/Ipsos visat.

– Kötid som urvalsinstrument är ju som att be om segregation i skolan, säger hon.

En av de åtgärder som regeringens utredare har föreslagit för att minska skolsegregationen i Sverige är att avskaffa kötiden till populära skolor. När DN/Ipsos frågade över tusen väljare vad de anser så svarade fyra av tio att det är ett bra förslag att avskaffa kötiden.

Utbildningsminister Anna Ekström är inte förvånad över att så många vill avskaffa den.

– Kötid som urvalsinstrument är ju som att be om segregation i skolan.

Även Liberalerna är kritiska till kötiden som den används i dag och vill att kötiden bara ska få

räknas upp till ett år före skolstart.
– Det är orimligt att nyfödda ställs i kö för att de ska få plats på attraktiva skolor. Det skapar problem för nyinflyttade i kommunerna, och för nyanlända som varit kort tid i Sverige. Det blir nästan omöjligt för dem att komma in på populära skolor, säger Liberalernas skolpolitiska talesperson Roger Haddad.
Den urvalsprincip som flest anger som den bästa i DN/Ipsos är geografisk närhet till skolan (38 procent).

Väldigt få nämner socioekonomisk kvotering (3 procent) och lottning (2 procent) som är två verktyg som den utredning som lämnats till regeringen föreslår ska kunna användas i större utsträckning för få en mer heterogen blandning av elever på alla skolor.
– Jag tror att de allra flesta håller med om att det är bra om olika elever möts i skolan. Men det är också viktigt, särskilt för mindre barn, att skolan ligger hyfsat nära. Därför tycker jag det är bra om man bygger skolor mellan bostadsområden så att barn från

olika håll kan ha nära till samma skola, säger Ekström.
Liberalerna har tidigare avvisat förslag om lottning och social kvotering.
– Men låt oss nu invänta vad remissinstanserna säger om utredningens förslag, säger Roger Haddad.
Det mest akuta problemet som skadar likvärdigheten i den svenska skolan är att behöriga lärare och erfarna skolledare lämnar skolor som har problem för att i stället jobba i populära skolor.

Det anser samtliga partiföreträdare som DN talat med.
– Det gör att nyexaminerade lärare med kortast erfarenhet hamnar på skolor med tuffast utmaning, det skapar en lärarflykt från de skolor som redan har problem, säger Roger Haddad.
Alla partiföreträdare som DN talar med säger också att det viktigaste för att bryta segregationen är att se till att alla skolor, även de som ligger i utsatta områden, håller jämn och bra kvalitet.
– Så länge vi har skolor med så stora problem som i dag så

kommer människor att söka sig bort från dem. Det är grundproblemet som regeringen inte vill prata om, säger Kristina Axén Olin som är Moderaternas skolpolitiska talesperson.
Hon tycker att det är glädjande att DN/Ipsos mätning visar att - lottning och social kvotering har ett sådant svagt stöd som urvalsmetod.
– Vem vill bo i ett land där man granskar föräldrarnas ekonomiska situation eller utbildning och placerar deras barn efter det?, säger Kristina Axén Olin.

Centerns skolpolitiska talesperson Fredrik Christensson menar att social kvotering och lottning skapar osäkerhet om vad som gäller och därför inte är ett bra alternativ.
– Vi vill att systemet för urval är transparent och tydligt, kvoter och lottning är ju detta minst av allt. Det viktigaste är inte att ett urval görs, utan att man gör ett aktivt val. Det ska vara den viktigaste faktorn som avgör om man ska få en plats på en skola, säger Fredrik Christensson.
Sverigedemokraternas skol-politiska talesperson Patrick

Reslow tycker det är begripligt att så många vill avskaffa kötiden eftersom den varit utsatt för en sådan ”massiv attack”.
– Det är klart att väljare tar intryck av det. Men har man friskolor ska det vara upp till dem att bestämma vad de ska ha för urvalsprinciper, säger Patrick Reslow.
Han tycker att vi borde prata mindre om urvalsprinciper och mer om det pedagogiska innehållet för att bryta segregationen.
– Vi behöver titta på varför vissa skolor klarar att uppnå bra resultat i utsatta områden, och sedan tänka nytt om hur undervisningen kan struktureras.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se

Åklagare yrkar på att Lilla hjärtats mamma döms för mord

FREDAG 5 JUNI 2020

Norrköping. Mamman står åtalad för att ha mördat sin treåriga dotter.

I ett avslutande förhör pressade åklagare Anna Lander mamman om hennes bristande minnesbilder.

Försvararen, advokat Per Oehme, menar att varken vittnena eller rättsläkarens vittnesmål har stärkt gärningsbeskrivningarna under förhandlingen i tingsrätten.

Den fem dagar långa rättegången i Norrköpings tingsrätt avslutades på torsdagen med slutpläderingar från åklagarens och försvarets sida.

Den 3-åriga flickans mamma står åtalad för mord, synnerligen grov misshandel och brott mot griftefriden.

Åklagaren menar att mamman, tillsammans och i samförstånd med pappan, utdelat trubbigt våld mot flickans huvud och kropp. 3-åringen hade även narkotikaklassade preparat i

blodet, som tillsammans med våldet ska ha orsakat hennes död. Pappan avled i häktet under februari och är därmed avskriven från misstanke. Mamman nekar till brott.
Försvaret anser att flickans död orsakats av en olycka i badkaret. Att föräldrarna inte larmade SOS beror, enligt försvaret, på att de var rädda att förlora vårdnaden om sina andra barn. Det rättsmedicinska utlåtandet utesluter inte att det kan röra sig om en olycka, även om andra skador på flickans kropp tyder på att de orsakats av någon annan.

I de avslutande polisförhören och under rättegången har mamman inte kunnat redogöra för händelsen som ledde fram till flickans död, hennes minnesbilder är mycket vaga. Något åklagaren ifrågasätter.
– Ingen av föräldrarna har lämnat trovärdiga uppgifter. Deras icke samstämmiga uppgifter om att hon ramlat i badkaret vet vi inte ens om det har hänt, säger Anna Lander.
Flickan var, enligt Lander, vanvårdad när hon avled. Hon hade tappat i vikt och förlorat hår.

Under slutpläderingen argumenterade hon för att mamman ska hållas straffrättsligt ansvarig för flickans död, oavsett vem av föräldrarna som utdelat våldet.

– Det är hon och pappan som haft vårdnaden. Det är de som skulle skydda henne från våld. De skulle ha gett henne mat. De skulle ha gett henne vård. Ingen annan har det ansvaret. Jag menar också att det är utrett att det är föräldrarna som varit med flickan hela tiden.

Efteråt var hon nöjd med förhandlingen:

– Jag tycker att det har gått precis så bra som jag förväntat mig. Vittnena har berättat det jag hade förväntat mig. Jag menar att det är styrkt att mamman har berövat flickan livet och ska dömas för mord.

Enligt rättsläkaren hade flickan haft måttliga till goda chanser att överleva sina skador, om hon fått adekvat akutsjukvård.

Per Oehme, mammans advokat, påpekade under sitt slutanförande att inget av de vittnen som kallats under rättegången har stärkt åklagarens gärningsbeskrivning.

– Ingen har kunnat ge någon som helst rimligt förklaring till varför det här skulle vara uppsåtligt dödande eller synnerligen grov misshandel. Det finns inget som styrker det. Hela agerandet från den avlidne pappan tyder på att det var en olyckshändelse, sa han efteråt.

Per Oehme säger att mamman är förtvivlad över att hon inte minns händelserna, att hon vill minnas. Oehme anser att rättsläkaren och toxikologen har varit nyckelvittnen under rättegången. Deras vittnesmål styrker, enligt honom, det alternativa händelseförlopp som försvaret menar har lett fram till flickans död:

– Flickan ramlar i badkaret. Pappan gör hjärt- och lungräddning. Sen tror jag att han ger preparat mot smärta och kramp. Det är ett misstag, han förstod inte hur illa det var. Han kallade inte på hjälp. Ingen ringer 112. De är livrädda för myndigheterna, sa Oehme.

I dag, fredag klockan 14, ska rätten lämna beslut om mamman ska genomgå en rättspsykiatrisk undersökning.

Josefin Sköld
josefin.skold@dn.se

Åsa Beckman: Även älskarinnor måste ha rätt att berätta

FREDAG 5 JUNI 2020

Kan man kräva att en älskarinna ska fortsätta att hemlighålla en avslutad relation?
Jag frågar åt en kompis. På riktigt!
I veckan tog hon och jag den första kvällspromenaden på hela coronavåren. Hon berättade om ett mejl hon fått från den gifta kollega hon haft ett längre förhållande med. Han skulle lämna sin fru men meddelade till slut att han bestämt sig för att inte bryta upp.
Nu behövde han täcka igen alla spår. Han ville att min väninna skulle avge ett löfte om att aldrig berätta för någon enda människa om deras relation.
”Vad svarade du?”, undrade jag.
”Jag velade”, sa hon. ”Jag förstod ju att det skulle vara katastrof för honom om det kom fram. Men skulle jag hjälpa honom att trolla bort mig själv? För mig var den tiden stark och viktig.”

Det är någonting intressant med kravet på tystnadsplikt i hemliga förhållanden, medan de pågår eller efteråt. Det är väl en sak när båda är överens om det, men betydligt svårare när de inte är det.
I mitt singelliv hade jag någon sorts kortvarig relation med en man som var gift. Långt senare råkade vi hamna på samma tillställning. Han gled upp vid min sida och väste ilsket: ”Vad fan går du runt och snackar om?” Det visade sig att jag till en gemensam bekant råkat säga något som fått denne bekant att ana oråd.
Mannen, som hade en lång rad affärer bakom sig och nu lovat sin fru att det aldrig skulle upprepas, var förstås livrädd att detta skulle komma fram.
Under 30 år har jag undrat vad som *egentligen* hände i den situationen.
Jag kände mig skyldig. Men borde jag inte ha sagt: sorry, det här är min historia nu. Jag *behöver inte* berätta om den för någon, men *om* jag har lust att prata om det är det min fulla rätt att göra det. Det är nämligen en liten missuppfattning att handlingar skulle vara konsekvensneutrala.

Det är de inte. Speciellt inte när de inbegriper andra människor. Nu hakar möjligen någon upp sig på att jag tycks tro att bara män utfärdar hotfulla tystnadsdekret. Jag förstår det. Det borde ju rimligtvis finnas kvinnor som också ringer upp och väser, men jag har bara inte hört talas om det. Kan det vara så att vissa män i just de här stressade situationerna lättare faller tillbaka i ett uråldrigt maktmönster? Där en före detta älskarinna är lite, lite deklasserad och någon man tycker sig ha rätt att kräva underordning av?

För ett par år sedan skrev författaren Aase Berg romanen ”Haggan” om en kvinna som gör uppror mot det kravet. Den handlade om Thelma som hade haft en relation med den gifte Erik. De har hånglat sig genom arbetsresor, kyssts inför besvärade medresenärer på X2000 och haft sex i Hästensängarna på landets hotell. Nu hade han ändå valt sin fru. Thelma vägrar att acceptera tystnaden (hon tänker till och med skriva en roman). Hon är arg och skoningslös: ”Jag bygger min egen drottningtron. Jag har rätt till min

historia, så sammanblandad med hans. Jag iakttar ingen behagfull tystnad för att skydda hans destruktiva samklängande med den kvinna han lovade mig att lämna”.
Själv tycker jag att den gapiga Thelma är ganska påfrestande. Men ändå; hon har rätt att berätta. Jag har alltid varit besatt av tanken på att man måste ha rätt till sin egen historia, till sina minnen och erfarenheter. Den som går in i relationer, om det så gäller vänskap eller kärlek, kan aldrig kontrollera vad den andra människan sedan gör av det.

Tycker man annorlunda borde man kanske ha tänkt på det tidigare.
Och nej, min väninna undertecknade aldrig tystnadsavtalet.

Åsa Beckman
asa.beckman@dn.se

Myndigheter ska analysera hur Sverige har digitaliserats under coronakrisen

FREDAG 5 JUNI 2020

Nu ska distansarbetet och videomötena analyseras. Regeringen beslöt på torsdagen att ge Post- och telestyrelsen, PTS, och Myndigheten för digital förvaltning, DIGG, i uppdrag att ta reda på vad krisen har betytt för digitaliseringen i olika grupper av befolkningen.

– Vi har tagit ett enormt digitalt kliv under coronakrisen. säger digitaliseringsminister Anders Ygeman (S).

För att få en samlad bild vill regeringen nu att myndigheterna gör en ordentlig analys av hur digital kommunikation, distansarbete, digital delaktighet och tillgänglighet påverkats. PTS ska också titta närmare på skillnader i ålder, socioekonomi och geografi.

Vad vet ni redan nu?

– Vi vet att våra digitala system har hållit för det här trycket. Trots att väldigt många fler streamar

filmer och har möten mellan läkare och patient så har vi inte tvingats att dra ner på kapaciteten, säger Anders Ygeman och fortsätter:
– Men på varje område ser vi både positiva saker och negativa saker. Ett exempel är inom utbildningsområdet. Där visar en rapport från Skolverket att de som hade hög frånvaro tidigare har hjälps av det här och deltagit mer i undervisningen. Medan andra elever kan ha tappat sitt sociala sammanhang och saknar stöd. När vi nu återgår till en mer konventionell undervisning: hur ser man till att frånvaron inte ökar hos de elever som har känt sig hjälpta av digital undervisning? Digitaliseringen omfattar många områden i samhället, som skolan. När det gäller arbetslivet handlar det om arbetsmarknaden och arbetsrätten, till exempel. Hur ska ni smala av uppdraget?
– Det har naturligtvis varit en av svårigheterna. Men vi börjar brett och sedan hoppas vi få till stånd smalare analyser i olika sektorer. Enligt Anders Ygeman har 92 procent av Sveriges befolkning tillgång till en höghastighetsuppkoppling. Men

hur är det med de 8 procent som inte har det? frågar han sig. Han vill också undersöka hur det ser ut i socioekonomiskt svaga områden.
– Många av de utsatta områdena var hårdast drabbade av corona. Hur ser det ut där? Här saknas det data.
Analysen ska även titta på äldres behov av videosamtal. Det har ökat under coronakrisen, men många äldre har inte tillgång till det. Vad kan man göra för dem? Uppdraget ska redovisas den 31 december.

Helena Sjödin Öberg
helena.sjodin.oberg@dn.se

Fakta.

Digitaliseringsminister Anders Ygeman och regeringskansliet har sett hur coronakrisen har påverkat samhället snabbt och radikalt.
Några exempel:
Högskolan i Borås gick på ett par dagar från 20 procent till 100 procent distansundervisning. På KTH har aktiviteten på lärarplattformen Canvas ökat med 1 000 procent. I Region Stockholm använde 50 procent fler 1177:s digitala plattform under mars och videosamtal mellan

patient och läkare har ökat med väl över 1 000 procent.

Hotellens inkomster rasade i april

FREDAG 5 JUNI 2020

Svenska hotell tappade 80 procent av sina intäkter i april i år, jämfört med april i fjol, visar statistik från Tillväxtverket. Övernattningar på hotell, vandrarhem, campingplatser och stugbyar minskade med nästan 70 procent.

– Aldrig tidigare har antalet gästnätter under april varit mindre än det vi ser nu, säger Kristian Seth, analyschef på Tillväxtverket.

Antalet övernattningar på kommersiella anläggningar som hotell, vandrarhem, campingplatser och stugbyar, har mätts sedan 1978. Och april 2020 blir ett dystert bottenrekord – den sämsta aprilmånaden sedan starten av mätningarna.
Utländska besökare svarade för den största procentuella nedgången – minus 82 procent jämfört med april i fjol.
Gästnätter från de tre största utländska marknaderna, Tyskland, Norge och Danmark minskade med 71, 84, respektive 78 procent jämfört med april i fjol.
Antalet gästnätter för svenska besökare minskade med 65 procent.
– Turismen har ökat mycket sedan 1970-talet, men den här dippen tar den tillbaka till en väldigt låg nivå, säger Kristian Seth.
De tre regioner som är hårdast drabbade är Jämtland, Stockholm och Västra Götaland – som alla hade över 70 procents minskning av antalet gästnätter.
Storstäderna är besöksmagneter så det är inte konstigt att de också tappar mest i absoluta tal.

För Jämtlands del handlar det förmodligen om att resandet till Åre under påsken i år i praktiken upphörde.
– Med tanke på att man kände sig tvingade att stänga minskade resandet väldigt mycket, säger Kristian Seth.
Besöksnäringen i region Gävleborg har klarat coronakrisen bäst – där stannade minskningen av gästnätter jämfört med april i fjol på 37 procent.
Även om storstäderna i absoluta tal har den största minskningen av antalet gästnätter, har dessa orter ett mer diversifierat näringsliv. Turismen väger inte lika tungt i den lokala ekonomin. På andra håll är det betydligt värre. Tillväxtverket har även tagit fram en rapport som granskar coronakrisens effekter på regionerna där de har tre olika senarior beroende på hur länge bortfallet av produktion varar i olika sektorer.
Det är tydligt att det påverkar turistorter särskilt hårt.
– Och där går det väldigt illa för Gotland, till exempel. De är beroende av det inhemska resandet och att folk tar sig över

från fastlandet, säger Kristian Seth.
Ser man till de samlade intäkterna för hotell, vandrarhem, campingplatser och stugbyar under april månad sjönk de med 78 procent, från över två miljarder kronor i april 2019 till 470 miljoner för april i år.
Värst drabbat var hotellen med en minskning av intäkterna på 80 procent.
Några egentliga prognoser för hur det går för besöksnäringen har inte Tillväxtverket. Näringen är helt beroende av de rekommendationer om resor som Folkhälsomyndigheten har lämnat vilket gör att det är svårt att sätta siffror.
– Men vi kommer att få en sämre sommar än vanligt, säger Erika Rosander som ansvarar för samverkan med besöksnäringen på Tillväxtverket.
– Jag har mycket svårt att tro att den inhemska turismen ska kunna kompensera för bortfallet av utländska turister, tillägger hon.
Däremot tror hon att vissa lokala sevärdheter och naturområden runt de större befolkningscentra kan få fler besökare om de nuvarande

reserekommendationerna står kvar.
– Jag tror att vi kommer att se andra mönster med mer resande i närområdena, säger Rosander.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Mer än 100 000 kör amorteringsfritt

FREDAG 5 JUNI 2020

Omkring 111 000 bolånekunder har fått amorteringsfrihet hos de svenska storbankerna, enligt Finansinspektionens bedömning. När coronakrisen slog till beslutade myndigheten ganska fort att lätta på reglerna för amorteringskrav på bolånen. Det skulle frigöra pengar när hushållen riskerar arbetslöshet. I stabilitetsrapporten som nu släpps har Finansinspektionen

(FI) räknat på hur många som beviljats amorteringsfrihet under perioden 17 mars till 22 maj. Men antalet är lägre än förväntat, framför allt har ansökningarna avtagit mot slutet.

TT

Nya siffror: Krisen inte så allvarlig som befarat

FREDAG 5 JUNI 2020

Näringslivets produktion och industrins orderingång faller hårt i april, som antas bli den värsta månaden i coronakrisen. Men nedgångarna är betydligt mindre än befarat och prognosmakare börjar nu skruva upp sina rekorddystra BNP-utsikter.

Nedgångarna är inte alls lika dramatiska som befarat, enligt

SEB-ekonomen Olle Holmgren. Han får nu ännu större anledning att skruva upp sina BNP-prognoser. Och det kan bli med flera procentenheter från tidigare scenarion, där SEB-ekonomerna räknat med ett svenskt BNP-ras på 13,5 procent i andra kvartalet och med 6,5 procent för hela 2020.

Inför SCB:s månadssiffror för näringslivets produktion har vissa prognoser legat på ras på upp till 15 procent i årstakt i april.

– Nu kommer det in på minus 9. Det är väldigt svaga tal, men det är inte den katastrof som man trodde skulle komma för någon månad sedan, säger Holmgren.

Den stora överraskningen är tjänstesektorn, vars nedgång på drygt 8 procent i årstakt var betydligt mindre än väntat. Samma mönster syns i industrins orderingång, som enligt Holmgren var ungefär tio procentenheter bättre än vad han hade räknat med.

TT

Dyster prognos för pensionerna

FREDAG 5 JUNI 2020

Vi förväntas leva längre och framtidens pensionärer kan därför räkna med lägre pensioner i förhållande till sin lön, enligt Min Pension.
”Framtidens pensionärer kan räkna med en lägre pension i förhållande till lönen jämfört med äldre generationer om de inte jobbar längre”, skriver Min Pension i Kompensationsgradsrapporten 2020.
Studien är gjord på ett urval av drygt 700 000 personers pensionsprognoser.
Samtidigt konstaterar Min Pension i rapporten att ett längre arbetsliv kommer att ha en stor effekt på pensionens storlek. För dem som är födda i mitten på 1970- och slutet av 1980-talen beräknas pensionerna hamna på runt 70 procent av lönen, om man arbetar till 69 respektive 70 år.
TT

”Många barn får inte den tandvård de skulle behöva”

FREDAG 5 JUNI 2020

Alla barn förtjänar en jämlik tandvård, oavsett var i landet de bor. I dag råder tyvärr stora regionala skillnader. Det är dessutom allt svårare att tillgodose barns behov eftersom ersättningen för mer vårdkrävande barn ständigt minskar.
Många tandläkare väljer att inte behandla barn eftersom ersättningen sällan korrelerar till den vård som faktiskt behövs och barnen riskerar att bli underbehandlade. Vi vill att de ska ha friska munnar och att alla ska veta hur man bibehåller sin tandhälsa. Vi vill att man får välja vilken tandläkare man vill. Och visst ska väl alla barn få den tandvård de behöver?
Men många barn får inte den tandvård de skulle behöva för att vi har en föråldrad ersättningsmodell som riskerar att cementera redan existerande klyftor och orättvisor.

Ersättningen är sedan cirka 30 år utformad efter genomsnittsbehov. Vi har lyckligtvis många barn med god tandhälsa. Men eftersom alla barn får en snittersättning kan mer resurskrävande barn potentiellt bli svåra att omhänderta. Det ska inte enbart premieras att ta emot barn som redan har god tandhälsa, för även barn med god tandhälsa kan bli vårdkrävande av andra anledningar. Ett flertal barn behöver omfattande förbehandling inför tandreglering, behovet av bettskenor ökar och alla kan råka ut för ett olycksfall.

Det är med andra ord riskabelt att ha barnpatienter eftersom vi tandläkare aldrig kan veta hur mycket vård ett enskilt barn kan behöva. Och om barnet behöver uppsöka en annan tandläkare akut får barnets ordinarie vårdgivare bekosta detta, trots att den tandläkaren inte fått någon ökad ersättning vid egen behandling av barnet.

Vi behöver få ersättning för den vårdinsats som krävs. Vi kan rimligtvis inte finansiera barntandvården med att ta mer betalt av våra vuxna patienter.

Barntandvård har regionerna som huvudman till skillnad mot vuxentandvården som är statlig. Därmed har alla som är äldre 23 år samma vårdvillkor i hela landet. För vuxentandvården finns en tandvårdstaxa som kontrolleras av Försäkringskassan. Barntandvården har ingen nationell statistik och det finns inga nationella riktlinjer, utan varje region har sina egna regler. Barntandvården ersätts olika i olika regioner och man har olika vårdprioriteter. Detta blir orättvist för både barn och vårdgivare.

Vi tandläkare skulle hellre se en riskbedömning av varje barn, som sedan ligger till grund för ersättningen. Den fasta ersättningen per barn är en kvarleva från en period där behandlingsbehovet varierade i liten utsträckning och inte motsvarar dagens situation. Det behövs individuell riskbedömning eftersom barn har olika vårdbehov. Systemet behöver därför göras om. Det behövs en åtgärdsbaserad taxa och helst nationell styrning. Det görs nu en utredning av tandvårdsförsäkringen för alla

vuxna. Varför ska inte även barn inkluderas?
Som vårdgivare med över 30 års erfarenhet av tandvård i såväl socialt utsatta som välbärgade områden är det beklagligt att tvingas konstatera att det fortfarande råder stora skillnader i tandhälsa mellan barn i Stockholms län (DN 15/5). Rättar man inte till bristerna finns det en uppenbar risk att ojämlikheten och orättvisorna består. I förlängningen kan möjligheten till fritt val av tandläkare att äventyras.

Bodil Frankander

legitimerad tandläkare
och medlem
i Privattandläkarna

Tegnell: Stora folksamlingar är onödiga och olagliga

FREDAG 5 JUNI 2020

Statsepidemiolog Anders Tegnell anser att de som deltog i onsdagens demonstration i centrala Stockholm tog en onödig risk.

– Den här typen av stora folksamlingar är olämpliga och olagliga, säger han.

På onsdagskvällen samlades tusentals personer på Sergels torg för att protestera mot polisbrutalitet och våld mot svarta. Sedan polisen skingrat demonstrationen drog stora grupper runt i centrala Stockholm. Vid T-centralen använde polisen tårgas mot demonstranterna och utanför slottet stoppades ett tusental personer av kravallpolis och högvakten.

Anders Tegnell säger att han kan känna sympati för att demonstranterna vill uttrycka sig, men att det under den pågående coronapandemin är onödigt att ta risker. På torsdagens pressträff fick han frågor om

manifestationen och liknande evenemang i Malmö och Göteborg
Hur allvarlig är demonstrationen för smittspridningen i det här läget?
– Vi vet av internationell erfarenhet att den här typen av stora folksamlingar utgör en risk. Om man har otur att någon där sprider sjukdomen kan det innebära en stor smittspridning om det vill sig illa, säger Anders Tegnell.
– Det är viktigt att man fortsätter följa regler som finns inom området. Också viktigt att skicka signal till de som var där – om de får symtom så måste de på en gång hålla sig hemma.
Var det fel av polisen att ge tillstånd till demonstrationen med tanke på coronarestriktionerna?
– Så vitt jag förstår gav de tillstånd under förutsättningar att det inte skulle vara fler än 50 personer, säger Anders Tegnell.
Vad kan följden bli för allmänhetens vilja att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer när man ser den här typen av folksamlingar?
– Svårt att veta. Det är ju en händelse som ligger utanför det vanliga så det är inte säkert att det

kommer att ha någon stor påverkan.
I USA har omfattande protester brutit ut efter George Floyds död i samband med ett polisingripande i början av förra veckan, och demonstranterna i Stockholm samlades för att visa sitt stöd för rörelsen Black lives matter.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Oanvänt fältsjukhus ska avvecklas

FREDAG 5 JUNI 2020

Fältsjukhuset i Älvsjö avvecklas. Det berättar hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson på en presskonferens på torsdagen. Fältsjukhuset byggdes upp på drygt en vecka, men togs aldrig i bruk.

– Vi såg sjukhuset som en hemförsäkring, något vi hoppades på att slippa använda

men som man absolut måste ha, säger Björn Eriksson.
Fältsjukhuset i Älvsjö byggdes på två veckor, och stod i början av april redo att ta emot en ström av covidsjuka patienter. Upp till 600 vårdplatser ryms i sjukhuset vid Älvsjö-mässan, och alla platser är utrustade med syrgas.
I slutet av maj sade Björn Eriksson att det inte fanns något beslut om att riva fältsjukhuset. Men nu meddelar han att sjukhuset avvecklas – utan att någonsin tagits i bruk.
– Var det då fel att etablera Älvsjö sjukhus? För att besvara den frågan behöver vi ta oss tillbaka till mitten av mars. Då var mycket om smittan okänt och vi visste inte hur utvecklingen i Stockholm skulle bli men vi kunde se ett stort antal smittade, säger Björn Eriksson.
Han konstaterar att det under denna period fanns många orosmoment.
– Många duktiga och erfarna personer började göra beräkningar och prognoser. Det satte fokus på att bygga en utökad sjukhuskapacitet, säger Björn Eriksson och påpekar att man jobbade efter devisen att hoppas

på det bästa men förbereda sig för det värsta.
– Jag är så oändligt glad och stolt över de ansträngningar som gjorts inom sjukvården så vi faktiskt inte behövt använda Älvsjö.
Han betonar samtidigt att avvecklingen inte ska tolkas som ett tecken på att vi kan slappna av.
– Tvärtom, säger han.
Under presskonferensen visade Björn Eriksson även upp en bild på läget i Stockholm med antalet - patienter som varit i behov av intensivvård – en kurva som går neråt.
– Det går mycket sakta neråt, det är något vi inte hade hoppats på, att det skulle se ut på det här sättet. Vi är i behov av att sjukvårdsbehovet och intensivvårdsbehovet sjunker mer och fortare.
– Tittar man på antal avlidna är det fortfarande en sorglig läsning, säger han.
Björn Eriksson tryckte på behovet av att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer.
– Vi är i en ytterst allvarlig situation och de närmaste

veckorna kommer att bli avgörande.
Han uppmanar alla invånare i Stockholmsregionen att fortsätta hålla distansen – att man inte får börja slappna av.
– För då kommer fler att smittas av covid-19. Fler kommer behöva sjukhus för covid-19. Och fler kommer att avlida i covid-19. Det är vårt ansvar, vi som invånare i Region Stockholm att absolut inte trängas på krogen. Inte fira med släkt och vänner. Inte samlas i stora skaror på gator och torg. Att inte vara nära varandra på stränder och i parker. Håll två meters avstånd till alla som inte ingår i ditt hushåll.
– Tyvärr finns det de som inte respekterar detta, och till dem vill jag säga att ni utsätter inte bara er själva utan alla andra för en oacceptabel risk. Många tror att man har haft covid-19 men få vet.
Avvecklingen av fältsjukhuset påbörjas omgående för att ta hand om material och utrustning. Erfarenheterna kommer att sammanställas för att kunna dokumentera och dra lärdomar.

Andreas Nordström
andreas.nordstrom@dn.se
Linda Hjertén
linda.hjerten@dn.se

Anna Ekström: Barnens bästa har verkligen kommit i första rummet

FREDAG 5 JUNI 2020

Beslutet har gnagt i utbildningsminister Anna Ekström (S) hela våren. Men hon stängde inte grundskolorna. Och att slopa skolplikten har aldrig funnits på kartan.

– Jag hade önskat att man visste mer om det här viruset, men jag vet desto mer om hur viktigt det är för barnen att gå i skolan, säger hon.

Utbildningsminister Anna Ekströms man älskar att åka skidor. Paret har kommit fram till byn Borgafjäll i Västerbotten när Folkhälsomyndigheten meddelar att risken för samhällsspridning i Sverige är ”mycket hög”. Det är den 10 mars. Anna Ekström har tagit ledigt en långhelg för att fira sin make Lars 60-årsdag i längdspåren.

Redan den 1 februari tog regeringen beslut om att klassa det nya coronaviruset som en samhällsfarlig sjukdom. Men det

är först nu, i snöiga Borgafjäll, insikten om det allvarliga läget sjunker in på riktigt.
Anna Ekström slänger in sina längdskidor i bilen och bokar en flygtaxi. Maken får fira sin födelsedag på egen hand. Utbildningsministern måste tillbaka till Stockholm.
Två dagar senare ska hon kalla till presskonferens. Alla förväntar sig att hon ska ge besked om att de svenska skolorna ska stängas, så som de redan har gjort i land efter land i Europa.
Anna Ekström stänger inte skolorna.
Senare ska hon säga att det aldrig ens var nära.

○ ○ ○

Från Stockholms fattigaste område – till Stockholms rikaste. Så beskriver Anna Ekström sin uppväxt. Hon föddes i vad hon själv kallar för ett miljonprogramshus i Farsta, och som tioåring köpte familjen hennes farfars villa i Bromma. Hon fick börja i en ny klass, i en ny skola.
– Och trots att jag kom från en skola i Stockholms fattigaste område så var jag på samma

kunskapsnivå som de andra barnen. Så är det inte längre. Och det var därför jag svarade ja när Stefan Löfven ringde och frågade om jag ville ingå i hans regering, säger Anna Ekström.
Orden låter smått inövade och det är de nog också. Det är åtminstone inte första gången utbildningsministern berättar den här historien om sin väg från Farsta till makten.
En annan historia från hennes barndom framstår som mer spontan. Den om när hon var på ”hippa” som 11-åring och plötsligt fick feber. Hög feber. Det var Hongkong-influensan.
Våren har haft svårt att bestämma sig för om den faktiskt är vår eller november. I dag skiner solen, men det är isande kallt i skuggan. Det är folktomt i Farsta denna förmiddag. Annars hade folk eventuellt funderat över varför Anna Ekström är ute och spanar vid ett rött flerfamiljshus i tegel, flankerad av tre Säpovakter i kostym och sin pressekreterare i tjock trenchcoat.
– Där var mitt fönster, säger Anna Ekström och pekar upp på översta våningen av tegelhuset.

Anna Ekström flyttade in i huset när det var nybyggt, 1961. Bostadsbrist rådde i Stockholm så lägenheten gjorde att den lilla familjen kunde återförenas – fram till dess bodde Anna Ekström och hennes mamma hemma hos Ekströms mormor. Pappan bodde hos sina föräldrar.
Vägen till Hästhagsskolan, Anna Ekströms lågstadieskola, tar några minuter att promenera. På vägen ber fotografen ministern att posera framför en klippa som sticker upp bredvid gångbanan.
– Det här kallade vi snorberget när jag var liten. När isen lade sig över det såg det precis ut som snor. Men skriv inte det, då blir mamma ledsen, säger Anna Ekström och skrattar.
Mamma, Birgitta Jonsson, dyker upp då och då i samtalet. Hon var dagbarnvårdare och med om att dra i gång dagbarnvårdarnas första fackförbund. Hon ringer sin dotter efter varje presskonferens.
– ”Vad duktig du var lilla gumman”, säger hon alltid. Hon recenserar aldrig det jag säger. Hon ger bara beröm. Det är så en mamma ska göra, tycker jag, berättar Anna Ekström.

○ ○ ○

Den 12 mars, timmarna innan Anna Ekström klockan 20 på kvällen möttes av fotoblixtar i regeringskansliets presskonferenslokal, kunde ministern känna av stämningen som låg i luften.

– Jag märkte att det var en jättestor förväntan att skolorna skulle stängas. Jag fick ju jättemycket mejl, jag fick jättemycket meddelanden via sociala medier.

Vad skrev de?

– ”Snälla håll skolan öppen.” ”Snälla stäng skolan.” Det var de två meddelanden jag fick i lite olika varianter.

Vilken sida var störst?

– Då var det en större grupp som hade en positiv inställning till att stänga skolorna, och sedan i takt med att beskedet kom och var väl motiverat till varför skolorna skulle hållas öppna, så uppfattar jag att det är en stor majoritet som tycker att det är bra att vi har hållit skolorna öppna.

Senare berättade en av Anna Ekströms kompisar att hans elvaåring kommit ner till

vardagsrummet och velat se på ”SVT Forum” klockan 20. Han ville absolut inte missa presskonferensen, spänd på vad beskedet skulle bli.
– Det hade min vän aldrig varit med om tidigare. Så det är klart att jag vet att det var en stor sak.
Anna Ekström har tänkt på frågan om skolstängningar i princip oavbrutet under de senaste månaderna. Att gymnasierna och högskolorna fick gå över till distansundervisning tycker hon var naturligt – det handlade till stor del om att eleverna ofta har långa resvägar dit – men det var ändå inte ett enkelt beslut. Inte heller det om att tvinga landets studenter att fira på ett nytt och minimalistiskt vis.
– Jag tror att många studenter är jättebesvikna, men jag tror samtidigt att många är väldigt stolta över att man gjorde en insats för sitt land.

Tror du verkligen det?

– Ja, det tror jag. Jag har mycket kontakt med gymnasieelever och visst, jag får väldigt mycket mejl från sådana som är besvikna, men det är också väldigt många som verkligen känner att ”jag bidrar till att se till att min mormor,

morfar, farmor och farfar kan klara den här krisen”.
Om Anna Ekström i framtiden får en arbetsansökan från en person som tog studenten 2020, så kommer hon inte först och främst att titta på personens betyg.
– Min första tanke kommer att vara ”titta, här har vi en som har klarat av att ta ansvar för sig själv, en som har klarat av att gå ut gymnasiet under svåra omständigheter”.
Föräldrar som hållit sina barn hemma från skolan under våren har riskerat vite eller orosanmälningar. I Sverige råder skolplikt. Även under kristid.
– Att slopa skolplikten har aldrig funnits på kartan. Skolplikten rör vi inte, säger Anna Ekström.

Varför inte?

– Skolplikten är en grundsten i den svenska grundskolan. Alla barn går i skolan, alla barn är välkomna i skolan, alla barn har rätt att gå i skolan. Det vi lär oss i grundskolan är det som är nödvändigt för att kunna plugga vidare, för att försörja sig och för att vara en ansvarsfull medborgare. Även om skolan

tillfälligt skulle stängas kommer skolplikten att gälla.
Hon betonar att hon har lyssnat på experterna.
– Jag hade önskat att man visste mer om det här viruset, men jag vet desto mer om hur viktigt det är för barnen att gå i skolan och hur farligt det är för barn att inte gå i skolan. Sen har jag lyssnat mycket på smittskyddsläkare och jag förstått det som att för barn och för ungdomar så är det inte en stor medicinsk risk att gå i skolan i det här läget.

För lärarna då?

– Det är klart att för alla människor i Sverige så är det risk, i och med att det finns ett virus. Och det är en risk att man blir smittad när man går och handlar, en risk att man blir smittad om man till exempel går till jobbet. Den risken finns hela tiden. Men såvitt jag kan bedöma så är ju risken för lärare att gå till skolan inte särskilt stor, även om det ju förstås finns smittutbrott. Det finns lärare som har drabbats av sjukdom. Det finns lärare som till och med har avli dit.

– Det vi gör är att väga risker mot varandra. Vi har aldrig haft ett alternativ som är riskfritt.

○ ○ ○

Vi är inne i maj månad och Anna Ekström gör sig redo för ännu en presskonferens. Hon är beredd på ovanligt tuffa frågor i dag, säger hon – för alla reportrar är barn. DN följer med ministern när hon tar sig igenom tunnlarna under Drottninggatan från utbildningsdepartementet till näringsdepartementet. Anna Ekström tycks vara på gott humör.

– Här har jag sprungit tusentals gånger, säger hon och navigerar vant genom katakomberna. Ekström var statssekreterare i näringsdepartementet mellan 1998 och 2001.

– Jag började under 90-talskrisen och då var det ett väldigt förhandlande. Jag sprang fram och tillbaka här hela dagarna och halva nätterna. Titta där är skylten där det står Drottninggatan! Det tycker jag är så kul, den visade jag barnen när de var små, säger Anna Ekström. Presskonferensen håller hon tillsammans med

jämställdhetsminister Åsa Lindhagen (MP) och Sara Byfors, enhetschef på Folkhälsomyndigheten.
– Alla måste tyvärr göra uppoffringar under den här krisen. Jag hoppas att vi ska kunna hantera det här viruset så ni kan vara kvar i skolan hela våren och komma tillbaka till skolan i höst, säger Anna Ekström i sitt inledningsanförande till barnreportrarna.
Anna Ekström får flera frågor från barnen om huruvida svenska skolbarn kommer att ha lärt sig allt de ska under krisen. Det tror hon att de kommer – och annars finns tillfälle att läsa igen under skollov och helger.
Ett barn frågar om hon kan *lova* att alla elever kan ta igen det de har missat.
– Nej, jag kan inte lova det, men jag ska göra mitt bästa. Svenska barn har i alla fall haft större möjligheter än många andra barn. Jag är glad att svenska barn har kunnat ha en skola och förskola att gå till, säger Anna Ekström.
Hon tröstar också barnen med att det inte är första gången Sverige drabbas av en pandemi.

– När jag var liten hade vi Hongkong-influensan och när min mamma var liten var det ett virus som kallades Asiaten. De påverkade såvitt jag vet inte skolkvaliteten.
Efteråt frågar jag Anna Ekström om hon tror att barnen ser det som upplyftande att de kan ta igen det de har missat – på helger och sommarlov.
– Några barn tycker säkert det! Men inte alla. Jag ser inte framför mig att det blir så mycket tid, men någon tid på sommarlovet och kanske någon helgdag till att göra uppgifter hemma för att plugga in eller läsa in det man missat under våren. Det tror jag kommer att behövas.

○ ○ ○

Bland världens skolministrar är Anna Ekström i minoritet. Sverige är ett av extremt få länder, i sällskap med exempelvis Belarus och Tadzjikistan, som inte har stängt grund- och förskolor.
Under coronakrisen har EU:s skolministrar ofta haft digitala möten. Mest har Anna Ekström haft kontakt med sina nordiska kollegor, allra mest med Islands skolminister, eftersom Island inte

heller har stängt sina grundskolor, även om de har infört vissa begränsningar.
– Vi bara konstaterar att vi har gjort lite olika vägval. Jag säger ”lite olika” för jag tycker inte vägvalen har varit så stora som de framstår som. I den grundläggande frågan har vi ändå gjort ganska likt. Den stora gemensamma strategin i alla europeiska länder har varit att dämpa smittspridningen. Skillnaderna är större på pappret än vad de är i verkligheten.

Men Sverige har i världen utmålats som ett extremt exempel, vad har du fått för frågor om det från dina utländska kollegor?

– Jag har fått väldigt mycket nyfikna frågor. Jag har mötts av en förvåning över att vi håller skolorna öppna. Å andra sidan, när man skrapar på ytan så vet jag att i många skolor i Sverige så har frånvaron under den här tiden varit väldigt, väldigt hög. Och delvis har det varit en del av strategin. Vi har sagt åt både lärare och elever att stanna hemma vid minsta lilla symtom och i februari, mars, april så är det ganska ofta man har minsta lilla

symtom. Så en rätt stor del av den svenska skolan och förskolan har haft väldigt hög frånvaro.
Den amerikanska smittskyddschefen Anthony Fauci sa i mitten av maj att amerikanska skolor inte bör öppna för att ”vi vet för lite om hur viruset slår mot barn”. I Nya Zeeland har utbildningsministern varit tydlig med att vetenskapen säger att skolorna inte kan operera som vanligt, eftersom det är för otydligt hur barn drabbas av covid-19.

Varför kommer olika länder till så olika slutsatser när alla hävdar att de lutar sig på beprövad vetenskap när det kommer till skolstängningar?

– Jag tror framför allt att vi helt enkelt har fattat lite olika beslut i olika skeden. I Sverige så har vi valt strategin att med goda argument övertyga människor om att göra rätt och den strategin har ju faktiskt, om man tittar på mobildata och data över hur folk har rört sig och liknande saker, varit en välfungerande strategi.

Skulle du säga att den svenska strategin sätter barnens bästa främst?

– Ja.

Innebär det då att barnen är viktigast i Sverige?

– Det som varit prioriterat har ju varit att dämpa smittspridningen. Barnens bästa har verkligen kommit i första rummet, men i den här krisen har det varit mer än bara barnens bästa som gäller. Nu när terminen snart är slut har även skolor i grannländer och andra europeiska länder börjat öppna upp. Kan Anna Ekström känna sig segerviss? Kan hon och hennes isländska utbildningsministerkollega skratta lite tillsammans i smyg och känna att de, till skillnad från alla andra, gjorde rätt? Tänka ”vad var det vi sa”?

– Nej. Nej. Absolut inte. Nej. Jag har aldrig hållit på så. Det har stört mig när det har setts som ett nordiskt mästerskap, eller europeiskt mästerskap. Det här är en gemensam, supersvår uppgift, att hantera en pandemi. Så nej, inte ens bakom stängda dörrar har jag tänkt så.

○ ○ ○

Bilder på barn som sitter i stora, uppritade rutor på en skolgård. En och en. Barn i ett klassrum med avspärrningsband kring varje

skolbänk. Anna Ekström har sett bilderna som tagits i Frankrike sedan skolorna började öppna ”varsamt”.

– De är dystopiska. Skolbarn sprider inte smitta. Vi stängde inte skolorna, för de behövde inte stängas, säger hon.

I Sverige håller barnen inte avstånd. Förskollärare tröstar fortfarande barn som ramlat med sina famnar. I min sons skola leker de ”sardinburken” på fritids.

– Haha, ja det finns olika namn för den leken, ”burken”, sa vi, säger Anna Ekström.

Det är alltså en lek som går ut på att man ska ligga så tätt intill varandra som möjligt.

– Jaha. Ja nej, det ska de inte göra.

Sommarlovet är nära, Anna Ekströms semester likaså. Den ska ske i Stockholmsregionen, understryker hon. En del på sommarstället i Stockholms skärgård. Sällskapet blir endast familjen – maken och de två vuxna döttrarna. Den ena bor hemma, den andra träffar ministern på säkerhetsavstånd utomhus, under promenader.

– Jag längtar så mycket efter att kunna sitta på balkongen med en granne och samtala och … äta nötter.

Just nötter?

– Ja… Nej, jag vet inte varför jag sa det.

Det har varit en tung vår. Folkhälsomyndigheten har aldrig uttryckt någon osäkerhet kring att hålla skolorna öppna, men Anna Ekström har ändå funderat: ”Gör vi rätt?” Sin egen hälsa har hon däremot aldrig oroat sig för och hon har aldrig känt sig uppgiven, säger hon.

– Allt annat allt jag har gjort, jag har tränat och lärt mig saker, fått erfarenheter och gått på nitar, hoppat upp på hästen när jag ramlat av, allt har lett fram till det här. Jag känner verkligen att jag tränat för det här väldigt svåra läget under fyra decennier i arbetslivet.

Samtidigt som hon har jobbat med att hantera en pandemi har flera av hennes vänner blivit sjuka. En del har dött. När Anna Ekström pratar om det stockar sig rösten. Hon gör långa pauser.

– Det har varit förfärliga upplevelser och det är ju väldigt

viktigt att komma ihåg att det här är ett jävla virus som faktiskt tar livet av folk på ett ganska obarmhärtigt sätt. Det är verkligen viktigt att tänka på hela tiden, att när vi säger att vi befinner oss i ett allvarligt läge så ligger det en verklighet bakom de orden.
Människorna som har insjuknat i hennes närhet är människor hon ”tycker väldigt mycket om”, säger hon.
– Jag tycker det är fruktansvärt att inte kunna gå upp på sjukhuset och hälsa på. Namnet ”covid-19”, det är ett väldigt obehagligt namn. När jag hör det så tänker jag i första hand inte på den här krisen, utan jag tänker på de här människorna.
Några begravningar har inte hållits. Det blir förmodligen lite längre fram, på samma sätt som för många andra som avlidit av det nya coronaviruset.
– Döden är inget nytt i mitt liv och det är inget nytt i andra människors liv heller. Det som är nytt den här gången är att det är så många samtidigt och att smittan gör att vi inte kan göra det som vi tycker är så viktigt. Sitta

vid sidan, bredvid de här personerna.

Vad skulle du säga är din viktigaste lärdom av den här tiden?

– Min viktigaste lärdom är hur viktig skolan är. Och hur omtyckt skolan är. Efter år av vittnesbörd från skolan som handlar om att elever är missnöjda, och lärare är missnöjda, så möter jag nu elever som längtar till skolan och lärare som längtar efter sina elever. Skolan är så omtyckt i vår svenska folksjäl. Det är en jätteviktig lärdom för mig, hur viktigt det är med en alldeles vanlig skola utan krusiduller. Det är oslagbart.

Anna Ekström spanar ut över Hästhagsskolans gård. När hon började i första klass här vågade hon inte korsa den ensam. Nu är den tom, skolan håller på att renoveras och ministern förvånas över hur liten gården känns.

Det kändes för några månader sedan så nära förestående att alla svenska skolor skulle tömmas på barn. Regeringen och riksdagen stiftade blixtsnabbt nya lagar för att snabbt kunna agera om det krävdes.

Men hur nära var det?

– Inte särskilt nära. Folkhälsomyndighetens genomgångar har ju varit så otroligt tydliga gällande att för det vanliga barnet i Sverige så är det inte farligt att gå till skolan. Och med den grundutgångspunkten så blir frågeställningen om det finns något annat skäl till att man ska stänga skolor. Jag har inte kunnat hitta något sådant skäl.

Emma Bouvin
emma.bouvin@dn.se

Anna Ekström
Ålder: 61.
Familj: Man och två vuxna döttrar.
Bor: I centrala Stockholm.
Karriär: Har tidigare varit statssekreterare i näringsdepartementet, ordförande för centralorganisationen Saco och generaldirektör på Skolverket.
Blev gymnasie- och kunskapslyftsminister 2016 och var det fram till 2019. Sedan den 21 januari 2019 är hon utbildningsminister.

När öppnar gymnasierna?

Gymnasieskolor, högskolor, universitet och vuxenutbildning ska till hösten kunna återgå till en mer normal verksamhet. Enligt ett beslut från regeringen och Folkhälsomyndigheten den 29 maj tillåts skolorna ta emot elever från den 15 juni, men tanken är att höstterminen ska innebära den verkliga omstarten.

Tältet som fick hela Sahlgrenska att svaja

FREDAG 5 JUNI 2020

**Ett tält fick hela Sahlgrenskas epidemiplan att falla. Planen som
alla var överens om i mars, skrotades i april.
Det här är historien om hur ett fältsjukhus
ledde till inbördeskrig bland läkarna i Göteborg – i en tid när all kraft kunde lagts på att - bekämpa ett dödligt virus.**

Det blåser så det sprakar i mobiltelefonen när överläkare Bertil Andersson går upp mot den gamla Kvinnokliniken på Sahlgrenskaberget i Göteborg. Därinne ligger svårt sjuka covidpatienter och får respiratorvård. Det var inte planen.
Bertil Andersson är den som tydligast personifierat en helt annan idé om hur epidemin skulle hanteras i rikets andra stad. Men nu går han mot ett arbetspass i de lokaler han själv försökt hålla fria från smittan.

– Jag inrättar mig i ledet, säger han med handen som vindskydd över mobilens mikrofon. Det är som det är.
Den 29 april uppdateras Sahlgrenska universitetssjukhusets epidemiplan för tredje gången på kort tid. Låt oss bara – innan vi går vidare – reda ut vad SU består av. Det behövs för att förstå de framtida turerna och varför tältet blev en så laddad fråga.
Det finns tre olika sjukhusområden samlade under SU: Det gamla klassiska Sahlgrenska uppe på berget vid

Slottsskogen, dessutom Östra Sjukhuset i Kålltorp och slutligen Mölndals sjukhus i grannkommunen Mölndal.
I den första epidemiplanen, som klubbas i mitten av mars, slås fast att Sahlgrenska, med alla sina prestigefyllda transplantationer, ska skyddas från covid. I stället ska Östra sjukhuset utrymmas på ordinarie verksamhet och bli stadens epidemisjukhus. När eller om Östra blir fullt ska Mölndals sjukhus tas i bruk för nästa fas av covidvården. Sahlgrenskaberget är det absolut sista alternativet.
Planen höll i sex veckor.

Orsaken till att den sprack är ett tält, med det formella namnen Iva Kronan. Det är Försvarsmakten som slår upp det här fältsjukhuset under stort medialt pådrag på Östra sjukhusets parkering de sista dagarna i mars.
Ett fältsjukhus i bruk i Sverige är en händelse med enormt symbolvärde och det är en entusiastisk skara som radar upp sig framför kamerorna.
Bara något år tidigare var läkaren Göran Sandström chef för iva-vården här på Östra. När Kronan nu tar form är han i stället major och ställföreträdande chef för

Försvarsmedicinskt centrum, som tillhandahåller sjukhuset.
– Vi startade vårt arbete långt innan någon ens frågat efter vår hjälp. Hur skulle vi skruva om våra sjukhus, som är framtagna för unga friska traumapatienter, till att bli pandemisjukhus med stor iva-kapacitet?
Den 24 mars springer hans grönklädda soldater in och ut i tältet på Östra med droppställningar och sängar.
– När frågan kom var vi redo. Och vi var öppna från första stund med att våra ventilatorer inte är toppmoderna, men det var stor entusiasm och glada hejarop, säger Göran Sandström.
Regionens beredskapsöverläkare Karl Chevalley nickar mycket riktigt förnöjt under press-visningen.
– Precis så här ska vi utnyttja samhällets resurser!
Överläkare Bertil Andersson, som tillfälligt lämnat sin roll på ”inomhus-iva” inne på Östra för att i stället leda det medicinska arbetet här ute i tältet, säger till journalisterna som samlats att han är ”100 procent trygg”.
– Jag ser det som en stor utmaning, men jag är övertygad

om att vi kommer klara det. Grundkravet är att vi ska ge exakt lika god vård som inne på sjukhuset och vi har lyckats ordna det.
”Exakt lika.” Det där blir ord som Bertil Andersson kommer att ångra.
Utanför strålkastarljuset, inne på sjukhusets intensivvårdsavdelning, kämpar verksamhetschef Jonna Lindeblad med bemanningen. Det var brist på iva-personal redan innan pandemin.
– Tältet var en bra idé, som ett sista alternativ om de fysiska platserna inomhus inte räckte till. Men det löste ju inte det största problemet – det kom ingen personal med tältet.
Jonna Lindeblad lägger all kraft på att rekrytera och vidareutbilda och många hon pratar med uttrycker oro för arbetsmiljön på fältsjukhuset. Formellt är det hon som är chef även där, så hon går dit för att titta.
– Det är trängre, lågt i tak, ojämna golv och respiratorer som personalen är ovan vid. Ingen kan påstå att det inte är en utmanande miljö, säger hon.

Bertil Andersson ser samma sak, men tolkar det tvärtom.
Utmanande är spännande och på fältsjukhuset ska de skriva historia. Han försöker peppa sina kollegor med den energin, men känner ett motstånd.
När tältet stått rest och redo i en vecka, men fortfarande inte tagits i bruk, fylls Bertil Anderssons dagar ute på Östra av möten. Kollegor från Sahlgrenskas intensivvård börjar trycka på för att epidemiplanen ska rivas upp. Hellre covidpatienter uppe på berget, än i tältet, låter det.

– De tror inte att vi kan ge värdig intensivvård i tältet och det är starka krafter. Jag är orolig att andra kommer att dras med, säger han.
I det här läget har ”de starka krafterna” en helt annan självbild. De har sett en självsäker ledning posera med militärer framför det symbolladdade tältet. Prins Carl Philip har fått en digital rundvandring på Kronan och tackat alla för insatserna som görs.
En grupp överläkare på Sahlgrenska får besöka tältet i omgångar innan det tas i bruk och

flera reagerar starkt på vad de ser. En av dem, som vill vara anonym, tycker att apparaturen i tältet är potentiellt farlig.

– Det såg vi direkt, att dessa respiratorer skulle skada patienter. Det kanske inte är något problem att vårda lungfriska patienter där, men covidpatienter är de allra svårast lungsjuka patienterna. Det hade varit en utmaning även med modern utrustning. Nu kastas vi tillbaka till stenåldern, säger han.

Synpunkterna når den ställföreträdande regementschefen Göran Sandström ute på gamla KA4 i Långedrag. Han känner sig orättvist påhoppad. De respiratorer försvarsmakten erbjöd till Iva Kronan ratades direkt och ställdes i ett hörn. Inte främst på grund av ålder, utan för att de var obekanta för den civila vården. Den utrustning läkarna nu attackerar är hämtad från sjukhusets egen reservpark. Sängar och madrasser byttes också raskt ut mot mer hemtama möbler.

– Det enda vi egentligen bidragit med i slutändan är tältduken,

samt system för värme och el, säger major Göran Sandström.
Nu infaller onsdagen den 8 april. Och nu händer allt samtidigt.
De första patienterna tas in för vård på Iva Kronan.
Vid lunch kallar facken till krismöte med sjukhusledningen.
Verksamhetschefen Jonna Lindeblad avgår.
Veckan innan är hon iva-resursansvarig för hela SU och har stenkoll på antalet tillgängliga platser. Att Kronan nu ska tas i bruk trots att det finns tomma iva-platser på det som skulle vara steg två – Mölndal – är något hon har svårt att förstå.
– Jag kan garantera att det fanns, eftersom jag var ute och inspekterade dem. Det var sex lediga platser i Mölndal, säger hon.
De som trots detta tagit beslut om att öppna tältet – den Gemensamma särskilda sjukhusledningen – tycker att det är bättre att testa verksamheten på fältsjukhuset *innan* det är de absolut sista platserna man har att ta till. Att inviga en så udda vårdmiljö är inget man ska göra i ett alltför pressat läge.

Jonna Lindeblad har aldrig tidigare berättat utförligt om sitt beslut att avgå. Det gör hon nu.
– Det här var en extrem situation och många försökte lösa problemen på olika sätt samtidigt. De som hade tagit det här beslutet kring Kronan tyckte kanske att man hade slagit in på en linje, och att det inte kändes bra att ändra den.
Själv säger hon att tycker att hon hamnade i en situation där hon hade formellt ansvar för tältet, men en annan person, längre ner i hierarkin, bestämde hur det skulle användas.
– I och med att jag inte hade möjlighet att påverka kunde jag inte garantera patientsäkerhet och arbetsmiljö. Då kunde jag inte vara kvar som chef.
Hon har jobbat med intensivvård i 15 år och de sista tre som chef. Nu går hon tillbaka till golvet.
– Det sista jag ville var att folk skulle bli rädda för att vara i tältet eller oroa personalen ännu mer. Det var en av de sakerna som gjorde det svårt. Men jag ångrar inte mitt avhopp. Jag hade inte kunnat se mig själv i spegeln om jag inte hade tagit det beslutet.

Mot arbetsdagens slut den 8 april kallar sjukhusledningen tillbaka facken för ett nytt krismöte och informerar om att verksamheten på Kronan i fortsättningen ska lyda under en av Sahlgrenska-bergets chefer.
Det blir kväll och patienterna andas på i sina kritiserade respiratorer. Men verksamheten är skakad i grunden.
De som nu börjar arbeta i tältet har så olika bilder av hur det är där. Ljudet pratas det om. Dieselaggregaten som slår på och av utanför tältduken. De stör, tycker några. Andra berättar om lugnet. Hur avskalat det är på Kronan jämfört med vanliga iva. Inte så många larm och pip. Inte så mycket spring.
Konflikten tär på den prövade organisationen. Pandemin från ena hållet, missnöjd personal från det andra. Den tionde april görs en akut arbetsmiljörond på Kronan. Facken talar om smittrisk och dålig ergonomi. Ledningen svarar med besked från Vårdhygien att smittrisken inte anses ökad på Kronan och fysioterapeuter sätts in från och med nästa dag för att hjälpa till med lyft och vändningar.

Men nästa dag är också dagen då en grupp anonyma läkare går till angrepp mot sjukhuset i SVT Väst. ”Det här är ett stort experiment”, säger de. ”Man leker med människors liv”. Att testa tältet innan anstormningen blir för stor vänder de sig mot.

– När man säger så låter det som humanförsök för mig, säger den kritiske överläkaren till DN någon vecka senare. Han berättar att det som fick bägaren att rinna över var uttalandena om att vården i tältet var lika bra som vården inomhus.

– Någonstans vill man göra en markering. Vi är mer lojala mot våra patienter än mot vår sjukhusledning.

Den kritiska läkargruppen har bara uttalat sig anonymt hittills, eller via sina fackliga representanter.

Nu väljer två av dem att träda fram.

Pia Löwhagen är överläkare vid intensiven på Sahlgrenska.

– För mig handlade det om ganska basala saker. Det var dålig belysning och svårt att se respiratorinställningarna i tältet, eftersom respiratorerna stod

väldigt dåligt till. Och det ven mycket i tälttygen, det var svårt att höra om det var patientens tub som läckte eller om det var vinden. Det blåser ju jättemycket i Göteborg.
Hon säger att hon inte förstår varför man skulle göra det svårt för personalen, om det inte behövdes. Och varför man inte fortsatte göra i ordning fler platser inomhus.
– Om det hade varit vårt sista hopp hade vi skaffat en ficklampa och gjort vårt jobb. Men det är svårt att förstå varför man drev den här frågan när det fanns alternativ.
Kai Knudsen är också överläkare på samma avdelning. Han säger att tältet skulle fungera för traumafall – unga soldater med friska lungor exempelvis.
– Men detta är ett extremt allvarligt fall av lungsjukdom. Det kräver att man kan finjustera inställningarna i respiratorn så noggrant som möjligt. Det går inte att göra med den äldre utrustningen i tältet. Det liknar inte alls den högteknologiska vård som vi har på en modern intensivvårdsavdelning. Om ditt

liv hänger på en skör tråd vill du att den vård du får ska vara den bästa möjliga vården som finns.
Reaktionen efter läkarnas larm i media – då i mitten av april – låter inte vänta på sig. Det ligger 14 män i femtioårsåldern inlagda för vård i tältet just då. De är yngre än vad alla förväntat sig. Sjukdomen är förbryllande och kräver stort fokus. Vad betyder övervikten, undrar Bertil Andersson, långt innan den faktorn tas upp till bred diskussion i Sverige. Men hans telefon ringer nu konstant med helt andra frågor och krav.

– Hade jag varit anhörig och läst rubrikerna hade jag också varit orolig nu, så klart. Det gör mig arg att man skrämt upp redan oroliga anhöriga. Vi har noll dödlighet i tältet. Noll. Det skulle jag vilja ha fram.
När Bertil Andersson säger detta är det helt sant: Ingen har dött liggandes på Kronan. Men eftersom vissa behandlingar – som till exempel dialys – inte går att utföra i tältet flyttas också en del av de som försämras.
Hur facit ser ut över riskerna på Kronan går inte att ta reda på för en utomstående eftersom bara en

bråkdel av incidentrapporterna är offentliga i nuläget. Utredning pågår. Vi får ut elva stycken, där bara fyra kan härledas till Kronan, och ingen lett till allvarlig skada.
– Ser ni elva fall? Det borde vara *hundraelva*! Folk skrev rapporter hela tiden, säger en trött Bertil Andersson nu.
Han vet att det finns mer att analysera, men tror inte det kommer visa på stora säkerhetsbrister. Han som hade det medicinska ansvaret håller fast vid att ingen av de 28 patienter som fick vård på Kronan under april kom till skada på grund av brister i fältsjukhuset.
Per Karlsson, som är förste chefläkare på SU, bekräftar också att det finns många fler avvikelserapporter, som kommer att offentliggöras efter hand.
– Mycket är relaterat till arbetsmiljö, men arbetsmiljö och patientsäkerhet hänger ihop, så dålig arbetsmiljö är ju en risk i sig. Verksamheten skall arbeta igenom avvikelserna så att vi lär oss.
Ett missförhållande är alla vi talar med helt överens om: Mitt i den svåra pandemin, när all kraft

borde ägnats åt att bekämpa sjukdomen, är vården i rikets andra stad snärjd i en intern strid. Det viskas om prestige och revir och förste chefläkaren Per Karlsson, som har ansvar för helheten på universitetssjukhuset, säger inte emot.

– Vi skall nog inte överdriva men ibland i kriser kommer också dåliga sidor fram. Det är kanske inte konstigt i en högkompetent miljö, med högkompetenta människor, att man har olika åsikter, men det bästa hade varit om alla ändå försökte se helhetsbilden.

I skottlinjen för de då helt anonyma attackerna står Bertil Andersson.

– Brukar jag dra till mig konflikter? Ja, det kanske jag gör. Jag är ingen rättshaverist, men jag tycker att man ska våga stå för vissa saker.

På kvällen den 13 maj cirkulerar en namnlista mot fältsjukhuset. Någon säger att 200 skrivit på. Missnöjet pyr. Men ledningen står fast vid epidemiplanen – Sahlgrenskaberget ska hållas fritt från covid. Tältet är fortsatt bästa lösningen.

En profilerad göteborgare tar sig ton redan då, utan krav på anonymitet. Men så heter hon också Agnes Wold.
– Det är så typiskt Göteborg. Att vi ska envisas med att äta skorporna först, fastän vi har tårta kvar.
Det är Kronan som är skorpan.
Näst sista veckan i april går en nyfiken läkare in där på planerad klinisk tjänstgöring och tar fem dagpass och en bakjour på fältsjukhuset. En del gamla rävar känner igen honom, men många är nya och identifierar inte major Göran Sandström som före detta iva-chef här på Östra. Hans förband har byggt upp den laddade vårdenheten. Nu ska han själv se vad larmen gäller.
Han möts av ett slående engagemang, som han minns det. Men suckarna gick inte heller att missa.
– Det är klart att det fanns medarbetare som tyckte att det var trångt och varmt, men ska jag sammanfatta det så upplevde jag inget hot mot patientsäkerheten.
Men läkare är olika som människor, en del vill aldrig lämna sin ventilator och så finns

det andra som flyger i helikopter och kryper i gyttjan.
En vecka senare ställs Göteborgs epidemiplan på ända. Den Gemensamma särskilda sjukvårdsledningen tar beslut om att trots allt starta en ny covid-iva – på gamla Sahlgrenska. Berget som skulle skyddas, öppnas för smittan. Major Göran Sandström följer processen på distans och är frågande kring hur ledarskapet utövas.
– Min personliga åsikt är att man från SU:s ledning kunde varit tydligare i sin kommunikation vad gäller bakgrunden till de beslut som togs. Nu fick enskilda medarbetare, läs Bertil Andersson, svara på mycket frågor som kanske ledningen egentligen skulle tagit.
Kai Knudsen, som numera är helt öppen med sin kritik av den gamla linjen, säger att utvecklingen visat att hans gruppering hade rätt från start.
– Det gick på en vecka att öppna en avdelning med 20 platser på Sahlgrenska. Det tog faktiskt flera veckor att få i ordning tältet, så detta kunde vi ha gjort från början.

Pia Löwhagen begriper inte heller att det tilläts gå så långt innan ledningen lyssnade.
– Det var onödigt och splittrade väldigt mycket. Jag uppfattar det som att man gick in i en militärisk organisation där man gjorde det man blev tillsagd, men jag önskar att vi inte behöver prata mer om det här. Det har tagit mycket energi från organisationen som skulle ha gått till något annat.
Sjukhusledningen står fast vid sitt beslut – och får kritik.
Sjukhusledningen ändrar sig – och får kritik.

Förste chefläkaren Per Karlsson, som svarar för ledningen till DN, säger att han vill vara prestigelös i frågan om Kronan.
– Vi förstod nog inte till en början att det var så många kritiska röster internt. När det växte fram och vi samtidigt fick tid att arbeta igenom ett alternativ på Sahlgrenska, så tycker jag att det är en styrka att kunna ändra sig. Och behöver vi fler platser kan tältet fortfarande tas i bruk.
Men även den nya avdelningen – inrymd i gamla Kvinnokliniken på klassiska Sahlgrenska – är en avvikande plats för en iva. Lite

trängre än vanligt, inget vatten vid varje säng och respiratorerna som används är operations-ventilatorer – tänkta för korta insatser, inga veckovisa inläggningar. Patienterna måste också flyttas med ambulans från infektion på Östra till bergets nya iva, och det är inte riskfritt.
– Det är korrekt. Även inomhus finns risker. Men de upplevs, av de kritiska, ändå som mindre. Medarbetarrösterna var starkt kritiska på Kronan, framför allt läkargruppen då. Hur man än vrider och vänder på det så måste man vara ödmjuk. Och minnas: att alla som behövt intensivvård i Göteborg, ändå har fått det, säger förste chefläkaren Per Karlsson.
Under promenaden på väg upp mot Sahlgrenskaberget säger Bertil Andersson att han ångrar sig på en punkt kring Kronan.
– Jag skulle aldrig sagt att det var *exakt* lika god vård där, som inne på sjukhuset. Jag kände mig trygg med att jag kunde garantera den medicinska säkerheten och ge god vård. Jag ville inte oroa allmänheten med att säga att det inte är *riktigt* lika hög standard. Men där är jag självkritisk nu. Det väckte stor irritation hos

kollegorna när jag sa att vård på ett fältsjukhus skulle vara av lika hög klass som vård inne på sjukhusets intensivvårdsavdelningar.
Sedan måste Bertil Andersson sluta prata för nu börjar passet inne på den nya covidavdelningen. Där arbetar han skuldra mot skuldra med dem som välte tältet med sin kritik.
Samarbetet går bra, säger han.

Marina Ferhatovic
marina.ferhatovic@dn.se
Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Vilket blir minister Anna Ekströms slutbetyg?

FREDAG 5 JUNI 2020

Ibland tänker jag på hur vårterminen 2020 hade varit om barnen drabbats hårdast av det nya viruset.
Jag föreställer mig paniken. Föräldrar som bommat för dörrarna till sina hem, politiker som stått med svettpärlor i tinningarna när journalisterna

ställt dem till svars. Varje siffra i statistiken: ett liv som aldrig blev. Nu tyder det mesta på att barn bara får lindriga, om ens några, symtom av covid-19. Men när utbildningsministern Anna Ekström den 12 mars kallade till presskonferens, låg det en förväntan i luften. Grannländerna stängde skolorna, en efter en. Nog var det väl bara en tidsfråga innan Sverige valde samma väg?

I stället förblev svenska förskolor och grundskolor öppna. För gymnasisterna och universitetsstudenterna förändrades vardagen i ett slag när de gick över till distansundervisning.

Ännu har vi inte slutbetyget. Vi vet inte om de öppna skolorna bidrog till landets relativt höga dödstal. Vi vet inte hur det kommer att påverka avgångsklasserna att inte ha skrivit nationella prov, festat majnätterna igenom eller sprungit ut som studenter till en jublande skolgård.

När Emma Bouvin och Alexander Mahmoud intervjuade Sveriges utbildningsminister strax före skolavslutningen undrade de: vilka tvivel har hon haft kring de

livsavgörande besluten? Var det nära att vårterminen tog en helt annan vändning?
För sällan har ett politiskt beslut haft en sådan omedelbar och tydlig effekt som det har haft på de tusentals unga som i dagarna går ut gymnasiet. Ministern försöker lugna dem: om hon i framtiden får en arbetsansökan från en person som tog studenten 2020, så kommer hon inte främst att titta på betyget.
– Min första tanke kommer att vara ”titta, här har vi en som har klarat av att ta ansvar för sig själv, en som har klarat av att gå ut gymnasiet under svåra omständigheter”.
Som offrade sig – för sina mor- och farföräldrar.

Matilda E Hanson
matilda.e.hanson@dn.se

Intressant just nu:
Spionserien ”Falsk identitets” kompletta fem säsonger på SVT Play är guld för den som hemestrar och tvingas hålla till godo med streamingseriernas myllrande miljöer –
i Vietnam, Ryssland och Frankrike.

Ledare: Ansvaret försvinner inte för att mejl raderas

LÖRDAG 6 JUNI 2020

”Men, vem är det som kör egentligen?” Det är svårt att inte få känslan av en sketch om ansvarsundvikande när man läser om hur svenska myndigheter bollat coronabeslut och ickebeslut mellan sig.

I DN-avslöjandet om hur Sverige misslyckades anskaffa de läkemedelslager som byggdes upp i grannländer, är dock den eventuella humorn nattsvart. Ingen hade nationellt mandat att köpa in mediciner, något som i vanliga fall är regionernas ansvar, samtidigt som leverantörer och grossister i den tilltagande krisen bara sålde till statliga aktörer. Det fanns ingen samordning, och när order om samordning till slut kom från regeringen var de så vaga och förvirrande att ingen ändå visste vem som höll i taktpinnen. Resultatet är i dag brist på covidrelevanta läkemedel på svenska sjukhus.

Ytterligare en allvarlig detalj är att protokollet från ett möte i början av mars mellan Socialstyrelsen, Läkemedelsverket och Folkhälsomyndigheten där man diskuterade riskerna för detta och där Läkemedelsverket framförde oro över frånvaron av en statlig aktör, klassades som arbetsmaterial och därför inte skulle diarieföras eller lämnas ut till journalister.

För det har varit en del sådant under våren, när myndigheter aktivt försökt förhindra insyn i både beslut och rena lägesbeskrivningar om corona.

Minns till exempel Eskilstunakurirens granskning av hur åtta av nio kommuner i Sörmland försökte hemlighålla antalet smittade i äldrevården. Till tidningen sade kommunerna att det inte fanns någon sådan information, samtidigt som en intern rapport innehöll exakt den information som man hävdade inte fanns. Regiondirektören Jan Grönlund i Region Sörmland lät i samma veva radera ett stort antal mejl till och från kommunerna, så att journalisterna inte heller där kunde få insyn i hur samtalen egentligen sett ut.

SVT har å sin sida granskat Arbetsmiljöverket, som också raderat mejl för att dölja spåren efter att myndigheten först gjort bedömningen att arbetsmiljön på äldreboenden krävde både munskydd och visir, för att därefter ändra sig och svänga om till den linje som arbetsgivarna på kommunerna och Folkhälsomyndigheten förordade, utan munskydd.
Även Folkhälsomyndigheten har valt att minska insynen och för inte längre minnesanteckningar från de vecko- visa telefonmöten som sker under krisen med landets alla smittskyddsläkare. Här syns konturerna av flera olika, men sammanhängande problem. Den decentralisering som många uppskattar till vardags i Sverige gör det tyvärr alldeles för oklart i en kris vem som egentligen ansvarar för vad. Och med den osäkerheten kommer också en ovilja att i skarpt läge ta ansvar, av risken att kliva in på varandras territorium. Nästa steg blir sedan att försöka dölja vem som egentligen har beslutat vad och varför, eftersom ingen är säker på hur man egentligen

borde ha gjort. För att undvika eventuell kritik är det då bättre att gallra i mejlen, eller låta bli minnesanteckningar.
Det här är mänskligt, men det gör det nära nog omöjligt att klart bedöma den svenska coronahanteringen. Därmed blir det också omöjligt att lära av våra fel nu, för framtida krishantering.
Den coronakommission som snart ska tillsättas kommer att få ett svårt jobb. Ett steg i rätt riktning vore om kommissionen också sätts att titta på hur insynen och transparensen faktiskt fungerat.
DN 6/6 2020

Kristersson öppnar för att budgetförhandla med SD

LÖRDAG 6 JUNI 2020

M-ledaren Ulf Kristersson öppnar för att budgetförhandla med Sverigedemokraterna.
– Om man är beredd att bilda regering, då måste man kunna prata med alla, säger han till DN.

I en längre intervju med Expressen resonerar Ulf Kristersson kring hur synen på

Sverigedemokraterna förändrats i och med pandemin eftersom Stefan Löfven nu bjuder in samtliga partiledare till veckovisa möten.
M-ledaren får frågan om han kan tänka sig att budgetsamarbeta med Sverigedemokraterna om Moderaterna skulle komma att leda en regering i framtiden och öppnar för ett sådant samarbete.
– Det är ingenting jag utesluter alls, utan jag tror att vi kommer att behöva diskutera budgetfrågor med många partier. Ytterst är det alltid regeringen som måste vara säker på att om man lägger en budget så får man igenom den, säger Kristersson till tidningen.
När DN mötte Kristersson i riksdagen på fredagen hävdar han att det inte rör sig om något nytt besked.
Frågan som ställdes till dig nu handlade om budgetsamarbete, tidigare har du sagt att ni kan diskutera olika frågor med SD. Är det egentligen inte en förändring som du kommer med nu?
– Nej, det är det inte alls. Men man kan konstatera att många politikområden får ekonomiska konsekvenser. Det har inte minst den här krisen visat oss. Vi

pratade ekonomi till Sveriges kommuner med Vänsterpartiet och det var alldeles uppenbart ett budgetsamarbete med Vänsterpartiet i den frågan. Vi löste det i finansutskottet, säger han och fortsätter:
– Min poäng är att om man är beredd att bilda regering, en borgerlig minoritetsregering med borgerliga partier, då måste man kunna prata med alla i Sveriges riksdag för att få igenom politiken. Socialdemokraterna lever kvar på 50-talet när de tror att de kan diktera villkoren trots att de inte har majoritet i riksdagen.
Efter att Kristdemokraterna i mars förra året meddelade att partiet var redo att samtala och förhandla med Sverigedemokraterna sa Kristersson att han inte skulle förhandla särskilt med SD.
”Moderaterna kommer inte bli del av något nytt ’nationalkonservativt block’ i svensk politik eller bilda regering med Sverigedemokraterna. Av den enkla anledningen att våra grundläggande värderingar inte finns där. Och därför tänker vi

inte heller särskilt förhandla vår politik med Sverigedemokraterna”, skrev han på Facebook.
2017 sa du att du aldrig skulle vilja låta SD få det inflytande över svensk politik som S har gett V. Det här är väl ändå en ändring?
– Det beror på vad man menar. S är nu kidnappade av MP i migrationsfrågan och försvarsfrågan och ska tvingas genomföra las-frågor de inte tror på. Politik handlar ju om att genomföra det man vill genomföra. Det handlar inte om att ha makten för att genomföra det man inte tror på. Det är den stora skillnaden.
När DN via sms ber Kristerssons pressekreterare om exempel på när ett dylikt besked lämnats tidigare får vi följande svar:
”Redan på partistämman i Västerås hösten 2019 lovade vi att Moderaterna ska göra allt vi kan under resten av den här mandatperioden för att få majoriteter i riksdagen som löser Sveriges problem. Den pragmatiska inställningen gäller förstås också en kommande moderatledd regering och budget”.

Vilken konstellation ser du framför dig om du faktiskt skulle inleda ett budgetsamarbete med SD?

– Jag spekulerar inte om detta. Det är drygt två år kvar till nästa val. Den frågan är alldeles för tidigt väckt. Vårt besked att vi vill bilda en borgerlig regering står fast och vårt besked att vi är beredda att prata med alla partier i Sveriges riksdag står fast, säger han.

SD-ledaren Jimmie Åkesson tolkar det som ett nytt besked från Kristersson.

– Under det år som gått sen jag åt lunch med Ebba Busch har jag på partiledarnivå utvecklat någon slags relation där vi kan stämma av saker med varandra. Det här är ett naturligt steg i den riktningen. Åkesson säger att han i första hand vill göra ett bra val och vara en del av ett regeringsunderlag.

– Men att budgetförhandla skulle vara ett väldigt stort steg i rätt riktning.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Studenterna springer ut – men blir det till en ljusnande framtid?

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Tusentals eleverna tar nu studenten efter en sista gymnasietid med hemundervisning. Enligt en undersökning har de ungdomar som gått gymnasiet under coronakrisen en mörk syn på framtiden, och upplever sig också mer ensamma än tidigare.

DN har följt elever och lärare i klass NA17C på Blackebergs gymnasium, under en vår som inte blev som någon av dem tänkt sig, men kanske inte blev lika hemsk som de befarade. Nu får de äntligen springa ut – till en oviss verklighet.

Klockan 13.30 öppnas portarna till Blackebergs gymnasium i Stockholm. På håll skymtar man de vitklädda studenterna i sina studentmössor. Så börjar musiken pumpa. Eleverna springer ut på trappan, skriker ”För vi har tagit studenten!”, kramar varandra. Över den röda mattan: ett regn av konfetti.

Än så länge ser utspringet ut som det gör varje år på gymnasieskolan. Men allt är inte som vanligt.
I stället för att springa ut till en fullproppad skolgård med vänner, släktingar och föräldrar med plakat står ett tjugotal finklädda personer utspridda på gården. För att göra ett så säkert utspring som möjligt springer eleverna ut framför sina lärare. Och efter att de lämnat byggnaden får de inte komma tillbaka.
Ett minutiöst schema uppdelat över flera dagar ska göra att eleverna träffar så få människor som möjligt under deras avslutningsdag. Lärarna håller tal och får presenter. Betygen delas ut – med ett brev till eleverna där Kronprinsessan Victoria önskar dem lycka till efter denna ”speciella vår”. De äter smörgåstårta och dricker cider. Skrattar mest – gråter lite.
När ceremonin i ljussalen sätter igång kan eleverna inte hålla sig ifrån att dansa tillsammans i tåg till musiken. På studentbanderollerna som satts upp finns nya budskap som ”Bättre en corona i handen än corona i luften”.

Runtom i Sverige har skolor försökt komma på kreativa lösningar för att eleverna ändå ska få uppleva något som liknar ett vanligt utspring. Drive in-utspring i Tingsryd. Lajvsänt inomhusspring i Kista. Badringsutspring i Danderyd och ett turisttågsutspring i Göteborg är bara några exempel på vad eleverna fått göra i stället för att rusa ut till jublande släktingar.
När DN först träffade eleverna i klass NA17C i mitten av mars hade de bara pluggat hemifrån i någon vecka. De var oroliga: för betyg, inställda firanden, framtiden. Att kanske inte få ta någon riktig student.
Så hur blev det?

○ ○ ○

Det är slutet av april. På skolgården, som numera är tom på elever till vardags, står eleverna i NA17C uppradade på kryss som ritats på marken för att markera säkra avstånd. De har de fortfarande kritvita studentmössorna i handen. En decimerad skolkör sjunger ”Vintern rasat”. Precis som alla andra år – men ändå inte: eftersom eleverna är uppdelade

klassvis, och kören sjunger samma låt om och om igen under hela dagen.
Elisabeth Yohannes Getahun, som är elevkårsordförande, håller tal på löpande band. Hon har försökt göra en liten tvist för varje klass, så att det ska bli roligare. Kanske både för klasserna och för henne själv.
Sedan beslutet kom om att Sveriges gymnasieskolor skulle övergå till distansundervisning och att de traditionella utspringen var hotade har Elisabeth Yohannes Getahun varit engagerad i att försöka få någon slags avslutning på gymnasietiden.
– För Sveriges ungdomar som ska ta studenten har varit så sjukt starka i det här, försökt bli hörda och ta plats. Jag tror det är på grund av att vi försökte så mycket som det blev okej nu. Hade vi bara suttit hemma hade det inte blivit något, säger hon.
Mösspåtagningen var en sådan viktig sak att kämpa för. Och utspringet en annan. Hon säger att hon är stolt över sig själv – och över att skolledningen lyssnade.
– Det blev bra trots omständigheterna. Det känns

okej. Det gör det verkligen. För vi får vår studentdag, vi får vara med klassen, den närmaste familjen. Man får anpassa sig lite – men på köpet kommer vi att bli ihågkomna, säger Elisabeth Yohannes Getahun.

Elisabeth säger att hon har en sak hon skulle vilja säga till sig själv när hon i början oroade sig för hur terminen skulle bli:

– Lugna ner dig, det löser sig.

I slutändan blev det inte de inställda studentskivorna och festerna som Elisabeth Yohannes Getahun saknade mest:

– Det är rutinerna och det vardagliga. Att ha en dålig morgon men veta att jag ska till skolan och träffa mina vänner, och då det kommer att bli bra.

○ ○ ○

I mitten av maj släppte Skolinspektionen den första delrapporten i en granskning av hur distansundervisningen fungerat på gymnasieskolorna. 45 rektorer har intervjuats i delrapporten – en slutrapport senare i juni.

I intervjuerna pekar rektorerna på att ensamheten och bristen på

sociala interaktioner i och med distansundervisningen har påverkat eleverna och varit en utmaning för skolorna.
– Skolorna verkar ha varit bra på att lösa den sociala biten under lektionerna. Men det är färre som lyfter hur eleverna ska vara sociala *mellan* lektionerna där den biten framför allt sker. Det är sådant som påverkar att många känner sig ensamma. Att det inte finns naturliga sammanhang, säger Lars Thornberg, som står bakom rapporten.
Analysföretaget Ungdomsbarometern har gjort en studie av hur gymnasieungdomar upplevt coronakrisen. I deras studie, där 1 317 slumpvis utvalda elever ingått, har nästan hälften av deltagarna sagt att livet känts ensamt. Det kan jämföras med strax över 20 procent som svarade så i en enkät i höstas.
65 procent av gymnasieungdomarna tyckte att livet inte kändes meningsfullt. Enligt Skolinspektionens rapport kan ensamhet tillsammans med faktorer som att man blir mer stillasittande när man inte måste ta sig till skolan, påverka både motivation och möjligheterna att

lära sig. Även om rektorerna har påpekat att närvaron på lektioner är hög, vilket är positivt, så är det svårt att veta om det innebär att eleverna faktiskt är närvarande.
– Det är svårt att veta om det sker en inlärning och om man förstår. Det är svårt för lärarna att stämma av med eleverna på ett naturligt sätt, säger Lars Thonberg.
Flera rektorer har visat en oro kring huruvida det kommer att vara möjligt att sätta rättvisa betyg på eleverna. Lars Thornberg säger att det finns många exempel på kreativa lösningar kring hur man ska bedöma elevernas kunskaper när de inte är i skolan.
– Men det är väldigt utmanande. Så det finns en viss oro kring om eleverna kommer kunna få samma betyg som de annars skulle nå upp till.

○ ○ ○

Matematik- och fysikläraren Kerstin Franckes skrivbord är belamrat med papper, pärmar, böcker. Hon har bara några veckor kvar av det som för henne blivit den mest hektiska terminen någonsin. Nu längtar hon efter sommarlov.

Hon suckar.
– Jag hoppas verkligen det är sista gången jag behöver undervisa såhär. Jag är inte en person som gillar att stå inför en skärm och prata, säger hon.
För henne har timmarna lastats på varandra när hon förutom att ställa om till digital undervisning också ska försöka stötta eleverna i deras hemmiljö.
– Det tar inte mindre tid att ha eleverna på distans. Jag har aldrig jobbat så hårt som den här våren. Det har varit galet. Man sitter och chattar och löser uppgifter och lägger ut. Så tycker man synd om dem, så man ställer upp mer än annars. Jag känner mig väldigt sliten, säger hon.
Kerstin Francke oroar sig, precis som en del av de rektorer som Skolinspektionen intervjuat, för att tappa de svagare eleverna: Hur ska hon veta om alla hänger med när hon inte ser dem framför sig? Hon önskar att det hade funnits ett annat sätt att lösa situationen än att helt stänga ner den fysiska undervisningen. Både för elevernas skull – och för hennes egen.
– Jag är lite oroad över att de inte fått de kunskaperna som jag

brukar kunna förmedla. Hade jag bara fått ha fem elever framför mig i klassrummet så hade jag blivit en tusen gånger bättre lärare, säger hon.
I rummet bredvid Kerstin Franckes kämpar kollegan Kalle Larsen, NA17C:s mentor och engelsklärare, med betygssättningen som blir lite svårare när han inte kunnat ha eleverna på plats. Han tycker ändå att det under terminen funnits en stor förståelse hos eleverna. Och att det har funnits en ömsesidig respekt mellan lärare och elever över att situationen är som den är. Framför allt har utmaningen varit att hålla uppe motivationen. Det har blivit kämpigare för både honom och eleverna att hålla ångan uppe utan att kunna ses. Ändå tycker Kalle Larsen att det mesta har fungerat bra, och är glad över insikten om att det går att arbeta digitalt mycket lättare än vad man tror.
– Lektionerna kanske inte blir så bra som de skulle kunna bli i klassrummet, uppgifterna kan bli lite träliga. Men man gillar läget och vi får inte träffas.
I tre år har han följt NA17C. Efter att han satt slutbetygen ska han

skicka ut klassen i en värld som är oroligare än på länge. Men han kan inte göra så mycket mer än att försöka ge dem så mycket kunskap som möjligt och så rättvisa betyg han kan.

– Man får försöka inhysa lite mod i dem, och önska dem ett stort lycka till. Jag hoppas av hela mitt hjärta att det går bra och att pandemin är över fortare än vi tror. Men det är klart man skulle vilja släppa ut dem till en mer fungerande värld där de kan göra det de önskar.

○ ○ ○

Och det verkar som att elever i Sverige just nu tampas med en del oro inför framtiden. I Ungdomsbarometerns studie svarade hälften av deltagarna att de oroade sig – medan bara tre av tio gjorde det i en undersökning som genomfördes i höstas.

Ulrik Hoffman, vd på Ungdomsbarometern, säger att den här generationen – den som kallas för generation Z – redan sedan innan har haft en mörkare framtidssyn än tidigare generationer.

– De ser mörkare på framtiden. Men förut handlade det främst om

klimatet och ett bostads- och ekonomiperspektiv där de hade sämre förutsättningar för en god materiell standard än sina föräldrar. Och nu har man adderat corona, säger han.
Enligt undersökningen har 29 procent av deltagarna förändrat sina framtidsplaner på grund av krisen. Och när de tillfrågats om vad de helst vill göra och vad de tror att de kommer att göra blir svaren väldigt olika. 23 procent uppger att de helst vill ut och resa – medan bara 1 procent tror att de kommer att göra det. Medan hälften av sistaårseleverna helst vill jobba efter gymnasiet tror bara 38 procent att de faktiskt kommer att kunna göra det.
En fjärdedel av eleverna tror att de kommer börja plugga tidigare än vad de annars hade gjort. Ulrik Hoffman tror att de ungdomar som tar studenten nu kommer att få det lite tufft under de närmaste åren. Och han tror att det kan påverka deras val och deras syn på livet.

Så firades studenten

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Historisk studentkull. Landets gymnasieskolor har uppmanats att inte hålla det traditionsenliga utspringet för sina studenter. Men med kreativa lösningar lyckades många att ordna ett minnesvärt avslut för sina elever. Så här såg det ut.

Här sprang studenterna ut inne

På Stockholm Science and Innovation School i Kista fick eleverna springa ut inomhus. I stället för att föräldrarna kom med plakat hade skolan tapetserat ett samlingsrum med barnbilder på sina elever – så att de skulle få en utspringskänsla – fast inomhus.

Rektorn Patrick Vestberg tror att de med sin livesändning av utspringet nådde ungefär lika många som brukar närvara vid ett vanligt utspring.

– Man har träffat och varit med de här eleverna under en väldigt intensiv period av deras liv, så det är alltid både glädje och sorg när man släpper i väg dem. Men de

bidrog till att följa de riktlinjer som var, de bidrog till att göra det här till en glädjens dag. Så jag är bara jätteglad, säger han.

Drive in-firande i Småland – ”det gick jättebra”

På Wasaskolan i Tingsryd anordnade man drive in-utspring. Elevernas anhöriga fick sitta i sina bilar i en halvcirkel utanför skolan med studentplakaten. Sedan sprang eleverna ut till dem. Väl ute fick två anhöriga gå ur bilen för att ta emot.

– Vi ville att så många som möjligt skulle kunna få plats och ta emot studenterna. Det är ju inte deras fel att det är corona. Så det blev som ett vanligt utspring fast de blev emottagna sittande i bilarna, säger rektorn Åsa Wyndhamn.

Hon säger att det kändes som eleverna fokuserade på vad de kunde få, i stället för vad det hade kunnat bli.

– Så det var en glädjens dag och gick jättebra. Vi tycker det blev jättefint, säger Åsa Wyndhamn.

Studenterna tågade som turister genom stan

Sjölins Gymnasium i Göteborg samlade eleverna på terrassen

mellan skolbyggnaderna, där de fick springa ut. Utspringet livesändes till deras släkt och vänner.
Eftersom skolan ligger mitt i stan hade de hyrt ett turisttåg för att skjutsa eleverna till Valhalla IP. Där fick tre anhöriga per elev möta upp de glada studenterna.
– Det känns så klart extremt bra. Och skolan har verkligen gjort sitt bästa för att vi ska få en så bra student som möjligt, trots situationen med corona och så vidare, säger Maja Hemmingberg.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se

”Perfekt krockkudde till efterfesten”

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Inget blev som det var tänkt – men det blev. Iförda varsin guldglänsande badring kunde de blivande marinbiologerna till slut ändå fira.

– Det blir en perfekt krockkudde till efterfesten, skrattar Johanna Bergstedt.

Cedergrenska tornet i Stocksund, Danderyd sträcker sig mot en sommarblå himmel och lyckan fnittrar. Klass MB17a vet inte riktigt vad som väntar, bara att

det ska bli tal och fika på takterrassen.
– Det var en konstig vår, man var så rädd att vi skulle gå miste om den där känslan av att få ta studenten som man har hört talas så mycket om, fortsätter Johanna. Men känslan har infunnit sig.
Skolledningen på Marina läroverket kallade under våren in två representanter från varje klass för att stöta och blöta olika idéer och önskemål.
Skolsköterska Sandra Rohlin var med på mötena, allvaret var allestädes närvarande. Ingen ville riskera att sprida virussmitta.

Till slut kom man ändå fram till ett upplägg. Vad eleverna inte visste var att det ändå väntade en överraskning när det väl var dags på fredagen:
– Nu, kära studenter, ska ni få fira – och för att ni alla ska hålla distansen blir det med varsin badring runt magen, säger klassens idrottslärare Ylva Brandt.
– Då får ni också chansen att öva er spatiala förmåga, fortsätter hon och släpar fram badring på badring. Närmare 180 stycken blåste hon och lärarekollegiet upp i torsdags kväll.

Skratten är varma, de guldfärgade badringarna glänser i kapp med ögon som tåras och blickar som säger allt om förväntan.
Klassen hade tur – de hann med att segla fartyg i 24 dagar kring Kanarieöarna i februari, precis i coronautbrottets linda.
– Det räddade oss från tristessen att sedan sitta hemma och plugga resten av terminen, konstaterar Lukas Sidenborn.
Att utbildningsminister Anna Ekström dagen innan deras student uttalat att det kanske var onödigt att stänga gymnasieskolorna tar de med ro.
– Jag tror ändå det var bra. Det kanske behövdes för att vi skulle förstå allvaret, funderar Johanna Bergstedt.
Efter fikat kliver de ombord på en båt som tar dem mot Marina läroverkets brygga en bit bort. Signalstället är hissat, festen kan börja – på badringsdistans.

Ulrika By
ulrika.by@dn.se

Lilla hjärtats mamma döms inte för mord

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Genom att inte tillkalla sjukvårdspersonal eller ta flickan till sjukhus när hon var skadad anses mamman skyldig till att ha vållat sin dotters död, enligt ett beslut från tingsrätten.

Kvinnan ska nu genomgå en rättspsykiatrisk undersökning.

– Hon är oerhört lättad, säger försvararen Per Oehme.

På torsdagen avslutades rättegången i Norrköpings tingsrätt.

Mamman till den 3-åriga flickan har genomgående nekat till åtalspunkterna mord, synnerligen grov misshandel och brott mot griftefriden. Hon menar att flickan avlidit efter ett fall i badkaret. Något hon i dag har mycket vaga minnen av.

3-åringen låg död under sin säng i lägenheten i två dagar innan hon hittades av polis. Varför ingen av föräldrarna larmade sjukvården beror, enligt försvaret, på deras misstro mot sociala myndigheter.

Flickan hade dock haft måttliga till goda chanser att överleva, om hon fått adekvat akutsjukvård i tid, enligt rättsläkarens bedömning.
I ett beslut, som blev offentligt på fredagen, skriver tingsrätten att det finns övertygande bevisning för att mamman av oaktsamhet vållat flickans död ”genom underlåtenhet att omgående tillkalla sjukvårdspersonal eller ta henne till sjukhus när hon var skadad”. Rätten hänvisar till åklagarens alternativa yrkande, vållande till annans död.

Tingsrätten anser därmed att det inte är bevisat att mamman är skyldig till mord, synnerligen grov misshandel och brott mot griftefriden.
– Det är fantastiskt. Det finns inte bevisning för några av de uppsåtliga grova brotten, säger Per Oehme.
Han berättar att hans klient är mycket lättad.
Kvinnan har tidigare genomgått en så kallad paragraf 7-undersökning som slog fast att det kan misstänkas att hon led av en allvarlig psykisk störning under själva gärningen. Tingsrätten

förordnar nu om rättspsykiatrisk undersökning av kvinnan. Det med syftet att kunna bedöma om det finns medicinska förutsättningar att överlämna henne till rättspsykiatrisk vård. Yttrandet ska, enligt beslutet, redovisas inom fyra veckor.
DN har sökt åklagare Anna Lander.

Josefin Sköld
josefin.skold@dn.se

Torbjörn Petersson: Så bearbetar Kina utländska ambassadörer

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Hur kunde två affärsmän med kopplingar till Kina hamna längst fram när Sveriges ambassadör i Kina försökte lösa fallet med den fängslade svenske bokförläggaren Gui Minhai? Det är en märklig

historia som kastar ljus över hur Kina bearbetar utländska diplomater.

Om brott begicks ska nu prövas när den tidigare ambassadören Anna Lindstedt står åtalad för egenmäktighet vid förhandling med främmande makt.

Rättegången har sin upprinnelse i ett omtalat möte på Sheraton i Stockholm i januari 2019.

Dit lockades bokförläggarens dotter Angela Gui av Anna Lindstedt, som hade sagt att det fanns ett nytt spår i hennes fars fall och att det fanns personer hon borde träffa.

På plats i Stockholm fick Angela Gui veta att nyheterna var goda, men att hennes far först måste dömas till några års fängelse. Hon måste också sluta att öppet kritisera Kina – då skulle hennes pappa få en mildare behandling.

Angela Gui trodde inte på löftena. Hon såg det som ett försök att tysta henne, medan det aldrig var tal om att hennes far skulle släppas fri. Hon säger att hon blev uppmuntrad av ambassadör Lindstedt att gå med på förslaget. För att i tid sätta det hela i ett internationellt diplomatiskt sammanhang så avslutades mötet

i Stockholm på dagen samtidigt som Kanadas ambassadör i Kina John McCallum tvingades avgå från sin post.
Han hade då återkommande uttryckt åsikter som gick på tvärs med Kanadas officiella hållning. Det han sa lät som något som hade formulerats av Kommunistpartiet i Peking.
Efter skandalen vittnade flera tidigare Kina-ambassadörer om att Kina spelar på utländska diplomaters fåfänga och att metoderna inte är nya.
De sa att syftet är att odla förhållanden med främmande länders ambassadörer så att de visar större förståelse för kinesiska intressen.
I kanadensiska medier berättade de tidigare ambassadörerna om den kinesiska strategin att utsätta utländska toppdiplomater för påverkanskampanjer från första stund då de kommer till Peking.
En tidigare mexikansk ambassadör, posterad i Peking i sex år, beskrev hur nyanlända ambassadörer i början läggs som på is av sina värdar.
Först efter en tid får de långsamt tillgång till information och källor, förutsatt att de visar vad de

kinesiska tjänstemännen menar tyder på en speciell förståelse för nyanserna och komplexiteten i Kina.
En av de före detta kanadensiska ambassadörerna, David Mulroney, sa:
”De övertygar folk genom att spela på deras fåfänga och få dem att tro att deras förmåga att hålla saker och ting lugna och problemfria är det yttersta beviset för deras unika förståelse för Kina.”
Ett utmärkande kinesiskt förfarande är att övertyga ambassadören om att dennes land inte handlar korrekt och att det naturligtvis bara är ambassadören som förstår hur det egentligen bör gå till.
Om det här är metoder som riktats mot Anna Lindstedt under hennes tid som ambassadör i Kina är oklart.
Men affärsmännen som dök upp i Stockholm och försökte förmå Angela Gui att sluta kritisera Kina föder misstankar om att de hade ett uppdrag för nationen där hennes far sitter fängslad.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

DN-läsarnas frågor om viruset – tolv läkare svarar

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Skyddar munskydd mot covid-19? Vågar man bli gravid under pandemin och kan covid-19 ge ärrbildning i lungorna? Tolv läkare inom olika professioner svarade på DN-läsarnas frågor. Hundratals frågor kom – här är några av läkarnas svar.

Påverkas hjärtat?

Fråga: Vad vet ni om hur covid påverkar hjärtat? Många verkar få exempelvis långvarig hög arbetspuls och hjärtklappning, utan att samtidigt ha tydliga infektionssymtom?

Stefan James: Virus kan infektera hjärtceller och ge hjärtmuskelinflammation men det är ganska ovanligt. Svår infektion kan också ge påverkan på hjärtats funktion genom inflammation. Om man har hög puls och känner sig trött ska man vara lite försiktig med hård kroppsansträngning.

Får alla smittade antikroppar?

Fråga: De flesta studier visar att alla som varit sjuka får

antikroppar, ändå påstår Folkhälsomyndigheten att det kan finnas massor med personer som har varit smittade som inte har fått antikroppar. Vad säger vetenskapen om detta?
Tobias Allander: Det här är en mycket viktig fråga, som egentligen avgör hur det kommer att gå med hela epidemin. Alla som får tydliga symtom utvecklar antikroppar, men de som får lindriga eller inga symtom verkar inte lika ofta utveckla antikroppar som vi kan mäta. De kan ändå ha utvecklat immunitet. Hur många det kan vara vet vi ännu inte.

Kan man ta ibuprofen?
Fråga: I början av pandemin kom, om jag minns rätt, en rekommendation att inte ta annat än paracetamol som lindring av feber och symtom. Gäller detta råd fortfarande eller har det kommit fram några nya rön som gör att man kan ta även ibuprofen eller acetylsalicylsyra?
Aylin Yilmaz: Det finns inga vetenskapliga data som talar för att febernedsättande och smärtlindrande läkemedel (innehållande till exempel ibuprofen, naproxen och

paracetamol) skulle vara ogynnsamma vid covid-19. Enligt Läkemedelsverket går det bra att använda dessa preparat.

Blir man helt återställd?
Fråga: Det pratas mycket om covid-19-patienter som ligger i respirator upp till 2–3 veckor. Min fråga handlar om de som legat i respirator i 7–8 veckor. Vilken möjlighet har de att bli helt återställda?
Märit Halmin: Ju längre man ligger i respirator desto längre och svårare är vägen tillbaka. När man ligger i respirator förlorar man muskulatur och rörlighet som sedan måste tränas upp igen. Chansen att bli helt återställd beror både på tiden i respirator samt på hur frisk/sjuk patienten är innan man hamnar i respirator.

Vågar jag bli gravid?
Fråga: Hur ska man tänka kring att bli gravid nu? Jag är rädd för att försöka – vad händer om det blir en andra våg av covid-19 i höst och vinter? Kan det bli så att en andra våg slår mot andra riskgrupper än första vågen?

Eva Uustal och Karin Pettersson: Vad vi vet behöver man inte avråda från graviditet nu. Det finns inga rapporter om fosterskador. I slutet av en graviditet bör man vara extra försiktig att bli smittad eftersom influensasjuka kan bli sämre vid graviditet.

Dör viruset i bastun?
Fråga: Jag undrar om det är olämpligt att bada bastu i sommar? Dör viruset i bastuvärme?
Magnus Brink: Själva bastubadet i sig är inte farligt så länge du är frisk och symtomfri. Däremot bör man betrakta en bastu som en inomhuslokal och det finns då risk för spridning av virus. Den höga temperaturen påverkar nog inte smittspridningen i någon nämnvärd utsträckning. Mitt råd är att undvika bastubad tillsamman med personer utanför det egna hushållet.

Testas alla vid förlossning?
Fråga: Ska snart föda barn i Stockholm. Har förstått det som att alla mammor och barn testas i samband med förlossningen på Karolinska och Huddinge, hur är

det på övriga förlossningsavdelningar? Och varför testas inte den medföljande också?
Eva Uustal och Karin Pettersson: På Karolinska Solna och Huddinge testas alla gravida som läggs in för förlossning. Detta gäller även på vissa andra kliniker i Sverige. Personalen som arbetar nära den födande kvinnan behöver ha chans att få ha rätt skyddsutrustning. Risken att bli smittad av en symtomfri partner är mycket mindre. Lycka till!

Hur länge finns smittan kvar?

Fråga: Om en coronasjuk person vistats i en bostad, hur länge finns det en smittorisk i den efter att personen åkt därifrån? Vad bör man tänka på när man till exempel städar i bostaden?
Anders Johansson: Risken är liten, i början av utbrottet befarades att den kunde vara större. Det har gjorts väldigt mycket smittspårning runt tusentals fall och det har visat sig att risken är mycket liten att smittan ”hänger kvar i luften” under lång tid. Erfarenheten är att det inte smittar på det sättet. Däremot kan man smittas om

man är nära varandra i samma rum. Och vad gäller virus på föremål och ytor så avtar risken starkt efter enstaka timmar. Viruset är mycket känsligt för vanliga rengöringsmedel och förstås för alla desinfektionsmedel.

Är sjuk och rädd för skador
Fråga: Är sjuk i vecka 8, har ont i en lunga. Och är matt, vilopuls runt 90. Haft feber i åtta veckor 37,6–38,4. Tungt att andas. Hur mycket orkar kroppen? Haft många olika symtom. Får ingen undersökning av läkare, bara videosamtal. Är rädd för skador på organ, infektioner med mera. Känner mig misstrodd och bortglömd.
Magnus Isacson: Jag beklagar att du känner dig missförstådd och bortglömd. Det du beskriver är inte ovanligt hos patienter med covid-19. Initialt är det rimligt med videobesök men om du har långdragna symtom och är orolig tycker jag att det vore rimligt med ett fysiskt besök för att på ett säkrare sätt kunna utesluta eller bekräfta annan sjukdom. Kroppen orkar länge och majoriteten av de

som har dina symtom blir bättre även om det tar tid.

Är svår allergi en riskfaktor?
Fråga: Vad finns för studier kring svår allergi (till exempel pollen, pälsdjur) och risken att drabbas hårdare av covid-19? En för övrigt frisk ung person men med svårare allergi som innefattar andnöd, ska denna person betrakta sig tillhöra riskgrupp?
Anna Grahn: Det finns ingen påvisad koppling mellan allergi och ökad risk att drabbas hårdare av covid-19 och allergin i sig innebär alltså inte att man tillhör riskgrupp.

Skyddar munskydd verkligen inte?
Fråga: Har munskydd verkligen ingen effekt? Med tanke på hur bra Japan och Hongkong klarat sig trots liknande restriktioner i övrigt samt högre befolkningstäthet.
Anders Johansson: Det är en brännhet forskningsfråga som ingen tyvärr har ett säkert svar på. Det är därför debatten svallar så hög. Det står klart att man i experiment kan visa att

virusutsöndring från en person med akut infektion med luftvägsvirus utsöndrar mindre virus med munskydd på jämfört med utan. Men om man kan översätta det till att det på samhällsnivå minskar smittspridning vet vi inte. Det finns flera andra åtgärder som man säkert vet minskar smittspridning, till exempel att hålla avstånd mellan människor och att inte samlas i stora grupper. De länder som beslutat om allmän munskyddsanvändning har alltså gjort det utan att ha säkra uppgifter om att det funkar men resonerar så att det troligen inte kan skada och att det kan ha effekt.

Skadas lungorna permanent?
Fråga: Blir det ärrbildning i lungorna? Om så, går det bort med tiden eller är det permanent?
Aylin Yilmaz: Vi vet inte så mycket om detta ännu. En del patienter har mycket uttalade lungförändringar under tiden de är sjuka i covid-19 och det finns en risk att det hos några eventuellt kan bli långdragna besvär, medan den absoluta majoriteten blir helt återställda. Det pågår flera studier

som följer upp patienter långsiktigt, även här i Sverige.

Hur stor risk är övervikt?
Fråga: Grav fetma har ju nämnts som en risk från Socialstyrelsen. Och den lär börja vid 40 i BMI? Vi som ligger en bit under, men har fetma – typ 35 i BMI – bör vi av det skälet vara extra försiktiga? Finns det grund för det?
Märit Halmin: Det är en svår fråga att besvara med säkerhet. Vi kan inte alltid förklara varför vissa drabbas svårt av denna sjukdom medan andra bara får lindriga symtom. Min erfarenhet från intensivvårdade patienter är dock att de i högre utsträckning har BMI 30–35 jämfört med övrig befolkning. Övervikt påverkar lungfunktionen och vid svår lungsjukdom och respiratorvård kan det innebära större risker och svårare förlopp.

Är det covid-19 på förskolan?
Fråga: Hur mycket övriga förkylningsvirus cirkulerar nu? Åter igen går det förkylningar på förskolan, hur stor chans/risk är det att förkylningen är covid-19 jämfört med en ”vanlig” förkylning?

Tobias Alfvén: Hej, flera av de virus som brukar spridas i Sverige under vintrarna och vårarna, till exempel RS-viruset och influensan har slutat spridas för den här säsongen. På våra barnakuter har vi därför sett betydligt färre barn med infektioner. Det är dock inte möjligt att med säkerhet säga att barn som får en infektion för tillfället har fått covid-19.

Kan jag fira med mina föräldrar?
Fråga: Kan jag ta hem mina äldre föräldrar på midsommarafton för att vara ute i vår trädgård. Jag hämtar och kör hem dom och använder då munskydd? Bör dom i så fall ha med egna tallrikar och glas? Vi blir bara fyra personer.
Anna Grahn: Det är viktigt för hälsan med social samvaro och utomhus är risken för smitta mindre än inne. Viktigt är dock att ni verkligen håller avstånd och framför allt att ni inte träffas om någon av er har symtom. Har ni tvättat er om händerna med tvål och vatten innan ni dukar behöver de inte ta med eget porslin. Om tiden i bilen blir kort, och återigen, den som kör är symtomfri, så är risken liten.

Munskydd kan möjligen minska risken ytterligare.

Jag är fullt frisk, hur stor är risken?
Fråga: Jag är 54 år, fullt frisk, normalviktig, tränar 5 ggr i veckan och mår i övrigt bra. Hur stor är risken egentligen att bli allvarligt sjuk av covid-19. Får ju uppfattningen att vem som helst kan hamna i respirator och har man då minsta tecken till hälsoångest är ju denna period otroligt jobbig rent mental.
Magnus Brink: Av de personer med covid-19 som behöver vårdas i respirator på iva är tre av fyra män och majoriteten har någon riskfaktor i form av till exempel diabetes, hjärtsjukdom eller övervikt. Att du som frisk kvinna skulle bli så sjuk i covid-19 att du skulle behöva vårdas i respirator är alltså mycket osannolikt.

När började viruset spridas?
Fråga: När tror ni att samhällsspridningen av coronaviruset började i Sverige?
Anders Johansson: Det första fallet var i månadsskiftet januari–februari men det är troligt att vi hade flera fall innan det som inte

orsakade smittspridning som var så stor att den upptäcktes. Smittspridningen tog fart i februari. Kartläggning av viruset har senare visat att vi fick importer från flera olika länder ungefär samtidigt.

Skadas kärlen?
Fråga: Hur påverkar covid-19 hjärta och kärl? Kan den orsaka kärlskador? Utlösa hypertoni?
Stefan James: Covid kan ge hjärtmuskelinflammation men det är ganska ovanligt. En svår infektion kan också ge påverkan på hjärtat via inflammation som kan leda till att hjärtat blir ansträngt. Det leder till hög puls och trötthet. Covidinfektion skapar troligen inte högt blodtryck och om man har fått det i samband med infektion kan det vara av en tillfällighet. Högt blodtryck brukar ofta kräva behandling länge men man kan alltid mäta och ompröva behandlingen.

Får vi dansa i år?
Fråga: Blir pensionärsdans (där man håller i varandra) det sista som kommer att bli tillåtet? Kanske inte under hela 2020?

Aylin Yilmaz: Tyvärr så kan det vara så …

Har ni lärt er något under våren? Fråga: Hur pass mycket har läkarkåren lärt sig under våren? Hur pass mycket bättre kan man vårda nu än i mars? Är det någon skillnad?
Märit Halmin: I mars möttes vi av en sjukdom vi inte kunde någonting om. Vi har med tiden lärt oss oerhört mycket. Till exempel vet vi nu att patienter med covid-19 i stor utsträckning drabbas av blodproppar och vi ger nu förebyggande behandling för att förhindra detta. På intensivvården lägger vi nu patienterna i bukläge vilket förbättrar lungfunktionen. Förhoppningsvis leder denna ökade kunskap till bättre vård och högre överlevnad med tiden.

Kan viruset flyga långt? Fråga: Är viruset av typ droppsmitta eller aerosolsmitta? Hur stor bedöms smittsamheten i förhållande till andra virussjukdomar?
Anders Johansson: Det står klart att viruset till klart största del överförs med det som kallas

droppsmitta. Alltså lite större vätskepartiklar som snabbt faller ned mot golvet/marken. Det stämmer bra med att vi i verkliga livet sett att ett avstånd på två meter från en smittsam person skyddar bra. Då hinner dropparna falla till marken. Mindre partiklar som kan flyga långt (aerosol med små partikelstorlekar) verkar ha mindre betydelse. Smittsamheten av covid-19 är klart större än influensa men flera gånger mindre än till exempel mässling, två andra virussjukdomar.

Är min dotter i riskzonen?

Fråga: Min dotter har diabetes och är sex år. Är hon i extra riskzon för corona?
Tobias Alfvén: Barn blir oftast lindrigt sjuka i covid-19, men i ovanliga fall kan även barn bli svårt sjuka. Vi har i dag inga data som tyder på någon särskild riskgrupp för barn för svår covid-19-infektion. Barn med diabetes kan därför precis som alla barn gå i skolan som vanligt, men följa rekommendationerna om till exempel handhygien och undvika att träffa de som är äldre än 70 år (om det inte sker utomhus på ordentligt avstånd).

Hur länge smittar man?
Fråga: När är man smittfri, efter att man har haft corona? Symtom som trötthet och förlorat smaksinne kan man ju ha kvar länge, efter att man varit sjuk. Smittar man när man är trött och inte har fått tillbaka smaken efter en covid-19-infektion?
Aylin Yilmaz: Viktig fråga. Enligt riktlinjer från Folkhälsomyndigheten är man smittfri om det har gått mer än sju dagar sedan man insjuknade och att man har varit feberfri i mer än två dygn. Symtom som trötthet och nedsatt lukt- och smaksinne kan kvarstå längre utan att man är smittsam.

Så går Sverige samman

LÖRDAG 6 JUNI 2020

En fastighetsägare sänkte hyran, företag ordnade gratis mat – och en tandläkare spelade saxofon från balkongen. Många har sett sin chans att göra en insats under coronakrisen.

De bryter ensamheten med fika i trapphuset

Mona och Lill bröt sin påtvingade ensamhet med en fika i trapphuset.

I Lill Khasals dörröppning i trapphuset i Sollentuna står ett bord med spetsduk och tygblomma. Grannen Mona Gustafsson har plockat fram sin muminmugg och tårtfatet i glas. Kafferepet, som sker på behörigt avstånd, pågår i nära två timmar. Lills dotter Leila viftar regelbundet med en skidstav för att få i gång sensorn till taklampan när belysningen slocknar. I vanliga fall lever de båda damerna ett aktivt liv. Men risken att smittas av det nya coronaviruset hindrade dem från att ta sig ut bland människor och

den isolerade situationen blev allt tråkigare.
Det var då Leila föreslog en distansfika med grannen Mona.
– Fikastunden satte lite sprutt på vardagen – ett välkommet avbrott, säger Mona.
Anette Nantell

Balkonggympa livar upp livet i karantän

När 92-åriga Ingrid Wallenberg hör den dansvänliga musiken från innergården spritter kroppen av lagrad energi som vill ut.
Malmöbor i karantän har under våren fått ett välkommet avbrott i isoleringen: kringresande balkonggymnastik.
Vårsolen skiner över innergården på seniorboendet Lien i Malmö. Nyss studsade två rödklädda gympaledare in bland planteringar och stensättningar, en musikanläggning drog i gång kända schlagerlåtar och nu kommer seniorerna ut från sina lägenheter från markplan och fem våningar upp.
Sus Andersson har dragit i gång dagens pass. På loftgångarna i femvåningshuset gör motionärerna sitt bästa för att hänga med i rörelserna. Allt

sammantaget är de tjugofem seniorer (och fyra hundar) som tillsammans – men på behörigt avstånd från varandra – lyfter armarna i vida cirklar, gör höga knäuppdragningar och snabba fötter.
– Det är så mycket man inte kan göra nu. Visserligen brukar jag göra gymnastik för mig själv varje morgon, men det här är både jobbigare och roligare, säger Ingrid Wallenberg.
Hanna Grosshög

Jakt på teddybjörnar ska ge barn en paus från virusoron

För allt fler har det varit svårt att undgå de fluffiga djuren som nu sitter i många fönster. Maja Höglund tog teddybjörnsjakten från Australien och USA till svenska Bagarmossen.
– Nallarna visar att vi ser varandra, säger hon.
På kort tid har det blivit en global trend att placera gosedjur i fönstren. Dels för att inge en känsla av trygghet, dels som en lek som är menad att roa barn (och vuxna).
Leken är ett perfekt sätt att få ut barnen på, menar småbarnsmamman Maja

Höglund, som likt många andra familjer varit hemma under flera veckor. Efter att hon skrivit om leken i Bagarmossens Facebookgrupp svämmade gruppen över av bilder på teddybjörnar i grannskapets fönster.

Teddybjörnsjakten har förstärkt känslan av gemenskap i Bagarmossen och har fått barnen att tillfälligt tänka på annat.

– Sexåringen undrar mycket över vad de säger på radion nu och är lite orolig. Leken är som ett litet positivt avbrott i allt det här hemska som är nu, säger hon.

Johanna Sundbeck

Grannarna delar med sig av basvaror

När Kaarin Toivonen från Malmö såg hur folk delade inlägg om tomma hyllor i matbutikerna fick hon för sig att öppna sitt eget skafferi för att stötta grannar och riskgrupper.

– Då tänkte jag på hur jag kunde dela med mig och sätta ner det i trappen, säger hon.

Två kartonger med basvaror är nu placerade precis innanför porten, fyllda med allt från toalettpapper till kikärtor och ris.

Sedan dag ett har folk plockat och fyllt på med diverse skafferivaror. Kaarin Toivonen beskriver att många av de boende i lägenhetshuset inte känner varandra, men efter hennes initiativ har de kommit närmare varandra.
Coronatider för även med sig positiva saker, så som solidaritet menar hon. Grannarna engagerar sig nu för att fylla på lådan och samtidigt minska sitt matsvinn.
– Det är så häftigt hur snabbt det går, nu står det kartonger i flera trappuppgångar, säger Kaarin Toivonen.

Johanna Sundbeck

”Jag har alltid älskat att hjälpa människor”

Maryanne Cali Mahmoud står långt ifrån arbetsmarknaden och har under coronakrisen haft svårt att få jobb. Men sedan några veckor tillbaka har plastfabriken Stegoplast ställt om sin verksamhet till att producera skyddsmateriel till vården och kunnat erbjuda jobb till ekonomiskt utsatta.
– Vi skrattar här hela dagarna samtidigt som vi gör en samhällelig insats, säger

Maryanne, som jobbar tillsammans med Hiba Hussein Hassen och Anab Maalin Dahir.
– Jag har alltid älskat att få hjälpa och ta hand om människor. Jag har jobbat som sjuksköterska både i Somalia och i Italien, men det tar tid att lära sig ett nytt språk så det har dröjt innan jag kunnat jobba i vården även i Sverige, säger hon.
Johanna Sundbeck

De pysslar om vårdpersonalen

Barberaren Al Mocika trimmar vårdpersonalens skägg för att de ska kunna bära skyddsmasker i sitt arbete. Den stora ”barbertrucken” står parkerad utanför Södersjukhuset.
– Vårdpersonalen som sliter och tar hand om andra blir nu i stället ompysslade av oss, säger han.
Mark Slight är läkare på Sös och arbetsdagarna är för tillfället långa och krävande. När Mark Slight såg erbjudandet om att få sitt skägg trimmat var han tvungen att titta förbi hos Al Mocika.
– Det är jättefint att de åker ut och hjälper oss på det här viset. Jag har aldrig fått en liknande behandling förut, men jag tror att

jag rakar av allt, det blir spännande, säger han.
– Vi drar vårt hårstå till stacken, säger barberaren och skrattar.
Johanna Sundbeck
Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se

Besked om Palmemordet på onsdag

LÖRDAG 6 JUNI 2020

På onsdag, den 10 juni, kommer chefsåklagare Krister Petersson att presentera sitt beslut om Palmeutredningen.
På en digital pressträff ska han tillsammans med spaningsledaren Hans Melander berätta huruvida han väcker åtal eller inte.
Åklagarmyndigheten skriver i ett pressmeddelande att ett stort

medieintresse väntas, både i Sverige och internationellt.
I en intervju med SVT:s ”Veckans brott” tidigare i år sade Krister Petersson att han är optimistisk om att kunna presentera vem det var som var ansvarig för mordet 1986 på landets dåvarande statsminister.
Ingen person är delgiven misstanke för mordet.
TT

ARN:s beslut besvikelse för bitcoinbedragarnas offer

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Sex månader har gått sedan Eva, 63, berättade för DN om hur hon dragits djupt in i ett av de så kallade bitcoinbedrägerierna.
Nu har Allmänna reklamationsnämnden prövat bankens ansvar i hennes och flera andras fall. Svaret blev en besvikelse.

– Jag trodde att det fanns mer skydd för bankkunder, säger Eva.

I november i fjol kunde DN berätta om den tidigare kapitalrådgivaren Eva, 63, som lurats på miljonbelopp i en av de så kallade bitcoinbedrägerierna. Hon manipulerades och lurades att investera i vad hon trodde var kryptovalutan bitcoin. Det började i liten skala men summorna växte med tiden i takt med att pressen från bedragarna ökade.

– Det är som att de ockuperade mitt huvud. Jag är ändå en ganska logisk person i vanliga fall, men inget sådant tänkande fanns kvar, har Eva beskrivit det som tidigare. Förlusterna landade på omkring en miljon kronor. Dels hennes och makens besparingar, dels pengar från flera olika kreditgivare som beviljat henne lån för de falska investeringarna.

Från polisen har hon knappt hört någonting sedan anmälan och förhoppningarna att någon ska lagföras är låga.

Den sista chansen till upprättelse såg hon hos Allmänna reklamationsnämnden (ARN), dit hon anmälde sin bank för att få prövat om inte någon på banken

borde ha reagerat på den konstiga aktiviteten på hennes konto.
Svaret blev nej.
– Jag trodde ju att det fanns mer skydd för bankkunder. Jag som varit anställd en gång i tiden har behövt göra så väldigt mycket kontroller. Då känns det så konstigt att nästan en miljon kan försvinna på två veckor utan att banken hör av sig, säger Eva.
Totalt hade knappt en miljon kronor, uppdelat i fyra lån, landat på ett av Evas gamla bankkonton för att senare samma dag eller dagen därpå skickas vidare utomlands. Allt inom loppet av 17 dagar. Innan dess hade kontot stått tomt och orört i närmare tio år utan att någonsin användas för utlandsbetalningar.
Bankens presschef har i efterhand sagt till DN att det ser ut som att transaktionsövervakningen borde ha fångat upp aktiviteten.
Samtidigt visar mejl som Eva fått från banken, och som DN tagit del av, att systemet aldrig slog larm.
Trots det blir ARN:s bedömning att banken inte har haft något juridiskt ansvar att stoppa eller ens ifrågasätta Evas transaktioner.

”Det finns inte några omständigheter som visat att banken i samband med transaktionerna har brutit mot några åligganden enligt lag eller avtal för banken mot *Eva (DN:s ändring)*”, skriver nämnden i sitt beslut.

Maria Johansson är jurist och specialist på ARN:s bank- och finansavdelning. Hennes uppskattning är att ARN hittills i år har prövat åtminstone ett 20-tal anmälningar mot banker från kunder som utsatts för investeringsbedrägerier likt det Eva utsatts för. Merparten har fått avslag från nämnden.

– Jag har tittat i många av de här besluten och det man säger är att det inte finns någon grund för ersättningsskyldighet. Man har inte ansett att det är bevisat att banken agerat på fel sätt eller varit oaktsam och varit skyldig att stoppa något, säger Maria Johansson.

Hon poängterar samtidigt att det är svårt att generalisera kring detta eftersom det oftast finns något i ett ärende som skiljer det från de andra.

Fredrik Nordquist är juridisk expert hos Konsumenternas bank- och finansbyrå. Enligt honom är det oklart vilket, om ens något, ansvar banken har att skydda konsumenten i sådana här fall, och om det över huvud taget finns någon möjlighet för konsumenten att kräva skadestånd från banken.
ARN:s kortfattade utlåtande i Evas ärende ger inte ett helt tydligt svar på den frågan.
– Utifrån de beslut som finns kan vi bara konstatera att banken inte haft något ansvar sett till omständigheterna i det enskilda fallet. Men frågan är om det finns andra fall med andra omständigheter där svaret skulle bli annorlunda.
Är det bristfälliga resonemang, menar du?
– Det hade varit intressant att se längre resonemang om hur man kommit fram till sin bedömning. Nu blir det fortfarande en viss brist på klarhet om konsumentens ställning och rättigheter i sådana här fall, säger Fredrik Nordquist.
Han menar att det vore bra om frågan kunde redas ut ordentligt.
– Det kan ske på olika sätt, antingen genom att det prövas i domstol eller att man från

myndighetshåll väljer att utreda saken. Jag har inte heller sett något akademiskt om det här men det vore också intressant, säger Fredrik Nordquist.
För Eva är avslaget från ARN nedslående. Hon är medveten om att det kanske inte hade förändrat något om banken hade reagerat på transaktionerna. Hon var så djupt i händerna på sina bedragare och hade lika gärna kunnat ljuga. Men kanske hade det fått henne att tänka en extra gång om någon engagerat sig och ifrågasatt henne.

– Finns inte det skyddsnätet för konsumenten så borde det ju göra det i alla fall. Det måste finnas system som kan sätta i gång när så här uppenbart konstiga saker sker.
Vad tänker du göra nu?
– Jag lägger ner detta nu, säger Eva.
Fotnot: Eva heter egentligen något annat.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Fakta. Bedragare kallar sig rådgivare

Investeringsbedrägeri går i korthet ut på att bedragare kontaktar sitt offer och utger sig för att vara rådgivare eller liknande från ett påhittat företag.
I samtalet presenteras ett erbjudande om en speciell investering med goda chanser till avkastning. Men någon investering finns egentligen aldrig, utan pengarna som satsas går i stället till bedragarna.
Finansinspektionen har en varningslista på sin hemsida där de listar aktörer som erbjuder liknande tjänster i Sverige, utan att ha de licenser och tillstånd som krävs. På listan finns också liknande fall som identifierats av motsvarande myndigheter i andra länder.

Fritt fram att resa – nu vågar hon anställa personal igen

LÖRDAG 6 JUNI 2020

När regeringen meddelade att reserestriktionerna i Sverige hävs vände sig Helen Åkerström Hartman till sin restaurangchef, Joel Eriksson och sade:

– Nu kör vi – har du personal?

För Orbadens Spa och konferensanläggning i Hälsingland innebär hävandet att sommarsäsongen kan räddas och att de kan anställda fler.

Men oron för höstens konferenser kvarstår.

Det är inte helt folktomt, men närapå, när DN hälsar på i Orbaden, som ligger naturskönt vid Ljusnan, mellan Bollnäs och Järvsö.

Det är dagen efter regeringens besked, men ännu har inte gästerna hunnit tillbaka.

Orbaden är närmast ett typ-exempel på verksamheter som varit hårdast drabbat av de ekonomiska följderna av kampen mot smittspridningen.

Själva syftet med konferens-anläggningar är ju att människor ska träffas.
Ägaren Helen Åkerström Hartman kan berätta hur musten gick ur henne och personalen när krisen kom och konferensgästerna upphörde att komma.
– Vi förlorade så mycket energi, berättar hon.
Hon visar DN ett stapeldiagram där beläggningen för mars, april och maj för flera år jämförs med motsvarande period i år. Redan i mars dyker stapeln för 2020 för att fortsätta ner under april. En viss liten återhämtning skedde under maj – privatkunder som bokade in sig under Kristi himmelsfärd- och pingsthelgerna.
Tillsammans med Joel Eriksson diskuterade hon allvarligt att stänga hela anläggningen, men bestämde sig för att ändå fortsätta.
– Det hade varit mentalt för jobbigt att stänga, säger Helen Åkerström Hartman.
Ändå fick hon säga upp halva personalen och korttidspermittera resten.
Korttidspermitteringar är för övrigt inte ett stöd som hon tycker är vettigt, i varje fall inte för

hennes bransch. Det hade varit bättre, menar hon, att ge stöd för de verkliga lönekostnaderna och låta personal arbeta – i stället för att betala anställda för att sitta hemma.
– Vi hade kunnat göra så mycket. Vi kunde ha vidareutbildat personalen, tagit hit Anticimex för att ge hygienutbildning, till exempel, säger hon.
Orbaden lever på konferenser, men privatkunderna, par eller familjer, som bokar in sig under sommaren är viktiga för just den säsongen. Torsdagens besked lättade på stämningen och Joel Eriksson ägnade en del av fredagen åt att ringa runt för att få tag på personal.
– Det känns mer hoppfullt nu, säger han till DN.
Orbaden ligger knappt tre timmars bil- eller tågresa från Stockholm och därifrån får anläggningen många av sina privatkunder. Det är därför slopandet av ”tvåtimmarsregeln” betyder så mycket.
– Det är väldigt bra för oss, säger Åkerström Hartman.
– Juli ser faktiskt ut som om den månaden kan närma sig juli i fjol.

Men riktigt som tidigare blir det inte. Det blir mindre tätt mellan borden och ett rum som används till konferens- och festlokal får bli en extra frukostmatsal – allt för att gästerna inte ska sitta tätt.
Även om privatkunderna är viktiga, är det dock konferenser anläggningen lever på. Den viktiga månaden maj gick förlorad och ägaren är orolig för hösten.
– September till november är rena konferensmånader – det är då vi tjänar pengar, säger hon.
De flesta av konferensgästerna kommer från en radie av 20 mil från Orbaden och det är väldigt många från offentlig sektor. Det är dessa Åkerström Hartman måste locka tillbaka – de måste vilja, våga och ha råd att komma.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Riktlinjer för gröna obligationer färdiga

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Nu finns riktlinjer för gröna statliga obligationer. Syftet är att säkerställa att pengarna som staten lånar ut finansierar miljö- och klimatsatsningar. Finansmarknadsminister Per Bolund (MP) ser coronakrisens återhämtningsfas som ett tillfälle att ställa om mot ett grönare Sverige i stort.

– Vi kan rikta investeringspengar till det som bygger grunden för ett hållbart samhälle, säger han.

Förra sommaren fick Riksgälden i uppdrag att genomföra en emission av statliga gröna obligationer för att styra pengar mot gröna investeringar. Nu finns ramverket på plats.

– Det gör att vi kan redovisa exakt vilka poster i budgeten som går till den gröna obligationen, det vill säga vad investeringarna kommer att gå till, säger Per Bolund.

Ramverket reglerar hur de statliga utgifter som går till de hållbara investeringarna definieras, väljs ut, redovisas och rapporteras.

Med de nya riktlinjerna ska det bli lättare för investerare att följa de pengar som ska gå till miljö- och klimatfrämjande projekt.
Nästa steg är att sälja den gröna obligationen på kapitalmarknaden det kommande året.
– Det är en produkt med stor efterfrågan där det finns många fler köpare än säljare. Och när vi ger ut detta kommer marknaden växa ännu mer vilket också bidrar till en grönare omställning, säger Per Bolund.
De gröna obligationerna kopplas till utgiftsposter i statens budget som går till projekt och investeringar med tydligt grön profil. Dit hör skydd av värdefull natur, stöd till laddhybrider och solceller, järnvägssatsningar, rening av havsvatten och stöd till industrin för att den ska kunna minska sin klimatpåverkan, som exempelvis utvecklingen av vätgasbaserad stålproduktion.
Det nya initiativet är en del av januariavtalet där syftet är att styra finansmarknaden mot mer hållbara investeringar. Målet har inte varit att vara först med att ge ut statliga gröna obligationer, men att vara grönast, säger Per Bolund.

– Sverige är ett ledande land när det gäller en grön finansmarknad. Nu tar vi ett steg till och ger ut en statlig grön obligation, säger han.
Det nya ramverket är en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet. En genomgång av statsbudgeten visar att staten maximalt kan ta ut 30 miljarder kronor i gröna lån.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

Förtroendet för äldreomsorgen sjunker

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Svenskars förtroende för välfärden faller. Sämst är synen på den pressade äldreomsorgen, som redan före coronakrisen var nära rekordlåga förtroendenivåer enligt en ny Demoskop-undersökning.

– Jag tror det hade varit ännu mer negativt om vi mätte nu, säger Jens Magnusson på SEB

som ligger bakom undersökningen.

För första gången sedan 2014 har svenskarnas syn på välfärden försämrats jämfört med föregående år i SEB:s välfärdsbarometer. Förtroendet för äldreomsorgen har genom åren alltid varit lågt, men den här gången är det ett av de sämre resultaten.

– Det är bland de lägsta vi någonsin haft och det är extra intressant nu i de här tiderna, eftersom mätningen är gjord innan äldreomsorgen uppmärksammades som ett av de största problemen i svensk pandemihantering, säger Jens Magnusson, privatekonom på SEB och den som ansvarar för rapporten.

I undersökningen får de tillfrågade svara på i vilken utsträckning de har förtroende för att äldrevården kommer att ta hand om dem när de blir äldre. Resultaten vägs samman i ett index (0–100) där Sverige i år hamnade på 39, två punkter bättre än bottennoteringen 2014. Jämfört med Norge, Danmark och Finland som också är med i undersökningen har Sverige nästan alltid varit i botten vad

gäller just synen på äldreomsorgen.
Vad gäller det totala sammanvägda välfärdsindexet – där saker som pension, sjukvård och arbetsförmedling också ingår – ligger Sverige ännu längre bakom de nordiska grannarna.
Det är svårt att hitta förklaringen till det, menar Jens Magnusson.
– Det handlar nog snarare om våra förväntningar, att vi i Sverige har en bild av hög välfärd.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Få mäklare tycker - bostäder blivit mer svårsålda i krisen

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Coronakrisen har slagit till mot bostadsmarknaden med fallande bostadspriser från slutat av mars och under april. Men endast var tredje mäklare anser att det blivit svårare att sälja en bostad, jämfört med för ett år sedan.

Bostadsannonssajten Hemnet har varje halvår sedan maj 2018 frågat mäklare om de tycker att det blivit

enklare eller svårare att sälja en bostad, jämfört med ett år tidigare.
Med tanke på krisen kunde man tro att det skulle bli betydligt svårare att genomföra en bostadsaffär under våren. Men när Hemnet frågat över 360 mäklare i maj så tycks inte så vara fallet.
Nästan varannan, 49 procent, säger att det vare sig blivit svårare eller lättare, en tredjedel, 33 procent, säger att det blivit svårare och en knapp femtedel, 18 procent att det blivit lättare.

Det är en skarp kontrast till den första mätningen, i maj 2018 då hela 61 procent angav att det blivit svårare att sälja. Det var dock två månader efter att det förstärkta amorteringskravet införts.
– När vi ställde frågan till mäklarna spelade amorteringskraven in och att bankerna blivit mer restriktiva med sin kreditgivning, säger Staffan Tell, talesperson för Hemnet.
– De som nu tycker att det blivit svårare pekar snarare på att det finns en oro för att priserna kan komma att sjunka, tillägger han.

Sedan maj 2018 har andelen mäklare som tycker att det blivit svårare att sälja stadigt fallit ner till 27 procent i november i fjol. Därmed pekar majmätningen i år på ett trendbrott.

– Vi hade en stark återhämtning på marknaden under hela 2019. Och även under januari och februari i år, säger Tell.

– Men nu ser vi en delad bostadsmarknad där utvecklingen för bostadsrätter och för villor ter sig olika, säger han.

Utbudet av villor på marknaden är rekordlågt – medan utbudet av bostadsrätter är rekordhögt. Det gör också att mäklare uppfattar marknaden olika, beroende på vilken typ av bostad de hanterar mest.

– En kvalificerad gissning är att det finns en större andel mäklare som fokuserar på bostadsrätter bland de som tycker att det blivit svårare, säger Tell.

Hemnet har också frågat mäklarna om de kan ange vilka faktorer som gjort det svårare. De har fått ange flera skäl, varför den samlade andelen svar överstiger 100 procent.

Vanligast var dock att bostads-köpare blivit mer oroliga för

sjunkande priser när de väl köpt sin bostad. Den orsaken angav 86 procent av mäklarna. Näst vanligaste svaret, 53 procent, var att säljarna har orimliga förväntningar på det pris de kan få. Det här är ett vanligt fenomen i början av en prisnedgång: köparna avvaktar och säljarna har svårt att acceptera att prisbilden förändrats.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Fakta. Om undersökningen

Undersökningen genomfördes mellan den 12 och den 29 maj.

Totalt svarade 364 mäklarrepresentanter på undersökningen.

Så håller du koll på hur krisen slår mot pensionen

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Coronakrisen har redan påverkat ekonomin och kommer högst sannolikt att göra det även framöver.

Arbetslösheten är redan uppe i över 8 procent och med tanke på hur många som varslats om uppsägning och korttidspermitterats kommer arbetslösheten troligen att vara ännu högre innan året är slut.

Börskurserna sjönk kraftigt i början av coronakrisen men har återhämtat sig något. På plussidan finns att vi har en lång rad av år med börsuppgångar om fått pensionspengarna att öka i värde bakom oss.

Förändringarna påverkar de pensioner som är under utbetalning till pensionärerna men också pensionsspararnas pengar. De som blir av med jobbet får lägre inbetalningar till den allmänna pensionen eftersom a-kassan är lägre än lönen och det går inte att tjäna in mer

tjänstepension om man inte har ett arbete.
Pensionsrätterna för inkomstpensionen beräknas på samma sätt som inkomstpensionen och sänks den blir också pensionsrätterna mindre värda. Blir det mindre pengar på premiepensionskontot blir den framtida pensionen lägre.
Här får du veta hur de olika pensionerna fungerar, vad som händer med din pension framöver och vid vilka tidpunkter det är klart hur pensionen påverkas.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se

ALLMÄN PENSION
Det här är den pension som betalas ut av Pensionsmyndigheten. Den allmänna pensionen består av tre delar.
Inkomst/tilläggspension
Räknas upp med det som kallas inkomstindex. Inkomstindex är tänkt att spegla inkomstutvecklingen i samhället. Ökar genomsnittsinkomsten för dem som arbetar stiger inkomstindex och minskar snittinkomsten sjunker inkomstindex. När fler blir

arbetslösa sjunker snittinkomsten och inkomstindex blir lägre.
I Pensionsmyndighetens senast prognos räknas inkomst- och tilläggspensionerna ner med 1,5 procent eller 280 kronor i månaden före skatt 2021 för en genomsnittlig pensionär. Men prognosen är osäker och myndigheten säger att inkomstpensionen kan sjunka ännu mer.
Hur inkomst och tilläggspensionen förändras fastställs i oktober. Senare under hösten får var och en veta hur den egna pensionen påverkas.

Det är de som får pension från det tidigare ATP-systemet som får tilläggspension.
Tidigare har pensionerna sänkts vid flera tillfällen på grund av att bromsen, som egentligen heter den automatiska balanseringen, slagit till. Det sker när skulderna i pensionssystemet blir större än tillgångarna.
Tillgångarna är värdet i AP-fonderna och de framtida pensionsinbetalningarna. Skulderna är värdet av pensionerna till dagens pensionärer samt den summa de

som fortfarande arbetar har betalat in.
Enligt prognoserna är de inte sannolikt att bromsen slår till nästa år. Det beror på den tidigare högkonjunkturen. Men det är svårt att veta hur det blir de kommande åren.

Garantipension

Räknas upp i takt med prisökningarna i konsumentprisindex, KPI.
Konjunkturinstitutet gör i sin senaste prognos med anledning av Coronakrisen bedömningen att KPI ökar med 0,6 procent 2020.

De som enbart har garantipension får alltså inte lägre pension utan något högre enligt prognoserna.
För dem som har garantipension som utfyllnad kan uppräkningen av garantipensionen dämpa sänkningen av inkomst/ tilläggspensionen.
Prisbasbeloppet som styr utvecklingen av garantipensionen fastställs i september.

Premiepension

Beror på värdeutvecklingen av den summa var och en placerat i fonder. Den genomsnittliga premiepensionen är 700 kronor i

månaden för skatt. Äldre har mindre och yngre mer.
Pensionsmyndighetens prognos är att premiepensionen minskar med 8 procent 2021.
Premiepensionen räknas om vid årsskiftet och besked om hur mycket det blir kommer i januari.

TJÄNSTEPENSION
Det finns två olika system för tjänstepensioner.
Förmånsbestämd pension som ger en viss procent av slutlönen och premiebestämd pension som avgörs av hur mycket pengar som betalas in och hur värdet på dem förändras.
Förmånsbestämd pension
Hit hör till exempel tjänstemännens ITP2 och en del pensioner för tidigare anställda i staten, kommuner och regioner.
Räknas om med konsumentprisindex, KPI.
Om Konjunkturinstitutets prognos blir verklighet räknas de här pensionerna upp med 0,6 procent precis som garantipensionen.
Beskedet om den förmånsbestämda tjänstepensionen kommer i december.

Premiebestämd pension
Bland yngre pensionärer är det vanligt att ha Man kan ha valt att placera sin pensionspremie i fonder eller i en traditionell försäkring där pensionsbolaget gör placeringarna eller i en kombination av dessa två.
De traditionella försäkringarna brukar fastställas i slutet av året. Hur de förändras beror på hur det gått för bolagets placeringar. Fondförsäkringarna fastställs vid årsskiftet och det kommer besked om beloppet i början av året.

ANDRA FÖRMÅNER

Pensionerna i den här artikeln justeras automatiskt efter en överenskommen modell. Pensionsgruppen där regeringen och M, C och L ingår sköter modellen för den allmänna pensionen.
Tjänstepensionssystemen har förhandlats fram av facken och arbetsgivarna. Men pensionärer kan också få pengar genom förmåner som bestäms av politiska beslut eller ett eget val.
Bostadstillägg
Räknas inte upp automatiskt utan genom politiska beslut. Höjdes senast vid ingången av 2020.

Inkomstpensionstillägg
Regeringen vill ge alla pensionärer som har arbetat och tjänat in pension mellan 9 000 och 17 000 kronor i månaden extra pengar från den 1 september 2021. Summan varierar mellan 25 och 600 kronor i månaden före skatt. Inkomstpensionstillägget beror på ett politiskt beslut.
Arvsvinster
Om man inte har valt ett återbetalningsskydd som betalar ut pensionspengarna till de efterlevande får man extra pengar. De som inte har efterlevandeskydd får dela på de avlidnas pensionspengar.

Clas Ohlsons vd går till Södra

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Lotta Lyrå, vd för Clas Ohlson, tar över som vd och koncernchef på Södra.
Lotta Lyrå har varit vd för Clas Ohlson sedan 2017 och har tidigare haft ledande positioner i Ikea-gruppen. Hon har också tidigare arbetat som produktivitetschef för Södra-koncernen och varit sågverkschef i Mönsterås.

Södra är Sveriges största skogsägarförening.
TT

Skistar låter bli att höja priset på liftkort

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Skidturismbolaget Skistar fick en abrupt avslutning på skid-säsongen 2019/2020 då coronakrisen tvingade bolaget att stänga i förtid. Inför nästa vintersäsong 2020/2021 väljer Skistar att hålla priserna på sina liftkort oförändrade.

– Fjolårspriser gäller på skipass, skidhyra och gruppskidskola just nu, säger Skistars presschef Linda Morell.

I Nyhetsbyrån Direkts statistik över liftkortspriserna som sträcker sig tillbaka till säsongen 2006/2007 har Skistar aldrig under något tidigare år låtit priserna för samtliga destinationer förbli oförändrade. Prisförändringarna mellan åren har historiskt legat på från några procent upp till lite drygt 10 procent.

Direkt

KI: Hushållens syn på framtiden något mer positiv

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Stämningsläget i svenska hushåll är fortfarande svagare än normalt men förbättrades något under andra halvan av maj, enligt Konjunkturinstitutet (KI).
På grund av coronapandemin publicerar KI extra mätningar av sina olika så kallade konfidens-indikatorer. Hushållens konfidensindikator ökade till 80,6 under perioden 16–31 maj, 3,3 enheter högre jämfört med perioden 1–15 maj.
Främst är det synen på den egna ekonomin som har blivit mer positiv.
Inställningen till hur Sveriges ekonomi ska utvecklas de närmaste tolv månaderna har också blivit mindre negativ.
TT

I huvudsak har Sverige valt rätt strategi.

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Folkhälsomyndighetens sjukdomsexpert Anders Tegnell var lite kritisk mot sig själv och myndighetens arbete i veckan. Men de som är kritiska är mycket mer kritiska. Anders Tegnell menar ändå att det mesta varit rätt.

Snart är det efterlängtade polishuset klart

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Sex år efter att poliskontoret i Rinkeby stängts öppnas nu ett nytt polishus på orten. Lokalpolisområdeschef Therese Rosengren har redan flyttat in och beskriver en stor förändring i området de senaste åren.

– Vi har kommit närmare medborgarna, säger hon.

Sittgruppen i polishusets reception luktar plast och lokalpolisområdeschef Therese Rosengren konstaterar att den är ny sedan i går. Hon flyttade själv in i huset på måndagen och när byggnaden officiellt invigs till hösten kommer hon att ha sällskap av upp emot 400 kollegor.

Beslutet om att bygga polishuset i Rinkeby togs 2015, men först 2017 kom byggarbetet igång.

Therese Rosengren har arbetat i området i över tio år och säger att väldigt mycket hänt i Rinkeby under den tiden. Mellan 2009 och 2015 berättar hon att det var mer vanligt förekommande med våld och hot mot henne och hennes kollegor när de var i området.

– Nu har vi ett väldigt lugnt område. Vi har slagit ut den öppna drogscenen i Rinkeby centrum och vi har bara isolerade händelser gällande att man kastat sten mot polis. Vi kan åka in med en radiobil och jag kan gå runt i området utan att känna mig hotad eller att det är oroligt.

Huvudorsaken till detta, säger hon, är att polisen i Rinkeby fått mer resurser. De har blivit fler och haft möjlighet att arbeta upp nya

strukturer, bland annat nämner hon ett pilotprojekt som nyligen inletts kring hur de tar upp anmälningar om våld i nära relation.
– Allt det här gör ju att vi kommer närmare medborgarna. Vi har arbetat väldigt hårt på förtroendet mellan polis och medborgare. Tidigare hade hon och hennes kollegor sitt kontor i Solna. Att nu kunna arbeta helt och hållet från Rinkeby tror hon kommer att hjälpa arbetet framåt än mer.
– Det blir en naturlig del i vardagen att vi kommer till jobbet, är i området och går och köper lunch på torget.
De senaste åren har polisen i Rinkeby arbetat med en rad samverkansprojekt tillsammans med bland andra socialtjänst, ordningsvakter, fältarbetare och lokala representanter från området.
Ett projekt som avslutades förra året var det som kallades Rinkebyinsatsen och som i första hand syftade till att få bort den öppna narkotikahandeln som fanns vid tunnelbanestationen när projektet inleddes 2018. Polisen, stadsdelsförvaltningen, vakt- och

väktarbolag och tunnelbaneaktören MTR var några av parterna.
Anmälda narkotikabrott gick från 256 det året, ner till 119 förra året och hittills i år är siffran 7.
Rättssociologiska institutionen vid Lunds universitet har skrivit en utvärdering av insatsen.
Forskarna Anna Sonander och Heraclitos Muhire ger en positiv bild av samverkansarbetet, men poängterar också vikten av att kunna upprätthålla den standard som projektet uppnått. De lyfter även risken att narkotikahandeln som försvunnit från Rinkeby centrum i stället flyttar till andra platser. Detta säger dock Therese Rosengren att man inte sett.
– Det finns narkotikabrott, men inte alls i samma mängd och inte den öppna drogscen som vi ser som ett stort problem för att det blir en del av insocialiseringen för små barn.
Hon är också hoppfull inför förmågan att upprätthålla de positiva effekter som uppnåtts genom Rinkebyinsatsen och känner ingen oro över att polisen i området skulle få mindre resurser framöver.

– Allt det arbetet vi lagt ner under så lång tid, att riskera det genom att dra tillbaka resurser - det skulle inte vara funktionellt.
Även andra brottskategorier, som brott mot person, har minskat drastiskt det senaste året, vilket Svenska Dagbladet har rapporterat om.
– Från mars förra året till nu har minskat med 45 procent. Det är helt otroligt, men vi ser ju att det är på grund av pandemin. Det är just under den tiden de brotten minskat, säger Therese Rosengren.

Detta eftersom folk arbetar hemma eller är sjuka, färre rör sig på allmänna platser och det är därför lättare att bli upptäckt, säger hon.
När det gäller den grova brottsligheten har emellertid ingen skillnad kunnat skönjas.
Therese Rosengren tror dock att insatser för att öka den allmänna tryggheten, som att stoppa den öppna narkotikahandeln, på sikt kan minska inflödet till kriminella nätverk.
– Rekryteringen börjar redan när barnen är ganska små. Man går och handlar med mamma eller

pappa och så ser man att någon står och säljer knark helt öppet. Det kanske är normalbilden för ett barn när man växer upp. Då är inte steget kanske inte så långt när man själv är 10 och brorsan frågar om du vill sälja lite knark.
Therese Rosengren vågar inte svara på i vilken mån det nya polishuset kommer kunna påverka den grövre brottsligheten. Hon är dock hoppfull inför de samarbeten som pågår i området med bland annat utökad kommunikation mellan skolväsendet, polisen och socialtjänsten.

– Vi måste jobba både underifrån och uppifrån. Vi behöver få fler barn från vårt område att gå i förskolan och stärka upp det sociala skyddsnätet kring alla individer som bor här. Framför allt barn och unga så att de känner sig integrerade i samhället, så att motståndskraften för att sugas upp i kriminalitet blir större.
Hon tror också på att fortsätta stärka förtroendet mellan medborgare och polisen så att de som ser brott kan berätta om dem.
– Då kan vi tillsammans trycka bort de onda krafterna. Jag tror att det är något vi kommer vinna

mycket på genom att finnas lokalt.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

Fakta. Polishuset i Rinkeby

2014 stängdes det lokala poliskontoret i Rinkeby. Året därpå klubbades beslutet om att ett helt nytt polishus skulle byggas på Rinkebyplan 2.
Öppnandet planerades till sommaren 2017, men tidsplanen sprack och först vintern 2017 togs det första spadtaget.
2018 utsattes bygget för ett attentat, något som enligt dåvarande lokalpolisområdeschefen var kopplat till polisens insatser mot kriminalitet i området.
Det säkerhets- och skyddsklassade polishuset på drygt 11 000 kvadratmeter, som invigs i höst, är ligger i ett utrymt servicehus och har plats för runt 400 anställda, både poliser och civila.
Till en början bedömdes kostnaden för bygget landa på

380 miljoner kronor. Slutnotan beräknas hamna på nästan dubbelt så mycket: ungefär 750 miljoner.
I polishuset kan allmänheten bland annat göra polisanmälningar och skaffa pass.

Svenonius: Vi vill att alla stockholmare som önskar ska få testa sig

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Region Stockholm planerar nu att genomföra storskaliga tester för covid-19.

– Vi vill att alla stockholmare som önskar ska få testa sig både för pågående virus och antikroppar, säger finansregionrådet Irene Svenonius (M) och tillägger att sjuka människor kommer alltid att prioriteras.

På fredagen hölls en gemensam presskonferens med Länsstyrelsen, Region Stockholm och Stockholms stad.
Landshövding Sven-Erik Österberg inledde med att berätta om läget i regionen.
– Det är fortsatt mycket hårt tryck på sjukvården i Stockholm. Det som hänt under våren har också stora konsekvenser för samhället i stort. Det handlar om en kraftig tillbakagång för arbetslivet och arbetslösheten har ökat.
På torsdagen meddelade regeringen att ytterligare 5,9 miljarder kronor skjuts till med målet att öka coronatestningen i Sverige, detta utöver den miljard som redan fördelats. Tanken är att alla som uppvisar tydliga symtom ska testas, under förutsättningen att någon form av medicinsk prövning sker. Hur det ska avgöras vem som har tillräckliga symtom är inte klart.
När det gäller möjligheter för ökad testning säger Sven-Erik Österberg:
– Regionen är redan i full gång att genomföra testning. Men genom gårdagens beslut kommer detta att breddas.
Irene Svenonius tar vid:

– I morgon är det 100 dagar sedan vi fick det första konstaterade fallet av coronaviruset i regionen. Vi har lärt oss massor på vägen. Vi har lärt oss att det går att ligga ett och till med två steg före smittans utbredning.
– Det har varit en oerhört tuff resa men vi har lärt oss mycket, säger Irene Svenonius och berömmer Stockholms sjukvård som på kort tid ställde om.
Vad gäller utökad testning så - säger hon att det är viktigt.
– Det är oerhört viktigt att vi får till återstarten av Sverige och Stockholm. Har jag covid-19? Har jag haft det? Det är så att testning är oerhört viktigt att den genomförs storskaligt. Det har varit en ganska het diskussion under ett par veckor. Vem ska testas och vilka ska testa, vilka ska betala, var ska man gå? Så kan man inte hålla på. Det är väldigt bra att det nu är helt klarlagt hur det ska gå till, säger hon.
Hon betonar att tydligheten till befolkningen för att komma i åtnjutande av testning är viktig.
– Vi har en kapacitet att testa 40 000 i veckan, den måste ju användas.

I närtid hoppas man kunna testa allmänheten. Regionen anser det viktigt med en storskalig testning. Många leverantörer hör av sig till regionen med vilja att hjälpa till, säger Svenonius, som välkomnar ett samarbete med andra parter, både kring pågående virus- och antikroppar.

– Vi vill att alla stockholmare som så önskar ska kunna testas. Sjuka människor kommer alltid att gå först där, inskärper hon.

Under en tid har rekommendationen från Folkhälsomyndigheten varit att undvika alla icke nödvändiga resor och i vart fall inte färdas längre än två timmar från hemmet.

På torsdagen meddelade regeringen att friska personer kan resa fritt inom Sverige under sommarsemestern.

– De senaste veckorna har antalet människor som behöver vårdas på sjukhus minskat. Belastningen lättar på sjukvården, förklarade statsminister Stefan Löfven beslutet.

Om stockholmarnas resande säger Irene Svenonius att hon hoppas att länets invånare fortsätter att vara ansvarsfulla.

– Att vi reser smart, inte tätt. Att vi inte trängs på badstränder. Ansvar måste vi alla ta. Vi har tusentals medarbetare inom vården som har slitit hela våren.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se
Andreas Nordström
andreas.nordstrom@dn.se

Anställd på förskola häktad – misstänks för sexbrott mot barn

LÖRDAG 6 JUNI 2020

En man som är anställd på en förskola i Upplands Väsby misstänks för sexualbrott mot barn, berättar utbildningschefen Astrid Täfvander för DN. Mannen häktades på fredagseftermiddagen.

Mannen greps av polis på tisdagen och anhölls senare på kvällen av åklagare, enligt

häktningsframställan. Han är tidigare ostraffad.
Under fredagen begärdes mannen häktad, misstänkt för barnpornografibrott samt utnyttjande av barn för sexuell posering, vilket Aftonbladet var först att rapportera om.
På fredagseftermiddagen häktades mannen av Attunda tingsrätt.
Utbildningschefen i Upplands Väsby kommun, Astrid Täfvander, bekräftar att hon känner till ärendet.

– Jag vet att det är en anställd som är begärd häktad för barnpornografibrott, säger hon.
Astrid Täfvander berättar att det rör sig om en fristående förskola och att utbildningsförvaltningen har löpande kontakt med ledningen på förskolan i ärendet och kommer att hålla sig underrättade även framöver.
– Jag förstår att det skapar stor oro för föräldrar som har sina barn på skolan, och för personalen också. Och det är klart att man själv blir allvarligt berörd när man hör att en person som är anställd

på en förskola misstänks för barnpornografibrott.
I nuläget är det ledningen för den aktuella förskolan som har hand om all kontakt med föräldrar till barnen på förskolan.
Häktningsförhandlingen inleddes strax innan klockan 15 på fredagen, berättar den misstänkte mannens försvarare, Anton Strand.
Han tillägger också att en kollega har hand om själva förhandlingen.
Hur ställer sig mannen till anklagelserna som riktas mot honom?

– Jag ger inga kommentarer alls, säger Anton Strand.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

Nya serier om utanförskap och kamp

LÖRDAG 6 JUNI 2020

Att vara ung och inte passa in, på skolgården eller i den egna kroppen. Alexandra Sundqvist har läst två nya svenska serieböcker om utanförskap.

Daniel Thollin

”Jag minns varje slag”

Kartago, 133 sidor

Olivia Skoglund

”Nästan i mål! En komisk transition”

Galago, 100 sidor

Seriealbumet ”Jag minns varje slag” får en att minnas all granskog och hur liten skolgården faktiskt var. By, bruksort, militärstad – det spelar faktiskt ingen roll; inför barndomen är vi alla lika små och storögda inför livet och proportionerna ungefär desamma.

Vad vi tar med oss från barndomen är en helt annan sak och det är med den insikten som serietecknaren Daniel Thollin blickar tillbaka på sin egen skolgård i en självutlämnande historia om att växa upp, ta skit och försöka slå tillbaka. Precis

som titeln antyder är ”Jag minns varje slag” en skildring av mobbning, minnet av den, och hur våldet sätter sig i Daniels kropp redan på fritids, smyger sig på jämte sagostunden, Gör något med honom innan han ens lärt sig att stava ordentligt.
Berättelsen är fragmentarisk, blandningen av verklighet och fiktion svepande. Granskogen och elstolparna är lika närvarande som machokulturen och i skarven mellan 80- och 90-tal står de vuxna handfallna inför barnens bråkande och våldsamheter. Varken föräldrar eller lärare tycks veta hur de ska ta sig an dem. De blandar sig i, men aldrig på riktigt och aldrig med hållbara lösningar. Av sin pappa får Daniel förvisso ett par boxningshandskar och medan bildrutorna flyter ut i en känslodriven svärta, accentuerad av närmast taggiga tuschstreck som för tankarna till amerikanska mainstreamserier från samma era, ger pappa sin syn på manligheten.
”Pojkar de ska inte gråta, de ska slå tillbaka”, säger han. Styrka premieras. Starka ben, en tuktad kropp. Veklingarna daltas det för mycket med redan vid skolstarten.

De är alldeles för mammiga, dras till storstan och det blir aldrig, aldrig ”riktiga karlar” av de pojkarna.
Ljuspunkterna är få men finns där mellan serietidningarnas tunna blad och i tjocktevens Nintendo. Flyr gör Daniel in i bland annat ”Super Mario 3”, ”Spindelmannen” och Bruce Springsteens bredbenta melodier. I populärkulturen hittar han en mjukare, mer uppbygglig manlighet. Men mest av allt ett andningshål. Gestaltningen av den trånga känslan i ett litet samhälle fullkomligt buktar från sidorna, hamrar sig på och blir en påminnelse om varför så många unga människor lämnar sin hembygd medan tid är.
”Jag minns varje slag” är en bilddriven klagosång över ett våld som aldrig riktigt lämnar kroppen. Albumet är skoningslöst i sitt nagelfarande av minnets mörker och visst hade det tjänat på att släppa in mer ljus och nåd i vardagens hörn. Om än så via Marvel-serierna som hade kunnat tillåtas att veckla ut sig mer i Daniel Thollins berättelse.
Likt Thollin har serietecknaren Olivia Skoglund mejslat fram, om

inte en regelrätt uppväxtskildring, så en *coming of age*-historia centrerad runt tjugoårsstrecket. Också den handlar om att växa upp i skuggan av samhällets trånga normer – att födas som kille, men känna sig som en tjej. Skoglund och Thollin är två väldigt olika tecknare både till temperament och uttryck. Där den förra placerar sig mitt i den svenska samtidsserien som har sitt epicentrum i Malmö och som är så väl skarpsynt, samhällstillvänd som rolig, tillhör Thollin de mer stretande, allvarsamma tecknarna som blickar mot och har publicerat sig i USA.

Skoglund är utbildad vid Serieskolan i Malmö och albumdebuten ”Nästan i mål – En komisk transition”, om en pågående könstransition, är rent berättartekniskt en bragd. Boken binds samman av en rapp och rolig monolog som Oliver håller medan hon ligger på en divan hos sin psykolog på transutredningen i Malmö. Det är juli 2017 och hon glider i väg i anekdoter och klarsynta betraktelser om tillvaron som transtjej, skillnaden mellan

transkvinnor och drag queens och hårborttagningens vedermödor på en privat laserklinik.
För att nämna några saker.
Serien är i grunden upplysande men aldrig plikttrogen eller andefattig. Detta mycket tack vare den ständigt närvarande svarta humorn och Skoglunds blick på det dråpliga i vardagen. Olivia skämtar om nästan ALLT, vilket får psykologen att undra vad som egentligen hänt och vad hon hittar på. Ofta tycks hon vandra genom vardagen som ett villebråd och får varken ha sin solhatt ifred eller göra sitt jobb i lugn och ro.

Stilen är mjuk och rund i kanterna med en grafisk naivitet som förstärker berättelsens varma grundton och samtidigt ger luft till detta innehållsrika vittnesmål. Berättarglädjen i Olivia Skogslunds seriestrippar är lika smittande som hennes komiska tajmning.

Alexandra Sundqvist

Ledare: Det här är frågorna Löfven måste svara på i kväll

SÖNDAG 7 JUNI 2020

I kväll möts partiledarna i coronakrisens första partiledar-debatt. Fokus kommer att ligga på vården och ekonomin, och SVT:s programledare bör inte ge sig förrän statsminister Stefan Löfven (S) har svarat på flera viktiga frågor.

Som varför Sverige inte snabbt kunde öka testningen, så att målet på 100 000 tester i veckan blev verklighet. Visserligen avsätts nu nästan 6 miljarder kronor för testning och smittspårning, men det tycks snarare ha varit ledarskap och kommunikation som saknats än pengar.

Det märktes när Löfven – veckor in i testningshaveriet – kommenterade de uteblivna testerna med att ”det verkar som att det beror på någon otydlighet mellan staten och regionerna” (Ekot 28/5). Då uppstår frågan varför staten inte ansträngde sig för att erbjuda den tydlighet som så akut efterfrågades.

Samma sak gäller sjukvårdsmateriel och skyddsutrustning. Under året har det framkommit att de tre storstadsregionerna har plockat bort lagerkravet ur sina pandemiplaner, vilket bryter mot Socialstyrelsens och Folkhälsomyndighetens rekommendationer (Ekot 18/3). Besluten har dock gått under statens radar och Stefan Löfven får gärna redogöra för hur åtgärdsplanen ser ut. Det får för övrigt även Ulf Kristersson (M), vars moderata regionråd strukit dessa lager ur pandemiberedskapen.

Är det till exempel självklart att krislager även fortsättningsvis ska vara regionernas ansvar eller skulle staten kunna ta över? Om inte: Hur kan man kontrollera att regionerna inte smiter ännu en gång? Och varför dröjde det en månad från att Socialstyrelsen fick i uppdrag att hjälpa kommuner med skyddsutrustning tills det påbörjades (DN 17/4)?

Ett annat område där Stefan Löfven är svaret skyldig handlar om insyn. Under de senaste månaderna har medier avslöjat att

många instanser försökt dölja hur det ligger till.
Bland annat visar SVT:s granskning att Arbetsmiljöverket har raderat information så att det inte ska synas att myndigheten efter påtryckningar från SKR har backat från bedömningen att anställda på äldreboenden behöver både munskydd och visir. Minnesanteckningar från Folkhälsomyndigheten är hemliga. Och i Sörmland ville åtta av nio kommuner inte redovisa antalet smittade i äldrevården (Eskilstuna-Kuriren 2/5).

Här vore det på sin plats att Stefan Löfven förklarar för det första hur han ser på den sortens agerande. För det andra vad man kan göra åt det. För det tredje hur transparensen mellan staten, kommunerna och regionerna å ena sidan, och medborgarna å andra sidan, ska kunna öka, vilket även gäller beslutet som kom i veckan om att friska personer kan resa fritt inom Sverige från och med 13 juni. Beror det verkligen bara på att antalet människor som behöver vårdas på sjukhus har minskat, som Löfven förklarade saken, samtidigt som

Folkhälsomyndighetens generaldirektör varnade för att faran inte är över?
Om regeringen även har tagit hänsyn till turistnäringen och ekonomin kan det i och för sig vara relevanta argument, men då bör avvägningen tydligt framgå. Särskilt eftersom Sveriges höga dödssiffror inte är jämt spridda över landet och det är inte säkert att förhållandevis virusfria platser uppskattar besök från smittohärdarna.
Exempelvis förklarade Carl-Johan Sonesson (M), regionstyrelses ordförande i Skåne, att han helst vill att folk från mer smittade regioner håller sig i sina närområden, eftersom situationen ser väldigt annorlunda ut i södra Sverige jämfört med exempelvis Stockholm. Även det kan Stefan Löfven få kommentera, liksom om han är nöjd med coronahanteringen över lag och hur vägen framåt ser ut.
Faran är som sagt inte över. Det är inte behovet av politisk styrning heller.
DN 7/6 2020

Svårt för läkare att förutse virusets plötsliga angrepp

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Patienter som får lindriga symtom av det nya coronaviruset kan plötsligt försämras och på kort tid hamna i livshotande tillstånd. Det är inte bara lungorna som kan angripas utan även andra organ.

– Det vanliga är att patienten försämras successivt. Men det kan också gå väldigt snabbt utför, säger Anders Sönnerborg, professor i virologi.

Det som händer är att det egna immunförsvaret överreagerar och skadar patientens egen lungvävnad.

– På bara några timmar kan det komma en kraftig immunreaktion i lungorna. Det kan också vara blodproppar som vi inte kunnat förutsäga, eller en kombination av olika saker där vi inte alltid vet vad som händer, säger Anders Sönnerborg som är professor i infektionssjukdomar och klinisk virolog, samt överläkare på

infektionskliniken vid Karolinska universitetssjukhuset i Huddinge.
Det är oförutsägbarheten som skiljer den här infektionen från vad man sett av tidigare coronavirus, enligt Anders Sönnerborg.
De flesta som smittas med det nya coronaviruset, sars-cov-2, får en mild infektion som är begränsad till de övre luftvägarna.
Andra råkar ut för en andra fas då viruset vandrar ned i lungorna och orsakar andningssvårigheter och syrebrist.
Det är den vanligaste orsaken till att covidpatienter läggs in på sjukhus. De har ofta hög feber, snabb och ytlig andning samt torrhosta som kan vara rejält ansträngande.
Omkring en av fem patienter som lagts in för covid-19 kan få ett hastigt försämrat förlopp, bedömer Anders Sönnerborg.
Det är oklart varför relativt lindriga andningssvårigheter plötsligt övergår i livshotande tillstånd som omfattar andra organ i kroppen.
– Men om patienten får en rejäl immunreaktion som skadar lungblåsorna och de små kärlen där så är det klart att virus kan

komma ut i blodomloppet och sprida sig vidare i kroppen den vägen.
Blodförgiftning som orsakas av virus kallas viremi, till skillnad från sepsis som är blodförgiftning orsakad av bakterier. Båda tillstånden är livsfarliga.
Det kan leda till lokala inflammationer i andra organ som hjärta och njurar.
Provtagningar som gjorts i Kina på patienter som var inlagda på sjukhus för covid-19 har visat att viremi förekom hos cirka 15 procent av dessa patienter.

Anders Sönnerborg tror att siffran skulle bli högre om prover togs mer systematiskt.
Virus i blodet kan bidra till att det blir inflammation i kärlväggarna. Det är en möjlig förklaring till att så många svårt sjuka covid-19-patienter får blodproppar.
Risken ökar generellt när patienter blir sängliggande och inte rör på sig.
– Men det är otvivelaktigt någonting med det här viruset som gör att det bildas extra mycket blodproppar.
En del är mindre proppar och kallas mikroemboli. Andra kan

växa och bli större. Ibland lossnar delar och sticker iväg med blodet för att kanske fastna i hjärta, lungor eller hjärna.
Där kan de orsaka allvarliga vävnadsskador eller till och med döda patienten. Hos covid-19--patienter som obducerats har man hittat mängder med proppar i framför allt lungorna.
Enligt en studie i Lancet kan koagulationsrubbningar och proppar uppstå av inflammation i de så kallade endotelcellerna i kärlväggarna.
– Därför är det så vanligt att covidpatienter får blodförtunnande läkemedel i förebyggande syfte.
Precis som vid bakteriell blodförgiftning kan covidpatienter med viremi drabbas av den akut livshotande reaktion som heter disseminerad intravasal koagulation, DIC, där blodet börjar koagulera i kroppen.
Förutom lungorna kan hjärtat drabbas svårt av proppar som antingen bildas på plats eller transporteras dit från något annat ställe i kroppen.
Mandeep Mehra, som är en av forskarna bakom Lancetstudien, säger till Washington Post att det

nya coronaviruset ”startar som en virusinfektion men orsakar sedan mer allmänna skadeverkningar på immunsystemet och hjärt-kärl-systemet vilket är det som till slut dödar patienten”.
”Vår hypotes är att covid 19 smittar som ett luftburet virus men senare dödar som ett kardiovaskulärt virus”, säger han.
Förutom proppar finns tecken som tyder på att hjärtcellerna kan bli direkt infekterade av sars-cov-2-viruset.
Det kan leda till arytmier och i värsta fall hjärtstillestånd.
Omkring 20 procent av patienterna som är inlagda på sjukhus med covid-19 har tecken på hjärtmuskelskada. Dödligheten hos dessa patienter är hög, enligt en artikel i den vetenskapliga tidskriften Jama.
– Därför är det viktigt att ha koll på hjärtat genom EKG-övervakning. Man mäter också nivåerna av ämnet troponin som utsöndras i blodet vid hjärtmuskelskada. Vid höga nivåer är risken för hjärtdöd klart ökad, säger Anders Sönnerborg.
Även hjärnan och nervsystemet kan drabbas. Det händer att patienter får stroke från proppar

som bildats i hjärnans kärl eller som transporterats dit med blodomloppet.
Men det finns även misstankar att sars-cov-2 är ett så kallat neurotropt virus som kan angripa nervsystemet direkt.
En orsak till det är att så många har vittnat om att de förlorat lukt och smak. En del har också berättat om känselbortfall och pirrande upplevelser i huden.
Luktnerven hör till det perifera nervsystemet, och även pirrandet i huden kommer från det perifera nervsystemet.

Viruset har även kunnat påvisas i ryggmärgsvätska som ingår i det centrala nervsystemet. Det betyder att det kan passera den så kallade blodhjärnbarriären.
DN har tidigare skrivit om - internationella uppskattningar som tyder på att en tredjedel av de som vårdats för en allvarlig covid-19-infektion uppvisar någon kognitiv störning, till exempel svårigheter med koncentration och minne. En del får även påverkad personlighet.
Det kan vara svårt att veta vilka kognitiva symtom som orsakas av viruset och vad som beror på att

en patient har varit svårt sjuk, sövd och legat i respirator.
Men en del av dessa fall beror på encefalit som är en inflammation i hjärnan, enligt Kristian Borg som är professor i rehabiliteringsmedicin vid Danderyds sjukhus och Karolinska institutet.
Andra delar av kroppen som kan drabbas svårt av viruset är tarmarna.
Hur det sprids dit är inte helt klarlagt. Men omkring 30 procent av alla som insjuknar får kraftiga diarréer i den akuta fasen, enligt Anders Sönnerborg.
Man har kunnat påvisa genetiskt material från viruset i avföring.
– Det är svårt att veta om det är för att man svalt saliv från övre luftvägarna. Men sannolikheten är stor att just det här viruset kan infektera och produceras från celler i tarmen.
En annan allvarlig komplikation är att njurarnas reningssystem klappar ihop hos vissa patienter som då behöver dialys.
Bland patienter på intensivvården får 20–40 procent njurproblem, enligt Anders Sönnerborg. Exakt vad det beror på är än så länge ett frågetecken. Men på samma sätt

som hjärta och lungor så har man sett att även njurarna drabbas särskilt ofta av proppar.
Det verkar också som om virus kan infektera njurcellerna direkt och leda till en lokal inflammation.
– Den som har nedsatt njurfunktion, vilket många åldringar har, har mindre marginaler och svårare att klara av en sådan påverkan.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se

Polisen rustade inför demonstration

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Söndagens demonstration på Heden i Göteborg har tillstånd för högst 50 personer. Men polisen har förberett sig för att snabbt kunna upplösa den om det kommer betydligt fler.

– Demonstrationsfriheten väger väldigt, väldigt tungt, säger Anders Börjesson, polismästare och biträdande chef för Storgöteborg.

Det är ännu en grupp ur rörelsen Black lives matter som kommer

att stå bakom demonstrationen på Heden. Vid de två tidigare tillfällena, i Stockholm och i Malmö, kom flera tusen personer i stället för de 50 som arrangörerna fått tillstånd för. I båda fallen tog det lång tid för polisen att skingra grupperna.
I Göteborg lovar arrangören att det kommer att finnas volontärer på plats för att be folk att lämna området om det blir för många. Manifestationen kommer dessutom att sändas på Facebook för dem som inte får plats. Men polisen är beredd på att det kommer att bli fler än 50 personer och har inlett vad som kallas en särskild händelse vilket innebär ett ökat antal poliser på plats.
– Vi värnar ju yttrandefriheten och demonstrationsfriheten och vill göra allt vi kan för att människor ska få uttrycka sina åsikter. Det väger väldigt, väldigt tungt. Sedan är vår uppgift också att upprätthålla den tillfälliga lagen om maximalt 50 personer vid offentliga sammankomster, det blir ett dilemma för oss. Det rör sig om ganska svåra avvägningar, säger Anders Börjesson, polismästare och biträdande chef för Storgöteborg.

Anders Börjesson pekar på arrangörens och de enskilda deltagarnas ansvar när det gäller att följa lagen.
Smittskyddsläkaren i Göteborg, Leif Dotevall, säger till DN att veckans testning av personer i Västra Götalandsregionen har visat att många människor varit, och är, milt sjuka. Samtidigt som antalet smittade över 70 år minskar kraftigt ökade antalet mellan 20 och 70 år kraftigt under veckan:
– Fyra dagars tester har gjort att siffrorna i den gruppen ökat med 150 procent. Det visar att om man söker så finner man och att faran inte är över.
Hur ser du på att många yngre nu kommer att söka sig till demonstrationen?
– Yngre kan också vara väldigt smittsamma och om man upplever det minsta tecken på att man inte är frisk då ska man stanna hemma. Vi måste alla tänka på att skydda våra medmänniskor, inte minst när en demonstration görs i ett vällovligt syfte, säger Leif Dotevall.
– En sjuk som kommer till demonstrationen kan smitta tio andra.

Att tillståndet ändå gavs har sin förklaring i den svenska grundlagen. Rätten att demonstrera väger tyngst, konstaterar Rikspolisstyrelsen i ett skriftligt uttalande: ”Demonstrationsrätten är en grundlagsskyddad rättighet i Sverige. Regeringen har dock med hänsyn till rådande pandemi beslutat att allmänna sammankomster med fler än 50 deltagare inte får förekomma i Sverige. Polismyndigheten gör inga andra egna bedömningar ur smittskyddshänseende när det gäller demonstrationer. Rätten att få demonstrera väger dock tungt. ” Rikspolisstyrelsen bedömer heller inte att det tillägg som finns i grundlagen, om att mötes- och demonstrationsfriheten kan begränsas ”för att motverka farsot”, förändrar läget. Enligt 2 kapitlet 15 paragrafen i ordningsstadgan kan länsstyrelsen vägra en sammankomst på grund av risken för smittspridning om regeringen ger ett bemyndigande att göra det. Något sådant beslut från regeringen finns inte.

Polismyndigheten i Västra Götaland anmäldes redan i fredags till JO för att man gett tillstånd till demonstrationen ”mitt under en pandemi”. Anmälaren skriver att polismyndigheten inte har tagit hänsyn till att en farsot just nu påverkar hela landet:
”Vad som inte synes beaktat i avvägningen mellan demonstrationsfriheten och den pågående pandemin är de undantag som regleras i grundlagens avsnitt om regeringsformen för att kunna avslå en ansökan om demonstration”, skriver anmälaren.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Tänk på det här om du ska resa i sommar

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Vad gör jag om handspriten tar slut på fjällvandringen? Kan vi åka till landstället samtidigt som 70-plussarna i släkten? Hur ska man bete sig i trånga livsmedelsbutiken på landet? Från och med den 13 juni är det fritt fram för symtomfri inhemsk turism.
DN har frågat två experter som ger tips på hur man kan tänka på resande fot i sommar.

Regeringen offentliggjorde i torsdags sitt beslut att häva reserestriktionerna inom Sverige. Efter månader av stillasittande är det från och med den 13 juni fritt fram för inhemska turister som inte uppvisar symtom för covid-19 att resa inom Sverige.
En del har kritiserat beslutet och frågat sig vad som händer om en redan hårt belastad sjukvård tvingas hantera smitta med ökad styrka.
Andra menar att regionerna inte har hunnit förbereda sig inför väntad anstormning av inhemska turister, och att regeringen borde

ha väntat med att häva restriktionerna innan den säkerställt beredskapen.
Enligt myndigheterna och regeringen är själva resandet inte en stor riskfaktor, utan hur man beter sig när man kommer fram.
– Det är den sociala distanseringen som avgör, vare sig man har turister eller inte, säger Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson.
För dem som väntat på att få åka till lantstället eller att med gott samvete hälsa på släktingar på annan ort kommer regeringens beslut som en lättnad.
Kvarstår gör frågor om hur man ska agera för att inte förvärra smittoläget – och samtidigt kunna njuta.
DN har ställt frågor till Agnes Wold, professor i infektionssjukdomar, och Maria Amér, smittskyddsläkare på Region Gotland.

Sommarstugan
Traditionen att åka till sommarstugan eller lantstället under semestern ruckas inte på så lätt. Under 2020 finns det dock många frågetecken kring hur

stuglivet görs säkert och coronafritt.
70-plussarna befolkar vårt sommarställe. Kan vi åka dit och tälta eller bo i husvagn på tomten?
– Ja, det är ett bra sätt för då har man sin egen toalett och ett litet kök där man lagar sin frukost. Man kan äta middag tillsammans utomhus och umgås utomhus, säger Agnes Wold.
Var finns de största smittoriskerna vid delad sommarstuga – kök, toalett, tv-soffan eller annan plats?

– Det är att vara med andra människor inomhus. Om man är över 70 år bör man inte bo tillsammans och umgås inomhus med andra personer som man inte vet är garanterat smittfria. Men om man vill umgås med en annan familj och de isolerar sig i sommarstugan först en vecka, och man sedan reser dit, är risken väldigt liten att de ska vara smittsamma. Det gäller ju framför allt familjer som består av bara vuxna människor och små barn. Mellanstora barn är svårt att hålla från att umgås med andra, så dem tycker jag att det låter vanskligt

att dela hushåll med, säger Agnes Wold.
Finns det något man ska tänka extra på kring städning av sommarstugan?
– Man kan tänka på att torka av ”tagställen” lite extra, det vill säga kranar och dörrhandtag till exempel, säger Maria Amér.

Strand och bad
Strand och sommar går hand i hand. Och även om strandliv aldrig har varit förbjudet under coronapandemin i Sverige så väntas trängseln öka i takt med att värmen stiger. Det är inte att föredra, enligt Folkhälsomyndigheten, men vad händer om det ändå blir mycket folk på bryggan?
Det sägs att coronaviruset inte klarar sig i vatten. Vad betyder det för strandlivet? Om man trängs på en brygga – är risken borta om man badar sen?
– Viruset kommer från andra människor, främst med deras utandningsluft. Det är vad man ska undvika – att andas in luft som någon annan andats ut.
– Man bör också undvika att röra vid andras näsor och munnar, säger Agnes Wold.

Det sägs att viruset dör vid 56 grader. Vad betyder det vid bastubad?
– Ingenting eftersom viruset finns inne i oss och där är det alltid 37 grader.
– Virus lever inte, det består av genetiskt material, lite proteiner och ett membranhölje. Man säger att viruset inaktiveras när det blir icke smittsamt, exempelvis av värme, säger Agnes Wold.

Sjukvård
Folkhälsomyndigheten har på sin hemsida råd för såväl riskgrupper som andra, om hur man undviker smitta och hur man säkert kan - träffa andra människor.
För många råder det dock oklarheter kring vissa områden.
Om jag behöver icke-akut men ändå brådskande sjukvård – bör jag åka till min hemregion och söka det?
– Nej, det tror jag inte. Alla har rätt att söka sjukvård var som helst i Sverige, säger Agnes Wold.
Om jag fått positivt besked om antikroppar på min resa, vad innebär det för mig?
– Att du sannolikt har haft covid-19. Du måste fortsatt iaktta social distansering och vara noga

med handtvätt. Olika serologiska tester har olika kvalitet och Folkhälsomyndigheten anser tills vidare att oavsett testresultat så gäller de allmänna råden och riktlinjerna alla, säger Maria Amér.

Konsumtion
Det väntas dröja en längre tid innan samhället kan fungera helt normalt igen. Höjd beredskap innebär hinder i de flesta delar av samhället, inte minst inom handeln.
Men alla behöver konsumera i någon mån, särskilt under resans gång. Går det att göra på ett säkert sätt?
Vid vårt sommarboende har vi en liten livsmedelsbutik med många trånga gångar, hur ska vi bete oss?
– Om ni är 70-plussare så be dem plocka ihop maten åt er i en kasse, säger Agnes Wold.
Vad gäller för restaurangbesök i sommartider? Är det bättre att ses hemma än på krogen?
– Alla verksamheter ska tillse att det inte uppstår trängsel och risk för smittspridning i sina verksamheter, men allmänheten har också ett ansvar som till exempel att undvika att gå in på

en restaurang eller en bar om det där upplevs som risk för trängsel, säger Maria Amér.

Hur ska jag tänka generellt kring mataffärer och systembolag - exempelvis?

– Om det inte är trängsel i butiken så är smittrisken låg, förutsatt att man håller avstånd i kön. Generellt är det bra om många beställer hem mat och vin så blir det färre i butiken, säger Agnes Wold.

Städer

Hävda reserestriktioner innebär troligen ökad rörelse i och mot - städerna. Trängseln väntas öka.

Hur bör man transportera sig i en mellanstor stad för att inte sprida smittan vidare?

– Är man sjuk ska man isolera sig hemma tills man har varit frisk i två dygn. Säkrast är att gå eller cykla, eller ta bilen vid längre avstånd. Undvik trängsel i kollektivtrafiken, säger Maria Amér.

Jag ska resa till Stockholm, men huvudstaden beskrivs som en smitthärd. Borde jag vara extra

försiktig och undvika delar av stan?
– Smittan finns ju inte ”ute på stan” utan den finns i människor. Man ska inte vara nära människor, helt enkelt, utan undvika att andas in den luft någon annan andas ut, säger Agnes Wold.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se
Dela

Janne Josefsson: Hur kan ”maffiafamiljen” få sätta skräck i hela stan?

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Kan det verkligen vara sant att en stor släkt genom hot, utpressning och våld kan skapa en sådan rädsla och skräck i vårt Sverige att ingen rår på dem? Det trodde jag knappt på.
Min kollega Johanna Bäckström Lerneby har kommit ut med sin bok ”Familjen” där hon beskriver hur en släkt, ursprungligen från Mellanöstern, i Angered i

Göteborg härjar sedan flera år tillbaka. I dess spår finns mord, misshandel, rån, våld, hot, människorov. Ingen kan stoppa dem, trots omfattande samhällsinsatser.
Peter Birros träffsäkra dystopi ”Hammarkullen” i SVT i slutet av 90-talet ter sig mer som en sörgårdsskildring jämfört med dagens nordöstra förorter i Göteborg.
Att migrationen och integrationen har misslyckats på många sätt är de flesta överens om numera. Politikerna och även journalist-kåren har svängt, nästan samtidigt, och inser att det inte bara är att ”öppna era hjärtan” och peka på att det finns stora skogsområden i landet som är obebodda.
Det finns både öppen och förtäckt rasism i landet. Men det har också funnits de som påpekat att det existerar gigantiska kulturkrockar i det mångkulturella Sverige. Detta förtegs, förnekades och förkastades av etablissemanget, inte minst inom etablerade medier.
”Främlingsfientlig” och ”rasistförsvarare” var ord som användes om Per Brinkemo, bland

annat på Aftonbladets kultursida, just han som hade modet och insikten. Brinkemo var tidigt ute och skrev om krocken mellan demokratin och klankulturen i vissa invandrargrupper.
I juni 2017 var jag på presskonferensen i Göteborg där dåvarande polischefen Dan Eliasson avslutade med den desperata vädjan: ”Hjälp oss, hjälp oss.” Förmodligen var det inte avsiktligt, men det avslöjade obevekligt att polisen inte kan lösa problemen med ökade skjutningar, sprängningar och gängkriminalitet.

Nu hör man, efter att ”Operation Rimfrost” avslutats, en nöjd polischef som pratar om framgång trots att antalet skjutningar har fördubblats sedan innan insatsen gjordes. Regeringen och polismyndigheten vill ge sken av stor handlingskraft.
För en kort tid sedan sköts en 16-åring ihjäl på Rimfrostgatan i Biskopsgården. Av alla ställen. Det är i dessa kvarter jag själv växte upp, på 60- och 70-talen. Skillnaden mot i dag är vråldjup. Den stora släkten på närmare 130 personer pekas ut av polis och socialarbetare som ”maffia”, där

nästan alla män finns med i polisens register. De sprider skräck och tystar vittnen under vapenhot.
Jag pratar med polis, lärare, fritids- och idrottsledare. De har sett de unga växa upp och bli förhärdade kriminella.
Demokratiska värderingar mot religiös extremism. ”Familjen” har aldrig varit IS-anhängare men ledaren, den äldste i släkten, är ordförande för en muslimsk förening.
”Behåll din kultur men integrera dig med Svensson och vår demokrati, brukar vi säga”, berättar en fritidsledare jag pratar med. Men det funkar inte, fortsätter han.
”Alla rapporter vi skriver, alla meningslösa möten och satsningar som ’Ung och Trygg’ verkar vara för syns skull”, säger samme man.
”Familjens” advokat säger att ”man kan inte säga att alla i en släkt är lika stora brottslingar. Man får inte dra alla över samma kam”.
Själva säger de utpekade att det är det svenska samhället som är ”maffia”. Släktens ledare, som inte är dömd för något, menar att han

gör samhället en tjänst när de löser vissa konflikter på sitt sätt. Han talar om ständiga övergrepp och svartmålning från myndigheternas sida.
I höstas stod över hundra personer och demonstrerade mot socialkontoret i Angered efter att ett flertal barn i ”Familjen” hade omhändertagits.
Det är många invandrare jag pratat med som inte begriper att samhället har rätt att ta barnen från föräldrarna.
”Vi förstår allt med demokrati, lika värde, jämlikhet, men inte att myndigheterna i Sverige kan ta våra barn.”
Vad är det som gör en familj till ”maffia”? Givetvis att så många av dem är grovt kriminella. Men vad som är fel och rätt i hela historien, i alla detaljer, vet jag ju inte.
Däremot att krocken, för att inte säga kollapsen, mellan staten, det svenska samhället och bland annat denna familj är total. Det ger en bild av det explosiva tillståndet i landet.
Samtidigt är det inte vår hudfärg, vårt ursprung eller vilken familj vi tillhör, utan våra handlingar som ska dömas.

Glöm inte heller att ”Familjen” kom, för 30 år sedan, till det land i världen där släkten i stort sett inte har någon betydelse alls längre för våra liv.

Janne Josefsson

Pandemin orsakar tomma platser på polisutbildningen

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Polisutbildningen riskerar att få många tomma platser även i höst. Inrikesminister Mikael Damberg (S) skyller på pandemin.

– Jag är helt övertygad om att vi hade klarat målet om inte rekryteringsmyndigheten tvingats stoppa all verksamhet i mars, säger han.

Målet är att fylla alla platser på polisutbildningen. Men den

senaste prognosen tyder på att ungefär var fjärde plats kommer att stå tom när nya studenter börjar i höst.

– Jag tror att vi kommer upp i över 700 antagna, säger Damberg.

De senaste siffrorna från rekryteringsmyndigheten visar att 641 klarat prövningen och valt att börja utbildningen i höst. Inför innevarande vårtermin klarade 651 sökande kraven och erbjöds någon av de 1 020 utbildningsplatserna.

Damberg hade stora förhoppningar inför hösten, eftersom en ny, mer flexibel antagningsprocess nu är helt införd. Innan prövningarna av sökanden stoppades i mars såg antalet antagna för första gången ut att nå 1 000-strecket.

I den nya antagningsprocessen kan man registrera sin ansökan när som helst under året, välja olika dagar för de olika testerna och välja utbildningsstart tre terminer framåt. Dessutom gäller numera ”först till kvarn”-principen för val av studieort.

Nu tar prövningsverksamheten åter fart. Från den 8 juni kommer båda prövningskontoren att vara öppna för boende i 14 av 21 län.

Trots att många utbildningsplatser kommer att ha stått tomma under 2020 räknar Damberg med att regeringens långsiktiga mål om fler poliser kommer att nås.

TT

Rekordmycket koldioxid under maj

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Koldioxidhalterna i atmosfären har satt nya rekord och var under maj de högsta som mänskligheten har upplevt. Dessutom var maj månad den varmaste maj som har uppmätts globalt.

Utsläppen av växthusgaser har tillfälligt minskat under corona-krisen men halterna i atmosfären fortsätter att öka stadigt. I maj nådde koldioxidhalterna en ny rekordnivå, för månaden i

genomsnitt var halten 417,1 miljondelar, ppm, enligt mätningar på Mauna Loa-observatoriet på Hawaii.
Det tidigare rekordet noterades i maj förra året då månadsgenomsnittet var 414,7 ppm.
– Så länge vi har utsläpp kommer koldioxidhalten i atmosfären att öka och därför blir det rekord varje år, till skillnad från för temperaturen som varierar på ett annat sätt. När det gäller koldioxiden kan man vara säker på att det blir rekord varje år, säger Gustav Strandberg, klimatforskare på SMHI.
Att utsläppen tillfälligt minskat under coronakrisen, som mest med 17 procent i början av april, har en försumbar påverkan på halterna av växthusgaser i atmosfären.
– När vi jämför siffrorna för maj i år jämför vi med maj förra året. Det är ett helt års påfyllning av koldioxid, effekten av coronapandemin har bara varit i några månader av den tiden. Dessutom har inte världen stängt ner helt, även om vi inte flyger så mycket så har vi gjort mycket

annat, fabriker går och vi har el och värme. Det är inte så att utsläppen har gått ner till noll den här våren, säger Gustav Sandberg.
Koldioxidhalten i atmosfären varierar kraftigt under året i en återkommande cykel som hänger samman med årstiderna.
– Koldioxidhalten går ner på sommaren och upp på vintern, det är därför vi har max nu i maj. På våren när växtligheten kommer i gång och börjar ta upp koldioxid sjunker halterna i atmosfären och eftersom den mesta landytan är på norra halvklotet så blir det under norra halvklotets sommar som växtligheten tar upp mer koldioxid än den släpper ut, säger Gustav Strandberg.
– Det betyder att oavsett vad vi har för utsläpp skulle vi ha en uppgång i halterna från oktober och november fram till i dag bara på grund av det, så det tar ut lite av effekten av de minskade utsläppen.
Koldioxidhalterna som vi har nu är de högsta som har förekommit under mänsklighetens historia.
Ett litet hack i kurvan över utsläpp, som nu under coronakrisen, gör inte heller att

halten av koldioxid slutar öka, för att det ska ske krävs ett totalt stopp av utsläpp i många år.
– Det är som när man fyller ett badkar. Så länge man inte skruvar av kranen helt så fylls badkaret på, det är inte förrän man stänger av kranen som halten blir konstant. Så länge vi har utsläpp så ökar halten, det är inte så konstigt egentligen, säger Gustav Strandberg.
Klimatförändringen märks även på tendensen i temperaturökningarna. Även om maj har varit sval här i Sverige så blev den globalt den varmaste majmånaden som har uppmätts, den var 0,63 grader varmare än genomsnittet för månaden mellan åren 1981 och 2010, enligt den europeiska klimattjänsten - Copernicus.
I delar av Sibirien, Alaska och Antarktis var temperaturerna högst över genomsnittet, där var det upp till 10 grader varmare än genomsnittstemperaturen,
Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

När få smittar många – så kan superspridning påverka pandemin

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Det finns många berättelser om hur en enda person i sin tur smittat väldigt många andra med det nya coronaviruset. Så kallade superspridningshändelser är inte särskilt väl utforskade, men kan bli en viktig faktor för att bekämpa pandemin.

Tidigt under 2003 blev en fiskhandlare i Kina sjuk i hög feber och hosta. Han åkte därför till sjukhuset i Guangzhou. Det visade sig senare att han var sjuk i det som kom att bli känt som sars. Under de två dagar han låg inlagd på sjukhuset smittade han minst 30 sjukvårdsarbetare. När han blev sämre flyttades han till ett annat sjukhus. Under ambulansfärden smittade han två läkare, två sjuksköterskor och ambulansföraren. På det nya sjukhuset smittades ett drygt 50-tal personer, både personal och patienter samt egna familjemedlemmar, enligt boken ”Spillover” av David Quammen.

Fiskhandlaren fick då smeknamnet ”The Poison King”, Giftkungen. Han överlevde, men många av de som han smittade hade inte samma tur.
Giftkungen är inte unik. Historien är fylld av människor som pekats ut för att ha spridit sjukdomar och smittat många. Tyfoid-Mary är en av de mest kända. Dessa människor kallas ofta för superspridare. Utbrottet av sars tros ha blivit så omfattande just på grund av ett fåtal sådana händelser.
Experter vid Världshälsoorganisationen WHO anser att ordet superspridare är en missvisande och stigmatiserande term. I stället använder man begreppet superspridningshändelse. Det beror delvis på att personen inte sprider sjukdomen medvetet. Dessutom är den sjuka bara en av många parametrar i en superspridningshändelse.
– Det krävs stora samlingar, en person som utsöndrar mycket virus och också att den personen träffar många människor väldigt nära, ansikte mot ansikte, säger Anders Tegnell, statsepidemiolog.

Redan tidigt under utbrottet av det nya coronaviruset kom rapporter om så kallade superspridningshändelser från andra länder. En äldre kvinna som tillhörde en kristen sekt i Sydkorea smittade många församlingsmedlemmar, vilket i sin tur ledde till ett större utbrott.
– Jag fick en beskrivning av mina koreanska kollegor om den här kyrkan och det var väldigt talande. Den här personen var väldigt central, och man sjöng dessutom mot varandra. Det handlar inte bara om att träffas, utan eventet som sådant måste också generera mycket saliv och utsöndring verkar det som, säger Anders Tegnell.
Det finns också andra superspridningshändelser som involverat sång. Under en körövning i delstaten Washington i USA smittade en sjuk person 53 av 60 närvarande körmedlemmar. Det finns även tillfällen kopplade till den intensiva träningsformen zumba, men inte den lugnare pilates. Det antyder att det kan handla om djupare andning för risken att sprida kroppsvätskor.
De senaste dagarna har det demonstrerats och manifesterats

runt om i världen mot rasism och polisbrutalitet efter att George Floyd dödades under ett polisingripande i Minneapolis den 25 maj. Även i Sverige har flera tusen människor demonstrerat trots att folksamlingar över 50 personer är förbjudna. Anders Tegnell är bekymrad eftersom mycket människor på liten yta i kombination med ropandet av slagord skulle kunna leda till många smittade. Samtidigt verkar det vara lägre risk för superspridningstillfällen utomhus än inomhus.

Trots att Stockholm är hårt drabbat av det nya coronaviruset verkar det inte bero på superspridningshändelser. Anders Tegnell har inte sett några tydliga tecken på några sådana tillfällen i Sverige.

– Det kan förstås ha varit något sådant tillfälle utan att vi upptäckt det. De här superspridningshändelserna upptäcks ofta slumpmässigt, säger han.

Men de märks däremot tydligt i kurvorna över insjuknade, med en topp på 50–150 fall vid ett och samma tillfälle. Kurvorna i de

olika regionerna följer i stället generellt samma mönster vecka efter vecka, med lägre inrapporterade fall under helgerna. Tydligast är det i Stockholm, förklarar han.
– Det har ju diskuterats väldigt mycket om finalen i Melodifestivalen skulle ha varit ett sådant superspridningstillfälle. Men tittar man fem till sju dagar efter i våra epidemikurvor så går kurvan ned lite grann till och med. Superspridningshändelser kan ha stor betydelse för utvecklingen av ett utbrott. För att räkna ut hur smittsam en sjukdom är utan åtgärder används ett så kallat R0-tal. Mässling är en av världens mest smittsamma sjukdomar och har ett R0-tal mellan 12 och 18. Det nya coronaviruset har ett R0-tal mellan 2,5 och 3. Det innebär att varje person som är sjuk i snitt smittar tre personer. Men det kan vara väldigt stor variation mellan individer. Det har under den här pandemin visat sig att många människor inte smittar någon alls, medan andra smittar väldigt många.
Exakt hur fördelningen ser ut vet vi inte, men en forskargrupp har uppskattat att 10 procent av fallen

skulle kunna ligga bakom 80 procent av smittspridningen. En annan att 20 procent är ansvariga för 80 procent av smittspridningen. Båda studierna är preliminära.

Det gör utvecklingen väldigt svår att förutsäga. Det kan räcka med ett enda missat fall för att smittspridningen i samhället ska vara i gång igen.

– Även om man har väldigt få fall under väldigt lång tid kan man inte bara luta sig tillbaka och tro att det alltid kommer att vara så. Har man otur kan ett av de få fallen bli just ett sådant här superspridningstillfälle. Jag tror att det är det som många länder oroar sig för just nu, som Danmark, som släpper på många restriktioner och testar mycket, säger Anders Tegnell.

En dansk studie som varken är publicerad eller granskad antyder att en total nedstängning av samhället inte krävs för att förhindra superspridningstillfällen, i stället kan det räcka med att förbjuda större folksamlingar och evenemang. Som exempel nämner forskarna Sverige.

Vad finns det då för andra förklaringar till att Stockholm drabbats hårdare än till exempel Göteborg och Malmö? Anders Tegnells teori är att det krävs en stor grupp människor som blir smittade samtidigt för en omfattande smittspridning.
– I Stockholm var det ingen enskild superspridning, utan ett gigantiskt stort resande som gjorde att det kom in en massa smittade samtidigt. Jag tycker att det återkommer gång på gång från länder som drabbats hårdare, att man har haft väldigt många personer som kommit samtidigt och börjat sprida sjukdomen inom ett geografiskt område. Då har det varit svårt till omöjligt att få stopp på spridningen.
Superspridningshändelser är inte särskilt väl utforskade. Man vet inte varför vissa personer utsöndrar mer virus än andra. Inte heller vet man varför bara vissa personer med mycket virus i kroppen smittar många personer. Om forskarna bättre förstår varför superspridningshändelser uppstår kanske de kan förebyggas. Men det finns också andra anledningar till att förstå dem bättre.

– De skapar en väldigt stor slumpmässighet i hur länder drabbas. Det kommer att på sikt göra det svårt att utvärdera vad som är rätt och fel. För det kan ju se ut som att något fungerar väldigt bra när man haft lite tur, säger Anders Tegnell.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se

Fakta. Några superspridningshändelser under pandemin

Sydkorea: En kvinnlig sektmedlem deltog i flera gudstjänster trots hög feber. Minst 30 personer smittades. Drygt en månad senare kunde fler än 5 000 fall kopplas till utbrottet på kyrkan.
USA: En körövning resulterade i ett stort antal smittade. En körmedlem hade haft förkylningssymtom under tre dagar. Under 2,5 timmar sjöng och fikade körmedlemmarna på relativt nära håll. 53 av 60 körmedlemmar smittades.
Jordanien: Ett bröllop med 350 gäster resulterade i 76 smittade. Brudens far hade rest från Spanien och hade fått feber och hosta ett par dagar före bröllopet. Kramar och kindpussande på

bröllopet tros ha lett till superspridningshändelsen.
Italien: En man sökte vård för influensaliknande symtom tre gånger innan han testades för det nya coronaviruset. Han smittade minst 13 personer, varav flera läkare.
Frankrike: En brittisk affärsman blev troligen smittad i Singapore och reste sedan till Frankrike för en skidsemester innan han reste hem till Storbritannien. Under tiden smittade han minst elva personer.
USA: En pastor och hans fru deltog i kyrkorelaterade aktiviteter trots förkylningssymtom. Minst 35 av 92 i församlingen insjuknade i covid-19.

17 nya rapporterade dödsfall i covid-19

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Ytterligare 17 personer med - bekräftad covid-19 har rapporterats döda i Sverige, enligt Folkhälsomyndighetens senaste statistik.
Den totala dödssiffran stiger därmed till 4 656 personer.
Sedan virusutbrottet startade har totalt 43 887 personer bekräftats smittade i Sverige, och 2 162 personer har fått eller får intensivvård.

Under helger är det en viss eftersläpning när det gäller in-rapporteringen. Dödssiffrorna kan därför komma att öka i början av nästa vecka.
TT

LKAB och Kiruna förhandlar på nytt

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Konflikten har pågått under lång tid, men nu har statliga LKAB och Kiruna kommun återigen satt sig vid förhandlingsbordet för att diskutera stadsomvandlingen i Kiruna.

Bakgrunden till samtalen är flytten av delar av Kiruna som behövs för att kunna fortsätta gruvbrytningen under samhället. Ett bråk om en detaljplan gjorde att LKAB varnade för - produktionsstopp och upp-sägningar, om inte kommunen fattade ett beslut inom kort.

I pressmeddelandet som publicerades i samband med att förhandlingarna återupptagits säger LKAB:s vd och koncernchef, Jan Moström, att han ser samtalen som en nystart.

”Vi har en gemensam inriktning att inte blanda kommunal myndighetsutövning med vår gemensamma ambition att utveckla ett attraktivt samhälle”.

Från kommunens sida har man varit orolig att folk ska flytta från kommunen i samband med

stadsflytten, en fråga som nu tycks ha fått en lösning:
Den 15 juni hålls ett extrainsatt styrelsemöte i kommunen för att godkänna den omdebatterade deltaljplanen.
TT

Så blir dina solkiga sneakers vita igen

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Vita gympaskor blir snabbt smutsiga, stinkande och ofräscha. Men det finns sätt att rädda dem från att åka i soptunnan. Här är skomakarens bästa tips för att få skorna att se nya ut igen.

Kritvita sneakers har varit högsta mode de senaste åren. Men fräschören försvinner oftast efter några veckors användning och i stället har man ett par solkiga,

grådaskiga gympadojor på fötterna.
Det första steget alla bör göra för att öka livslängden – och färgen – på sina nyinköpta skor är att impregnera dem. Det säger Jörgen Stålborn från Hojs Skomakeri i Borås, som är flerfaldig svensk mästare i skoreparation och fjärde generationens skomakare.
– När skorna är nya är det viktigt att spreja dem med impregneringssprej. Då kan man borsta bort smutsen, säger han. Proceduren måste dock upprepas efter 4–6 veckor eftersom det är i stort sett omöjligt att inte få fläckar eller annan smuts på ett par skor som man har börjat använda, trots impregnering.
– Vita skor blir alltid solkiga efter ett tag, säger Jörgen Stålborn. Till sulkanten rekommenderar han en fläckborttagningssvamp, så kallad mirakelsvamp som bygger på nanoteknik, som kan köpas i vanliga livsmedelsbutiker för en billig peng.
– Den är jäkligt bra. Ibland är andra saker bättre än de jag har och då säger jag det till kunderna.
– Och om man får en fläck som inte går att få bort finns en

heltäckande vit skokräm som funkar på textil och skinn men inte på mocka. Men man tar den inte på sulkanten utan bara på ovanläderdelen.
Det är viktigt att använda en skokräm med vit pigmentering, och inte förväxla med ofärgad kräm för då blir det inget resultat, förklarar Jörgen Stålborn.
Annat att tänka på är vilket material skon består av.
Gympaskor är ofta gjorda av skinn, mocka, gummi och textil, och dessutom färger, vilket ställer extra krav på rengöringen.

– Det är jättesvårt när man blandar material. Men det viktigaste i grund och botten är impregneringssprej, då slipper man mycket besvär.
Bikarbonat kan också fungera bra mot fläckar. Suddgummi och tandkräm nämns också som tips, men det är inte särskilt effektiv, enligt Jörgen Stålborn. Att lägga gympadojorna i tvättmaskin avråder han bestämt emot.
– Det är det värsta som finns. Skorna tål inte den behandlingen helt enkelt.
Dålig lukt är också något som kan drabba skor och beror oftast på

vätska som kroppen avdunstar. Normalt alstrar en människa 1–2 deciliter fotsvett varje dag, berättar Jörgen Stålborn. För att motverka den dåliga lukten finns det också knep. Ett är att använda strumpor, ett annat är att undvika att bära samma skor varje dag. Då hinner inte fukten i lädret torka upp.

– Att använda skor varannan dag gör stor skillnad. Sedan är det bra att byta iläggssula ibland, säger han.

Det finns även en speciell sprej som bland annat skomakarna saluför, som innehåller svampar som suger upp lukten.

– Man sprejar inuti skorna och det fungerar fantastiskt bra. Många produkter är parfymerade och tar bara bort lukten ett kort stund men den här suger upp mögelsvamparna effektivt.

Jörgen Stålborn tycker att det finns ett ökande intresse hos svensken att sköta om sina skodon. Han håller till och med skovårdskurser för vissa entusiaster.

– Men de flesta köper skor på billiga kedjor som håller några månader och då är de inte mycket

att göra åt. Det är mest papper, plast och luft i sådana skor, säger han.

Kvalitet lönar sig alltså?

– Absolut. Om man köper en sko i naturmaterial, som läder, andas foten på ett helt annat sätt än i en plastsko, det blir som en gummistövel.

Enklast och mest bekvämt är förstås att lämna in sina solkiga sneakers hos skomakaren för att få dem vita igen, såvida skorna inte är bortom räddning. Eller att köpa särskilda kit just för sneakers för att hålla dem fräscha.

– Efter 1–2 år är skon slut ändå även om man vårdar dem och då får man köpa nya. Men med rätt skötsel så har man haft fina skor under tiden, säger Jörgen Stålborn.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se

Så får du skorna vita igen.

Impregnera

Förebygg fläckar genom att alltid impregnera nya skor. Det stänger ute salt, fukt och smuts så att de inte kommer åt att fläcka materialet. Intorkad smuts och lera kan enkelt borstas bort.

Fläckborttagningssvamp
Gnugga sulkanten på skon med svampen och på svåra fläckar.
Skokräm
Smörj in skorna med en skokräm som innehåller vit pigmentering.
Bikarbonat
Blanda bakpulver med lite flytande diskmedel, tvål eller tvättmedel och applicera direkt på de fläckarna. Tandkräm och suddgummi kan också fungera mot fläckar. Använd tandborste där det är svårt att komma åt.
Skosnören
Byt skosnören eller tvätta dem i tvättmaskin.

Tvättmaskinen
Generellt bör man inte använda tvättmaskin eftersom de flesta sneakers med skinndetaljer blir förstörda. För tygskor som Converse kan det däremot fungera bra.
Dålig lukt
Spreja inuti skon med avsedda medel. Gå inte barfota i skorna utan använd alltid strumpor. Bär inte samma skor varje dag utan låt dem stå och lufta emellanåt.
Skomakare
Den som vill ha professionell rengöring kan lämna in dem hos

skomakaren för att få sina sneakers vita.

Stängda loppisar får arrangörer att rasa

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Loppisarrangörer drabbas hårt av restriktionen för sammankomster – som övrig handel slipper.

– Väldigt ologiskt att vi måste stänga medan butiker inomhus får ha öppet, säger Maria Wiberg, som är en av de drabbade arrangörerna.

Sommaren är på ingång och loppis- och marknadssäsongen

brukar i vanliga fall stå i full blom den här tiden på året. Men sedan tre månader tillbaka står det så gott som stilla för företag som arrangerar större loppmarknader och andra marknader. Till skillnad från övrig handel, omfattas organiserad loppis- och marknadsverksamhet av förbudet för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar med fler än 50 deltagare.

Flera arrangörer av stora marknader och loppisar har hamnat i ett utsatt läge. Maria Wiberg är medgrundare och vd på Stockholmsmarknader, som arrangerar loppisar och marknader i Stockholmsområdet. Förra året omsatte företaget 5,7 miljoner kronor. I dagsläget står de utan intäkter.

Hon har svårt att förstå logiken bakom beslutet.

– Man kan ju tänka sig att det är mindre risk för smitta när man är utomhus, och säljarna dessutom kan sprida ut sig för att skapa en glesare miljö, fortsätter Maria Wiberg.

Andreas Giselgren, arrangör på Östgötamarknader, arrangerar omkring 100 handelstillfällen per

år. Även han vittnar om branschens svårigheter.
– Det står helt stilla. Marknader och loppis brukar annars gå väldigt bra oavsett konjunktur, säger Andreas Giselgren.
Att ha verksamheter öppet för bara 50 personer är i de flesta fall inte någon större idé, då säljarna utgör en stor del av antalet personer på en marknad eller loppis.
Men det finns marknader som får verka. Stockholms stads marknad på Hötorget är öppen och har kunnat vara det genom krisen.

– Så i praktiken har kommunen monopol på loppisar just nu. Det är också helt ologiskt, säger Maria Wiberg.
Det som skiljer Hötorget från andra stora marknader är att Hötorget är ett av Stockholms 50 torg där torghandel får bedrivas. Det innebär att det finns av kommunfullmäktige fastställda ytor avsedda för torghandel. På dessa ytor får ingen annan verksamhet än handel bedrivas, enligt Stockholms Stad.
Enligt Bitte Bråstad, Folkhälsomyndighetens chefsjurist, är problematiken för

loppis- och marknadsbranschen just att den faller inom ordningslagen och därmed finns en gräns för antalet personer. Hon anser att handel utomhus kan vara mindre riskabelt än handel som sker inomhus.

TT

Fler svenskar än danskar anser att privatekonomin tagit stryk under pandemin

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Danmark stängde ned helt, medan Sverige valde en mer öppen väg i coronakrisen. Ändå upplever svenskarna att deras ekonomi påverkats mer negativt, enligt en ny undersökning.

– Vi ser att krisen drabbar hushållens ekonomier på bred front, säger Tove Gerdin på

kredithanteringstjänsten Lowell, som gjort undersökningen.

Sverige och grannländerna Finland och Danmark har bemött pandemin med olika strategier. Danmark valde att stänga ned helt, medan Finland stängde ned Helsingforsregionen och Sverige höll landet mer öppet.

Trots att svenskarna och finländarna levde i betydligt mer öppna samhällen under våren, mår deras privatekonomi sämre än danskarnas, enligt en ny undersökning från Lowell, som utförts av Demoskop.

Var tredje svensk och finländare upplever att coronakrisen har haft en negativ påverkan på privatekonomin, att jämföra med knappt var sjätte dansk.

Våra grannar i öst känner också större oro för de privatekonomiska konsekvenserna, jämfört med både Sverige och Danmark. 55 procent av finländarna är oroliga för hushållets ekonomi, medan 50 procent av svenskarna och 39 procent av danskarna säger att de är oroliga, enligt undersökningen.

– Danskarna är de som är minst oroliga för sin privatekonomi till

följd av coronaviruset. Vi ser också att danskarna upplever minst negativ påverkan på sin ekonomi av de tre länderna, säger Tove Gerdin, kommunikationschef på Lowell.
I samtliga tre länder är hushållens marginaler låga. En av fem svenskar och danskar har mindre än motsvarande 2 000 svenska kronor kvar när alla nödvändiga utgifter är betalda. I Finland har en av tre mindre än samma summa över i månaden.
– Vi får inte glömma att vi kanske fortfarande är i början av en eventuell ekonomisk kris och att effekterna kan komma några månader framåt. Med fler varsel och en nedåtgående arbetsmarknad tar buffertar slut, säger Tove Gerdin.
– Ur den aspekten är det oroande att det är många i de här länderna som uppger att de har så lite kvar efter att alla utgifter är betalda, säger Tove Gerdin.
Bland egenföretagare är det markant fler svenskar och finländare som säger att de påverkas negativt av krisen, 56 respektive 53 procent. I Danmark svarar 36 procent av

egenföretagarna att de påverkats negativt.
I Sverige finns det däremot en mindre rädsla för att bli av med sin anställning än i grannländerna, 34 procent i Sverige mot närmare 40 procent i Danmark och Finland.
– Krisen drabbar hushållen på bred front. Har man det jobbigt gäller det att prata om sina problem snabbt söka hjälp, säger Gerdin.
TT

Fakta. Om undersökningen

Undersökningen genomfördes av analysföretaget Demoskop under maj 2020 i Sverige, Finland och Danmark. Resultaten baserar sig på Lowells kontinuerliga undersökning Betalningsindikatorn. Mätningen baserar sig på 1 582 intervjuer i Sverige, 1 559 i Finland och 1 528 i Danmark. Källa: Lowell

Här är jobben med högst status

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Läkare är det yrke som flest personer anser ha högst status, visar en ny undersökning. Heidi Stensmyren är narkosläkare och ordförande i Läkarförbundet. Hon tror att statusen hänger ihop med ett stort ansvar.

– Som läkare går det att påverka enskilda individer.

Nästan två av tre personer anser att läkare är det yrke som har högst status. Det framgår i en Sifo-undersökning gjord på uppdrag av rekryterings- och bemanningsföretaget Randstad.

Själv drogs Heidi Stensmyren till möjligheten att kunna arbeta globalt inom det naturvetenskapliga området, göra samhällsnytta – och hon tyckte läkaryrket verkade spännande.

– Läkare är ofta kosmopoliter och vi jobbar med människor. Det är också en humanitär bransch som kan tilltala både tekniskt och samhällsintresserade, säger Heidi Stensmyren.

Hur yrket uppfattas utifrån har förändrats över tid, anser hon.

Tidigare hängde statusen ihop med att det krävdes många högskolepoäng för att blir läkare. Nu handlar det snarare om möjligheten att påverka, enligt Heidi Stensmyren.

– Om en läkare gör fel finns ett personligt ansvar gentemot systemet, säger hon.

Detta tror hon gäller även för nummer två och tre på listan över högstatusyrken, vd och advokat.

– Utvecklingen går mot att status hänger ihop med ansvar, snarare än antalet högskolepoäng, säger Heidi Stensmyren.

Samtidigt hamnar influerare – ett yrke vars huvudsakliga syfte är att påverka sina följare – bland de yrken som har lägst status, enligt undersökningen. Bara 2 procent anser att yrket har hög status.

Jennie Strömqvist, regionchef på Randstad, tror att det har att göra förtroendekapitalet.

– Jag tror att det behövs en legitimitet och trovärdighet för att yrket ska få status, säger Jennie Strömqvist.

Även kabinpersonal, fotomodell, meteorolog, reklamare och krögare hamnar långt ner på

statusskalan, enligt undersökningen.
Det finns skillnader i hur män och kvinnor ser på statusyrken. Över hälften av kvinnorna anser att advokat är det yrke med högst status. Och yrken som psykolog och influerare hamnar högre i kurs hos kvinnor än hos män. Männen, däremot, rankar entreprenör, ambassadör och idrottsproffs högre än kvinnor.
– Det är svårt att veta varför men beror förmodligen på normer och vilka förebilder som syns i medierna, säger Jennie Strömqvist.

Det finns också skillnader i hur olika åldersgrupper ser på vilken status ett yrke har. Bland personer mellan 18 och 34 år anser 60 procent att vd har högst status. Bland 50–65-åringarna ansåg 17 procent att veterinär är det yrke som har högst status, jämfört med 8 procent bland de yngre.
Frågorna ställdes till en webb-panel i januari. Efter corona-epidemin kan svenskarnas inställning till statusyrken ha ändras, tror Jennie Strömqvist:
– Sjuksköterskor och undersköterskor skulle troligtvis ha högre status i dag, säger hon.

Att just läkare toppar listan förvånar henne inte.
– De yrken som hamnar högst upp är statusyrken som kräver många års studier och det är svårt att komma in på utbildningarna, säger Jennie Strömqvist och fortsätter:
– Läkare, advokat, domare och forskare är yrken som bygger på en bra värdegrund, moral och etik. I grund och botten tror jag det handlar om att göra skillnad, fortsätter hon.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

Fakta. Här är yrkena med högst status.

1. Läkare 64 procent
2. Vd 52 procent
3. Advokat 48 procent
4. Professor 46 procent
5. Domare 43 procent
6. Ambassadör 36 procent
7. Forskare 34 procent
8. Statsråd (minister) 34 procent
9. Pilot 33 procent
10. Ingenjör 27 procent

Så gjordes undersökningen
Enkätfrågan: Vilket eller vilka av följande yrken tycker du ger högst status att jobba i?

1 319 personer deltog i den - webbaserade undersökningen som genomfördes 23–27 januari år 2020. Webbpanelen är riksrepresentativt rekryterad utifrån slumpmässiga urval. Det förekommer ingen självrekrytering.

Humanistens klagan löser inte flyktingfrågan

SÖNDAG 7 JUNI 2020

Carsten Jensens nya bok ”Huvudstupa” kretsar kring flyktingpolitiken. Hans analys handlar om att vi inte ser flyktingarna som människor. Om vi gjorde det skulle vi inte kunna behandla dem så omänskligt som vi otvetydigt gör. Jag tror tyvärr att han har fel, skriver Isobel Hadley-Kamptz.

Carsten Jensen

”Huvudstupa. Om människor på flykt och konsten att motstå tyngdkraftens frestelse”
Övers. Fredrik Ekelund Albert Bonniers förlag, 144 sidor.

En av de sorgligaste sakerna i Carsten Jensens senaste bok står bara indirekt i den. Den finns under upprördheten, bakom de makabra anekdoterna om den danska invandringspolitik som nu stabiliserats i en bred konsensus om att inte släppa en enda jävel till över bron.

Jensen är en man som är van att bli lyssnad på. Så är det inte längre. Hans traditionella humanism ligger i Danmark numera utanför det vi i Sverige kallar åsiktskorridoren, och bisarrt nog tror att vi uppfunnit själva. Jensen säger Overtons-fönster, som alltså är vad samma sak kallas i övriga världen. Man får så klart uttrycka åsikter av Jensens typ, men de tas inte längre på allvar, blir inte längre en självklar del av samtalet. Det sorgliga här gäller alltså inte hans person utan förflyttningen av vad som anses vara det rimligas gränser.

Jensens hierarkiska förluster speglar dock en annan

övergripande samhällsförändring som jag tror ligger bakom mycket av den högerradikala och populistiska framgången i världen.
För det finns fler än han som blivit av med privilegier. Och den som har blivit det och som inte erbjuds av livet det man upplever sig ha rätt till, den kommer sällan känna att spelplanen bara har blivit utjämnad. Tvärtom kommer man att känna sig trampad på, man kommer bli bitter i sitt kränkta egenberättigande och man kommer anse sig ha moralisk rätt att slå tillbaka. Exakt detta har hänt långt många fler vita män än Jensen.
Jag minns en essä av Rebecca Solnit där hon påpekade att det i USA fanns fler som arbetade på museum än i kolgruvor och att det kanske borde påverka bilden av ”den vanlige amerikanen”, vars intressen antas vara hela nationens. Många blev väldigt upprörda, vilket visar att vi sannerligen inte har kommit hela vägen, men vi har ändå tagit några steg åt det hållet. Bara dessa få steg upplevs dock av vissa som en krigsförklaring.

Det här är ingenting som Jensen tar upp i sina korta intensiva numrerade stycken om flyktingarna, flyktingpolitiken och vad den gör med dem och med oss. Hans analys handlar om att vi inte ser flyktingarna som människor, att vi inte ser oss själva i dem, och att om vi gjorde det skulle vi inte kunna behandla dem så grymt och omänskligt som vi otvetydigt gör. Jag tror tyvärr att han har fel.

Det är dock en vanlig förklaring till allt från folkmord till sexuella trakasserier. ”Varför ser ni oss inte som människor?” Belägg hämtas i avhumaniserande propaganda, i vanan hos förtryckare genom historien att kalla sina måltavlor för råttor, undermänniskor, kackerlackor. Jensen skriver: ”Det blir lättare ifall du kallar den människa som du skjuter för något annat än människa. Fiende, mördare, förbrytare, råtta eller undermänniska.” Men tre av dessa etiketter är ju utpräglat mänskliga! Vi kallar inte djur som dödar eller begår brott för mördare eller förbrytare. Vi ser mycket sällan ickemänskliga djur eller fenomen som ”fiender”. Det

är tvärtom just mänskligheten som gör någon till fiende, som skapar den rädsla och det hat som laddar begreppet med mening. Förolämpningen i att kalla någon råtta ligger i kontrasten mellan ordet och människan.

Problemet med den humanistiska tanken är att den utgår från att vi generellt vill behandla andra människor väl, så länge vi erkänner dem som människor. Jag är rädd att väldigt lite tyder på att det är sant.

Medmänniska är en term som bortser från de hierarkier som nästan alltid uppstår i mänskliga sammanhang, och som därmed döljer det faktum att vi tenderar att behandla andra på radikalt olika sätt efter var i de där hierarkierna vi uppfattar att de befinner sig. För att inte tala om vad vi är beredda att göra mot dem som upplevs hota våra egna positioner, eller rucka på strukturerna i sig själva. Om vi ser en annan människa som ett hot vill vi i allmänhet förgöra henne. Det är här jag tror att den humanistiska vädjan inte bara slår fel utan riskerar att bli direkt kontraproduktiv.

För frågan är oändligt mycket svårare än humanisten vill låtsas om. Jag håller förstås med om att det är moraliskt vedervärdigt att nästan alla de 71 miljoner människor som i dag är på flykt i världen undan krig, förtryck och miljökatastrofer hänvisas till icke-framtid i flyktingläger, avtvingas eventuella smycken för att bekosta flyktingadministration, dör på Medelhavet medan räddningsfartyg hotas av europeisk polis, eller om de nu lyckats ta sig till till exempel Sverige skickas tillbaka till extrem utsatthet och risk för död i länder som Afghanistan. I inget av detta är jag oense med Jensen.
Men hur ska vi kunna förändra det? Hur ska vi kunna vända den politiska utveckling där ingen mur till slut är för hög, ingen förnedring av de flyende för grov? För att framhålla att flyktingen är människa kommer inte att hjälpa. Tyvärr finns inga enkla lösningar. De hierarkiförskjutningar där vissa grupper förlorat privilegier är ju i grunden bra. De har gjort att både kvinnor, invandrare och sexuella minoriteter fått bättre liv, mer frihet, större möjligheter att blomstra. Att amerikanska

kolgruvearbetare förlorat jobbet beror på att vi använder mindre kol, vilket krävs för klimatet. Den ekonomiska globaliseringen, som otvetydigt försämrat läget för vissa i väst, har samtidigt bidragit till att föra miljarder människor ur fattigdom. Visst av detta går att kompensera, människor kan hjälpas till utbildning för nya jobb, system kan byggas upp som inte låter redan utsatta ta hela kostnaden för stora samhällsförändringar.

Men de stora förändringarna vill vi inte skruva tillbaka. Om vissa ser sitt värde knutet till att andra måste vara under dem i hierarkin, om de ser andra människors ökade frihet att vara huvudpersoner i sina liv som en kränkning, vad kan och bör vi då göra? Detta handlar heller alls inte bara om flyktingpolitik, det är ingen slump att högerradikala i dag ser feminismen och fria kvinnor som en huvudfiende. Konkret kan vi så klart också skapa bättre integrationspolitik, så att invandring både slutar vara en ekonomisk kostnad och i mindre utsträckning ger upphov till så stora kulturella spänningar som skett på många håll. Det är

också fullt möjligt att ha olika uppfattningar om hur stor invandring ett land bör ha utan att hänfalla till den nära nog sadistiska okänslighet inför andras lidande som Jensen talar om.
Om vi ska tillåta oss en smula identitetspolitik så finns det kanske ändå en nyckel till det jag menar är den humanistiska vanföreställningen i Jensens eget liv, som fram till det senaste politiska skiftet utifrån nästan varje aspekt varit överordnat och privilegierat. Från den positionen är det kanske svårt att se hierarkiernas vikt, svårt att alls ta in tanken att andra slåss med blanka vapen för att behålla sin plats och behålla avståndet neråt. Då kan det i stället kännas rimligt att predika om att alla därnere måste se varandra som medmänniskor.
Och ur det perspektivet kanske det inte är så värst sorgligt att han och andra som han har förlorat sina upphöjda positioner när politikens vindar har kantrat hela samtalet. Kanske finns det därmed större möjligheter att komma vidare och att så småningom vinna tillbaka de

politiska kommandohöjderna från populister och högerradikaler. För dit vill både jag och Jensen. Vi ser bara olika vägar.

Isobel Hadley-Kamptz
isobel.hadley-kamptz@dn.se

Ledare: Barnfamiljer måste få återförenas i Sverige

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Låt oss börja med att slå fast en sak: Migrationspolitik är ett stort och komplext område, där olika principer och intressen står mot varandra.
Därför är det centralt att bena ut vad som är önskvärt respektive möjligt, och ha respekt för att man kan landa i olika slutsatser, utan att den andra ”sidan” för den

sakens skull måste ha onda avsikter.
Däremot får en strikt migrationspolitik, vilket Moderata ungdomsförbundet underströk på torsdagen, inte urarta i populism (DN Debatt 4/6). Det gäller bland annat sådant som tas upp i artikeln: Vad har egentligen åstadkommits om de moskéer i Sverige som har tillstånd för böneutrop tystnar?
Men det handlar också om att inte driva frågor som inte kommer att bli verklighet, förutsatt att man inte tummar på vissa grundläggande rättigheter, vilket Socialdemokraterna gjorde när de föreslog att Sverige ska ta emot 2 till 3 procent av EU:s asylsökande. En sådan inskränkning är svår att förena med asylrätten, i alla fall så länge EU inte har ett fungerande omfördelningssystem, eftersom asylrätten är personlig och utgår från individen.
En annan punkt att ta fasta på i Muf:s artikel är att ”varje åtstramning bör bedömas för sig”. För även om det är sant att det är svårt för Sverige att ha betydligt mer generösa villkor än övriga europeiska länder, får inriktningen inte svänga för långt

åt andra hållet, så att varje humanitär ansats anses vara en för mycket.

Principen är extra viktig när det kommer till rätten för familjer på flykt att återförenas. I förslaget som just nu diskuteras i migrationskommittén, som ska presentera sina slutsatser i augusti, ska alternativt skyddsbehövande visserligen ha rätt till familjeåterförening. Däremot föreslås att de inte undantas från försörjningskravet, vilket i praktiken betyder att barn under lång tid förvägras rätten till sina föräldrar samt att Sverige, enligt Röda korset, blir ett av de EU-länder där det är svårast att återförenas.

”Det har nu gått mer än fem år sedan vi levde med våra familjer. Hur länge ska det här pågå? För barn är fem år en lång tid. De växer upp utan oss,” som fyra eritreaner som flytt till Sverige nyligen skrev i Svenska Dagbladet (22/5).

Sverige bör alltså, främst av humanitära skäl, men även för att förenkla integrationen, inte tumma på rätten för makar och minderåriga barn att hålla ihop efter en flykt.

Av samma skäl behöver Sverige en asyllagstiftning som håller över tid, som inte lappas och lagas i efterhand och som är förutsebar för den enskilde. Det visar på vikten av att migrationskommittén, som består av politiker från alla riksdagspartier, enas om en väg framåt som har förhållandevis brett stöd.

En förutsättning för att det ska bli verklighet är att ledamöterna tuggar, sväljer och kompromissar. För även om Ulf Kristersson (M) har en poäng när han säger att Socialdemokraterna och Moderaterna behöver utgöra basen i en ny invandringspolitik, räcker det inte att S och M gör upp i en ny järnaxel, eftersom Kristersson och Stefan Löfven (S) inte planerar att sätta sig i samma regering.

Om migrationspolitiken ska ha en chans att hålla även efter valet 2022 behöver därför åtminstone några partier i deras tilltänkta regeringsunderlag ha fått igenom tillräckligt mycket för att kunna leva med helheten.

Ett tips är att välkomna att föräldrar får ta hit sina minderåriga barn. Det uppskattas

av flera mindre partier till både höger och vänster.
DN 8/6 2020

”En ny myndighet ska stoppa välfärdsfusket”

MÅNDAG 8 JUNI 2020

DN. DEBATT 20200608

Beredskapen mot felaktigt utnyttjande och bedrägerier riktade mot välfärden är otillräcklig och behöver stärkas. Vi föreslår därför att en ny myndighet inrättas, Myndigheten för utbetalningskontroll. Den bör inrättas snarast för att skattemedel inte ska fortsätta att betalas ut felaktigt, skriver

regeringens utredare Ann-Marie Begler, med flera.

Brottsliga upplägg riktade mot välfärden är många gånger komplicerade att upptäcka, utreda och stoppa. Särskilt om de utförs av flera personer och riktas mot mer än en myndighet. Variationen är stor och man försöker på olika sätt dölja både själva upplägget och vem som ligger bakom. Det kan handla om målvakter i välfärdsbolag, lånade eller stulna identiteter, skenanställningar, påhittade eller överdrivna assistansbehov, överdrivna eller dolda inkomster, tandvård som inte utförts men ändå debiteras, studiestöd för fiktiva studier, med mera. Felaktiga uppgifter kan lämnas till en myndighet för att få utbetalningar från en annan myndighet.

De som vill lura systemen bryr sig inte om sekretessregler, GDPR och organisatoriska avgränsningar mellan myndigheter. Tvärtom, för dessa personer är sådana begränsningar till fördel, de kan gömma sig bakom regler och myndighetsgränser. De upptäcker och utnyttjar snabbt svagheter i kontrollsystemen. Och för rättsväsendet är det

resurskrävande att utreda och lagföra. Det finns en rad olika rättsfall som illustrerar detta.
De senaste två decennierna har det skett stora förändringar i samhället med betydelse för våra välfärdssystem. Inslaget av privata utförare har ökat markant, liksom rörligheten av arbetskraft mellan länder.
Teknikutvecklingen har lett till en ökad digitalisering av samhället i stort och också av välfärden. Förändringarna har på flera sätt bidragit till utveckling och förbättring. En allvarlig och negativ konsekvens av detta är emellertid att riskerna för mer avancerat, systematiskt och medvetet missbruk av välfärdssystemen ökat. Samtidigt förtjänar det att påpekas att de allra flesta utbetalningar av ersättningar är korrekta, och att de allra flesta välfärdsföretag är seriösa. Utmaningen är att upptäcka de utbetalningar som är felaktiga och att upptäcka när någon eller några vill lura systemen.
En rad utredningar och myndighetsrapporter har det senaste decenniet analyserat de felaktiga utbetalningarna från

välfärdsystemen. För att komma tillrätta med problemen har lagar ändrats och myndighetssamarbeten utvecklats. Trots detta uppgår de felaktiga utbetalningarna varje år till miljardbelopp. Det är svårt att uppskatta den totala omfattningen och mörkertalet är stort. En statlig utredning gjorde nyligen uppskattningen att mellan 11 och 27 miljarder kronor varje år betalas ut felaktigt från välfärdssystemen.

Myndigheterna lägger ner ett omfattande arbete på att förhindra felaktiga utbetalningar och motverka bedrägerier riktade mot välfärden, men det räcker inte. Ingen enskild myndighet har i dag i uppdrag att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen och bidragsbrott som helhet.

Inte heller finns någon myndighet som har tillgång till all den data man många gånger behöver för att upptäcka och förhindra felen. Vi konstaterar att den samlade beredskapen mot felaktigt utnyttjande och bedrägerier riktade mot välfärden är otillräcklig och behöver stärkas. Felen måste identifieras och

stoppas i ett mycket tidigare skede. Bidragsbrotten måste förhindras.
Därför föreslår vi att en ny myndighet inrättas, Myndigheten för utbetalningskontroll. Myndighetens övergripande uppdrag ska vara att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Det krävs ett skyndsamt agerande för att skattemedel inte ska fortsätta betalas ut felaktigt, myndigheten bör inrättas snarast.
Vår välfärd måste ses som ett sammanhängande system. Det krävs långsiktighet, kontinuitet samt ett sammanhållet och förebyggande kontrollarbete. Framför allt behövs ett helhetsperspektiv i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar och därigenom bidragsbrott.
För att uppnå detta krävs fyra verktyg:
Träffsäkra dataanalyser för att upptäcka felaktiga utbetalningar, med väl valda data från de centrala välfärdssystemen.
Nya utredningsmöjligheter av felaktiga utbetalningar som rör flera myndigheter.

Ett transaktionskonto för alla välfärdsutbetalningar till individer och företag.

En plattform för myndigheternas gemensamma arbete med att motverka felaktiga utbetalningar.

Myndigheten för utbetalningskontroll ska använda de fyra verktygen för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Utbetalningar från Arbetsförmedlingen, CSN, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket och arbetslöshetskassorna ska omfattas av myndighetens arbete.

Träffsäkra dataanalyser med väl valda data från dessa myndigheter, tillsammans med utbetalningsinformation från transaktionskontot, leder till att betydligt fler felaktiga utbetalningar kan upptäckas. Därigenom kan vi förhindra de brottsliga uppläggen som riktas mot välfärden.

Det behövs tydliga och långsiktiga samarbeten mellan myndigheter, inte bara mot den allvarligaste och den allra grövsta organiserade brottsligheten, utan också mot den ekonomiska brottsligheten

som riktas mot välfärdssystemen. Att angripa den ekonomiska brottsligheten som riktas mot välfärdssystemen kan också bli ett verktyg i kampen mot den allra grövsta kriminaliteten. Den nya myndigheten blir ett komplement till övriga myndigheters arbete med att motverka välfärdsbrottslighet.

Vi måste slå vakt om de tillitsbaserade välfärdssystemen, som bygger på att den sökande lämnar korrekta uppgifter. Det gör vi genom att fokusera målmedvetet och träffsäkert på att upptäcka felaktiga utbetalningar och förhindra de som brottsligt vill utnyttja välfärden. Ett sådant arbete bidrar till att välfärdens resurser används på rätt sätt, men det är också till fördel för alla som gör rätt för sig, för seriösa företag, organisationer och föreningar. Kontroller ska riktas mot felen. En ny myndighet är nödvändig för att vi ska komma tillrätta med att enorma belopp betalas ut felaktigt varje år.

Våra förslag kommer att leda till en ökad tilltro till såväl välfärden som samhällsinstitutionerna. Ambitionen måste vara att inte en

enda skattekrona ska hamna i fel ficka.

Ann-Marie Begler, generaldirektör och särskild utredare
Juha Alskog, huvudsekreterare
Anna Fransson, utredningssekreterare
Mattias Karlsson, utredningssekreterare
Sofia Kinnunen Bengtsson, utredningssekreterare
Emma Millberg, utredningssekreterare
Marie Nordmarc, utredningssekreterare

Ewa Stenberg: Borgfreden bröts i direktsändning

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Borgfreden gick över i politiskt råkurr när partiledarna debatterade coronakrisen i SVT på söndagskvällen. Regeringspartierna stod ensamma när statsministern erkände misslyckanden. De andra partiledarna har glömt sitt helhjärtade stöd för den svenska särlinjen.

Regeringen har med berått mod tillåtit stor smittspridning i Sverige, sade Ebba Busch (KD). Tusentals har tvingats dö i förtid. Det är regeringen som bär ansvar för det, sade Jimmie Åkesson (SD).
Tonläget var högt och tvärtemot hur det lät när det nya viruset drabbade landet. Då ställde sig alla partier bakom regeringens val att låta Folkhälsomyndigheten ta ledningen. Ett nära och konstruktivt samarbete växte fram mellan alla partier i riksdagen.

I söndagens debatt anklagade SD och KD regeringen för att ha spillt människoliv.
De andra partierna gick inte lika långt, men också samarbetspartierna Centerpartiet och Liberalerna kritiserade regeringens krishantering.
Centerns Anders W Jonsson gjorde klart att samarbetet med regeringen inte gäller pandemin, utan bara den ekonomiska politiken.
Oppositionsledaren Ulf Kristersson (M) hade till skillnad från SD och KD inte skruvat upp volymknappen på max.

”Vi ska samarbeta oss igenom den här krisen, jag har ingen annan ambition än att åstadkomma det”, sade Kristersson när han var på väg in i tevehuset.
Men i sak var också Moderat-ledaren kritisk.
Den som begick ett våldsbrott i en borg där kungen vistades straffades förr i tiden särskilt hårt. Borgfred innebar undantagsregler som skulle eliminera stök och bråk.
Termen har lånats in till politiken. I krig och djupa kriser lägger de demokratiska partierna striderna åt sidan och samarbetar mot ett gemensamt mål. Kungen i borgen får göra sitt jobb, med stöd och respekt.
Det manifesterades i en samlingsregering under andra världskriget och i ett samarbete över den politiska blockgränsen under 1990-talskrisen.
Coronakrisen är den snabbaste och djupaste krisen sedan kriget. Den ekonomiska nedgången är den värsta sedan 1930-talet.
Inte konstigt alltså att borgfred snabbt infördes också i våras. Alla partiledarna ställde sig bakom statsministern när det krävdes snabba och omfattande kris-

åtgärder. Jimmie Åkesson krävde stängda skolor, men i övrigt ställde också SD upp.
Fördelen med borgfred är att beslut kan genomföras snabbt, och att det ger en stark signal om enighet till omvärlden. Nackdelen är att de vanliga demokratiska rollerna läggs åt sidan, ansvarsutkrävandet och debatten tar paus. En krishantering som är kontroversiell i världen och i landet har inte haft någon politisk opposition.
Nu har coronafreden varat i drygt tre månader och på söndagskvällen var det dags att dödförklara både lugnet och den breda lojaliteten.
Det betyder att regeringen blivit mer sårbar, och kan få svårare att få igenom sina förslag.
Statsminister Stefan Löfven (S) sade att den största styrkan under krisen varit ”vår sammanhållning”. Han medgav att det brustit både när det gäller att få i gång tester och i äldreomsorgen.
Miljöpartiets Per Bolund vädjade om förståelse och sade att det är viktigt inte döma ut ett maratonlopp efter första milen.

Men regeringens modesta självkritik hjälpte inte för att återknyta banden till partiledarna utanför regeringen.
Som det ser ut nu har regeringens svenska modell för att bekämpa pandemin inte ett brett stöd i riksdagen längre. Än så länge betyder det kanske inte så mycket, mycket av kritiken från de andra partiledarna handlar om sådant som redan har hänt och inte går att göra ogjort. Men kommer en andra våg av covid-19 i höst blir läget ett helt annat än det var i höstas. Då blir det troligen politisk strid om strategin.

Statsminister Stefan Löfven (S) fick hård kritik av Ebba Busch (KD) och Jimmie Åkesson (SD) i partiledardebatten i SVT:s ”Agenda”.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se

Haltande jämförelser av dödstal kan slå mot synen på Sverige

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Dödstalen i covid-19 måste sannolikt skrivas upp kraftigt i länder där glappet mellan överdödlighet och avlidna i covid-19 är stort.

Haltande jämförelser kan slå mot synen på Sverige, där - rapporteringen är förhållandevis säker. Sverige fångar upp 80 procent av överdödligheten – Italien bara 59 procent.

I fredags kom beskedet från Storbritannien att överdödligheten uppgick till 46 386 från den 7 mars till den 1 maj, den period när coronapandemin slog som värst mot landet, enligt Office for National Statistics, ONS. Drygt en fjärdedel av dessa dödsfall, knappt 13 000, kan inte kopplas ihop med covid-19. Överdödlighet är det antal fler personer som avlidit jämfört med ett förväntat normalvärde för årstiden, som baseras på data över dödsfallen de senaste fem åren. Överdödlighet är en god indikation på hur stor andel av

dödsfallen i covid-19 som ett land har missat i den officiella coronastatistiken.
Finns det som i Storbritannien en hög överdödlighet men ett lägre antal bekräftat avlidna med covid-19, kan man misstänka att betydligt fler av de som avlidit har haft virussjukdomen.
”Odiagnostiserade coronafall, framför allt bland äldre personer som är extra utsatta, utgör sannolikt en del av förklaringen till den höga dödssiffran”, skriver ONS i en analys av siffrorna.
Spanien uppvisar ett liknande, ännu mer tydligt, scenario. Från årets början fram till den 24 maj var den förhöjda dödligheten 24 procent, eller knappt 44 000 dödsfall. 28 752 registrerades som avlidna i covid-19.
Den officiella dödssiffran inkluderar endast fall som testats positivt för virussjukdomen, personer som misstänks ha haft coronasmittan har inte räknats in.
I Italien var motsvarande siffror fram till den 22 maj 46 909 och 27 938, ett glapp på 18 971 avlidna mellan överdödlighet och bekräftade coviddödsfall. I New York, den värst drabbade staden i

USA, var överdödligheten 24 000 dödsfall, men bara 14 000 med covid-19 som bekräftad dödsorsak.
I Sverige, som i slutet av maj hade världens högsta dödstal i covid-19 i förhållande till befolkningsstorleken, är glappet mellan överdödligheten och de bekräftade dödsfallen i covid-19 betydligt mindre. Förutom de 4 600 personer som registrerats avlidna i covid-19 finns en överdödlighet på drygt tusen avlidna.
– Vi upplever att vi i Sverige har en väldigt god koll på vår dödsfallsrapportering, vi fångar upp ungefär 80 procent av överdödligheten av personer som har dött i covid, säger Sara Byfors, enhetschef på Folkhälsomyndigheten.
I Belgien, ett annat land som har ett högt antal döda per capita, ligger antalet covidfall och överdödligheten väldigt nära varandra.
Skillnaden blir stor i jämförelse med Spanien och Italien där 63 procent respektive 59 procent fångas upp.
– Jämfört med våra grannläder i Norden är det fortfarande ganska

tydligt att vi i Sverige har ett större antal döda hur man än räknar, säger Sara Byfors.
Den senaste veckan har ord som slagpåse och paria använts när Folkhälsomyndigheten fått frågor om synen på Sverige i omvärlden. Länder som Nederländerna och Tjeckien har förklarat att svenska turister inte är välkomna i sommar.
Om Sveriges statistik är förhållandevis säker, har vi då - felaktigt pekats ut som syndabock?
– Jag tycker att vi har försökt att påpeka att registreringen ser väldigt olika ut i olika länder. Det blir väldigt svårt att jämföra rakt av, men det görs ändå eftersom det är en siffra och det är väldigt lätt att ta till jämförelser. Vi måste vänta till vi kan studera överdödligheten över en längre tid, först då kan man avgöra vad som är vad, säger Sara Byfors.
Kan det betyda att länder som stoppar svenska turister i sommar har fattat sina beslut på felaktiga grunder?
– Jag vet inte vad de har använt för indikatorer för att säga att svenskar skulle vara värre än andra att ta in i ett land. Om de

tittar på antalet avlidna eller fall, som också beror på hur många som har testats. Eller så är det rent politiska beslut.
Om länderna utgått från antalet registrerade dödsfall i covid-19, är det då ett felaktigt utgångsläge?
– Ja, det är viktigt att man jämför samma sak.
På Folkhälsomyndighetens pressträff i fredags sade Sara Byfors att jämförelser när det gäller antalet smittade i olika delar av världen har blivit allt mer missvisande.
– Man testar på olika sätt i olika länder så det blir allt svårare att tyda den här statistiken. Om det faktiskt är en större risk att ta emot någon från Sverige än några andra länder, det får framtiden utvisa.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Ytterligare tre döda i covid-19

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Ytterligare tre personer med bekräftad covid-19 har rapporterats döda i Sverige, enligt Folkhälsomyndighetens senaste statistik.
Sammanlagt har 4 659 personer avlidit med bekräftad covid-19 sedan utbrottets början, 44 730 personer har bekräftats smittade och 2 173 personer har fått eller får intensivvård.

Under helger är det en viss eftersläpning i inrapporteringen, dödssiffrorna kan därför komma att öka i början av veckan.
TT

Gilead + Astra Zeneca = En megaaffär

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Jakten på läkemedel och vaccin mot det nya coronaviruset är också jakten på nya förtjänster för läkemedelsbolagen. Det är därför inte förvånande att det nu spekuleras i en storaffär mellan svensk-brittiska Astra Zeneca och amerikanska Gilead.

DN:s Hans Strandberg svarar på tre frågor om en eventuell sammanslagning.

1 Vad är det som händer?

Det är vanligtvis välunderrättade nyhetsbyrån Bloomberg News som uppger att Astra Zeneca under en månads tid fört samtal om en sammanslagning med Gilead Sciences, som producerar medicin mot bland annat cancer, gulsot, hiv och influensa. Men numera är läkemedelsbolaget mest känt för sitt experimentella läkemedel Remdesivir, som är godkänt i USA för att behandla covid-19. Enligt Bloomberg har

inga formella fusionssamtal börjat, och nyhetsbyråns uppgifter måste tas med försiktighet. Detta särskilt som man samtidigt uppger att Gilead för tillfället inte är intresserat av någon stor sammanslagning.

2 Varför är detta intressant?

Läkemedelsbranschen sysslar med mycket dyr utveckling, det tar lång tid från idé och försök i flera led till färdiga piller. Därför letar bolagen sätt att köpa till sig kompetens och produkter som man saknar. Sammanslagningar kan ge större effektivitet och också rationaliseringar genom att slå ihop enheter som jobbar med samma saker.

Om spekulationerna skulle bli verklighet handlar det om en megaaffär, vi talar om två företag som i fredags tillsammans hade ett börsvärde på hisnande 2 170 miljarder kronor. Extra intressant i dessa tider är förstås att båda sysslar med läkemedel som har med det nya coronaviruset att göra.

Astra Zeneca, med bland annat Wallenbergsfärens Investor som ägare, meddelade i fredags att man uppnått ”lovande kliniska förbättringar” i behandlingen av

covid-19-patienter med sitt blodcancerläkemedel Calquence. Bolaget är också, tillsammans med Oxford Jenner Institute, en av fem aktörer som fått öronmärkta pengar av amerikanska regeringen för att snabba på vaccinutvecklingen.

3 Vad innebär en storaffär för jobben i Sverige?

Företaget har 4 800 anställda i Södertälje, med en av världens största tillverkningsenheter, och 2 400 i Göteborg, med bland annat forskning. Men det är ganska meningslöst att spekulera i konsekvenser eftersom uppgifterna är så lösa.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Ansökningar om skuldsanering ökar

Och bland skuldsatta i åldrar upp till 34 år har antalet fördubblats, jämfört med motsvarande period i fjol.

Antal sökande för skuldsanering under perioden januari–maj. Åldersindelat. Riket.

Källa: Kronofogden. Grafik: Helena Shutrick.

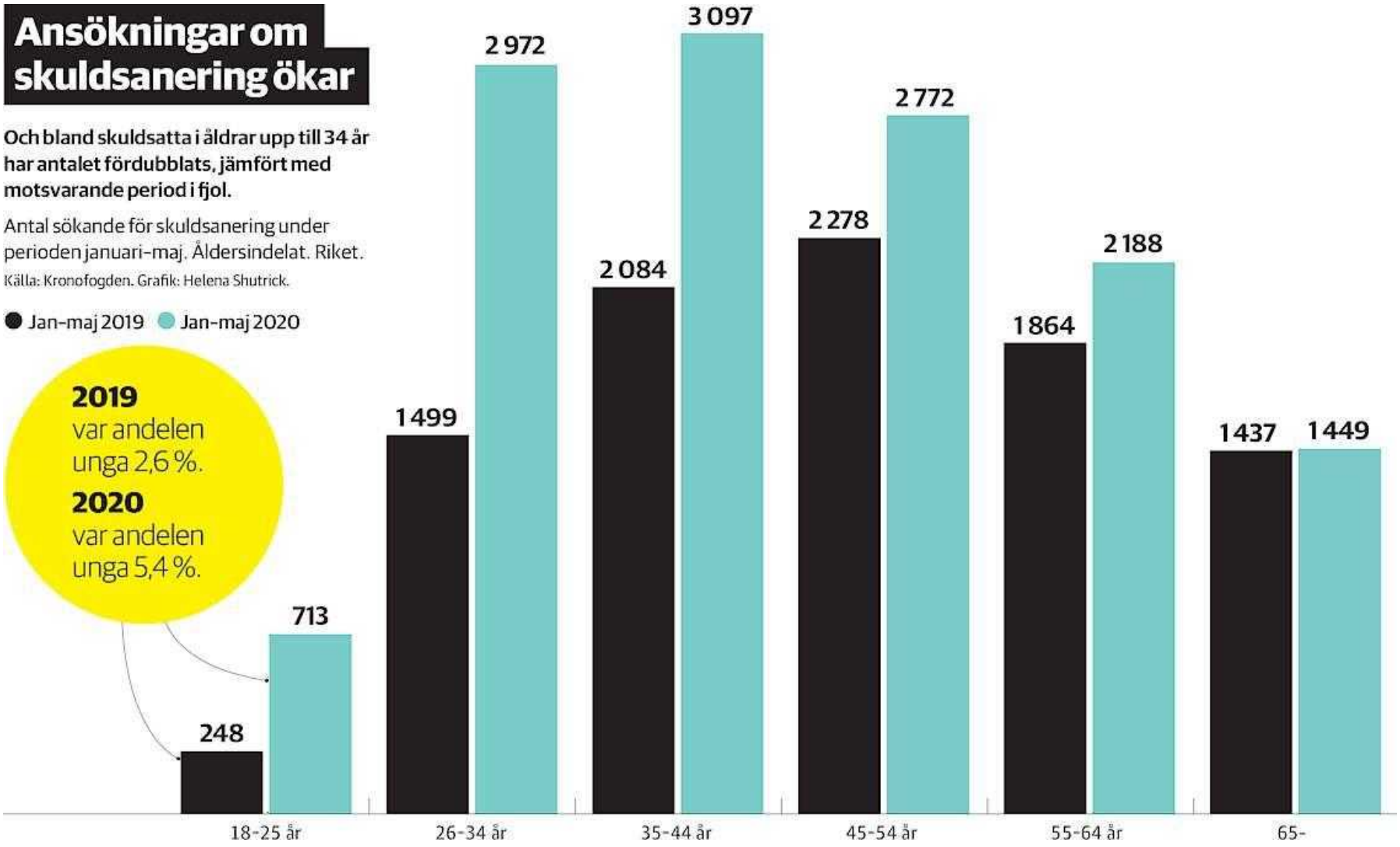

Stor ökning av unga som vill ha hjälp med skulder

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Allt fler ansöker hos Kronofogden om att bli av med sina skulder, så kallad skuldsanering. Och särskilt kraftig är ökningen bland unga – som oftast får avslag på sin ansökan.

– Det är ett tecken på att många unga har en dålig ekonomi, men också att de faktiskt har en möjlighet att rätta till det, säger Per-Olof Lindh, enhetschef på Kronofogden.

För människor med så stora skulder att de inte antas kunna betala tillbaka dem i rimlig tid, finns möjligheten att ansöka om skuldsanering hos Kronofogden. Och det gör allt fler skuldsatta. Under perioden januari–maj förra året ansökte 9 410 personer om skuldsanering hos Kronofogden. För motsvarande period i år var siffran 13 191 – en ökning med 40 procent.

Ökningar har skett hos samtliga ålderskategorier, men särskilt kraftig har den varit för unga, upp till 34 års ålder. Här handlar det om en fördubbling.

Per-Olof Lindh menar att ökningen bland de unga till stor del beror på att Kronofogden har gjort det enklare att ansöka. Nu finns en e-blankett som kan nås via hemsidan.

– De unga är mer villiga att gå in på en e-tjänst. De behöver inte sitta och fylla i ett papper och skulderna hämtas direkt från våra system.

– Det var också tanken med e-tjänsten – att det skulle bli lättare att ansöka eftersom vi vet att det finns en massa personer som behöver skuldsanering. Men det är kanske inte den här kategorin. Varför inte det?

– För att få skuldsanering ska du inte kunna klara av att betala dina skulder inom ”överskådlig framtid”. Det kan i sin tur handla om att inte kunna betala inom 8 till 15 år för olika individer, svarar Lindh.

Unga människor har sällan dragit på sig så stora skulder att de inte klarar av att kunna betala av dem under en sådan tidsrymd. De uppfyller med andra ord inte ett av de grundläggande kraven för att få sanering.

– Det kan handla om 25 000–30 000 kronor och där räknar vi med

att det här ska de kunna betala tillbaka, säger Lindh.
Han tycker att det är oroande att så pass många unga söker skuldsanering då de dragit på sig kostnader som deras inkomster inte klarar att möta. Han vill att de söker hjälp på annat håll, som hos kommunernas budget- och skuldrådgivare i stället.
– Om man inte hjälper de här personerna nu så är det en uppenbar risk att de så småningom kommer att bli högaktuella som kunder hos kronofogden och för skuldsanering. Och det vill vi naturligtvis inte, säger Lindh.
Per-Olof Lindh tycker också att de unga skuldsatta ska prata med någon nära, en förälder kanske, för att prata igenom situationen och se vad som kan göras åt den.
– Det finns en viss vånda att prata ekonomi med någon närstående. Man pratar om väldigt mycket, men väldigt sällan om ekonomi, säger han.
Även om ökningen av antalet ansökningar kom före corona-krisen, tror Lindh att den kan förvärra läget för unga skuldsatta.

– Det vore underligt annars. Jag tror att även om saker och ting kommer i gång till hösten kommer företagen ändå inte att vara lika benägna att satsa framåt och rekryterar inte i den omfattning som de hade tänkt sig.

– Och de som drabbas först är de unga. Därför är det viktigt att de som blir permitterade och kanske inte kan få tillbaka sitt jobb förbereder sig och ställer om sin ekonomi.

Kan det också vara så att många unga faktiskt inte förstår vad en skuldsanering innebär?

– Det är helt uppenbart. Vi har haft samtal med vissa av dem och de vet inte var det innebär. De tror att det i princip handlar om att de får skulderna avskrivna – och så är det inte.

– Det är också ett tecken på att vi inte är tillräckligt duktiga på att utbilda unga människor i ekonomiska frågor, vare sig hemma eller i skolan.

Per-Olof Lindh anser också att även Kronofogden behöver förbättra informationen om vad skuldsanering för med sig.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Fakta. Skuldsanering

Skuldsanering är det mest drastiska sättet att bli av med sina skulder.
Kronofogden avgör om du har rätt till skuldsanering och där ställs det en rad krav. Du ska till exempel ha gjort vad du kunnat för att betala dina skulder.
Får du skuldsanering får du också en betalningsplan i upp till fem år. Det innebär att du får leva på existensminimum under tiden. All inkomst över den nivån går till att betala av på dina skulder och du får heller inte dra på dig nya skulder under tiden.
Källa: Kronofogden

Carl Johan von Seth: En halv miljon permitterade i ledighetskalaset – och nu då?

MÅNDAG 8 JUNI 2020

En tiondel av svensk arbetskraft går halvt sysslolös, och kritiken växer mot miljardrullningen. Är korttidsarbete ett ekonomiskt nedåttjack som kommer att passivisera människor och företag?

Nja. Men mer utbildning och tillfällig jobbväxling skulle behövas.

Finansministrarna i Europas huvudstäder har fått ett knivigt dilemma på halsen.

Permitteringarna i företagen, hur länge kan de hålla på? När vågar man runda av det stora ledighets-kalaset?

Kurzarbeit är sprunget ur tysk social ingenjörskonst. Sitt riktiga internationella genombrott fick modellen under finanskrisen, då Japan och Italien körde i gång stora program för hejda massarbetslösheten och många

följde efter. En småskalig variant för svensk industri lanserades samtidigt av den dåvarande svenska Metallordföranden Stefan Löfven.
Då, under finanskrisen, var det som högst ett par procent av arbetskraften som permitterades i Europas ekonomier.
Den andelen har exploderat i viruskrisen. Runt en tiondel av alla anställda i Sverige, mer än en halv miljon, korttidsarbetar.
I EU är det många miljoner som har permitterats. Framgången har varit enorm. På gott och ont, kanske.

Än så länge verkar det faktiskt som att åtgärden bromsar arbetslösheten. USA, som i princip saknar korttidsarbete, har mer än dubbelt så hög arbetslöshet som EU. Flera studier visar också att åtgärden fungerade under finanskrisen. Folk kunde behålla jobbet.
Men kostnaderna har också skenat. Alldeles i början av viruskrisen trodde den svenska regeringen att åtgärden skulle gå loss på 2,5 miljarder kronor. Den senaste uppskattningen är 95 miljarder. Hittills har över 25 av dem betalats ut.

I praktiken är det den största ekonomiska reformen åtminstone sedan jobbskatteavdraget.
Är det värt det? Kritik har formulerats bland annat på ledarsidorna i Dagens Industri och Svenska Dagbladet. Ska vi verkligen betala folk för att varken jobba eller studera?
Får vi inte ett passiviserat, bidragsberoende näringsliv nu?
Att åtgärden är dyr är egentligen inget argument emot. Det vore knappast en besparing om en halv miljon människor i stället hamnade i öppen arbetslöshet och gick på a-kassa. Man kan titta på USA, som under våren har pumpat ut svindlande belopp i en ny arbetslöshetsförsäkring. Är det bättre?
Dessutom har Sverige råd. Utgifterna under pandemikrisen måste inte alls leda till svångremspolitik efteråt. Vårt finanspolitiska ramverk ställer inga sådana krav. Och om svensk ekonomi fortsätter att växa kan statsskuldens nivå sjunka av sig själv.
Risken för att korttidspermitteringarna ska bli permanenta är inte heller jättestor.

Stödet är generöst, om man tittar på summorna. Men för enskilda arbetsgivare är åtgärden ändå dyr. En stor del av personalkostnaderna ligger kvar i knät på företaget, och i praktiken ökar timkostnaderna.
Bidraget är uttänkt så att alla – stat, företag, anställd – ska förlora lite. På det sättet borde stödet inte bli så beroendeframkallande.
En studie som gjordes efter finanskrisen pekar visserligen på att man kan komma till en punkt där permitteringar börjar skada sysselsättningen. Men det ögonblicket infaller en skaplig bit in i återhämtningsfasen. När vändningen kommer den här gången beror på pandemin. Det går inte att sätta ett slutdatum redan nu.
Att staten betalar en halv miljon människor för att gå sysslolösa är däremot ett större bekymmer. Det bryter mot svensk arbetsmarknadspolitisk tradition. Både fack och arbetsgivare har dessutom alltid sagt att åtgärden borde kombineras med förkovran och kurser.
Att färdiga utbildningspaket inte fanns på plats redan i mars är inte så konstigt. Allt gick så fort.

Osäkerheten var total. Men nu verkar utbildningsfrågan vara på väg att lösas, ofta på lokal nivå, enligt dem som är insatta hos fack och arbetsgivare. Det behövs, särskilt om masspermitteringarna fortsätter i höst.

En annan variant är att låta permitterade tillfälligt växla arbetsplats. SAS har lånat ut kabinpersonal till vården. Hotellanställda har ryckt in och packat kassar i matbutikerna. Typiskt sett har det varit rent privata initiativ.

Det är en paradox i pandemi-krisen: Hundratusentals är plötsligt undersysselsatta, samtidigt som det råder stor brist på folk på andra håll. Ändå har det varit relativt ovanligt att behov och lediga resurser mötts. Testdebaclet är ett exempel. Enligt regeringens nyligen avgångna testkoordinator Harriet Wallberg är det ”flaskhalsar i logistiken” som har hindrat Sverige från att bekräfta fler fall av covid-19.

Men det är i så fall en konstgjord flaskhals. Scania, världsledande inom logistik, har sysslolös personal att låna ut. Och det finns många tusen undersysselsatta

taxiförare som skulle kunna köra runt prover. Över 30 000 är permitterade i kategorin transport och magasinering, enligt Tillväxtverkets statistik.
Ett annat sådant behov är smittspårare. Danmark har anställt tiotusentals. Men Folkhälsomyndigheten tvekar med hänvisning till resurserna det skulle ta i anspråk.
Det argumentet är bakvänt. Knappt någon gång förr har det funnits så mycket lediga resurser i ekonomin som samtidigt skulle kunna göra så stor nytta.
Är det ett problem att många har kvar sin anställning men arbetar mindre? Bara om möjligheterna förslösas.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

Lövstaverket utreds vidare: ”Dricksvattnet måste säkras”

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Detaljplanen för byggandet av värmekraftverket i Lövsta skulle innebära betydande miljö-påverkan. Det bedömer Stockholms stadsbyggnadskontor som anser att omfattande revideringar krävs.

– Dricksvattentäkten måste under alla omständigheter säkras. Det är det allra - viktigaste, säger stadsbyggnadsborgarrådet Joakim Larsson (M).

Under en lång tid användes det som nu är friluftsområdet i Lövsta som soptipp, där allsköns avfall dumpades. Höga halter av bland annat tungmetaller har uppmätts och Stockholms stad har satt upp varningsskyltar vid badplatsen.

Området ligger också på en vattentäkt som förser omkring två miljoner människor med dricksvatten.

Detta är också den tänkta platsen för det omdebatterade värmekraftverket, Lövstaverket, som ska ersätta kolpannan i

Värtaverket och Hässelbyverket och värma 200.000 stockholmshushåll.
Planerna har väckt protester. Både bland hässelbybor, men - också från vattenproducenten Norrvatten, som uttryckt oro över att verket ska äventyra dricksvattnet, både under bygget och när det är i drift.
Det är det delvis kommunägda bolaget Stockholms Exergi som ska uppföra värmekraftverket och i början av året lämnade de in en ansökan till Mark- och miljödomstolen.

Parallellt pågår Stockholms stads arbete med detaljplanen för bygget. Under förra året samlades synpunkter in från omkring 200 aktörer och i slutet av förra månaden kom stadsbyggnadskontorets redovisning. Den landade i att detaljplanen i sin nuvarande form skulle innebära betydande risker för vattentäkten och att dessa måste elimineras innan detaljplanen kan antas.
– Detta är ett jätteviktigt projekt för Stockholm, där vi får en helhetssyn på allt ifrån vad som händer med nedläggning av

kolkraftverk, nya möjligheter att bygga bostäder och att hantera miljön vid Lövsta. Allt detta hör samman och vi måste veta att vi gör rätt avvägningar inför den fortsatta processen, säger stadsbyggnadsborgarråd Joakim Larsson (M).

Nu börjar nästa skeende i processen där experter ska konsulteras och nya utredningar göras. Enligt Joakim Larsson är högsta prioritet att vattentäkten säkras. Exakt hur detta ska gå till finns det i dagsläget ingen bestämd lösning på, men enligt miljö- och klimatborgarråd Katarina Luhr (MP) finns det i dag en tydligare plan än när det första förslaget skickades på remiss.

– Man har nu bestämt sig för att ta bort väldigt stora massor, både från båtklubben och att muddra ganska långt ut i vattnet för att minska föroreningar. Enligt oss är det mindre risk för föroreningar i vattnet om man tar bort de här väldigt förorenade massorna, säger hon.

Redan nu misstänker man att föroreningarna i viss mån läcker till vattnet och behovet av att sanera området går inte att

komma ifrån, enligt borgarråden. En farhåga som lyfts av bland andra Norrvatten är emellertid att de omfattande saneringsåtgärderna som skulle behövas för att bygga verket kan bidra till spridningen av föroreningar. Detta tror dock Katarina Luhr det kan gå att hitta lösningar på.

– Det finns en modell som innebär att man dammsuger upp i stället för att gräva. Det finns också det som kallas frysmuddring, där man fryser hela block som man sedan plockar upp för att det inte ska kunna läcka ut något, säger hon.

Skulle det kunna landa i att det inte blir något kraftvärmeverk här?

– Självklart kommer vi aldrig på något sätt riskera Stockholms vattentäkt. Men det man också ska säga att vi ser risker för vattnet redan i dag. Så hur man än vänder och vrider på detta så har vi ett väldigt stort ansvar att hantera situationen i Lövsta, säger Joakim Larsson.

Många delar måste vara på plats innan projektet får grönt ljus. Processen i miljödomstolen

förutsätter en lagakraftvunnen detaljplan, vilket borgarråden hoppas ska kunna finnas vid slutet av nästa år.
– Nu ska vi ta in alla experter och de som redan jobbar med ärendet och gå in i det som heter granskningsskedet. Där svarar vi på alla remissinstansernas synpunkter och de kommer även kunna ha synpunkter på det vi kommer fram till i samråd med experterna. Alla kommer vara med åtminstone en vända till i detta, säger Joakim Larsson.
Katarina Luhr säger att det även planeras ett naturreservat i anslutning till anläggningen och att det är många faktorer som måste tas hänsyn till.
– Anledningen till att vi ska bygga detta är att vi ska få ett bättre fossilfritt energisystem och göra både värme och el på nära håll eftersom vi har svårt med överledning från Norrland. Hela området är också populärt för rekreation och det har många ekologiska värden, säger hon.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

Fler unga får jobb i sommar

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Stockholms ungdomar erbjuds, trots coronakrisen, nästan lika många sommarjobb som i fjol. – I år är det viktigare än någonsin att ge ungdomar en meningsfull sysselsättning under sommaren, säger arbetsmarknadsborgarrådet Karin Ernlund (C).

Stockholms stad meddelade - tidigare i vår att en betydande del, ungefär hälften, av de tilltänkta sommarjobben inte kommer att kunna förmedlas. Det gäller arbeten inom äldreomsorg, LSS-verksamhet och förskola.

– Vi var tvungna att ge det beskedet i början av pandemin, vi trodde att vi stod inför en situation där vi skulle kunna erbjuda mycket färre jobb, säger Karin Ernlund.

Över 15 000 ungdomar sökte feriejobb hos Stockholms stad förra året och 7 750 fick arbete under sommaren. Ytterligare 1 300 fick arbete på höst- eller jullov.

Stockholms stad hade som mål att i år erbjuda 9 000 feriejobb till

ungdomar mellan 16 och 19 år. 13 980 har sökt. Sedan beskedet tidigare i vår har staden arbetat för att hitta fler jobb.

– Vi kommer att kunna erbjuda ungefär lika många sommarjobb som i fjol, 7 100. Alla delar av staden har gjort ett jättejobb, vi får till exempel fler jobb inom parkstädning och parkskötsel, säger Karin Ernlund.

Det blir också fler jobb på idrottsanläggningar, utomhusbad och kyrkogårdar. Ungdomarna ska också hjälpa till med flytten av Hjorthagens bibliotek ner till Norra Djurgårdsstaden.

Förutom jobb inom stadens verksamheter, har staden upphandlat 1 500 sommarjobb. Fryshuset kommer i samarbete med rekryteringsnätverket Novare och Beredskapslyftet att erbjuda dels en arbetslivsintroduktion där ungdomarna får möta olika företag, dels arbete med till exempel trädgårdsodling, storkök eller att genomföra mindre arrangemang.

Hos Stockholm Open – som inte sysslar med tennis utan med entreprenörskap – blir det utbildning och workshops för att

ungdomarna ska få kunskap om att starta eget.
– Vi behöver kunna erbjuda ungdomar en meningsfull sysselsättning i sommar, det är viktigare än någonsin att sprida hopp. Många har varit hemma under våren och kommer att vara hemma i sommar, jag tror att det är viktigt för många ungdomar med ett sommarjobb, säger Karin Ernlund.

Mia Tottmar
mia.tottmar@dn.se

Vårdpersonal får möjlighet att låna bilar och motorcyklar

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Över 500 bilar och 30 motorcyklar har lånats ut till vården genom stiftelsen We fight covid för att underlätta arbetet i coronatider.

– Min exfru jobbar på Huddinge sjukhus och sa att det är väldigt roligt att kunna låna motorcyklar i en månad, säger Dan Castillo, grundare av stiftelsen.

We fight covid är ett ideellt initiativ vars ändamål är att förse sjukvårdspersonal med bland annat skyddsutrustning, bilar, mat och barnvakt. Tanken är att på så sätt underlätta och säkra personalens arbete.
Entreprenören Dan Castillo är grundare av stiftelsen och har tidigare skapat tjänster som Onlinepizza och Foodora.
När sjukvården ställdes inför en nationell kris kastade han själv om sitt arbetsliv och sin vardag för att kunna hjälpa till.
– När man inser att man är tidigt ute så kan man antingen förkovra sig eller hitta sätt att hjälpa till på tillsammans med smarta vänner. Vi skjuter brett och försöker att fortsätta med det som funkar och vi har ett gäng grejer på gång som vi nu startat upp under två månaders tid, säger han.
Stiftelsen stöttar bland annat vidare studier av det nya coronaviruset på Karolinska institutet och har tillsammans med stiftelsen Norrsken tagit fram tester för covid-19. Men vårdpersonalen har varit särskilt tacksam för de fordon som We fight covid har försett dem med.

– Vi har ett fantastiskt samarbete med bland annat Volvo som skänkt över 500 bilar. Vi har även lånat ut över 30 stycken motorcyklar. Min exfru jobbar på Huddinge sjukhus och sa det att det är väldigt roligt att kunna låna motorcyklar i en månad, även om de var lite oroliga att det skulle bli fler patienter, säger han.

Dan Castillo berättar att de har fått många videoklipp från trötta men glada personer inom vården.

– De får låna bil eller motorcykel i en månad och använda den hur de vill. Bilarna är kanske det som vi främst har fokuserat på under den här perioden. Vårdpersonalen har kunnat få tillgång till detta ända från Skåne upp till Haparanda, säger han.

Grundtanken är att kunna göra samarbeten som är skalbara, menar han. Därför har de fokuserat på såväl landsbygd som innerstad när det gäller både fordon och utdelning av mat på sjukhusen.

– Vi har fått fantastisk respons, de som har fått grejerna har varit extremt tacksamma och företagen som hjälper till tycker att det är kul, säger Dan Castillo.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se

”Sommarlov” en pusselbit i SVT:s fiktiva jättevärld

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Sommarskuggan har blivit en viktig del av en hel generation barns liv – och huvudperson i en alltmer komplicerad berättelseväv som spänner över ett dussintal olika barnprogram. Nu fortsätter berättelsen om den mystiska figuren i ”Sommarlov”.

När årets ”Sommarlov” nu drar i gång upprätthåller SVT en tradition som startades för över 40 år sedan. Nästan varje år sedan 1978 har sommarlovslediga barn kunnat slå på tv:n på morgonarna (och föräldrarna fått sovmorgon). Men de senaste åren har något nytt skett. Lite i skymundan har SVT Barn börjat koppla ihop en stor del av sina tv-produktioner till en oerhört ambitiös, stor och trasslig berättelseväv – ett slags småbarnens motsvarighet till Marvel cinematic universe.

När jag i en krönika tidigare i våras ställde frågan om vem som egentligen är ansvarig för SVT:s barnkanals alltmer komplicerade världbygge, ledde det till en

oerhörd respons från andra vuxna människor som via sina barn ofrivilligt dragits in i barnkanalsmytologin. Försöker man sätta sig in i den inser man att den är långt mer komplex än det mesta som sänds i tv, och kräver stor hängivenhet för att helt förstå: programledare och fantasifigurer från ett program kan dyka upp i någon annans, ett mysterium som påbörjas i ett program kan få sin lösning i ett helt annat. Och i centrum för hela den komplicerade fantasivärlden finns ”Sommarlov” och figuren Sommarskuggan.

Petter Bragée är programchef för SVT i Malmö som producerar bland annat ”Sommarlov”. Han säger att man tidigare nosat lite på idén att koppla samman barnprogram till ett stort fiktivt universum i bland annat ”Vintergatan” och ”Barda”, men att inget kommit i närheten av det som uppstått kring Sommarskuggan.

– Det var ingen som sade ”Ska vi bygga en jättevärld?”, utan det har uppstått stegvis, säger Petter Bragée.

I takt med att tablålagd tv började krisa, tvingades SVT Barn för

ungefär fem år sedan börja tänka på ett nytt sätt. Tidigare hade ett program som sändes klockan 19 på fredagar automatiskt bra tittarsiffror. Men så fungerade det plötsligt inte längre.
– Tittarna övergav vår broadcastkanal. Den bara dog. Det innebar en enorm skillnad i vilka program vi beställde, vi var plötsligt tvungna att ta reda på vad barnen tyckte var relevant! Vi trodde att vi hade jättebra koll på barn, men det hade vi inte.
Det första fröet till SVT Barn cinematic universe var ”Mysteriet på Barnkanalen”. Norsk tv hade lyckats bra med påskekrim för barn – och SVT ville göra en egen version. Man skapade en lättsam krimserie som utspelade sig i ett fiktivt tv-hus, där välkända programledare och barnprogramskaraktärer var misstänkta för ett brott.
– Där började karaktärerna mötas. Pax från rymden och någon från ”Labyrint” kunde stöta på Lasse Kronér. Och barnen gillade det! Det var lite som när jag var liten och fantiserade om att Kalle Anka och Fantomen skulle träffas, säger Petter Bragée.

Och sommaren 2016 hände något oväntat. Då var det superhjältetema i ”Sommarlov”, och man behövde en skurk. Tina Mackic, manusförfattare och regissör för ”Sommarskuggan” och manusförfattare på ”Sommarlov”, var en av dem som var med och uppfann figuren: en två meter lång, lite kattlik, kolsvart skapelse med morrhår och cape.

– ”Sommarlov” ska ju vara en sommarkompis, det ska vara lugnt, snällt och harmlöst. Att introducera en skurk var svårt – men vi gjorde den så snäll vi kunde, och kom på att det skulle vara en människa i dräkten för att avdramatisera den, säger Tina Mackic.

– Allt var improviserat den sommaren. När hösten kom satt vi bara och stirrade och undrade: Vad var det som hände? säger Petter Bragée.

Sommarskuggan blev massivt populär hos barnen, och fick fler fan-brev än programledarna fick. Våren därpå gjorde SVT Barn i Malmö en särskild Sommarskugganserie under de tio veckorna före ”Sommarlov”.

– Det var då jag började skapa hela berättelsen kring Sommarskuggan. Vem är den, vad är det för magiska krafter den har… Historien har vuxit med tiden, säger Tina Mackic.
Serien blev en succé och SVT Barn fick blodad tand. Man kopplade på höstserien ”Saibo”, genom att etablera säsongens mysterium i slutet av ”Sommarlov”. Och framåt vintern fanns en lucka – nya programmet ”Natten på SVT Barn” fick också ingå i mytologin.
– När vi såg hur bra det gick kändes det kul att bygga ännu fler bryggor, säger Petter Bragée.

Bolibompa-Draken, som tidigare varit en separat tv-serie-värld skapad för yngre barn och producerad i Stockholm, fick träffa Sommarskuggan i ”Äggmysteriet” och ”Julmysteriet”, och vid det här laget var nästan hela året fyllt av serier som alla gick att koppla till en och samma löst sammanhållna mytologi – som blivit alltmer komplex och svår att hålla ordning på.
– Det som är roligt med Sommarskuggan är att alla barn får tillgång till den – i ”Bolibompa” får även de riktigt

små pluttarna leka den leken, och då hålls berättelsen på en rimlig nivå för dem. I ”Sommarlov” gasar jag upp spänningsnivån och krångligheten i historien, säger Tina Mackic.

I den här vårens säsong av ”Sommarskuggan” har dräkten (som har magiska egenskaper och lockar människor att ta på sig den – en ny, hemlig person varje säsong) inte bara fått sällskap av en Vinterskugga (som däremot, och det här är svårt att förklara på ett sätt som låter rimligt, smält ihop med ett litet barn och blivit ”fulländad”) utan det antyds också en hel dal full av andra skuggor (möjligen vår- och höst-?). Samtidigt finns också dussintals andra bifigurer att hålla ordning på – Chefen, Varmkorven, Strutsen, Tussen, alla programledare.

Den som blivit ansvarig för att ha koll på alltihop är Anna-Maria Nildén, som är programansvarig för ”Sommarskuggan” och ”Sommarlov”.

– Jag har blivit den man ringer. Det blir fler och fler titlar som lånar karaktärer från den här världen, och det väcker ju frågor

kring, säg, hur Chefen kan vara, vad han kan säga och inte säga. Vid det här laget är allt så snårigt att man påbörjat ett stort huvuddokument om karaktärerna.
– Det finns beskrivningar av hur Sommarskuggan är, den skulle aldrig dyka upp hemma hos ett barn, till exempel. Det finns barn som är rädda för den, säger Anna-Maria Nildén.
Petter Bragée säger att han märkt att vuxen-SVT börjat snegla lite mot hur SVT Barn jobbar, och hur framgångsrikt man lyckats lansera nya titlar genom att väva ihop dem med invanda program.
– Jag tror att barnen ofta går lite före de vuxna i sina vanor och förväntningar, säger Petter Bragée och fortsätter:
– Barnen är inne och checkar av vad som händer i vår playtjänst ungefär som tonåringarna checkar av Tiktok. Se på ”Ex on the beach”, som har ett eget ekosystem i alla kanaler och sociala medier – Sommarskuggan är lite som barnens ”Ex on the beach”. Hahaha, nej, det där var ett jättedåligt citat. Använd inte det.
– Men vi har inte gjort mindre public service-inriktade program

för den sakens skull – jag tycker vi har minst lika mycket kli och rågmjöl i blandningen som förr, säger Petter Bragée.
Sommarskugganberättelsen har nu pågått i fem år. Tina Mackic säger att hon har en idé om nästa säsong färdig i huvudet – och, så småningom, ett slut. Mycket tyder på att vi är på väg mot en stor uppgörelse – SVT Barns motsvarighet till ”Avengers: Endgame” i Marvelvärlden.
– Sommarskuggan är så pass härlig för oss, att vi nog inte kommer att avsluta det utan ett ”endgame”, säger Petter Bragée och skrattar.
– Men så länge intresset växer kommer vi att fortsätta.

Hanna Fahl
hanna.fahl@dn.se

Fakta. Årets "Sommarlov" i SVT

”Sommarlov” har premiär den 8 juni och sänds varje dag fram till den 14 augusti. Programmet spelas in i Malmö, och årets programledare är Malin Olsson, Alexander Hermansson, Angelika Prick, Markus Granseth och Ida

On. Årets säsong har tema kompis.
Programmet läggs ut varje dag på SVT Play 06.00, och sänds i SVT Barn klockan 09.00.
Marianne Mörck dyker upp i rollen som ubåtskaptenen Doris, havets läckerhet. Både Sommarskuggan och Vinterskuggan är också med. Det blir dessutom gästartister varje fredag.
I vanliga fall spelas ”Sommarlov” in med publik – men i år blir det publiklöst på grund av den pågående pandemin. I stället kommer man att försöka ha med barn på andra sätt, till exempel via videosamtal.

Frågor och svar.
Sommarskugganvärlden

Vad är Korvens origin story?
– Helt ärligt är det bara en dräkt från vårt kostymförråd. När ”Mysteriet på Barnkanalen” skapades behövde kreatörerna ha fler karaktärer, så de skapade Chefen och hans assistent som är Varmkorven, som hon gärna vill bli kallad. Chefen är ju ganska osympatisk, så Varmkorven blir lite av en mellanhand mellan honom och programledarna.

Är Strutsen ond eller god?
– Strutsen är en fågel. Den är varken ond eller god, man vet inte riktigt vems sida en struts är på.
Var hamnade egentligen Sommarskuggan när hen åt Trädandens bajs och förflyttades till en annan dimension i ”Draken och julmysteriet”?
– ”Den som äter av Trädandens bajs, försvinner spårlöst.” Det är vad Draken läser i boken ”Allt om min Trädande”. När Sommarskuggan sedan gör det försvinner hen, men vart? Förmodligen till en parallell dimension där vi hittar verkligheten och SVT Barn, men ingen kan veta säkert.
I ”Sommarskuggan pysslar” tycks Sommarskuggan vara besatt av att skapa avbilder av sig själv i material som lera, papper och pärlplattor. Är det en narcissist vi har att göra med?
– Ja, Sommarskuggan är ju en magisk dräkt, då kan man få lite narcissistiska egenskaper. Den vill sprida sitt slem och sig själv.
Sommarskuggans och Vinterskuggans existens antyder att det också finns en Vårskugga och en Höstskugga – stämmer det?

– I den nya ”Sommarskuggan”-serien framgår det att det finns en plats som heter Skuggornas Dal, och att alla fulländade skuggor måste ta sig dit. Det betyder att det är fullt möjligt att det finns fler skuggor. Vi vet inte exakt vilka de är, än.

Anna-Maria Nildén på SVT Barn i Malmö har svarat på frågorna, med lite hjälp från SVT Barn i Stockholm.

”Vi försöker fråga biosfären vad den tycker”

MÅNDAG 8 JUNI 2020

I det nya forskningsprojektet ”Explorations of now” möts vetenskap, bildkonst och dans för att tillsammans utforska hur man kan inspirera till ett ökat engagemang i klimat- och hållbarhetsfrågor. Initiativtagare är konstkollektivet Kultivator på Öland ihop med danskompaniet Cullberg och Institutet för framtidsstudier (Iffs). DN har pratat med Malin Lindmark Vrijman, konstnärlig ledare på Kultivator.

1 Hur kan konst och kultur bidra i de här frågorna?

– Vetenskapen har ju ett behov av att nå ut med sin fakta, om hur vi lever och hur vi behöver leva.

Konsten å andra sidan är en kommunikatör, som kan tolka, berätta och skapa bilder av en möjlig framtid. Det är i dessa roller vi kan samverka och på det sättet förändra samhället.

2 Hur arbetar ni i projektet?

– Hela projektet är en forskning, men en praktisk sådan. Vi har möten där dansare, bildkonstnärer, forskare och filosofer från Iffs jobbar tillsammans. Vi försöker också att möta biosfären, fråga vad den tycker. Det handlar om perspektivförskjutningar. Vi behöver förstå att vi inte är en enhet som står utanför naturen, utan en del av ett ekosystem.

3 En publik final blir det sommaren 2021. Vad händer då?

– Då har vi förhoppningsvis ett resultat som kan sätta i gång den här omställningen av samhället. Så inte en final egentligen, utan snarare en start. Det kommer att bli dansföreställningar, skulpturala verk och, det mest spännande, korsbefruktningarna däremellan.

Kajsa Haidl

Så har föräldraskapet förändrats över tid

MÅNDAG 8 JUNI 2020

Det auktoritära föräldraskapet, med krav på lydnad och med hårda bestraffningar, började ifrågasättas redan på 1960-talet. Men det har skett mycket stora förändringar av föräldraskapet från 1980-talet och framåt, enligt studier som följt tre generationer.

Ska man kräva att barnen lyder föräldrarna? Hur reagerar du om barnet inte gör som du säger? Hur hård ska man vara som förälder?

Hur föräldrars relation till sina barn ser ut har intresserat forskaren Håkan Stattin, professor emeritus i psykologi vid Uppsala universitet, under lång tid. Redan 1958 gjordes en första studie av föräldrar i Solna för att undersöka hur föräldraskapet och kommunikationen i familjerna såg ut.

Den studien följdes senare upp 1981 – och en gång till 2011. Resultatet ger en inblick i hur föräldraskap och familjers situation förändrats under ett halvt sekel.

Och förändringarna är stora.

Klart är att det auktoritära föräldraskapet har minskat kraftigt – och de största skillnaderna syns mellan 1981 och 2011.

Det auktoritära föräldraskapet karaktäriseras av en sorts stränghet. Man kräver att barnet ska lyda föräldern utan några större åthävor och bestraffar på olika sätt om barnet är olydigt.

– Det var ett typiskt föräldraskap i Sverige under 1950- och 60-talen och tidigare, berättar Håkan Stattin.

När forskarna sedan tittade på hur människor i de tre olika generationerna ser på uppfostran och föräldraskap såg de en stor skillnad mellan 80-talets föräldrar och 2010-talets.

– Föräldrarna har förändrats så mycket, mycket mer än vad barnen har gjort. Det är det jag tycker är det häftiga med studien, säger Håkan Stattin.

Några exempel:På 1950- och 1980-talen var det tydligt att den person som sågs som den auktoritära figuren i hemmen var pappan. 1958 ansåg 66 procent av de tillfrågade att deras föräldrar alltid krävde lydnad av sina barn. 1981 var siffran 77 procent. 2011

var det bara 28 procent som tyckte så.
Andelen personer som uppgett att de ofta fått smäll som barn minskade från 20 procent 1958 till 2 procent 2011. Andelen som svarade att de aldrig blivit slagna gick från 17 procent till över 70 procent.
1981 svarade majoriteten att de inte hade fått visa sig arga på sina föräldrar som barn. 2011 var det tvärtom nästan 90 procent som svarade att de fått det. Så vad beror förändringen på?
– Diskuterar man föräldraskap och bara tittar på här och nu nästlar man snabbt in sig i olika mikroteorier om hur föräldrar är och hur barn blir. Jag tror att det finns en massa makrosociala förklaringar till det här som är betydligt viktigare, säger Håkan Stattin.
Dels handlar det om konkreta förändringar i lagen – som förbudet mot barnaga som efter hand fick stort genomslag i Sverige. Men också om förändrade sociala attityder, som att det i dag anses självklart att både män och kvinnor arbetar och har ansvar för hem och familj.

– Alla de här förändringarna går i tandem med varandra, säger Håkan Stattin.

Diskussionen om curlingföräldraskap (föräldrar som anstränger sig för att röja undan olika problem för barnet) i relation till hur barngenerationen blir är mest att skrapa på ytan, tror Håkan Stattin.

– Man måste se de stora dragen och där har vi inte curlingföräldrarna. Det där ingår naturligvis i hela paketet, men jag tror att det spelar en marginell roll när man ser på det stora hela.

Även i andra länder syns liknande förändringar, menar Håkan Stattin och hänvisar till en studie 2016 som analyserade liknande frågor i Västeuropa och USA. Där syntes klara förbättringar i framför allt kommunikationen mellan föräldrar och barn – och speciellt mellan pappa och barn, berättar han.

Den trenden tror Håkan Stattin kommer att fortsätta. Men trots ett mer jämställt föräldraskap är det en faktor som sticker ut i undersökningen: barn verkar fortfarande mest ty sig till sin mamma. Att svara att man som

barn tydde sig till båda föräldrarna har ökat stort, men att svara ”mamma” ligger på ungefär samma nivå 2011 som det gjorde 1958 – och var ännu större 1981.
– Barnen tyr sig mest till mamman, fortfarande. Pappans roll har blivit större, men fortfarande finns mamma där, som den där figuren som håller ihop mycket, konstaterar Håkan Stattin.

Sofie Österström
sofie.osterstrom@dn.se

Fakta. Synen på barn förr och nu

Barn har inte alltid betraktats som de gör i dag, som egna individer med egna rättigheter. Först runt förra sekelskiftet började man se på barn och barnuppfostran på ett nytt sätt. Bland annat började man tänka mer kring barnpedagogik, till exempel att barn lär sig genom att leka.
Så kallade småbarnsskolor började inrättas redan i mitten av 1800-talet. De hade ett visst pedagogiskt syfte, men mycket handlade om att skydda barn från att utnyttjas som arbetskraft.
I mitten av 1800-talet startades också så kallade barnkrubbor av

stiftelser, församlingar och föreningar för att ge stöd åt fattiga, arbetande mödrar. Barnkrubborna var dåligt utrustade, hade inga krav på utbildad personal och verksamheten höll oftast öppet mellan klockan 7 och 19. Välbärgade familjer hade sina barn i barnträdgårdar, även kallade kindergarten, som började inrättas i slutet av 1800-talet. De inspirerades av Friedrich Fröbels pedagogik. Barnträdgårdarna tog emot barn mellan 4 och 7 år för lek och sysselsättning några timmar per dag och verksamheten var avgiftsbelagd.

På barnträdgårdarna började man bedriva pedagogisk verksamhet och de som arbetade där behövde senare ha genomgått en utbildning – den första utbildningen i sitt slag i Sverige startades i Norrköping 1902.

På 1930-talet började man tänka mer i banor kring hur de första åren har betydelse för vuxna människor. För detta utbildades så kallade ”småbarnsfostrarinnor” på Socialpedagogiska seminariet. Den utbildningen startades av Alva Myrdal 1936, blev statlig

1963 och övergick så småningom, 1977, till att bli förskollärarlinjen på lärarhögskolan.
1958 avskaffades skolagan, efter utfärdandet av den nya folkskolestadgan, även om den minskad successivt sedan slutet på 1800-talet.
1979 antog Sverige en lag som förbjuder barnaga i hemmet.
1989 antog FN:s generalförsamling Barnkonventionen, som är konventionen om barns mänskliga rättigheter. Sedan den 1 januari 2020 är den lag i Sverige.

Källa: Riksarkivet, Stockholmskällan, Nationalencyklopedin, tidningen Förskolan
Så gjordes studien
I studien har man intervjuat tre generationer föräldrar. De första intervjuerna gjordes inom det så kallade Solnaprojektet vid Karolinska institutet. Då tillfrågade man var fjärde förälder i Solna som fött barn 1954–1955, vilket var 385 personer, om hur de själva uppfostrats och hur de såg på familjen.
1981 var det barnen till de föräldrarna som var med i

undersökningen. De fick då svara på samma enkät som sina föräldrar. Den gruppen utgjordes av 207 individer.
Ytterligare 30 år senare, 2011, skickades en enkät ut till alla som fött barn tre år tidigare i Solna, 457 personer.
Källa: ”Have authoritarian parenting practices and roles changed in the last 50 Years?” (Journal of Marriage and Family, 2014)

”Sverige valde coronastrategi med 2004 års smittskyddslag”

TISDAG 9 JUNI 2020

DN. DEBATT 200609

Den nya smittskyddslagen 2004 innebar ett perspektivskifte. Möjligheten att begränsa smittspridningen genom tvångsåtgärder finns visserligen kvar. Men den enskilde individen fick här ett stort ansvar för smittskyddet. Lagens filosofi vittnar om något historiskt unikt – ett land har en

statsledning som litar på sina medborgare, skriver statsvetaren Olof Petersson.

Sveriges strategi för att hantera coronapandemin har blivit ett centralt debattämne, både inom och utom landets gränser. Medan många andra länder har infört hårda restriktioner har Sverige valt att i större utsträckning förlita sig på människors frivillighet. Men regeringen hävdar att den inte har valt väg, i den meningen att man vid något tillfälle fattat beslut om en samlad strategi.

Så vem har rätt? De som hävdar att Sverige har valt en viss strategi? Eller regeringen som hävdar att man bara har vidtagit en serie åtgärder som man vid varje tidpunkt ansett vara lämpliga?

Båda har rätt. Sverige har valt en speciell strategi. Men detta val gjordes inte nu, i samband med coronakrisen, utan för knappt tjugo år sedan.

Principen om den enskildes personliga ansvar finns inskriven i smittskyddslagen. Som alla lagar är den stiftad av riksdagen, som enligt grundlagen är folkets främsta företrädare. Den nuvarande smittskyddslagen kom

till 2004. Dessförinnan fanns en smittskyttslag av traditionellt snitt. Denna riktade sig till de statliga och kommunala myndigheterna och bestämde vilka åtgärder som skulle sättas in under vilka omständigheter.
Den nya lagen 2004 innebar ett perspektivskifte. Möjligheten att begränsa smittspridningen genom tvångsåtgärder finns visserligen kvar. Men nu fick också den enskilde individen ett stort ansvar för smittskyddet.
En rubrik i dagens smittskyddslag lyder: ”Den enskildes skyldighet att förebygga smittspridning.” I den centrala paragrafen heter det: ”Var och en skall genom uppmärksamhet och rimliga försiktighetsåtgärder medverka till att förhindra spridning av smittsamma sjukdomar.”
”Var och en” är nyckelbegreppet. Från denna tidpunkt bygger landets smittskydd på förutsättningen att ”var och en” kan och vill medverka till att förhindra smittspridning. Därmed fick myndigheterna en utvidgad roll. Information blev nu avgörande. Myndigheterna ska, heter det i lagen, ”se till att allmänheten har tillgång till den

information och de råd som behövs för att var och en ska kunna skydda sig mot smitta som kan hota liv eller hälsa”.
Det är dessa principer som vi nu ser tillämpas i praktiken. Myndigheterna försöker, så långt dataunderlaget tillåter, ge en aktuell och korrekt bild av smittspridningens förlopp. Råden till allmänheten koncentreras till några enkla och grundläggande förhållningsregler. Stanna hemma om du är sjuk. Arbeta hemma om det går. Skydda de äldre. Tvätta händerna. Håll avståndet till andra. Sedan är det upp till var och en att tillämpa dessa förhållningsregler efter bästa omdöme och därmed motverka smittspridningen genom ”rimliga försiktighetsåtgärder”.
Perspektivskiftet 2004 var noga genomtänkt. I själva verket innebar den nya smittskyddslagen att staten bytte människosyn. Den utredning som kom med lagförslaget lade stor vikt vid etiska och principiella synpunkter. Man utgick från att ”smittskyddsarbetet måste vara förankrat i en humanistisk människosyn”. Viktiga inslag var principerna om alla människors

lika värde samt den enskilda människans värdighet och självbestämmanderätt. Utredningen förklarade att en humanistisk människosyn innebär att människan är ett subjekt, ett jag, som har frihet, ansvar och mänsklig värdighet. Hon får aldrig betraktas eller behandlas som medel. Människan är alltid ett mål i sig. Den humanistiska människosynen förutsätter att individen kan välja mellan olika alternativ på basis av sina egna etiska överväganden. Denna tilltro till den enskilda människan finns också i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen, där det talas om ”självbestämmande och integritet”. En av grundprinciperna inom den medicinska etiken är rätten till självbestämmande, autonomi. Flera förutsättningar måste vara uppfyllda för att den svenska modellens medborgaransvar ska fungera. Myndigheterna måste kontinuerligt hålla allmänheten informerad. Medborgarna måste kunna och vilja ta ett samhällsansvar. Medborgarnas förmåga att ta ansvar för sitt samhälle har blivit

allt större. Denna slutsats blev ett av Maktutredningens huvudresultat för nu trettio år sedan. Våra undersökningar av hur svenskarna såg på sina möjligheter att påverka sin situation och sitt samhälle visade att utvecklingen gick i riktning mot stigande självständighet, engagemang och kompetens. Maktutredningens stora fråga blev: Hur kan man förena önskan om social trygghet på grundval av gemensamma ordningar med önskan om individuell valfrihet? Ytterst är detta, avslutade vi, en fråga om hur man kan kombinera fria personliga val med solidarisk gemenskap.

Ett svar på denna fråga kommer att ges av dagens coronakris. Om individernas fria val tar hänsyn till samhällets gemenskap finns en möjlighet att förverkliga ett effektivt smittskydd byggt på medborgarnas personliga ansvar. Därmed aktualiseras de problem som är förknippade med det kollektiva handlandets logik. Den svenska modellens medborgaransvar bygger på förtroende. Dels att människorna litar på myndigheterna. Dels att människor litar på varandra.

Detta gemensamma förtroendekapital är en färskvara. Förtroende kan snabbt raseras. Men förtroende kan också stärkas, inte minst av egna erfarenheter av att man faktiskt litar på varandra. Om det visar sig att andra människor följer smittskyddets rekommendationer så blir man själv mer benägen att följa förhållningsreglerna.
Hur coronakrisen kommer att sluta vet ingen. Sveriges strategi bygger på förtroende. Man måste kunna lita på att myndigheter, organisationer, företag och individer gör sitt bästa för att hjälpas åt.
Genom smittskydddslagen har de enskilda individerna fått ett stort ansvar. Smittskyddslagens filosofi vittnar om något historiskt unikt. Ett land har en statsledning som litar på sina medborgare. Ytterst handlar detta om hur demokratin fungerar. Demokrati betyder frihet. Frihet betyder makt. Makt betyder ansvar. Smittskyddslagen ger medborgarna frihet och makt och därmed också ansvar. En kommande coronakommission lär också behöva granska hur

medborgarna har skött sitt uppdrag.

Olof Petersson , Statsvetare, ordförande för Maktutredningen 1985–1990

Dödligheten närmar sig normala nivåer

TISDAG 9 JUNI 2020

Dödligheten i Sverige börjar komma ner på mer normala nivåer, enligt siffror från Statistiska centralbyrån. Men statsepidemiolog Anders Tegnell tycker inte vi ska dra för stora växlar på siffrorna.

– Jag tycker det är viktigt att titta på de dödstal i covid-19 som vi fortsatt mäter upp, säger han.

Siffrorna över dödligheten i Sverige totalt låg sista veckan i

maj, vecka 22, under genomsnittet för de senaste fem åren, enligt SCB:s preliminära statistik. SCB räknar med att siffran, som vecka 22 var 1524, kommer att öka med runt 200 fall. Det skulle i så fall innebära att vi trots allt ser en viss överdödlighet även under sista veckan i maj.

Men sedan epidemin av det nya coronaviruset drog igång i Sverige har de svenska dödstalen aldrig legat under snittet. Anders Tegnell, statsepidemiolog på Folkhälsomyndigheten, tycker dock inte att siffrorna säger särskilt mycket.

– Egentligen inte. Jag tycker det är viktigt att titta på de dödstal som vi fortsatt mäter upp. Vi vill att de ska komma så nära noll som möjligt, säger han.

Hur man än mäter dödsfallen av covid-19 menar Anders Tegnell att dödstalen i det här skedet ger en dålig bild av pandemins utveckling.

– Vi vet att dödstal är en väldigt osäker siffra som har fått alldeles för mycket uppmärksamhet. Det är ofta den enda siffran som redovisas från ett land. Men många andra parametrar kan visa pandemins påverkan på ett

samhälle. Dödsfall är såklart alltid är tragiska, men de är inte hela bilden av en pandemi.
Brasilien har slutat att redovisa hur många som dör i covid-19. I Spanien har myndigheterna antagit ett nytt räknesätt, som gjort att de officiella dödssiffrorna sjunkit drastiskt. Inte heller det har så stora konsekvenser, tror statsepidemiologen.
– Det är bra om vi kan vara transparenta och dela statistik mellan länder. Men möjligen kan det här leda till att vi tittar på annat som kanske bättre speglar pandemins utveckling, säger Anders Tegnell.
Sverige har höga dödstal jämfört med resten av världens länder, sett till befolkningsmängd. 4694 personer har dött i covid-19 i Sverige.
Hur ser du på det morbida förhållandet att bilden av hur Sverige lyckats kan avgöras av hur många som dör i andra länder framöver?
– Det är ett väldigt konstigt sätt att se på det hela. Sverige har troligen en bättre förmåga att stå emot utbrott längre fram, eftersom vi har en högre

immunitet i befolkningen. Åtgärder som smittspårning och testning kan också få större effekt i Sverige. Men jag tycker inte att man ska blanda in dödstalen i det hela.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se

Fakta. Läget just nu

Ytterligare 35 personer med bekräftad covid-19 har rapporterats döda i Sverige, enligt Folkhälsomyndighetens senaste statistik. Dödssiffran steg därmed till 4 694 personer i går.

Sedan utbrottet startade har totalt 45 133 personer bekräftats smittade i Sverige, visar de senaste siffrorna.

”Utredarna har fått tag i mordvapnet”

TISDAG 9 JUNI 2020

Regeringen ska ha informerats om vad utredningen om mordet på Olof Palme kommit fram till, det uppger källor till Aftonbladet.

S-debattören Daniel Suhonen har fått information om att utredarna fått tag i mordvapnet.

– Min källa hävdar att utredarna har ett vapen, säger Suhonen till DN.

Daniel Suhonen säger att hans källa har god insikt i Palmeutredningen.

– Jag har fått uppgiften av en källa som annars har väldigt god insikt i det här fallet som jag litar på, säger han.

Det var en intervju med Palmeutredningens chefsåklagare Krister Petersson, som Radio Sweden gjort tidigare i år, som föranledde att Daniel Suhonen vände sig till källan för information, förklarar han.

I intervjun talar Krister Petersson om ”tekniska bevis” som säkrats.

Det är det som enligt Daniel Suhonens källa är mordvapnet.
– Vi har försökt återanalysera bevis som redan finns i utredningen och sedan har vi säkrat tekniska bevis och vi har frågat ut vittnen så det är en blandning av både gamla och nya saker som har lett fram till den här slutsatsen, sade Krister Petersson till Radio Sweden.
Enligt källor till Aftonbladet ska regeringen ha informerats om åklagarens beslut och vad som ligger till grund för detta, via justitiedepartementet.

På onsdag morgon ska Krister Petersson lämna besked om slutsatserna i utredningen av mordet på tidigare statsminister Olof Palme.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se

Här är bedragarnas nya metod – chocka sina offer

TISDAG 9 JUNI 2020

I ett nytt sätt att lura folk på pengar försöker bedragare chocka offren till att lämna ifrån sig kontonummer och bank-id. – En man som uppgav att han var polis sa att min son låg på operationsbordet med svåra skallskador, säger Gunila Axén på Gotland, en av flera som blivit utsatta för bedrägeriet.

Kriminalkommissarie Jan Olsson vid Nationellt it-brottscentrum kallar metoden för ”vidrig”.

Två av dem som utsatts för bedragarna är kvinnor som båda befunnit sig ensamma hemma vid tillfället. Båda fick samtalen via sina mobiler sent på kvällen. Den som ringde utgav sig vara polis och talade perfekt svenska. Klockan var 22.30 i torsdags och Gunila Axén, som arbetar som textil formgivare på Gotland, hade ätit sent när telefonen ringde. En man identifierade sig med ett svenskt namn och ett

personnummer och berättade att han var polis. Efter en stund bad han Gunila Axén att sätta sig ned.
– Mannen sa att han brukade ringa anhöriga när någon råkat ut för en olycka. Nu hade min son blivit påkörd av en alkoholpåverkad person och låg på sjukhus med skador i huvudet och skulle opereras. Jag blev chockad, berättar Gunila Axén.
Medan hon försökte samla tankarna pratade mannen på med lugn röst. Själv beskriver Gunila Axén hur hon under samtalet hade en förståndig sida som sa att hon måste ringa och kolla att det hon nyss fått veta verkligen var sant och en annan som bara ville göra allt för att hjälpa sin son.
– Är det något man är rädd för så är det att något ska hända ens barn. Det är det värsta som kan hända, säger Gunila Axén.
Efter en kort stund sa mannen att han ville vara säker på att han talade med rätt person och bad att få Gunila Axéns kontouppgifter och att hon skulle slå in sitt bank-id.
– Jag gjorde allting för att rädda min son. Jag vet ju att det finns folk som vill lura gamla damer och att man aldrig ska göra det, men

jag gjorde det i alla fall. Så jag öppnade appen och slog min kod. Efter en kort stund hade mannen och hans medhjälpare stulit drygt 30 000 kronor från två av hennes konton.
– Jag uppförde mig som en idiot, men det skulle nästan alla människor göra i den situationen. Jag kände ju att det var en bedragare, samtidigt gjorde jag som han sa. När någon målar upp en bild av ens son på ett operationsbord då gör man saker man inte hade tänkt att man skulle, säger hon.

Och Gunila Axén är inte ensam. Några dagar tidigare inträffade samma sak i Lidköping.
– Klockan var 23.30 och jag låg och sov. Då jag svarade hörde jag en man som undrade om jag kunde legitimera mig med personnummer. Sedan frågade han om jag hade en son som han nämnde namnet på och jag svarade att det hade jag, berättar Kerstin Almén.
Mannen, som även han påstod sig vara polis, bad Kerstin Almén att ta tre djupa andetag eftersom han skulle lämna ett svårt besked. Precis som vid samtalet med

Gunila Axén berättade han sedan att sonen varit med om en allvarlig trafikolycka och nu låg på operationsbordet och sannolikt inte skulle överleva.
– Jag ville inte höra mer eftersom det var så hemskt så jag la på luren flera gånger för att bli av med honom. Jag ville bara ta mig till sjukhuset. Men han ringde tillbaka 23 gånger.
Den här gången lyckades inte bedrägeriförsöket eftersom Kerstin Alméns bankkort hade gått ut och inte gick att använda.
Hur har du reagerat på det som hänt?
– Jag var i chock och den har suttit i under hela veckan. Först nu i helgen har jag kunnat sova. Under en timma var jag förvissad om att min son skulle dö.
Kriminalkommissarie Jan Olsson vid Nationellt it-brottscentrum på Noa har 28 års erfarenhet av att utreda bedrägerier. Han säger att den här typen av samtal har börjat dyka upp under de senaste veckorna:
– Ofta är det större summor de lurar folk att betala men framför allt sårar de sitt offer på ett helt avskyvärt sätt. Att ringa upp och säga att ens barn råkat ut för en

olycka och ligger på sjukhus, det är vidrigt. Jag kan inte komma ihåg något som är lägre, säger han.
Brottet kallas vishing, eller voice phishing. Han uppmanar alla som utsätts för det att polisanmäla.
– De har ofta Sverige som bas och polisen får ofta tag på förövarna, säger han.
Jan Olsson är tydlig när det gäller hur man avslöjar en bedragare:
– Om någon ringer och ber att få ditt id eller bankuppgifter då är det en bedragare. Inget företag eller myndighet ringer upp och ber dig att identifiera dig med bank-id, säger han.
– Enda gången man identifierar sig på det sättet är när man själv ringer till exempelvis banken. Kontakter utifrån ska man alltid vara misstänksam mot.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Fakta. Olika sätt som används

Phishing
Ett sätt att ”fiska” fram bankinformation för brottsliga syften.

Vishing
En bedragare kontaktar dig på telefon och utger sig vara någon annan, till exempel banken eller polisen, och vill åt ditt bank-id eller dina koder.

Smishing
Ett falskt sms med länkar till sidor där du uppmanas att uppge personliga koder, ett sätt att komma över dina pengar.

S kraftigt uppåt i ny mätning – L i svacka

TISDAG 9 JUNI 2020

Socialdemokraternas uppgång i opinionen bekräftas i SCB:s stora mätning. Väljarstödet i maj var 33,7 procent, en uppgång med 8,7 procentenheter sedan november.
Sverigedemokraterna är nere på 17,1 medan Liberalerna rasar till 3,3 procent.

Coronakrisen har skakat om opinionen. Det har synts i DN/Ipsos återkommande mätningar under våren. Det slås också fast i Statistiska centralbyråns (SCB:s) undersökning som görs två gånger per år och är den största i sitt slag. Den stora vinnaren är Socialdemokraterna, vars notering på 33,7 procent är den högsta hos SCB sedan partiet återerövrade statsministerposten 2014. Det är en uppgång med 5,4 procentenheter sedan valet 2018. Jämfört med förra mätningen i november ökar partiets väljarstöd med 8,7 procentenheter.

Partisekreterare Lena Rådström Baastad (S) vill ändå inte jubla över framgången.

– Det är ett exceptionellt läge som har varit och Sverige befinner sig fortfarande i kris. Jag tror att det är för tidigt att dra några politiska slutsatser av den här mätningen. Nu är det fortsatt fokus på att minska smittspridningen och att skydda svenska jobb och svensk ekonomi, säger hon.

Uppgången för S är enligt SCB en statistiskt säkerställd förändring, vilket även gäller SD:s tillbakagång sedan november. SD

hade då 22,7 mot 17,1 procent i maj.
Andra partier med statistiskt säkerställda nedgångar sedan november är Centern som får 6,0 procent (–1,4), L 3,3 (-0,5) och MP 4,1 (–1,1).
Den enda säkerställda uppgången jämte S sedan SCB:s förra mätning står M för (+1,7 procentenheter). Även i DN/Ipsos mätningar under våren är det främst dessa två partier som har stärkt sitt väljarstöd. Stödet för M är i maj 20,1 procent, i nivå med valresultatet 2018.

Partisekreteraren Gunnar Strömmer ser en del av förklaringen till uppgången i hur Moderaterna har förhållit sig till coronakrisen.
– Vi gläds åt att vi har haft ett växande väljarstöd under en längre tid. Vi har valt den självklara vägen i en kris för landet, nämligen att lägga allt annat åt sidan och göra allt vi kan för att hjälpa till att hantera och förhoppningsvis lösa den här svåra krisen, säger Gunnar Strömmer.
SCB-mätningen bekräftar att Liberalerna har en djup svacka.

Även med hänsyn taget till felmarginalen (+/- 0,5 procent) ligger L som enda parti under riksdagsspärren.
– Det är klart att det är tungt och det har varit tungt en längre tid. Det finns bara en lösning och det är att leverera politik som ger förtroende och då måste vi lyssna på väljarna och ge svar. Det har vi inte gjort tillräckligt men vi kommer att se till att vända på det här, säger partisekreterare Juno Blom (L).
Förändringarna för Kristdemokraterna (väljarstöd 6,4 procent) och V (8,2) sedan november är så små att de inte är statistiskt signifikanta.
De största väljarflödena till S sedan förra mätningen kommer från de som då inte uppgav något parti (2,6 procentenheter) samt från SD (1,8). Men S har netto tagit väljare från alla andra partier utom L det senaste halvåret.
SD har tappat lika mycket till M som till S vilket är i princip hela förklaringen till Moderaternas uppgång.
Skillnaderna mellan kvinnors och mäns partisympatier fortsätter att vara stora. Om de kvinnliga rösterna avgjorde så skulle de tre

rödgröna partierna ha en egen majoritet på 53,3 procent. Däremot är den manliga dominansen stor inom SD:s väljarkår (23,1 procents väljarstöd jämfört 11,1 bland kvinnor). Januarikvartetten (S, MP, C och L) får i mätningen 47,1 procent av väljarstödet medan M, KD och SD samlar 43,6.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se
Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

Fakta. Så gjordes undersökningen

SCB har under perioden 29 april till 27 maj intervjuat 9 208 slumpmässigt utvalda personer med rösträtt i riksdagsval. Intervjuerna har skett både per telefon och i form av en webbenkät.
Det totala antalet svarande är 4 888, vilket motsvarar 53,1 procent.
Frågan som ställdes var: Vilket parti skulle du rösta på om det vore riksdagsval någon av de närmaste dagarna?

Förstörelse och bränder i olika delar av staden

TISDAG 9 JUNI 2020

35 anmälningar om bland annat våldsamt upplopp, blåljus-sabotage och misshandel gjordes efter uppploppet. Fem personer anhölls, varav två släpptes senare under måndagen.

Det var oroligt i stora delar av Göteborg under söndagskvällen och natten till måndagen efter att demonstrationen till stöd för Black Lives Matter-rörelsen upplösts.

– Det var i samband med det som det blev våldsamt upplopp på bland annat Götaplatsen, vid Stora teatern och även i Nordstan där dörrar har sparkats upp och rutor krossats, säger Anna Göransson, presstalesperson för polisen i region väst.

På måndagsmorgonen hade 35 anmälningar gjorts. De gäller bland annat våldsamt upplopp, flera fall av skadegörelse, våld mot tjänsteman, våldsamt motstånd, misshandel och blåljussabotage. Tre personer har anhållits.

Senare under natten till måndag sattes 29 fordon i brand på centrala Hisingen. Förutom fordon sattes även sopstationer och containrar i brand. Bränderna skedde i Backa, Kvillebäcken och Tuve.

Inrikesminister Mikael Damberg (S) kommenterade oroligheterna på måndagsmorgonen.

– Jag noterar att det började som en fredlig demonstration. Sedan finns det enskilda individer eller grupperingar som tagit tillfället i akt att skapa väldigt mycket stök på stan, som attackerat poliser och vandaliserat, säger han.

Johan Forsell, rättspolitisk talesperson för Moderaterna, kallar skadegörelsen och attackerna mot polisfordon för patetiska.

– Det här är inte aktivister, det är kriminella. De ska bli lagförda för det de gjort, säger han.

Lovisa Herold
lovisa.herold@dn.se

”Mannen i vitt” träder fram: Jag var inte rädd

TISDAG 9 JUNI 2020

Göteborg. Murphy Alex lyfts fram som en förebild, efter att fångats på film när han ensam grep in mot vandalerna i Göteborg. DN har träffat ”mannen i vitt”.

Han syns på en film från Fredsgatan i centrala Göteborg som delats på sociala medier och fått enorm uppmärksamhet. Den utspelar sig i svallet efter Black lives matter-manifestationen på Heden och visar bland annat hur en ung man svingar ett bordsunderrede mot ett butiksfönster.

Då kommer en ensam man i vit tröja och tar tillhygget från honom. När resten av mobben stormar mot ingriparen står han lugnt kvar och argumenterar med dem. Efter en stund backar den aggressiva hopen. Filmen slutar.

Mannen i vitt är Murphy Alex.

På sociala medier hyllas han rikligt. Göteborgsrektorn Hamid Zafar lägger ut filmen med texten:

”Detta är kyla och civilkurage personifierad.”
En som kommenterar inlägget är före detta vice generalsekreteraren för FN, Jan Eliasson: ”Mannen i vitt är beundransvärd. Sorgligt att han är ensam. Ändå gör han mer än alla de andra tillsammans för kampen mot rasism.”
Många vill kora mannen – vars identitet först inte var känd – till ”Årets Göteborgare”. Bland dem, kommunstyrelsens ordförande i Göteborg, moderaten Axel Josefson: ”En stark kandidat. Hjälp till att hitta honom!”

Göteborgs-Posten var först med att lokalisera Murphy Alex. När DN kommer hem till honom är TV4 också på plats. Alla frågar vi om han inte var rädd.
– När du står mitt i en sådan situation känns det inte farligt. Jag gick inte dit för att dö, eller skada mig, men jag såg något som var fel och gick fram för att fråga vad de gjorde.
Skulle du rekommendera mig att gå in likadant?
– Ja, bara för att någon håller i en sten betyder det inte att han tänker krossa ditt huvud med den. Jag tror alla kan göra det jag

gjorde. Människor som är arga är inte vana vid att folk frågar dem hur de tänker. Det var det enda jag gjorde. Höll mig lugn och ställde frågor, säger han.
Nigeriafödde Murphy Alex flyttade till Sverige från London för fem år sedan och har egen erfarenhet av rasism.
– Jag var på manifestationen för att bli inräknad. Jag ville att min höjda näve skulle vara med. Min grundinställning är att om jag inte kan ändra en sak, slåss jag inte mot den. Då backar jag undan och låter den bli en erfarenhet, som jag kan lära mig av. Men i går kände jag att jag kunde göra skillnad.
Det finns fler filmer från söndagen som fångat Murphy Alex när han griper in för att stoppa vandalerna. På en film från en annan del av den centrala staden syns han springa ifatt en person som greppar efter en gatsten. Murphy avbryter också detta.
På måndagsmorgonen blev han chockad när han förstod hur stor uppmärksamheten var.
– Människor jag inte hört av på många år har skrivit till mig nu. Och FN:s vice

generalsekreterare ... Jag uppskattar det verkligen. Från djupet av mitt hjärta.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Allt färre utlandsfödda som går med i facket

TISDAG 9 JUNI 2020

Andelen utrikesfödda arbetare som är med i fackförbunden har blivit betydligt lägre, skriver fackförbundstidningen Arbetet. 2006 var andelen svenskfödda och utrikesfödda arbetare inom facket lika stor, med 77 procent som genomsnittlig organisationsgrad för grupperna. Nu har engagemanget sjunkit överlag. Andelen svenskfödda har

sedan 2006 minskat med 13 procentenheter – jämfört med andelen utrikesfödda, som sjunkit med 26 procentenheter.
Hemtjänst, taxi, hotell och restaurang är branscher som utrikesfödda ofta jobbar i. Valet innebär ofta ensamarbete och det finns inte alltid fackklubbar. Inom hotell- och restaurangbranschen har andelen sjunkit från 52 procent till 27 procent.
TT

Så ska BRA gå bra igen

TISDAG 9 JUNI 2020

Flygbolaget BRA börjar flyga igen efter sommaren, men kommer framöver att ha klart färre destinationer och kanske bara hälften så många anställda.

– Branschen kommer nog aldrig att nå tillbaka till en gammal nivå, Men nu får vi chansen att börja om helt, då finns inga heliga kor, säger vd Geir Stormorken.

Del 2. I serien Framtidens företagande pratar DN:s Hans Strandberg med näringslivets ledare om nystarten efter krisen.

I april skulle BRA ha startat en linje till norska Torp, i samarbete med Wideroe. Det hade varit bra inte minst för Geir Stormorken som är veckopendlare och har kontoret på andra sidan vägen från Bromma flygplats.
Så blev det inte, han får fortsätta att flyga hem med konkurrenten SAS från Arlanda. Ett virus kom emellan och gjorde att BRA sade upp 580 av 600 anställda och nu har alla tolv plan avställda på Ängelholms flygplats.
– Vi räknar intäkter som ett index mot utfallet året före. I februari var det uppemot 90 procent, tre veckor in i mars var siffran 3 procent, säger han.
I alla andra branscher skulle man kalla detta kraschlandning:
– Alla förutsättningar ändrades helt, vi fick lära oss att ta nya beslut varje timme. Samtidigt som vi skulle lugna anställda och kunder såg vi affären åka ner i källaren. Vi började med korttidspermittering, men utan intäkter blev det ohållbart, säger

kommersiella chefen Ulrika Matsgård.
För att undvika konkurs ansökte företaget om rekonstruktion hos Stockholms tingsrätt i början av april. Det innebär att att företaget förhandlar om skuldnedskrivning hos kunder och leverantörer. Tanken är att rädda så mycket tillgångar att det går att få upp planen igen.
I sommar kommer BRA att marknadsföra resor i ett samarbete med Amapola, som med egna plan ska trafikera fem destinationer. I början av september ska man börja sin egen trafik.
– Vi planerar att börja flyga på Visby, Malmö, Umeå, Göteborg och Ängelholm, som vi hoppas finns kvar som flygplats då. Kanske att vi i slutet av 2021 kan nå någorlunda omfattning igen. Men det nya normala tror jag blir 75 procent av dagens nivå, säger Stormorken.
Sedan ska successivt följa Halmstad, Kalmar, Växjö, Ronneby och Sundsvall. Det är mer osäkert om man kommer att återuppta flygningarna till

Kristianstad, Trollhättan Östersund och Örnsköldsvik.
– När hela branschen krymper jag tror att vi får vänja oss vid att vissa orter bara kommer att ha flyg om de får någon typ av stöd, säger han.
Ulrika Matsgård menar att rekonstruktionen ger bolaget en ”paus”, ett ”gyllene tillfälle” att omvärdera precis allt:
– Vi måste upprätthålla samma service fast bli effektivare. Det innebär att vi måste satsa mer på digitalisering, jobba med nya partners, hitta nya erbjudanden och nya sätt att sälja. Och vi måste bli färre.
Följdfrågan, ”hur mycket färre?”, tar Geir Stormorken hand om:
– Det ”nya BRA” kommer att ha några hundra anställda, kanske hälften mot i dag. Och det kommer att bli en helt ny organisation, med nya sätt att arbeta. Delar av flygbranschen har varit lite av en skyddad verkstad, säger han.
Det betyder för höga pilotlöner?
– Nej inte alls, det betyder att det av olika orsaker blir för lite arbetstid.
Och så höjer ni biljettpriserna?

– Det skulle vara bra för oss förstås, men jag tror inte att resenärerna accepterar en väsentligt högre kostnad.
Bolaget har numera tolv plan av samma typ, turbopropellermodellen AR 72-600, medelåldern är två år. Det anses vara världens mest bränslesnåla plan för regionalflygningar, i fjol började bolaget att klimatkompensera alla flygningar och var enligt egna siffror punktligast i världen.
– Vi har också en lojal kundbas, ett starkt varumärke, så vi har mycket bra att bygga nytt utifrån. Jag tror att vår miljöprofil kommer att bli ett ännu starkare konkurrensmedel framöver, säger Ulrika Matsgård.
När BRA når sitt nya normalläge i slutet av nästa år tror Geir Stormorken att omsättningen ligger runt 1,2 miljarder kronor. Det är hälften mot i fjol men då ingick också bland annat ett antal jetflygplan som man inte längre har kvar.
– Vi måste bli lönsamma, det har varit lite skralt med den saken. Men vi kan nog expandera igen, fast mycket selektivt, genom att

utnyttja våra plan även i grannländerna, säger han.

Och när kan du pendla hem från Bromma?

– Kanske efter tolv månader räknat från nystarten i september.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Bildades genom en fusion av flera bolag

2016 skapades BRA genom en sammanslagning av flera regionala flygbolag, bland annat Malmö Aviation.

Företaget ägs av den norske affärsmannen Per G Braathen genom investmentbolaget Braganza.

Bolaget svarade före pandemin för cirka 30 procent av svenska inrikesflygningar, och hade drygt 600 anställda. Nu finns bara 20 kvar, som bland annat sysslar med att hålla flygtillstånden aktuella.

”Det finns ett uppdämt behov av konsumtion”

TISDAG 9 JUNI 2020

Skandiabankens vd Johanna Cerwall tror att hävda reserestriktioner kommer att släppa loss en del av det ”tvångssparande” som pandemin lett till.

– Det finns nog ett uppdämt önskemål att unna sig traditionell konsumtion, men jag tror att de flesta gör det på balanserat sätt, för osäkerheten finns kvar.

Skandiabanken har kunnat studera hur deras 350 000 lånande och sparande privatkunder hanterat sin ekonomi under pandemin. En förändring är att många har byggt upp en tydligare buffert, som inte är beroende av kraftiga börssvängningar.

Bufferten har kunnat växa eftersom svenskarna inte kunna konsumera ”normalt”, Johanna Cerwall kallar detta ”passivt tvångssparande”.

– Det finns ett uppdämt behov av konsumtion, men jag tror att de flesta behåller en lagom mix av att spendera och lägga på hög, eftersom läget fortfarande är osäkert.

Hon tror att det passiva sparandet kan vara ett sätt att få i gång Sverige igen:

– Svenskarna vill kunna besöka sina nära och kära, gå på restauranger, museer. Den dag de känner sig bekväma kan många företag ganska snabbt känna av en återhämtning. Men det kräver samtidigt att stödåtgärderna gör verkan.

Skandiabanken såg att kunderna flyttade mer pengar än vanligt från fonder till sparkonto i början av pandemin, men en del av dem har sedan flutit tillbaka. Inte heller har det varit rusning till att binda räntorna.

– Det vi ser är att många utnyttjar rätten till amorteringsfrihet. Jag hoppas att Finansinspektionen tänker sig noga för innan man återinför sina strikta och komplicerade regler. Både vi och kunderna gillar amortering, men det behövs ett regelverk som ger flexibilitet för varje låntagare.

Banken gjorde tidigare en undersökning som visade att en stor del av svenskarna kan klara sina boendekostnader även om en i hushållet blir arbetslös.
– Men här finns stora skillnader – är du ensam och arbetslös och nyss skaffat ett boende kan det bli svårt. Ingen bank vill sätta folk på bar backe, då försöker vi hjälpa till med till exempel uppskov med räntebetalningar.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Sverige ska skyddas mot utländska uppköp

TISDAG 9 JUNI 2020

Ny lagstiftning ska förhindra försäljning av svenska verksamheter till främmande makt om det riskerar skada Sveriges säkerhet. Coronapandemin har enligt regeringen påskyndat behovet av en ny lag och regeringen siktar på att lagstiftningen ska kunna träda i kraft efter sommaren.

– Den stora skillnaden efter sommaren blir att framför allt

säkerhetspolisen kommer att ha en möjlighet att kunna stoppa de mest skyddsvärda sektorerna från att köpas upp av oönskade investerare, säger utrikeshandelsminister Lena Hallberg.

I höst börjar en förordning tillämpas inom EU om granskning av utländska direktinvesteringar i unionen. Syftet är att skapa ett rättsligt ramverk. Det är den förordningen som kräver förändringar i den svenska lagen. Och som lett till att regeringen utsett Inspektionen för strategiska produkter, ISP, till Sveriges så kallade kontaktpunkt, där information ska delas med EU.

Bland annat får ISP befogenhet att hämta in vissa uppgifter om utländska investerare och ett svenskt bolag om en investering bedöms riskera säkerheten.

– Förslaget går ut på att det införs en skyldighet för den som bedriver verksamhet som omfattas av säkerhetsskyddslagen att samråda med tillsynsmyndigheten innan en överlåtelse. Myndigheterna ska få besluta om en överlåtelse inte får genomföras, beskriver

inrikesminister Mikael Damberg, den nya ordningen.
Andra EU-länder som Tyskland och Frankrike har sedan tidigare en tuffare lagstiftning på området. Skärpningen har skett sedan framför allt kinesiska bolag blivit mer aktiva och visat intresse för strategiska uppköp i Europa.
Säkerhetspolisen har sedan tidigare identifierat riskerna för uppköp även av svenska företag inom kritisk infrastruktur och säkerhetskänslig teknik.
Men exakt vilka sektorer som nu ska räknas som känsliga, där utländska investeringar kan få negativa följder för säkerheten, får Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, i uppdrag att utreda. Liksom att beskriva säkerhetsriskerna och de investerare som bedöms utgöra en säkerhetsrisk.
Klart är att coronapandemin ökat riskerna för svenska bolag att hamna i ekonomiska svårigheter och därmed bli attraktiva mål för utländska investerare, enligt Lena Hallberg.

Har Sverige varit naivt tidigare, som saknat den här lagstiftningen?

– Vi har ganska länge sett ett behov av det här, och att kunna

förbjuda ett uppköp. Men det är en balans också. För vi har även blivit väldigt gynnade av utländskt kapital. Bara förra året kom 200 miljarder kronor in i Sverige, säger Lena Hallberg.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Nöjesparkerna kräver regeringen på svar

TISDAG 9 JUNI 2020

Landets nöjesparker ekar tomma – och ovissheten om öppning spökar. Nu kräver aktörerna svar från regeringen. Nöjesparkerna har fått nog. Parks and Resorts, Gröna Lund, Skara Sommarland och Liseberg skriver tillsammans ett krav till regeringen på Dagens industri, för att få besked om när de får öppna parkerna.

I debattartikeln beskrivs skälet till att nöjesparkerna inte fått öppna som ”en ovanligt trubbig lagstiftning och tillämpning av densamma”.
Problematiken ligger i att nöjesparkernas tivolinöjen, faller under ordningslagen och förordningen om allmänna sammankomster och offentliga tillställningar, vilket i dagsläget inte tillåter fler än 50 personer, enligt Janne Nilsson, vd på Skara Sommarland.
TT

Icas försäljning ökar i coronakrisen

TISDAG 9 JUNI 2020

Försäljningen i livsmedelskedjan Icas butiker steg med 7,9 procent till 11,2 miljarder kronor i maj jämfört med samma månad i fjol.
I jämförbara butiker var ökningen 7,7 procent, skriver Ica i ett pressmeddelande.
För perioden januari–maj har Ica därmed ökat försäljningen med 7,7 procent jämfört med samma period i fjol eller 7,4 procent i jämförbara butiker.TT

”Ny reform med läkare behövs”

TISDAG 9 JUNI 2020

SVAR DIREKT.

Det intressantaste med Gert Alabys utsaga är att Läkarförbundet krävde och fick igenom att mina kolleger inte skulle följa med till kommunerna. Att det ledde till en lag om anställningsförbud kan mycket väl vara korrekt, men ändå svårbegripligt överdrivet.
Mina egna iakttagelser är gjorda under lång tid. Redan när reformen sjösattes 1992 kallade vi den ”vänlig vanvård”. Enligt min egen erfarenhet blev det nog så.
Ett problem är att kommunerna, som ska betala för utbildning med mera, inte vet vad som saknas i framför allt kunskap. De saknar medicinskt kompetens och vill samtidigt inte bli styrda att beställa något de inte förstår.
Jag har i mitt gamla hemlän aktivt förvandlat ambulanstjänsten från transport till avancerad sjukvård. Om man vill är det inte svårt att göra samma sak med kommunernas vårdanställda. Kanske är det ett sätt att öka

status och arbetsglädjen hos de aktiva i vården? Men det kostar något och tar tid.
Något bättre än ädelreformen förtjänar vi. En ny reform med läkare borde vara självklar.
Johan Fischer, leg läkare, Nyhamnsläge

”Ädelreformen försämrade inte sjukvården till äldre”

TISDAG 9 JUNI 2020

I en insändare (4/6) hävdar läkaren Johan Fischer att den så kallade ädelreformen, som genomfördes 1992, är orsaken till att coronaviruset spridit sig i äldreomsorgen. Men det stämmer inte.
I Norge, som har sjukhem med en organisering liknande Sverige före ädelreformen, har andelen bland döda i covid-19 som fått

äldreomsorg hittills varit högre än i Sverige. De norska sjukhemmen har större andel sjuksköterskor i personalen och närmare koppling till läkare än i Sverige.
Ändå har 60 procent av de avlidna i covid-19, mot 50 procent i Sverige, varit äldre i särskilt boende. Däremot har Danmark, som har en socialt präglad äldreomsorg, lyckats bättre med 30 procent av dödsfallen bland personer i äldreboende. Detta framgår av en artikel på Dagens Arena (4/6) där Marta Szebehely, professor emeritus i socialt arbete med inriktning mot äldre, intervjuas.
Orsaken till dödsfallen på äldreboenden har nog främst att göra med att där bor de allra sköraste, äldsta och ofta multisjuka medborgarna. Snittåldern vid inflyttning är 86 år. Även utan covid-19 dör cirka hälften inom ett år efter inflyttning.
Säsongsinfluensa och vinterkräksjuka medverkar varje år till att fler äldre avlider vid dessa boenden. Det är därför inte förvånande att en stor andel av de som avlidit i covid-19 i alla EU-

länder är just de allra äldsta. Men uppenbart har vi i Sverige vid några tiotal av landets 2 700 äldreboenden inte lyckats hantera smittspridningen, och alltför många har avlidit.
Fischer beskriver inte ädelreformen korrekt. Syftet med reformen var att integrera den basala hälso- och sjukvården (primärvården) med socialtjänstens äldreomsorg.
I förberedelserna inför reformen var avsikten att läkarna skulle med till kommunerna, men eftersom Läkarförbundet starkt motsatte sig detta blev det inte så. Kommunernas ansvar begränsades till hälso- och sjukvård upp till sjuksköterskenivå.
I stället har regionerna fortsatt samma ansvar att ge en god hälso- och sjukvård till äldre som får äldreomsorg som till andra medborgare. Det är inte begränsat till enskilda läkarbesök. Likaså har regionerna det fulla ansvaret för smittskyddet.
Den tillsyn som Inspektionen för vård och omsorg ska göra av landets äldreboenden får visa vad som brustit i vården och omsorg om äldre. Mycket talar för att

merparten ligger på regionernas ansvar – smittskyddet, primärvårdens läkare, samt geriatrik och akutsjukvård. Kommuner och regioner har missat ifråga om skyddsutrustning. Dåliga arbetsvillkor och anställningsförhållanden för undersköterskor har sannolikt också bidragit. Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen har också gjort allvarliga fel, inte minst när det gäller behovet av skyddsutrustning för personalen.

Gert Alaby, Bromma, före detta programchef på Kommunförbundet och samordnare för äldrefrågor på Socialstyrelsen

Helmi, 98: ”Låt mig bara få dö här hemma, vad ska jag till sjukhus att göra?”

TISDAG 9 JUNI 2020

Helmi, 98, hade bara en enda önskan. Att få dö hemma, i lugn och ro i sin ljusa lägenhet i Skärholmen. Lyhördheten hos - Susanne i hemtjänsten och sjuksköterskorna i ambulansen som kom hem till Helmi gav henne möjligheten att få sin sista vilja uppfylld.

– Vad ska jag till sjukhus och göra? Och vad gör det då, om jag dör? Jag är så gammal och krokig nu, så vad gör det… Det sa Helmi strax innan hon gick bort, måndagen den 11 maj 2020.

– Döden. De säger att den har blivit mer närvarande nu, med covid. Och så är det nog. Eller… det är mer som att… Plötsligt syns den, på ett annat sätt. För sanningen är ju att den funnits här hela tiden, eller hur Helmi?

Helmi Leis, snart 98 år gammal och 31 kilo lätt, tittar på Susanne, nickar och svarar:

– Ja du, kära barn, så är det.

Det är Susannes Ek Karlssons födelsedag. Hon fyller 55 år i dag. Det är lördag, tidigt i maj. Kvällen är snart här och från Helmis balkong ser man hur skymningen sveper in ovanför hustaken i Skärholmens centrum.
Helmi sitter på en stol vid ett bord. Hon är fin i håret, det är tvättat och nylagt. Susanne, som arbetar inom hemtjänsten i Stockholms stad, borde ha gått hem för länge sedan, men det har hon inte gjort, för Helmi är mest sannolikt på väg att dö.

– Och det vet du gumman, att inte lämnar jag dig ensam här då, säger hon till Helmi.
– Oj, oj, oj, sån tur jag har, säger Helmi, att just du är här just nu.

○ ○ ○

Samma lördag, det är förmiddag. Susanne kommer till jobbet. Hon ska arbeta ett pass, sedan ska hon åka hem och äta den födelsedagsmiddag som hennes dotter förberett.
Men det kommer inte att bli så. För när hon kommer hem till Helmi (”min lilla, fina gumma”, som hon kallar henne) mår inte

Helmi så bra. Hon bara ligger. Hon har feber. Kan inte röra ena armen. Stroke? En ny tia? Covid-19?
– Jag tänkte, åh nej, inte sjukhus nu igen. Helmi fick en tia, (en kortvarig blodpropp i något av hjärnans blodkärl), för ett par veckor sedan. Hon kom hem från Dalens sjukhem för bara några - dagar sedan, hon fick fin vård där, säger Susanne.
– Hon testade negativt för covid-19 innan hon kom hem för bara några dagar sedan, det kändes bra. Ska hon behöva åka in igen nu, tänkte jag, och riskera att bli smittad igen? fortsätter hon.
Susanne ringer 1177 för att få råd. De säger att det bara är ambulans som gäller, personalen på 1177 ringer själva 112.
– Det är så de gör, konstaterar Susanne.

○ ○ ○

När specialistsjuksköterskan Eva Sköld och sjuksköterskan Pierre Sannemo i Falck ambulans 332-8260 får larmet har de precis lämnat en patient på Södersjukhusets nya akutmottagning. Tanken på lunch

har slagit dem, men det blir inget med det. Larmet från Skärholmen är ett prio 2 larm, de åker söderut, utan blåljus.
I full skyddsutrustning knackar de på Helmis dörr, de blir insläppta av Susanne.
– Hej Helmi, jag är sjuksköterska och kommer från ambulansen, säger Pierre och söker hennes blick där hon ligger i sin säng.
– Hur har du det, Helmi?
– Ja, inte är det mycket med mig heller. I går mådde jag bra. Då var jag så duktig, jag kokade kaffe och hemtjänsten hjälpte mig att tvätta håret, svarar Helmi.
Hennes vitalparametrar – andning, puls, blodtryck, syresättning – talar sitt tydliga språk.
Helmi är på väg att gå bort, somna in.
– Jag vill inte till sjukhus, säger Helmi. Jag vill somna här. Susanne har varit med förr. När det bara är så, att livet är slut.
– Jag tror att många gamla skulle vilja dö hemma, om de bara förstod att man faktiskt får det och att man kan få jättefin vård hemma, säger hon.
– Men vi stöter ofta på patrull, trots att många runt en gammal

döende människa ofta vet att han eller hon vill dö hemma så fallerar det. Någon i den gamles närhet – en anhörig, kanske någon personal inom hemtjänsten – blir rädd, eller är rädd för att göra fel. Då ringer man 112 och så kommer ambulansen och hämtar.
– Och så dör de på en bår i ambulansen. Eller ensamma i en korridor på akuten där de inte inte riktigt vet vad de ska göra av gamla människor som håller på att dö, eller så förstår personalen på akuten inte att de är på väg att dö.

– Jag tycker det är helt oacceptabelt. Och inte pratar vi om det heller…

○ ○ ○

Pierre Sannemo och Eva Sköld från ambulans 332-8260, har förstått.
De pratar lugnt med Helmi, stämmer av med henne flera gånger. De skaffar sig också en bild av Susanne. Hur kan hon vara så säker på att Helmi vill dö hemma? Hur väl känner Susanne Helmi? Vad säger de anhöriga?
– Du får stanna hemma Helmi, säger de till henne efter att ha

ringt till läkaren på SOS Alarm som gett dem mandat att lämna kvar patienten.
De vet att Susanne kommer att stanna kvar hos Helmi. De skulle aldrig – varken vilja eller få – lämna en döende människa i hemmet utan att det hade varit säkerställt.
Så de far iväg på nästa larm, utan Helmi. En jourläkarbil ska skickas dit lite senare på dagen, för avstämning.
Kvar i lägenheten blir Susanne. Hon ringer sin chef och trygghetsjouren för att se om det går att få beviljat vak under lördagsnatten. Svaret blir nej, de kan bara se till att hon får tillsyn.
– Då stannar jag hellre här själv hela natten. Jag kan inte lämna henne här. Om det är professionellt eller oprofessionellt av mig, det vet jag inte. Men den dagen jag inte har något hjärta längre, då ska jag nog säga upp mig.
Oavsett arbetstidens slut, oavsett födelsedagsmiddagen som inte kommer att bli av – Susanne tänker stanna.
– Och så frågade jag Helmi igen – att om du blir sämre igen, ska vi

ringa efter ambulansen då? Hon sa nej.

○ ○ ○

Lördag kväll. Här sitter Helmi vid bordet. Hon har ätit lite. Vi pratar. Hon berättar att hon kom till Sverige från Estland 1944, som barnflicka. Att hon trivts här, hon har jobbat i vården, på Vårbergs sjukhem. Innan arbetade hon en sväng på lasarettet i Sollefteå. Hon och hennes man, som gick bort för många år sedan, fick aldrig några barn.

– Jag har en svägerska i Estland. Men hon är lika knackig som jag. Men jag ska försöka ringa och tala om för henne hur det är innan jag går bort, säger hon och skrattar.

Jourläkaren har varit förbi. Susanne är upprörd. Läkaren betedde sig inte okej, säger hon.

– Han tittade på Helmi och sa att åker du inte till sjukhus så dör du om två tre timmar. Så nu har hon fem minuter kvar att leva…

Men Helmi tänker inte åka någonstans. Efter att jourläkaren lämnade henne stack han in ett kuvert med fyra penicillintabletter genom brevinkastet.

Några timmar senare visar det sig att jourläkaren också har skrivit

en remiss till ASIH, regionens team för avancerad sjukvård i hemmet.
– Det hade han i alla fall gjort och det var väldigt bra, säger Susanne.
Hon vet att när ASIH tar över ansvaret så kommer det att bli bra.
Vad sa du då, Helmi, när doktorn sa att du skulle dö?
– Ja, jag sa vad gör det då, om jag dör? Nej, jag vill inte till sjukhus. Jag är så gammal, vad ska de göra? Helst vill jag somna här bara. Jag lever nu, men kanske inte i morgon bitti, det vet man aldrig.
– Och jag har ju Susanne, hon är här hos mig. Jag är så glad att hon finns, hur skulle jag klara mig utan henne? Hoppas jag inte har smittat henne nu, med corona…
– Det har du inte, Helmi, säger Susanne. Du har testat negativt. Det är kanske jag som smittar dig, ser du, jag har tagit på mig ett visir.
Susanne kommer att stanna hos Helmi så länge det behövs. Oavsett om hon får betalt eller inte.
– Jag är glad att vi lyckades övertyga jourläkaren om att Helmi skulle få bli kvar här. Han skrev ut

penicillin, hon har haft feber, kanske är det penicillinet som redan verkat eftersom hon är så pigg nu.
Helmi vinkar hej då när vi går.
På söndagen kommer ett team från ASIH, en läkare och en sjuksköterska. Helmi blir inskriven, hon säger till ”doktorn” att hon ligger bra där hon ligger.
Ett nytt coronatest tas, hon har fortfarande lite feber, orkar mindre och mindre.
Redan vid provtillfället uppfattar Susanne att sjuksköterskan inte är riktigt nöjd med provet som tagits. Kom hon tillräckligt långt ner?
Susanne har hittills utgått från att Helmi inte är smittad, eftersom testet som är mindre än en vecka gammalt sa så. Sedan ambulansen var här i lördags har hon dock använt skyddsutrustning.
– Det är en riktig tankeställare, det där med testerna. Vi har haft flera fall där vi förstått att det inte går att lita på dem, brukare som friskförklarats som visat sig vara sjuka, tester som säger det är inte covid, och så är det det. Vi måste vara väldigt uppmärksamma, säger Susanne.

Hon tillbringar många av nattens timmar på Helmis balkong. Hon hör henne andas.

○ ○ ○

Det blir måndag, den 11 maj. På morgonen kommer en sjuksköterska från ASIH och tar om provet. Några timmar senare kommer Marie Aastrup, specialistläkare vid ASIH Stockholm Södra.

Det är förmiddag och Helmi ser ut att sova. Marie Aastrup känner på hennes smalben. De kallnar under knät.

– Var inte orolig Helmi, säger läkaren, du ska få vara kvar här, i lugn och ro, säger Marie.

I trapphuset krånglar hon av sig skyddsutrustningen enligt konstens alla regler, sätter sig på huk och skriver journal.

Susanne är trött, hon har varit här nu, hemma hos Helmi, sedan i lördags morse. Hon har fått biståndshandläggaren att godkänna att Helmi ska få vakande personal hos sig under natten, själv tänker hon gå hem klockan 16, när hon slutar.

– Men jag kommer tillbaka imorgon, Helmi, säger hon.

Helmi tittar försiktigt upp.
När klockan närmar sig 16 och avlösningen precis har kommit hör Susanne att Helmi börjar andas annorlunda.
Susanne vet vad det betyder.
Helmi somnar in precis innan klockan slår fyra. Både hon och Susanne fick precis som de ville. Helmi fick dö hemma, Susanne fick vara där.

○ ○ ○

Några dagar senare säger Susanne att det som hände Helmi under hennes sista dagar i livet bekräftat för henne att det hon tänkt i många år, att hon själv också skulle vilja dö hemma.
– Jag vill inte bli kastad hit och dit och körd med ambulans eller lagd i någon sjukhuskorridor när det inte längre finns någonting att göra.
– Du vet, de här sista dagarna, timmarna. Låt mig bara få vara, älska mig bara – precis där jag ligger.
Det sista coronatestet som gjordes på Helmi visade sig vara positivt. Det är omöjligt att säga om det bidrog till hennes bortgång.
Det visar dock på hur svårt det är att exakt veta om de tester som tas

ger ett 100-procent säkert resultat. Hur testerna genomförs spelar in, men också om patienten vid testtillfället har några symtom.

Ulrika By
ulrika.by@dn.se

”Åk inte till Sandhamn för att fira midsommar”

TISDAG 9 JUNI 2020

En ny skärgårdstaxiapp ska göra det enklare och säkrare att ta sig ut i skärgården. Samtidigt varnar skärgårdslandstingsrådet för att fira midsommar på stora festplatser.

– Det är inte tillrådigt att åka till Sandhamn för att fira midsommar som vanligt, säger

Gustav Hemming (C), skärgårdsregionråd.

Trycket på skärgårdsbåtarna är redan stort och väntas explodera till midsommar. Både Waxholmsbolaget och Strömma kör maximalt antal turer men tar bara hälften så många resenärer som vanligt på grund av smittorisken.

Strömma erbjuder förbokning. Men Waxholmsbåtarna är kollektivtrafik som inte går att förboka annat än för bofasta och de senaste helgerna har flera avgångar fulla.

För att underlätta för folk att ta sig ut säkert i skärgården redan till midsommar rivstartas en skärgårdstaxiapp som egentligen skulle lanseras först nästa år.

– På grund av coronakrisen trycker vi på gasen redan nu. Vi måste hitta ett säkrare sätt att ta sig ut i skärgården. Det är jätteviktigt med smittskyddet, det är jätteviktigt med hemester och det är viktigt att ha ett levande näringsliv i skärgården, säger regionlandstingsråd Gustav Hemming (C).

Skärgårdsregionrådet medger att det är en svår balansgång att

rädda såväl besöksnäring, hemesterplaner som människoliv.
– Det handlar om att se till att skärgården får lagom många besökare. Det här är kanske inte året då man ska göra en båtutflykt över en dag. Utan snarare hyra en stuga och ha en längre hemester, säger Gustav Hemming.
Han höjer också ett varnande finger för att fira midsommar på de mest populära festplatserna.
– Det är inte tillrådigt att åka till exempel till Sandhamn för att fira midsommar som vanligt. Det innebär en smittrisk med så mycket trängsel. Åk till skärgården men gör det ansvarsfullt, sprid ut er i tid och rum. Åk inte till de största festplatserna Sandhamn, Utö, Finnhamn och Grinda, utan försök hitta de andra skärgårdspärlorna.
Finns det inte risk att smittspridningen ökar med fler gäster?
– Boendena måste säkerställa minimerad risk för smittspridning. Det är snarare på resorna, restaurangerna och barerna det kan finnas smittrisk. Där har kommunerna möjlighet att ingripa. Ett ansvarsfullt

semestrande gäller också i skärgården, säger han.
Skärgårdstaxiappen lanseras nu i pilotform av Stockholm Archipelago som finansieras med 350 000 kronor av Region Stockholm och flera skärgårdskommuner. Den beskrivs som en ”Uber-lösning” och är tänkt att nästa år samla alla cirka 150 kommersiella båttaxibolag i Stockholms län för att underlätta bokningar för turister.
– De små båttaxibolagen ser redan fler bokningar från privatpersoner. Vissa vill inte åka färja utan hellre åka med bara familjen eller i mindre sällskap på grund av pandemin, säger Marie Östblom, projektledare för Stockholm Archipelago på Visit Stockholm.
Till midsommar erbjuder taxiappen ett tiotal fasta rutter från vissa bryggor till särskilt populära resmål som Grinda, Sandhamn, Utö, Lidö och Fejan. Båtarna förbokas och tar sex eller tolv personer.
Skärgårdstaxin är inget budget-alternativ. En av de kortaste rutterna från Ankarudden till Landsort kostar cirka 1 000

kronor enkel tur för en båt som tar sex personer. Från City till Sandhamn går på 6 500 kronor totalt för sex personer. Med snabb ribbåt kostar samma enkeltur för tolv personer totalt cirka 9 000 kronor.
– Det kostar lite pengar, men det är ett komplement för resenärer som har bokat boende att även kunna boka resan. Kortare resor behöver inte bli så mycket dyrare för en familj eller ett sällskap än en Waxholmsbiljett, säger Gustav Hemming.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se

Man anhållen efter våldtäkt utomhus

TISDAG 9 JUNI 2020

Sköndal. En man har gripits efter att en våldtäkt ägt rum i Sköndal i Stockholm. Mannen misstänks för att ha våldtagit en kvinna utomhus vid ettiden natten mot söndag. Efter våldtäkten ska kvinnan själv ha kontaktat polisen.
Enligt polisen greps mannen inte direkt på platsen utan ett visst utredningsarbete genomfördes.

Efter förhör på söndagen har åklagare anhållit mannen.
TT

Kvinna gripen – misstänkt i människohandelsärende

TISDAG 9 JUNI 2020

Östermalm. Sedan tidigare sitter två män från Rumänien häktade misstänkta för grovt koppleri och människohandel i samband med polisens tillslag mot en adress på Grevgatan i maj. De två männen greps den 22 maj när de ska ha varit på väg mot Skavsta flygplats. Nu har ytterligare en person gripits: en kvinna i 25-årsåldern. Även hon är medborgare i

Rumänien, enligt åklagare Paulina Brandberg.
– Det är samma misstankar som för de andra. Det gäller grovt koppleri och människohandel, säger hon.
Kvinnan har begärts häktad.

De stora livsfrågorna ska hållas borta från politiken

TISDAG 9 JUNI 2020

Den tunga ensamheten under coronapandemin har fått många av oss att förstå att Payam Moula nog har rätt i att lyckan bara är äkta när den delas. Men det betyder inte att det är staten som bör skapa den samhörigheten, skriver Liberal Debatts chefredaktörer Emma Høen Bustos och Matilda Molander.

I DN Kultur ställer Payam Moula, chefredaktör för den socialdemokratiska tidskriften Tiden, tankeväckande frågor om meningen med livet och politikens mål (19/5). Men han börjar i fel ände: Det är inte politikens uppgift att finna meningen med livet, den ska sökas av människan. I Moulas idévärld står ingen sfär bortom politiskt inflytande, staten och samhället är ett. Den frihet och mening som utforskas i kultur, konst och religion räknas inte, utan det är i politiken som livets stora frågor ska undersökas och svaren skapas.

Denna tanke är djupt rotad i svensk idépolitik och utgör också grunden för den svenska stats-individualismen. I få andra länder är relationen mellan stat och individ så stark och upphöjd över livets andra relationer. Det handlar inte bara om barnbidrag och allmän pension. Vi köper bostadsrätter, renoverar kök och får våra hus och lägenheter städade med hjälp av statliga subventioner. Tilltron till individens förmåga att själv skapa det goda livet är låg, hos både vänstern och högern.

Ett närtida exempel på hur statsindividualismens logik manifesteras i politiken är Socialdemokraternas förslag om en extra ”familjevecka”. Tanken att föräldrar själva skulle välja att prioritera ledighet framför lönearbete är så främmande att kvalitetstid med barnen blir en fråga som måste hanteras av staten.
Moula skriver att lyckan ”bara är äkta när den delas”. Coronapandemins virtuella möten och tunga ensamhet har fått många av oss att förstå att han nog har rätt. Men det betyder inte att det är staten som bör skapa den samhörigheten. Genom att formulera gemenskap som ett politiskt mål ersätter vi de frivilliga sammanhangen med ett enda tvingande. Konsekvensen blir på samma gång utestängande och instängande. För socialdemokratin förverkligades strävan efter den enda gemenskapen i byggandet av folkhemmet. Det var trygghet och mening för många, men trångt och kvävande för andra. Ingen gemenskap är så stor att den har plats för alla, därför måste det finnas flera.

Moula är tyvärr inte ensam om att styra politikens kraft mot berättelser och meningssökande, denna poserandets politik sprider sig som en gräsbrand över västvärlden. Vi rör oss allt längre bort från det materiella och lägger alltmer tid på abstrakta diskussioner om identitet, känslor och tillhörighet. Politisk kamp handlar inte längre om mat på bordet och rättvisa löner, utan om vilka vi är och vilka vi kämpar mot. Det är politikens mest förförande form, som samlande kraft för Den stora berättelsen: om nationen, om klasskampen, om kulturkriget.

Men politiken behöver inte, som Moula påstår, i första hand ett mål. Vad politiken behöver är de principer han föraktar. På principer om människans lika rättigheter och värde byggs ett samhälle som respekterar henne och inte gör henne till medel för ett högre syfte, formulerat av andra.

Coronakrisen gör den här frågan mer brännande än på länge. I pandemins skugga har många regeringar börjat tumma på de principer som byggt våra

demokratiska samhällen. I Polen och Ungern dras tumskruvarna åt, men även här i Sverige har mötesfriheten inskränkts. Inskränkningarna görs för att skydda oss, för att vi inte ska göra saker som skadar oss och andra. För den goda sakens skull sätts grundläggande principer åt sidan. Bara tillfälligt, sägs det. Men tillfälligheter har en tendens att bli långvariga.

När stormen bedarrar kommer vi att stå inför ett förändrat samhälle, och det är vårt ansvar att de förändringarna inte innebär inskränkningar av våra fri- och rättigheter. Det är nu vi måste stå upp för de principer som skyddar oss från att bli verktyg för politikens mål. Som Moula skriver: Om inte nu, när?

Matilda Molander
matilda.molander@hdsydsvenskan.se
Emma Høen Bustos

”Fåtal personer står för en stor del av näthatet”

TISDAG 9 JUNI 2020

Personer som uttrycker hat på nätet utmärks av framför allt två personliga egenskaper: låg grad av öppenhet och av vänlighet. Det menar forskarna Lisa Kaati och Nazar Akrami som under flera år studerat näthat.

Näthat
Del 1

Vilka är det som hatar i sociala medier? Varför gör de det? Och vad får det för konsekvenser för samhällsdebatten?
Finns det en större grad av avsky, hätskhet och bitterhet hos människor i dag eller uttrycker vi bara våra åsikter mer öppet? Klart är att det uttrycks väldigt mycket illvilja, antipati och rent hat i olika diskussionsforum och kommentarsfält på nätet.
Men vilka är det som hatar och varför gör de det?
Lisa Kaati är datavetare i grunden och arbetar i dag som forskare på Totalförsvarets forskningsinstitut,

FOI. Där har hon alltmer kommit att studera hat i digitala miljöer. Ofta tillsammans med psykologen Nazar Akrami från Uppsala universitet.
FOI har haft ett regeringsuppdrag som har gått från att ha varit inriktat på våldsbejakande extremism till att också handla om hot mot demokratin. Där har det kommit att handla mycket om näthat och uppmuntran till våld.
– Tidigare var det direkta uttryck om våld som vi har varit mest oroliga för, men det börjar ju någonstans. Vi tror att grupper som kanske inte är uttalat våldsbejakande men som innehåller väldigt mycket hat är en grogrund för våld, säger Lisa Kaati.
Tillsammans har hon och Nazar Akrami studerat tre målgrupper som är särskilt utsatta för näthat: politiker, kändisar och journalister. De har studerat flera plattformar där det uttrycks mycket hat. Som invandrarkritiska forum på Flashback.
Men en stor del av hatet finns också i kommentarer till artiklar som publiceras på så kallade alternativa mediesajter.

– I det redaktionella materialet finns vissa begränsningar för hur man får uttrycka sig, men i kommentarsfälten har man en väldigt låg tröskel för vad som får sägas, säger Lisa Kaati.

En avgörande del av kommentarerna som forskarna studerat kommer från invandringsfientliga sajter – 600 000 mot cirka 400 från den utomparlamentariska vänstern, kallad den autonoma miljön. Det beror på att de invandrarfientliga kommentarerna är oerhört många fler och ligger mer öppet.

– De så kallade autonoma grupperna tycks inte alls ha samma behov av att sitta hemma och uttrycka sitt missnöje i öppna forum. För dem handlar det nog mer om att agera och demonstrera, säger Lisa Kaati.

De invandringsfientliga miljöerna är generellt väldigt stora i den digitala världen, med uppemot hundratusen personer som skriver, menar forskarna.

– Och jargongen i kommentarsfälten är väldigt rå. Det är accepterat att uttrycka hat, säger Lisa Kaati.

Hos personer som hatar på nätet framträder framför allt två personliga egenskaper, menar forskarna: låg grad av öppenhet och av vänlighet. De säger att hat framför allt hänger ihop med fördomsfullhet.

– Den psykologiska förklaringen är att det är något i personligheten som gör att folk är fördomsfulla. Det gör att man i sin tur har närmare till hat, säger Nazar Akrami.

Forskarna på FOI utvecklar tekniker för att undersöka om personer som uttrycker hat har gemensamma personlighetsdrag. Har de det?

– Ja, det verkar finnas vissa likheter. Hatarna har enligt forskningen en fördomsprofil där de stämmer väl överens med varandra. Det är jättespännande. Kan vi säga något om människors personlighet baserat på hur de uttrycker sig i digitala medier så har vi kommit en bit på väg i riskbedömning, säger Lisa Kaati.

Forskarna säger att det i de flesta digitala miljöerna finns några få individer som tycks tillbringa väldigt mycket tid där och som skriver en stor del av kommentarerna. I några fall har

de sett individer som skriver över 20 inlägg per dag året runt, år efter år.
– Då har man inte mycket annat för sig, menar Lisa Kaati.
Ofta är det dessa kärnpersoner som sätter tonen och är dominerande i de här miljöerna, menar forskarna. När en ny person vill in i gruppen försöker de använda samma typ av jargong för att snabbt bli accepterade.
– Det har vi bland annat tittat på i ett väldigt rasistiskt forum på Flashback som handlar om integration och invandring. När det för några år sedan kom många ensamkommande myntades till exempel begreppet ”skäggbarn” för att beskriva asylsökande som uppger sig vara under 18 år men uppenbart är äldre. Då började alla andra använda det jättemycket. Man kan se många trender i språkanvändningen, säger Lisa Kaati.
Nazar Akrami tycker att attacker på folkvalda och journalister i slutändan är ett hot mot demokratin eftersom gränserna hela tiden förflyttas.
– Det blir en pedagogisk uppgift för oss att visa att det finns en

länk mellan det man skriver, yttrandefriheten, och demokratin. Forskarna ser att kvinnor utsätts för betydligt mer hatfulla kommentarer än män. De tycker att det är särskilt tragiskt att hatet i kommentarsfälten sällan handlar om människors yrkesutövning, utan om utseende, vem man är gift med, vilket land man kommer ifrån.

– En politiker som fattat ett svårt beslut som många inte håller med om klarar nog av att diskutera själva sakfrågan, men när det bara handlar om ens person eller ens närstående blir det omöjligt att hantera, säger Lisa Kaati.

Som forskare har Lisa Kaati, Nazar Akrami och deras kollegor även egen erfarenhet av att utsättas för näthat. När de släpper sina rapporter finns det alltid grupper som känner sig kränkta. Men det är väldigt sällan som de blir bedömda för sin forskning. I stället handlar det om deras partner, deras politiska åskådning eller om vad de har för religion.

– Vi blir uthängda med bild på alla möjliga ställen. En medarbetare blev exempelvis kallad vänsterextremist för att hon

gillat en grupp på Facebook som samlade in filtar till hemlösa, säger Lisa Kaati.
Varje miljö har ju sin jargong, sitt sätt att prata. Orden ”PK”, ”batikhäxa” eller ”gammelmedia” används ofta i främlingsfientliga grupper. Ju mer man vill tillhöra gruppen och sälja in sig själv, desto mer använder man sig av jargongen, menar forskarna.
Varför blir det så?
– Man ska inte underskatta viljan att tillhöra en grupp, säger Lisa.
Enligt Nazar Akrami är det lättare att radikaliseras i en stängd grupp där alla tycker ungefär samma sak, jämfört med en grupp som är öppen för olika åsikter.
– Det finns ett system i det här som boostar elakhet, men också kreativitet i hur elakhet uttrycks, säger Nazar.
– Ju elakare du är, och ju mer kreativ du är i din elakhet, desto fler likes får du, säger Lisa.
Som forskare försöker de inte få fram annan information än den som ligger öppen för alla. De analyserar inte forum som är skyddade med lösenord eller slutna grupper.
– Yttrandefriheten är jätteviktig och det vi gör är inte någon form

av åsiktsövervakning. Många upplever det ändå så, när vi studerar vissa plattformar där de skriver kommentarer. För oss är det bara ett oerhört bra tillfälle att få studera hat, säger Lisa Kaati.
De får många reaktioner på sin forskning. Men uppmärksamheten är väldigt selektiv.
– Men det ser ganska olika ut. När vi släpper en rapport om Islamiska staten händer ingenting, ingen respons alls. Skriver vi däremot något om en invandringskritisk miljö, då blir det ett sådant tryck att vi som myndighet knappt kan hantera det.
Bland annat så har forskarnas mejlväxling begärts ut. Eftersom FOI är en myndighet måste den lämnas ut.
Forskarna kan på sajter också få se kommentarer om sig själva av typen ”vi vet var du bor” följt av deras adress. Det blir som ett outtalat hot.
Lisa visar en blogg utan avsändare som har lagt ut hela folkbokföringsregistret med personnummer och allt om henne och hennes man, utan kommentar.

– Vad betyder det? Jag tycker att det här är en mer extrem form av hat än att till exempel säga ”blattejävel”, även om det naturligtvis är otrevligt att bli kallad det, säger Nazar.
De tycker att det värsta är när deras anhöriga blir utsatta. Lisa har till exempel sett bilder som lagts ut från hennes mans Facebook och Instagram där bland annat barn till hans släktingar finns med.
– Det var ju inte honom man ville vara taskig mot utan det var mig. När jag såg bilderna på barnen kändes det fruktansvärt. Det är inte så att de hotat oss, men det är väldigt obehagligt i varje fall. Och det är väl det som är meningen. Periodvis har jag tyckt att det har varit jättejobbigt, säger hon.
– Det är man inte van att hantera som forskare. Det är en sak att bli kritiserad för forskningen, en annan att utsättas för rena elakheter och att ens nära drabbas. Någonting har hänt här. Och folk blir inte snällare. Det kan man ju konstatera, säger Lisa Kaati.

Hans Arbman
hans.arbman@dn.se

Fakta. De flesta näthatarna är män

Näthataren karaktäriseras av en låg grad av vänlighet och öppenhet.
Näthatarna är särskilt aktiva under fredagskvällarna och tidiga morgnar.
En majoritet av näthatarna är män.
De flesta näthatarna verkar vara mellan 40 och 60 år gamla.
Näthatarna är mest aktiva i diskussioner om integration och invandring.

Källa: Rapporten ”Ansiktet bakom hatet”

Äntligen kan rättvisa skipas för dubbelmordet i Linköping

ONSDAG 10 JUNI 2020

Det är som vore det planerat. Kommer alltså Palmemordet, Madeleine McCanns försvinnande och dubbelmordet i Linköping att nå en lösning under en och samma vecka?
Om vi bortser från McCann-fallet så talar vi alltså om Sveriges två största brottsutredningar, och två händelser som på olika sätt satt sår i så många svenskar, sår som vi trott att aldrig helt skulle få läka.
Jag hade inte barn själv när 8-årige Mohammad Ammouri knivhöggs till döds på sin väg till skolan, men bara det faktum att sådant kunde hända i Sverige skakade mig på djupet. Ett mördat barn, en vanlig skolmorgon, han hade precis börjat få gå de få kvarteren mellan hemmet och Tunvallaskolan själv. Vi vet inte om den 56-åriga sfi-läraren Anna-Lena Svenson såg attacken mot Mohammad och försökte skydda

honom eller om gärningsmannen attackerade henne ändå. Hon dog också av sina skador efter djupa knivhugg i magen.
Att någon mördade ett barn på gatan var illa nog. Att denne mördare därefter i 16 år gått fri, trots en enorm polisinsats, och trots att man tidigt fick fram en dna-profil på mördaren via blod på mordvapnet och hårstrån i en mössa, har gjort allt än värre. Det fanns samstämmiga vittnesuppgifter om att förövaren var en man i 20-årsåldern och han har alltså bara kunnat fortsätta leva sitt liv. Fram till nu.

Genombrottet har skett med genetisk genealogi, släktforskning via dna-databaser. Det finns i dag företag dit man kan skicka dna-prov för att på så sätt kunna hitta eventuella släktingar. Polisen har fått tillstånd att för första gången i Sverige lägga upp en profil med mördarens dna i en av de största databaserna och har därefter följt de genetiska spåren och letat sig fram genom mördarens släktträd. Den amerikanska polisen har redan arbetat såhär i ett par år, och har kunnat lösa åtskilliga så kallade kalla fall. Metoden anses

kunna bli mer revolutionerande för polisarbete än fingeravtrycket. Det finns förstås etiska överväganden att göra här. Släktforskning är inte reglerat efter den här möjligheten, av det enkla skälet att ingen fram till för två år sedan hade tänkt på att det kunde göras. I den stora databas som använts nu krävs att enskilda aktivt måste säga nej för att deras profiler inte ska kunna användas till polisarbete. Det finns i dag heller ingen tydlig gräns för vilka brott som ska kunna föranleda den här sortens dna-kartläggning. Svensk polis vill nu börja använda metoden till fler brottsutredningar, och då måste sådant klargöras.

Ändå är den starkaste känslan nu bara tacksamhet. När nu den anhållne erkänt så har förhoppningsvis svensk polis äntligen efter 16 år givit Mohammad Ammouri och Anna-Lena Svenson och deras anhöriga rättvisa.

Isobel Hadley-Kamptz
isobel.hadley-kamptz@dn.se

Drottninggatan
Klockan är strax före åtta på morgonen den 19 oktober 2004. Åttaårige Mohammad Ammouri kommer gående, på väg till skolan. Plötsligt blir han knivhuggen bakifrån. Han avlider på platsen.
Barnhemsgatan
Djurgårdsgatan
Åsgatan
I ett tidningsställ utanför Ica, hittas senare gärnings-mannens blodiga mössa och blodiga fingeravtryck.
Flyktväg
56-åriga läraren Anna-Lena Svenson, som är på väg till jobbet, blir också attackerad. Efter det släpper gärningsmannen kniven och går därifrån, förmodligen via en mindre gata och sedan över den på morgonen ganska hårt trafikerade Djurgårdsgatan.
Trädgårds-föreningen
Djurgårdsgatan
Lasarettsgatan
100 m

POINTER

Efter 16 års jakt – den gripne erkänner dådet

ONSDAG 10 JUNI 2020

Mannen som greps på tisdagen, misstänkt för det 16 år gamla dubbelmordet i Linköping, har erkänt. Han identifierades genom en banbrytande metod där polisen använde sig av släktforskares dna-register. För grannarna i flerfamiljshuset verkar 37-åringen mestadels ha gått under radarn.

– Han har verkat vara en helt normal person, säger en man.

Det är tyst och stilla på Åsgatan där morden på åttaårige Mohammad Ammouri och 56-åriga Anna-Lena Svenson inträffade morgonen den 19 oktober 2004. Enstaka personer passerar förbi.

Mohammad Ammouri var på väg till skolan när han attackerades av en ung man med en butterfly-kniv. Språkläraren Anna-Lena Svenson, som precis hade lämnat hemmet för att gå till jobbet, överfölls omedelbart efteråt.

Dubbelmordet i Linköping är den största brottsutredningen i svensk historia efter Palmemordet.
Nu verkar det äntligen vara på väg att klaras upp.
Den 37-åriga mannen greps i sin bostad i Linköping på tisdagsmorgonen och anhölls senare på sannolika skäl misstänkt för de två morden.
Efter att hans dna kontrollerats vid lunchtid stod det klart att det till hundra procent överensstämmer med gärningsmannens dna från brottsplatsen.

Mannens advokat Johan Ritzer säger till SVT:s ”Aktuellt” att erkännandet kom ganska snabbt.
På frågan om 37-åringen även erkänner att han har mördat dem säger advokaten:
– Vad gäller hans inställning till vilken rubricering det här ska ha är det något som jag kommer att återkomma till, men det som är klart fullständigt efter i dag är i alla fall att han erkänner att han har dödat de här två personerna.
Advokaten säger att han av etiska skäl inte kan gå in på ett möjligt motiv till dådet.

Den misstänkte mannen föddes i en tätort utanför Linköping. Han mönstrade 2002, men hamnade i personalreserven och började samma år på ett tvåårigt gymnasieprogram i Linköping.
37-åringen har arbetat efter gymnasiet, men årsinkomsterna har flera gånger varit noll kronor och aldrig mer än knappt 130 000 kronor.
Några år efter dubbelmordet flyttade mannen in till Linköping, där han har bott cirka fyra kilometer från brottsplatsen.
DN har pratat med ett tiotal grannar i flerfamiljshuset. Nästan ingen av dem har något att berätta om 37-åringen, som verkar ha gått obemärkt förbi. Men en granne säger att han vet vem 37-åringen är, även om han inte kände honom.
– Jag träffade honom bara när man går in och ut ur trapphuset så där. Jag har ingen jättebra bild av honom. Vi har talat lite om väder och vind, men det jag kan säga är att han har verkat vara en helt normal person. Det är den bilden jag har fått, säger grannen.
37-åringen är tidigare ostraffad. Han är ogift och har inga barn. Båda föräldrarna är döda. Han

verkar inte ha varit aktiv på sociala medier.
Det besinningslösa våld som Mohammad Ammouri och Anna-Lena Svenson utsattes för, i kombination med tidpunkten, platsen och det faktum att offren inte kände varandra har gjort att många fortfarande minns dådet.
Eva Joelsson bor i området och brukar gå här varje dag med hunden Saga:
– Jag tänker på morden varje dag och när jag hörde att en man hade gripits kände jag bara: äntligen.
När knivdådet inträffade 2004 var hon borgmästare i Linköping och engagerad i politiken som ordförande i kommunfullmäktige för Socialdemokraterna. Hon minns chocken på morgonen när nyheten om det brutala dådet nådde stadshuset. Och hur hela kommunens krisberedskap sattes i gång.
Eva Joelsson tycker det är viktigt för staden att ett sådant här brott klaras upp. Det har varit ett oläkt sår i så många år.
– Det är ett trauma som nu kan få ett slut, säger hon.
Peter Hermansson arbetade som ambulansförare 2004 och var en av de första som kom till Åsgatan.

Synen som mötte honom har etsat sig fast på näthinnan. Nu står han här igen och blickar tillbaka på händelsen.

– Förhoppningen har under de här 16 åren varit att det skulle få en lösning, både för anhöriga men även för oss som räddnings- och sjukvårdspersonal. Man har med sig det här hålet och även om jag personligen inte haft några men efteråt har man sympati med de drabbade.

Är det viktigt att en sådan här händelse blir uppklarad?

– Det är viktigt att komma till avslut, både för oss som jobbar med sådana här saker men även för staden, säger Peter Hermansson.

Även Daniel Erlandsson har starka minnen av dubbelmordet. Han var 32 år då dådet ägde rum och brottsplatsen låg på hans väg till jobbet.

– Under många år efteråt undvek jag att gå här på kvällstid, det var otäckt och jag tänkte på det hela tiden, säger han.

I dag känner han lättnad över att en person har anhållits misstänkt för morden. Nu är det viktigt att få svar på frågan varför, säger han.

– Man har ju undrat i alla år vad som ligger bakom, varför han dödade dem. Jag trodde inte att vi skulle få något svar, säger han.
Bakom gripandet ligger ett mångårigt arbete från polisens sida. Men den sista pusselbiten som ledde fram till gripandet var via en banbrytande metod. Det är första gången svensk polis har identifierat en misstänkt gärningsman genom att använda släktforskarnas dna-register.
– Det känns bra om jag har kunnat bidra till att lösa det här mordet. Det är ett trauma i staden och jag har mött många Linköpingsbor som berättar att de inte vågade låta sina barn gå själva till skolan under lång tid efteråt, säger släktforskaren Peter Sjölund som har hjälpt polisen.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se

Kalla fall-gruppen ser nya möjligheter

ONSDAG 10 JUNI 2020

Stockholmspolisens kalla fall-grupp följer utvecklingen i Linköpingsärendet med intresse, berättar gruppchefen Ulrika Jarnemark.

– Min första tanke är klart att det är otroligt intressant för oss. Men innan man drar för stora växlar så vill man ju avvakta och se vad som händer med det här fallet, säger gruppchefen Ulrika Jarnemark.

Utredarna i Linköpingsärendet beskriver metoden som använts som ”banbrytande”. Ulrika Jarnemark berättar att hon inte har någon direkt insyn i ärendet i Linköping och inte heller vill kommentera ärendet på ett alltför tidigt stadium, men att resultaten verkar ge stora förhoppningar.

– I de ärenden där man har en fullständig dna-profil, så är det ju klart att det öppnar möjligheter. Det gör det ju. Men sedan är det ju också mycket olika faktorer

som påverkar en utredning, säger hon.
Kan framgångarna i Linköping innebära något nytt för er?
– Absolut. Allt som har med nya undersökningsmetoder är ju en väsentlig del i alla kalla fall-utredningars framtid. Vi är i stort behov av det. Det är klart att man är jätteintresserad av vad som har lett fram till gripandet i Linköping.
Hon lyfter fram att olika utredningar har helt olika förutsättningar att ha nytta av exempelvis dna-spår. I vissa fall är det inget underligt om man hittar en annan människas dna på en brottsplats – exempelvis kan släktingar och vänner ha besökt en mördad person utan att för den sakens skulle behöva bli misstänkt.
– Så kritiska måste vi ju vara. Dna är en mycket viktig pusselbit i våra utredningar, men det måste i många fall stärkas upp med ytterligare bevisning för att kunna väcka åtal, säger hon.
Samtidigt som utredningen i Linköpingsärendet fortsätter har Ulrika Jarnemarks grupp lagt upp ett nytt, hittills olöst mordfall. Det handlar om ett mord i en

presentbutik nära Odenplan den 12 december 1998, när en affärsinnehavare blev skjuten i samband med ett rån. I likhet med fallet i Linköping har det säkrats dna från brottsplatsen – som kan knyta en misstänkt ”till mordet om han anträffas”.
Kalla fall-gruppen önskar nu att få in upplysningar från allmänheten om detta ärende.
– Där har vi en full dna-profil, säger Ulrika Jarnemark.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

Mohammads pappa: ”Vi skrek och grät”

ONSDAG 10 JUNI 2020

Åttaårige Mohammad höggs ner på väg till skolan för 16 år sedan. Familjen vågade inte längre hoppas på att sonens mördare skulle hittas. Men på tisdagen ringde polisen och berättade att en misstänkt gripits.

– Vi skrek och grät och skrattade, säger pappan Hassan Ammouri.

För tre månader sedan fick familjen information av polisen

om att sonens mördare kanske kunde hittas med hjälp av dna från släktforskning.
Men de vågade ändå inte hoppas.
– Hade polisen ringt och sagt ”snart hittar vi honom”, då hade jag inte trott på det. Det har hänt så många gånger. Man förlorar hoppet, det kändes som att det aldrig skulle ske, berättar Mohammads storasyster Iman.
Men på tisdagsmorgonen ringde polisen igen till Hassan Ammouri: ”Vi har hittat honom”.
– Det är en stor lättnad för det betyder att han aldrig kan göra så här mot någon annan. Det är en chock att de hittar honom efter 16 år. Den frågan som vi lever med är varför dödade han min son? Jag har inga svar, säger pappan.
Hassan Ammouri håller i ett foto på Mohammad som togs bara någon månad innan hans död. Den lille pojken ler stort mot kameran.
– Vi har förlorat så mycket, vi har förlorat så mycket. Min son kommer aldrig att komma tillbaka, säger han.
Mohammad Ammouri var på väg till skolan när han attackerades. Kort därefter anfölls även 56-åriga

språkläraren Anna-Lena Svenson på Åsgatan i Linköping.
Efter morden flyttade familjen Ammouri till Stockholm, och två år efter Mohammads död föddes hans lillasyster, som fick namnet Anna-Lena. Men livet blev aldrig mer detsamma, berättar Iman, som var tolv år vid mordet.
– Jag hoppas att han får det straffet han förtjänar. Jag känner så mycket ilska. Väldigt stor ilska. Han har förstört våra liv, ändrat allt. Påverkat varje beslut vi har tagit efter. Vi lever med ständig oro. Vår lillasyster får aldrig gå någonstans ensam. Vi har varit väldigt överbeskyddande. Aldrig haft några bilder i skolkatalogen, inga namn någonstans. Vi har levt i rädsla.
Men familjen är tacksam för allt stöd de fått genom åren.
– Vi har känt så mycket kärlek. Vi har aldrig känt oss ensamma i det här. Polisen har också varit väldigt engagerade, säger Iman.
– Det här blir ett avslut som får oss att försöka leva vidare.

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se

Framgången ger nytt hopp för svårlöst Göteborgsmord

ONSDAG 10 JUNI 2020

Med hjälp av ny dna-teknik hoppas kriminalkommissarie Peter Thylén vid Göteborgspolisen att komma vidare i utredningen av mordet i butiken Stuvkällaren i Göteborg.

– Vi står på tårna och kommer att göra allting för att få använda oss av den här metoden, säger han.

Den 13 oktober 2005 mördades ett 36-årigt butiksbiträde på sin arbetsplats, tygbutiken Stuvkällaren på Kyrkogatan i Göteborg. Trots att det finns flera vittnen, en övervakningsfilm och stora mängder dna har polisen aldrig kunnat identifiera någon misstänkt.

Tanken på att använda den nya släktforskningstekniken för att komma vidare i utredningen av mordet i Stuvkällaren har funnits hos Göteborgspolisen en tid.

– Detta kom för ett år sedan ungefär. Då beslutades att man skulle göra ett pilotprojekt och köra två ärenden i Sverige. Man bestämde sig för Linköping och det är väl bra, för att det är ett viktigt mord att lösa, och så bestämde man att man skulle göra Billdal också, våldtäkten, säger Peter Thylén, kriminalkommissarie vid polisen kalla fall-grupp i Göteborg.
Men innan pilotprojektet med släktforskning hann starta testade Göteborgspolisen en annan dna-metod som nyligen har blivit tillgänglig, så kallad familjesökning där dna från en misstänkt matchas mot dna från en stor databas. Med metoden behövs inte en exakt träff utan man letar efter en person i gärningspersonens familj och ringar sedan in den misstänkte med hjälp av mer konventionellt polisarbete.
Peter Thylén tror att den nya metoden lämpar sig väl för utredningen av mordet i Stuvkällaren eftersom gärningspersonen där efterlämnade stora mängder dna som kan användas för olika sökningar.

– Jag kommer att ta kontakt med NFC (Nationellt forensiskt centrum) och med utredaren i Linköping och fråga om hur de har gått till väga och vilka personer jag ska prata med, säger han.
Mordet i Stuvkällaren är ett av de två mord som kalla fall-gruppen i Göteborg arbetar mest aktivt med. Tidigare dna-analyser från brottsplatsen har visat att gärningspersonen är en kvinna, men trots att hundratals personer har topsats för dna har någon misstänkt aldrig kunnat pekas ut.

Carl Cato
carl.cato@dn.se

Mördarjakten inifrån. Dna-detektivernas kamp för att hitta mannen som gäckat polisen i 16 år

ONSDAG 10 JUNI 2020

Mannen som erkänt dubbelmordet i Linköping greps efter 16 år tack vare kommersiella dna-tester. För första gången i svensk brottshistoria har en förövare spårats i släktforskarnas register över arvsanlag. Pilotfallet kommer för all

framtid förändra hur polisen arbetar. Följ jakten på dubbelmördaren – inifrån polishuset.

Polishuset i Linköping Hösten 2019

Släktforskaren Peter Sjölund arbetar sedan några timmar tillbaka vid en lånad dator i ett kvavt kontorsrum i Linköpings polishus. En sen värmebölja har kopplat greppet om staden och trots att den blåblommiga skjorta som Sjölund valde i morse är kortärmad bryter svetten fram i pannan på honom.

– Dna-profilen är ihålig som en schweizerost, säger han.

Sveriges främsta expert på genetisk genealogi, det vill säga dna-släktforskning, är inhyrd av svensk polis för att bygga en dubbelmördares släktträd baklänges.

För första gången någonsin i Sverige ska genetisk information, framtagen ur en gärningsmans blod från en brottsplats, matchas med hobbysläktforskares frivilligt uppladdade dna-profiler.

Tangentbordet som Peter Sjölund frenetiskt knackar på tillhör kriminalinspektör Henry Jansén.

Han fyllde 66 i våras och hade liksom jämnåriga kollegan Anders Bergmark tänkt avsluta sin yrkeskarriär vid det här laget.
De båda pensionsmässiga poliserna utgör numera, tillsammans med en kriminaltekniker, hela styrkan i den en gång i tiden 60 man starka utredningen.
När de hörde att deras ärende skulle bli pilotfall beslöt de sig för att jobba kvar ett extra år, enbart för att få vara med om upplösningen av dubbelmordet.
Besvikelsen i rummet där de sitter är kompakt. Peter Sjölund försöker få fram något användbart ur den trasiga profilen. Han granskar de tveksamma matchningarna som den har genererat. Allihop är amerikaner.
– Ingen koppling till Sverige. Men båda har rötter i Tyskland? mumlar släktforskaren från Härnösand i Västernorrland halvhögt för sig själv.
Medan timmarna går växer antalet matchningar med bekräftat tyska anor till nio stycken. Kriminalkommissarie Jan Staaf, som har lett dubbelmordsutredningen i Linköping från dag ett, tittar in i

rummet för att hälsa släktforskaren välkommen. Peter Sjölund ser upp från dataskärmen.
– Har du bokat biljett till Tyskland? frågar han.
Jan Staaf stelnar till.
– Tyskland?
– Det är dit vi ska, tydligen. Alla matchningar som vi har fått är amerikaner och allihop verkar ha Tyskland som gemensam nämnare.
Dubbelmordet är den största utredningen i svensk brottshistoria efter Palmemordet. Att gå igenom all information dokument för dokument skulle ta åratal, men nu har polisen en ny lins att se igenom.
Av de tusentals män som har ombetts att lämna dna-prov på frivillig basis för att kunna avföras från utredningen är det 100 som har vägrat. Jan Staaf räcker över förteckningen till släktforskaren i kortärmad skjorta.
– Första namnet i pärmen med personer som har vägrat att låta topsa sig är född i Tyskland. I Linköping bodde han 102 meter från brottsplatsen. Det är helt galet, en tysk som bodde så nära! utbrister Peter Sjölund.

Jan Staaf känner ny energi strömma in i utredningen. Han drar sig till minnes mannen som kom in till en vårdcentral i Linköping på eftermiddagen den 19 oktober 2004, datumet för dubbelmordet, och hade skurit sig i handen.
Såret klassades som ”en köksskada” och polisen tipsades först långt senare. Då bekände en ur personalen att hon upplevde patienten som ”obehaglig”.
Ännu en av de många pärmarna som står uppradade i hyllmeter efter hyllmeter utmed väggarna hämtas och öppnas. Jan Staaf kommer ihåg rätt.
Även mannen som skar sig i handen samma dag som mördaren gjorde det var tysk.
Släktforskaren som älskar att lösa gåtor med hjälp av kartläggning och logik är exalterad:
– Det är vansinnigt spännande när det dyker upp två direkt som är högintressanta. Det behöver ju inte betyda något förstås, men det är ett sådant otroligt sammanträffande. Det är för bra för att inte kollas.
Här tar det stopp. Det ihåliga dna-spåret, i kombination med det

faktum att Tyskland efter Tredje rikets krav på ”ariskt ursprung” har en av världens hårdaste sekretesslagstiftningar för personuppgifter, gör det omöjligt att gå vidare och försöka knyta ihop den framtagna profilen med någon faktisk person.
Under månaderna som kommer ska flera försök göras för att få fram en bättre dna-profil. I ett av experimenten utvinner Rättsmedicinalverket nytt dna från blodspåren på några sparade löv från Åsgatan. Men blodet visar sig komma från ett av offren, inte från mördaren. Utredningen går åter i stå.
Åsgatan i Linköping Morddagen
Mohammad Ammouri är åtta år och på väg till skolan när han möter sin mördare. Strax före klockan åtta på morgonen den 19 oktober 2004 huggs han till döds i ett lummigt, lite sömnigt bostadsområde i Linköping av en man med en ranglig butterflykniv.
Gatan är inte folktom. 56-åriga språkläraren Anna-Lena Svenson har nyss lämnat hemmet och påbörjat sin morgonpromenad mot jobbet. Hon befinner sig

några få meter bort när gärningsmannen attackerar sitt barnoffer. Direkt efter det första dådet sticker han ner även henne. Sedan flyr han från platsen.
I det räddningsfordon som hinner först till Åsgatan sitter Peter Hermansson. Han springer fram mot Mohammad Ammouri, som ligger på rygg med benen rakt ut i gatan, faller ner på knä på den regnvåta asfalten, tar den livlöse åttaåringens huvud i sina händer och ger honom konstgjord andning.
– Vi som jobbade då kommer aldrig att glömma det, säger han.

Anna-Lena Svenson är fortfarande vid medvetande. Innan hon under stor brådska lastas in och körs i väg i en tjutande ambulans, för att avlida på sjukhuset strax därpå, hinner hon avslöja att gärningsmannen är en ung kille i 20-årsåldern. Hon lyckas få fram ännu en mening:
– Det var helt oprovocerat.
När dubbelmordet nu ser ut att få sin lösning 16 år senare är det med en metod som revolutionerar kriminaltekniken. I USA identifierar polis och släktforskare på bara två år gärningsmännen

eller offren i ett 100-tal kalla fall som de hade gett upp hoppet om. Tidskriften Science sätter upp tillvägagångssättet på sin lista över de tio största, vetenskapliga genombrotten 2018. Men den 19 oktober 2004 kan ingen i polishuset i Linköping föreställa sig de tekniska möjligheter som ska öppna sig i framtiden.
Jan Staaf, en friidrottande kriminalpolis som har tävlat i gång i två olympiska spel, kopplas omgående in i utredningen om morden på Mohammad Ammouri och Anna-Lena Svenson. Han har stor rutin vid grova våldsbrott men scenariot på Åsgatan känner han inte igen. Både tiden, mitt i morgonrusningen, och platsen, en liten parallellgata som nästan bara de som bor där känner till, är fel.
Dessutom:
– Två människor som är knivhuggna till döds, en liten parvel och en medelålders kvinna, som inte alls har med varandra att göra heller, vilket skapar visst kaos och panik. Vi undrar: vad står vi inför?
En märklig omständighet får det att krypa av obehag i kriminalkommissarien. Dagen före dubbelmordet har den kände

dramatikern Lars Norén satt upp konst i Linköpings stadskärna i form av orange, textade plakat. På håll ser det ut som sådana där vägskyltar som brukar varna för vägbygge och visa en alternativ väg.
– I stället står det saker som: ”Nu ska vi döda dom allesammans och sen kan dom inte göra något mera.” Utan att ge Lars Norén skulden är detta en tillfällighet som jag inte tycker om. Den är besvärande. Är det en sjuk människa som har läst budskapet och triggats av det? frågar sig Jan Staaf.

150 meter från platsen där Mohammad Ammouri och Anna-Lena Svenson segnar ner har en sopbil parkerat. Sopåkaren hör ett ljud – det låter som när en katt skriker – och ser i backkameran en kille i 20-årsåldern komma springande med handen tryckt mot magen på ett onaturligt sätt. Butterflykniven har den flyende mördaren lämnat kvar på brottsplatsen. Inom loppet av ett par timmar görs ytterligare ett fynd. En pensionär hittar en svart sotarmössa i ett tidningsställ. På tidningsstället glänser ett fingeravtryck i blod.

Resultatet från den tekniska undersökningen av föremålen höjer temperaturen i polishuset ytterligare: kniven är befläckad inte av två, utan av tre personers blod: Mohammad Ammouris, Anna-Lena Svensons – och mördarens.
Troligen gled gärningsmannens hand ner över knivbladet när han högg ihjäl sina offer och han skar sig i handflatan och fingrarna. Hans blod på kniven går även att knyta till mössan och tidningsstället. Det är ett skolexempel på bindande bevisning.

– Jag tänker: ”Det här kommer vi att lösa på ett par veckor.” Det brukar vi göra, säger Jan Staaf. Alla befintliga resurser tas i bruk. Åtta mordutredare från Riksmordkommissionen kommer från Stockholm dagen efter dådet och stannar i ett år. Första tiden är de ett 60-tal personer runt bordet på morgonmötena i Linköpings polishus. Gärningsmannaprofilgruppen kopplas in och sammanställer en bild av mördarens personlighetstyp. En så kallad ”geografisk profilerare” bedömer utifrån flyktvägen var i stan det är

troligast att han har sin trygga punkt.
Efter två veckor är hypotesen klar som polisen sedan kommer att hålla fast vid: Mördaren är en vid tiden för dådet psykiskt sjuk man med lokalkännedom. Hans offer är slumpmässigt utvalda; de råkar bara komma i hans väg.
– Rättspsykiatrikern säger att han troligen har haft en ångest inom sig, ett uppdämt behov av att döda, som han nu har fått utlopp för. Han kan må bra i en vecka, en månad, ett år, tio år, men han kan komma att göra det igen. Det är inga roliga ord, säger Jan Staaf.

I ständig kamp mot klockan som befaras ticka inom mördaren genomför polisen tusentals förhör. Dna och fingeravtryck från brottsplatsen jämförs mot inhemska, polisiära belastnings- och dna-register, mot europeiska register och mot inreseregistret i USA.
6 500 personer masstopsas på frivillig basis för att kunna avföras från utredningen. Rätts-medicinalverket tar fram en lista över 1 300 bekräftade eller befarade självmord. Polisen genomför de svåra samtalen, oftast med de dödas mödrar, för

att få lov att utesluta sönerna med hjälp av dna-tester.
Då mordutredningen börjar gå på tomgång ombeds erkänt duktiga kollegor från andra polisdistrikt i landet att se på fallet med klara ögon. Till och med FBI, den amerikanska federala polisen, rådfrågas.
Alternativa teorier, som att brottet är en hämnd mot ett av offren eller deras familjer, prövas en andra och en tredje gång, men fortsätter att leda in i utredningsmässiga återvändsgränder.
Kriminalinspektörerna drar i varenda tråd de kan komma på utan att få fram något som tyder på det.
När inget annat hjälper utlovar polisprofessor Leif GW Persson en miljon kronor ur sin privata förmögenhet till den som löser brottet. En fantombild av gärningsmannen tas fram och mordutredningen växer till en databas med 40 000 dokument.
Men spåren efter dubbelmördaren i Linköping slutar fortfarande med mössan i tidningsstället.
– Vi har kört fast. Vi hittar ingenting, säger Jan Staaf.

Analysen av hårstråna i mördarens mössa talar om att han hösten 2004 är naturligt blond samt nikotinist, men varken äter mediciner eller tar droger.
Av fingeravtrycket att döma är hans kroppsbyggnad späd.
Dagens förfinade dna-teknik avslöjar dessutom att han med stor sannolikhet är blåögd och kommer från norra Europa.
– Vi vet så mycket om vår gärningsman. Vi har hans dna och fingeravtryck. Men vi vet ändå inte vem han är, säger Jan Staaf.
USA, Kalifornien Där allt börjar

I slutet av 1980-talet bor Lisa, 5 år, med sin pappa på en husbilscamping söder om San Francisco. Ett äldre par hör henne gråta om nätterna. När de förstår att flickan utsätts för allvarliga övergrepp larmar de myndigheterna och hon hamnar i fosterhem.
Lisas pappa avtjänar ett 1,5 år långt fängelsestraff, varpå han smiter under sin villkorliga frigivning, för att därefter hålla sig undan. Han grips på nytt år 2002 och topsas då. Dna-profilen jämförs med Lisas.

Resultatet är förbluffande. Far och dotter är inte släkt. Mannen som Lisa under hela sin uppväxt har trott är hennes pappa är i själva verket hennes kidnappare. Och hon har ingen aning om vem hon är.
Det är med Lisas fall som det banbrytande samarbetet mellan kriminalpolisen och dna-släktforskarna inleds i USA år 2015. De får fram att hon föddes som Dawn Beaudin och att mannen hon har kallat pappa misstänks ha mördat tre barn och tre kvinnor, varav hennes mamma är en.

Släktforskaren som leder arbetet heter Barbara Rae-Venter och arbetar ideellt för en organisation som hjälper adopterade att finna sina biologiska föräldrar på släktforskarsajter. Efter fullträffen med Lisa ombeds hon att hjälpa till i ett annat ärende.
Polisen har i decennier jagat ”The golden state killer”, en seriemördare och våldtäktsman som satte skräck i delstaten Kalifornien under 1970- och 1980-talen. Han misstänks ha begått dussinet mord, ett 50-tal våldtäkter och över 100 inbrott.

Barbara Rae-Venter tar sig an fallet. Släktforskaren laddar upp brottsplats-dna:t till Gedmatch, en gratistjänst på nätet som erbjuder ett kartotek över frivilligt delade dna-profiler.
Hon får träff. En släktforskande brylling till seriemördaren har offentliggjort sitt testresultat på sajten i hopp om att hitta anfäder och ättlingar. Runt denne fyrmänning bygger Barbara Rae-Venter upp ett vittförgrenat släktträd.
Ute på en av kvistarna påträffar hon en man som skulle kunna vara seriemördaren. Geografisk vistelseort, ålder och ögonfärg är rätt. Mannen är dessutom flintskallig, vilket överensstämmer med det anlag för tidigt håravfall som har identifierats i The golden state killers arvsmassa.
Span tar över. När den misstänkte mannen går in i en affär topsas handtaget på hans bildörr. Soptunnan utanför hans bostad genomsöks och pappersnäsduken som påträffas skickas in för analys.
Dna-profilen jämförs med brottsplats-dna:t. Det är en perfekt matchning. The golden

state killer är enligt provsvaren den 72-årige, tidigare polisen Joseph DeAngelo. Han grips våren 2018.
– Det går som en chockvåg genom hela världen: ”Oj, kan man använda släktforskar-dna för att hitta seriemördare”, säger Peter Sjölund.
Med den nya metoden som mall löses i rask takt en lång rad kalla fall i USA. En förklaring till att gärningsmännen tidigare gått under radarn är att det statliga dna-registret över kriminella har en slagsida: det tippar oproportionerlig åt den afroamerikanska delen av befolkningen.
Medborgarna som beställer dna-test i släktforskningssyfte är dock främst vita pensionärer. Deras hobby öppnar nu upp den vita medelklassen som sökbas för polisen.
Härnösands kommun Sommaren 2019
Gården har legat här i nära ett halvt årtusende. Nu är den Peter Sjölunds hem och även arbetsplats de dagar han inte åker in till kontoret i Härnösand.
Sedan den pojkaktiga 53-åringen med nyfiken blick bakom

rektangulära glasögon slutade som kemikalierådgivare åt storföretag försörjer han sig som föreläsare, författare och dna-konsult. Han hjälper även till att hitta okända fäder.
– Jag får lite gåshud när jag kan säga: ”Du, jag har hittat din pappa”, till en person som har sökt efter honom i hela sitt liv.
Man skulle kunna säga att Peter Sjölund är Sveriges Barbara Rae-Venter. När han läser om gripandet av The golden state killer ringer han upp chefen för svenska polisens kalla fallgrupp i region Syd:
– ”Behöver ni hjälp?”, frågar jag.
Den norrländske konsulten vet att han kan klara det.
– Jag har hållit på med dna-släktforskning så länge och lyckats hjälpa så många att jag har kommit till en punkt där jag kan hitta i princip vem som helst.
Kriminalkommissarie Bo Lundqvist har 130 kallnade mordfall på sitt skrivbord. Ett av offren saknar känd identitet. Peter Sjölund flyger över Atlanten med koden till mannens arvsmassa lagrad i en krypterad fil på ett usb-minne, nedstoppat i handbagaget.

– Jag känner mig som en genetisk kurir.
Filen laddas upp mot det amerikanska företaget Family Tree DNA:s databas. Företaget säljer dna-tester till privatpersoner i släktforskningssyfte. Ett hundratal av deras 2 miljoner kunder visar sig dela identiska dna-bitar med mordoffret.
– Då är man släkt. Dna ljuger inte.
Det tar Peter Sjölund ett par veckor att konstatera att den mördade mannen kommer från någon av fem byar i norra Kroatien. Ungefär samtidigt löser polisen en 24 år gammal, brutal överfallsvåldtäkt på en 8-årig flicka i Billdal utanför Göteborg. Tack vare en lagändring som från och med januari 2019 gör det möjligt att leta, inte enbart efter gärningsmän utan även efter nära släktingar till dem, i de polisiära dna-registren över misstänkta och dömda personer hittar utredarna en anhörig till våldtäktsmannen. De har tur. Polisens dna-tester är mycket trubbigare än släktforskarnas; det hittar enbart familjemedlemmar och kan dessutom ge falska träffar på grund av slumpmässiga likheter.

– Polisens tester jämför bara 15 dna-markörer medan släktforskartesterna jämför över 700 000 markörer. De är så otroligt mycket mer kraftfulla, säger Peter Sjölund.
Juristerna på polisens rättsavdelning ger klartecken att gå ytterligare ett steg i ett försöksprojekt, som ska bli vägledande. Här kommer skiftet: för första gången i Sverige ges tillstånd att kamma igenom kommersiella databaser i jakten på en brottsling och hans släktingar.

Dubbelmordet i Linköping väljs ut som pilotfall. Återigen anlitas Peter Sjölund:
– Jag har själv ingen koppling till Linköping, i varje fall inte på den här sidan 1700-talet, men jag hörde ju om dubbelmordet när det hände. Det jag har förstått först nu är att det var ett ohyggligt brutalt mord; våldet var helt besinningslöst.
I början av maj skriver dna-detektiven från Härnösand under sekretessavtalen. Nu finns ett före och ett efter. Lyckas försöket är det så här svensk polis kommer att jobba framöver.

För tio år sedan avskaffades preskriptionstiden för allvarliga brott som mord. Omkring 650 svenska, kalla fall står på kö för att bli lösta. Peter Sjölund känner till sådana där det finns väldigt gott om dna.
– Det här är en större revolution än fingeravtrycket. Mycket större, säger han.
Linköping och Härnösand Våren 2020
Datorn öppnar programmet för videokommunikation och Peter Sjölunds ansikte fyller upp skärmen. Efter ett halvårs uppehåll är han tillbaka i Linköpings polishus.
På grund av den pågående coronapandemin släpps inga besökare över tröskeln till stationen längre, men datorn ger oss ett titthål rakt in i kontorsrummet. Norrlänningen som sitter där nästan hoppar på stolen av iver.
Rättsmedicinalverket har lyckats ta fram en ny profil genom att kombinera samtliga sparade prover från dubbelmördaren och på så sätt få ut maximalt med dna.

Datafilen skickas till Family Tree DNA i början av maj. Resultatet som kommer tillbaka är av en helt annan kvalitet än tidigare. Den nya profilen fungerar. Nu finns det 900 matchningar med mördaren att jobba med.
– De flesta är avlägsna men några är bra. Det kan räcka för att ringa in honom.
Peter Sjölund tittar rakt in i kameran:
– Förra profilen var 95 procent hål och resten var skräp. Slumpen gjorde att det lilla som pekade åt något håll pekade åt Tyskland, men det är helt uppenbart inte där vi ska leta. Vi ska leta på närmare håll, här i Sverige.
Jan Staaf kliver in i rummet och kamerans blickfång. Han visar ingen upphetsning men Peter Sjölund låter sig inte luras av kriminalkommissariens självbehärskning.
– Mitt intryck är att Jan Staaf känner otroligt mycket för det här fallet. Det ligger djupt, han vill lösa det av hela sitt hjärta.
Vanligtvis tar det Peter Sjölund 3–5 dagar att hitta en okänd far. Den här gången har han bara tillgång till de matchningar som godkänner att rättsväsendet

jämför gärningsmanna-dna mot deras profiler. Han kommer att behöva mer tid och är otålig att börja.

– Jag vill in och gräva direkt. Jag blir kvar här hela veckan. Jag har sagt till dem hemma att jag inte kommer hem.

Koncentrationen sänker sig över rummet. Översta namnen på listan, alltså den närmaste släktingen till dubbelmördaren, befinner sig uppskattningsvis på ett knappt femmänningavstånd, enligt Peter Sjölund.

– Ett bryllingbarn, typ.

Majoriteten av de relevanta matchningarna är svenskar men det finns också flera personer från USA med rötterna i rätt område. I rasande fart identifierar Peter Sjölund med hjälp av sociala medier amerikaner utifrån endast namn och mejladress, hittar mor- och farföräldrarna och följer deras anor tillbaka till Sverige.

Under tre arbetsdagar konstruerar han över 20 olika släktträd som sträcker sig från vår tid till början av 1800-talet och i vissa fall slutet av 1700-talet.

– Det är en släktforskning på steroider. När man är nybörjare

kan det ta flera månader att komma tillbaka till 1700-talet i ett enda träd.
Med blicken fixerad vid skärmen jämför Sjölund dna-bitar och lusläser hundraårig handskrift i dop- och vigselböcker. Successivt snävar han in sökzonen till först socknar, sedan byar och slutligen personer.
– Det här är riktigt krångligt, faktiskt. Vi är kanske en handfull i norra Europa som klarar det.
Målet är att hitta kopplingar mellan matchningarnas släktträd. Fortfarande står varje stam för sig men rötterna sträcker sig allt närmare varandra i den östgötska myllan.
– Det är som en myrstack här i Östergötland. Personerna rör sig precis runt varandra i byarna, det är otroligt nära nu men inte bingo än. Jag måste dyka ner i kyrkböckerna igen.
Bara ett par mil söder om brottsplatsen hittar Peter Sjölund en första koppling: två systrar, födda 1792 och 1805 i byn Åbylund i Vårdnäs socken.
– Just då kommer Jan Staaf kom in och frågar: ”Har vi något genombrott?”, som han frågar ungefär varannan timme. Det

känns riktigt roligt att kunna ge honom första ledtråden till att ringa in anorna på vår man.
Någon dag senare dyker det upp ytterligare ett syskonpar, fött under tidigt 1800-tal, i en grannsocken. Peter Sjölund söker vidare. Om han får tre personer i varje koppling kan han vända håll och forska framåt från dem tills linjerna går ihop.
– I den punkten hittar jag rätt person eller möjligtvis två, tre bröder. Om allt är normalt, inte något kusingifte eller annat på slutet, så finns det bara en familj som hänger ihop genetiskt på det här sättet.
Men veckan i Linköping går utan att Peter Sjölund finner några fler nära släktingar till syskonparen som han redan har identifierat. Ett så kallat ”non-paternity event” ställer till det.
– Min tredje kandidat med rötter i samma socken visade sig ha en okänd far i början på 1800-talet, så där har vi tyvärr någon som har varit ute och vänstrat. Det gillar vi inte i de här sammanhangen.
I hopp om att kunna bidra med dna-pusselbitar topsar sig ett dussintal tillfrågade östgötar,

bland dem en handfull pensionerade poliser. Provrören med bomullstussarna som de har rullat på insidan av kinden budas över till Texas, där Family Tree DNA lovar att ge dem med förtur.
Jan Staaf använder väntetiden till att planera polisinsatsen som ska sättas i gång den dag då han får reda på dubbelmördarens identitet. Han måste minimera risken för att gärningsmannen fattar misstankar och skadar sig själv eller någon annan.
– Jag är livrädd för suicid när vi närmar oss en gärningsman. Om vederbörande fortfarande är vid liv ska han gripas och det måste ske på ett smart sätt med spaning och överraskning, för att kapsla in den här personen innan vi hämtar honom, säger Staaf.
Den 3 juni är tio av de nya topsningarna klara och deras dna-profiler jämförda med mördarens.
Peter Sjölund är hemma i Härnösand och får av säkerhetsskäl inte logga in därifrån för att se resultaten.
Han ringer Anders Bergmark, en av de båda poliserna som har skjutit på sin pension för att få vara med och lösa dubbelmordet.
Bergmark är inte på stationen

men skyndar dit och öppnar datorn samtidigt som han pratar med Peter Sjölund i mobilen.
– ”Det verkar bara ha kommit in en enda matchning. Men oj! Den står överst på listan”, utbrister han.
Den nytopsade östgöten, en 40-årig kvinna född i Linköpingstrakten, är närmare släkt med gärningsmannen än alla de andra 900 träffarna i dna-registret.
Kvinnan var i 20-årsåldern när mordet ägde rum och därmed jämnårig med gärningsmannen.
Nu blir hon den avgörande pusselbiten i jakten på honom.
Östgötskan visar sig ha en solklar koppling med en av de tidigare matchningarna. Släktträden går samman så sent som i mitten av 1800-talet.
– Deras matchande dna-bitar triangulerar, de ligger på rätt plats.
Peter Sjölund har en säker utgångspunkt. Han börjar söka kandidater till gärningsmannen.
Han äter inte lunch. Det är för spännande. Han tar sig inte ens tid att gå på toaletten.

Han dricker sex koppar grönt te, välter en och låter den utspillda drycken torka in på skrivbordet medan han intensivt forskar vidare. Sju timmar senare ringer han.
– Nu har jag bara tre personer kvar. Någon av dem är det.
– Alla bor i Sverige faktiskt. Någon är gift och någon är inte det. I och med att de allihop fortfarande lever så kommer vi kanske att få veta varför det här hände.
Det kan finnas något fel, ett inofficiellt barn någonstans, men utgår man från det som står i kyrkböckerna har en av dessa tre män, vars personnummer Peter Sjölund har framför sig, burit dubbelmordet på sitt samvete i 16 år.
Nu blir det polisens uppgift att ta reda på var männen befann sig vid tiden för dubbelmordet. Kanske göms någon av dem redan i det gigantiska utredningsmaterialet.
– Jag åker ner på söndag. Jag har skrivit ut allting och lagt i ett plomberat kuvert som jag lämnar efter mig här ifall jag skulle köra på tok med bilen. Då kommer mordet ändå att kunna lösas, säger Peter Sjölund.

Han tar sig något att äta. Sedan sätter han sig framför datorn igen för att snäva in cirkeln ytterligare. Så hittar han den sista, saknade länken. Allt faller på plats i släktforskarens stora dna-pussel.
– Jag bara sjunker ihop: ”Jaha, det här var alltså lösningen.” Jag ser på namnen och undrar varför det blev som det blev.
Bilresan ner går bra. På måndag morgon tas dna-detektiven från Västernorrland exalterat emot i Linköpings polishus. Han berättar vad han har kommit fram till: gärningsmannen är en av två bröder. Båda bor kvar i kommunen.
– Det är ingen i polishuset som har en aning om vilka de är. De har ju topsat så många, men de här två har uppenbarligen undgått att bli testade.
Peter Sjölund ägnar dagen åt att kontrollera sina resultat fram- och baklänges. Runt honom pågår en intensiv aktivitet. Polisen hoppas kunna gripa de båda bröderna samtidigt, i deras respektive hem.
– Förberedelser sker för att säkerställa att de befinner sig där. Stämningen är upprymd och full

av förväntan. Det är mycket nervositet och spänning i luften. Planen är att slå till i en gryningsräd. När kriminalkommissarie Jan Staaf svarar i telefonen på måndagskvällen låter han andfådd:
– Det är nära.
Solen går upp klockan 03.53 i Linköping tisdagen den 9 juni 2020. Lite senare tar polisen de båda bröderna i en samordnad insats på två olika adresser. De förs till polisstationen, där de topsas.

– Vi har gripit nu. Man förhör samtidigt som man analyserar provet. Det tar två tre timmar innan vi får svar, säger Jan Staaf.
När resultatet kommer är det entydigt. Den yngste broderns dna överensstämmer till 100 procent med gärningsmanna-dna:t från brottsplatsen. Det rör sig om en man, född 1983 och utan barn.
– Det känns fantastiskt bra att kunna hjälpa till. Jag har i dag förstått vilket trauma detta har varit i Linköping. Många har hört av sig på Facebook och berättat hur de var tvungna att följa sina barn till skolan i ett halvår efter

morden, för att de inte vågade låta dem gå själva. De är alla väldigt tacksamma att detta nu är löst, säger Peter Sjölund.

Anna Bodin
anna.bodin@dn.se

Bakgrund. Dubbelmordet i Linköping

Sex minuter i åtta på morgonen den 19 oktober 2004 kommer larm om knivöverfall på en 8-årig pojke och en 56-årig kvinna på Åsgatan i Linköping.
Pojken, Mohammad Ammouri, och kvinnan, Anna-Lena Svenson, känner inte varandra. Båda dör av sina skador.
Vid attacken skär sig mördaren i handen. Efter dåden slänger han ifrån sig kniven. I närheten hittas hans mössa i ett tidningsställ. Dna från fynden matchar varandra.
Dna- och hårfynden visar att gärningsmannen högst sannolikt är från norra Europa. Han är nikotinist och har vid mordtillfället ingen spårbar narkotika eller medicin i kroppen.
Enligt profilen på gärningsmannen ska dubbelmördaren vid tiden för dåden vara ung, socialt isolerad och psykiskt störd.

Polisen har förhört tusentals personer och topsat 6 500 personer på frivillig basis för att kunna avföra dem från utredningen.

Stefan Lisinski: Lösningarna på morden måste granskas noga

ONSDAG 10 JUNI 2020

Denna vackra försommarvecka ser ut att bli den bästa någonsin för svensk polis. Sveriges två största mordutredningar kan vara på väg att gå i mål.

Ny teknik, nytt kunnande och nytt tänkande har skapat möjligheterna till framgång. Men är det för tidigt att ropa hej.

Lösningarna på Palmemordet och dubbelmordet i Linköping måste granskas noga. En perfekt dna-träff är inte alltid liktydigt med säkra bevis, inte heller ett upphittat vapen. Men det ser onekligen ljust ut, åtminstone för att kunna fälla den nu anhållne mannen för morden i Linköping år 2005 på en 8-årig pojke och en 56-årig kvinna. Mannen har ett dna som perfekt matchar blod på mordvapnet, en butterflykniv. Det är ett mycket starkt bevis, eftersom båda offrens dna finns på samma kniv. Dessutom har han redan erkänt gärningarna.

Fortfarande återstår mycket att göra i utredningen, till exempel om mannen själv kan förklara varför han har utfört gärningarna, om det finns något som gör att en domstol ska se mildare på gärningarna, till exempel om han har någon psykisk störning. Trots att det har gått nästan 16 år sedan dubbelmordet verkar det som att själva brotten går att bevisa på ett övertygande sätt.
Framgången i Linköpingsfallet beror inte bara på att polisen har fått möjlighet att utnyttja släktforskares dna-register utan framför allt att de har fått

experthjälp att leta sig fram i registren, som Anna Bodin beskriver i sitt reportage. Det innebär att dna från en släkting öppnar helt nya möjligheter att hitta spår i brottsutredningar.
Hur lösningen på Palmemordet ser ut vet vi inte då detta skrivs, bara att chefsåklagare Krister Petersson och Palmegruppen tog sig an den jättelika utredningen på ett nytt sätt och att de verkar helt säkra på att ha funnit en lösning.
I stället för att försöka göra analyser av vem eller vilka som hade motiv att mörda Sveriges statsminister gjorde utredarna som i de flesta mordutredningar. De återvände till brottsplatsen och utgick från den. Vilka personer hade varit på plats, vad hade de sett och vilka spår hade de lämnat. Eventuella motiv fick bli en senare fråga. Det är ju inte ovanligt att mördare har mycket skruvade skäl att utföra sina dåd.
Vi vet ännu inte om bevisen kommer att hålla hela vägen, den utpekade Palmemördaren är antagligen avliden och kan då inte svara på anklagelserna.
Men att polisen börjar använda ny teknik ny kunskap och nytt

tänkande ger gott hopp om att fler grova brott kan klaras upp. Redan i fjol kunde en man dömas för en 24 år gammal våldtäkt på en liten flicka, då åtta år gammal. Även han hittades med hjälp av släkt-dna.
Vi kommer antagligen se flera gamla fall som klaras upp genom dessa släktregister och genom avancerade analyser liknande de som har gjorts i Linköpingsfallet. Som Karin Bojs påpekar behövs en noggrann etisk diskussion om hur släkt-dna ska kunna utnyttjas i brottsutredningar. Men tveklöst skapar det möjlighet att lösa flera grova brott.
En begränsning är också det expertkunnande som släktforskaren Peter Sjölund har bistått mordutredarna med i Linköpingsfallet. Det är ett kunnande som få har i dag och som knappast går att sätta in i varje brottsutredning.
Men förhoppningsvis blir kriminalinspektörer och andra brottsutredare inspirerade av båda dessa utredningar. Inspirerade att söka nya lösningar och metoder när man har kört fast.

I dag, onsdag, kan bli en sorts slutpunkt för Palmemordet. Chefsåklagare Krister Petersson väntas lägga ner den 34 år gamla utredningen eftersom det inte finns någon levande gärningsman att åtala. Debatten lär fortsätta och det kommer att finnas många kritiker. Hur debatten utvecklas beror på hur övertygande bevis Palmegruppen har fått fram.
I Linköpingsfallet ser vi egentligen bara början. Allt pekar på att den nu anhållne mannen kommer att åtalas för två mord. Där blir det mycket intressant att få veta mer om denne man, höra hans egen förklaring till gärningarna. En mängd frågor återstår, till exempel varför han inte har hittats tidigare, och om han kan ha begått fler grova brott.
Det finns i alla fall skäl för människor i Linköping och i hela detta land att andas ut en aning. Gamla brott går att lösa och vi kanske kan lämna gamla trauman bakom oss.

Stefan Lisinski
nyhetstipset@dn.se

Efter 34 år kan Sveriges största gåta få en lösning

ONSDAG 10 JUNI 2020

Vem mördade statsminister Olof Palme?

12 522 dagar efter dramat på Sveavägen kan fallet få ett avslut.

En historisk onsdag väntar när beslut i åtalsfrågan ska meddelas. Samtidigt sätts juridiken på prov.

– Det blir ett antiklimax, tror advokaten Leif Silbersky.

34 år har gått sedan Olof Palme sköts på öppen gata i Stockholm. Sedan dess har polischefer och åklagare kommit och gått. Böcker har skrivits. Och teorierna om vem som höll i vapnet har avlöst varandra.

På onsdagsmorgonen får frågan – kanske – ett svar.

Åklagare Krister Petersson väcker antingen åtal mot en misstänkt person eller lägger ner förundersökningen, meddelade han i februari.

– Antingen leder det till åtal och då prövas det i domstol, sade Petersson då till DN.

– Eller så blir det ett annat beslut i åtalsfrågan, det vill säga att vi kanske har en misstänkt som vi inte kan åtala eller så har vi ingen misstänkt och kommer inte vidare och då läggs förundersökningen ner. Det innebär att vårt arbete upphör.
Tidigare i veckan kom uppgifter om att utredarna ska ha hittat det försvunna mordvapnet. De senaste åren har den så kallade Skandiamannen, ett omdiskuterat vittne som avled år 2000, pekats ut som det kanske hetaste spåret i jakten på mördaren. Men så sent som i veckan fick även Sydafrikaspåret, om apartheidregimens underrättelsetjänst, nytt liv i internationell press.
Intresset för onsdagens digitala pressträff väntas bli enormt.
– Eftersom det ska bli ett avslut är det en historisk dag, det är ju århundradets mest uppmärksammade mord, säger Thomas Bodström, advokat och tidigare justitieminister (S) till DN men tillägger samtidigt:
– Det blir ett avslut, men inte uppklarat.

Ingen person är delgiven misstanke om brott. Hur ska man tolka det?
– Det innebär att det är en människa som är död och som därmed inte heller kommer att kunna ställas inför rätta. Därför tror jag att det blir väldigt svårt att säga att det här blir uppklarat. För det krävs ändå en dom.
Sverige får leva med att mordet inte kommer att klaras upp, säger Thomas Bodström och fortsätter inför onsdagen:
– Jag tror att det kan bli en lättnad men också en besvikelse när man inser att ”nej, det är inte uppklarat”. Vi får leva med det traumat. Diskussionerna kommer att pågå i decennier framöver.
Kan det bli en fråga om förtal av avliden?
– Nej, i det här fallet anser jag att det är helt osannolikt att det skulle kunna drivas ett sådant mål. Dels ligger det långt tillbaka i tiden, det här är ju en historisk händelse, dels är det ett enormt allmänintresse.
Mycket har pekat mot Skandiamannen. Är det din uppfattning också?
– Ja, men jag ska vara ärlig och säga att jag var ganska övertygad

om Christer Pettersson (dömd för mordet i tingsrätt, friad i hovrätt) också. Så vi får vänta och se, säger Thomas Bodström.
Leif Silbersky, en av Sveriges mest kända advokater, menar att Christer Pettersson – som dog 2004 – hade blivit dömd även i hovrätten 1989 om polis och åklagare hade skött en omdiskuterad vittneskonfrontation med Palmes fru Lisbet Palme korrekt.
Vad kan vi vänta oss av onsdagen?
– Ett antiklimax, säger Silbersky.
– Av den enkla anledningen att det, enligt min uppfattning, är utrett och klart vem som sköt Olof Palme genom den bevisning som finns gentemot Christer Pettersson. Men det är möjligt att åklagaren kommer fram till samma sak.
Teorin om Skandiamannen ger Silbersky inte mycket för.
– Även om man har hittat ett vapen som kan identifieras som mordvapnet och även om man finner dna på det vapnet som går till Skandiamannen innebär ju inte detta att Skandiamannen har skjutit. Det innebär bara att han har haft kontakt med vapnet. Det

är en pusselbit, onekligen, men det ger inte hela lösningen. Kommer man kunna anse fallet avslutat på onsdagen?
– Nej. Ett fall är avslutat när man definitivt kan säga att det är en viss person. Så långt tror jag inte åklagaren kommer, utan han kommer att peka på att mycket talar för den och den riktningen. Spekulationerna kommer givetvis att fortsätta.

Lisa Edwinsson
lisa.edwinsson@dn.se

Fakta. Sex centrala spår i jakten på Olof Palmes mördare

1Skandiamannen
I februari i fjol fick Palmeutredarna ny information om ett känt men omdiskuterat vittne från mordplatsen, den så kallade Skandiamannen. Uppgifter från journalisten Thomas Pettersson kopplade mannen, som hade avlidit redan år 2000, till en möjlig vapenleverantör och till kretsar där Palme var starkt ogillad. Historien om då 52-årige reklammakaren anställd vid Skandias huvudkontor, med entré på Sveavägen ett 50-tal meter från mordplatsen, innehåller mängder av märkligheter. Men en

sak är belagd: Han lämnade arbetsplatsen någon minut före mordet. Det är också belagt att han återvände dit omkring 20 minuter efter mordet.

2Sydafrikaspåret

2016 sa spaningsledningen att ”Sydafrikaspåret” fanns på den lista över de tre ”områden” där de främst sökte lösningen. Så sent som 18 mars i år träffade Palmegruppen sydafrikanska myndigheten Dirco i Pretoria och dokument lämnades över till dem, enligt The Guardian.

Sverige och socialdemokratin var länge en av befrielserörelsen ANC:s viktigaste stöttepelare och bidragsgivare och miljardbelopp slussades via hemliga kanaler. En stor del av spåret handlar om den fängslade före detta polisöversten Eugene de Kock som vittnade inför sannings- och försoningskommissionen. Han var då förklarad skyldig till en lång rad mord och terrorbrott, men hoppades att straffet skulle kunna mildras om han avslöjade politiska brott. de Kock berättade om fyra ANC-aktivister som hade mördats av hans grupp, och så lade han till:

– De fick samma död som Olof Palme.
Han namngav samtidigt den som skulle ha lett mordoperationen: agenten Craig Williamson.
3 Fallet GH
När Palmegruppen 2016 höll presskonferens och berättade om vilka spår man särskilt fokuserade på nämndes ett som tidigare varit tämligen okänt: En ensamstående man som hade licens på en Smith & Wesson Magnum-revolver med sex tums pipa vid tiden för mordet men som aldrig lämnades in för provskjutning. Under förhör 1994 sa han att han sålt revolvern utanför Café Opera i Kungsträdgården hösten 1992. Det var väl belagt att mannen ogillade Olof Palme och han bodde då inte långt från mordplatsen. Han var känd som en kunnig skytt. Utseendemässigt hade han flera drag som liknade Christer Pettersson. 2008 begick mannen självmord.
4 PKK-spåret
Det möjliga motivet kan sägas vara detta spårs tyngsta del. Efter morden i Stockholm och Uppsala 1984–1985 på flera avhoppare från PKK blev Sverige första landet utanför Turkiet att

terrorstämpla organisationen. En grupp medlemmar sattes i så kallad kommunarrest. Hat mot Olof Palme personligen uttrycktes i avlyssnade telefonsamtal. Dåvarande spaningsledaren Hans Holmérs intresse för den kurdiska organisationen väcktes med informationen om att Säpo den 8 januari 1986 hade avlyssnat telefonsamtal mellan PKK-anhängare där det talades om något som uppfattades som kod för mord. I januari 1987 togs 22 personer, de flesta kurder, in till förhör. Senare samma dag släpptes de flesta. Den 5 mars avgick Holmér.

Spåret drevs dock spåret vidare under ett drygt år i en hemlig utredning vid sidan om, ledd av Holmérs gode vän, bokförläggaren Ebbe Carlsson. En senare utveckling av spåret har handlat om de uppgifter som indikerat en koppling mellan Sovjetunionen och PKK.

5 Polisspåret

Det så kallade polisspåret är egentligen inget ”spår”, utan mer ett samlingsbegrepp där en eller flera poliser på ett eller annat sätt påståtts ha diskuterat, planerat

eller önskat se Olof Palme mördad.
Bland uppgifter om sammansvärjningar kan nämnas ett privat polismöte i Stockholm dagen före mordet, ”Södermötet”, där mordet enligt uppgifter ha planerats eller diskuterats på något sätt.
Tips kom även in om ”Norrköpingsmötet” där poliser en tid före mordet skulle ha konspirerat mot regeringen och Olof Palme.
En tredje sådan uppgift gäller den fest – planerad långt före mordet – som hölls i Stockholm kvällen efter mordet. Ett hundratal poliser var samlade i Ragnbrants Festvåningar på Apelbergsgatan i Stockholm. Det förekom uppgifter om att det skulle ha utbringats en skål för mordet.
Ett centralt inslag i ”polisspåret” har varit uppgifter om olika former av extremism inom poliskåren.
6 Christer Pettersson
Christer Pettersson är den ende som åtalats för mordet på Olof Palme. Bakom misstankarna låg en serie indicier: Att det fanns uppgifter om att han ogillade Palme, att han kunde tänkas vilja hämnas sin vän Lars

”bombmannen” Tingströms öde, att han var påtänd av amfetamin, att han skulle ha haft tillgång till ett skjutvapen via en bekant som bodde intill biografen Grand. Pettersson fälldes för mordet av en oenig Stockholms tingsrätt, tre röster (nämndemännen) mot två (de lagfarna domarna). Ett halvår senare meddelade en enig Svea hovrätt den friande domen. 2004 avled Christer Pettersson 57 år gammal efter många år av missbruk.

Ewa Stenberg: Därför retade Palme gallfeber på motståndarna

ONSDAG 10 JUNI 2020

Olof Palme var en briljant talare och handlingskraftig politiker med oanad förmåga att reta upp människor, både hemma och utomlands.

Det är mitten av augusti 1985 och plötsligt bryter en solstråle fram genom molnen och träffar Olof Palme. Han har just gått ut från Folkets hus i Stockholm och LO-förbundet Statsanställdas kongress, där han hållit tal. Han

har inga livvakter eller medarbetare omkring sig, utan stannar till när han får syn på Curt Persson, ordföranden i Statsanställdas förbund. Jag råkar står bredvid för jag har just gjort en intervju.
Stämningen är spänd mellan LO och Socialdemokraterna, detta är perioden som brukar rubriceras Rosornas krig. Men Palme och Curt Persson inleder ett vänligt men intensivt samtal om något jag sedan länge glömt. Det är då solen träffar statsministern. Han blundar och vänder ansiktet mot söder. Plötsligt försvinner han.

När Palme öppnar ögonen är han någon annanstans, hans ansikte har slätats ut, blicken är i fjärran, han tycks se ett liv bortom valrörelsen, vårens stora arbetsmarknadskonflikter och en splittrad socialdemokrati.
Olof Palme hade varit i politikens centrum under hela mitt då 22-åriga liv. Alla hade åsikter om honom.
Hans regeringar införde fri abort, byggde ut daghemmen, införde lagen om anställningsskydd och medbestämmandelagen. Han fanns bakom studiemedelssystemet, en

nedbantad form av löntagarfonder, kreditmarknads-avreglering och var med och genomförde grundlagsreformen som gav kungen mindre makt. Han formade Sveriges rykte i världen, flitigt resande. Vid några tillfällen blev det rubriker om att han var hemma i landet. ”Nu besöker Palme Sverige.”
Olof Palme var en demokratisk socialist som försökte ta en del av vinsterna från driftiga företagare, han var statsministern som var tjenis med Kubas Fidel Castro och PLO:s Yassir Arafat. Han arbetade för kärnvapennedrustning samtidigt som han hjälpte vapenindustrin att sälja kanoner till Indien.
Under hela karriären hade Olof Palme starka och hemliga band till USA i säkerhetspolitiken. Palme avskydde kommunister och bar ansvar för att en del av den militära säkerhetstjänsten registrerade radikala vänstersympatisörer med hjälp av partiorganisationen, ända tills det avslöjades under IB-affären. Men trots banden till USA blev Palme den förste politikern att kritisera Vietnamkriget.

Han var överklassynglingen som blev arbetarledare. När Palme valdes till att efterträda Tage Erlander som S-ledare 1969 ackompanjerades kongressen av Chopins ”Revolutionsetyd”.
Den unge partiledaren fick ta ledningen för landet i en radikal brytningstid. Han förlorade makten 1976 men kom åter till statsministerposten 1982. Då vände vindarna åter, den marknadsliberala vågen slog in och avregleringarna inleddes. Trots prövningar, misstag och affärer höll han ihop partiet och fick alltså bilda fyra regeringar. Det har ingen klarat sedan dess.
Det var inte bara politiken som stack ut. Olof Palme talade på ett särskilt sätt, han kunde bygga upp sina resonemang viskande och hest för att sedan höja rösten och släppa ut budskapet i fria luften stående på tå i talarstolen. Fotarbetet liknade ibland en boxares.
Han hade en egen tuff debattstil han lade sig till med under sina studier i USA. I valrörelsen 1985 skämtade han självironiskt med sin medarbetare Klas Eklund (som återger det i sin utmärkta

biografi över Palme) ”Blir det sluggerfest så vinner jag. En gång har jag försökt vara statsman – mot Ahlmark. Fast då var jag bakfull.”
Palme var kvick och hade ett lustfyllt förhållande till orden. Ibland använde han formuleringar som var minst sagt magstarka. Han kallade informatörerna som arbetade för Svenska arbetsgivareföreningen (numera Svenskt näringsliv) för ”hatets och illviljans kolportörer”. Han beskrev undersökande journalister som ”skabbiga råttor med gula betar och nakna svansar”. Det var efter att DN:s Peter Bratt avslöjat bordellaffären, som inbegrep dåvarande justitieministern Lennart Geijer (S).
Men nu stod alltså denne tuffe fullblodspolitiker där utanför Folkets hus och längtade bort, han hade helt förlorat koncentrationen. Statsministern som brukade tala med sina medarbetare om ”the joy of politics” var sliten, just denna valrörelse skulle han komma att göra nästan 130 framträdanden. Möjligen såg han ett annat liv framför sig.

Hela hans politiska karriär var kantad av rykten och smädeskampanjer. Kanske drömde han om att slippa se flygblad med nidbilder av en vassnäst maktfullkomlig landsförrädare som bar hans namn. Troligen önskade han att fler skulle se bredden av hans förtjänster.
Vad det nu än var för framtid han längtade efter tog någon den ifrån honom. Det var hans sista sommars sol.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se

Flera hundra samlades vid demonstration i Malmö

ONSDAG 10 JUNI 2020

Ännu en demonstration hölls i går kväll i Malmö under parollen ”Aktion i solidaritet med Black Lives Matter”. Några hundra personer samlades, fler än tillåtet, men polisen avvaktade med att ingripa, trots att det saknades tillstånd. Bakom demonstrationen på Möllevångstorget står Aktivista Feminista First Aid, Asylgruppen i

Malmö och Aktivista Feminista, enligt uppgift på Facebook.
En av deltagarna var Rima Baldel. Hon vill representera det gambianska folket. Det som händer i USA berör henne djupt. Däremot upplever hon inte samma problem med rasism i Sverige.
– Nej, från min synvinkel har jag aldrig upplevt det här.
TT

”I sommar skulle vi ta över Sverige”

ONSDAG 10 JUNI 2020

Yepstr är en startup som hjälper unga till sina första jobb som barnvakt, läxhjälp, hundpassning och staketmålning. Planerna för 2020 var stora.
– När coronan kom var det en käftsmäll utan dess like, säger grundaren och vd-n Jacob Rudbäck.

Det första som hände var att 80 procent av uppdragen som barnvakt och läxhjälp upphörde.
– Folk är ju hemma och man vill inte få in andra i sitt hem, så kärnan i vår modell försvann. Då började vi söka nya möjligheter och upptäckte två områden. Det ena var hemleveranser från Ica till äldre i riskgruppen. Det andra var att anställda inom sjukvården behövde barnvakt så att de kunde gå till jobbet, säger Jacob Rudbäck.
Men de nya uppdragen har inte på långa vägar kompenserat för vilka jobb som gått förlorade.
– Vår största tillväxtperiod i år är som bortblåst. Vi skulle ha brassat på nu. Sommaren 2020 skulle vi ta över Sverige och sedan komma igång med en stor investeringsrunda och ta över världen, men så kommer det inte att bli i år, säger bolagets vd.
Jacob Rudbäck ler trots att hans unga företag skakats om kraftigt. Och han ger intrycket av att pandemin blir en tillfällig svacka på vägen mot målet.
– Det är helt vansinnigt att inget annat företag ser potentialen i det här, säger han. En ungdom som är 15 år är värd noll på

arbetsmarknaden. Tio år senare betalas rekryterare tre månadslöner för att hitta en person att anställa. Någonstans däremellan sker en värdeökning, säger Jacob Rudbäck.
Sedan han startade Yepstr har bolaget hjälpt 4 000 ungdomar mellan 15 och 21 år till sina första jobb och referenser. Företaget är Sveriges största privata förmedlare av jobb till unga. Extrajobb som barnvakt, läxhjälp och trädgårdsarbete har annars varit svarta sedan urminnes tider.
– Vi är mycket effektivare än Arbetsförmedlingen. Alla svenska ungdomar kan få sitt första jobb genom oss. Laddar man ned vår app finns där redan ett jobb: att dela ut personliga flygblad i sitt eget område. Det betalar vi två timmar för, 200 kronor. Det kan leda till att man har jobb resten av sommaren.
Efter de första extrajobben vill många testa att jobba med annat, och därför har Yepstr nu samarbeten med 160 företag.
Idén till företaget bygger på Jacob Rudbäcks egna erfarenheter från tidiga tonår. Han delade ut flygblad och knackade dörr hos grannar och klippte deras

gräsmattor. I 13–14-årsåldern lutade sig en gubbe över staketet, tittade på honom och sa: Det var en handlingskraftig ung man, det ser man inte ofta nuförtiden, återberättar han 20 år senare på kontoret på Skeppsbron.

– När jag kikar på mitt liv i dag så kommer mycket tillbaka till de första upplevelserna. Att det inte är så farligt att prova, säger han.

Men i dag är det tufft. Bolaget höll på att ta in kapital från investerare när pandemin slog till.

– Då var det vissa som började vackla. Investerarsentiment sprider sig snabbt: antingen är man inne eller så är man ute. Det är så många signalvärden i startup-världen. Väldigt lite baseras på hur bra bolaget är. Och nu när marknaden är instabil så vill såklart otrygga investerare dra tillbaka sina pengar. Som tur var har vi en trygg grupp som sa: vi tror på det här.

Jacob Rudbäck beskriver Yepstr som ett visionsföretag. Bakom bolaget står 23 affärsänglar, privatpersoner som satsar pengar och kunskap i företaget.

– De kommer från olika delar av mitt liv och ser investeringen både som en möjlighet att tjäna pengar

och att stötta en bra grej genom att hjälpa unga till sina första jobb, säger han.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Tre råd. Jacob Rudbäck om att få kapital från investerare

1. Kom inte när du behöver pengar, utan tidigare. Säg: vi tar inte in pengar nu, men vi gör det längre fram. Annars blir du som en dammsugarförsäljare. Det är också en chans för dem att lära känna dig.
2. Säg vad du ska göra innan du tar in pengarna. Det kan vara att skaffa fram en prototyp, anställa en skicklig utvecklare och söka statligt stöd. När du sedan gjort det kan du återkoppla. Förvånansvärt få människor säger vad de ska göra, och gör det sen. Det gör att du utmärker dig.
3. Om kapitalet kommer in tidigt så är det dig, idén och teamet som folk investerar i. Senare kanske det kommer in andra investerare som vill andra saker. Se till att behålla kontrollen över företaget. Ge inte bort för mycket av det i inledningen.

DN

Volvoarbetare går tillbaka till heltid

ONSDAG 10 JUNI 2020

Drygt tusen anställda vid Volvo lastvagnars hyttfabrik i Umeå går tillbaka till heltidsarbete på fredag, rapporterar Västerbottens-Kuriren.
Det rör sig om personer på arbetarsidan som återgår till heltidsarbete. Tjänstemännen kommer att fortsätta att vara deltidspermitterade fram till i höst.

Den 23 mars permitterades alla vid Volvo i Sverige till följd av pandemin. I slutet av april återgick en del till 40 procents arbete i Umeå.
TT

”Offentliggör utredning om de höga dödstalen i Sverige”

ONSDAG 10 JUNI 2020

Coronaviruset. När den höga dödligheten på äldreboenden först uppmärksammades sade Folkhälsomyndigheten att man inte kände till anledningen. Frågan skulle utredas. Nu säger man att orsaken till de höga dödstalen är politiska beslut, eller avsaknad av sådana. Det antyder att en utredning har genomförts som har lett till denna slutsats. När kommer allmänheten få ta del denna utredning?

Torbjörn Larsson, Stockholm

”Undanta demonstrationer från folksamlingsför-budet”

ONSDAG 10 JUNI 2020

Protester. Reaktionerna över att Black Lives Matter-rörelsens demonstrationer under pandemin har varit starka. Att en del har svårt att koppla protester mot polisbrutalitet i USA på svensk mark kan jag förstå.

Men jag undrar om inte dessa kritiker samtidigt väljer bortse från den brutalitet som finns här (förvisso på en helt annan nivå). Precis som metoo kom att spridas kan Black Lives Matter-rörelsen komma att bli global.
En del kallar demonstrationerna oansvariga. Att samlas ökar ju smittorisken. Men är priset värt att betala att vi inte får ha folksamlingar tills det finns ett vaccin mot covid-19? Visst ska vi hålla avstånd, sköta hygien och minimera risker. Men att beskära rätten att samlas och demonstrera öppnar för den sämsta och

mörkaste av världar. Därför måste demonstrationer vara undantagna från förbudet mot folksamlingar på över 50 personer. Annars offrar vi demokratin.
När jag ser bilder från demonstrationerna slås jag av hur unga de flesta är, som visar ilska och engagemang. Det värmer mitt hjärta att se en generation som annars ofta beskylls för viljelöshet och opolitiskhet ta ställning.
Peter Larsson, Malmö

Covid-19 har satt fokus på äldres rätt att få dö hemma

ONSDAG 10 JUNI 2020

Rätten att få dö hemma – i Stockholm är det en extremt komplex fråga. Vårdvalet har lett till att såväl äldreomsorg som hemtjänst i dag utgör en fragmenterad marknad där viktig information ibland faller mellan stolarna.

På ett sätt har utbrottet av covid-19 varit positivt: det har satt fokus på frågan.

Från januari fram till den 2 juni i år fick drygt 4 800 personer i Stockholms län olika typer av palliativ vård innan de avled, enligt det Svenska palliativregistret. Av dem hade 1 001 personer konstaterad covid-19, vilket dock inte är synonymt med att det var själva dödsorsaken.

Av det totala antalet avlidna gick 2 177 personer bort på särskilda boenden, 1 071 på sjukhus. 1 070 fick specialiserad palliativ sjukhusvård, 403 fick specialiserad palliativ sjukvård i hemmet, 63 gick bort på korttidsboenden, sju gick bort hemma med stöd, fem hade hemsjukvård, fyra avled hemma utan något stöd alls, det vill säga ensamma.

Jämfört med siffror från samma period 2019 handlar det om lite drygt 300 fler avlidna som fått med palliativ vård i livets slutskede. Båda åren är det förhållandevis få som avlider hemma med stöd, trots att alla har rätt till det och trots att resurserna

till god palliativ vård i hemmet finns.
Med coronautbrottet kan den här situationen komma att ändras. Fler äldre kan komma att gå bort hemma, med stöd av hemsjukvåden, hemtjänstens nyinrättade förstärkningsteam eller regionens ASIH – Avancerad sjukvård i hemmet.
Anna Ström, verksamhetschef för ASIH Stockholm Södra, upplever att en ”positiv” effekt som covid-19 haft är att jourläkarbilarna i större utsträckning än tidigare konsulterar och remitterar patienter till ASIH.
– Det leder till att patienterna skrivs in snabbare, vilket i sin tur leder till att de patienterna får läkarbedömd vård som utgår från just den individen. Kanske slipper den läggas in på sjukhus, säger Anna Ström.
Hon säger ”slipper” – för läkarna vid ASIH går en stor del av jobbet ut på att göra bedömningar av vad som är den bästa och mest värdiga vården i livet slutskede.
– Många av våra patienter är inte betjänta av sjukvårdens resurser, säger Marie Aastrup,

specialistläkare vid ASIH Stockholm Södra, den läkare som måndagens den 11 maj gjorde ett hembesök hos Helmi, 98, några timmar innan hon gick bort.
Men trots att många uttryckligen uttryckt en önskan om att få dö hemma fallerar det ofta.
– Även om vi kopplas in och vi har haft ett så kallat brytpunktssamtal där alla är överens om att det bästa och tryggaste är att patienten får palliativ vård hemma, är det inte säkert att det blir så. Informationen går inte alltid fram till alla aktörer, som till exempel icke ordinarie personal i hemtjänsten som inte känner patienten, säger Marie Aastrup.
Det som händer är att någon aktör, kanske till och med någon på 1177 som inte alls känner till patienten, ringer 112 trots att patienten inte vill det. I fallet med Helmi var det avgörande att hemtjänstens Susanne Ek Karlsson var på plats, annars hade Helmi med stor sannolikhet förts med ambulans till sjukhus.
I dag ingår Susanne Ek Karlsson i ett av de så kallade ”förstärkningsteam” som hemtjänsten inrättat med anledning av covid-19.

De började arbeta andra veckan i april, i dagsläget finns det 12 sådana team inom den kommunala hemtjänsten och 34 bland de privata utförarna. Alla som har misstänkt eller konstaterad covid-19 och som är i behov av hemtjänst ska få insatserna utförda av dessa team, oberoende av hemtjänstutförare. Teamen arbetar dygnet runt och har nödvändig skyddsutrustning för att utföra hemtjänstinsatser på ett säkert sätt. De som ingår i de kommunala förstärkningsteamen får extrabetalt, hur det ser ut bland de privata utförarna vet inte Stockholm stad.

Hemtjänsten har kanske den svåraste uppgiften här, inte minst när det gäller att utgöra den första länken i vårdkedjan, menar Anna Ström, verksamhetschef på ASIH Stockholm Södra.

– Utbildning är avgörande, säger hon.

De 240 personer som hittills ingår i förstärkningsteamen har fått fördjupande kunskaper om covid-19, grundläggande kunskaper om smittspridning och om palliativ vård vid covid-19. Under endagsutbildningen

diskuterar man även etiska dilemman.
Än har vare sig kommunen eller ASIH någon klar bild av hur situationen kommer att utvecklas, inte mer än att behovet av rehabilitering kommer att öka. Förstärkningsteamen kommer dock att fortsätta att finnas så länge det behövs.

Ulrika By
ulrika.by@dn.se

Stockholm rustar för sommaren

ONSDAG 10 JUNI 2020

Stockholms stad tillsätter en oberoende utredning kring hur man hanterat pandemin i bland annat äldrevården. Samtidigt rustar staden för en sommar med många hemma.

– Jag vill vädja till stockholmarna. Den här sommaren är det frihet under ansvar som gäller, säger Anna König Jerlmyr (M), finansborgarråd.

Stockholms stad presenterade på tisdagen hur man rustar inför sommaren. Finansborgarrådet försäkrade att man bemannat verksamheterna så att alla ska kunna ta semester.
– Vi kommer också att köpa in allt vi kan för att säkerställa att vi har lager av skyddsutrustning, säger Anna König Jerlmyr.
Staden ska också tillsätta en oberoende utredning i spåren av pandemin och bland annat utvärdera krisledningsarbetet och äldreomsorgen.
– Syftet är att vi ska stå beredda inför en eventuell andra våg, säger Anna König Jerlmyr.
Man förväntar sig att många kommer att stanna hemma i sommar och lanserar därför en särskild sommarsajt där man kan få tips om aktiviteter.
Staden kommer att hålla bibliotek, badplatser, skejtparker, bollplaner och alla sommarverksamheter öppna som vanligt. Men vikten av fortsatt social distansering poängterades.
– Utnyttja alla våra grönområden. Samlas inte i Rålambshovsparken

och trängs, säger Daniel Helldén (MP), trafikborgarråd.
Den 1 juli tar staden över ansvaret att kontrollera krogar och serveringar från Smittskydd Stockholm.
– Vi kommer att vara mycket effektivare och snabbare om det blir för trångt på uteserveringar, säger Daniel Helldén.
Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se

Stockholms stadsdelar ska ha egna ”resursskolor”

ONSDAG 10 JUNI 2020

Varje stadsdel i Stockholm ska starta minst en särskild grupp för elever som har så omfattande behov att hemskolan inte klarar undervisningen. Grupperna får egna lokaler, en sorts kommunala resursskolor.
– De här eleverna är en prioriterad grupp för oss. De har haft det jättejobbigt, det är ett lidande för föräldrarna men

framför allt för barnen när skolan inte fungerar, säger skolborgarrådet Isabel Smedberg-Palmqvist (L).
Förutom att Stockholms stad inrättar en ny kommunal organisation, för att säkerställa att alla elever får det stöd de är i behov av i en skola nära hemmet, införs ett strukturbidrag för att ge fristående resursskolor ekonomiska förutsättningar att bedriva en långsiktig verksamhet.
– Den nya organisationen blir en trestegsmodell, säger Isabel Smedberg-Palmqvist.

I första hand ska elever med särskilda behov gå i en särskild grupp på sin skola. Alla skolor ska ha den typen av grupp.
De nya stadsdelsgrupperna är nästa steg.
– Eleverna ska fortfarande ha kontakt med sin hemskola och ha nära hem, för att undvika skolskjutsar över hela staden, och rektorn på hemskolan har fortfarande ansvar för dem.
Undervisningen sker inte på elevernas skolor utan i en särskild lokal, som förstås kan ligga nära skolan.

I stadsdelsgrupperna ska det finnas fler kompetenser än i en särskild undervisningsgrupp.
– Det viktigaste för oss är kopplingen till hemmiljön. En elev ska aldrig behöva känna att han eller hon inte hör hemma på sin skola. Målsättningen är förstås att eleven ska komma tillbaka dit. Barn som redan har det tufft måste få rätt förutsättningar, säger Isabel Smedberg-Palmqvist.
Det tredje steget är att eleverna går i en central CSI-grupp, det betyder ”centrala grupper för särskild inriktning” och är till för elever med mycket omfattande behov av särskilt stöd. CSI-grupperna samverkar bland annat med socialtjänsten. Det görs en central bedömning och urval till grupperna.
– Här blir det ingen förändring, de fortsätter som vanligt, säger Isabel Smedberg-Palmqvist.
Införandet av den nya modellen för elever i behov av särskilt stöd ska ske stegvis med målet att den ska vara fullt införd hösten 2023. Stockholm inför också ett nytt stöd till de omkring 20 fristående resursskolor som finns i staden. Förra året larmade fristående resursskolor om att de beviljats

tilläggsbelopp för enskilda elever i en lägre utsträckning än tidigare och att deras verksamhet inte längre var ekonomiskt hållbar. I december sköt staden till extrapengar.
Från nyår införs ett ökat ekonomiskt stöd.
– Alla elever i resursskolor – som bara tar emot barn i behov av särskilt stöd – får ett strukturbidrag för att täcka skolans kostnader för extra personal, specialpedagoger, elevhälsa och anpassningar, säger Isabel Smedberg-Palmqvist.

Syftet är att ge de fristående resursskolorna ekonomiska förutsättningar att bedriva en långsiktig verksamhet.
– Det ska kännas förutsägbart och hållbart för resursskolorna. Vi har fler barn med behov än vad vi har platser. Resursskolorna är oerhört bra, de betyder mycket för barn som tidigare inte har kunnat gå i skolan och för föräldrar som då inte har kunnat jobba.
För år 2021 fastställs strukturbidraget till 36 000 kronor per elev och år i grundskolan inklusive förskoleklass.

Vad gäller tilläggsbelopp, som bedöms individuellt för varje elev, bör staden bli tydligare med varför en elev får avslag. Det visar en oberoende granskning som har genomförts av Mikael Hellstadius, skoljurist med bakgrund som opolitisk tjänsteman på utbildningsdepartementet och som undervisningsråd på Skolverket.

Utredningen visar också att av dem som 2019 fick ja till tilläggsbelopp och verksamhetsstöd var 76 procent pojkar. I det fortsatta arbetet med målgruppen, skriver Mikael Hellstadius, är det angeläget att säkerställa att flickor och pojkar erbjuds stöd på lika villkor utifrån sina individuella behov.

– Behoven ökar hela tiden. Vi har långa köer – hundratals barn – till resursskolorna. En viktig del av den nya modellen är att vi ska fånga upp fler av de barnen, säger Isabel Smedberg-Palmqvist.

Mia Tottmar
mia.tottmar@dn.se

Fakta. Totalt cirka 1200 elever med särskilt stöd

Omkring 400 elever får stöd i särskilda undervisningsgrupper, där elever läser allt från enstaka ämnen till hela skoldagen beroende på stödbehovet.
För elever med omfattande behov av särskilt stöd, och där extraordinära stödåtgärder behövs, finns kommunövergripande CSI-grupper på nio skolor. Det finns knappt 200 platser i CSI-grupper med en planerad utbyggnad om ytterligare cirka 25 platser.
I december 2019 gick omkring 650 elever från Stockholms stad i en fristående resursskola. I Stockholm finns ett tjugotal resursskolor och därutöver går elever från Stockholm i fristående resursskolor i närliggande kommuner eller i övriga landet.

Fyraåring påkörd av motorcykelförare

ONSDAG 10 JUNI 2020

I söndags blev en pojke påkörd av en vårdslös motorcykelförare i Bro norr om Stockholm. Pojken fick två stora blödande sår i huvudet och polisen konstaterar på sin hemsida att han ”lika gärna kunde ha dött”.

– Vi har haft väldiga problem med motocrosskörning i Bro, där man beter sig nonchalant och inte tänker på konsekvenser, säger Gunnar Höjvall, polisens förundersökningsledare.

Händelsen inträffade på söndagskvällen på en parkväg i Finnstaområdet.

En pappa var då med sin fyraårige son i Bro centrum. Pappan skulle ta bilen hem och sonen cykla genom en park.

– Det är ett vittne som sett en röd motocross med en gul skylt fram på styret och en röd stänkskärm bak. Föraren var maskerad från näsan och neråt och ska ha kört på gräsmattan fram och tillbaka. Man uppskattar att han körde i 60–70 kilometer i timmen på

bakhjulen. Vittnet ska precis ringa polis om detta när man hör en smäll och sen ser två personer bära på ett barn, säger Gunnar Höjvall, polisens förundersökningsledare.
Pojken fick blåmärken på kroppen, svullnader och blödande sår i huvudet. Men han hade tur enligt polisen.
– Det kunde ha gått väldigt illa.
Var motocrossen sedan tog vägen är okänt. Man vet inte heller vilka personerna som bar hem pojken och hans cykel är. Polisen är nu angelägen om allmänhetens tips.
– Om det finns information om händelsen så kan man gärna lämna de uppgifterna till oss. Vi har haft väldiga problem med motocrosskörning i Bro, där man beter sig nonchalant och inte tänker på konsekvenser. Det är angeläget att ta tag i problemet, säger Gunnar Höjvall.
Enligt polisen är det allt som oftast unga män som kör. Många av dem har det gemensamt att de ”uppenbarligen överskattar sin egen förmåga och inte inser riskerna med sitt beteende” skriver polisen.

Det kan också röra sig om förare som inser att de tar risker men helt enkelt struntar i att man utsätter sin omgivning för fara. Nu vädjar polisen om hjälp med tips kring händelsen med pojken. Den som har iakttagelser uppmanas att höra av sig till 114 14. Även tips om vårdslösa körningar med motorcyklar i allmänhet välkomnas.

Andreas Nordström
andreas.nordstrom@dn.se
Linda Hjertén
linda.hjerten@dn.se

Här är kulturen som har gått i Palmemordets spår

ONSDAG 10 JUNI 2020

Det finns ungefär lika många böcker om mordet på Olof Palme, som det finns personer som erkänt dådet. Det berättar Dan Hörning, som leder podden ”Palmemordet”. Många av författarna begår dock ett stort misstag, menar han.

I dag presenterar chefsåklagare Krister Petersson sitt beslut kring eventuellt åtal i utredningen av

mordet på Sveriges statsminister Olof Palme. Under de senaste 34 åren har det spekulerats brett i vem eller vilka som ligger bakom mordet. Många av teorierna har lyfts fram i litteraturen:
– Den gyllene regeln är att det finns ungefär lika många personer som erkänt Palmemordet som antalet böcker som har skrivits om det. Det är någonstans strax runt 150 skulle jag tro, säger Dan Hörning.
Dan Hörning ligger bakom podden ”Palmemordet”, och han säger sig ha läst i princip alla böcker som skrivits om mordet, utom de som är ”uppenbart skogstokiga”. Enligt Hörning är det viktigaste för en författare som skriver om mordet att undvika att måla in sig i ett hörn.
– En trend under alla år har varit att boken inte får skrivas utan att du presenterar lösningen. Det är ett praktexempel på tunnelseende. Fallet är så stort, det går att plocka 15 fakta som pekar just på det spåret, om man bara vill.
Själv föredrar han författarna som undviker att ta tydlig ställning och i stället presenterar fakta på ett så objektivt sätt som möjligt. Han nämner bland annat Gunnar Wall,

bröderna Kari och Pertti Poutiainen och Lars Borgnäs som några av sina favoriter i genren.
– De föredrar att ställa frågor och titta på fakta. Det är pinsamt uppenbart att inga författare har tillgång till den information som Palmeutredningen har. Vi gjorde en överslagsräkning och kom fram till att bara någonstans mellan två och tre procent av utredningen är känd, säger Hörning, som ser att det ”onekligen” finns en över-representation av män bland författarna till Palmemordslitteraturen.

Varför är det nästan bara män som skrivit om och nördat ner sig i Palmeutredningen?
– Det vet jag inte. Det är en markant skillnad från andra olösta fall jag tar upp i andra poddar, där kvinnor är närmare femtio till sextio procent.
En genomgående trend för litteraturen om mordet som gavs ut under 1990- och 2000-talet var, berättar Hörning, att åtminstone ett kapitel i varje verk ägnades åt att försöka övertyga läsaren om varför inte Christer Pettersson var gärningsman.

– Den tendensen har försvunnit sedan Dag Andersson blev - spaningsledare (2013). Förr var man i princip tvungen att ta upp den här frågan. Sedan finns det i och för sig böcker där författaren låser sig vid Pettersson som mördare också.
Dan Hörning har ett tydligt svar på vilken bok som har högst läsvärde: ”Olof Palme är skjuten!” (1988), skriven av Hans Holmér, den första spaningsledaren.
– Jag måste ge en eloge till honom. Det märktes att han hade ambitioner att bli deckarförfattare. Boken är som en sliten gammal deckare, när han beskriver hur han står på kontoret mitt i natten, bara har en folköl och en burk pilsnerkorv i kylen, och tänker att det är kurderna som gjort det.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

Fem poddar om - Palmemordet.

”Palmemordet”. Podd av Dan Hörning och Tobias Henricsson som gjorts i 232 avsnitt.

”Palmemordet”. P3 Dokumentär-avsnitt om mordet som kom 2011, producerat av Fredrik Johnsson och Kristofer Hansson.
”Skandiamannen och Palmemordet”. Filterpoddens avsnitt om Palmemordet från 2020.
”Poddspecial om Palmemordet”. Ekot Granskar gjorde en miniserie i sex avsnitt 2016.
”Om Palmemordet med Lars Näslund”. Studio DN:s special-avsnitt om mordet från 2020.

Sex spår som skildrats i litteraturen

1. Sydafrikaspåret
Olof Palme stöttade kampen mot Sydafrikas apartheidpolitik, vilket har fått många att misstänka att landets underrättelsetjänst låg bakom mordet. I mitten av 1990-talet vittnade sydafrikanske polischefen Eugene de Kock i en domstol i Johannesburg om att en agent från samma land skulle ha organiserat mordet.
Skildras i: Kjell Sundvalls film ”Sista kontraktet” (1998), där en svensk bankman är rädd att Olof Palme ska privatisera bank-väsendet. Därför ger han en

yrkesmördare från Sydafrika uppdraget att skjuta den svenske statsministern.

2. Polisspåret

Inom såväl polisen som säkerhetspolisen och militären fanns individer med högerextrema sympatier som ansåg att Palme var en landsförrädare och konspirerade för att få honom mördad. Teorin bygger bland annat på vittnesmål om personer som med walkie-talkies följt paret Palmes promenad från biograf Grand längs Sveavägen. Skildras i: Leif GW Perssons romansvit ”Välfärdsstatens fall” (2002–2007), vars första och tredje del blev en SVT-serie, ”En pilgrims död” (2013) i regi av Kristian Petri, där polismannen Kjell Göran Hedberg är den som utför mordet. Med bland andra Helena af Sandeberg och Rolf Lassgård.

3. Christer Pettersson-spåret

Den oftast utpekade gärningsmannen till mordet dömdes i juli 1989 i Stockholms tingsrätt, men friades sedan i hovrätten. Bland annat var det Lisbeth Palmes vittnes-konfrontation som ansågs opålitlig och att andra vittnen manipulerats

att peka ut Pettersson av förhörsledare.
Skildras i: Hiphopgruppen Looptroops låt ”Jag sköt - Palme” (1998) där det rappas ”Jag sköt Palme och satte Christer i klister”. I andra versen berättas att ”Jag sköt Palme, drog en bärs och skyllde allt på Chrille P”.

4. 33-åringenspåret

Den 17 mars 1986 häktades den så kallade 33-åringen, en man med högerextrema sympatier som befann sig i närheten av mordplatsen den 28 februari. I hans lägenhet hittades Palmefientliga flygblad, men mannen fick släppas i brist på bevis, flyttade till USA och blev där mördad i januari 1994; en polis dömdes för mordet.
Skildras i: Stefan Lindbergs bok ”Nätterna på Mon Chéri” (2016), en metafiktiv roman som blandar verkliga händelser och protokoll med skönlitterär gestaltning av 33-åringens liv och tankar, i romanen kallad ”Kenneth Swärd”.

5. CIA-spåret

Att den hemliga motståndsrörelsen Stay behind, stödda av amerikanska CIA, skulle ha legat bakom mordet är

en teori som flera utomstående har velat ska utredas. Motivet skulle ha varit missnöje med - Palmes agerande gentemot Sovjet. På DN Debatt 2013 skrev Inga-Britt Ahlenius, tidigare chef för FN:s interna revision, att - Sverige måste kartlägga Stay behind och dess eventuella kopplingar till mordet.
Skildras i: I SVT:s nya satirserie om Palmemordet, ”We got this”, målar Olle Sarris konspirations-teoretiska karaktär upp en pyramid över vem som styr. I toppen finns ”de odödliga”, de som har oinskränkt makt – CIA.

6. Skandiamannen-spåret
En man som befann sig på brottsplatsen vid mordtillfället, en reklamkonsulent för Skandia, som därför fick namnet ”Skandiamannen”, har i flera olika motstridiga berättelser pratat om vad han gjorde på mordplatsen, men avfärdades av polisen som ett opålitligt vittne snarare än som misstänkt i fallet.
Skildras i: Boken ”Den osannolika mördaren” (2018) av journalisten Thomas Pettersson, som bygger på hans reportage om Skandiamannen i magasinet Filter från samma år.

”Transkvinnor är kvinnor. Att hävda något annat är att osynliggöra deras identitet och värdighet och går emot all kunskap som finns i vården.”

ONSDAG 10 JUNI 2020

Efter att det blåst upp till storm kring Harry Potter-författaren JK Rowlings uttalanden om transpersoner uttrycker Daniel Radcliffe, som spelade trollkarlen i filmerna, sitt stöd för författarens kritiker.

”Det kan vara roligt att faktiskt få se hur folk har det runt om i landet och hur deras allsångs-tradition är.”

ONSDAG 10 JUNI 2020

Sanna Nielsen, programledare för ”Allsång på Skansen” i SVT, säger till TT att en publiklös allsång inte är optimal – men att hon ser fram emot nedslagen man planerar göra hemma hos kända och okända tittare. Årets allsång har premiär den 23 juni.

Därför mår du så bra i trädgården

ONSDAG 10 JUNI 2020

Både i Sverige och andra länder växer trädgårdsterapin som behandlingsform mot utbrändhet och psykisk ohälsa. Trädgårdar har ansetts vara läkande platser i minst 2 000 år, men först nu börjar forskare förstå varför vi mår bra av dem.

Trädgården har en central plats i civilisationens historia. I Gamla testamentet kallas den Edens lustgård. Men redan i världens äldsta bevarade text förknippas trädgårdar med hälsa: I Gilgamesheposet (cirka 2 000 f Kr) berättas om hur kung Gilgamesh uppsöker trädgården Dilmun för att hämta kraft, styrka och uppnå evigt liv.

I boken ”Trädgårdsterapi” utser Patrik Grahn, professor i landskapsarkitektur, Hippokrates till världens första trädgårdsterapeut. Hippokrates kallas ofta läkekonstens fader, men mindre känt är att han använde trädgården som redskap i rehabilitering och vård av patienter.

Långt in i modern tid fortsatte trädgården att vara viktig i läkekonsten, och kringgärdade ofta sjukhus och sanatorier. Det var först på 1900-talet, då vetenskapen upptäckte mikroorganismerna och utvecklade antibiotika, som sjukhus började byggas på ett annat sätt, med fabriken som förebild.

– Men nu ser vi en nytändning för den gröna vården, och inte bara i Sverige. Trädgårdsterapin har tillämpats länge i USA, Japan, Korea och Storbritannien, eftersom man har sett att själva praktiken fungerar, säger Patrik Grahn, verksam vid SLU Alnarps rehabiliteringsträdgård i Skåne. Den senaste tiden har det också kommit alltmer medicinsk forskning som förklarar *varför* medicinsk naturbaserad terapi fungerar, enligt Patrik Grahn. Den gröna metod som utvecklats vid Alnarp har blivit en allt vanligare modell inom svensk sjukvård. För några år sedan fanns den i två landsting. I dag erbjuds trädgårdsterapi som behandlingsform i ungefär en tredjedel av Sveriges landsting och regioner. Metoden har visat

sig vara särskilt effektiv för människor som är långtidssjukskrivna för utmattningssyndrom, enligt Patrik Grahn.
Deltagare i Alnarps verksamhet har varit sjukskrivna i genomsnitt tre och ett halvt år, vissa ända upp till tio år. Efter minst tolv veckors rehabilitering har de flesta kunnat gå vidare med någon form av aktivering, arbetsträning, studier eller arbete.
Rehabträdgården rymmer olika delar som välkomsträdgård, skogsträdgård, äng, kökträdgård och urban trädgård. Deltagare kan trivas bättre i vissa slags trädgårdar än andra, beroende på var i återhämtningsprocessen de befinner sig. I trädgårdsterapin ingår arbetsterapeuter, sjukgymnaster, psykoterapeuter och landskapsingenjörer.
Undersökningar har visat att effektiviteten i rehabiliteringen blir dubbelt så stor med professionella insatser.
Men vad är det då i det gröna – i trädgården och i naturen – som har en mer välgörande effekt än om patienterna hade fått samma professionella stöd i en inomhusmiljö? Enligt Patrik

Grahn är det framför allt forskningen om naturens hälsofrämjande effekter som har kunnat förklara varför trädgårdsterapi fungerar. Här är några av faktorerna:

Dagsljus och sol

Utevistelse ger mer dagsljus, vilket gynnar dygnsrytmen och sömnkvaliteten.

– Dagsljuset styr hela vår livsrytm och är svårt att åstadkomma med konstgjord belysning. Inomhuslampor ger ett väldigt smalt spektrum av ljus som inte påverkar tallkottkörteln, som sitter bakom ögonen och utsöndrar hormonerna kortisol och melatonin, förklarar Patrik Grahn.

Kortisol gör oss aktiva, medan melatonin får oss att gå ner i varv och sova gott. Det blåaktiga ljus som kommer på morgonen aktiverar kortisolet, vilket gör i sin tur gör att melatonin lättare frigörs på kvällen. Solljuset mitt på dagen, som under sommarhalvåret i Norden innehåller tillräckligt mycket UVB-strålning, gynnar också kroppens egen bildning av D-vitamin. Cirka 80 procent av

kroppens D-vitamin kommer från solljus.
– Pratar man om UVB-strålning tänker många på hudcancer. Och får man för mycket UVB-strålning finns en risk för hudcancer. Men det finns en ökad risk för olika cancerformer om man genom för lite UVB-strålning får brist på vitamin D. För oss nordbor är det från vårdagjämningen till höstdagjämningen som vi kan bygga på D-vitaminet. Så vi bör se till att få lagom intensivt men tillräckligt med sol under den tiden, säger Patrik Grahn.

Vilket sammanfaller med den tid på året då trädgården pockar på arbetsinsatser. Och förutom UVB-strålning verkar solljuset ha andra positiva effekter:
– Man har upptäckt att solstrålning även syntetiserar en hel del opioider, lyckohormoner, och förbättrar immunförsvaret. Men tyvärr är vi mer grottmänniskor i dag än någonsin. Vi är i genomsnitt inomhus drygt 90 procent av dagen, året om, i alla åldersgrupper. Hälften av den övriga tiden tillbringar vi i olika färdmedel, som bilar eller

kollektivtrafik, säger Patrik Grahn.

Bättre luft

Träd och annan växtlighet renar luften från föroreningar. Även om många larmrapporter uppmärksammat den dåliga luftkvaliteten i trafikerade storstäder menar Patrik Grahn att inomhusluften i våra bostäder oftast är sämre.

– För oss i Sverige och Västeuropa är det inomhusluften vi ska vara mest rädda för. Vi bör ha ordentligt tvärdrag i rummen ett par gånger om dagen för att vädra ut skitig luft. Det är mycket damm, mögelpartiklar, formaldehyd och i många hus en hel del asbest. Det finns studier som visar att till och med på Hornsgatan i Stockholm är luften renare utomhus än inomhus.

Grönska

Forskning har visat att människor som bor nära en park lever längre. Ännu bättre är det om grönområdet är stort, eftersom det uppmuntrar till fysisk aktivitet.

– Gröna strukturer i städer är särskilt viktiga för människor i sämre socioekonomisk situation, eftersom de mer sällan har en

egen villaträdgård, eget fritidshus eller resurser att resa till ett semesterparadis, säger Patrik Grahn.

Men närheten till grönska handlar inte enbart om ökade incitament till rörelse och motion.

I en uppmärksammad studie från 1984 visade arkitekturprofessorn Roger Ulrich att nyopererade patienter på ett sjukhus som hade utsikt över träd genom sjukhusfönstret blev friskare snabbare än de som hade utsikt mot en tegelvägg.

– I det här fallet handlade det inte om fysisk aktivitet, solljus eller frisk luft. Det räckte med att *se* natur för att patienterna skulle må bättre, säger Patrik Grahn.

Stressreduktion

Det har länge varit känt att vistelse i naturen har en stressreducerande effekt. Kortisol och adrenalin sjunker, samtidigt som blodtrycket går ner.

Forskning av Roger Ulrich och psykologiprofessor Arne Öhman på Karolinska Institutet har bekräftat att vacker natur kan släcka kamp- och flyktsystemet (sympatiska nervsystemet).

Särskilt öppna platser, gärna lite upphöjda eller med utsikt över

ängsmark eller vatten, gör att vi känner oss trygga.
– Det brukar kallas savannkänslan: att man på långt håll har möjlighet att se om en fara nalkas och har tid att ta skydd. De här kvaliteterna skapar omedvetna förnimmelser som gör att vi går ner i varv. Det sker förstås omedvetet, men man kan också se det på fastighetspriser. Finns det utsikt över vatten eller en stor grön äng går priserna upp rejält. Så någonstans är vi medvetna om att det här är viktigt för oss, säger Patrik Grahn.

Bättre immunförsvar

Ny forskning från Japan och Korea tyder på att naturen även påverkar oss biokemiskt. Begreppet *shinrin yoku* – skogsbad – brukar tolkas som en andlig eller metaforisk process, men studier visar att vi i skog och mark andas in fytoncider, ämnen som växter avger för att skydda sig från insekter. Rikast förekomst av fytoncider har uppmätts i gamla barrskogar, men de finns även i lövskogar.
– Japanska och koreanska forskare hävdar att fytonciderna har en stimulerande effekt på vårt immunförsvar, men det är osäkert

om det är enbart den förklaringen som ska gälla. Att vara ute i trädgården eller i skogen förefaller enligt flera nya studier både kunna fungera antiinflammatoriskt och vara bra för vårt immunförsvar. Det kan möjligen förklaras av fytoncider men även av ökad syntes av vitamin D, mer fysisk aktivitet, och bättre bakterieflora, säger Patrik Grahn.

Bättre tänkande

Enligt de amerikanska miljöpsykologerna Stephen och Rachel Kaplan tar vi in omvärlden med hjälp av två olika sorters uppmärksamhet: riktad uppmärksamhet respektive fascination.

– Den riktade uppmärksamheten använder vi i vårt arbete. Den är målinriktad, exekutiv och skapar koncentration genom att sortera bort alla oviktiga signaler som kan störa i arbetet. Men den är också begränsad och kan lätt tröttas ut, säger Patrik Grahn.

I en trädgård eller naturlig miljö som upplevs som rofylld, varierad och artrik kopplas i stället en spontan, icke viljestyrd uppmärksamhet in. Makarna Kaplan kallar den mjuk

fascination. Den väcker nyfikenhet och upptäckarlusta, men kräver inte handlingar och beslut.
– Man kanske hör en fågel eller ser ett blänk i en vattenspegel. Det är upplevelser man bara kan vila i, ett slags vakenvila som gör att man kan rensa huvudet och återhämta den riktade uppmärksamhet som kanske krävs för att koncentrera sig på under det dagliga arbetet.

Fysiskt arbete

Men hur är det då med själva trädgårdsarbetet – planterandet, grävandet, gräsklippandet, ogräsrensningen och skördandet? Har även det någon hälsofrämjande effekt?
Ja, förutom att fysisk aktivitet stimulerar neurogenes – nybildning av hjärnceller – kan enligt Patrik Grahn arbete som upplevs som meningsfullt också ha en rehabiliterande effekt. Men trädgårdsarbetet får inte bli ytterligare en plikt:
– Det kan vara bra att betrakta sin trädgård som sin egen och inte som en utställningsyta som grannar och förbipasserande ska bli imponerade av. Åtminstone en del av trädgården kan vara lite

insynsskyddad, med höga staket eller häckar. Det kan vara en hörna där man bara försöker ha lite roligt, odla växter som är lätta att sköta, eller goda att äta, och även tillåta sig att misslyckas.

Sverker Lenas
sverker.lenas@dn.se

Fakta. Trädgårdsterapi

Trädgårdsterapins moderna rötter återfinns bland annat i behandlingen av amerikanska soldater från första och andra världskriget. Man upptäckte att hemvändande soldater som led av krigsneuroser och posttraumatisk stress framgångsrikt kunde behandlas med trädgårdsarbete.
Ämnet horticultural therapy blev en gren inom arbetsterapin och på 1970-talet tillsattes den första professuren i ämnet på Kansas state university.
Alnarps rehabiliteringsträdgård invigdes 2002, med Patrik Grahn som en av initiativtagarna. Den är en del av Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och forskningen som bedrivs vid trädgården kombinerar teorier från miljöpsykologi och landskapsarkitektur med medicin,

sjukgymnastik, arbetsterapi och psykoterapi.

Ledare: Palmeutredningen blev ett monument över polisens fiasko

TORSDAG 11 JUNI 2020

I mer än tre decennier har svenskarna levt med ekot efter skotten på Sveavägen i öronen. Så sent som på onsdagsmorgonen trodde många av oss att vi äntligen fått chansen till ett avslut. Det visade sig vara fel. Den långa presskonferens som åklagare Krister Petersson och

Palmegruppens spaningsledare Hans Melander höll blev en stor besvikelse. Det fanns, trots rykten i förväg, inget mordvapen. Ingen dna-bevisning. Inget motiv. Inga säkra vittnesuppgifter. Bara spaningsteorier som får Palmeutredarna att ”känna sig trygga” med att peka ut den så kallade Skandiamannen, Stig Engström, som gärningsman. Det är långt ifrån tillräckligt för att stänga pärmarna och anse fallet avslutat.

I stället lär onsdagens presskonferens gå till historien som en utskåpning av de tidigare Palmeutredarna i allmänhet och den första spaningsledaren Hans Holmér i synnerhet. Utredningen fastnade tidigt i vissa misstänkta gärningsmän och avfärdade därmed andra. Det är som en stilstudie i begreppet konfirmeringsbias, att vara så fast i sin övertygelse att man blundar för alla tecken på att man har fel. Men även ur andra aspekter är Palmeutredningen ett remarkabelt fiasko för svensk polis. Den blev ett skämt världen över: ”Den dåliga nyheten är att polisen är oss på spåren. Den goda är att det är den svenska polisen.”

Misstagen som begicks inte minst i utredningens inledningsskede är väldokumenterade. Man kan bara börja med att nämna de usla avspärrningarna runt mordplatsen, fixeringen vid den kurdiska organisationen PKK, de undermåliga förhören av Lisbeth Palme, som kulminerade i att hon identifierade Christer Pettersson i en fiaskoartad vittneskonfrontation.
Efter 34 år tycktes det till slut som att utredarna kunde peka ut en gärningsman. I stället kom detta. En ”upplösning” som inte löser upp något alls. En utredning som fortfarande inte kunnat reda ut vad som hänt.
Till det mer nedslående med onsdagens presskonferens var budskapet att kanske inte ens ett mordvapen nu skulle räcka för att lösa Palmemordet. Enligt Nationellt Forensiskt Centrum är det ”svårt eller omöjligt” att koppla ett vapen till kulorna som dödade Palme.
Att fastna i ett trauma är bland det mest destruktiva som såväl en enskild människosjäl som folksjälen kan råka ut för. Och Palmemordet är ett nationellt trauma – i synnerhet för dem som

har aktiva minnen av Olof Palme, av politiken under hans tid och av sina egna känslor i den stund då de fick veta att Sveriges statsminister hade blivit mördad i centrala Stockholm, på väg hem från ett biobesök.
Då, vintern 1986, var det nästan omöjligt att ta in. Än svårare hade det varit om vi fått veta att mördaren skulle förbli okänd.
I dag hade väl ändå de flesta av oss förlikat oss med tanken på att vi aldrig får vetskap om Palmes mördare. Man kan till och med argumentera för att det har varit lärorikt för folksjälen att acceptera en sådan livsbetingelse. I vissa relationer och företeelser får vi aldrig ett rent avslut.
Onsdagens utpekande är kontroversiellt. En namngiven person anklagas av staten för statsministermord. Grunden för anklagelsen är sannerligen inte helt stabil: Han har lämnat uppgifter om sitt agerande kring mordplatsen som inte stämmer med övriga vittnesmål. Han liknar vissa signalement på mördaren. Han var ”van vid vapen” och ”rörde sig i Palmekritiska kretsar”. Han hade ”ekonomiska problem” och ”alkoholproblematik”.

Var då Stig Engström del i en internationell konspiration, som en del föreslagit? Det kan utredarna inte hitta stöd för, men heller inte utesluta.
Men hade han en revolver? Det enda som utredarna har att komma med var att det måste han ju haft med tanke på att Palme blev skjuten. Det är en svag argumentation för att någon mördat statsministern.
Nej, något avslut var detta inte. Långt därifrån. Kanske uppfattade Palmegruppen att det var nödvändigt att namnge en gärningsman för att kunna motivera att utredningen ska läggas ner. Men att staten utan reella bevis pekar ut en medborgare som statsministermördare är ingen liten sak. Då hade det varit rimligare att bara meddela att utredningen är nedlagd utan att peka ut någon gärningsman.
Onsdagen den 10 juni 2020 skulle Sverige få en konkret möjlighet att gå vidare från vårt nationella trauma. Statsminister Olof Palme skulle äntligen få vila i frid. I stället kommer skotten på Sveavägen fortsätta att eka. Och

minnet av den svenska polisens inkompetens kommer att bestå.
DN 11/6 2020

Så avfärdades han i början av utredningen

TORSDAG 11 JUNI 2020

Bara 21 dagar efter att PKK-spåret havererade 1987, skrevs en promemoria där Skandiamannen avfördes från mordutredningen. Chefs-åklagare Krister Petersson, som nu pekar ut mannen som Palmes mördare, beskriver slutsatsen som ”häpnadsväckande”.

– För mig var detta den mest avgörande handlingen i utredningen, säger Krister Petersson.

Den man som Palmeutredningens förundersökningsledare år 2020 väljer att presentera som den sannolike gärningsmannen, Stig Engström, är alltså samme person som 1987 i praktiken avfördes som möjlig gärningsman.

Men noterbart är att inte heller den statliga granskningskommissionen som 1999 publicerade en 1 005 sidor tjock genomgång av Palmeutredningen nämnde Engström med ett enda ord, trots att en rad enskilda spår analyserades i detalj.

Promemorian som åklagaren menar blev avgörande är daterad den 9 februari 1987 och togs fram av en av Palmegruppens erfarna utredare, en polis som ännu i dag arbetar med grova brott i Stockholm.

PM:et upprättades i en tid då den kurdiska gruppen PKK under hela hösten och vintern varit i spaningsledaren Hans Holmérs fokus. Chefsåklagare Krister Petersson redovisade en sorts tidslinje för utvecklingen:

Den 20 april 1986 sa man i spaningsledningen att Stig Engström tillhörde gruppen möjliga gärningsmän. Men efter ett kort förhör den 25 maj om huruvida Engström kände ”vittnet (mannens namn)” ställdes inga fler frågor.
Den 12 november ska Hans Holmér ha sagt till medarbetarna ”kör Engström i botten innan åklagarna slår klorna i honom”.
Den 8 januari 1987 ska en person i spaningsledningen ha sagt att det måste ha varit Engström som ”vittnet (kvinnans namn)” såg uppe på David Bagares gata.

Slutsatsen i polisens promemoria från 1987 blev följande: ”Det var med all sannolikhet inte Stig Engström som (kvinnans namn) mötte på David Bagares gata. Det är fortfarande mycket osäkert om det var gärningsmannen hon mötte.” Samtidigt konstaterade PM:et att ”det kan dock konstateras att minst 1 person varit klädd på ett liknande sätt som Engström. Det var den personen som (kvinnans namn) mötte (...)”.
– För mig är detta den mest avgörande handlingen i den här

utredningen, säger nu chefsåklagare Krister Petersson.
– Den innehåller en häpnadsväckande slutsats, och med den dog intresset för Engström ut.
Kort efter att PM:et skrevs fick kommissarie Hans Ölvebro ansvaret för utredningen. I tidningen Proletären, som aldrig släppte Engström-spåret, sa han: ”Några ytterligare förhör med Skandiamannen har inte hållits. Och det är inte aktuellt heller. Det finns saker runt Skandiamannen som gör att vi kan göra den här bedömningen”.

När författaren till boken ”Den osannolika mördaren”, Thomas Pettersson, långt senare frågade Ölvebro ville han inte uttala sig. Men Skandias förre säkerhetschef, en före detta polis, som på polisens uppmaning direkt efter mordet i hemlighet granskade Engström, säger i boken att han själv konfronterade den då ansvarige åklagaren Anders Helin om hur det egentligen gick till när Engström avfördes. ”Jag frågade honom om utredarna visste vad Stig Engström haft för sig på Sveavägen. Han skakade på huvudet och svarade nekande”.

Den polisman som skrev promemorian där Stig Engström i praktiken avfördes har nyligen förhörts av Palmegruppen. DN frågade på onsdagen chefsåklagare Krister Petersson hur utredaren förklarade slutsatserna.

– Jag kan inte ordagrant recensera honom, utan vi har försökt få fram bakgrunden till den här promemorian och han har lämnat vissa uppgifter om den. För att komma från en åklagare är det ju ett ovanligt kritiskt omdöme du ger om hela hanteringen?

– Ja, enligt min uppfattning hade det naturliga och enligt paragraf 1 A i boken, höll jag på att säga, att man skulle höra personen ifråga om de här omständigheterna. Men det rådde ju inte den är utredaren över, utan det gjorde spaningsledningen. Där beslöt man i stället att man skulle avsluta spåret beträffande Engström genom att han skulle föras ad acta såsom, som man sa, ”på platsen varande”.

Gav utredaren någon förklaring om att överordnade var nöjda med detta eller att han rent av

kände att han hade den här slutsatsen som ett sorts direktiv?
– Som svar på den frågan kan jag säga att det inte var något så kallat beställningsjobb.
DN har förgäves sökt polismannen som skrev promemorian för en kommentar till åklagarens kritik.

Lars Näslund
lars.naslund@dn.se

Ett 34-årigt nationellt trauma – en tidsaxel över Palmemordet

Ministrar har fått avgå. Polischefer och åklagare sparkades och tillsattes. En hemlig utredning i utredningen avslöjades. Längs med vägen sades att Sverige förlorade sin oskuld. DN har sammanställt nyckelpunkter under 34 år med Palmeutredningen.

1986

28 mars 1986:

– Klockan 23.21.30: Det är fem minusgrader den här fredagskvällen när statsminister Olof Palme skjuts till döds i korsningen Sveavägen/ Tunnelgatan. Han träffas av ett skott högt upp i ryggen. Hustrun

Lisbet Palme skadas lätt av en kula som snuddade skulderpartiet.
– Klockan 23.24: Första polisbilen, patrull 2520 med poliserna Gösta Söderström och Ingvar Windén, anländer till mordplatsen.
– Klockan 23.28: Ambulansen med paret Palme lämnar mordplatsen och kör mot Sabbatsbergs sjukhus.
– Klockan 23.30: Kommissarie Gösta Söderström meddelade via radio ledningscentralen att det var statsministern som skjutits.
1 mars 1986:
– Klockan 00.06: Olof Palme dödförklaras på Sabbatsbergs sjukhus.
– Klockan 00.20: Tidningarnas Telegrambyrå, TT, skickar ut en så kallad flash med texten ”Olof Palme död”.
– Klockan 00.45: Vice statsminister Ingvar Carlsson anländer till regeringskansliet Rosenbad.
– Klockan 01.10: Sveriges Radio bryter sändningen där reportern Jan Ström inleder: ˝Sveriges statsminister Olof Palme är död. Han sköts i kväll i centrala Stockholm. Olof Palme sköts ned

vid korsningen Tunnelgatan–Sveavägen och han dog senare på Sabbatsbergs sjukhus.”
– Klockan 01.30: Kungens livvakter tar kontakt med bevakningsbolaget Abab för att förstärka kungens bevakning i Storlien.
– Klockan 02.05: Polisens första rikslarm skickas ut.
– Klockan 09.00: Socialdemokraternas partistyrelse utser Ingvar Carlsson till tillförordnad partiledare.
– Förmiddagen: Kung Carl XVI Gustaf återvänder från skidresa i Storlien, riksdagens talman Ingemund Bengtsson från Spanien och länspolismästaren Hans Holmér från Borlänge där han övernattat inför Vasaloppet. Holmén anländer till polishuset kl 10.50.
– Klockan 12.00: Länspolismästare Hans Holmér leder polisens första presskonferens om mordet.
– Under lördagen 1 mars inkommer bland annat tips om att polisen borde undersöka en man senare omtalad som ”33-åringen”.
2 mars 1986:

Säpo och Televerket undersöker telefonlinjerna från paret Palmes bostad till telefonstationen. Inget anmärkningsvärt iakttas.

4 mars 1986:

Säpo undersöker såväl paret Palmes bostad som hans tjänsterum.

6 mars 1986:

– Den så kallade fantombilden publiceras med hjälp av experter från tyska Bundeskriminalamt.

12 mars 1986:

33-åringen hämtas till förhör. Han anhålls och en husrannsakan görs i hans bostad, kläder tas i beslag.

15 mars 1986:

Olof Palme begravs med en ceremoni med en stor del av världens ledare samlade i Stockholms stadshus.

19 mars 1986:

33-åringen försätts på fri fot av chefsåklagare KG Svensson.

25 mars 1986:

– Det första grundliga förhöret med Lisbet Palme hålls och leds av Hans Holmér personligen. Det sker hemma hos Holmérs vän, bokförläggaren Ebbe Carlsson.

– Polisen utlyser en belöning på 500 000 kronor till den som lämnar ett avgörande tips.

6 april 1986

Den så kallade Skandiamannen dyker upp i media för första gången. Han tar kontakt med SVT:s Rapport och kritiserar polisen för att ha negligerat hans vittnesmål vid mordplatsen.

24 april 1986:

Säpos särskilda utredningsgrupp som undersökt om Olof Palme kan ha varit utsatt för övervakning lämnar sin rapport. Övervakning av bostaden ”kan inte uteslutas” och underlaget ”talar för att Olof Palme varit övervakad på eftermiddagen den 27 februari samt från det att han lämnade bostaden på kvällen den 28 februari fram till det att han mördades”.

1 maj 1986:

Överåklagaren Claes Zeime tar över ledningen av förundersökningen. Från försommaren 1986 biträds han på heltid av först Solveig Riberdahl och senare Bo Josephson och Anders Helin.

16 maj 1986:

– Förundersökningen mot 33-åringen läggs ner.

– En finländare tipsar polisen om att han sålt två revolvrar till en kurd som polisen kopplar till det begynnande PKK-spåret.

28 maj 1986:
Christer Pettersson förhörs för första gången.

1987
20 januari 1987:
Spaningsledaren Hans Holmér stora aktion mot PKK, döpt till Operation Alfa, genomförs. 22 personer grips, men samtliga släpps inom kort av överåklagare Claes Zeime.
4 februari 1987:
Regeringen meddelar vid en presskonferens klockan 23 på kvällen att rikspolisstyrelsen och riksåklagaren ska ta över ansvaret för Palmeutredningen. Ulf Karlsson utses till spaningsledare och biträdande riksåklagaren Axel Morath blir förundersökningsledare.
Oktober 1987:
Kommissarien vid rikskriminalen Hans Ölvebro tillfrågas att ta över som operativ spaningsledare under Ulf Karlsson. Ölvebro får 35 utredare till sitt förfogande.
12 november 1987:
Regeringen beslutar att höja belöningen för ett avgörande tips till 50 miljoner kronor.

1988

28 mars 1989:
Justitieminister Anna-Greta Leijon informerar statsminister Ingvar Carlsson om bokförläggaren Ebbe Carlssons teorier om PKK:s roll i mordet. Ansvarige åklagaren Jörgen Almblad hölls oinformerad.
1 juni 1988:
– Tidningen Expressen avslöjar det som kom att kallas Ebbe Carlsson-affären, den hemliga och irreguljära PKK-utredningen.
– Ebbe Carlssons livvakt, en polisman, stoppas av tullen i Helsingborg när denne anländer med buggningsutrustning inköpt i London. Den politiska skandalen är ett faktum.
7 juni 1988:
Anna-Greta Leijon lämnar sin post som justitieminister.
4 augusti 1988:
Riksdagens konstitutionsutskott inleder tv-sända utfrågningar om ”Ebbe Carlsson-affären” med Anna-Greta Leijon.
September 1988:
Riksåklagaren inleder förundersökning om buggningen och smugglingen.
14 december 1988:
Tidigt på morgonen hämtar två polismän Christer Pettersson till

förhör från lägenheten i Rotebro norr om Stockholm. Han häktas två dagar senare.

1989

5 juni 1989:
Rättegången i Stockholms tingsrätt mot Christer Pettersson inleds.
27 juli 1989:
Christer Pettersson döms av Stockholms tingsrätt för mord och framkallande av fara för annan till livstids fängelse. Men rätten är oenig: 3 röster mot 2.
12 september 1989:
Rättegången i Svea hovrätt inleds.
13 oktober 1989:
Svea hovrätt försätter Christer Pettersson på fri fot han håller sedan presskonferens på advokat Arne Liljeros kontor.
2 november 1989:
Svea hovrätt meddelar den friande domen mot Christer Pettersson.

1990

2 maj 1990:
Justitiekansler Hans Stark beslutar att Christer Pettersson ska få 300 000 kronor i

skadestånd för tiden i häkte. Pettersson hade begärt två miljoner.

1992

23 juni 1992:
Högsta domstolen meddelar att man inte beviljar prövningstillstånd efter att hovrätten fällt Ebbe Carlsson och tre polismän för smugglingen av buggningsutrustning.
3 augusti 1992:
Ebbe Carlsson avlider, 44 år gammal. Hans Holmér håller tal vid begravningen.

1994

20 november 1994:
Nye biträdande riksåklagaren Solveig Riberdahl blir förundersökningsledare. Hon biträds av chefsåklagare Anders Helin.

1996

Februari-mars 1996:
En hemlig internutredning drivs mot spaningsledaren Hans Ölvebro efter anonyma anmälningar om att Ölvebro använt polisens bilar för privata resor. Körjournaler beslagtogs. Skattemässiga konsekvenser

förelåg. Samtidigt hade hot riktats mot Ölvebro och hans familj.

26 september 1996:

Den före detta sydafrikanske polisöversten Eugene de Kock säger i högsta domstolen i Pretoria att han fått kännedom om att en enhet inom den sydafrikanska säkerhetstjänsten lät mörda Olof Palme i ”Operation Longreach”.

6 december 1996:

Chefsåklagare Jan Danielsson blir ny förundersökningsledare.

1997

28 januari 1997:

Chefsåklagare Tomas Lindstrand lägger ner förundersökningen mot Hans Ölvebro. Samtidigt lämnar Ölvebro sin post. Hans biträdande Lars Jonsson tar över.

8 september 1997:

Chefsåklagaren Kerstin Skarp får uppdraget att biträda Solveig Riberdahl.

1 november 1997:

Kommissarie Stig Edqvist tillträder som ny spaningsledare.

5 december 1997:

Riksåklagaren lämnar in en ansökan om resning till Högsta domstolen och anför nya bevis mot Christer Pettersson.

1998

28 maj 1998:

Högsta domstolen säger nej till riksåklagarens begäran om resning. I direktsänd tv reagerar Petterson: ”Ojojoj... tack gode Gud! Jag tror på min Skapare, och jag har bett, för mina systrars skull...”.

1999

29 juni 1999:

Granskningskommissionen lägger fram sin 1 005 sidor tjocka rapport. Ordförande var landshövdingen Lars Eric Ericsson. Övriga ledamöter: Inga-Britt Ahlenius, Hans-Gunnar Axberger, Gun-Britt Mårtensson och Håkan Winberg.

2000

26 juni 2000:

Den så kallade Skandiamannen, det omtalade och svårtydda vittnet på mordplatsen som på senare år kommit att utredas som möjlig gärningsman, hittas död i sin säng i Täby efter att en låssmed öppnat. Han bär hörlurar över öronen och intill honom ser poliserna en tom whiskeyflaska

och tomma kartor för värktabletter.

2001
26 oktober 2001:
Christer Pettersson sätter sin namnteckning under en debattartikel som dagen därpå publiceras i Expressen. Texten är skriven av Gert Fylking och där ”erkänner” Pettersson mordet. Två dagar senare tas detta tillbaka i en TV 3-intervju. Polisen kallar Pettersson till nytt förhör.

2004
29 september 2004:
Christer Pettersson avlider på Karolinska sjukhuset. ”Det är ett tragiskt liv som nu har kommit till sin ände”, kommenterar statsminister Göran Persson.

2010
Januari 2010:
Riksdagen beslutar att ta bort preskriptionstiden för mord, som varit 25 år.

2013
1 januari 2013:
Dag Andersson efterträder Stig Edqvist som polisens

spaningsledare och blir dess sjunde chef i ordningen.

2016

25 februari 2016:

Inför 30-årsdagen av mordet håller Palmegruppen presskonferens och nämner tre huvudinriktningar för utredningen: 1) En dubbelgångare till Christer Pettersson, 2) Sydafrikaspåret, 3) En spaningsoperation med walkie-talkies.

1 september 2016:

Kommissarie Hans Melander tar över som spaningsledare, Dag Andersson går i pension.

2017

1 februari 2017:

Chefsåklagare Krister Petersson tillträder som ny förundersökningsledare.

2018

18 oktober 2018:

Lisbet Palme avlider 87 år gammal. 1987-1999 var hon ordförande i svenska Unicef, FN:s barnfond.

2020

10 juni 2020

Åklagaren pekar ut Skandiamannen som skyldig till mordet.

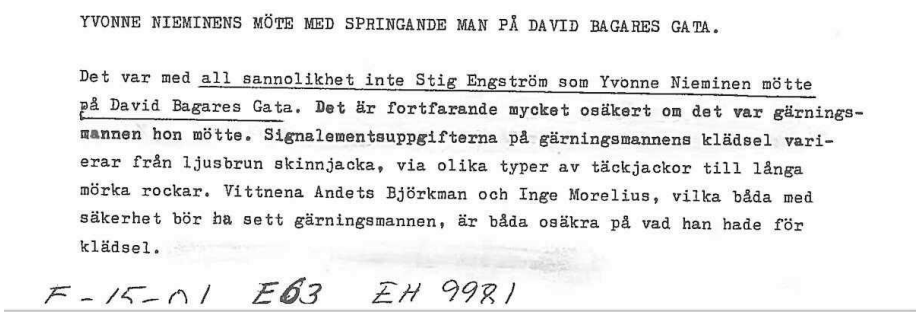

YVONNE NIEMINENS MÖTE MED SPRINGANDE MAN PÅ DAVID BAGARES GATA.

Det var med all sannolikhet inte Stig Engström som Yvonne Nieminen mötte på David Bagares Gata. Det är fortfarande mycket osäkert om det var gärningsmannen hon mötte. Signalementsuppgifterna på gärningsmannens klädsel varierar från ljusbrun skinnjacka, via olika typer av täckjackor till långa mörka rockar. Vittnena Andets Björkman och Inge Morelius, vilka båda med säkerhet bör ha sett gärningsmannen, är båda osäkra på vad han hade för klädsel.

F-15-01 E63 EH 9981

”Jag skulle inte väckt åtal med detta underlag”

TORSDAG 11 JUNI 2020

Palmeåklagaren Krister Petersson skulle inte ha väckt åtal mot Skandiamannen på det underlag som nu har presenterats, säger han till DN. Och spaningsledaren är

inte hundra procent säker på att Skandiamannen är Palmes mördare.

– Det hade varit bra om vi hade nått ända fram, säger spaningsledaren Hans Melander.

Åklagaren har lagt ned mord-utredningen med hänvisning till att den misstänkte gärningsmannen Stig Engström är avliden. Krister Petersson baserar sitt utpekande av statsministermördaren på en lång rad indicier. Direkt på onsdagen kom kritik mot utredningens slutsatser.

– Jag tror att oavsett vilken lösning vi hade presenterat, så länge vi inte har en hundraprocentig bevisning, så kommer det att vara vissa som tycker att det här är fel. Det är något som vi får räkna med. Men jag tror till och med att om vi hade lyckats presentera något hundraprocentigt så hade det ändå funnits vissa individer som inte hade accepterat detta, säger polisens spaningsledare Hans Melander.

Hur kunde Stig Engström, om han nu var gärningsmannen, slippa undan?

– Jag var ju inte med på den tiden så det är svårt att svara på det. Men vi kan bara konstatera att Engström kommer med en berättelse gällande sina egna förehavanden som inte på något sätt stämmer överens med övriga vittnen. Trots det får han inte några frågor om varför han har en helt annan bild av händelseförloppet. Man ställer inte direkt några motfrågor, det kanske man borde ha gjort, säger Hans Melander.

– Min uppgift är väl inte att recensera gamla kollegor, men i det här fallet måste jag ansluta mig till åklagarens uppfattning. Det finns brister i utredningen gällande Engström.

Hade vi kunnat få en person dömd för Palmemordet om utredningen hade skötts på ett annat sätt?

– Det kan jag inte svara på, men hade man haft möjlighet att bättre utreda Engström tror jag att sådana möjligheter definitivt hade funnits, säger Hans Melander till DN.

– Jag är inte hundra procent säker på att Engström är Olof Palmes mördare. Utan det jag säger är att han i mina ögon är han så pass

misstänkt att han borde kunna ha blivit häktad, tillägger Melander senare under onsdagen i ”Studio Ett”.
Inte heller åklagaren vill slå fast att Stig Engström utom allt rimligt tvivel är den skyldige.
Är du övertygad om att det är rätt man som du namnger?
– Jag svarar att den person som kan misstänkas för brottet har avlidit, och då blir det min slutsats att det är den som vi misstänker för brottet som har avlidit, säger Krister Petersson.

Hade du väckt åtal på det här underlaget om Stig Engström varit vid liv?
– Det hade jag inte gjort. Så går det inte till i det svenska rättsväsendet. Tveklöst hade jag frihetsberövat honom om han inte hade kunnat lämna någon som helst rimlig förklaring till de olika konstigheterna. Men utredningen skulle ju då ha fortsatt med honom på fri fot och givit oss en möjlighet att säkra teknisk bevisning och annat, men det här i sig skulle inte räcka till att väcka ett åtal, säger Krister Petersson.

Hans Melander medger brister i den utredning de nu presenterat: Motivet, varför Skandiamannen bar vapen och hur han kom att träffa paret Palme.
Många hade nog väntat sig mer teknisk bevisning, hur ser du på att ni inte lyckats identifiera ett mordvapen?
– Tyvärr är ju kulorna från mordplatsen så pass deformerade och det finns så få spår på dem att det blir svårt att koppla ett vapen till dem, säger Hans Melander.
Han fortsätter apropå det vapen som beslagtagits i utredningen, som innehades av den bekant till Stig Engström som var vapensamlare.
– Vi kunde konstatera att i hans samling fanns ett vapen som med tanke på fabrikat och modell skulle kunna vara mordvapnet. Det skickades till NFC (Nationellt forensiskt centrum) för provskjutning.
– De bedömer sina resultat efter en skala, från minus fyra till plus fyra med en nolla i mitten. Man landade på en nolla. Det säger att det inte finns något som tyder på att det är rätt vapen. Men det finns heller inte något som tyder på att vapnet inte är det riktiga.

Är det inte så att hela tanken med Stig Engström som Olof Palmes mördare bygger på en extrem slump, en ren tillfällighet som plötsligt gavs?
– Man kan väl säga att precis som i många andra mord på prominenta personer är det en olycklig omständighet av en gärningsman som har varit funtad på ett visst sätt, att den personen ges tillfälle och har möjlighet att genomföra dådet och sedan också utför det. Det är inte första gången i världshistorien, säger Krister Petersson.

Det här förutsätter väl också att ni tänker att han hade ett skjutvapen liggande på kontoret på Skandia?
– Nej, det betyder det inte. Det kan betyda att han rörde sig beväpnad, men eftersom det är en sak som vi hade kunnat utreda om han vore i livet och vi hade kommit in tidigare så hade vi kunnat bringa klarhet i det. Enligt uppgifter från bland andra de olika Skandiaväktarna hade han ju ofta en liten handväska med sig när han var ute och gick, så det är ju fullt möjligt att han varje kväll när han skulle ta sig hem till sin

bostad var beväpnad, fortsätter åklagaren.

Lars Näslund
lars.naslund@dn.se
Lisa Edwinsson
lisa.edwinsson@dn.se

Leif GW kritisk till åklagarens slutsats

TORSDAG 11 JUNI 2020

Leif GW Persson kan inte se en enda ljuspunkt i beslutet att lägga ner Palmeutredningen genom att peka ut Skandiamannen.

Beskedet är en perfekt mylla för konspirationsteorier, enligt kriminologen.

– När jag lyssnade på den där föredragningen som Krister Petersson hade trodde jag att jag höll på att förlora mitt förstånd.

– Han hade inte något positivt att anföra i en bevismässig mening och vad gör han då, jo, då använder han det faktumet på något vis mot Skandiamannen.
Leif GW Persson tar som exempel att chefsåklagaren motiverade sitt beslut att lägga ner utredningen bland annat med att Nationellt forensiskt centrum inte längre kan göra några meningsfulla jämförelser av de beslagtagna kulorna från brottsplatsen. Ett befängt påstående, enligt Persson.
– Svaret på frågan om jämförelser kan man bara få i det fall man har tillgång till vapnet som det faktiskt handlar om. Man måste ha provskjutit det, vilket man inte har eftersom man inte hittat det. Det här är bara ett sätt att säga att de vapen man har undersökt i relation till Skandiamannen inte har gett träffen man hoppats på, säger Persson.
Enligt Leif GW Persson kunde chefsåklagare Petersson ha låtit bli att peka ut någon och bara lagt ner undersökningen.
– Jag kan inte utesluta att Skandiamannen sköt Palme, men jag har inte sett något bevis för det och det är en mycket lång väg från det till att aktivt mordanklaga

någon som inte ens kan försvara sig, säger Persson.
Åklagaren Krister Petersson reserverade sig med att andra teorier inte kan uteslutas.
– Javisst, och bättre mylla än så här finns inte för konspirationsteoretiker, säger Persson.
Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

Stefan Lisinski: Skandiamannen bör betraktas som oskyldig

TORSDAG 11 JUNI 2020

Det blev platt fall. Krister Petersson och Hans Melander var mycket övertygande när de pekade på tidigare brister i Palmeutredningen.
Men de var inte ens i närheten att övertyga om att de har hittat mördaren. Tvärtom. Luckorna och tvivlen är så starka att

Skandiamannen bör betraktas som oskyldig.

Förväntningarna var stora inför onsdagens pressträff med chefsåklagare Krister Petersson och chefen för Palmegruppen, Hans Melander. Vi var många som trodde och hoppades att nu har de hittat något nytt som gör att vi kan lägga det 34 år gamla mordet bakom oss. Även om mördaren var avliden och inte kunde ställas inför rätta ville vi bli övertygade.

Men tyvärr.

Onsdagens pressträff blev ett antiklimax. Melander och Petersson förklarade att de ”inte kommer förbi” Stig Engström, som Skandiamannen heter, men längre än så kom de inte.

Det mesta som de presenterade var redan känt. Journalisten Thomas Pettersson har i sin bok ”Den osannolika mördaren” och i reportage i tidskriften Filter lyft fram just detta.

Vi visste sedan tidigare att denne man har lämnat flera direkt felaktiga uppgifter, till polisen och till medier. Det är också klarlagt att flera ögonvittnen beskrev gärningsmannen på ett sätt som möjligtvis stämmer överens med

hur Engström själv säger att han var klädd den kvällen.
Det är också obegripligt att Palmegruppen så tidigt avförde Stig Engström från utredningen. Här var åklagare Petersson från och övertygande. Möjligtvis har han också rätt i att det fanns tillräckligt för att då begära Skandiamannen häktad.
Men luckorna och tvivlen är fortfarande så starka att det är obegripligt hur utredarna nu känner sig övertygade om att Skandiamannen är Palmes mördare.

Viktigast är att Engström inte kan bindas till något mordvapen. Beskedet från Nationellt Forensiskt Centrum (NFC) att det inte längre går att fastställa vilket vapen som användes vid mordet är förstås sorgligt. Det gör det mycket svårt att komma längre i utredningen. Men Petersson och Melander kunde inte ens visa att Stig Engström någon gång haft tillgång till något vapen av rätt sort.
Det enda som har framkommit är att han var bekant med en vapensamlare som hade rätt sorts vapen, men som bevis är det

närmast löjeväckande. Det finns inga uppgifter alls om att Engström skulle ha lånat ett vapen från den samlingen. Det finns inte heller något som visar på att han skulle ha tagit med sig ett sådant vapen till sin arbetsplats.
Även tidschemat gör att Skandiamannen är en osannolik gärningsman. Han lämnade sin arbetsplats någon minut före mordet. Då bör han i så fall ha varit beredd på att utföra dådet. Han bör ha haft med sig mordvapnet, antagligen i den lilla väska som han bar på. Problemet är bara att Engström då inte kunde veta att makarna Palme var precis i närheten och att de snart skulle passera hans arbetsplats. Det framstår som obegripligt hur han då skulle kunna förbereda ett mord på statsministern.
Inte heller motivbilden är övertygande. Det har påstått att Engström ingick i Palmefientliga kretsar.
Han var medlem i Moderaterna i Täby. Det är känt att många på högerkanten starkt ogillade Palme, men det räcker knappast som motiv för att mörda.

Att Skandiamannen har lämnat en mängd felaktiga uppgifter i utredningen är som sagt klarlagt, men hans drivkraft verkar snarare vara att han ville göra sig mer märkvärdig än han var. Han var uppenbarligen kränkt av att polisen inte tog honom på tillräckligt stort allvar. Han kan ha varit en av många som blivit triggad av mordet och som så gärna ville spela en betydelsefull roll. Hans kontakter med polis och medier stämmer väl in på den beskrivningen.
Så, ja, det finns några besvärande omständigheter beträffande Stig Engström. Omständigheter som Palmegruppen borde ha utrett för länge sedan. Men flera kända fakta talar snarare för att han inte har mördat Olof Palme. Han bör alltså betraktas som oskyldig. Kanske går det inte att komma längre än så här för att lösa mordet, och då är det rimligt att åtminstone lägga utredningen på sparlåga. Vi som hoppades på att få ett tydligt svar på mordgåtan får lära oss att leva med att det inte blir så. Det är bara sorgligt att åklagaren och Palmegruppen hade skruvat upp våra förväntningar så högt.

Stefan Lisinski
nyhetstipset@dn.se

Skandiamannen i intervjun som fick Palmegruppen att haja till: ”Jag skulle personligen ha använt ett smidigare vapen, kanske utfört med elfenbenskolv i utsirat mönster”

TORSDAG 11 JUNI 2020

Skandiamannen i intervjun som fick Palmegruppen att haja till: ”Jag skulle personligen ha - använt ett smidigare vapen, - kanske utfört med elfenbenskolv i utsirat - mönster”

Söndagsmorgonen var tidig när Skandiamannen, Stig Engström, ringde på dörren hemma hos frilansjournalisten Jan Arvidson i Stocksund.
Sex år hade passerat sedan Palmemordet och med sig hade besökaren en påse.
– Här har jag de kläder som jag bar under mordkvällen, säger han.
De åkte till Stockholms centrum, till Sveavägen, till entrén till Skandias huvudkontor och till mordplatsen ett kort stycke bort.
Ännu en gång sprang Stig Engström den smala Tunnelgatan fram till Luntmakargatan och tillbaka, den löpning han hade svårt att komma över att spaningsledningen aldrig bjöd in honom till att demonstrera under de stora rekonstruktionerna, tillsammans med övriga vittnen.
– Så då gjorde vi där en egen liten rekonstruktion. Jag tog bilder och han berättade medan vi gick runt, säger Jan Arvidson, som då arbetade som frilansjournalist.
Mannen som hade kommit med sin klädpåse för att för ännu en person beskriva vad han såg och hörde den kyliga fredagskvällen den 28 februari 1986 pekas nu, 34 år senare, ut av chefsåklagare

Krister Petersson som statsministermördaren.

○ ○ ○

Stig Engström, en 52-åring vars yrkeskarriär den vintern 1986 hade gått i stå. En på den tiden gift men barnlös man som visserligen var aktiv i lokalpolitiken i Täby på högerkanten, men som av utredningen att döma agerade helt på egen hand när han sköt Olof Palme och skadade hans hustru Lisbeth.

Ingen konspiration i sikte.

Ingen planering.

En tillfällighet, en stundens ingivelse.

Det är alltså åklagarens bild av det skeende som upptagit så många människors grubblerier under så många år.

Och så hade han funnits där hela tiden. Stig Engström är den utpekade Palmemördaren som missades trots att han själv knackade på polisens dörr, om och om igen.

Ja, kanske just därför?

Visst fanns poliser som kände lukten av att något inte stämde, som våldsrotelns spaningschef Arne Irvell, men lagom till att

”vittnet Engström” skulle börja granskas på allvar gick han i pension, och i Hans Holmérs spaningsledning tycktes finnas mer spännande spår att ägna sig åt. Dessutom irriterade ”den där Engström” spanarna, han ”sprang till media”, Holmér omtalade honom som en sorts ”elefant i rummet”.
Men två månader efter mordet, den 25 april, kallades ändå det störande vittnet till ett 80 minuter långt förhör med de erfarna utredarna Allan Bäckström och Lars Jonsson.

Engström berättade nu hur Lisbeth Palme hade varit positiv till att Olof Palme lades i framstupa sidoläge och på en fråga svarade han att han aldrig hade lämnat sitt arbetsrum på Skandia. Han hade jobbat över för att bli klar inför skidresan till Idre med hustrun nästa morgon.
Att han faktiskt *hade* lämnat byggnaden för en stund vid 21-tiden vittnade senare Skandias väktare om.
Återigen beskrev Engström hur han hade förväxlats med mördaren, eftersom han, efter att ha rusat efter poliserna som

jagade mördaren för att berätta för dem vad Lisbeth sagt om att denne bar blå täckjacka, sa att han hört ett annat vittne lämna ett signalement till polisen på mördaren som stämde väl med hans eget utseende och klädsel. Till förhörsledarna sa då mannen: ”Jag tänker att jaha det kan ju inte vara jag eftersom jag står en meter framför honom och han borde se hur jag ser ut, så jag tänker väl att det kan vara två personer med likvärdig utstyrsel”.

○ ○ ○

Stig Funke Vilhelm Engström föddes 1934 i Bombay i Indien och fick ett par år senare en lillebror. Pappa var ingenjör på Tändsticksbolaget och Stig berättade själv i en intervju i Svenska Dagbladet 1981 om sin, med typiska svenska mått mätt, annorlunda uppfostran. De första skolåren hade han fått tillbringa på en kristen svensk internatskola i Indien. Skoluniform obligatorisk.

Elva år gammal skickades han hem till Sverige, till en moster i Nybro i Småland. Skolmästare på 100 meter och konstnärligt

kreativ, men han hade det tuffare med de teoretiska studierna och fick gå om en klass.
17 år gammal var det dags för nästa internat: Sigtuna Humanistiska Läroverk, även Olof Palmes skola.
– Han kunde alla sociala koder, hur man skulle föra sig och sådant, berättade hans första hustru för journalisten Thomas Pettersson som 2018 utkom med boken ”Den osannolika mördaren”.
Men, konstaterade Pettersson, någon examen blev det inte. Stig Engström bommade i slutproven.
Betygen från värnplikten på I 11 i Växjö var bättre och därpå väntade första jobbet, på det som nu heter Försvarets materielverk.
Unge Engströms talang för ritande togs tillvara och han illustrerade handböcker av alla de slag och han fick tjänstledigt för att gå kurser på Grafiska institutet och Konstfack.
1960 anställde Sveriges Radio honom för att producera informationsmaterial och åtta år senare klev Skandiamannen in på reklamavdelningen på försäkringsbolaget Skandias huvudkontor på Sveavägen.

Där blev han kvar tills några år in på 90-talet då alkoholproblem drev fram en förtidspensionering. Trots uttalade ambitioner att räta upp tillvaron lades han ett par gånger in för avgiftning och 63 år gammal dömdes han för grovt rattfylleri.
Fängelse slapp han, men bar fotboja.
Stig Engströms andra äktenskap ändade 1999 i skilsmässa och 26 juni året därpå hittades han död i sin säng i lägenheten i Täby.
Han blev 66 år.
Poliserna som larmades dit fann honom liggande med hörlurar för öronen. Intill stod en urdrucken whiskeyflaska och en tom karta värktabletter. Men inget efterlämnat brev eller meddelande.

○ ○ ○

Men hans hälsomässiga bekymmer började visa sig långt tidigare. Efter att i unga år ha varit en idrottstyp ska han, enligt bokförfattaren Thomas Petterssons samtal med tidigare anhöriga och vänner, under 70-talet ha fått reumatisk värk som började i hans för en illustratör så viktiga händer, men som spred sig

till knäna. Han provade olika typer av medicinering, däribland injektioner med en guldlösning. Reumatismen trodde han hade drabbat honom för att en tandläkare lämnat en borr i hans tand. ”Den där tandläkaren förstörde mitt liv”, uppges han ha sagt.
Ytterligare en motgång kom på jobbet. I boken berättas att Engström hade blivit besviken när han inte fick den tjänst som chef för Skandias reklamavdelning som han räknat med. I sammanhanget citeras Stig Engströms yngre bror:

– Han hade en tendens att inte se om han själv gjorde något fel. Det var andra som gjorde fel, inte han.
Men inom lokalpolitiken i Täby fick storebror Engström ändå på 80-talet ta viss plats.
Bosatt i högborgerliga Täby och med bekanta inte minst bland företagare och officerare ska en granne ha övertygat honom att engagera sig för Moderaterna.
Efter några år med mindre förtroendeuppdrag anförtroddes han en plats i den lokala styrelsen och i valet 1983 blev han ordinarie ledamot i fullmäktige.

– Han var en hängiven moderat och han tog politiken allvarligt. Man skojade inte om saker som kungahuset eller Moderaternas politik, citeras en kvinna.
Miljön var inte direkt pro Palme, för att uttrycka saken milt.
Pettersson citerar i sin bok dåvarande DN-reportern Lilian Öhrström som på 80-talet åkte till Moderata ungdomsförbundets lokal i just Täby för att beskriva varför de blivit så framgångsrika. Men det blev aldrig någon text efter att hon sett att man i lokalen hade en piltavla föreställande – Olof Palme.

– Man hade försökt pricka ögonen, där var det särskilt många hål. Jag blev så obehagligt berörd att jag avbröt besöket, sa Öhrström.

○ ○ ○

Medialt blev ”Skandiavittnet” ett ansikte månaderna efter Palmemordet med ett antal framträdanden i tv och tidningar. Sedan blev det i det närmaste tyst. Men så tändes det nationella strålkastarljuset åter i samband med att Christer Pettersson stod inför rätta sommaren och hösten 1989. Petterssons advokat Arne

Liljeros ville att Engström skulle bidra till tvivel på Lisbeth Palmes vittnesmål och Engström upprepade i vittnesbåset att han hört henne säga ”de har skjutit mig också” – alltså fler än en gärningsman.
Samtidigt kunde åklagaren Anders Helin ta fasta på att Engström samtidigt beskrev Lisbet Palme som ”behärskat chockad”. Men i det stora hela passerade ändå vittnet Engström även denna gång förbi utan större uppmärksamhet.
Så tre år efter framträdandena i Rådhuset som vittne ringde Stig Engström på Jan Arvidsons dörr i Stocksund, med klädpåsen i hand. Året var 1992 och den i dag 77-årige Jan Arvidson var på den tiden informationschef på Fastighetsägarförbundet. I dag är han redaktör för en sajt i trädgårdsbranschen.
Stig och Jan hade lärt känna varandra långt tidigare under en reklamkurs på Handelshögskolan och senare hade Jan möjlighet att vid sidan om jobbet frilansa genom att skriva en del texter åt Stig Engström på Skandia.
Samtidigt kände Engström till att

Jan ibland medverkade i tidskriften Skydd & Säkerhet. Och där, i den tidningen, var nu Stig angelägen om att ännu en gång få ”rekonstruera” vad han hade varit med om sex år tidigare.

– Efter att vi gått runt och tagit bilder sågs vi i Skandias kafé dagen därpå för att fortsätta prata. Han kände väl att han visste att han kunde få berätta för mig.
Noterbart är att i den sexsidiga intervjun som blev resultatet av deras möte var Stig Engström inte namngiven och på bilderna var ansiktet utsuddat. Skydd & Säkerhets rubrik var ”Han mördade Olof Palme – Vittnet som beskylldes för Palmemordet berättar”.
”Jag skulle personligen ha använt ett smidigare, ett mindre vapen – om jag varit mördaren”, sa han. ”Inte ett så kraftigt vapen, möjligen också dyrbart, kanske utfört med elfenbenskolv i utsirat mönster som det som försvann från restaurang Oxen samma kväll”.
Engström, i texten ”Skandiamannen”, fortsatte tänka högt: Att mordet kanske inte alls

var överlagt och planerat, att det inte var ett mord utan dråp, eller som ett vådaskott under en älgjakt. Att paret tilltalats av en man som ville säga något till en ”livs levande världskändis som plötsligt kommer knallande”.
För skribenten Jan Arvidson resonerade Engström vidare: ”Tänk om den beundrade statsministern snäser av vederbörande på ett föraktfullt sätt? Avvisade och vända ryggen åt blir några av oss förbannade. Om då någon av oss också går omkring med ett vapen – så kanske vi tar till det vid ett sådant ögonblick. Sinnet rinner till – vi tar några steg efter mannen, lägger handen på hans axel för att stoppa honom – Din djävel! – Pang! Det är tyvärr mänskligt – eller omänskligt.”
På frågan om varför belöningen om 50 miljoner inte hade fått någon att ange mördaren, svarade Engström: ”Kanske mördaren är en solitär, en ensamvarg, just i det oplanerade ögonblicket”.
Han kom även in på det faktum att polisens utredare hade irriterat sig på honom och hans uppgifter. ”Hans Holmér var sur på mig, ’den där elefanten som bara

klampar in’. Men jag svarade ju bara på de frågor jag fick (...). Men jag blev snart bortkopplad från vidare förhör eller från att ge information. Jag kallades inte ens till rekonstruktionen trots att jag bara var några meter från händelsen”.
Intervjun avslutades med att Stig Engström ställde frågan ”är statsministerns död en slump? Kanske ett misstag, eller något åt det hållet?”
Han svarade själv:
”Jag tror det. Det är den enda förklaring jag har”.

○ ○ ○

Han hade ju i tidigare intervjuer varit rätt kritisk mot polisen. Var det hans fokus nu också?
– Nej, det fanns ingen direkt kritik eller besvikelse mot polisen eller så. Utan han ville berätta sin historia på något vis, säger Jan Arvidson när DN talar med honom ett par dagar före åklagarens besked.
Varför tror du han hade med kläderna från mordnatten?
– Han ville ju att det skulle bli så lika som möjligt, visa hur han var klädd. Han är inte urtypen av en

gangster, som både hans exfru och Leif GW säger. Alla ville ju att det skulle vara någon märkvärdig konspiration. Vilket väl många känner en besvikelse inför att det inte verkar ha varit.
Intervjun som Jan Arvidson gjorde då, våren 1992, kom att visa sig bli Stig Engströms sista framträdande i medierna.
Arvidson berättar för DN att Palmegruppen kontaktade honom i februari fjol.
– De ville främst veta om jag hade någon inspelning av hans röst. Det hade jag inte. Kanske ville de själva höra tonfallet när han berättade om sina hypoteser om mordet. De ville också veta om Skandiamannen hade bett om betalt för intervjun. Det hade han absolut inte. Han ville väl bara fortsätta berätta om en stor händelse i sitt liv.
Vad tänkte du själv om att intervjua honom om detta?
– Då kände man sig kanske lite skamsen att skriva så mycket om honom, det var ju liksom en kompis från förr. Men han var så angelägen att få publicitet och jag tyckte förstås att det var roligt att få en bra berättelse.

Vad skulle du säga var hans ärende, vad ville han egentligen med att dra sin historia ännu en gång?
– Hans ärende ..? Ja, han ville berätta sin story, eftersom han tyckte att den inte blivit lyssnad på ordentligt. Han blev ju så avspisad. Någon slags biktning eller vad jag ska säga, han ville bikta sig lite, det var känslan.

Lars Näslund
lars.naslund@dn.se

”Mamma hade nog haft svårt att ta till sig den nya bevisningen”

TORSDAG 11 JUNI 2020

Mårten och Joakim Palme är övertygade om att Skandiamannen är skyldig till mordet.

Om deras mor, Lisbeth Palme, låtit sig övertygas är de mer tveksamma.

– Jag tror att hon hade haft väldigt svårt att ta till sig den nya bevisningen, säger Mårten Palme.

Joakim Palme tar emot utanför radhuset i Vällingby där han och bröderna Mattias och Mårten växte upp.
För två dagar sedan, på måndagsförmiddagen, träffade alla tre åklagare Krister Petersson och spaningsledaren Hans Melander på Åklagarmyndighetens kontor i Stockholm.
– Det var ungefär som en generalrepetition inför presskonferensen, de visade samma bilder, säger Joakim Palme.

Efteråt sa bröderna tre saker till varandra:
De är nu övertygade om att Skandiamannen är skyldig till mordet.
Det är rimligt att lägga ned förundersökningen.
De är besvikna över att det inte finns någon teknisk bevisning som binder gärningsmannen till platsen.
Nu, när resten av världen fått veta, resonerar de med blandade känslor.
– Jag tycker att det vi fått veta är tillräckligt för att jag ska dela åklagarens bedömning att det är

Stig Engström som är gärningsmannen. Det var värdefullt att få den där dragningen, säger Joakim Palme.
– Samtidigt är det frustrerande att det inte gick att komma längre i vapendelen. Och det är klart att det kommer att göra att man inte får ett riktigt avslut på det här, om det ens är möjligt. I den här typen av brott finns alltid utrymme för konspirationsteorier.
Mårten Palme, som just kommenterat åklagarens besked i Radiohuset, säger att också han är övertygad om att åklagare Krister Petersson pekat ut rätt person.
– Jag tycker att bevisen är övertygande. Den här mannen är på mordplatsen, hans vittnesmål är inte förenliga med andra, han ljuger och ändrar sig, säger Mårten Palme till DN.
– Man får leva med att det finns en liten osäkerhet om det ändå stämmer. Men det här är så långt man kan komma, säger Mårten Palme.
Brödernas mamma Lisbeth Palme var i hela sitt liv övertygad om att Christer Pettersson var skyldig till mordet på hennes make. Han dömdes i tingsrätten och friades i hovrätten. Både Joakim och

Mårten Palme har funderat över hur hon skulle ha tagit emot chefsåklagare Krister Peterssons besked om hon varit i livet.
Joakim Palme:
– Även jag var övertygad om att hon hade rätt i sitt utpekande. Jag kan se varför det blev fel, och hur svårt det är att göra ett utpekande. Men samtidigt när man tittar på hennes signalement så stämmer det egentligen bättre på Stig Engström än på Christer Pettersson, säger han.
Mårten Palme tror att hans mamma skulle ha haft svårt att ta till sig nya bevis.
– Framför allt under sina senare år, ju äldre hon blev var det svårare att ändra uppfattning tror jag.
Liksom chefsåklagare Krister Petersson är bröderna kritiska till att polisen inte gick till botten med den så kallade Skandiamannens vittnesmål redan från början.
– Det är upprörande att man slarvar bort det där på ett så flagrant sätt, säger Mårten Palme.
Joakim Palme:
– Det är kanske inte är det enda de har missat, men kanske det värsta. Men det har ju alla andra

också gjort, fram till 30 år senare när Lars Larsson (författare till boken ”Nationens fiende”) och senare polisen kom det här på spåren.
Kan du se dagens besked som ett avslut på något sätt?
– För en själv handlar det ju mer om en förlust över en nära anhörig som berövats livet, och det kan man inte sluta gräma sig över.
Motivet, frågan varför, lämnas nu obesvarad. Hur viktig är den för dig?
– Den frågan har jag stött och blött. Det är inte säkert att man kommer närmare sanningen bara för att mördaren själv anger ett motiv. Men det är uppenbart att den här personen rört sig i Palmefientliga kretsar och det kastar ljus över de ohälsosamma hatkampanjer som var vid den här tiden.
Vad betyder det här utpekandet för samhället, tror du?
– Det är uppenbart med den stämning som byggts upp kring den här presskonferensen att det finns ett otroligt starkt behov att få allt klarlagt. Det finns också ett orimligt högt krav på att få allt klarlagt för att begripa det som

kändes obegripligt för 34 år sedan. Det är sunt att man vill ha fakta på bordet. Samtidigt är det uppenbart att vi nu får leva med vissa frågetecken.

Många experter är kritiska och anser att uppgifterna som ligger till grund för utpekandet är alltför svaga, vad säger du om det?

– Jag tycker väl att de som säger att det är väldigt svagt får titta på det här i lugn och ro. Att det sen funnits de här förväntningarna har många kritiserat Krister Petersson för att ha byggt upp. Samtidigt ser jag att hans uttalande från 2018 egentligen är helt logiskt – han har då bevisning som inte får bort Stig Engström får mordplatsen utan placerar honom där och inte som vittne utan som gärningsman.

Josefin Sköld
josefin.skold@dn.se

Fakta. Oloft Palmes söner

Joakim Palme
Född 1958. Är i dag statsvetare och sociolog och forskar bland annat om välfärdsstat och demokrati. Sedan 2009 är han professor i statskunskap vid

Uppsala universitet. Han bor i Stockholm, tillsammans med sin sambo. De har tre barn.
Mårten Palme,
Född 1961. Professor i nationalekonomi. Han ledde Socialdemokraternas arbetsgrupp för sänkt arbetslöshet åren 2013–2014. Mårten Palme bor i Stockholm, är gift och han har fyra barn.
Mattias Palme
Född 1969. Är arkitekt och delägare i LLP arkitektkontor. Han är gift med sångerskan Anna Järvinen. Han har tre barn.

Alla tre sitter i styrelsen för Olof Palmes minnesfond.

Stefan Löfven hade önskat få nya fakta

TORSDAG 11 JUNI 2020

Statsminister Stefan Löfven beklagar att åklagaren inte har fått fram någon ny teknisk bevisning som definitivt hade kunnat peka ut en gärningsman för mordet på Olof Palme.

– Det bästa sättet att sätta punkt för den här frågan hade naturligtvis varit genom en fällande dom, säger Stefan Löfven.

Statsminister Stefan Löfven hoppas att onsdagens besked om Palmeutredningen ska bidra till att svenskarna ska kunna lägga händelserna från 1986 bakom sig:

– Att ett lands statsminister mördas är ett nationellt trauma. Det är min innerliga förhoppning att såret nu kan få läka. I en rättsstat är det inte regeringen som avkunnar dom. Regeringen recenserar heller inte åklagarens slutsatser, säger.

Stefan Löfven hade önskat att utredningen kommit fram med nya bevis som kunnat ge ytterligare pusselbitar i Palmeutredningen.

– Det allra bästa hade varit teknisk bevisning, något som hade kunnat visa att det blivit en fällande dom. Så långt har man inte kommit. Men enligt åklagaren har man kommit så långt man kan, säger Stefan Löfven.
Han har tidigare sagt att han tror att det var Christer Pettersson som sköt Olof Palme.
– Jag har tidigare sagt att jag trodde på Lisbeth Palmes vittnesmål. En högst tillförlitlig person som var där då det hände. Det var för mig avgörande i den stunden, säger Stefan Löfven.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Politiska reaktioner. Blandade känslor hos de svenska partiledarna

TORSDAG 11 JUNI 2020

V-ledaren Jonas Sjöstedt tycker att det är bra att mer information och fakta kring utredningen kommit fram.

– Sedan blir det ingen fällande dom eftersom Skandiamannen är död och utan rättegång så vet vi inte riktigt.

Kan Sverige lägga det här bakom sig nu?

– Eftersom utredningen inte fortsätter så är det sannolikt att vi inte får veta så mycket mer. Jag tror aldrig att Sverige kommer att lägga det här bakom sig. För oss som minns den dagen kommer det att finnas med oss hela våra liv. Palme symboliserade hopp för vänstern i vid mening och det var som om Sverige blev mindre hoppfullt när han gick bort.

Vad betyder det för Sverige och svensk politik att det här beskedet kommer?

– För dagspolitiken tror jag inte att det betyder något. Däremot var det så att i den här högern där Skandiamannen umgicks fanns det ett sjukligt hat mot Palme. Att vi inte accepterar sådant hat tycker jag är väldigt viktigt även nu, säger han.

Moderatledaren Ulf Kristersson hoppas att utpekandet av Skandiamannen kan innebära ett bokslut för Palmeutredningen.

– I grund och botten betyder det att vi kan lägga ett ouppklarat historiskt mord bakom oss och får ett bokslut i en fråga som har varit plågsam. I första hand för hans familj men också för alla svenskar som har följt det här i decennier, säger Ulf Kristersson.

Den utpekade Skandiamannen hade ett förflutet som moderat politiker i Täby

– Jag förstår att han var medlem i Moderaterna och lämnade uppdraget flera år innan det här inträffade, så det här har mycket lite med partipolitik att göra, säger Ulf Kristersson.

Vikarierande Centerledaren Anders W Jonsson ser mer positivt på Palmeåklagarens

besked som han ser som ett slags avslut.

– Jag tycker att det är väldigt skönt att vi kan sätta en punkt för den här långa historien. Vi är många som har burit det här med oss sedan den där sekunden när vi fick reda på detta. Jag är nöjd med att åklagaren säger att så här långt kan vi komma, vi har en sannolik mördare. Jag tror att vi får nöja oss med det och gå vidare, säger Anders W Jonsson.

SD-ledaren Jimmie Åkesson anser att åklagarens framställan har brister.

– Jag är inte imponerad av bevisningen. Till exempel hade jag hoppats på att man hade kunnat presentera ett vapen men den jakten har man uppenbarligen gett upp, säger han.

– Det som presenteras i dag skingrar inte röken, det är många frågor som kvarstår. Att man inte utesluter en konspiration var till exempel det sämsta åklagaren kunde säga, fortsätter han.

Samtidigt framhåller han att det finns mycket i det åklagaren säger som är sannolikt.

– Jag har svårt att se att det här löser det nationella traumat som

funnits i snart 35 år. Men det är en mycket sannolik förklaring man ger, åtminstone den mest sannolika jag har hört, säger Jimmie Åkesson.

Kristdemokraternas Ebba Busch hoppas att beskedet kan göra gott för Palmes anhöriga.

– Mordet på statsminister Palme har varit ett nationellt trauma och jag hoppas att det här för vårt land och inte minst för Palmes familj blir en möjlighet att få en typ av avslut och gå vidare. Att få en annan typ av läkeprocess.

Isabella Lövin (MP) beklagar att det inte går att ta saken till domstol.

– Det känns svårt på många sätt att det inte finns möjlighet att fälla en mördare och att det inte finns mer bevisning. Jag tror ändå att det kommer att få betydelse att åklagaren är så pass säker i sina slutsatser. Sedan kommer det säkert även i fortsättningen finnas olika teorier om Palmemordet, säger språkröret.

Liberalernas partiledare Nyamko Sabuni ser onsdagens besked från åklagare som att

Palmeutredningen nu sätter punkt.

– Nu har en av världens mest omfattande mordutredningar genom tiderna avslutats. Utredningen har präglats av misslyckanden och misstag. Att man genom åklagaren Krister Petersson tagit utredningen framåt och kommit till ett avslut är viktigt. Det här är ett svar som många väntat på i 34 år.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se
Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

”Debatten kommer att fortsätta”

TORSDAG 11 JUNI 2020

Ett samtal om politik som varade i 30 år fram till morddagen den 28 februari 1986. Så minns förre statsministern Ingvar Carlsson relationen till vännen och partikamraten Olof Palme.

Det var Ingvar Carlsson som på mordnatten den 28 februari 1986 fick axla rollen som statsminister när Olof Palme hade konstaterats död. I en minnestext publicerad på Socialdemokraternas

Facebooksida delar han med sig av sitt första minne av Palme, ett möte på Borås central 1956. Båda var på väg till SSU:s distriktsårskongress. På vägen till Folkets hus uppstod en livlig diskussion om politik och framtidsvisioner.

”Det samtalet kan man på sätt och vis säga varade i trettio år fram till hans död 1986”, skriver Ingvar Carlsson.

Det faktum att både hans anhängare och motståndare var många var en följd av Olof Palmes förmåga att engagera, menar Ingvar Carlsson. Han lyfter fram bredden i Palmes engagemang: Kampen mot apartheid och kritiken mot Vietnamkriget men också skola, bostäder och jämställdhet.

”Olof Palme förde ut Sverige i världen och han förde världen in i Sverige”, skriver Ingvar Carlsson.

I offentligheten hade Palme en förmåga att själv fånga strålkastarljuset men Ingvar Carlsson framhåller också hans goda egenskaper som lagledare internt.

”Minnet av Olof Palme lever vidare, och så gör även hans idéer”, skriver Ingvar Carlsson.

För S-veteranen Thage G. Peterson, mångårig nära medarbetare till Olof Palme, var åklagarens besked en besvikelse.
– Jag hade längtat efter den här dagen i 34 år, säger han.
Thage G. Peterson hade ett antal tunga ministerposter i Olof Palmes regeringar från 1975 och framåt. På onsdagsmorgonen kände han hoppfullhet inför Palmeåklagaren Krister Peterssons presskonferens.
– Jag hoppades att mordet skulle bli löst med säkra bevis så att man kunde sätta punkt här. Men jag är inte säker på att vi kommer att kunna göra det. Debatten kommer att fortsätta och det kommer att framföras tvivel, säger Thage G. Peterson.
Thage G. Peterson blev justitieminister 1988 efter att Anna-Greta Leijon tvingats lämna posten just på grund av Palmemordet. Hon avgick inför hotet om misstroende i riksdagen efter att hon gett bokförläggaren Ebbe Carlsson långtgående befogenheter att utreda det så kallade PKK-spåret. Anna-Greta Leijon blev lika besviken som Thage G. Peterson över onsdagens besked.

– Det infann sig en stor tomhet när jag lyssnade på presskonferensen. Det var den känsla jag fick. Det finns anledning att känna respekt för åklagaren men man saknar mer konkreta bevis. Det känns tungt efter alla de här åren och med de förväntningar som hade skapats inför det här, säger hon.
Anna-Greta Leijon drar sig till minnes att Skandiamannen inte längre var aktuell i utredningen när hon blev justitieminister 1987.
– Det är tragiskt att man inte tittade på honom från allra första början. Då hade man ju kanske kunnat genomföra en rättegång och möjligtvis få en person fälld.
Anna-Greta Leijon hymlar inte med att hon begick fel när hon blev inblandad i Ebbe Carlssons samarbete med polisen kring PKK-spåret.
– Jag gjorde fel med rekommendationsbrevet till Ebbe Carlsson. Mycket blev fel. Smugglingen utav buggningsutrustningen var förfärlig. Men jag kände mig också djupt vilseförd och lurad av honom.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Privatspanare kritiska mot utpekandet

TORSDAG 11 JUNI 2020

Bristen på ny bevisning i Palme-fallet väcker kritik från journalister och privatspanare. – Jag inte se någonting nytt och absolut ingenting av tyngd som man kommit fram till under de här åren, säger journalisten och författaren Lars Borgnäs.

Journalisten och författaren Lars Borgnäs är kritisk mot utpekandet av den så kallade Skandiamannen.

– Det är en total brist på uppgifter som knyter honom till mordet.

Jag tycker det är anmärkningsvärt att man pekar ut en namngiven, därtill död person, utan att ha mer på fötterna.

Att Skandiamannens egen berättelse om händelserna skiljer sig från andra vittnens är inte tillräcklig bevisning, menar Lars Borgnäs.

– Han har uppenbarligen inte agerat så som han sa att han gjorde. Han uppträdde inte så som han själv berättade på mordplatsen. Men det knyter honom inte till mordet.

Enligt Lars Borgnäs är dagens besked ett misslyckande.

– Jag tycker det är ett oerhört dåligt slutresultat för den här spaningsgruppen. Det finns mer att göra. Mordet går att lösa, det är jag övertygad om. Men den här gruppen klarade inte det. De har totalt misslyckats, säger Lars Borgnäs.

Journalisten Gunnar Wall, som skrivit flera böcker om Palmemordet, är även han kritisk till utredningens resultat. Han blev överraskad över avsaknaden av nya bevis.

– Man hade ju faktiskt inga nya bevis alls – ingen teknisk bevisning, inget nytt vittne som kunnat lägga till någonting. Det var bara åklagarens genomgång av vad som finns i äldre material, och en ganska ensidig tolkning av det.

Under presskonferensen var Krister Petersson tydlig med att bevisningen inte ensamt räcker för en fällande dom, men att omständigheterna kring Skandiamannen hade varit tillräckliga för ett häktande. Det var ett uttalande Gunnar Wall förvånades över.

– Vad är syftet med att göra ett utpekande under de omständigheterna? Det hade inte kostat något att säga att

utredningen står och stampar och att man tillsvidare får lägga den på is.
Gunnar Wall menar att det är intressant att Skandiamannens berättelse från brottsplatsen avviker från andra vittnesmål, men anser att det inte är tillräckligt för att lägga ner utredningen.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

Därför gör han inte anspråk på 50 miljoners-belöningen

TORSDAG 11 JUNI 2020

Författaren och journalisten Thomas Pettersson pekade ut Skandiamannen som Olof Palmes mördare redan 2018 i boken ”Den osannolika mördaren”.

– Jag såg att allt pekade på att han var gärningsmannen men kunde bara inte förstå att det inte var utrett.

På onsdagen kom chefsåklagare Krister Petersson fram till samma slutsats som Thomas Pettersson gör i boken ”Den osannolika mördaren” från 2018.
Att Skandiamannen Stig Engström troligen är den person som mördade Olof Palme för 34 år sedan.
När chefsåklagaren presenterade sin tes meddelade han också att den 34-åriga utredningen nu läggs ned.

Hur kändes det att titta på presskonferensen?

– Det kändes bra att åklagare och polis kommer fram till samma slutsats, att Skandiamannen är gärningsmannen, och att man bygger det på fakta från brottsplatsen, säger Thomas Pettersson när vi träffar honom utanför Magasinet Filters redaktion på Södermalm i Stockholm.
Medieintresset för honom är stort nu, han har precis blivit intervjuad av al-Jazira.
– Jag såg att allt pekade på att han var gärningsmannen men kunde bara inte förstå att det inte var utrett. Det var det jag tyckte var så anmärkningsvärt när jag började göra min research.

Chefsåklagaren Krister Petersson lade inte fram någon teknisk bevisning. Inget vapen som har blivit återfunnet och inte heller något dna från brottsplatsen.
I stället har utredarna använt gamla vittnesuppgifter och tittat mer grundligt på Stig Engströms agerande under mordkvällen och dagarna efter.
– Det är helhetsbedömningen runt Skandiamannen som gör att det är svårt att se något annat än att han har varit gärningsmannen, säger Thomas Pettersson.

Räcker det för att peka ut en avliden som inte har möjlighet att försvara sig?
– Jag kan bara konstatera att åklagaren, Krister Petersson, har tagit ställning och gjort detta. Sedan hade man ju önskat att det fanns teknisk bevisning och annat också.
Det är en rad omständigheter från brottsplatsen som pekar mot att det är Skandiamannen som är mördaren, menar Thomas Pettersson.
– Han lämnar också uppgifter som egentligen bara

gärningsmannen kan vara kapabel att göra.
Dagen efter mordet ringer han till exempel polisen och säger att han blivit förväxlad med gärningsmannen.
– Han kunde inte göra så mycket annat. Nu fick han berätta sin historia och lägga den tillrätta före poliserna. Och det fortsatte han med. Han blev inte störd i det, utan fick göra det.
Det har riktats stark kritik mot Palmeutredningen genom åren.
Vid onsdagens pressträff blev det tydligt att Stig Engström knappt har blivit förhörd. Han avfördes dessutom från utredningen i en promemoria 1987.
Thomas Pettersson berättar att han skakade på huvudet när han insåg hur illa skött utredningen kring Stig Engström varit.
– Jag tror att det var så enkelt att man hade en förutfattad mening om att han inte kunde vara gärningsmannen. Det går inte att förstå det på något annat sätt.
Även anhöriga har sagt att det var ”osannolikt” att han skulle kunna vara gärningspersonen.
– Det har nog spelat en stor roll. Man kan fortfarande höra att det

talas om en ”magkänsla” och att han ”känns” som fel person.
– Men tittar man på gärningsmannaprofilen som är framtagen och forskning om vad som är typiskt för politiska mördare så ser man att han passar väl in i vad man vet om ensamagerande gärningsmän.
Regeringen har utfärdat en belöning på 50 miljoner kronor till den som lämnar avgörande tips som bidrar till att mordet blir löst.
Thomas Petterson kommer inte att göra anspråk på pengarna.
– Då skulle det krävas en högre juridisk höjd på processen som kommer fram. I så fall ska jag också ha bidragit på ett avgörande sätt till gåtans lösning. Men det har jag inte gjort.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se

Fakta. Guldspadevinnaren pekade ut Skandiamannen

Född: 1957.
Yrke: Lärare, författare och journalist.
Bor: Göteborg.
Bakgrund: 2018 utkom han med boken ”Den osannolika mördaren”

(Offside press) samt ett långt reportage i fyra delar i Magasinet Filter.
Där pekar han ut Skandiamannen, Stig Engström, som skyldig till Palmemordet. För boken fick han Guldspaden som är Sveriges främsta pris för grävande journalistik.

”Jag lämnar blommor, det är ett sätt att visa att jag är arg”

TORSDAG 11 JUNI 2020

Klockan 23.21 den 28 februari 1986 mördades Sveriges statsminister Olof Palme. I går, 34 år senare, samlades folk på mordplatsen för att följa utredarnas presskonferens och för att minnas den döda statsministern.

När beskedet kom befann sig Viktor Widholm, Sebastian Östlind och Daniel Stintzing vid

den plats där Olof Palme mördades.
– Vi har samlats här precis vid minnesplatsen för att hänga och se presskonferensen, säger Viktor Widholm.
– Lite besvikelse är det, säger Daniel Stintzing.
José Latorre lämnade blommor vid minnesplatsen.
– Jag tror inte på dem från presskonferensen. Man har inte hittat vapnen, ingenting. Det är den största rättsskandalen i Sverige, säger han och fortsätter:
– Dagen då Palme dog så dog - socialismen i Sverige.
– Jag lämnar blommor, det är ett sätt att visa att jag är arg.
18-åriga Fanny Hedin lade också blommor vid platsen.
– Det har pågått så länge, det känns sjukt att det är avslutat. Men jag frågar mig själv, var det verkligen så här det hände? Det är sjukt att han blev mördad för att han uttryckte sina åsikter, säger hon.

Alexander Mahmoud
alexander.mahmoud@dn.se

Utredarnas slutsats uppmärksammas över hela världen

TORSDAG 11 JUNI 2020

”Spekulationerna lär fortsätta”, konstaterar franska Le Monde efter att Palmeåklagare Krister Petersson på onsdagen presenterade sin teori om vem som mördat Sveriges statsminister Olof Palme 1986. Medier från hela världen rapporterar om mordutredningens slutsats.

USA

Rubrikerna om Palmemordet spretar i amerikanska medier. New York Times uppger att Sverige pekar ut mördaren efter 34 år. Tidningen skriver också att beskedet ”knappast kom som en överraskning”, eftersom många ansåg att frilansjournalisten Thomas Pettersson löste fallet 2018.

NBC News tolkar beskedet på pressträffen i Stockholm annorlunda. ”Mysteriet med mordet på Sveriges statsminister är fortfarande olöst”, heter det i rubriken. Bolagets Londonkorrespondent

konstaterar att ”de som letade efter svar blev besvikna”.

Storbritannien

Journalisten Imogen West-Knights, som skrev en längre exposé för The Guardian om Palmemordet förra månaden, kallar utredningens resultat för ett ”debacle” på Twitter och skriver: ”Det kommer inte att gå att knyta ett vapen till mordplatsen, den tekniska bevisning de har tillgång till är ’densamma som tidigare’ – alltså ingenting nytt, vilket kommer att göra folk väldigt besvikna”.

Kina

Utredningen om mordet väcker ingen större uppmärksamhet. Nyheten ryms inte på förstasidorna, även om en del medier noterar att det gått lång tid från att han dog tills att åklagaren pekar ut en mördare. Reaktionerna på sociala medier är få. Någon skriver på Weibo, motsvarigheten till Twitter: ”Jag minns händelsen. Då var jag 14 år. Är det europeisk effektivitet?” En annan skriver ”Jag minns att han var mördad utanför en biograf och att hans fru var bredvid.”

Ryssland

Nyheten om Palmemordet noteras i ryska medier, men får inte någon särskilt framskjuten placering. Vinkeln är nästan uteslutande att utredningen nu avslutas, snarare än på den utpekade mördaren. Ofta noteras syrligt att polisen inte har lyckats hitta nya bevis ”under alla dessa år”.

Stor uppmärksamhet fästs i Ryssland fortfarande vid det faktum att Palme gick på bio utan livvakter.

Att göra något sådant var lika otänkbart för dåtidens ryske ledare Michail Gorbatjov som det är för dagens president Vladimir Putin.

Frankrike

Den franska tidningen Le Mondes korrespondent Anne-Françoise Hivert noterar i en nyhetsartikel att tiotals journalister och privatspanare grävt i Palmeutredningen genom åren och att många av dem nu innerligt hade hoppats på nya tekniska bevis. ”I frånvaron av sådana, lär spekulationerna fortsätta”, konstaterar Hivert.

Polen

I polska medier hamnade Palmemordet långt ner i nyhetsvärderingen. De flesta

tidningar och webbsajter nöjer sig med att referera till nyhetsbyråer som AFP och AP. En av nyhetssajterna, onet.pl, slår fast i en rubrik: ”Man vet nu vem som mördade Sveriges statsminister. En av de största kriminalgåtorna i efterkrigs-Europa är löst”.
Tidningen Gazeta Wyborcza skriver: ”Det var inte CIA, PKK eller sydafrikanska agenter. Den svenske statsministerns mördare var en landsman, en grafiker som tog sitt eget liv för flera år sedan.”

Tyskland

Beskedet om vem som ska ha legat bakom Palmemordet var under förmiddagen toppnyhet i Tyskland och dominerade de stora mediernas sajter.
Att svensk polis 34 år efter mordet kunnat presentera en misstänkt gärningsman beskrivs som en sensation. Flera medier tecknar ett porträtt av den utpekade ”Skandiamannen” och hans motsägelsefulla vittnesmål av vad som skett kring mordplatsen.
Mordet beskrivs i Tyskland som ett ”nationellt trauma” och ett öppet sår i Sverige.
”Efter alla dessa år av spekulationer och spår återstår det att se om alla verkligen låter

sig övertygas”, skriver Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ) och konstaterar att utredarna varken har hittat ett mordvapen eller kunnat presentera nya bevis. ”De har bara satt ihop pusselbitarna på ett nytt sätt”, skriver tidningen.

Marianne Björklund
Erik de la Reguera
erik@delareguera.se
Lina Lund
lina.lund@dn.se
Ingmar Nevéus
Michael Winiarski
Karin Eriksson

Den 37-åriga mannen häktad – ska genomgå psykiatrisk utredning

TORSDAG 11 JUNI 2020

Mannen som är misstänkt för dubbelmorden i Linköping har häktats. Det beslutade tingsrätten i Linköping på onsdagen. Den 37-åriga mannen ska även genomgå en psykiatrisk utredning.

– Det är oerhört tillfredsställande att den här personen erkänner och tar på

sig ansvaret för det han har gjort, säger kammaråklagare Britt-Louise Viklund.

37-åringen fördes in i rättssalen i handfängsel och med en mörk jacka över huvudet innan han tog plats bredvid sin advokat Johan Ritzer.

Häktningsförhandlingen inleddes vid lunchtid i Linköpings tingsrätt där kammaråklagare Britt-Louise Viklund begärde att mannen ska häktas på sannolika skäl misstänkt för de två morden, den högre misstankegraden.

På frågan om hur mannen ställer sig till anklagelsen svarade hans advokat:

– Han erkänner brott. Han har i förhör lämnat en komplett redogörelse för händelseförloppet.

Tingsrätten gick på åklagarens linje och meddelade att mannen ska häktas i fyra veckor och genomgå en paragraf 7-utredning, en psykiatrisk undersökning. Åtal ska vara väckt senast den 8 juli.

Den 37-åriga mannen greps i sin bostad i Linköping tidigt på tisdagsmorgonen och anhölls senare. Strax därefter erkände mannen att han hade tagit livet av

Mohammad Ammouri och Anna-Lena Svenson på Åsgatan 2004, enligt hans advokat Johan Ritzer.
– Jag får många frågor hur han tänker och känner kring det här och det kan jag inte uttala mig om. Men han har i alla fall sagt konkret att han känner sig lättad över att ha erkänt, säger Ritzer.
På en efterföljande pressträff kommenterade åklagaren den fortsatta utredningen som nu tar vid för att kunna knyta 37-åringen till brottet.
– Såvitt vi vet fanns det ingen - relation mellan mannen och mordoffren, säger hon.
Enligt åklagaren har 37-åringen lämnat en förklaring till varför han har gjort detta.
– Men det kan jag inte berätta något om på grund av förundersökningssekretessen.
Kammaråklagare Britt-Louise Viklund tillägger att motivet kommer att kunna presenteras längre fram och att det är viktigt för anhöriga till brottsoffren att få veta vad som låg bakom den blodiga attacken som fick ett så tragiskt slut.
Jan Staaf på polisens utredningssektion var nöjd med att utredningen som han arbetat

med i så många år nu ser ut att ha nått sitt slut.
– Jag trodde det här skulle lösa sig ganska snabbt. Det skulle visa sig att vi hade väldigt fel. Det tog 16 år. Men jag vill påpeka att det ska bevisas i domstol att det är rätt person vi har hittat, säger han.
Enligt Jan Staaf har dubbelmorden väckt ett stort engagemang hos invånarna i Linköping och många har hört av sig till polisen under årens gång.
– Det har inte gått en vecka utan att allmänheten har hört av sig, säger han.

Trots att man inte kom en misstänkt gärningsman på spåren arbetade polisen målmedvetet vidare.
– Vi vände på varenda sten, säger Jan Staaf.
Hans kollega Henry Jansén, utredare för grova brott, berättar att man har topsat drygt 5000 personer som har passat in i polisens profilbild. Det häktade mannen har inte tidigare varit känd i någon polisutredning.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se

Detta har hänt.

Den 37-årige mannen som erkänt att han dödat Mohammad Ammouri och Anna-Lena Svenson identifierades genom en ny metod där polisen använde sig av släktforskares dna-register som man matchade med mannens dna från fynd som hittades vid mordplatsen.
Efter att 37-åringens dna kontrollerats stod det klart att det överensstämde till hundra procent med gärningsmanna-dna:t från brottsplatsen.

Pandemin fick Clas Ohlsons e-handel att lyfta

TORSDAG 11 JUNI 2020

Hemmafixarkedjan Clas Ohlson har fått ett genombrott för e-handeln under pandemin – och lärt sig springa snabbare:
– Vi utvecklade en ny tjänst på två veckor som tidigare skulle ha tagit ett kvartal, säger vd Lotta Lyrå.

Hon har lett de senaste två årens omformning av bolaget, som inneburit mer fokus på e-handel,

men också rejäla bantningar – bland annat nedläggning av butiksnäten i Storbritannien och Tyskland.
– Vår personal är van vid att saker händer hela tiden, så man kan väl säga att folk var uppvärmda för match när pandemin slog till. Det har nog hjälpt oss att bli ännu mer fokuserade den här tiden, säger Lotta Lyrå .
Hon tar exemplet med ”Clas fixare”, en hantverkstjänst som bolaget lanserade hösten 2018 till sina kundklubbsmedlemmar.
– Nu har vi en digital variant, där folk kan få hjälp via video utan att behöva ta hem folk i bostaden. Normalt skulle det ha tagit ett kvartal att sjösätta den tjänsten, nu gjorde vi det på två veckor. Alla drog åt samma håll, nu vet vi att vi kan ha mycket kortare startsträcka, och kan springa snabbare.
Totalförsäljningen dök i mars när pandemin avhöll folk från butiksbesök, men har sedan återhämtat sig. Näthandeln steg med nästan 70 procent i maj jämfört med samma tid i fjol.
– Pandemin har blivit en katalysator för onlinehandeln, inte minst mat och det märks på

helt nya nivåer när det gäller vår försäljning via Mathem där vi är delägare. Jag tror att det är ett förändrat beteende som kan bli permanent. Vi ser också att betydligt fler äldre har handlat via nätet.

Vilka har varit era storsäljare under pandemin?

– Förvaringslådor för maträtter, vi käkar ju mer lunch hemma, och så allt för hemarbetet – headset, sladdar, förlängningskablar. I Norge, där barnen var hemma från skolan, såg vi en jätteökning för vattenfärger, kritor och block.

Vad har pandemin mer lärt Clas Ohlson?

– Vi kommer att fortsätta investera i centrallagret i Insjön men också jobba mer med att bredda försörjningen ut till kund från butik – de blir minidistributörer.

Men det är slut med expansion utanför Norden?

– Via butiker, ja, men vi satsar i stället på nätet via Amazon. Det blir lättare att skala upp och inte så tungt finansiellt.

Lotta Lyrå har varit vd för Clas Ohlson i tre år. En tid av städning och uppstramning, men där

aktien tidvis fått rejält med stryk på börsen.
Sakta har den tagit sig uppåt, för att bli en vinnare nu under våren. I december går hon till jobbet som vd för skogsbolaget Södra – med lärdomar från en pandemi som ställde mycket på ända:
– Jag kommer att ha nytta av att ha tvingats fatta beslut under stor osäkerhet. Det varit svårt att hantera, inget har vetat dag från dag hur saker ska utvecklas, ändå måste man sätta ner foten.
– Det har handlat om allt från huruvida vi ska hålla butiker öppna över huvud taget till hur vi ska planera inköpsvolymer framåt. Vi är vana vid att jobba utifrån försäljningsdata, men här har allt förändrats så fort.
Näthandeln har inneburit en anstormning som går att jämföra med en julrusch.

Hur får vi igång Sverige igen?

– Jag tror att det otroligt viktigt att vi företagsledare och politiker försöker ingjuta framtidshopp, samtidigt som vi inte ryggar för problemen. Då kan vi få igång människors kreativitet, och då kan också konsumtionen komma igång, det är en viktig motor.

Lotta Lyrå menar att det krävs en ordentlig diskussion om hur framtiden ska formas.
– Vi kan knappast fortsätta från där vi var före pandemin. Det handlar till exempel om att bli ännu mer digitala med hjälp av 5G och om hur vi utvecklar hållbara samhällsprojekt. Det måste vi borra i, så att saker inte bara händer – utan att vi tar in det perspektivet..

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Fakta. Grundat i Dalarna, kvar i Dalarna

Clas Ohlsons huvudkontor ligger fortfarande där allt startade med postorderförsäljning för 102 år sedan – Insjön iDalarna. Företaget har 227 butiker i Sverige, Norge och Finland plus en kombinerad affär och onlinehub i Storbritannien. Försäljningen senaste verksamhetsåret, som tog slut 30 april, var drygt 8,7 miljarder kronor, med en nettovinst på 376 miljoner. Koncernen har 4 500 anställda.

Arbetslösa måste rapportera igen

TORSDAG 11 JUNI 2020

Respiten är över. Nu måste arbetslösa skicka in sina månadsvisa aktivitetsrapporter till Arbetsförmedlingen igen, annars blir de utan a-kassa.
Rapporteringen pausades i mitten av mars till följd av coronakrisen. Men från juli måste de arbetslösa börja rapportera in sina jobbsökaraktiviteter igen, enligt ett pressmeddelande från Arbetsförmedlingen.TT

760 000

TORSDAG 11 JUNI 2020

paket fanns i Postnords flöden den 9 juni, som en följd av att e-handeln ökat under coronakrisen. En vanlig dag hanterar Postnord runt 550 000 paket. ”Vi närmar oss volymer som vi normalt sett bara har under peakperioden i slutet på året”, säger Peter Hesslin, chef för e-handel och logistik, i ett pressmeddelande.
TT

Rekryterarnas tips under krisen: Så får nyexaminerade ett arbete

TORSDAG 11 JUNI 2020

Hundratals svenskar har avslutat sina utbildningar vid universitet. Att hitta arbete kan vara svårt nog som det är, men speciellt under coronakrisen. Här är rekryterarnas tips om hur du tar klivet ut på arbetsmarknaden.

Vid den här tiden på året har hundratals personer precis avslutat sina studier vid universitet och högskola. Många har tagit en examen och ska ta klivet ut på arbetsmarknaden. Samtidigt ökar arbetslösheten i Sverige.

– Jag hade precis fått ett jobb som systemutvecklare när allt satte igång. Då sa företaget upp alla nyanställda. Det är inte ett kul sätt att påbörja sin karriär, säger Karl Lundin, som har tagit sin examen i systemteknik vid Kungliga tekniska högskolan (KTH).

Även rekryteringsföretagen märker av krisen. Dels är det flera kundföretag som har det tufft, men likaså har rekryterarna övergått till digitala intervjuer med sina kandidater.
– Det är nog mer utmanande att hitta jobb nu eftersom många företag verkligen har dragit i handbromsen. Vissa företag som vi talar med säger att de inte har råd att anställa nyexaminerade, säger Petra Laewen, vd på rekryteringsföretaget Womenahead som vänder sig till kvinnor, och fortsätter:

– Det beror på tidsbrist. Företagen hinner helt enkelt inte lära upp dem.
Trots krisen är det inte omöjligt att få jobb. Åtminstone om du spelar dina kort rätt, enligt Petra Laewen. Börja med att kontakta företagen du vill arbeta på. Till exempel kan du ringa direkt till den som är personalansvarig och presentera dig.
– För många år sedan åkte jag över till ett företag och lämnade personligen över mitt cv. Efteråt föreslog jag en lunch för att gå igenom det, säger Petra Laewen.

Dessutom behöver du vässa på dina argument. Många gånger sitter du på en massa kunskap som du helt har missat att lyfta fram, menar Charlotte Hoflin, vd på rekryteringsbolaget Poolia.
– Till att börja med ska du vara stolt över att du har tagit en examen. Fundera även på vad som gör dig unik. Många av våra kunder som söker mer juniora profiler frågar vad personen har gjort vid sidan om studierna. Till exempel kan du ha sommarjobbat eller engagerat dig i studentkåren. I så fall bör du nämna det och förklara vad du har lärt dig där.
– Det kan vara svårare att sticka ut när du är nyexaminerad, men förringa inte allt som du har gjort. Jag hade en kund som valde en junior kandidat eftersom personen tidigare hade extrajobbat inom service, säger Charlotte Hoflin.
Dessutom kan det gamla sommarjobbet bli din räddning. Så är fallet för Karl Lundin, som nu har återgått till sin gamla arbetsgivare på Kriminalvården. På sidan om det söker han nya ingenjörsjobb.

– Det kan vara ganska jobbigt och stressigt att gå på anställningsintervjuer. Om jag ska göra det ska det vara för något meningsfullt, till exempel ett jobb jag verkligen vill ha. Annars stannar jag nog kvar här, resonerar Karl Lundin.
Vissa arbetsgivare vill verkligen ha nån med yrkeserfarenhet. I kristider kan det vara läge att kompromissa med dig själv, menar Charlotte Hoflin.
– Om jag var nyexaminerad i dag skulle jag försöka att komma in på ett konsultuppdrag i några månader. Dels kan du få förlängt, men oavsett har du yrkeserfarenhet tills nästa gång du söker jobb, säger Charlotte Hoflin.
Hon får medhåll av Petra Laewen.
– En praktik kan också leda till att du bygger ett nätverk i branschen. Flera jobb annonseras ju inte externt utan bygger snarare på kontakter, säger hon.
Sist men inte minst finns det en ljusning:
– Det kanske är tuffare nu, men det är absolut inte dött på arbetsmarknaden. Underskatta inte dig själv och våga stå på dig. Hör av dig till företaget tills du

fått ett rakt ja eller nej, säger Charlotte Hoflin.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se

Fem tips. Rekryternas råd till unga arbetssökande

1. Våga ta för dig

Ring direkt till företaget eller chefen och presentera dig. Återkom ifall du inte får ett svar på din ansökan. Ansök till tjänsten även om du inte uppfyller alla kompetenskrav.

2. Bygg ett nätverk

Som ny och oerfaren kan det vara ont om branschkontakter. Registrera dig på Linkedin och försök att bygga ett nätverk. I motsats till sajter som Facebook är syftet med Linkedin att du ska lära känna folk du inte känner. Du kan även markera dig själv som arbetssökande på Linked in.

3. Fila på ditt cv och personliga brev

Korrekturläs och var säker på att du inte har några stavfel. Normalt sett staplar du upp dina jobb i ett cv. Ditt senaste arbete ska vara högst upp eller först i ledet. När du döper filen kan du döpa den till företagets namn. På så sätt känns det mer personligt.

4. Läs på om företaget

Vem är vd och hur mår företagets ekonomi? Visa att du är insatt och vill ha jobbet för att du uppskattar företaget.

5. Ställ frågor

Under arbetsintervjun gäller det att ge ett bra intryck. Kom dit förberedd. Det gör du genom att ha gått igenom alla klassiska frågor och ha förberett svar. Passa även på att ställa frågor om tjänsten. Det visar att du är nyfiken och engagerad.

Källa: Charlotte Hoflin och Petra Laewen

”Demonstrationerna har fått mig att inse rasismen i Sverige”

TORSDAG 11 JUNI 2020

George Floyd är inte den första svarta person som har dött till följd av polisens våld i USA. Många har kämpat för svartas rättigheter som Rosa Park, Nelson Mandela och Martin Luther King. Men det som sker i dag hoppas jag kommer att gå till historien och bidra till en förändring.

Den senaste veckans händelser har tvingat mig att gå igenom mitt liv. Min uppväxt i en by i Dalarna med enbart min bror att identifiera mig med. Många minnen från när jag växte upp är smärtsamma. Jag är brun. Jag har en vit pappa och en svart mamma. Det har gett både mig och min bror vår vackra hy, vårt vackra hår och våra vackra ansiktsdrag. Rasismen var inget jag reflekterade över som liten, men någonstans i förskolan blev jag medveten om den. När jag var 5 år önskade jag mig inget annat än rakt hår. Jag ville se ut som andra barn som i sagorna och prinsessorna som visades på tv. Det fanns ingen brun där, ingen med afrofrisyr, ingen såg ut som mig.

I lågstadiet blev jag kallad för n-ordet för första gången – av en lärare. Jag var så kissnödig och var tvungen att gå på toa. Jag var ganska försynt av mig som barn, och har fram tills nu inte gillat att stå i centrum. Jag vågade inte säga till fröken att jag skulle gå på toa utan smet i stället i väg. Medan jag tvättade händerna hörde jag fröken skrika ”men var är den där negerflickan nu igen?”

Med brännande tårar under ögonlocken sprang jag hela vägen hem, utan att stanna. Jag gråter fortfarande när jag tänker på den händelsen.
Det var bara en början på den strukturella rasism som jag skulle komma att möta genom mina år. Från att jag var 7 år gammal tills i dag när jag är 29 år. Jag har blivit kallad för n-ordet av folk på stan som jag inte känt, som skrikit det till mig. Att jag ska åka hem tillbaka till Afrika.
Jag har fått frågor om mitt hår, att det är konstigt eller fult. Jag har fått kommentarer om att jag är vacker för att vara från Afrika. Att jag kan prata språket så bra. Frågor kring hur länge jag har bott i Sverige. Människor som valt att prata engelska med mig för att de inte tror att jag kan prata svenska. Fått hatkommentarer på offentliga ställen som på en klubb där jag och min vän blivit ombedda att gå på grund av vår hudfärg.
Alla ovanstående händelser är bara en del av det jag blivit utsatt för. De är också en del till varför jag har mått dåligt den senaste veckan. För ingen av gångerna har jag sagt ifrån. Jag har alltid blivit

tyst, kanske ursäktat mig, vilket är lika med att ursäkta hela min existens.
Jag har aldrig bett personen att hålla käften. Aldrig rest mig upp och gått. Och kanske ännu värre: ingen annan i rummet har heller gjort det. Ofta har folk runt omkring bara sett på. Och det har fått mig att tro att det ska vara så här. Att den strukturella rasismen ska få pågå – för den sitter så djupt i samhällets väggar och jag har inte orkat. Orkat stå på mig. Eller kanske handlar det om att våga? Våga stå upp för sig själv.

Rasismen har kommit att påverka mig negativt. I långa samtal med min bror har vi kommit fram till att vi har trauman som vi inte har bearbetat och förtryckt. Det har varit alltför smärtsamt att tänka på att samhället ständigt ska få oss att känna oss annorlunda – inte höra hemma.
Sverige är vårt hem. Men nästan varje vecka blir jag trots detta påmind om att jag inte hör hemma här – att jag är annorlunda. Det kan vara alltifrån blickar, kommentarer, texter, bilder, reklam eller filmer. Det är plågsamt. Och någonstans på

vägen bryts man ner, tvekar på sitt värde. Jämför sig. Blir obekväm. Att ofta vara i sammanhang som får en att känna att man inte är lika mycket värd som den vita majoritetssvensken är svårt.
Veckans händelser har fått mig att inse att jag kommer att behöva orka. Jag måste våga. Jag har tidigare varit en dotter, en syster, en sambo och en vän. Men om några veckor ska jag bli någons mamma.
Jag kommer att få en son som kommer att vara brun. Jag och min sambo kommer att göra allt vad vi kan för att ge honom all kärlek som vi bara kan. Vi ska göra allt vi kan för att ge honom självförtroende. Vi kommer att göra allt vi kan för att låta honom växa upp utan rasism – men jag vet att vi inte kommer att kunna skydda honom.
Någonstans runt 5 års ålder kommer han också förstå, precis som jag gjorde, att han inte ser ut som majoriteten av barnen i hans klass. Men jag ska göra allt jag kan för att se till att han säger ifrån. Att han aldrig kommer att önska att han var född i en annan kropp.

Med en annan färg. Med ett annat hår. Eller med en annan näsa. Jag ska inte vara tyst längre. Jag ska stå på mig. Och alla människor som inte tycker att demonstrationerna är nödvändiga – de är en stor del av problemet.
Linda Ahlzén, nyutexaminerad lärare, Bromma

Klyftan mellan behovet och byggandet av bostäder ökar

TORSDAG 11 JUNI 2020

Antalet bostäder som faktiskt byggs täcker inte stockholmarnas behov – och i år beräknas byggandet backa. Samtidigt minskar antalet äldre hyresrätter med lägre hyror. Det visar Länsstyrelsens nya bostadsmarknadsrapport.

I rapporten ”Bostadsmarknaden i Stockholms län 2020” konstateras att allt pekar mot att byggandet dämpas. Nedgången slår framför

allt mot nyproduktionen av bostadsrätter och äganderätter. Men bostadsbehoven avtar inte under en lågkonjunktur, länet kommer även fortsättningsvis att vara attraktivt. Prognoserna pekar mot en befolkningsökning på över 400 000 personer fram till 2030.
– Även om bostadsbyggandet går ner, så kommer projekten att bli av men det blir förseningar, produktionen skjuts framåt i tiden. Bostadsproduktion har långa ledtider och pågår i många, många år. Coronakrisen har hittills inte haft någon stor inverkan på byggandet och jag tror inte att den får det under andra kvartalet heller, säger Henrik Weston, utvecklingsledare på Länsstyrelsen.
Regionen har räknat ut att länets hushåll har en ekonomisk möjlighet och vilja att efterfråga ungefär 15 000 nyproducerade bostäder per år givet de finansiella förutsättningar som rådde före pandemin. Men bostadsbehovet är över 20 000 nya bostäder per år. Det finns alltså, enligt rapporten, bostadsbehövande som inte har ekonomiska möjligheter att flytta in i nybyggda bostäder.

– Villkoren måste förändras. Antingen måste själva byggandet subventioneras eller också så måste hyrorna bli lägre med subventioner som kan riktas åt särskilda hushåll. Även bostadsbidragen behöver förändras och omfatta fler grupper. För det ägda beståndet krävs lättnader i kreditrestriktionerna, säger Henrik Weston.

Men politikerna har – med få undantag – inte velat ta i frågan om social housing, eller ”överkomliga bostäder”.

– Jag tycker att samtalet har förflyttats lite grann under de senaste åren. Marknaden har inget intresse av, och kan inte bygga billigare för, svagare grupper. Kommunernas verktyg är inte tillräckligt kraftfulla. Då måste staten gå in, säger Henrik Weston.

Men sedan 1990-talet har staten, enligt honom, mer eller mindre abdikerat från bostadspolitiken.

– Människan har tappats bort, det handlar mer om lagar och regler. Nu får de som inte har råd att bo i nyproduktion söka sig till dyra andrahandslösningar eller bo kvar

hemma. Men den bostadssociala utmaningen är inte enbart en fråga för människor med lägre inkomster. Den påverkar även de som borde ha råd att ordna sitt eget boende.

Det är svårt att uppskatta hur stor länets andrahandsmarknad är, men i Länsstyrelsens medborgarundersökning svarar 4 procent av alla personer mellan 18 och 85 år att de bor i andra hand och 6 procent att de är inneboende.

Bland yngre, 18–30 år, är andelarna högre, 7 procent bor i andra hand och 17 procent är inneboende. Det motsvarar 70 000 personer i åldrarna 18–85 som bor i andra hand och ytterligare 103 000 inneboende. Antalen har ökat sedan 2017.

– Siffrorna är ordentligt i underkant, enkäten når endast folkbokförda personer. Väldigt många som bor i andra hand är inte skrivna på adressen, säger Henrik Weston.

Boverket har i uppdrag att följa andrahandsmarknaden, och de konstaterar att andrahandshyrorna ökat i betydligt snabbare takt än de disponibla inkomsterna och

hyresnivåerna i hyresbostadsbeståndet.
Länsstyrelsen uppskattar att antalet påbörjade bostäder i år backar med ungefär 2 500 jämfört med förra året, totalt kan i så fall 11 000 bostäder påbörjas.
Uppskattningen ligger i linje med Boverkets bedömning.
Bostadsbyggandet det första halvåret i år är i princip opåverkat av pandemin, det är först i höst och nästa år som konsekvenserna visar sig, enligt Länsstyrelsen.
Om pandemin följs av en recession menar Länsstyrelsen att risken är stor för ett närmast kollapsat marknadsstyrt byggande. Nästan 70 procent av det som byggts de fyra senaste åren har varit bostadsrätter och äganderätter
– Att merparten som byggs behöver en kapitalinsats av den som ska bo där innebär att folk ska ha pengar att betala med. Om efterfrågan försvinner på grund av en lågkonjunktur kan det bli ett ännu större fall än ner till 11 000, säger Henrik Weston.
Trots att det på sina håll finns inflyttningsklara bostäder så uppger samtliga kommuner i länet att de har underskott på bostäder.

De allra flesta bedömer att underskottet kvarstår om tre år. Den främsta orsaken är att det är en relativt liten grupp som har råd att flytta in i nyproduktion.
För svagare grupper handlar det, enligt Henrik Weston, främst om bostäder i det äldre beståndet, med lägre hyror, och dessa borde förmedlas efter behov, inte efter kötid.
– Därför är det oroväckande att de lägenheterna blir färre och färre genom renoveringar och ombildningar – samtidigt som den svaga gruppen på bostadsmarknaden blir större. I dag finns bara 330 000 hyreslägenheter i länet som alla kan efterfråga och det är många som slåss om dem.
I maj tillsatte regeringen en bostadssocial utredning som ska titta på uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun, samt de bostadspolitiska verktyg som kommuner har för att hjälpa de hushåll som står längst ifrån bostadsmarknaden. Utredningen ska vara klar i november 2021.
– Det är glädjande att den äntligen har kommit igång, men det är kort tid för så komplicerade frågor, säger Henrik Weston.

Mia Tottmar
mia.tottmar@dn.se

Fakta. Nya bostäder

7,2 inflyttningsklara bostäder per 1 000 invånare tillkom i länets kommuner perioden 2015–2019. Klart flest blev klara i Sundbyberg, 17 bostäder per 1 000 invånare. I Danderyd tillkom endast 1,3 bostäder per 1 000 invånare.
Källa: SCB, Länsstyrelsen och kommunerna

Skottlossning vid rånförsök i galleria

TORSDAG 11 JUNI 2020

Ett skott avlossades i en guldbutik inne i Kista galleria på onsdagseftermiddagen. Polisen söker misstänkta och har inlett en förundersökning om försök till grovt rån.

– Folk skrek och började springa ut ur gallerian, berättar Nicolina Baute som jobbar där.

Vid kvart i två inkom samtal till polisen om att skott avlossats inne i Kista galleria. Nicolina Baute

jobbar i gallerian. Hon berättar hur hon upplevde händelsen:
– Folk skrek och började springa ut ur gallerian. Jag tänkte att det kanske var någon som hade snott en väska. Men sen reste sig folk som satt ner och tittade åt samma håll. Det började pratas om en pistol och sen gick larmet och vi fick utrymma. Jag blev lite rädd.
Händelsen följdes av en omfattande polisinsats. 15 patruller, inklusive helikopter och hundpatrull, kom till gallerian där de påträffade en chockad men fysiskt oskadad man i en guldbutik.

– Den som utsattes för rånförsöket är anställd i butiken, säger polisens presstalesperson Ola Österling.
– Det är ett skott som avlossats. Vi kan inte ännu uttala oss om det avlossades som hot eller om man riktat det mot någon.
Gärningspersonerna kom inte över något byte. Polisen har inlett en förundersökning om försök till grovt rån och flera misstänkta söks, men ingen har gripits, berättar Ola Österling:
– Vi sammanställer nu alla vittnesuppgifter och teknisk bevisning. Sen har vi också

övervakningsfilmer. Jag vet att vi har intressanta uppslag att fortsätta utredningen i.
På övervakningsbilder syns två män med munskydd, en av dem med pistol i handen, springa från platsen.
Efter rånförsöket utrymdes Kista galleria i en dryg timme.
Frisören Natalie jobbar intill den butik som utsattes för rånförsöket. Hon berättar:
– Jag hörde bara ljudet att vi måste gå ut från centrum. Jag trodde att det först var brandlarmet.
– Jag stod bara inne i salongen när det hände. Och sen fick vi vara ute i en timme kanske.
Var du rädd när det hände?
– Nej, jag har jobbat där länge, i 15 år. Jag har sett värre saker.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se
Adam Svensson
adam.svensson@dn.se
Sujay Dutt
sujay.dutt@dn.se

Par greps misstänkta för narkotikabrott – hade lämnat bebis i bostaden

TORSDAG 11 JUNI 2020

Två unga föräldrar grips, misstänkta för narkotikabrott. I deras lägenhet norr om Stockholm hittas en tre månader gammal bebis som lämnats ensam med en hund. – Som småbarnsförälder blir man väldigt tagen av händelsen, säger polisen Sebastian, som hittade bebisen.

Patrullen i Solna har särskilda instruktioner att hålla utkik efter avvikande beteende lördagen den 23 maj. Därför stoppar områdespolisen Niclas och hans kollega tre ungdomar i 20-årsåldern på väg till tunnelbanan. Kontrollen är en del av en riktad narkotikainsats i polisregion Nord. Den har resulterat i 59 ärenden – narkotika, nio skjutvapen och 375 000 kronor har tagits i beslag. Men det som skakar om poliserna i Solna är att det under samtalet med ungdomarna som stoppats framkommer att två av dem är

nyblivna föräldrar, och att deras bebis är hemma ensam.
En polispatrull skickas omedelbart till lägenheten.
– Först tänkte jag att jag missförstått eftersom det verkade röra sig om ett så ungt barn. Samtidigt har jag jobbat så pass länge att jag knappt blir förvånad, säger Sebastian, som var först på plats.
Innan han går in får han veta att det också finns en hund av kampsportras i lägenheten. Den tre månader gamla flickan hittas sovandes i sin barnvagn. Hunden, som står bredvid, är lugn.
– Det var oreda i lägenheten, vilket inte är så ovanligt hos nyblivna småbarnsföräldrar men det här var bortom det. Det fanns tecken på ett över tid pågående narkotikamissbruk. Vi påträffade också narkotika i nära anslutning till barnet, säger Sebastian.
När bebisen vaknade bytte han blöja medan en kollega diskade en nappflaska. Niclas anslöt efter att ha fört föräldrarna till polisstationen.
– När jag kommer in i lägenheten sitter Sebastian och leker med bebisen, gör roliga ljud, han råkade sända över radion så vi

kunde höra honom sjunga, säger Niclas.
Hur länge bebisen varit ensam är oklart, men enligt polisen påträffades föräldrarna till fots cirka en halv kilometer från hemmet.
Polisen gjorde en orosanmälan till socialtjänsten.
– Det var många som var väldigt tagna av den här händelsen, säger insatschefen Fredrik Bornesand.
Samtidigt har det varit en tröst att bebisen verkade vara vid god hälsa, menar poliserna.
– Det var som en kollega sa till mig efteråt ”i dag gjorde ni skillnad” och det kändes verkligen så. Jag hoppas verkligen att bebisen och föräldrarna får den hjälp de behöver, säger Sebastian.
Föräldrarna testade positivt för narkotika i ett snabbprov och är misstänkta för ringa narkotikabrott, enligt polisen, men en mer omfattande analys är ännu inte klar.
Både bebisens pappa och mamma har tidigare dömts i tingsrätten för ringa narkotikabrott, senast 2018 respektive 2017. Mamman dömdes då till dagsböter för innehav av cannabis och en narkotikaklassad tablett. Hon har

tidigare själv varit omhändertagen enligt lagen om vård av unga (LVU) och placerad på HVB-hem.
Mamman berättar själv för DN att hon och bebisens pappa haft en hetsig diskussion och därefter beslutat sig för att följa sin kompis en bit till tunnelbanan. Bebisen hade då precis somnat, berättar hon.
– Jag vill inte ta med henne ut, för det var ganska kallt och blåsigt. Ska jag väcka henne igen och sätta på henne kläder?
I stället lämnade hon sin telefon uppkopplad på facetime, när de tog promenaden, berättar mamman.
– Det rörde sig om en så himla kort period och hade hon gett ifrån sig ett ljud hade jag varit tillbaka i lägenheten på två minuter.
Nu misstänks de båda för ringa narkotikabrott.
– Jag var inte hög när polisen grep oss, jag hade tagit två tre bloss, något polisen avgjorde genom att lukta på mina fingrar.
Beslaget som polisen gjorde var 1,3 gram cannabis, enligt mamman, som säger att hon inte visste att det fanns i hemmet.

Paret blev föräldrar i februari och har inte haft någon kontakt med socialtjänsten med anledning av dotterns födelse, men säger att de gått regelbundet på BVC.
Efter polisens tillslag omhändertogs bebisen enligt LVU och placerades på ett jourhem. Efter två dagar fick mamman återförenas med dottern. De är samplacerade under tiden som utredningen pågår, men beslutet om LVU har upphört. Dagarna har bestått av skogspromenader och magtid, för att stärka bebisens nacke, berättar mamman.

Mamman anser att bilden som polisen har lämnat är överdriven.
– Jag skulle bara vilja att socialen gör klart sin utredning så att de ser att inte är en sådan situation de fått för sig i sitt huvud.
Socialförvaltningen i Solna har ännu inte beslutat huruvida händelsen ska leda till en Lex Sarah, enligt socialchefen Ann-Charlotte Fager.
Hur ser du på att en bebis hittas under sådana omständigheter och av en slump?
– Jag kan inte kommentera det enskilda fallet.

Vad har ni i kommunen för ansvar?
– Vi har ett ansvar för att tillgodose att barn och unga inte riskerar sin hälsa och utveckling. Och ibland är det nödvändigt att vi ingriper direkt och fattar beslut om omhändertagande och det gör vi.
Pappans advokat uppger att bebisens pappa inte vill kommentera fallet.

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se

Man rånad i sin villa – misshandlades svårt

TORSDAG 11 JUNI 2020

Upplands Väsby. En man rånades tidigt på onsdagsmorgonen i sin villa i Upplands Väsby. Mannen misshandlades svårt vid rånet. Mannen har uppgett att flera gärningsmän bröt sig in i hans villa, misshandlade honom kraftigt och stal flera föremål. Han fördes till sjukhus med ambulans.

Larmet om händelsen inkom till polisen klockan 03.20. På sin hemsida skriver polisen att rånet ska ha inträffat någonstans mellan strax före midnatt och klockan 03.
– Det är en granne som ringer polisen. Som jag förstår det har mannen tagit sig till grannen för att få hjälp, säger Mats Eriksson, presstalesperson på polisen i Stockholm, till Aftonbladet.
Tekniker har genomfört en brottsplatsundersökning.
DN

Bibi Rödöö. ”När allt är så oroligt som det är nu så behövs något som förenar”

TORSDAG 11 JUNI 2020

I dag presenteras årets Sommarpratare. Det har varit en speciell vår för Bibi Rödöö, som sedan 24 år tillbaka chefar över P1:s sommarflaggskepp – pandemin har påverkat både programmens innehåll och förutsättningarna för inspelningarna. ”För många av oss har det blivit tydligt hur

sårbar mänskligheten är”, säger hon.

Det är ingen underdrift att sommaren som närmar sig kommer att bli annorlunda än många tidigare. Men en sak är, tack vare det nyligen hävda reseförbudet i Sverige, konstant – möjligheten att parkera sig i den närmast mytiska hängmattan på landet, tugga på ett grässtrå och lyssna på Sommar i P1.

För lyssnarna kommer årets Sommar att låta precis som vanligt, försäkrar radioklassikerns programchef Bibi Rödöö. Men bakom kulisserna har det varit en alldeles särskilt intensiv vår. Och det är fortfarande bråda dagar när DN når henne på telefon, för inom kort ska årets 58 Sommarpratare med pompa och ståt presenteras – också det på nytt, coronasäkert, till stor del förinspelat vis.

– Jag kände ganska tidigt att den sedvanliga presskonferensen, där 500 personer samlas i Berwaldhallen, inte skulle gå att genomföra. Det var bara att tänka om. Men sommarvärdarna har varit väldigt tillmötesgående, alla förstår att det är ett speciellt år, och har varit beredda att kavla upp ärmarna. Vi har fått förklara

för blomsterbutiker i New York och Bryssel hur man binder en blomsterkrans, och sedan budat kransarna till värdarna för att de ska kunna ta den klassiska porträttbilden, säger hon.
Det är Bibi Rödöös tjugofjärde år som chef för Sommar i P1. Hur mycket av det invanda arbetet med att välja ut årets värdar har hon behövt anpassa efter pandemin? Är ”kriskoncentrationen” bland sommarpratarna högre än vanligt?
– Det är klart att när ett samhälle drabbas av något så stort som corona är det mer än bara våra planer som kastas om. Det påverkar alla Sommarvärdar, det påverkar oss, och vad som är viktigt i allas medvetanden. Men vi har också varit måna om att det inte ska bli någon ”coronaspecial” i sommar – det kommer förstås att märkas, men Sommar ska vara Sommar, konstaterar hon.

Och hur går själva inspelningarna till nuförtiden?

– Vi är väldigt måna om att det ska kännas bra för värden, och spelar in i folks hem om de inte vill eller kan gå ut – som i fallet med den sommarvärd som sitter i

hemkarantän i Bryssel.
Häromdagen gjorde vi ett program där värden spelade in från norska NRK, och vår producent och vår tekniker satt i Radiohuset här i Stockholm. Vi har värdar i USA som hade räknat med att kunna komma till Sverige och spela in i sommar, men som inte får åka hit. Kan vi i så fall skicka över en producent till USA i stället? Sånt funderar vi mycket på.
Bibi Rödöö funderar också på hur de löser en situation då Sommarvärdar blir sjuk inför en direktsändning.

– Och vad händer om de är snuviga på morgonen när de ska komma och sända? Då får de ju inte komma in i Radiohuset! Vissa av dem har vi bett komma hit och spela in ett reservprogram, i andra fall får vi i så fall sända en annan värds förinspelade program och skjuta på datumet för den som skulle ha pratat.

Hur spelar man in ett Sommarprogram med någon som är gammal, eller tillhör en annan riskgrupp?

– Vi spelade faktiskt nyligen in en person som är väldigt sjuk – i en annan sjukdom, men med hög

risk att insjukna i corona. Men tekniken har kommit så långt att vi kan skicka hem en inspelningsapparatur i en väska, som vi spritat väldigt noga, och värden behöver bara trycka på en enda knapp så kopplas hen upp mot Radiohuset, där vi sitter med en producent och en tekniker.
Samtidigt, påpekar Bibi Rödöö, har pandemin fört med sig något positivt – flera tillfrågade, som tidigare tackat nej av tidsbrist, har plötsligt hittat luckor i sina kalendrar.
– Det är människor som kanske tidigare haft stora sommarturnéer, till exempel. Men som nu har svarat att: ”Ja-a, jag kanske faktiskt har tid att skriva det där sommarpratet nu…”
Under våren har två vitt skilda personlighetstyper etablerats vad gäller kulturkonsumtion under pandemin – de som ser och ser om epidemithrillern ”Contagion” och läser varenda kultursidestext om coronakrisen, och de som till varje pris söker eskapism från en dyster verklighet. Vilken väg kommer årets Sommarpratare att välja, tror Bibi Rödöö?
– Jag tror att spridningen kommer att vara väldigt stor –

vissa har sina starka, tidlösa historier, vissa säger att ”vi får inte glömma att livet också är kul”. Men jag tror att det kommer att bli ett livskraftigt år! Kanske har man varit sjuk och blivit frisk, eller så arbetar man på andra sätt med att klara av en krissituation. För många av oss har det blivit tydligt hur lätt allt kan försvinna, hur sårbar mänskligheten är, och det kan nog leda till att allt blir mer kraftfullt, säger hon.

Kan Sommar i P1 rentav få en ännu starkare ställning än vanligt, med tanke på att så många andra kulturyttringar är inställda?

– Jag är ganska övertygad om att när allt är så oroligt som det är nu så behövs något som förenar, något som är beständigt. Även om det händer omtumlande saker i världen så kommer det en sommar, och med den kommer Sommar i P1, slår hon fast.

Men på den förment listiga frågan om hur statsepidemiolog Anders Tegnell – vars potentiella medverkan i Sommar i P1 det har spekulerats friskt kring under våren, även om det i skrivande stund förstås inte är känt

huruvida han kommer att sommarprata eller ej – egentligen har hunnit förbereda sitt sommarprat vill Bibi Rödöö inte svara.
– Jag förstår inte frågan.

Greta Thurfjell
greta.thurfjell@dn.se
TORSDAG 11 JUNI 2020

Vi har fått förklara för blomsterbutiker i New York och Bryssel hur man binder en krans.

Bibi Rödöö, chef för Sommar i P1.

Sommar i P1.

Det allra första Sommar i P1 sändes 1959, och idén kom från dåvarande underhållningschefen Tage Danielsson. Sedan 1960 har ”Sommar, sommar, sommar”, skriven av Sten Carlberg, använts som signaturmelodi till varje program. Sedan 2008 sänds också årligen en kortare säsong Vinter i P1.
Bibi Rödöö är programchef för Sommar i P1 och Vinter i P1 sedan 1997.
2020 års Sommarvärdar presenteras i dag, torsdag, klockan 14. 58 personer kommer att få varsitt program att fylla med

prat och musik med start den 20 juni. Programmen sänds i Sveriges Radio P1 klockan 13 varje dag och poddversioner av programmen publiceras i Sveriges Radios app klockan 07.

Det här är inte slutet på det svenska traumat

TORSDAG 11 JUNI 2020

Den lösning på Palmemordet som på onsdagen presenterades vid polisens presskonferens håller garanterat dörren öppen för vidare spekulationer. Per Svensson riktar en skeptisk blick mot den plats som ska ha fostrat en mördare.

Är det så den stora svenska berättelsen slutar? Inte med en skräll utan med en gubbe i keps? Säkert inte.
Chefsåklagare Krister Peterssons pressdragning hånades på sociala medier för sin dramaturgiska torftighet; inga smarta *plot points*, inga störtdykande drakar, inte ens någon ny teknisk bevisning. Men åtminstone i ett avseende levde Petersson upp till en underhållningsskadad samtids förväntningar. Den ”lösning” på Palmemordet han presenterade garanterar att dörrarna kan hållas vidöppna för nya säsonger.

Förundersökningen är nu visserligen formellt avslutad. *Case closed*. Men det kommer bara att göra det ännu mer lockande att bygga vidare på berättelsen, hitta nya misstänkta mördare och nya fantasieggande konspirationer. Men låt oss ändå anta att det är den faktiska, verkliga, gärningsmannen som chefsåklagaren nu pekat ut. Det skulle innebära att Olof Lagercrantz redan några timmar efter mordet var sanningen på spåren.
Söndagen den 2 mars 1986 dominerades Dagens Nyheters

förstasida av en bild från en improviserad minnesstund på Sergels torg. Facklor. Ljus. Allvarliga ansikten. Rubriken, dragen över hela sidan, var kort: ”Sverige sörjer”. Och så var det. Men det fanns också ett annat Sverige än det som nu sörjde, ett Sverige som många just denna dag, inte ens två dygn efter mordet på landets statsminister, kanske helst ville slippa bli påminda om. På ledarsidan gjorde Olof Lagercrantz ändå just detta, i en kortfattad, men återhållet rasande, text: ”Att fästa smädeord vid Palme har länge hört till den svenska vardagen, till morgonkaffet i tiotusentals svenska hem, en ritual som skapat en behaglig känsla av gemenskap.”

Några dagar senare tog Palmes nära vän Harry Schein upp tråden i sin kolumn på DN:s ledarsida. Han gjorde inget för att dölja sin bitterhet och ilska, ironiserade över den mördades många ”nya” vänner, påpekade att man nu bara fick se bilder där Palme gjorde ett sympatiskt, vänligt och seriöst intryck: ”Vart tog alla hatbilder vägen, det djävulska uttrycket, de

fula grimaserna, den groteskt uppförstorade näsan?”
Vem eller vilka hade mördat statsministern? Och varför hade mordet iscensatts? Schein konstaterade att i skrivande stund, det hade ju inte ens gått en vecka sedan Palme sköts på Sveavägen, visste man ingenting ”om den formella anledningen till mordet”. Det kunde vara ett dåd utfört av ”en utländsk terrororganisation”, men kanske var gärningsmannen ”bara en helsvensk galning”.
Alternativen tycks behålla sin relevans även så här 34 år senare. Men det gör också Harry Scheins påpekande att ett mord på en statsminister alltid förblir ”ett politiskt mord” och att det även bakom en ”galning” kan finnas ”krafter som gett galenskapen ett slags legitimitet, hur oavsiktligt det än må ha varit”.
En sak kan vi ändå med säkerhet veta: att Palmeutredningen tidigt sjabblades bort. Inte som ett led i lömska konspirationer utan för att Schein hade rätt: ett mord på en statsminister är alltid ett politiskt mord och det är nästan omöjligt att frigöra sig från tvångstanken att motiv och gärningspersoner i

någon mening måste vara i nivå med, värdiga, offret och dennes gärning. Olof Palme var en internationell statsman, alltså ska hans mördare sökas i kretsen av internationella politiska aktörer: PKK, Sydafrika... Han var också en vänsterpolitiker. Alltså kan man även tänka sig att han föll offer för högextrema konspiratörer, gärna med förbindelser till militär och säkerhetstjänst.
Men de hittills två mest sannolika kandidaterna till rollen som statsministermördare, den först fällda sedan friade Rotebrorövaren och den nu av Palmeutredningen utpekade Skandiamannen har inte framstått som trovärdiga personifikationer av den stora svenska konspirationen. De har snarast tyckts sprungna ur den stora svenska trivialiteten, två sociologiska manifestationer av de norra Stockholmsförorterna, ”blandmissbrukaren från Sollentuna” och reklammannen från Täby.
Skandiamannens hemvist intresserar mig på ett personligt plan eftersom jag själv vuxit upp i just denna kommun, en gång ritad

och planerad som socialmodernistisk mönsterförort. När Palmeåklagaren berättar att hans misstänkte mördare rörde sig ”i Palmekritiska kretsar” i sitt bostadsområde blir man ju därför extra nyfiken. Konspiratörer i skogpartierna där barn jag lekt, sammansvurna samlade i gillestugorna i Ensta och Näsbypark?
Svårt att föreställa sig. Det är däremot inte svårt att tänka sig hur det vardagliga gemenskapsgödslande slentrianhatet mot Palme och såssarna odlades i villaträdgårdar och balkonglådor. Men mord? Ett långt, långt steg. Så långt att man känner att det är något som fattas i manuskriptet om Skandiamannen. Var hans handledsväska verkligen rymlig nog för allt det hat som måste ha krävts för att lyfta vapnet och trycka av?
Räckte det med att ha blandat groggar på skattegnäll och Palmeskvaller hemma i Täby? Måste det inte till något mer, ett personligt särdrag som kan ha förstärkts och, som Schein formulerade det, legitimerats av det triviala Palmehatet?

Möjligen skulle det kunna ha något att göra med en förvriden självbild; internatskoleeleven som kände att han var ämnad för en mer prominent plats i samhället än en reklamverkstad på ett försäkringsbolag och en villa i en medelklassförort och därmed hade rätt till ett alldeles särskilt lågande hat. Kanske kände han sig manad att på överklassens vägnar straffa förrädaren och överlöparen Olof Palme, han som tidigt fått en av sina äldre släktingar att sucka: ”vi sörja över att han ställt sina stora gåvor i deras tjänst som håller på att förstöra vårt land”.

Per Svensson
per.svensson@dn.se

SVT-programmet ”Allt för Sverige” ställs in

TORSDAG 11 JUNI 2020

Tv. SVT:s serie ”Allt för Sverige” har visats sedan 2011. I programmet söker tio amerikaner sina svenska rötter med hjälp av programledaren Anders Lundin – och vinnaren av tävlingen får i finalen träffa sina svenska släktingar. Programmet har tidigare tvingats pausa inspelningarna på grund av coronapandemin – men nu har årets inspelning helt ställts in och skjutits fram till 2021, enligt SVT.

Enligt Haida Jamshidi som är exekutiv producent på SVT är läget alltför osäkert för att man ska kunna genomföra produktionen.

– Det går inte att resa och vi har en massa amerikaner som skulle komma hit. I programmet besöker vi ju dessutom många svenskar, allt känns helt enkelt för osäkert nu, säger hon till SVT.

Troligtvis kommer programmet att spelas in senare med de

deltagare som skulle ha deltagit i årets inspelning.
TT

Ledare: Pandemin visar att sjukvården behöver vara statlig

FREDAG 12 JUNI 2020

Det har gått 15 år sedan dåvarande statsministern Göran Persson (S) sa att han inte hade något emot att lägga ned landstingen (TT 4/2 2005). Förslaget hade precis lanserats av Landstingsförbundets ordförande, bland annat med motiveringen att utvecklingen under de närmaste 10 till 15 åren förväntades kräva mer av högspecialiserad vård som

bara kan finnas på ett fåtal platser.
Däremot var Persson inte säker på att landstingen borde ersättas av större regioner, vilket ingick i förslaget. ”Det kan vara så att vi klarar oss med två nivåer,” sa han i en intervju med TT, och syftade på stat och kommun.
Med facit i hand är det synd att Persson inte löpte linan ut. Det märks inte minst under coronakrisen.
Att regionerna, som förr hette landsting, varken hade beredskap eller kompetens för att hantera en pandemi har blivit tydligt under våren. De tre storstadsregionerna har, till synes omedvetet, plockat bort kravet på lager av skyddsutrustning ur sina pandemiplaner (Ekot 18/3).
Socialstyrelsens generaldirektör, Olivia Wigzell, förklarade nyligen att ansvarsfördelningen är otydlig, att det kan vara så ”att statens kontroll av regioner och kommuner måste skärpas” och att ”det intressanta i en kris är hur hela systemet presterar tillsammans, inte respektive organisation” (DN 16/5).
Folkhälsomyndighetens general-direktör, Johan Carlson, går

steget längre. I en DN-intervju på torsdagen säger han utan omsvep att det är svårt att få Sveriges 21 regioner att gå åt samma håll: ”Där har Norge med en statlig sjukvård det mycket enklare, där bestämmer man helt enkelt vad man ska göra och så gör man det” (DN 11/6).

Han är inte ensam om att blicka mot grannen. Redan 2014 tog Heidi Stensmyren, ordförande i Sveriges läkarförbund, upp Norge som förebild (SvD 25/8 2014). Hon konstaterade att många av landstingen, i dag regioner, är för små för att klara de investeringar som är nödvändiga för att kunna bedriva sjukvård på ett patientsäkert och jämlikt sätt. Skillnaderna i resultat och väntetider beskrevs som oacceptabelt stora, och ”Läkarförbundet menar att staten helt bör överta landstingens och regionernas roll som beställare och finansiär av sjukvård”.

I praktiken betyder en sådan avlövning att regionerna läggs ner, eftersom sjukvård är deras huvudsakliga uppgift. Alltså precis vad Göran Persson öppnade för 2005.

Förutom att likvärdigheten därmed skulle öka – vilket är rimligt i ett land med en gemensam välfärdsmodell – skulle systemet bli mer enhetligt, med samma styrning, journalsystem och skattesats, samt likvärdiga kötider eftersom alla med samma besvär ställs i samma kö. En sådan överblickbarhet är alltid viktig, men särskilt nu när vårdskulden som byggts upp under coronapandemin ska betas av.
Ytterligare en fördel med att flytta vårdbesluten är att vägval i större utsträckning än i dag sannolikt kommer att baseras på medicinska argument snarare än politiska. För ett regionråd kan det vara mer eller mindre politiskt självmord att stänga en vårdinrättning, även om det motiveras med att kvaliteten blir bättre om man samlar resurserna och läkare återkommande gör de aktuella ingreppen. Detta eftersom det är svårt för gemene man att mäta antalet lyckade behandlingar, men enkelt att mäta antalet mil.
Den sortens närhet innebär dock en falsk trygghet, eftersom trygghet i sjukvården inte är att få

någon sorts vård inom kortast möjliga avstånd. Trygghet är att vid behov få bästa möjliga vård efter att ha stått i kortast möjliga kö.

DN 12/6 2020

Fakta. Dokumenten som styr prioriteringarna

Intensivvården
Beslutsstöd för ansvariga läkare vid beslut om att inleda och avbryta intensivvård, Karolinska universitetssjukhuset.
Personer med biologisk ålder över 80, biologisk ålder 70–80 och svikt i mer än ett organ och personer med biologisk ålder 60–70 med svikt i mer än två organ

ska inte ges intensivvård om pandemin leder till platsbrist.
Socialstyrelsen: Nationella principer för prioriteringar inom in
tensivvården under extraordinära förhållanden.
Riktlinjer framtagna särskilt för pandemin, som stöd för förväntat tuffa prioriteringar mellan patienter. Prioriteringar får inte ske utifrån kronologisk ålder, social situation eller funktionsnedsättning. Hänsyn tas till patientens biologiska ålder; svikt i flera organ, till exempel hjärta och lungor, påverka bedömningen.
Äldreomsorg
Socialstyrelsen, stöd till kommunal
vård och omsorg; Symtomlindring i livets slutskede.
Läkemedelsbehandling i palliativ vård vid covid-19. Behandling med opioider och lugnande i första hand vid dyspné, andnöd, vid covid-19. Vid syrebrist i vävnaden, hypoxi, går det eventuellt att pröva med syrgas.
Region Stockholm; Riktlinje för syrgasbehandling vid konstaterad covid-19 hos patienter på Särskilt

boende för äldre, 4 april 2020
Syrgasbehandling ordineras inte generellt vid hypoxi, syrebrist i vävnaden vid palliativ vård. Lägesförändringar, öppet fönster i kombination med läkemedelsbehandling med morfinpreparat rekommenderas.
För syrgasbehandling av covid-patienter i kurativt syfte krävs att patienten flyttas till geriatrisk vård eller akutsjukhus. Avancerad sjukvård i hemmet, ASIH, kan via sitt mobila team ge syrgas på särskilt boende.
Socialstyrelsen, Arbetssätt ikommunal vård och omsorg vid covid-19
”Undvik besök av läkare som skulle kunna hanteras på distans.”
Region Stockholm: Styrande regel verk för patientflöden vid covid-19,
särskilt boende
”I möjligaste mån omhänderta medicinska komplikationer och försämringstillstånd på plats.”
För äldre sköra personer med stort vård - och omsorgsbehov rekommenderas vård på akutsjukhus bara vid akuta insatser, som akut kirurgisk åtgärd.

Riksåklagaren: Jag var inte delaktig i beslutet

FREDAG 12 JUNI 2020

En sedan 20 år död man pekades i onsdags ut som misstänkt Palmemördare. Det strider mot Europakonventionen, menar tidigare överåklagaren Sven-Erik Alhem – och lägger ansvaret på riksåklagaren Petra Lundh.

”Jag har inte på något sätt varit delaktig i beslutet”, svarar riksåklagaren.

Den så kallade Skandiamannen, Stig Engström, pekades i onsdags ut av chefsåklagare Krister Petersson som misstänkt för mordet på statsminister Olof Palme 1986. Dock utan några tekniska bevis. Eftersom Engström är död sedan år 2000 läggs Sveriges mest omfattande förundersökning nu ned.

Direkt efter beskedet mötte utpekandet av en misstänkt gärningsman kritik. Och den tidigare överåklagaren Sven-Erik

Alhem, även ordförande i Brottsofferjouren Sverige, sade till SR att agerandet ”står helt i strid med Europakonventionen, helt i strid med vad mänskliga rättigheter och likheten inför lagen säger”.
Sven-Erik Alhem säger till DN:
– Det är inte bara frågan om vad man får göra utan också vad man bör göra som makthavande åklagarmyndighet.
– Tidigare har man alltid haft som linje, när det gäller avskrivningsbeslut, att inte kasta skit på den som har varit misstänkt.

Åklagaren Krister Petersson sade i onsdags till DN att han informerat riksåklagaren Petra Lundh innan han fattat beslutet att presentera Stig Engström som misstänkt.
Det får Sven-Erik Alhem att lägga ansvaret på riksåklagaren, inte minst med tanke på alla tidigare turer i Palmeutredningen.
– Det är inte Krister Petersson jag är ute efter här, utan jag är ute efter garanten för rättsäkerheten, nämligen riksåklagaren, säger Alhem.
DN har sökt riksåklagaren, som enbart vill kommentera det historiska Palmebeslut i ett

pressmeddelande. Lundh fick en sammanfattning om innehållet i beslutet ungefär en vecka innan det togs, skriver hon i ett uttalande, men fortsätter:
”Enligt reglerna i rättegångsbalken fattar åklagare självständiga myndighetsbeslut i eget namn. Med hänsyn till att lägre åklagares beslut kan överprövas av högre åklagare, kan högre åklagare inte ge anvisningar om hur ett enskilt ärende ska handläggas. Jag har alltså inte på något sätt varit delaktig i beslutet.”

Sven-Erik Alhem hade gärna sett en mer tydlig markering.
– Jag tror det är rätt att hon inte var delaktig i beslutet. Men när hon fick kännedom via presskonferensen, om hon inte kände till det tidigare vilket jag kanske tror, skulle hon kunna gå ut som jag och säga att här finns en rättsosäkerhet, att det är fel att peka ut någon.

Hon kunde ha tagit ställning i efterhand?

– Ja, precis. Här har det funnits ett allmänintresse, jag förstår det. Men man måste ha en garant som står upp för rättssäkerheten.

Lisa Edwinsson
lisa.edwinsson@dn.se

Bakgrund. Åklagarens indicier

Mordvapnet, dna-spår eller annan teknisk bevisning saknas. Men här är åklagare Krister Peterssons indicier mot den så kallade Skandiamannen.
Motstridiga uppgifter: Stig Engström förekom tidigt som ett omtvistat vittne i utredningen. Men hans uppgifter stämmer inte överens med övriga vittnesbilder. Ingen har sett Engström agera på det sätt han enligt egen utsago agerade på mordplatsen.

Signalement: Vittnen har gett uppgifter om den potentielle gärningsmannen som stämmer in på hur Engström ska ha varit klädd: knälång mörk rock, glasögon, keps och med en handlovsväska.
Arbetsplatsen: Engström arbetade på försäkringsbolaget Skandias kontor intill brottsplatsen. Han stämplade ut från sitt arbete med ett passerkort 23.19 den aktuella kvällen. 20 minuter senare var han tillbaka på kontoret. Ingen vet vad han gjorde däremellan. Olof Palme mördades 23.21.30.

Efter mordet: Engström menade att han jobbat över kvällen för mordet, då han dagen efter skulle åka på en skidresa. Men nästkommande dag ägnade han åt att söka information från sin arbetsgivare om när han stämplat ut från arbetsplatsen.
Vapenintresse: Engström hade enligt utredarna vapenvana från att ha varit anställd inom det militära samt ett medlemskap i en skytteklubb. Han hade en granne som hade en mängd vapen. Ett av samlarens vapen ansågs ha rätt fabrikör och modell, men har inte kunnat sägas vara mordvapnet.

Bakgrund: Engström rörde sig i vad åklagaren kallar ”Palmekritiska kretsar”. Han ska även ha brottats med ekonomiska problem och alkoholproblematik.

Förbjudet att elda i Mälardalen

FREDAG 12 JUNI 2020

Räddningstjänsterna i Mälardalen utfärdar eldningsförbud i Eskilstuna, Flen, Strängnäs, Västerås, Hallstahammar, Surahammar, Arboga, Kungsör och Köpings kommun. Det innebär att man inte får elda i skog och mark utanför sammanhållen bebyggelse.
Det råder även eldningsförbud i Region Stockholm.

TT

Det är inget snabbt jobb att minska gängens inflytande över samhällsutvecklingen.

FREDAG 12 JUNI 2020

Inrikesminister Mikael Damberg (S) hade hoppats på färre skjutningar, men vill inte kalla Operation Rimfrost ett misslyckande.

Operation Rimfrost avslutas – har inte nått målen

FREDAG 12 JUNI 2020

Den nationella särskilda händelsen Operation Rimfrost avslutas, meddelar polisen. Insatsen har haft effekt – men nationellt har man inte nått målen.

Polisen kan konstatera att det övergripande syftet – att minska och begränsa antalet skjutningar och sprängningar i Sverige inte är uppnått nationellt. Antalet - skjutningar ligger på ungefär samma nivå som tidigare år.

– Däremot är målet uppnått där vi förstärkt allra tydligast, i Malmöregionen och Uppsala-regionen, säger Mats Löfving, chef för polisens Nationella operativa avdelning (Noa).

I Malmö har antalet skjutningar halverats under Rimfrost jämfört med föregående två år. Även sprängningarna har minskat.

TT

Sveriges rykte oroar turistbranschen

FREDAG 12 JUNI 2020

Bilden av Sverige har fått sig en törn under coronakrisen med mer negativ rapportering i utländska medier.

På sikt kan det slå mot den utländska turismen och det oroar Jonas Siljhammar, vd för besöksnäringens branschorganisation Visita.

– Det får absolut inte bli en fortsatt mer negativ Sverigebild för det blir förödande framåt, säger han.

Svenska institutet (SI) är den myndighet som följer och analyserar bilden av Sverige utomlands, bland annat genom att läsa vad utländska medier berättar om landet.

Enligt SI:s analyschef Sofia Bard har intresset för Sverige aldrig tidigare varit så stort som nu under coronakrisen. Det är den svenska strategin att bekämpa smittan, som uppfattas som radikalt annorlunda än många andra länders, som har lett till det ökade intresset.

I huvudsak är inslagen neutrala, men det kan svänga kraftigt från vecka till vecka.
– För tre veckor sedan skrevs det väldigt mycket om dödstalen, när Sverige toppade statistiken. Det blev mycket negativa artiklar, säger Bard.
– I förra veckan blev rapporteringen mer neutral, tillägger hon.
Men under den senaste veckan (fram till den 9 juni) har andelen negativa inslag ökat igen. Ett skäl till det är en intervju med statsepidemiolog Anders Tegnell i Ekot, som felaktigt uppfattades som att han ”erkänner” att strategin är misslyckad.
– Vi ser att den ganska snabbt togs upp internationellt och att man omgående citerade andra svenska medier, säger Bard.
En artikel i amerikanska Bloombergs om Tegnellintervjun fick över 100 000 delningar – en mycket hög siffra på kort tid.
– Anders Tegnells uttalande plockas upp och taggas in i berättelsen som Sverige hamnat i, förklarar Bard.
Frågan är om en mer negativ Sverigebild blir bestående.

Sofia Bard påpekar att situationen är unik.
– Sverige har inte under en så pass lång tid, varit så mycket i fokus för internationell rapportering som just nu. Därför har vi inget att jämföra med. Vi tror att det kan bli en förändring i Sverigebilden. Men om det blir positivt eller negativt kan vi inte bedöma just nu.
I höst kommer SI att granska om mediebilden av Sverige också har satt sig hos allmänheten utomlands. Ett hjälpmedel blir då det index, Nation Brands Index, som den brittiske professorn Simon Anholt har skapat och som mäter just hur ett land uppfattas av andra länder.
– Där är Sverigebilden väldigt stabil. Vi har legat på plats 9–10 av 50 länder, säger Sofia Bard.
Hon påpekar också att tillfälliga förändringar, vare sig de är negativa eller positiva, ofta blåser över.
Och det är vad Jonas Siljhammar på Visita hoppas på – även om han inte ser att en mer negativ bild har hunnit påverka turismen till Sverige.
– Nej, det har vi inte sett. Jag ser att stängda gränser och

reserestriktioner har större påverkan än bilden.
– Men det får inte fortsätta att sättas en negativ Sverigebild. Då påverkar den en situation som redan är svår, säger han.
Tyskland och Norge är de två största utlandsmarknaderna för den svenska besöksnäringen – men där har resandet till Sverige i stort sett upphört.
– Vi ser att det kommer en del turister från Nordeuropa, men de är väldigt få, säger Siljhammar.
– De nordiska gränserna måste öppnas nu – åt båda hållen. Det är helt avgörande, särskilt för västra Sverige gentemot Norge. Det är vad medlemsföretagen pratar om just nu.
Norrmän som reser till Sverige hamnar i 14 dagars karantän i hemmet när de återvänder och i Danmark är inte svenska turister välkomna. Jonas Siljhammar hoppas att de nordiska gränserna öppnas under juni månad, men känner sig inte säker på att så sker.
Men en sak betonar han: Sverige måste marknadsföras än hårdare i framtiden för att motarbeta den negativa bild som skapats.

– Vi ska ju starta om den här näringen nästa år, säger Jonas Siljhammar.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Fakta. Nya råd för resor

Den 13 juni blir det tillåtet att resa fritt inom Sverige. I samband med det preciserar Folkhälsomyndigheten sina allmänna råd för det personliga ansvaret, bland annat i samband med resor.

I första hand ska man gå, cykla eller använda andra färdmedel än kollektivtrafik.

Den som behöver resa kollektivt bör välja alternativ där det går att boka en sittplats. Resor med färdmedel där det inte går att boka plats, exempelvis spårvagnar, tunnelbanor och stadsbussar, bör undvikas.

Resenärer bör hålla avstånd.

Liksom tidigare betonas vikten av att hålla avstånd och att hålla en god handhygien.

Större sociala sammanhang – som dop, fester, bröllop och begravningar – bör undvikas.

Besöksnäringen kampanjar för säker semester

FREDAG 12 JUNI 2020

Hotell– och restaurangbranschen är en av de mest utsatta näringarna på grund av coronapandemin. Nu lanserar branschen en kampanj ”Safe to visit” som ska göra sommarens semester säker och inte leda till ökad smittspridning.

– Det är en allt annat än normal sommar, säger näringsminister Ibrahim Baylan (S).

Den 13 juni tas restriktionerna bort för inrikesresor och det blir åter möjligt för personer som är symtomfria och inte tillhör någon riskgrupp att röra sig fritt inom Sverige. För den hårt drabbade besöksnäringen innebär beslutet ett hopp om bättre tider. Enligt branschorganisationen Visita har antalet konkurser ökat med 167 procent i mars i år jämfört med samma period förra året.

Näringsministern menar att det är nödvändigt att branschen börjar fungera igen.
– Vi har vidtagit en rad åtgärder men i längden går det inte att hålla igång landet med bara stödinsatser, säger Baylan.
I samband med att reserestriktionerna lyfts lanserar Visita en kampanj: ”Safe to Visit”. Den ska göra det tydligt hur besöksnäringen kan arbeta på ett tryggt och säkert sätt utifrån Folkhälsomyndighetens nya riktlinjer för att inte få en ökad smittspridning.

Det innebär bland annat på hotell, campingar och restauranger att gäster får köa utomhus om möjligt, att möblera om för att undvika trängsel och fler möjligheter till handtvätt, handsprit och utökade städrutiner.
Trots de nya lättnaderna är årets turistsäsong långt ifrån räddad, tappet från utländska turister är stort och många företag riskerar att slås ut, menar Visita.
– Krisen är långt ifrån över, säger Visitas vd Jonas Siljhammar.
Hotell- och restaurangfackets ordförande Malin Ackholt

välkomnar kampanjen och att det åter blir möjligt att resa inom landet, vilket kan få positiv inverkan på sysselsättningen inom turism- och besöksnäringen.
– Vi tror det kan lyfta arbetslöshetssiffrorna under sommaren, säger hon.
Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson betonat vikten av att fortsätta hålla god hygien och följa övriga restriktioner från myndigheten. Samtidigt lyfte han fram att vistelser ute i naturen är viktig för folkhälsan och att människor som inte har symtom nu kan röra sig mer fritt.
– Det är viktigt att veta vad man ska göra för att kunna semestra ansvarsfullt, säger Johan Carlson.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se

Mat och hyra allt dyrare

FREDAG 12 JUNI 2020

Inflationen må vara obefintlig, men det allra nödvändigaste, mat och hyra, blir allt dyrare.
I coronapandemin har inflationen, de samlade prisförändringarna på årsbasis och som redan innan var låg, halkat ner ytterligare och kretsar nu kring nollstrecket, enligt Statistiska centralbyråns (SCB) majstatistik.
Men det gäller inte allt.
Livsmedelspriserna fortsätter att stiga markant och är också den nödvändiga varugrupp som haft stigande efterfrågan i coronatider.
I maj var uppgången fyra procent jämfört med samma månad i fjol.
TT

Börsoron tillbaka – kraftigt fall

FREDAG 12 JUNI 2020

Stockholmsbörsen föll kraftigt och på bred front på torsdagen.

Nedgången tilltog på grund av oro för en andra våg av coronasmitta i USA.

Det breda OMXS-indexet tappade 4,6 procent. Samtliga aktier på storbolagslistan OMXS30 stängde på minus. Mest nedåt i kraft av indextyngd drog klädkedjan Hennes & Mauritz, som rasade 7,0 procent.

Även verkstadssektorn och storbankerna gick svagt. Verkstadsjätten Sandvik och lastbilstillverkaren Volvo föll 7,5 respektive 6,7 procent. Bland bankerna tappade Handelsbanken mest, ned 7,5 procent, men även SEB, Swedbank och Nordea föll rejält.

Den dystra börsutvecklingen följde på en skakig handel på ledande Asienbörser under natten och låg i linje med utvecklingen på de ledande Europabörserna.

TT

Anrika industriområdet ska bli bostäder – om tio år

FREDAG 12 JUNI 2020

Det sista centrala industriområdet i Stockholm är på väg att försvinna, men det går långsamt.

– Under den första halvan av 2030-talet borde bostadsområdet på Lövholmen vara klart, säger stadsbyggnadsborgarrådet Joakim Larsson (M).

Stockholms stad har planerat för bostäder på Lövholmen – mellan Liljeholmen och Gröndal – sedan 2004. Cementas stora betongstation har länge stått i vägen, det har varit svårt för staden att hitta en ny plats för verksamheten. Cementa har tidigare framhållit till DN att det är viktigt med tillgång till hamn och att platsen är tillgänglig för lastbilar.

– Cementa har varit nödvändigt för Stockholms utveckling, nu löser vi det genom att de flyttar till Energihamnen i Värtan, säger Joakim Larsson.

Industristaden Stockholm är bara ett minne. I modern tid har

Electrolux på Lilla Essingen bytts mot bostäder, likaså Lugnets småindustriområde som nu är en del av Hammarby Sjöstad och gasverksområdet i Hjorthagen som blir en del av Norra Djurgårdsstaden.
Är det inte lite synd att alla Stockholms annorlunda, ibland lite ruffiga miljöer byggs bort?
– Vi måste ta hänsyn till Lövholmens industrihistoria när vi bygger, det ska fortfarande gå att känna historiens vingslag, säger Joakim Larsson.

Stockholm ska ta vara på spännande industrimiljöer, menar han.
– New York och Helsingfors jobbar så. Vi gör det i Slakthusområdet där byggnader bevaras och i Norra Djurgårdsstaden med gasklockan och Ferdinand Bobergs byggnader.
Fyra byggnader på Lövholmen ska bevaras:
Färgfabriken – som sedan 25 år är en konsthall och ska rustas.
Smedjan från den första industriutbyggnaden på 1800-talet men nu kraftigt förändrad.

Förbandsfabriken som uppfördes 1916 i samband med första världskriget.
Färgföretaget Beckers huvudkontor vid Lövholmsvägen – som möjligen byggs om till en skola.
En ny skola behövs i barnrika Liljeholmen. 2016 stoppade Mark- och miljööverdomstolen planerna på en ny skola vid sjön - Trekanten därför att staden ville upphäva strandskyddet.
Vad händer nu?
– Vi har haft ett tidigt samråd om planerna. Staden äger en pytteliten del av marken här, vi måste komma fram till en gemensam vision med de andra, det är många fastighetsägare som ska enas. Vi ska identifiera och lösa de problem som finns, med bland annat saneringar.
Stenstaden har tagit klivet över vattnet, säger Joakim Larsson och tittar mot Södermalm på andra - sidan Mälaren.
– Det är viktigt att det inte bara blir bostäder, det ska bli en kvartersstad med levande bottenvåningar.
Enligt planen blir det 1 500–2 000 lägenheter, i stort sett bara bostadsrätter.

– Det är dyrt för fastighetsägarna att sanera och göra i ordning marken på en plats som har varit industriområde i långt över 100 år. Under den första halvan av 2030-talet borde bostadsområdet vara klart, säger Joakim Larsson
Det är inte många som rör sig på Lövholmen. Promenadstråket tar i dag tvärstopp vid Cementa.
– Det är så extremt fint här, målet är att levandegöra kajerna och vattenlinjen, säger Joakim Larsson.
En del av de båtar som tidigare låg vid Piratpiren i Årstaviken har flyttat till kajen inte långt från Cementa, en av dem har brunnit.
– Det är förfärligt, det blir lätt ljusskygg verksamhet i sådana här områden. Det är en otrygg miljö, hela kajen är folktom.
Kan man tänka sig en gång- och cykelbro över till Södermalm?
– Det blir problematiskt med farleden, vi måste ju öppna Liljeholmsbron ibland. Men vi får titta på det. Jag vill också utreda möjligheterna för pendelbåtstrafik till Lövholmen.
En stor del av Liljeholmen är på väg att förändras enligt Joakim Larsson. Marievik på andra sidan

Liljeholmsbron ska byggas om, Södertäljevägen är tänkt att förvandlas från motorled till stadsgata.
– Det kommer att se så annorlunda ut, säger han.

Mia Tottmar
mia.tottmar@dn.se

Fakta. Liljeholmen var första industriförorten

Liljeholmen är Stockholms första industriförort. Järnvägen drogs fram här 1860 och tomtmarken, som låg utanför stadsgränsen, var billig. Liljeholmen ingick i Brännkyrka municipalsamhälle, som inkorporerades i Stockholms stad först 1913.
Området kom senare under 1900-talet att främst i den östra delen gradvis avvecklas som industriområde och ersättas med kontor med mera. Gården Stora Katrineberg från 1700-talet har med tiden blivit nästan helt kringbyggd.

Slussen beräknas bli en miljard dyrare

FREDAG 12 JUNI 2020

Slutnotan för Slussen-bygget väntas bli drygt 1,3 miljarder kronor högre än tidigare beräkningar. Det visar en ny lägesredovisning från projektet. – En stor del av fördyringen handlar om de arkeologiska utgrävningarna, säger kommunikationsansvarig Eva Rosman.

Inför torsdagens sammanträde i Stockholms stads exploateringsnämnd hade en lägesrapport för Slussen-bygget lämnats in. Enligt de nya beräkningarna i rapporten kommer projektet bli 3,5 miljarder kronor dyrare än de 12,1 miljarder man tidigare räknat med, något Svenska dagbladet var först med att rapportera. Samtidigt utgår beräkningarna från försäljningsinkomster från bland annat kontorsbyggrätter. Detta täcker upp för mer än hälften av de ökade kostnaderna och projektet landar på en

nettoökning om drygt 1,3 miljarder.
– Vi ber inte om mer pengar. I genomförandebeslutet som togs 2015 så finns det en avvikelseram på 15 procent så vi behöver inte ha något nytt beslut från politiken, säger Eva Rosman, kommunikationsansvarig i Projekt Slussen.
Enligt henne är det delvis de arkeologiska utgrävningarna vid bygget som leder till fördyrning av projektet, framför allt i form av tidsförlust.
– Vi kom mycket längre ner i kulturlagren än vi trott. Detta är en av de största arkeologiska utgrävningarna i landet.
Även bussterminalen i Katarina-berget anges som en orsak till ökade kostnader. Luckorna som reglerar vattennivån i Mälaren och skyddar mot översvämningar innebar mer arbete än beräknat.
Andra faktorer som spelat in är geotekniska förutsättningar.
Eva Rosman säger att det finns goda skäl att tro att den nya prognosen kommer att stå sig.
– Nu är vi i princip halvvägs in i projektet. Vi har rivit, inventerat och pålat och vet hur långa pålar vi behöver i vattnet, hur berget

beter sig och ser ut. Vi vet mycket mer i dag än tidigare.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

Hovrätten: Hot mot stadens socialborgarråd inte olagligt

FREDAG 12 JUNI 2020

Det hotfulla meddelande som skickats till Stockholms socialborgarråd Jan Jönsson (L) är inte olagligt. Det konstaterar hovrätten som nu friar den 17-åring som stått åtalad för olaga hot.

– Jag kan känna mig orolig för att domen ganska rejält höjer toleransnivån för vad man får uttrycka till andra, säger Jan Jönsson.

Jan Jönsson har tidigare berättat för DN om de många hotfulla meddelanden han mottagit. Bland annat skrev en 17-åring från Eskilstuna ”Åk till rinkeby och ha allvarsamtal med folk du kommer få en pistol upp i ditt rövhål din lilla bög” till socialborgarrådet.

Tidigare i år friades tre män i tingsrätten från olaga hot respektive ofredande. Ett av domsluten överklagades dock av åklagaren, närmare bestämt det ärende som rör det meddelande som Jan Jönsson fick från Eskilstunabon.

På torsdagen meddelade Svea hovrätt att 17-åringen frias.

– Jag är orolig för att många människor som utsätts för sånt här, även förtroendevalda, inte ser någon mening i att anmäla, säger Jan Jönsson.

För straffrättsligt ansvar för olaga hot krävs det att 17-åringen genom meddelandet har hotat att utsätta Jan Jönsson för det brott som beskrivs i meddelandet, skriver rätten. Men av

formuleringarna i meddelandet framgår det inte vem som kan komma att utsätta Jan Jönsson för det sagda brottet.
Jan Jönsson säger att han inte hade särskilt höga förväntningar inför hovrättens dom, men att han är rädd att den ska höja toleransnivån för vad människor säger till varandra, särskilt på sociala medier. Fokus har inte legat på honom själv, utan om att få en markering.
– Det är så oerhört många som utsätts för hat och hot. Den positiva sidan är att sedan DN skrev är det oerhört många människor som hört av sig och uttryckt sympati, men också avsky mot att debattklimatet blivit såhär. Jag vet inte hur många historier jag hört om människor som gått igenom samma saker, men som inte anmält eftersom de inte orkar gå igenom processen.
I domen lyfts också inlägg och artiklar från förra hösten gällande de så kallade allvarssamtalen. Något av det första som Jan Jönsson drev igenom som socialborgarråd. Det handlar om att alla unga i Stockholms stad som begår sitt första brott ska ha ett allvarssamtal med socialtjänst

och polis inom 48 timmar. I domen står att det som ”vid den här tiden publicerades i media på nätet vinklades som att förslaget om allvarssamtal handlade om terroristbekämpning.” Mot den bakgrunden går det, menar rätten, att tolka 17-åringens meddelande som att det inte omfattar något hot om en brottslig gärning från hans sida.
Hovrätten skriver också att om meddelandet tolkas som en ”kritisk varning” beträffande konsekvensen för Jan Jönsson om han genomför allvarssamtal så kan det inte anses utgöra ett hot om brottslig gärning från 17-åringen.
17-åringen har i förhör sagt att han inte tror att han hade ”något speciellt syfte” med att skicka meddelandet.
Processen varit tung, berättar Jan Jönsson. Under tingsrättsförhandlingarna fick salen utrymmas för att en av de åtalade blev aggressiv. Jan Jönsson ser det emellertid som positivt att han nu fått en bättre inblick i hur det är att vara målsägande.
– Jag har fått många lärdomar, om hur obefintligt stödet är för

människor som blivit utsatta för brott, men också hur domstolslokalerna ser ut, där man får stå och vänta tillsammans med alla andra innan man släpps in.
Det jag utsatts för är bagatellartat i jämförelse med våldtäkter eller rån, så jag har full förståelse för att folk tvekar inför att gå in i rättsprocessen – men det är likväl viktigt att man gör det.
Jan Jönsson säger att den inställningen inte förändrats. Samtidigt konstaterar han att ribban nu höjts.
– Vi måste alltid värdera vad vi går vidare med. Om nu hovrätten så tydligt säger att detta inte var brottsligt så gör det att värderingen i vad vi alls kan gå vidare med blir förskjuten.
Rätten skriver att Jan Jönsson har uppgett att Stockholms stad rekommenderade honom att taxi istället för kollektivtrafik efter hotet. Vid offentliga framträdanden har han fått personskydd.
– Trots att det gått mer än ett halvår sedan det upphörde så är jag väldigt vaksam, säger han.
Jan Jönsson vädjar till alla som deltar i diskussioner på sociala medier att ”vara snälla mot

varandra” och ta sitt ansvar i att skapa ett bättre socialt klimat där.
– Det finns tyvärr många, även på höga positioner, som uttrycker sig närmast våldsromantiskt. Det finns ett jättestort ansvar för var och en.

Andreas Nordström
andreas.nordstrom@dn.se
Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

Fredrik Strage: När milkshaken tar slut hotas hela kulturimperialismen

FREDAG 12 JUNI 2020

Jag kan inte beställa milkshake klockan tio på förmiddagen. Har den tagit slut eller är maskinen trasig? Det är hur som helst en allvarlig fråga som kräver en utläggning om McDonald’s betydelse för den västerländska civilisationen.

Vi kliver in på McDonald’s och jag trycker på självbetjäningsskärmen

medan jag trallar på en gammal Kelis-låt: ”My milkshake brings all the boys to the yard and they’re like, it’s better than yours.” Min son vill ha ett Happy meal och jag vill ha en milkshake. Men när jag tryckt fram menyn med mjölkdrinkar och glass står det ”SLUTSÅLT”. ”Inte nu igen”, suckar jag.

Klockan är tio på förmiddagen och vi är de enda gästerna. Hur kan glassen och milkshaken redan vara slut? Är det pojkarna från Kelis-låten som varit här och slurpat i sig allt? Nej, med största sannolikhet ljuger McDonald’s och det gör mig lika arg som Daniel Day-Lewis oljemagnat när han i slutet av ”There will be blood” jämför oljeborrande med milkshakesugande och säger ”I… drink… your… milkshake… I drink it up!” för att sedan krossa skallen på en präst med en bowlingkägla.

Förr i tiden, innan snabbmatskedjor började med självbetjäning, stod det inte att milkshaken tagit slut. Personalen sa i stället: ”Maskinen är trasig.” I fjol twittrade en tidigare McDonald’s-anställd i England att det var en populär lögn: ”Glassmaskinerna var aldrig

trasiga. Det tar tre timmar att rengöra dem så vi brukade säga att de var trasiga så att vi slapp servera er.”
Den svenska presschefen förnekade i Expressen att det skulle vara sant. Glassmaskinerna tar enligt honom bara en paus när de genomgår en pastöriserings-process på natten. Det förklarar inte varför så många blir utan milkshake även dagtid.
Enligt en tråd på diskussions-forumet Reddit, med kommentarer från flera anställda, är problemet att apparaterna själva bestämmer när det är dags för rengöring, vilket tar lång tid och kräver en kompetens som ibland saknas hos personalen.
”Att handskas med mjukglassmaskiner är lite som att koka metamfetamin i ’Breaking bad’”, skriver en medarbetare.
”Precision är avgörande och om man gör det rätt blir det en sjuhelvetes produkt.”
Ironiskt nog var Ray Kroc, en av grundarna, expert på milkshakemaskiner när han träffade bröderna McDonald 1954. Att det 66 år senare – efter tekniska landvinningar som månlandningen, hemdatorer,

internet och artificiell intelligens –fortfarande inte går att konstruera en riktigt bra milkshakemaskin är obegripligt. Tillfällig milkshaketorka må vara ett trivialt problem. Men när jag tvingas välja Coke Zero i stället tänker jag på rapparen Ken Ring som en gång sa att han hade två drömmar: 1. Att Kenya skulle få spela i fotbolls-VM. 2. Att McDonald's skulle komma till Kenya. För honom skulle det bli ett bevis på att hans andra hemland var modernt och utvecklat, ett turistparadis där man kan njuta av en McFlurry utan att behöva oroa sig för Al-Shabaab-bomber.

Det lät som om Ken lyssnat på författaren Thomas Friedman som en gång sa att två länder som hade McDonald's aldrig krigat mot varandra. Den teorin brukar kritiseras av folk som påpekar att kedjan öppnade i Serbien 1988 och blev en så stor källa till nationell stolthet att det snarare bidrog till konflikter med andra jugoslaviska republiker. I slutet av åttiotalet skrålade serbiska fotbollssupportar under en match mot ett lag från en kroatisk stad: ”Hamburgare! Ostburgare! Ketchup! Pommes frites! Vi har

McDonald’s men det har inte Split!”
Trots att kedjan inte är en fredsgarant har den blivit en symbol för amerikansk kulturimperialism, ett fenomen som vi nog kommer att sakna om USA:s inflytande fortsätter att minska. När jag äter min favoritburgare (dubbel QP) känns McDonald’s som en pelare i den västerländska civilisationen. Och när det inte går att beställa milkshake syns en spricka i den pelaren.

Fredrik Strage
kulturdebatt@dn.se

Sommarvärdar 2020.

FREDAG 12 JUNI 2020

Greta Thunberg, klimataktivist: ”Pandemin kommer att förändra hur vi ser på kriser”

Greta Thunberg är först ut av årets Sommarvärdar. Hon har varit hemma i Stockholm sedan i början av mars.
– Vi ställde in storstrejken i Frankrike på grund av att coronan eskalerade och då åkte jag hem så fort jag kunde. Jag har jobbat hemifrån sedan dess med en massa olika projekt – som Sommarpratet.

Hur tror du coronapandemin kommer påverka vår framtida syn på konsumtion och resande?
– Det finns självfallet inga positiva effekter av coronan, det kan man absolut inte säga. Men om det är något som vi kommer att ta med oss från det här, så är det att vi kommer att förändra sättet vi ser, uppfattar och behandlar en krissituation. När vi väl befinner oss i en kris så kan vi agera.
Vad ska du tala om i ditt Sommarprogram?
– Med risk för att låta tråkig: Klimat. Det blir lite klimat och så kopplar jag det till olika händelser och möten som jag har varit med om det senaste året.
Greta Thunberg tycker att de årliga Sommarprogrammen är bra projekt för att de ger en möjlighet att ”gå ner mer på djupet och få en ökad förståelse”.
– Det är det jag tänker försöka göra. Klimatfrågan är inget man kan sammanfatta i några meningar.
Vad ska du spela för musik?
– Det vet jag inte riktigt än (skratt). Jag håller på och väljer den nu, det är väldigt svårt, mycket svårare än att skriva. Jag har ingen tydlig musiksmak så jag

har fått hjälp att hitta låtar som jag tycker om – och som har ett tydligt budskap.
Pratar 20 juni
Georg Cederskog
georg.cederskog@dn.se

Alla Sommarvärdar 2020.

Juni

20 Greta Thunberg, klimataktivist
21 Shima Niavarani, skådespelare, dramatiker, artist (direktsänt)
22 Ulf Lundell, musiker, författare, bildkonstnär
23 Mona Sahlin, f d politiker
24 Anders Tegnell, infektionsläkare, statsepidemiolog
25 Gry Forssell, programledare (-direktsänt)
26 Björn Natthiko Lindeblad, civil-ekonom, föreläsare, f d buddhistmunk
27 Micael Bydén, överbefälhavare (direktsänt)
28 Sofie Sarenbrant, författare
29 Hasse ”Kvinnaböske” Andersson, sångare, låtskrivare
30 Niklas Adalberth, företagsledare, entreprenör

Juli

1 Staffan de Mistura, diplomat
2 Therese Lindgren, influerare, författare
3 Cathrine Winnes, dirigent
4 Hedda Stiernstedt, skådespelare
5 Robin Söderling, f d tennisspelare
6 Betlehem Isaak, student, författare, krönikör
7 Sara Bäckmo, journalist, bloggare, trädgårdsodlare
8 Anders Borg, f d finansminister
9 Eveline Jacobson, specialistsjuksköterska
10 Sofia Wistam, programledare, fotograf, stylist
11 Patrik Svensson, journalist, författare
12 Alessandro ”Alesso” Lindblad, DJ, musikproducent
13 Emma Örtlund, fotomodell, skådespelare
14 Rasmus Troedsson, skådespelare, journalist
15 Torbjörn Johannesson, Lyssnarnas Sommarvärd, major
16 Linda ”Miss Li” Karlsson, sångare, pianist
17 Kjell A Nordström, ekonomie doktor, föreläsare, författare
18 Klara Zimmergren, skådespelare, komiker, programledare

19 Gunilla von Platen, företagsledare, entreprenör
20 Ola Wong, journalist, författare, föreläsare
21 Emma AdBåge, författare, illustratör
22 David Sundin, komiker, programledare, manusförfattare
23 Karin Smirnoff, författare, företagare
24 Anna Bennich, psykolog, psykoterapeut, författare
25 Albin Ekdal, fotbollsspelare
26 Camilla Lif, präst
27 Rojda Sekersöz, filmregissör
28 Björn Olsen, överläkare, professor i infektionssjukdomar
29 Lars Wallin, modeskapare
30 Malin Byström, operasångerska
31 Simon J Berger, skådespelare

Augusti

1 Martin Lorentzon, it-entreprenör, företagsledare
2 Anna Takanen, skådespelare, regissör, författare
3 Mustafa Mohamed, idrottsman, löpare
4 Svante Lindqvist, musiker, författare, dramatiker
5 Lena Endre, skådespelare
6 Patrik Lundberg, journalist, författare, föreläsare

7 Martin Hägglund, filosof, litteraturforskare
8 Miriam Haley, producent
9 Marie-Louise Ekman, konstnär, filmare, regissör
10 Olof Stenhammar, lantbrukare, entreprenör, finansman
11 Emma Eliasson, f d ishockeyspelare
12 Johan H Andresen, - företagsledare
13 Yngve Gustafson, professor i geriatrik
14 Awad Olwan, imam
15 Siri Hustvedt, författare
16 Laleh Pourkarim, artist, producent, låtskrivare

Hanna Fahl: Årets värdar står inför ett knivigt vägval – pandemiprat eller mys?

FREDAG 12 JUNI 2020

D et måste vara ett av de absolut svåraste åren att Sommarprata – blotta tanken på att vara en av dem som under våren suttit och filat på ett manus ger mig ångestfrossa. Samhället, hela världen faktiskt, har krängt fram och tillbaka i rekordartat snabba

kast, och för de flesta Sommarpratare finns väl egentligen bara två alternativ. Antingen trycka händerna i öronen, sjunga ”la la la la la” och göra ett traditionellt personligt färgat program, med risk för att framstå som en komplett världsfrånvänd narcissist som trallar fram ett sedvanligt ”allt började i det djupaste Småland där jag växte upp med en frånvarande far, en dag dog min hamster och det förändrade allt” samtidigt som världen rister. Eller också skriva ett Sommarprat med ambition att på ett eller annat sätt kommentera den pågående pandemin, med risk att framstå som en förmäten lallare som tar sig ton. Och dessutom med risk att lyssnarna är fullt upptagna med att gnaga av sig öronen efter att redan ha hört lekmannaanalyser av begreppet flockimmunitet varvat med Lalehs ”Bara få va mig själv” fyrtio förmiddagar i rad. (Att redaktionen lagt Lalehs eget Sommarprat allra sist i augusti är en listig cliffhanger: *kommer* Laleh själv att spela Lalehs ”Bara få va mig själv”?)

Av årets namnlista att döma kan man gissa att redaktionen för Sommar i P1 haft samma bryderi, och försökt lösa det genom att bjuda in experter som kan lyfta bördan från övriga pratare. Statsepidemiologen Anders Tegnell (24/6) får väl betraktas som kronan på verket, men även intensivvårdssjuksköterskan Eveline Jacobson (9/7), professor i infektionssjukdomar Björn Olsen (28/7) och geriatrikprofessorn Yngve Gustafson (13/8) kan förhoppningsvis föra både relevanta och personliga resonemang om saken.

Men det väcker frågan om vad Sommar i P1 egentligen ska vara. Ren eskapism, det svenskaste av det svenska, hängmatta och flugsurr och ett glas lagom stark saft och en lagom långsam berättelse om ett liv? Eller ska det vara samtidsreflekterande, säga något om nu? Själva urvalet av Sommarpratare är ju också per definition samhällsspeglande, vare sig man vill eller ej: Vem får plats, vems berättelse anses tillräckligt angelägen, vems röst bedöms passa som soundtrack till den där hängmattan?

Vårens andra stora samhällsomvälvande händelse – Black lives matter-upproren i USA och Europa, protesterna mot rasism och rasistiskt polisvåld – kommer gissningsvis att märkas mindre i sommarens program. Sommar i P1 är inte konstruerat för att vara nyhetskommenterande, de långa ställtiderna gör det heller inte särskilt praktiskt möjligt att vara det (i år har nog de få som väljer att direktsända – Shima Niavarani (21/6), Gry Forssell (25/6) och överbefälhavare Micael Bydén (27/6) – kanske en viss fördel när det gäller att slippa låta världsfrånvänd). Men nog saknar man en, säg, Amat Levin eller Fanna Ndow Norrby i namnlistan. Här finns annars en handfull starka bokningar. Greta Thunberg som inleder sommaren (20/6) är väl den allra främsta – jag är dessutom genuint nyfiken på hennes musiksmak. Ulf Lundell (22/6), som gör sitt femte ”Sommar”, är alltid oberäknelig. Norskamerikanska författaren Siri Hustvedt (15/8) är ett oväntat men lyxigt namn, och jag ser fram emot Harvey Weinstein-rättegångsvittnet Miriam Haley (8/8) och författaren och

krönikören Betlehem Isaak (6/7), dotter till fängslade Dawit Isaak. ”Jag är ganska övertygad om att när allt är så oroligt som det är nu så behövs något som förenar, något som är beständigt”, sade Sommarchefen Bibi Rödöö till DN i veckan – det är säkerligen sant i sak. Återstår att se hur årets Sommarprogram klarar att axla den bördan och leva upp till förväntningarna om att vara trygga lägereldar. Vore jag Sommarpratare hade jag nog faktiskt helst sluppit det kravet.

Hanna Fahl
hanna.fahl@dn.se

Linda Beijer ny kulturchef: ”Jag är intresserad av mötet mellan kultur och publik”

FREDAG 12 JUNI 2020

Nu är det klart att Linda Beijer får det nyinrättade jobbet som kulturchef på Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm. ”Vi ska vara en angelägenhet för alla i Stockholm”, säger hon till DN.

Den 20 april i år tillkännagav Kulturhuset Stadsteatern i

Stockholm att man inrättar en ny tjänst som kulturchef för verksamheten, och att en rekryteringsprocess hade inletts. Nu, en och en halv månad senare, efter vad som beskrivs som en ”intensiv och effektiv process”, meddelar man att tjänsten tillsatts efter att fler än 50 personer sökte jobbet. Kulturchef blir Linda Beijer.

Hon var åren 2003–2010 tillförordnad vd, pedagogisk chef och internationell chef för Cirkus Cirkör, och har sedan 2010 frilansat inom en rad olika kulturinstitutioner, bland annat som orkesterchef för Norrköpings symfoniorkester, utvecklingsproducent på Folkoperan och medverkade till att etablera Kulturbyråkraterna, en konstnärsförmedling av kulturarbetare och konstnärer med funktionsvariationer. Fram till hösten 2019 satt hon i Stockholms stads referensgrupp för bedömning av stöd till konstnärlig produktion och kulturarrangemang.

Hon förklarar den gemensamma nämnaren i sitt mångfärgade cv:

– Jag är en typisk möjliggörare och organisatör, jag är intresserad

av mötet mellan kultur och publik och det kan ske inom vilken konstform som helst. Jag har sökt mig till de sammanhang där det funnits en sådan ambition.
Kulturchefens ansvarsområde är innehåll och koordinering inom ämnesområdena bibliotek, litteratur, konst, mode, design, musik, debatt, samtal, film och eget skapande. Tillsammans med vd:n Jesper Larsson och teaterchefen Maria Sid ska hon leda arbetet med att utveckla Kulturhuset Stadsteatern
Linda Beijer beskrivs som en erfaren ledare som är trygg i sin värdegrund och som vet vad hon vill och inte vill i sitt ledarskap. Enligt Jesper Larsson är hon van att leda genom andra, vilket är viktigt i den här funktonen, som inte främst handlar om att programsätta eller besluta om enskilda aktiviteter utan om att stödja de områdesansvarigas arbete.
Att hon är genreneutral till konstformerna är till fördel för yrkesrollen, anser hon själv.
– Jag har bredd och stor kännedom, men har ingen egen stark konstnärlig vision om en enda konstform där jag kan

programlägga just mina favoritkonstnärer. Det är inte intressant för mig. Det som attraherar mig med uppdraget är att vara en angelägenhet för alla i Stockholm.
I yrkesrollsbeskrivningen står just att inrättandet av tjänsten är en del i ett långsiktigt arbete som ska placera stockholmarna i centrum för programverksamheten. Enligt Jesper Larsson, Kulturhuset Stadsteaterns vd sedan i november 2019, består publikperspektivet i verksamheten av tre grenar: att man ska skapa innehåll för, med och av publik och besökare.
– Det gör att vi får ett ansvar gentemot stockholmarna i att ta in deras behov, drömmar och önskemål: vad vill de ha, när, vad behöver de? I stället för att jag med min magkänsla, smak och erfarenhet ska bestämma vad som ska visas på våra scener så ska det vara definierat utifrån stockholmarnas önskemål.

Hur ser den processen ut rent konkret?

– Vi kommer att inhämta den informationen på olika sätt, till exempel genom statistik och

datadriven informationsinhämtning, men även med hjälp av fokus- och referensgrupper. Vi ska samverka med civilsamhället.

I yrkesbeskrivningen står även att kulturchefen ska jobba för en ”ökad samverkan med näringslivet”. Vad innebär det?

– Det är något som är väldigt viktigt för mig, av flera anledningar. Vi behöver dels hjälp att bredda vår finansieringsbas för att bekosta aktiviteter, då kan en sådan samverkan vara viktig och ske i form av ekonomiskt stöd eller samarbete kring aktiviteter och innehåll, säger Jesper Larsson och fortsätter:

– Genom näringslivet kan vi också nå en målgrupp som är för lite representerad i kultursalongerna och nå en bredare del av befolkningen. Med det sagt gäller att vi är noga med vårt offentliga uppdrag och ansvar gentemot medborgarna, så att man inte lånar ut sig till enskilda varumärken på ett felaktigt sätt.

Även Linda Beijer understryker vikten av nya målgrupper.

– Mitt avtryck kommer bestå av att hålla ögat på att skapa vägarna in, att det finns möjlighet för alla

att uppleva och bidra, att det skapas en mångfald av berättelser och perspektiv. Jag kommer ha en innehållsmässigt drivande ledande roll men framför allt möjliggöra för de innehållsansvariga att göra sitt jobb.

Huset vid Sergels torg, som hållit stängt för renovering sedan januari 2019 medan Kulturhuset Stadsteaterns verksamheter spridits ut på olika scener i staden, beräknas öppna igen i september. Coronakrisens skugga hotar dock att sträcka sig även in på höstsäsongen, menar Jesper Larsson.

– Corona påverkar jättemycket av innehållsarbetet och har inneburit förseningar för programmet på Stora scenen. Men själva bygget går enligt plan och tanken är att börja verksamheten enligt de rekommendationer som finns för besöksmängd och avstånd, så vi får anpassa innehållet efter det. Innehållet för hösten är till 95 procent redan definierat av den nuvarande organisationen, men kulturchefen börjar sitt arbete i mitten av augusti och sedan

kommer de nya processerna att sättas igång.

Kristofer Ahlström
kristofer.ahlstrom@dn.se

Linda Beijer.

Ålder: 50 år.
Bor: Örnsberg, Aspudden.
Akademisk examen: Filosofie kandidat, Lunds Universitet. På Stockholms Universitet pedagogik, etnologi, kulturadministration. Har även läst konstvetenskap.
Karriär i urval: Projektledare på Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor. Tf vd, internationell chef, pedagogisk och barn- och ungdomschef på Cirkus Cirkör.

Biografer ser ljuset i mörkret

FREDAG 12 JUNI 2020

Coronapandemin sänkte antalet biobesök till katastrofnivåer. Men nu ser branschen ljuset i biomörkret. Jätten Filmstaden öppnar enstaka biografer i storstäderna efter midsommar och hoppas att ”Tenet” och ”Mulan” ska bli dunderkuren som återställer branschen i juli.

Vi har bestämt oss för att öppna några av biografer i Stockholm, Göteborg och Malmö den 24 juni. Vår ambition är att öppna alla våra biografer i hela landet under sommaren men exakta datum är beroende av filmpremiärerna. Vi hoppas mycket på slutgiltigt besked för storfilmer som Christopher Nolans ”Tenet” och ”Mulan”, säger Helena Eklund, marknadschef på Filmstaden. Under torsdagen bestämde sig den svenska biojätten för att öppna biograder i Mall of Scandinavia i Stockholm, Bergakungen i Göteborg, Storgatan i Malmö och Filmstaden i Västerås.

– Vi har förstås anpassat oss till de nya restriktionerna. Vi kommer att tillämpa ett nytt och smidigt bokningssystem som automatiskt lägger in tomma platser så att besökarna inte behöver tänka på det själva, säger Helena Eklund.
Att Sveriges i särklass dominerande biojätte öppnar är ett tecken på att den rekorddystra biovåren är över. Branschen kan se tillbaka på den kanske mörkaste perioden i svensk biografhistoria. Mellan mitten av mars till slutet av maj minskade biobesöken med 96 procent (!) jämfört med 2019. Under perioden såldes endast 99 000 biljetter – jämfört med drygt 2,7 miljoner förra året, enligt den officiella svenska biostatistiken.
Men biobossen Peter Fornstam, delägare i Svenska Bio och ordförande för Sveriges Biografägareförbund, ser ljust på framtiden.
– Krisen har fått mig att tänka på Rocky Balboas replik: ”Det är inte hur många träffar du får in som räknas utan hur många smällar man kan ta”. Biografbranschen kommer igen, denna gång också. Vi ser faktiskt positivt på framtiden, säger han.

Många fruktade att nedstängningen under coronapandemin skulle orsaka en massdöd bland de mindre biograferna runt om i landet. Men farhågorna kom på skam, inte minst tack vare det ekonomiska räddningspaketen på totalt 33,6 miljoner kronor från staten.
– Viruset har ännu inte lyckats slå undan benen på de mindre biograferna. Momshöjningen för ett par år sedan var ett hårdare slag för de mindre biografägarna än coronapandemin. Denna gång förstod politikerna genast allvaret i situationen och agerade snabbt, lösningsorienterat och konstruktivt, säger Peter Fornstam som också tagit emot olika former av stöd till Svenska Bio.
Till skillnad från Filmstaden, som stängde ner samtliga av sina 264 salonger över hela landet, valde Svenska Bio en annan strategi. Tillsammans med några små oberoende biografer som till exempel kvartersbiografen Bio Capitol i Stockholm är Svenska Bios biografer Grand och Victoria de få som har hållit öppet under krisen – något som också varit

unikt för Europa där större delen av biograferna varit stängda. Sedan i maj har många länder i Europa börjat öppna upp sina biosalonger successivt, däribland Tyskland. Måndag den 15 juni öppnar de italienska biograferna, medan fransmännen följer efter veckan därpå. I Storbritannien väntas biograferna slå upp sina dörrar tidigast den 4 juli, medan Ryssland börjar återställa sin biomarknad först i mitten av juli. Hela den globala filmindustrin håller tummarna för att Christopher Nolans sci-fi-artade spionthriller ”Tenet” (17/7) och Disneys ”Mulan” (24/7) ska bli den dunderkur som väcker liv i världens biografer i mitten av juli. – Vi är beroende av dessa storfilmer för att locka stor publik till salongerna så att hjulen kan börja snurra igen. Om det inte kommer något oväntat bakslag så räknar vi med att vara i full sving igen i höst. Vi märker att det finns ett oerhört sug efter bioupplevelsen. När vi öppnade i Norge häromveckan så hade vi ganska bra publiksiffror och det var många som visade sin kärlek till biograferna på sociala medier, säger Helena Eklund.

Hon menar att krisen har fört olika delar av filmbranschen närmare varandra.
– Ja, det är tydligt att hela branschen sitter i samma båt. Biografägare, distributörer och producenter är beroende av varandra för att allting ska fungera, säger Eklund.
Peter Fornstam håller med och menar att coronakrisen blivit det slutgiltiga beviset på att filmbranschen numera är helt globaliserad.
– Vi är alla som ett ekosystem där allt hänger ihop i långa leveranskedjor, på samma sätt som i fordonsindustrin. Det spelar ingen roll hur bra vi sköter oss i Sverige, vi är ändå beroende av omvärlden, säger Fornstam.
Nöden under coronapandemin har också fött idéer om nya tjänster. Konceptet med ”Bio on demand”, där biobesökare kan hyra en hel salong för mellan 8 och 50 personer, har blivit en framgång. Hittills är Svenska Bio uppe i cirka 2 000 uthyrningar sedan mars.
– Jag är överraskad av det stora intresset för ”Bio on demand”, men det visar att biograferna en viktig roll i samhället, säger

Fornstam och berättar om ett par som firade sin bröllopsdag genom att hyra salong 2 på Grand för att se ”The gentlemen”.
– Ett annat exempel är en kvinna från Göteborg som var så sugen att gå på bio att hon hyrde en av våra salonger i Borås fyra lördagar i rad. Så ”Bio on demand” har kommit för att stanna. När vi kommit upp i full drift ska vi fundera på hur detta ska fungera vid sidan av den ordinarie repertoaren, säger han.
I branschen har det diskuterats huruvida covid-19 kommer att leda till bestående förändringar av publikens beteendemönster. När krisen var som värst valde flera distributörer att låta publiken strömma nya filmer hemifrån – parallellt med biopremiären.
– Jag tror att detta var en högst tillfällig lösning. Däremot kanske vi får se att visningsfönstret mellan biopremiär och vod-premiär kortas. Däremot tror jag att covid-19 har påverkat den äldre generationen som tidigare haft en viss beröringsskräck med det digitala. Under corona har de tvingats att beställa mat över nätet och hittat till strömningen som de kanske inte hade gjort tidigare.

Men folk kommer ändå att fortsätta gå på bio, säger Fornstam.
Han hoppas att Folkhälsomyndigheten kommer att mjuka upp sina restriktioner.
– Det är lite knepigt att förstå varför det till exempel går att gå på Kolmården och men att bara 50 kan vistas på Gröna Lund eller i en stor biograf. Vi hoppas att de ska komma med ett nytt besked inom kort.

Nicholas Wennö
nicholas.wenno@dn.se

Kulturskapare får statliga bidrag trots miljonintäkter

FREDAG 12 JUNI 2020

Minst tre framgångsrika kulturskapare får statlig inkomstgaranti, så kallad konstnärslön, trots att de har god ekonomi och drar hem stora summor genom företag. Det enligt en granskning av SVT Kulturnyheterna, som visar hur lätt det är att runda reglerna.

Systemet med statlig inkomstgaranti för konstnärer har successivt avvecklats under 2010-

talet, och numera utses inga nya innehavare av inkomstgaranti. Men de som tidigare beviljats bidraget får fram till dess att de avlider ta del av pengarna, såvida inte synnerliga skäl talar emot.
Ett skäl att stoppa utbetalningarna kan vara att kulturskaparnas årliga inkomst överstiger den högsta tillåtna nivån. En granskning av SVT Kulturnyheterna visar dock att minst tre personer som omfattas av systemet fortsatt att få pengar, trots att de kan försörja sig själva. Två av personerna driver aktiebolag med miljontillgångar, samtidigt som en tredje fakturerar genom en anhörigs företag.
Ett av de fall som SVT Kulturnyheterna tar upp är en kulturentreprenör, som gjort en vinst på i genomsnitt 1,6 miljoner per år i sitt företag enligt de senaste fem årsredovisningarna. Personen fick samtidigt, åtminstone år 2019, maxbeloppet från den statliga inkomstgarantin för konstnärer – 19 000 kronor i månaden. Men kulturentreprenören anser inte att denne har gjort något fel.
– Jag har aldrig hört att det skulle vara till de behövande, utan sett

det som en belöning för en kulturell gärning, säger entreprenören till SVT Kulturnyheterna.
Kammarkollegiet är myndigheten som varje år bedömer vem som är i behov av statlig inkomstgaranti och hur mycket pengar personen ska få. Ekonomichefen Martin Sundelius uppger för SVT Kulturnyheterna att man inte gör kontroller av bolagstillgångar eller privat förmögenhet. I stället bygger bedömningen på individens taxerade inkomst – och där framkommer inte huruvida personer har stora intäkter genom ett företag.
Kammarkollegiet pressavdelning skriver i ett mejl till DN att det högsta belopp som årligen kan betalas ut från inkomstgarantin är fem prisbasbelopp, vilket under 2020 innebär 236 500 kronor per år. ”Beloppet minskas med andra inkomster som konstnären har haft under det senaste beskattningsåret, vilket innebär att garantin helt faller bort om konstnären har haft en egen inkomst på 299 567 kronor eller mer”, skriver pressavdelningen.

SVT Kulturnyheterna rapporterar att två av de personer man omnämner under tiden för granskningen meddelat Kammarkollegiet att de inte längre har behov av statlig inkomstgaranti.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

”Mina föräldrar tycker att vi uppfostrar barnen på fel sätt”

FREDAG 12 JUNI 2020

Hennes ”lyckade” föräldrar har starka åsikter om hur hon uppfostrar sina små barn. Hon slits mellan att fostra dem efter egen övertygelse och viljan att vara föräldrarna till lags. Hur ska hon tänka för att klara av dilemmat?

Fråga:

Jag har alltid sett upp till mina föräldrar. De är drivna, lyckade, har en kärleksfull relation till

varandra och har dessutom ”lyckade” barn. Vi umgås en hel del och de hjälper oss hyfsat ofta med barnen. Men mina föräldrar påverkar i alldeles för hög grad hur jag tänker och agerar och jag har svårt att slå mig fri från det. Det tydligaste exemplet är att de inte accepterar hur min sambo och jag uppfostrar våra barn. Vi har två energiska, fritänkande ungar i förskoleåldern. De slåss och bråkar så vi ibland blir galna, men är samtidigt roliga, smarta, omtänksamma och begåvade. Vårt hem är barnanpassat med ett kaotiskt lekrum, vi har få ömtåliga saker och alltid lite kladdiga väggar. På helger och semestern är vi helst ute i skogen eller gör saker utomhus där vi inte behöver styra barnen så mycket. Vi sliter för att bemöta deras bråk och stök så lågaffektivt som möjligt. Denna uppfostran accepterar inte mina föräldrar. De vill gärna skicka ut barnen när de beter sig illa, kallar treåringen ”klantskalle” när han slänger mackan i golvet och har sagt till oss att vi borde vara tydligare med konsekvenser och säga ifrån på skarpen. De är väldigt känsliga för spill och

kladd, leksaker på golvet och allmänt stök.
Min mamma påpekar ofta att jag och mina syskon aldrig slogs och att vi lyssnade när hon sa ifrån. Inte så konstigt; vi var rädda för henne. Hela mitt liv har jag varit rädd för mina föräldrar eller åtminstone väldigt mån om att vara dem till lags. Vi blev inte slagna, men det fanns definitivt kränkande inslag. Någon gång fick jag en kanna vatten över mig för någon förseelse jag inte ens kommer ihåg. Skam och skuld, för allt möjligt, kände jag ofta som barn. Den känslan hänger i.

Jag vill att mina barn ska ha en fin relation till sina morföräldrar och jag behöver deras hjälp. Både jag, min sambo och barnen tycker i grund och botten om mina föräldrar väldigt, väldigt mycket och jag känner ingen ilska mot dem vad gäller min egen barndom – den var jättebra på många sätt och jag tror de agerade enligt tidsandan. Samtidigt måste jag kunna uppfostra barnen på mitt sätt, där just rädsla aldrig ska vara ett incitament för att lyda. På toppen av detta är jag mycket mån om att mina föräldrar ska tycka att jag är duktig. Kombinationen blir toxisk

och får mig att må väldigt dåligt, särskilt när vi har umgåtts med mina föräldrar en längre tid. Jag har försökt prata med dem om rädslan jag kände som barn. Det ledde inte till något konstruktivt utan bara mer skam. Jag har också berättat för dem att råden om lågaffektivt bemötande och avledning kommer från en kurator vi tagit kontakt med och litar på. Det verkar inte imponera.
Jag förstår att jag inte kan ändra hur de ser på saken, men hur kan jag själv tänka för att klara av den här situationen? Jag betraktar trots allt mig själv som en självständig, modig person och dessutom som en hyfsat bra förälder. Jag orkar inte vara så beroende av deras gillande.
Ledsen mamma

Svar:
Ledsna mamma, eller kanske snarare ledsna dotter, du kämpar med ett tema som berör oss alla. Alla mänskliga relationer rymmer dynamiken mellan närhet och gemensam världsbild å ena sidan och distans, frigörelse och ifrågasättande å den andra. Men ingenstans ryms det så tydligt som i relationen mellan barn och

förälder. Och inte så sällan sätter just ens barn skjuts på behovet av att ändra maktbalansen med de egna föräldrarna. När man har barn ska man ju snarare identifiera sig som någons förälder än som någons barn. Att sluta idealisera sina föräldrar, se mer av deras avigsidor, orka minnas rädslan från sin barndom och att få ihop nya, vuxna och mer ömsesidiga relationer är en massiv utvecklingsuppgift.
I mina öron låter det som att din utvecklingsresa är i full galopp. Du ger en bild av dina föräldrar som lyckade, drivna och nöjda med sig själva. Samtidigt låter du mig skymta en parallell verklighet. Föräldrar som härskat genom svart pedagogik, rädsla och skam. Samtal som utmanar deras självbild avvisas och förmågan till självreflektion är knapp.
Jag vill att du ska veta att den rädsla, skam och skuld som du brottas med är en rimlig och naturlig konsekvens av det du var med om som liten. När barn får höra att de minsann gjort sig förtjänta av kränkningar är risken stor att de tar det som en sanning. Även som vuxen kan man då fortsätta promenera som på

nattgammal is runt sina föräldrar, eftersom rädslan blivit ens andra skinn.
Med det sagt vill jag be dig att vara snäll mot dig själv när du sätter gränser gentemot dina föräldrar. Du behöver insikts- och omsorgsfulla människor runt dig. Du skriver att din sambo tycker väldigt mycket om dem och jag förstår samtidigt att ni är överens i er barnsyn. Hur mycket vet han om deras mörka sidor? Kan du låta honom hålla dig i handen under den här resan?
Jag ser två vägar att gå, en yttre och en inre. Den yttre handlar om att göra annorlunda. Träna på att sätta gränser. Låta bli att umgås någon ”längre tid”, för att slippa få huvudet invaderat. Måla om utan att söka deras godkännande, planera semestrar, traditioner och högtider utifrån er själva. Du vill ha en relation med dina föräldrar och ni behöver dem som avlastning. Givetvis är ömsesidiga beroenden själva fundamentet i en familj, men när man ska förskjuta maktbalanser kan det vara viktigt att fundera över vad man kan vinna på att minska sin beroendesituation.

Min erfarenhet är att pengar, behov av avlastning och önskan om goda släktrelationer för barnen är vanliga drivkrafter för att stå ut med krävande föräldrar. Men kvaliteten på barnbarnens relation till morföräldrarna avgörs främst av hur just de beter sig. Att köra hårda metoder är ett utmärkt sätt att ödelägga förtroende och glädje. Du kan stötta deras relation dels som rollmodell genom att säga ifrån när dina föräldrar använder svart pedagogik och dels genom att öppet prata med barnen om hur morföräldrarna är och hjälpa dem med strategier för att hantera dem. Särskilt det öppna samtalsklimatet är viktigt. Det hjälper också dig i den inre resan. Den inre vägen handlar om att läka sår från barndomen för att ja, jag hittar inget snällare sätt att uttrycka det på, bli vuxen. En sådan resa kan man till exempel göra i en terapi. Men förstås också på andra sätt. Jag tror dock att det är viktigt att du har någon förtrogen att prata med.
En liten varning vill jag skicka med. När man förändrar relationer blir tänkandet lätt svartvitt. Man kan känna som att

allt ska kastas ut med badvattnet. Sådana antingen-eller-tankar föds ur rädsla. Och i alla utvecklingsprocesser finns perioder när man lämnar det gamla innan man har ny mark under fötterna.
När allt gungar behöver man då sin trygga reskamrat som kan påminna om allt som ändå är stabilt och viska om det där fina som kommer finnas på andra sidan. Friheten att veta vad man vill. Möjligheten att stänga dörrar. Och, precis lika mycket, möjligheten att öppna dem, le och omfamna människor. Eftersom man plötsligt vet när det ena och det andra är rätt för en.
Malin Bergström

Ledare: Resor är tillåtna – trängsel fortfarande förbjudet

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Belastningen är fortfarande hög på intensivvårdsavdelningen på sjukhuset i Västerås, rapporterar P4 Västmanland i veckan: ”Ledningen oroar sig för att västmanlänningarna ska slappna av och sluta följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer.”
I Södertälje minskar inte antalet sjuka och smittade i covid-19 tillräckligt snabbt, rapporterar Länstidningen. Kommunen och sjukhuset vädjar till invånarna att ta situationen på allvar: ”Det finns en farhåga (för en andra smittvåg), det grundar sig i att vi ser att människor rör sig ute på ett annat sätt än under våren”, säger chefsläkaren Lena Sunnermalm.
Personalen på intensiven på Akademiska sjukhuset i Uppsala var utlovad fyra veckors sommarsemester, rapporterar SVT. Nu har patientantalet ökat igen, så ledigheten bantas till tre veckor.

Och i Borås oroar sig intensivvårdssjuksköterskorna Kristin Berg och Marie Movert på Södra Älvsborgs sjukhus, skriver Expressen:
”Man blir ju ledsen och rädd när man ser de stora folksamlingarna som är nu. I Göteborg i helgen ska vi inte ens prata om. Det kommer att visa sig på något sätt i smittspridningen”, säger Movert till tidningen.
Vi hör alltför många vittnesmål som dessa. Många svenskar har börjat leva som om pandemin var historia. Vi står för nära varandra, sitter trångt på restauranger, demonstrerar i tusental, håller stora fester, flanerar som tidigare i städerna, glömmer avstånden i kollektivtrafiken. Det kommer inte att hålla.
I dag, den 13 juni, hävs avrådan för icke nödvändiga resor enligt Folkhälsomyndighetens allmänna råd. Den nyheten fick stort genomslag när den presenterades. Mindre har sagts om de budskap som också står på myndighetens hemsida: ”Rekommendationer som att stanna hemma vid minsta symtom och att hålla avstånd till andra blir än viktigare.”

Pressen har varit stor på regeringen och myndigheterna att tillåta resor, inte minst under semestern. Nu ser smittläget bättre ut i Stockholm. Men det kan förändras snabbt – och på flera håll i övriga landet syns sämre trender.

Det är inte osannolikt att det visar sig ha varit för tidigt att släppa på reserestriktionerna. Det vet vi inte, men vi vet att det till stor del hänger på oss själva. Om vi fortsätter att hålla disciplin, att tänka på hygien och avstånd, att ha den mentala coronagarden uppe – då klarar vi detta.

En sak är klar. Vi kan inte helt skylla på myndigheterna när vi missköter social distansering. ”Någon borde ha stoppat mig” är sällan en god ursäkt.

Däremot kunde regeringen göra det lättare att förstå och följa de rekommendationer som gäller. På torsdagen sa näringsminister Ibrahim Baylan (S) på en pressträff enligt Aftonbladet att ”de som inte har sjukdomssymtom eller tillhör riskgrupper kan sommarsemestra”.

Hur gick det ihop med Folkhälsomyndighetens beslut att

tillåta resor, gällde inte det även riskgrupper? Uttalandet fick statsepidemiolog Anders Tegnell att förtydliga till tidningen: Riskgrupper får resa, men i egen bil, inte kollektivt, och bör ”undvika nära sociala kontakter”. Varpå Baylans pressekreterare i sin tur fick ”förtydliga” en gång till i ett mejl till Aftonbladet. Räck upp handen, den som anser att tydligheten ökat.
Turerna är alltför typiska för den svenska hanteringen av smittan. Motstridiga besked, oklarhet, en vaghet som är svår att omsätta i praktiskt vardagsliv.

Men avstånd fungerar. Låt oss stå kvar med två meters lucka. Även under sommarsemestern.
DN 13/6 2020

Drogpolitik måste utvärderas

LÖRDAG 13 JUNI 2020

För drygt en månad sedan föreslog Folkhälsomyndigheten att svensk narkotikalagstiftning borde utredas. Vi vet nämligen inte i dag vilka effekter den har för vare sig användningen av droger eller hur mycket skador drogerna leder till.

Kriminalisering av eget bruk infördes 1988 och 1993 skärptes straffet så att det kunde leda till fängelse. Den senaste studien gjordes år 2000 av Brå, och då kunde man se att fler unga som inte tidigare varit kända av polisen hade identifierats och straffats, men man kunde inte se om lagändringarna hade haft någon avskräckande effekt på ungdomars drogvanor. Sedan dess har inga fler utvärderingar gjorts. Det är en rätt grundläggande tanke att politik utöver värderingar bör baseras på kunskap. Inom kriminalområdet i allmänhet och narkotikaområdet i synnerhet frångås tyvärr ofta detta, och lagar och åtgärder kan

införas utan att man ens bryr sig om att utreda vilka effekter de kommer att få. Att något känns bra och handlingskraftigt kan ofta räcka.

Men missbruk och de skador och den misär det kan leda till för enskilda människor är alldeles för viktigt för att regleras av politikers magkänsla. Det här är ett område som inte bara kan handla om liv eller död, utan också om väldigt utsatta människors möjlighet till liv som alls känns värda att leva.

Ändå vägrar regeringen att utreda hur politiken fungerar, trots uppmaningar från både åtskilliga forskare på området, ett enigt socialutskott i riksdagen och Sveriges kommuner och regioner, utöver Folkhälsomyndigheten.

Justitieminister Morgan Johansson (S) hävdar att den svenska narkotikapolitiken är framgångsrik och att de som vill utreda frågan bara är drogliberaler.

Kanske har han rätt i det första, att politiken är framgångsrik. Men det är sorgligt att han så bestämt vägrar att undersöka om det stämmer.

Isobel Hadley-Kamptz
isobel.hadley-kamptz@dn.se

Vattenbrist hotar i sommar

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Fylla poolen och vattna gräsmattan – nja, det kanske inte går överallt i sommar. På många håll finns risk för vattenbrist, både på grund av att kapaciteten i vattenverken inte räcker till och för att tillgången på grundvatten är skral. Dessutom gör pandemin att vi är hemma mer och spolar i kranarna.

Den heta torrsommaren 2018 blev en tankeställare, berättar Helen Sylvefjord, kommunikationschef på Sörmland Vatten, som förser kommunerna Flen, Katrineholm och Vingåker med dricksvatten i kranarna:

– Vattenverken orkade inte med kapacitetsmässigt. Därför införde vi bevattningsförbud under dagtid som en förebyggande åtgärd förra året. Det har vi infört nu i år igen för att jämna ut vattenförbrukningen över dygnet, säger hon.

I Flen, Katrineholm och Vingåker är det inte tillåtet att vattna i

trädgården eller fylla pooler mellan klockan 06 och 20. Däremot går det bra under kvällen och natten.
Det handlar helt och hållet om kapaciteten i vattenverken, berättar hon. Sörmland Vatten hämtar vattnet från sjöar.
– Det är ingen brist på själva vattnet, vi gör så kallat falskt grundvatten där vi pumpar in sjövatten i en grusås, sedan går det in till vattenverken för rening. Det är nu folk börjar fylla sina pooler och vattna sina trädgårdar, men det är alltså inte kapaciteten byggd för.

– Det är en kritisk tid nu. Vi erbjuder leverans av vatten via tankbil till pooler för att minska trycket, säger Helen Sylvefjord.
Coronapandemin gör också att fler håller sig hemma, och det påverkar hur mycket vatten som går åt. Mycket av det vi har för oss på sommaren kräver vatten, konstaterar Fredrik Vinthagen, pressansvarig på branschorganisationen Svenskt Vatten.
– Många är hemma, och kommer att ha semester i Sverige i år. Mycket av våra fritidsaktiviteter är

kopplade till vatten, och då ökar användningen.
SMHI rapporterar tillsammans med Sveriges geologiska undersökning, SGU, löpande om grundvattentillgången. Året började med rikliga nederbördsmängder, men våren har sedan varit både kallare och torrare än normalt.
Grundvattennivåerna i de små magasinen ligger under det normala i Svealand och Götaland, men är normala i Norrland. Där det är lägre än vanligt uppmanas brunnsägare att vara uppmärksamma på tillgången.
Även vattennivåerna i stora vattenmagasin, som sjöar, är lägre än vanligt.
TT

”Enorm oro” för trängsel i kollektivtrafiken

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Svensk kollektivtrafiks vd Helena Leufstadius känner en ”enorm oro” inför sommaren, inte minst inför midsommarhelgen nästa vecka. Om det blir för fullt på bussar och skärgårdsbåtar kan konsekvensen bli att trafiken stoppas.

Infrastrukturminister Tomas Eneroth (S) höll på fredagen en pressträff med företrädare för persontrafiken för att reda ut vad som gäller när det på lördagen blir fritt fram för inrikes resor för alla som är friska.

Helena Leufstadius, vd för Svensk kollektivtrafik, upprepade flera gånger att hon är mycket orolig för hur kollektivtrafiken, där det inte är möjligt att boka platsbiljetter, kommer att påverkas.

– Det är i princip omöjligt för våra medlemmar att planera för var och när det kan bli stora trängselproblem.

Hon uppmanar resenärerna att ta personligt ansvar och kliva av eller ta nästa tur om det känns för trångt. Eller att cykla och promenera om det är möjligt.
– Följ personalens anvisningar och ha respekt för att bussförare och förare på tåg och båtar inte har koll på vad som händer bakom dem, säger Leufstadius.
När det gäller skärgårdstrafiken är vädret en faktor som snabbt kan ändra förutsättningarna. Om alla som sitter utomhus i solsken flyttar in vid regn kan det bli mycket trångt under resans gång.

SJ kommer att öka antalet avgångar nu när reserekommendationen ändras, och enligt vd Madeleine Raukas märker bolaget att det finns ett uppdämt behov av att resa.
Samtidigt minskas korttidspermitteringen av personal.
– Vi kommer fortfarande att blocka ett antal platser så att det blir luftigt i vagnarna. Vi uppmanar passagerarna att sprida ut sig på perrongerna och hålla avstånd vid på- och avstigning.
Samma sak gäller för färjetrafiken. Enligt Svensk

Sjöfarts vd Rikard Engström kommer rederierna inte att boka ”hela den tillgängliga kapaciteten”. Nya rutiner för hygien och städning har också tagits fram.
Bitte Bråstad, chefsjurist på Folkhälsomyndigheten, upprepade uppmaningen att helt avstå från resor där det inte går att boka plats. Om smittspridningen tar fart kan det bli aktuellt med skärpta reserestriktioner.
– Det är självklart så att om du inte har möjlighet att ta ett annat färdmedel, så ska du så klart kunna åka kollektivtrafik, i första hand till jobbet eller om du ska till sjukhus, säger hon.
– Den enskilde har ett stort ansvar. När du åker, håll en armlängds avstånd till andra passagerare och undvik trängsel. Håll dig hemma när du är sjuk. Ha med handsprit.
Infrastrukturminister Tomas Eneroth säger att det kommer att bli en annorlunda sommar, men en bra sommar om resandet hanteras rätt.
– Alla måste ha beredskap för en andra våg.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Smittskyddsläkaren har tappat tålamodet – ”Sluta knö!”

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Göteborg. Smittskyddsläkare Thomas Wahlberg är lite less på göteborgarna.

De nya generösare reserekommendationerna kräver att medborgarna tar ännu större individuellt ansvar för att hindra smittspridningen, men Wahlberg misströstar.

– Vi har sagt samma sak vecka efter vecka, men folk lyssnar ju inte, säger han till DN.

Nästan alla kurvor över smittspridningen i Västra Götaland går – sakta men säkert – åt rätt håll. Ändå är smittskyddsläkare Thomas Wahlberg strängare än någonsin på regionens pressträff på fredagsförmiddagen.

– Vi måste fortsätta göra allt vi kan för att hindra att fler blir sjuka. Gå inte till jobbet med luftvägssymtom, och trängs inte. Det är dags att sluta knö!

Smittskyddet i Västra Götaland har följt upp flera utbrott av covid-19 där smittspridningen visat sig bero på att enskilda

personer har gått till sina arbetsplatser, trots tydliga sjukdomssymtom.
– Det är så onödigt, säger Thomas Wahlberg, och det är ett enkelt råd: stanna hemma!
När resor inom Sverige nu släpps fria ser Thomas Wahlberg att ett ännu större ansvar läggs på medborgarna och han inskärper förhållningsreglerna ännu en gång.
– Trängs inte på badplatser, campingställen och uteställen.
Efter presskonferensen frågar DN om bakgrunden till den lite nya tonen från Smittskyddet.
– Det är ju inget nytt budskap, men jag är nog ganska förvånad över hur folk agerar. Vi står här och säger samma sak hela tiden, och det är samma tydliga budskap från alla håll och kanter. Ändå går folk sjuka till jobbet...
Enda lösningen, som Thomas Wahlberg ser det, är att hålla i – även med tjatet. Han vill att vi alla ska tjata och påminna varandra om till exempel vikten av att hålla avstånd i butiker.
När pressträffen hålls har regionen 9 255 fall av laboratoriebekräftad smitta och 632 personer har avlidit i covid-19

i Västra Götaland. Utvecklingen går trots allt åt rätt håll och regionens hälso- och sjukvårdsdirektör Ann Söderström rapporterar god tillgång på mediciner och skyddsutrustning. Det är till och med så att det är problem att hitta lagringsplats för allt som köpts in, säger hon.

En uppgift som ser oroande ut på papperet är att antalet nya patienter som skrivs in på iva i Västra Götaland för första gången är fler än i Stockholm. Den grafen visades upp av Folkhälsomyndigheten redan på torsdagen, men Ann Söderström tar förändringen med ro.

– De ligger i en annan senpandemisk fas i Stockholm. Vi kommer nog att ha fler inskrivningar under en period, men vi är också i vår nedåtgående fas, så jag har is i magen, säger hälso- och sjukvårdsdirektören till DN.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Tidigare friad man begärs häktad igen för tolv år gammalt mord

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Högsta domstolen har i ett mycket ovanligt beslut gett åklagaren rätt att agera mot en man i 30-årsåldern som tidigare friats för det uppmärksammade mordet i Kastberga, utanför Eslöv, 2008. Åklagaren har begärt att mannen ska häktas igen eftersom det finns nya bevis mot honom.

Högsta domstolen säger ja till resning när det gäller det brutala mordet på en lantbrukare för tolv år sedan, skriver SVT.
I det här fallet är det en tidigare friad misstänkt som begärs häktad igen av åklagare.
Det är mycket ovanligt att en tidigare friad person åter åtalas.
Högsta domstolen skriver i beslutet, som lagts ut på domstolens hemsida, att den nya bevisningen kommit fram genom att den person som dömdes för mordet, och som avtjänat sitt straff, lämnat nya uppgifter om vilka som var inblandade i dådet.

Det var i maj 2008 som en äldre jordbrukare påträffades död i sin bostad, sedan han misshandlats svårt och bakbundits till händer och fötter.

”Av utredningen framgick att offret hade varit utsatt för ett stöldförsök i sin ensligt belägna bostad och att flera gärningsmän hade varit inblandade”, skriver HD.

I oktober 2010 dömde hovrätten en person för mord, medan den nu aktuella mannen frikändes i brist på bevis. Åtal väcktes aldrig mot två andra misstänkta personer.

”Ny bevisning har nu framkommit genom att den dömde gärningsmannen, efter att ha avtjänat sitt straff, ändrat sina tidigare uppgifter och, förutom att ha gått med på att han själv var delaktig i brottet och befann sig på brottsplatsen, pekat ut den tidigare frikände personen som medskyldig och de andra två tidigare misstänkta som inblandade. Dessa två har också lämnat nya uppgifter om att de själva och den tidigare frikände personen var delaktiga i brottet. De är numera själva häktade som misstänkta för delaktighet. Också

annan ny bevisning i form av vittnen och en telefonanalys har åberopats i resningsärendet”, skriver HD i ett uttalande på sin hemsida.
Nu väntar en ny rättegång för den tidigare friade mannen.

Juan Flores
juan.flores@dn.se

300 miljoner till nattåg till kontinenten

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Regeringen och samarbetspartierna har kommit överens om att satsa 300 miljoner kronor i höstens budget på nattåg till utlandet.

– Det här är klimatpolitik ut i fingerspetsarna, säger finansmarknadsminister Per Bolund (MP).

Trafikverket har tidigare fått i uppdrag att utreda

förutsättningarna för att handla upp nattåg med dagliga avgångar till flera europeiska städer, bland annat Malmö–Bryssel och Stockholm–Hamburg.

– Det är en långsiktig satsning som ska göras under hela mandatperioden. Vi vill redan nu markera att det kommer att finnas pengar under kommande år, säger Bolund, som är säker på att efterfrågan finns.

Därutöver satsas 200 miljoner kronor i en ändringsbudget för att stärka järnvägens konkurrenskraft och stimulera en överflyttning av godstransporter från väg till järnväg. Modellen finns redan och Trafikverket ser just nu över systemet. Enligt Bolund kommer pengarna att delas ut i stort sett enligt samma modell, vilket innebär att pengarna går till järnvägsbolagen så att de kan sänka priserna för kunderna.

Förslaget i ändringsbudgeten ska behandlas i riksdagen och godkännas av EU-kommissionen. Det bygger på en överenskommelse mellan regeringen, C och L.

TT

Niklas Orrenius: Hoppfull kväll när Black lives matter demonstrerade i Malmö

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Hur kan man berätta om en stor svensk Black lives matter-demonstration i vår polariserade tid? När många bara tycks se vad de vill se, och avfärdar andras perspektiv som obegripliga eller puckade?

Vilka idioter som demonstrerar under en pandemi.
Vilka idioter som inte ser att rasismen också skördar offer.
Vilka idioter som demonstrerar mot något som händer långt borta i USA.
Vilka idioter som inte fattar att vi främst protesterar mot hur det är här, i Sverige.
Vilka idioter som tror att Sverige är ett land där rasism är ett stort samhällsproblem.
Vilka idioter som förnekar den verklighet som jag tvingas leva i, här i mitt eget land.

Det är inte konstigt att individer tycker olika. Så ska det vara i ett fritt samhälle. Intressen och erfarenheter krockar. Åsikter och perspektiv bryts.
Men att kalla människor för idioter är ingen bra början på ett genuint samtal. Vi lever i en tid när samhällsklyftorna vidgas. Livsvillkoren för olika medborgare kan skilja sig enormt.
För somliga är det lätt att glömma att Skånepolisen för några år sedan anordnade en intern utbildning där n-ordet användes frekvent och där fiktiva personer liksom på skoj döpts till namn som var så grovt rasistiska att jag inte vill upprepa dem här.
Vissa minns inte längre den läckta filmen inifrån en testosteronstinn polispiket på Rosengård – där skånska poliser upphetsat sa saker som ”blattajävlar”, ”den lille jävla apejävelen”, ”jag ska göra han steril om jag får tag i honom” och ”han ska ha så duktigt med stryk att han knappt kan stå på benen sen”.
Många viftar fortfarande bort kritiken mot polisens olagliga registrering av romer – där över 4 700 individer, bland dem 1 320 barn, i hemlighet kartlades i det

enorma Kringresanderegistret. Alltför få ser allvaret i att polisen registrerade sina medborgare på etnisk grund (vilket Svea hovrätt 2017 slog fast hade skett).
Vilka idioter som inte fattar att svenska poliser är hyggliga.
Vilka idioter som inte fattar att det där kan vara lättare att säga när man är vit.
Vit? Var inte så besatt av hudfärg. Vi är färgblinda i Sverige.
Säg det till alla väktare som dyker upp så fort de ser ett gäng svarta killar gå in i en butik.

Häromkvällen cyklade jag ner till havet i min hemstad Malmö, där aktivister från Black lives matter-rörelsen hade fått tillstånd att samlas. De fick egentligen vara max femtio, av smittskyddsskäl, men blev runt två tusen, kanske ännu fler.
Manifestationen förvandlades till ett massivt demonstrationståg av främst unga människor som gick, kilometer efter kilometer, timme efter timme, genom Malmös stadsdelar, Ribersborg, Västra hamnen, Triangeln, Möllevången, Sorgenfri, Rörsjöstaden.

Det var oorganiserat. Det var spretigt. Atmosfären laddad med vrede, sorg och glädje.
Många i tåget var unga skåningar med afrikansk familjebakgrund. Flera gick i sin första demonstration. De berättade om att alltid väljas ut för ”slumpmässig kontroll”, om att bli kallade för n-ordet, om rädslan när den rasistiske seriemördaren Peter Mangs gick lös i stan.
De talade om befrielsen i att få protestera och vittna om rasism, utan att mötas av ”den väktaren hade nog en dålig dag” eller ”det finns alltid enstaka rötägg” eller ”hon uttryckte sig illa men menade inget ont”.
Och poliskåren, den skånska poliskåren med sin historia av rasism – hur agerade den under manifestationen?
Den agerade exemplariskt. - Korrekt. Lyhört. Jag såg inga sköldar, inga batonger, inga stirriga blickar.
Några demonstranter försökte provocera. När tåget drog genom city for en full plastflaska genom luften. Någon skrev polishatar-förkortningen ”ACAB” med krita på gatan – ”All cops are bastards”.

En maskerad kille i 20-årsåldern gick fram till en skäggig polis och gjorde klart att han och hans polare förberedde sig för slagsmål: ”Vi får se vem som vinner sen.” Skäggpolisen såg sig omkring, såg barnvagnar och gymnasieelever, insåg att de som ville slåss var få. Han behöll lugnet.
När en annan maskerad man gjorde utfall mot polisen, hölls han tillbaka av flera demonstranter. Det var inte en slump, utan berodde på att demonstranterna sett polisens lugna agerande tidigare under kvällen.
En demonstration är en sorts samtal. Många av Black lives matter-demonstranterna är i grunden djupt skeptiska till polismakten och till svenska makthavare. Den uppdämda ilskan är stor.
Men den här ljumma junikvällen gavs demonstranterna en rimlig möjlighet att känna att polisen inte var ute efter dem. De tilläts tåga genom Malmös gator och säga sin mening.
Om polisen i stället hade mött provokationer med brutalitet,

hade många tonåringar fått en helt annan erfarenhet av att gå i sitt första demonstrationståg.

Niklas Orrenius
niklas.orrenius@dn.se

Slåttergräs från vägkanter ska bli biogas

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Varje år tar Trafikverket bort växtlighet från tiotusentals mil svenska vägkanter för att ge trafikanterna bättre sikt.
Nu ska det bli biogas av det slåttrade gräset.

Nya sätt att energiåtervinna biomassa från vägkanter ska tas fram i ett pilotprojekt i de skånska kommunerna Trelleborg, Skurup och Svedala. Under projektets tre

år beräknas en utsläppsminskning som motsvarar mer än 700 ton koldioxid, och förhoppningen är att sådan energiåtervinning ska kunna genomföras i hela landet så småningom.
En specialutvecklad slåttermaskin ska skörda vägkantsväxterna som sedan ska transporteras till en biogasanläggning. Där ska de omvandlas till biogas som kan levereras till marknaden.
Genom att slåttra vägkanterna begränsas invasiva arter som annars sprids och hindrar den inhemska faunan. Det har gjort att många vägkanter blivit viktiga biotoper för rödlistade ängsväxter och insekter.
TT

419

LÖRDAG 13 JUNI 2020

personer ringde för första gången till Region Stockholms nationella Sluta röka-linje under april och maj. Det är 30 procent fler än motsvarande period förra året. En del av ökningen kan bero på att det finns indikationer på att covid-19 slår hårdare mot rökare.
TT

40 nya dödsfall i covid-19

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Ytterligare 40 personer med bekräftad covid-19 har rapporterats döda i Sverige, enligt Folkhälsomyndighetens senaste statistik. Den totala dödssiffran stiger därmed till 4 854 personer. Samtidigt har 1 396 nya fall av smitta konstaterats. Sedan utbrottet startade har totalt 49 684 personer bekräftats smittade i Sverige, visar de senaste siffrorna.

2 260 personer har fått eller får intensivvård.
TT

Livstid för knivmord i Västerås

LÖRDAG 13 JUNI 2020

En 46-årig man döms till livstids fängelse för mord efter att han knivskurit en annan man i halsen i en bostad i Västerås, rapporterar lokala medier. Den knivskurne mannen hittades med livshotande skador i trappuppgången den 24 februari och avled på sjukhus den 3 mars. 46-åringen har erkänt att han skurit offret i halsen men förnekar att han haft för avsikt att döda honom. TT

Ny åldersbedöm-ning i mordfall

LÖRDAG 13 JUNI 2020

En 16-årig pojke misstänks ha knivskurit en kvinna till döds i samband med ett rånförsök i Kungälv i början av maj. Pojken troddes först vara yngre, men enligt ett pressmeddelande från Åklagarmyndigheten är han sannolikt 16 år gammal. Det innebär att en förundersökning om mord och försök till grovt rån har inletts. Kvinnan var i 55-årsåldern och avled på sjukhus efter rånförsöket.

TT

Rättegång om knivmord på skola

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Det kommer att bli rättegång om mordet på en skolpojke i Göteborg i mars. Åklagaren har beslutat att väcka bevistalan mot en annan pojke, som misstänks ha knivhuggit offret. Båda de inblandade pojkarna är under 15 år. Det innebär att den misstänkte inte kan åtalas. Men socialtjänsten har begärt att åklagaren ska driva en bevistalan, så att en domstol får ta ställning till vad som hänt.

Den misstänkte pojken blev utpekad av vittnen. Men han nekar till brottet, enligt G-P.

TT

Gängkriminalitet och rån kan ge hårdare straff

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Regeringen vill ha längre straff för gänguppgörelser. Strängare straff för rån och narkotikabrott ska också utredas.

Syftet med utredningen som regeringen nu tillsätter är främst att få fram lagförslag som ska leda till att fler gängkriminella spärras in. Bland annat handlar det om att brott kopplade till gänguppgörelser ska straffas hårdare.

Det finns redan i dag en möjlighet att utdöma strängare straff för ett brott om åklagaren kan visa att brottet skett inom ramen för en kriminell struktur. Men många av dagens kriminella nätverk har en lös sammansättning och det kan därför vara svårt att tillämpa den straffskärpningsgrunden.

I direktiven till utredningen pekar regeringen på att till exempel Danmark har en särskild gängbestämmelse i strafflagen. Den innebär att strängare straff kan utdömas för vissa brott som

har sin bakgrund i konflikter mellan olika grupper.
Utredaren Anders Perklev får också i uppdrag att kartlägga vilka brott som är vanliga i gängmiljöer, och att ta ställning till om straffen behöver skärpas. Han ska även överväga om fler brott i gängmiljö, såsom grov misshandel och grov utpressning, ska leda till obligatorisk häktning.
TT

Sparare får räkna med turbulent börs

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Aktiesparare måste räkna med en turbulent sommar på Stockholmsbörsen med stora svängningar av aktiekurser upp och ned.
Det menar Johanna Kull, sparekonom på Avanza Bank, efter att fredagsmorgonens börshandel fått aktiekurserna att åka på en rejäl berg- och dalbana.

När de amerikanska börserna öppnade steg aktiekurserna där rejält.

Det var väntat att aktiekurserna skulle pressas på fredagsmorgonen efter att de amerikanska börserna föll på torsdagen.

New Yorkbörsens index Dow Jones rasade med 6,9 procent och indexet S&P 500 föll med 5,9 procent.

Men den första timmens handel i Stockholm kom att präglas av kraftiga rörelser upp och ned för aktiepriserna. Efter att ha stått på plus en halvtimme efter öppningen, sjönk indexet igen – bara för att svänga uppåt igen.

När handeln varit i gång i ungefär två timmar hade OMXSPI stigit med runt 1 procent jämfört med torsdagens stängning.

Det här är ett mönster som går igen under börsturbulens. Osäkerheten gör att investerarna får svårt att sätta rätt pris.

Bakgrunden till turbulensen den här gången är en oro bland investerare runt om i världen för att vi står inför en andra våg av coronasmitta.

– Börsen har ju lyft i flera månader på tron att vi har nått

toppen av coronasmittan och att nedstängningarna av ekonomier som vi har sett är på väg att trappas av, säger Johanna Kull.
– Men nu har flera delstater i USA, bland annat Texas, visat att fler läggs in på sjukhus med covid-19, och det har fått risk-aptiten hos investerare att avta.
Den amerikanska centralbankens chef, Jerome Powell, gick dessutom ut med ett budskap om att den inte såg något slut på stödpaketen – en fingervisning om att krisen är långt ifrån över.
Samtidigt påpekar Johanna Kull att det har varit en historiskt snabb återhämtning från de stora börsrasen i februari och mars. En del investerare passar därför på att ta hem vinster som byggts upp under de senaste två månaderna.
Hon varnar också sparare för att de måste ställa in sig på att turbulensen med kraftiga svängningar upp och ned av aktiepriserna kommer att fortsätta ett bra tag till.
– Jag tror inte att vi kommer att se samma djupa nedgång som vi såg i februari-mars, men att det kan fortsätta nedåt och att det blir en turbulent sommar, det måste man räkna med, säger Kull.

– Men det tillhör spelets regler – att börsen svänger, tillägger hon. Samtidigt trycker hon på att börssparande är långsiktigt och att de som sparar månadsvis, i aktiefonder till exempel, kan fortsätta med det.

– Men om man är orolig och sover dåligt för det här – eller upplevde den förra nedgången som väldigt smärtsam – kan det vara ett tecken på att man har en för stor andel av sitt sparande på börsen. I det läget bör en småsparare sälja av en del, men hon understryker att det måste ske försiktigt och att spararna inte ska agera i panik.

– Ett tips är att sätta upp några investeringsregler för sig själv. Det kan vara att alltid månadsspara en viss summa eller att ha en viss andel av sitt sparande tryggt placerat i räntor.

– Har man några sådana regler att luta sig emot kan man känna sig trygg även när det stormar. För det är inte när det stormar som värst som vi ska lägga om hela vår sparplan, betonar Kull.

Klädkedjan H&M återhämtade sig efter torsdagens kraftiga fall. Råvarusektorn gick starkt, med Lundin Energy och gruvkoncernen Boliden i spetsen.

Inom verkstadssektorn var det också överlag uppåt under eftermiddagen. ABB-aktien steg 1,9 procent, medan Atlas Copcos aktie lyfte 2 procent.
Utvecklingen på ledande Europa-börser var snarlik, med en bred återhämtning efter kraftiga kursfall i torsdags.
Även på Wall street återhämtade sig börserna efter torsdagens kollaps, där en del storbanksaktier föll med över 10 procent och Dow Jones industriindex tappade 6,9 procent.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Trots tuffa läget – Oscar Properties kan tvingas betala mångmiljonvite

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Oscar Properties planer på att bygga bostäder på Lilla E-ssingen i Stockholm har pausats och fastighetsbolagets tillfälliga bygglov för att bygga skola och äldreboende i området har överklagats. Men i ett gällande avtal med Stockholms stad står att lyxbyggaren måste riva delar av

husen innan månaden är över. Nu tyder mycket på att företaget kan behöva betala vite.

För sex år sedan köpte Oscar Properties kvarteret Primus av fastighetsbolaget Vasakronan för 920 miljoner kronor. När detaljplanen för området på Lilla Essingen i Stockholm vann laga kraft i juli 2018 framgick att företaget skulle bygga 450 designbostäder fördelade på nio hus i området. Men i det tuffare marknadsläget har lyxbyggaren tvingats tänka om. Oscar Properties vill nu att byggrätterna på 42 000 kvadratmeter i stället blir till en skola och ett äldreboende.

Företaget har fått tre tillfälliga bygglov från stadsbyggnadsnämnden som sträcker sig över tio år. Men exploateringskontoret, som har ett avtal med Oscar Properties, ifrågasätter de nya planerna.

– Det finns en detaljplan och vi har ett gällande exploateringsavtal med Oscar Properties som innebär att projektet ska förverkligas enligt detaljplanen, och då ska byggnaderna rivas. Därför har vi avstyrkt byggloven,

säger Monica Almquist, projektledare på exploateringskontoret i Stockholms stad.
I avtalet står att Oscar Properties har olika åtaganden, däribland att riva delar av husen som hindrar att planerna för det övriga området ska kunna realiseras.
– Vi ska kunna bygga en ny gata och park, då ligger delar av husen i vägen, säger Monica Almquist.
I planen finns dessutom bland annat ett gemensamt garage och en förskola.
– Det ska finnas gator, entréer och det ska gå att dra ledningar. Utifrån de förutsättningarna har vi skrivit avtal med Oscar Properties, säger Monica Almquist.
För lyxbyggaren börjar det bli bråttom. Om husen inte rivs förrän den 29 juni i år kan Oscar Properties behöva betala vite på 50 miljoner kronor.
– Avtalet finns och avtalet gäller, säger Monica Almquist.
– Oscar Properties har ännu inte gjort sitt. Det är högst sannolikt att det blir vite.
Samtidigt är det inte säkert att vitet kommer att riktas mot det krisande byggbolaget. I avtalet

står Oscar Properties Holding och Prim Holding som solidariskt ansvariga för bygget.
Prim Holding bildades som ett dotterbolag till Oscar Properties, och var från början helägt av lyxbyggaren.
I januari 2018 uppgav Oscar Properties att det bildats ett så kallat joint venture med det amerikanska fondbolaget Starwood Capital Group, som då tog över 70 procent av Prim Holding AB, medan Oscar Properties behöll 30 procent av ägandet i det gemensamma bolaget. Starwood Capital skulle användas som finansiell partner.
– Det innebär att staden kan välja att gå på Oscar Properties Holding AB eller på Prim Holding AB. Men eftersom exploateringsavtalet har överlåtits till bostadsrättsföreningarna finns möjlighet att gå på dem också, säger Monica Almquist.
– Vi går på den part vi tror har störst ekonomiska resurser.
Totalt handlar det om tre tillfälliga bygglov, ett för skolan, ett för äldreboendet och ett för rivningen och så kallade yttre ändringar. Isak Karlsson,

bygglovshandläggare vid stadsbyggnadskontoret, förklarar varför Oscar Properties har kunnat få bygglov trots att det strider mot avtalet.
– Vi tittar på förutsättningar för att bygglovet ska kunna utföras. Sedan är det ändå inte säkert att de kan utföra bygget, det förutsätter att de kommer överens med exploateringskontoret. Där krockar vårt arbete ibland, säger han.
Oscar Properties har även ansökt om att göra en tillbyggnad för en idrottshall på en innergård, som stadsbyggnadsnämnden sagt nej till.
– Det skulle bli ett tak över innergården där idrottshallen skulle vara, vilket ses som ett volymtillskott, säger Isak Karlsson.
De överklagade byggloven hamnar nu hos Länsstyrelsen och kan sedan överklagas till mark- och miljödomstolen. Därefter kan ärendet hamna hos Mark- och miljööverdomstolen om prövningstillstånd finns.
I ett sms till DN skriver företagets vd Oscar Engelbert att det finns planer för Primusområdet.

Parallellt har Oscar Properties större finansiella bekymmer, däribland ett obligationslån på 360 miljoner kronor som måste förlängas eller lösas in i augusti 2020.
Inflödet av pengar från bostadsrättsförsäljningar har i princip upphört (under första kvartalet såldes bara en lägenhet). Bolagets plan för att förbättra likviditeten är i stället genom fastighetsförsäljningar och finansiella partners. Den 30 juni ska bolaget hålla årsstämma.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

Fakta. Oscar Properties ekonomiska ställning

Första kvartalet 2020 (januari-mars)
Omsättningen uppgick till 108 miljoner kronor, jämfört med 443 miljoner kronor under samma period i fjol.
Periodens resultat var –33,7 miljoner kronor, jämfört med –66 miljoner kronor året innan.
En bostad såldes, jämfört med 20 året innan.
Antalet bostäder under produktion var 184, jämfört med tidigare 580.
Inga byggen startades.

Personalstyrkan bantades under det senaste året från 150 till 17 anställda.

Koncernbidrag får klartecken

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Så kallade koncernbidrag, där det flyttas pengar från ett bolag till ett annat inom en koncern, för räkenskapsåret 2019 är okej även för bolag som tagit emot permitteringsstöd, enligt Tillväxtverket. Men det får inte ske koncernbidrag för det räkenskapsår som bolaget har fått stödet.

När det gäller aktieutdelningar är Tillväxtverket snävare i sin bedömning.
”Tillväxtverkets principiella bedömning är att arbetsgivare inte bör genomföra aktieutdelningar under någon del av det räkenskapsår under vilket företaget får stöd, med undantag för aktieutdelningar som skett före den 16 mars 2020”, skriver myndigheten.
TT

Flygets karantänsregler till domstol

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Flygbolagen British Airways, Easyjet och Ryanair har inlett en process mot den brittiska regeringens karantänsregler, med krav på en omedelbar granskning av smittskyddsreglerna.
Om en domstol godkänner flygbolagens krav på en granskning måste regeringen kunna visa upp vetenskapligt underlag för beslutet om de

omstridda karantänsreglerna. I Storbritannien måste ankommande resenärer sedan i måndags sitta i karantän i 14 dagar efter ankomst till landet. Enligt flygbolagen finns det inga belägg för att denna reserestriktion, som slår hårt mot flygbranschen, är befogad.

TT-Reuters

Bajen, Buckcherry och en kär liten gris

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Runt en miljon svenskar har Stockholm som sitt hem. Alla lever sitt unika liv. DN:s Paul Hansen låter oss möta några av dem som inte syns i nyhetsflödet, men har en historia värd att uppmärksamma.

”Vi vet inte om han överlever.”

De sista två månaderna hade varit svåra under graviditeten.

Ultraljud hade visat att hjärtat inte slog som det skulle. Cecilia och Marcus blev tvungna att åka in varje morgon till Södersjukhuset för extrakontroller av hjärta och tillväxt. Att besluta om när förlossningen skulle ske blev en balansgång. Man ville att graviditeten skulle bli fullgången men samtidigt inte riskera barnets liv. Tre veckor senare tog läkarna beslutet och Coriander kom till världen den 14 februari 2008. Alla hjärtans dag.

○ ○ ○

Morgonrutiner. Blöjbyte. Sondmatning. Soffhäng. Kolla tv. När väderleksrapporten börjar vet Marcus Ljungdahl att han har exakt två minuter och trettiosju sekunder på sig att avvika en stund. ”Att gå på toaletten eller vad jag nu behöver göra.” Sonen Coriander älskar att titta på väder, vilket som helst, hur många gånger som helst. Pappa Marcus önskar att det fanns fler inspelade Youtube-klipp på temat. Han är dödligt trött på väderleksrapporten från den 14 januari 2014.

Brorsan Vincent hoppar studsmatta med ett par kusiner och tre fotbollar. Solen står högt på himlen. Marcus spelar luftgitarr med sopborsten för Coriander. Favoriterna är Nationalteatern, Mora träsk och Buckcherry. Mellan låtarna sondmatar han sin son via en slang i magen.
Det luktar tomatsås i köket. Natasja har middag i ugnen, italienska delikatesser, och när sondmatningen kommit igång äter hela familjen tillsammans. Det är en vanlig dag hemma hos Natasja, Marcus, Coriander och halvbrorsan Vincent.

○ ○ ○

Coriander föddes underviktig med läpp- och gomspalt. Cecilia och Marcus fick mata honom i skift. Varje timme dygnet runt. Tio minuters intervaller, två till fem milliliter åt gången. Ganska snart visade det sig att problemen inte slutade där. Coriander utvecklades inte normalt och en utredning gjordes.
Det visade sig att han drabbats av Wolf-Hirschhorns syndrom som drabbar ett till två barn i Sverige

varje år. Den kan leda till missbildningar och problem i hjärtat, hjärnan, skelettet, urinvägarna, ögonen och immunsystemet.
Marcus minns när läkarna kom med beskedet.
– De ringde från Södersjukhuset och ville ha ett möte. När vi kom in berättade de att Coriander hade en genetisk sjukdom. De gav oss ett papper med en lista på vilka problem han kunde tänkas ha och få. Det såg ut som en utskrift från någon hemsida. Sen var det bara att pricka av. Med tiden skulle det visa sig att han hade det mesta.

När Coriander var två år gammal bestämde sig Cecilia och Marcus för att gå skilda vägar. Det var en tung tid men samtidigt som tvåsamheten tog slut fortsatte omsorgen till sonen som vanligt. Marcus älskar att vara med sin son, men det går åt mycket energi och han är glad över att det gemensamma föräldraskapet är så fint.
– Cecilia är en otroligt bra mor till Coriander. Hon är fantastisk med honom. Jag är glad att vi är lika engagerade enade i kampen för vår son. Det är så skönt. I början tänkte jag att det skulle bli nio tio

månader med att byta blöja, sova dåligt och sådär. Nu sitter vi här drygt tio år senare. Man har haft ett spädbarn i tio år. Så man är rätt ofta trött.
Marcus får ibland höra att det är så starkt att han orkar med. Ord menade som komplimanger men som alltid landar i det motsatta. Han förstår inte alls. Det är ju en självklarhet. Han är far, till ett älskat barn. Vad skulle han annars göra?
Marcus kan känna sorg över hur det har blivit och ibland är det slitsamt att vara förälder till ett barn med stora behov men han är helt införstådd med vad det innebär.
– Man får aldrig, aldrig glömma att det är inte är barnets fel. Ibland måste man givetvis sätta gränser även för ett barn med svårigheter. Men du kan inte säga till ett barn med speciella behov att nej du kan du inte lyssna på den här låten 400 gånger. Gör det honom glad, då får man stå ut. Är han ledsen spelar man låten igen, även om man kan bli lite halvknäpp på kuppen. Folk kanske tycker att man är för snäll, men att säga nej till ett barn som har funktionssvårigheter? Jag

förstår inte meningen med det i ett sådant läge. Man får kämpa.

○ ○ ○

Det är den 4 april 2015 och Hammarby har säsongspremiär mot Häcken. Marcus, Coriander och 30 276 andra åskådare har samlats på Tele2 Arena. Marcus är väldigt intresserad av fotboll och man behöver inte syna hans tatueringar speciellt noga för att se var sympatierna ligger. Innan domaren blåser igång matchen sjunger en majoritet av åskådarna Kentas ”Just i dag är jag stark” så att det ekar mellan sektionerna.

Nittio spelminuter och två hemmalagsmål senare är den grönvita glädjen total.

Men den kan inte mäta sig med Corianders.

– Han gillar när det är mycket folk och sång. När jag var liten lärde jag mig aldrig några barnsånger. Varje nattning sjöng jag för honom och jag kan nästan bara Bajensånger. Du kan ju tänka dig hans känsla när tiotusentals människor ställer sig upp omkring honom och sjunger hans barnvisor. Han var så glad. Överlycklig, säger Marcus.

○ ○ ○

Jerry, Bo och Selma kommer och går som de vill genom kattluckan. Det är 24 grader varmt. Första riktiga sommarvärmen. Natasja har gjort potatissallad och dukat fram i trädgården. Gemensamma sonen Vincent är grinig efter en tretimmars tupplur men lyser upp när han får se att mamma blåst upp poolen. Grillen är tänd. Marcus tar in Coriander en stund innan maten. Han behöver inhaleras för att underlätta andningen inför natten.

Corianders funktionsnedsättning gör att han behöver hjälp med allt, dygnet runt. LSS, Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade har av många kritiserats för att inte uppfylla vad den lovat men tack vare ett välmotiverat läkarintyg och en ”handläggare som förstod problematiken” har Coriander beviljats dygnet runt-assistans. Marcus och Cecilia har kämpat länge och är positivt förvånade efter tidigare avslag.

– Vi trodde inte att vi skulle få det. Men ser man på, efter många försök fick vi dygnet runt. Det är

otroligt. Nu kommer han att få nattpersonal och en mycket bättre livskvalitet. Jag kan vara pappa med honom på ett helt annat vis.

○ ○ ○

Wolf-Hirschhorns syndrom drabbar alla olika och det finns inget facit för hur mycket det begränsar en persons utveckling. Med åren har Coriander lärt sig att förflytta sig genom att hasa på rumpan. Han har börjat kommunicera med en kontaktbok som består av bilder.

Utvecklingen går sakta framåt, men det är svårt att veta hur mycket han förstår. I mångt och mycket har antaganden och gissningar från Marcus styrt kommunikationen dem emellan. Fram tills nyligen.

Det var en alldeles vanlig eftermiddag efter skolan. Marcus frågade Coriander hur det varit under dagen och istället för att slå på symbolen att han vill ringa upp någon, som han brukar göra, slog han på symbolen för ”gris”.

– Jag fattade ingenting. Han blev jättefrustrerad, ville bestämt ner på golvet, hasade ut i hallen och slog på sin jacka. Jag förstod fortfarande inte. Då slog han

hårdare. Jag kollade och i ena jackfickan låg en rosa plastgris. Han blev jätteglad och pussade den länge. Det visade sig att han hade varit på ett läkarbesök med Cecilia och fått ta med sig en leksak hem. Fasen, tänkte jag, han ville berätta att han fått välja vilken leksak han ville ha – och han lyckades förmedla det till mig. Det kanske låter fånigt men det var ett av de största ögonblicken i mitt liv.

Paul Hansen
paul.hansen@dn.se

Nu öppnar Stadshuset – men antalet besökare begränsas

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Stadshuset har varit stängt för besökare i flera månader, men nu öppnas huset igen för visningar – och inte bara själva huset. Från och med måndag erbjuds besökarna guidade visningar utomhus.

Stadshuset är en av Stockholms största turistattraktioner med en halv miljon besökare per år. I år

lär besökssiffrorna sjunka på grund av den pågående coronapandemin, men Anna-Karin Frejd enhetschef vid Stadshusets visningsenhet och Katja Morander, biträdande enhetschef och Stadshusguide hyser gott hopp om att lyckas locka besökare till Stadshuset, framför allt svenskar.
De visningar som erbjuds från och med måndag skiljer sig dock från de ”vanliga”. I stället för 25 deltagare per grupp blir det max 15 och den som hade spetsat in sig på att få titta på rådssalen, Prinsens galleri och salen Tre Kronor kommer att bli grymt besviken. Visserligen kommer det att erbjudas guidade turer inomhus, men då handlar det enbart om Blå hallen och Gyllene salen. Fast det är å andra sidan det besökarna i första hand vill titta närmare på.
Tidigare i veckan bjöd Anna-Karin Frejd och Katja Morander DN på en specialvisning av Stadshuset utifrån och mycket bättre guidning är svårt att få. De båda har tillsammans arbetat i flera decennier i Stadshuset och det de inte vet om Ragnar Östbergs skapelse, som invigdes för snart

97 år sedan (midsommaren 1923) är inte värt att veta. Eller? Katja Morander bjuder på ett leende och avslöjar att hon och den övriga personalen på visningsenheten under den pågående pandemin, då alla visningar har legat nere, har passat på att förkovra sig – om både Ragnar Östberg och huset. Inne på borgargården berättar Katja Morander om den speciella murteknik som användes när tornet byggdes och gör oss uppmärksamma på att några av kopparna på Stadshusets torn sticker ut. Kopparna är tegelstenarnas kortsidor (till skillnad från långsidorna som kallas löp).

– Murarna var sura på Östberg för att han ville ha det på det viset. De var rädda att folk skulle tycka att de hade varit oskickliga, men Östberg ville skapa en visuell effekt och dessutom få det att se äldre ut, säger Katja Morander.

Hon berättar att det vintertid brukar ligga snö på dessa koppar vilket ger ett extra vackert intryck. På trädgårdsvisningen, som Anna-Karin Frejd kallar den, får man veta att Ragnar Östberg hämtade inspiration från såväl de gamla

Vasaborgarna som Riddarhuset, Läckö slott och venetianska palats.
– Han har gjort det till sin egen mix och det är det som är den stora utmaningen när vi visar huset – att det inte går att sätta en etikett på den här byggnaden, säger Katja Morander när vi vandrar ner mot Stadshusträdgården där vattnet i fontänen just slagits på.
I den del av parken som ligger närmast Norr Mälarstrand med barockinspirerad tuktad buxbom kan man se de tolv stjärntecknen i stenläggningen och vänder man blicken uppåt, mot den södra fasaden kan man upptäcka snudd på hur många detaljer som helst – med guidens hjälp.
Anna-Karin Frejd säger att en av utomhusvisningarna kommer att vara av allmän karaktär, den andra kommer att ha fokus på ett särskilt ämne.
– Vilket fokus det blir beror på vilken guide det är, säger hon.
Det går dock inte att förboka plats på nätet eller köpa biljett i receptionen ett par dagar i förväg. Den som vill gå på visning en viss dag måste ta sig till Stadshusets reception rent fysiskt. Kassan

öppnar 09.30 och det finns enbart biljetter till den dagen.
– Vi kan inte slå på stora trumman förrän vi vet om det kommer några besökare, säger visningschefen och betonar att de måste ta ekonomiskt ansvar, men kan ställa om med kort varsel.
– Visar det sig att det kommer många barnfamiljer kan vi ganska snabbt sätta ihop en visning som passar dem. Det beror på vad folk vill ha, säger hon.

Eva-Karin Gyllenberg
eva-karin.gyllenberg@dn.se

Fakta. Så visas Stadshuset

På måndag öppnar Stadshuset igen för visningar, men det kommer att se lite annorlunda ut än tidigare.
Visningar inomhus sker endast i Blå hallen och Gyllene salen och grupperna får inte vara större än 15 personer åt gången.
Visningarna på svenska börjar klockan 10-11-12-13-14-15.
Visningarna på engelska börjar klockan 10-12-14.
Utomhusvisningarna (max 15 deltagare) börjar klockan 11 och klockan 13. Den fösta är en allmänvisning, den andra har

fokus på ett visst ämne (beroende på vem som guidar).
Stadshuset visas måndag–torsdag i midsommarveckan därefter varje dag.
Den som hade tänkt gå upp i tornet får vänta till nästa år. På grund av den pågående pandemin och det trånga utrymmet högst upp hålls tornet stängt 2020.

Hörselskadade kritiska mot programmet Sommar i P1

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Hörselskadades förening i Stockholm riktar kritik mot Sommar i P1 och kräver att Sveriges Radio tillgängliggör programmen i textad form. Eftersom svar från ansvariga uteblivit så uppmanar man nu medlemmarna att massmejla Sveriges Radio.

Redan i fjol väcktes debatt kring om Sommar i P1 borde textas eller teckenspråktolkas. Till stöd för

kravet gick även generaldirektören vid Myndigheten för press, radio och tv (MPRT) i september ut med ett uttalande och skrev att kravet bör utredas.

Inför presentationen av 2020 års sommarvärdar har missnöjet ökat på nytt. Anna Quarnström, människorättsjurist och ordförande i Hörselskadades förening i Stockholm, berättar att hon tidigare i år hört av sig till SR. Hon sökte besked om det skulle bli möjligt för döva och hörselskadade att ta del av Sommar i P1 i år.

– Jag fick besked om att ansvarig person skulle kontakta mig men det har inte hänt. Det tyder på att de inte är engagerade i den här frågan, säger Anna Quarnström och fortsätter:

– Sommar i P1 är ett centralt program som det talas om vid fikaborden och som SR självt lyfter fram som en kulturinstitution i Sverige.

På onsdagen publicerade hon ett meddelande på Facebooksidan för Hörselskadades förening. Anna Quarnström föreslog att medlemmarna skulle mejla någon av de ansvariga cheferna på SR för

att be om att döva och hörselskadade ska kunna få ta del av Sommar i P1 i år.
Förslagen som Anna Quarnström lägger fram är att SR antingen ska släppa en transkribering av programmet eller det färdiga manuset. Det skulle, menar hon, öppna för dem som kan höra delar av sändningen att ta till sig innehållet lättare genom att samtidigt kunna läsa – ungefär som textning av ett tv-program.
– Och de som inte kan höra radion alls vill kunna läsa programmet. Dessutom vore det bra om SR och sommarpratarna kunde ge medgivande till att folk teckenspråkstolkar deras program, säger Anna Quarnström.
SR svarade er ifjol och skrev att textning/transkribering ”ligger - något vid sidan av vårt uppdrag med fokus på ljudet”. Varför kan ni inte godta den förklaringen?
– Vi håller inte med dem. SR har ett demokratiuppdrag och där ingår att säkerställa anpassning för personer med funktionsnedsättning. Det är inte för mycket begärt, när man dessutom har en hemsida, att tillhandahålla det här.

Finns det inte bättre vägar än att massmejla de ansvariga?
– Jag har försökt. MRPT har stöttat det här kravet, förbund och enskilda har skrivit debattartiklar. Jag själv har sökt kontakt med de ansvariga. Vad mer kan jag göra?
Elle-Kari Höjeberg, tillgänglighetsansvarig för utbud på SR, svarar på kritiken i ett mejl till DN:
”Vi är glada att det är ett stort intresse för programmet och det är naturligtvis tråkigt att det kommer att finnas personer som blir besvikna av vårt besked att vi inte kommer att transkribera eller teckentolka programmen. Sveriges Radio är ett företag som har fokus på ljudet och det står tydligt i vårt sändningstillstånd att det är vårt uppdrag”, skriver Elle-Kari Höjeberg och fortsätter:
”Huvuddelen av vår budget ska gå till att göra program och vi måste hela tiden väga olika poster mot varandra, där till exempel hörbarhet är något vi alltid prioriterar för att göra det möjligt för så många som möjligt att höra våra program. Vi har dock inte resurser att lägga på det extra arbete som en manuell anpassning till text innebär.”

Enligt Elle-Kari Höjeberg följer man den tekniska utvecklingen ser över om det framöver kan finnas möjlighet att använda tjänster som kan fungera som ett stöd för exempelvis hörselskadade.
”Men i dag finns inga tjänster som håller den kvalitet som vi skulle kräva eller resurser för att göra ett sådant arbete.”
Elle-Kari Höjeberg uppger också att SR ska försöka besvara de frågor som ställs i mejlen, men hänvisar också till ett blogginlägg som nyligen publicerades kring hur bolaget ser på läget för transkribering av program.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

Tjänstemannen – både älskad och hatad

LÖRDAG 13 JUNI 2020

Att det våras för tjänstemannen har var och en kunnat konstatera under en vår präglad av både pandemi och Palmeutredning. Eller? DN:s Jacob Lundström reder ut Sveriges komplicerade relation till tjänstemannarollen och dess eviga presskonferenser.

När Sverige stannade för ännu en presskonferens i onsdags var det för en gångs skull andra loggor på veporna. Under våren har Folkhälsomyndighetens krisinformation om covid-19 fungerat som lägerelds-tv. En dagligt återkommande ritual som direktsänds i flera medier, med statistiska uppdateringar, analys av världsläget och tid för frågor. Men på onsdagens stora begivenhet syntes heraldiska vapen i stället för FHM:s blågröna hjärtformation i bakgrunden. Det var dags för Polisen och Åklagarmyndigheten att lägga ut texten om Palmeutredningen.

Huvudpersonerna var sittande i stället för stående, det fanns inga reportrar på plats, men det var återigen Myndighetssverige i all sin glans. En okonstlad faktagenomgång, inklusive hemvävd powerpoint samt fippel med fjärrkontroll. Vid mikrofonen: chosefria tjänstemän. På sociala medier ekade den skräckblandade förtjusningen över presentationstekniken lika högt som besvikelsen över utredningsresultatet.
Dubbelexponerad över Bo Widerbergs polisklassiker ”Mannen på taket” från 1976, där Carl-Gustaf Lindstedt och Håkan Serner tävlar i pregnant uttryckslöshet, framstod presskonferensen nästan som tidlös.
Hur ska man egentligen spela tjänstemannarollen i en hypermedial samtid?
Enligt Irene Wennemo, generaldirektör för Medlingsinstitutet, har våren kastat om rollfördelningen mellan politiker och tjänstemän.
– Dagens politiker lägger ner väldigt mycket möda på kommunikation, men det har inte lett till att kommunikationen har

blivit bättre utan snarare tvärtom. Man har sina talepunkter och man blir lite ointressant att lyssna på. Det tror jag att folk har älskat med Anders Tegnell, han försöker verkligen svara på frågorna. Det gör också att han säger saker som blir fel, för det gör man som människa. En luttrad politiker skulle ha undvikit att svara på frågorna för att inte blotta sig, säger Irene Wennemo.
Hon har själv bland annat bakgrund som statssekreterare och utredningschef på LO. I nya boken ”Politik på riktigt – handbok för sociala ingenjörer” (Atlas förlag) påminner hon om att tjänstemännens makt kan bli en kalldusch för reformsugna politiker.
– Jag tycker inte att tjänstemän alltid är bra, men det är bara ett sundhetstecken om politiker möts av ett visst motstånd. Politiker är ofta ogenomtänkta, och därför är det bra om någon lyfter olika farhågor. Å andra sidan kan tjänstemännen också vara konservativa, men man behöver bägge delar, säger Irene Wennemo.

Det har funnits mindre smickrande myndighetsporträtt genom åren. I August Strindbergs ”Röda rummet” från 1879 framstår de statliga verken som ineffektiva och självtillräckliga, knappast oförvitliga instanser i allmänhetens tjänst. Arvid Falk misströstar, lämnar myndighetsvärlden och ”ämnar bli litteratör”.
Nästan hundra år senare verkar de snarare alltför effektiva i Lars Gustafssons ”Familjefesten”. I byråkratromanen från 1975 berättas om en visselblåsare som blir utfryst och om strukturer som upprätthåller sig själva.
Däremellan hade Sverige demokratiserats och decennier av socialdemokratiskt maktinnehav passerat.
– På 70-talet fanns det en stark kritik mot statlig byråkrati: att man lägger hinder i vägen för folks frihet, att man är en petimeter när det gäller olika regler. Däremot inte om att man utnyttjar systemet för egen vinning, säger Irene Wennemo.
Även om både Anders Tegnell och Palmeutredaren Krister Petersson nu har hamnat i offentlighetens

centrum finns det tidigare exempel på tjänstemän i rampljuset. 1986 bjöd till och med på två: Palmeutredaren Hans Holmér och Gunnar Bengtsson, generaldirektör för Strålskyddsinstitutet.
Medan Holmér främst blivit ihågkommen för felbeslut och konspirationsteorier, samt bilder där han självsäkert poserar med två revolvrar, lyckades Bengtsson bättre med att lugna befolkningen. Efter Tjernobylkatastofen hade han alltid samma kofta på sig under presskonferenserna och fick därför smeknamnet Koftan. Steget till Tegnelltröjan är inte långt.
Bengt Johansson, professor i politisk kommunikation vid Göteborgs universitet, har i en intervju med TT (31/5) pekat på behovet av ”den gode grannen” i kristider. Någon som verkar vanlig och hygglig, någon som ”har en ryggsäck och cyklar till jobbet”.
Det är kanske ingen slump att fördomsprofilen tycks passa in på vita män i övre medelåldern – andra har pratat om att Tegnell är typiskt pappaklädd samt uppvisar landsfaderkvaliteter.

Är det ett misslyckande för statsministern eller ett toppbetyg för den svenska förvaltningsmodellen, med fristående myndigheter på armlängds avstånd?
Författaren (och tidigare tjänstemannen) Gunnar Wetterberg påminner om att tjänstemannens roll i förvaltningsmodellen är att företräda staten.
– Därför blir den här massmediala uppmärksamheten kring en person rätt udda, som om allt handlade om Tegnells personliga bedömningar. Jag är rätt övertygad om att han egentligen är den som förkroppsligar bedömningar som hela myndigheten gör tillsammans, säger Gunnar Wetterberg.
Han påpekar att tjänstemannen annars för en mestadels anonym tillvaro, med några flagranta undantag. När DN nyligen frågade 15 sakkunniga om vilka svenska historiska händelser som borde bli film namndroppades Axel von Fersen men inte Axel Oxenstierna. Då var visserligen inte Gunnar Wetterberg tillfrågad. Han har skrivit biografin om den svenska statsmannen Oxenstierna, som

utsågs till rikskansler 1612 och bildade Sveriges första ämbetsverk.
– Hela ämbetsmannarollen är starkt juridiskt färgad och det första ämbetsverket som Oxenstierna grundlade var Svea hovrätt. Det sträcker sig långt fram i tiden att det är jurister som dominerar ämbetsverken. Då blir sådant som oväld och opartiskhet rättesnören. Det finns en föreställning om att tjänstemännen ska vara utbytbara mot varandra, säger Gunnar Wetterberg.

Om samhällsdebatten har blivit mer polariserad kanske tjänstemannen kan vara ett sätt att komma undan politiken? Eller, åtminstone, att intala sig själv att det går?
Under våren har dock Anders Tegnell knappast varit höjd över all misstanke, utan tvärtom hett villebråd.
Kritiken av den så kallade coronanationalismen, som syftar på den svenska preferensen för just svenska experter, letar efter sprickor i den grundmurade förvaltningsmodellen. I en uppmärksammad artikel på DN

Debatt den 14 april gick 22 forskare hårt åt Sveriges strategi mot pandemin, och undertecknarna hävdade att ”folkvalda gömmer sig bakom tjänstemän” som ”inte visat prov på någon talang”.
Det återstår att se om den svenska tjänstemannen, dagligen skärskådad i direktsändning, går stärkt eller försvagad ur våren. Under pandemin har inte bara hobbyepidemiologer utan även profilerade forskare konfronterat den oväldiga expertisen – på samma sätt som privatspanare fick råg i ryggen när Krister Petersson varken kunde presentera mordvapnet eller annan teknisk bevisning, utan tycktes värdera samma indicier som alla andra.
Nu slutar Folkhälsomyndigheten med sina dagliga presskonferenser, medan polisens Palmeträff var en final på en 34-årig följetong. I väntan på att Sverige stannar nästa gång får publiken leta annorstädes för en daglig dos myndighetscontent. Det finns uppenbarligen en efterfrågan på någon som representerar ett rationellt korrektiv till en föregivet

känslostyrd omgivning. Som Axel Oxenstierna uttryckte det i ett brev till Sverige: ”Vet du inte, min son, med hur litet förstånd världen styrs.”

Jacob Lundström
jacob.lundstrom@dn.se